

Institut

Memòria

d'Estudis

CVRS 2004-2005

Catalans

Institut

Memòria

d'Estudis

CVRS 2004-2005

Catalans

I

Memòria

'E

2004-2005

C

Disseny d'Enric Satué

© Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47
08001 Barcelona

Compost per Víctor Igual, SL
Carrer Peu de la Creu, 5-9
08001 Barcelona

Imprès a Book Print Digital, SA
Carrer Botànica, 176-178
08908 Hospitalet de Llobregat

Dipòsit Legal: B. 46025-2007

Índex

13 Presentació

17 I. Òrgans de govern

- 17 El Ple
 - 17 Equip de Govern
 - 18 Consell Permanent
 - 18 Consells de govern de les seccions
 - 18 Secció Històrico-Arqueològica
 - 18 Secció de Ciències Biològiques
 - 19 Secció de Ciències i Tecnologia
 - 19 Secció Filològica
 - 19 Secció de Filosofia i Ciències Socials
 - 19 Presidents de les societats filials
 - 22 Estructura funcional
 - 23 Estructura administrativa
 - 24 Nòmina del personal
-

27 II. El Ple

- 27 Resum de les sessions plenàries i dels debats
- 41 Declaracions institucionals
- 61 Els membres
 - 61 Semblances d'antics membres
 - 61 Ferran de Sagarra i de Siscar, *per Eva Serra i Puig*
 - 115 Joan Maragall i Gorina, *per Carles Miralles i Solà*
 - 142 Josep Teixidor i Batlle, *per Manuel Castellet i Solanas*
 - 148 Nous membres
 - 148 Secció de Ciències Biològiques
 - 148 Àngel Llàcer i Escorihuela
 - 151 Secció de Ciències i Tecnologia
 - 151 Joan Antoni Solans i Huguet
 - 152 Xavier Roselló Molinari
 - 155 Gabriel Navarro Ortega

157	Secció Filològica
157	Josep Piera i Rubio
160	Mila Segarra i Neira
163	Mariàngela Vilallonga Vives
165	Joan Peytaví Deixona
167	Modest Prats i Domingo
169	Miquel Àngel Pradilla Cardona
171	Josep Martines Peres
174	M. Josep Cuenca Ordinyana
176	Secció de Filosofia i Ciències Socials
176	Xavier Rubert de Ventós
179	Andreu Mas-Colell
182	Membres emèrits
182	Secció Històrico-Arqueològica
182	Santiago Riera i Tuèbols
184	Secció de Filosofia i Ciències Socials
184	Joaquim Muns i Albuixech
185	Necrologies
185	Jordi Sans i Sabrafen
187	Josep Laporte i Salas
190	Manuel Font i Altaba
194	José Luis Martín Rodríguez
195	Alfred Giner-Sorolla
197	Pierre Bonnassie
200	Maria Montserrat Martí i Bas
215	Nòmina de membres
215	Membres numeraris i emèrits
217	Membres corresponents
<hr/>	
219	III. Les seccions
220	Secció Històrico-Arqueològica
220	Crònica
225	Membres
230	Secció de Ciències Biològiques
230	Crònica
233	Membres

237	Secció de Ciències i Tecnologia
237	Crònica
239	Membres
244	Secció Filològica
244	Crònica
251	Membres
256	Secció de Filosofia i Ciències Socials
256	Crònica
259	Membres

263 **IV. Memòria econòmica**

281	V. Activitat institucional
281	Inauguració del curs
281	Discurs del president de l'Institut d'Estudis Catalans
284	Lliçó inaugural
284	Nosaltres i els italians, <i>per Joan Francesc Mira i Casterà</i>
295	Convenis de col·laboració
298	Representació en institucions
298	Institucions d'àmbit català
300	Institucions d'àmbit estatal
301	Institucions d'àmbit internacional
301	Patronats
303	Caixes d'estalvis
304	Intervencions institucionals
304	Visitants il·lustres
305	Assistència a actes, visites i missions institucionals
310	Presidència en funcions de Salvador Giner
311	Presidència de Salvador Giner
316	Discursos institucionals
324	Premis i distincions
326	Delegacions
326	Delegació de Perpinyà
326	Delegació de Castelló
327	Delegació de Lleida

- 329 VI. Activitat de recerca**
- 329** Programes de recerca
- 329** Secció Històrico-Arqueològica
- 329** Banc de dades de monedes catalanes
- 329** Catalunya Carolíngia
- 331** Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)
- 331** Corpus documental de les relacions internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó
- 336** Corpus textual de la Catalunya Nord
- 337** Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)
- 338** De Barcelona a València. Els orígens del patriciat urbà en el marc de l'expansió catalana del segle XIII (1238-1338)
- 339** *De re frumentaria*: Corpus de documentació municipal relativa al mercat urbà de cereals als Països Catalans a la baixa edat mitjana
- 341** Edició de les obres de Valentí Almirall
- 342** El discurs de fundació de les institucions científiques catalanes de la segona meitat del segle XVIII i començament del XIX
- 342** El Fons Pere Calders. Estudi i edició
- 343** El llibre de faristol de Pau Villalonga
- 344** Estudi i edició de l'epistolari grec d'Antoni Rubió i Lluch
- 344** Història de l'Institut d'Estudis Catalans
- 344** Les quatre grans cròniques
- 345** Llatí i escriptura als Països Catalans en època romana. Els documents directes
- 346** Materials de les coves prehistòriques de Serinyà
- 346** Recerca arqueològica a Guissona
- 347** Repertori de manuscrits catalans del segle XVI (1474-1620)
- 348** Tabula Imperii Romani (TIR) – Forma Orbis Romani (FOR)
- 350** Secció de Ciències Biològiques
- 350** Aplicació de les tecnologies de la informació i el coneixement (TIC) a l'estudi de la diversitat microbiana a Catalunya: ampliació i actualització d'una base de dades accessible per Internet
- 353** Anàlisi preliminar de les propietats immunomoduladores dels fitosterols
- 354** Bibliografia sobre biodiversitat a Catalunya
- 356** Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)
- 356** Espècies animals endèmiques de Catalunya. Projecte de catalogació i increment de visibilitat

357	Flora i cartografia de les plantes i la vegetació
357	Flora i cartografia de briòfits
359	Cartografia de la distribució de les plantes vasculars als Països Catalans (ORCA)
360	Cartografia de la vegetació de Catalunya
361	Galeria de científics il·lustrats
362	La ciència en la història dels Països Catalans
362	Les plantes llenyoses dels boscos de Catalunya
363	Llibre vermell de les plantes vasculars endèmiques i amenaçades de Catalunya
365	Reconstrucció del poblament humà de Catalunya: anàlisi genètica de restes del passat
365	Traducció i anàlisi crítica de l'obra <i>Essai sur les problèmes biospéologiques</i> , d'Emil G. Racovitza, amb motiu del centenari del naixement de la bioespeleologia
367	Secció de Ciències i Tecnologia
367	Textos clàssics de la ciència
367	Contributions to Science
368	Biblioteca Matemàtica Digital
369	Diccionari de Ciència i Tecnologia (DiCiT)
369	La ciència en la història dels Països Catalans
370	Matemàtiques a l'abast: de l'alemany al català
371	Millora del disseny de la tenora
372	Protecció dels sòls de Catalunya i les Illes Balears
373	Servei d'Arxius de Ciència
377	Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya
378	Secció Filològica
378	Atles Lingüístic del Domini Català
379	Cooperació en Neologia Catalana: desenvolupament d'una plataforma de treball en xarxa via Internet
380	Diccionari del Català Contemporani – Diccionari descriptiu de la llengua catalana
382	Epistolari Josep Sebastià Pons
382	Estudis Romànics
383	Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae
383	Llengua i territori a Ponent i l'Alt Pirineu (I). El patrimoni etnicolingüístic al Pirineu i Prepirineu occidentals i al nord de la Franja
384	Obres completes de Pompeu Fabra

- 386 Publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona
- 386 Vocabulari de la llengua catalana medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain
- 388 Secció de Filosofia i Ciències Socials
- 388 Arxiu de Textos Catalans Antics
- 389 Capitals lingüístics i empreses
- 390 Els estudis universitaris de comunicació audiovisual i la seva relació amb les indústries del sector als Països Catalans
- 392 Enciclopèdia de Pedagogia
- 394 Estudi sobre l'evolució de la identitat col·lectiva catalana
- 395 La periodística científica als Països Catalans
- 397 La recerca en dret a Catalunya 1990-2005. Avaluació i propostes de futur
- 398 La representació de l'espai a les cartes portolanes itàliques i catalanes
- 399 Mirades catalanes del fet colonial a l'Àfrica. L'altre en la literatura de viatges (1870-1936)
- 404 Narracions en la pedagogia i en la didàctica
- 406 Centres de recerca
- 406 Centres propis
- 406 Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF)
- 414 Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)
- 417 Laboratori de Fonètica
- 418 Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)
- 422 Càtedra UNESCO de Llengües i Educació
- 427 Centres vinculats
- 427 Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT)
- 427 Centre de Recerca Matemàtica (CRM)
- 428 Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF)
- 430 Oficines
- 430 Oficina de Gramàtica
- 431 Oficina d'Onomàstica
- 434 Oficines Lexicogràfiques
- 438 Secretaria Científica
-
- 445 **VII. Assessorament, promoció i difusió de la recerca**
- 445 Assessorament
- 445 Observatori de la Recerca a Catalunya
- 447 Xarxa CRUSCAT (Coneixements, Representacions i Usos del Català) de l'IEC

- 452 Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL)
 - 461 Organismes administratius on l'IEC té assessors
 - 465 Promoció
 - 465 Premis i borses d'estudi
 - 472 Projecte *Scriptorium*. Traducció al català de llibres de text universitaris
 - 474 Relació d'activitats científiques organitzades, promogudes o acollides per l'IEC
 - 512 Participació dels membres en jurats de premis
 - 513 Difusió
 - 513 Departament de Publicacions
 - 513 Servei de Documentació i Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans
-

517 VIII. Societats filials (per ordre d'antiguitat)

- 518 Institució Catalana d'Història Natural
- 529 Societat Catalana de Biologia
- 543 Societat Catalana de Filosofia
- 551 Societat Catalana de Física
- 560 Societat Catalana de Química
- 566 Societat Catalana de Matemàtiques
- 574 Societat Catalana de Geografia
- 580 Societat Catalana d'Estudis Històrics
- 582 Societat Catalana d'Estudis Jurídics
- 583 Societat Catalana d'Economia
- 585 Associació Catalana de Sociologia
- 588 Societat Catalana d'Estudis Litúrgics
- 590 Societat Catalana de Musicologia
- 592 Amics de l'Art Romànic
- 597 Societat Catalana de Pedagogia
- 599 Societat Catalana d'Estudis Clàssics
- 601 Societat Catalana d'Estudis Numismàtics
- 604 Societat Catalana d'Ordenació del Territori
- 607 Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana
- 608 Institució Catalana d'Estudis Agraris
- 615 Societat Catalana de Comunicació
- 618 Societat Catalana de Llengua i Literatura
- 620 Societat Catalana de Tecnologia
- 622 Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica

- 632 Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació
 - 635 Societat Catalana d'Estudis Hebraics
-

637 IX. Fundacions, entitats vinculades i adherides a l'IEC

- 637 Fundacions
 - 637 Fundació Ferran Sunyer i Balaguer
 - 638 Fundació Mercè Rodoreda
 - 642 Entitat vinculada
 - 642 Biblioteca de Catalunya
 - 643 Entitats adherides
 - 643 Institut Menorquí d'Estudis
 - 643 Institut d'Estudis Eivissencs
 - 644 Altres vinculacions
 - 644 Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes
 - 644 North American Catalan Society
 - 645 Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
-

647 X. Publicacions

- 647 Portal de revistes científiques
- 647 Monografies
- 652 Publicacions periòdiques
- 653 Obres vinculades a l'Institut d'Estudis Catalans
- 654 Resum de títols editats (2000-2004)
- 654 Donacions de publicacions
- 658 Intercanvi de publicacions
- 659 Relació d'institucions científiques i acadèmies a les quals l'IEC lliura regularment publicacions en concepte d'intercanvi

Presentació

El curs acadèmic 2004-2005 ha quedat marcat per dos fets extraordinaris en la vida de l'Institut d'Estudis Catalans: el primer, luctuós, la mort sobtada del president Josep Laporte i Salas, el 15 de febrer de 2005; el segon, conseqüència de l'anterior, la convocatòria d'eleccions anticipades per cobrir la presidència vacant (que durant un parell de mesos ocupà el vicepresident primer, Salvador Giner). Cal esmentar que el traspàs del president Laporte es produí mentre l'Equip de Govern de l'Institut es trobava al Palau de la Generalitat per lliurar al president de Catalunya l'*Informe sobre el canvi climàtic* (informe promogut pel Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, gestionat per l'IEC i dirigit per Josep Enric Llebot); és a dir, en plena activitat de les seves funcions de president de l'acadèmia.

La presentació de candidats a les eleccions es féu en un ple extraordinari el 18 d'abril; hi hagué dues candidatures, una encapçalada per Joan Martí i Castell i l'altre per Salvador Giner de San Julián. Les eleccions tingueren lloc en un altre ple extraordinari el 9 de maig; en segona votació, després d'una primera en què cap dels dos candidats assolí la majoria absoluta, Salvador Giner obtingué la majoria simple dels vots emesos (noranta-quatre enfront de vuitanta-un per a Joan Martí). Acompanyaren Salvador Giner en la candidatura Salvador Alegret i Sanromà (vicepresident primer),

Antoni Riera i Melis (vicepresident segon) i Joandomènec Ros i Aragonès (secretari general).

Al llarg del curs acadèmic ha continuat els contactes amb responsables de diferents departaments de la Generalitat de Catalunya per enllestir el contracte programa que ha d'establir les bases del compromís mutu entre l'Institut i el Govern del país pel que fa a la producció científica, acadèmica, la divulgació de la ciència i l'alta cultura i l'assessorament expert per part del primer, i a la millora del finançament de les activitats de l'Institut per part del segon. Aquest document ha estat pràcticament enllestit en les seves línies generals en acabar el curs 2004-2005, de manera que el salt qualitatiu a què l'Institut s'ha compromès és ben a l'abast.

La sessió inaugural del curs comptà amb la presència de Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i membre de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'Institut. Al llarg del curs han visitat també la Casa de Convalescència diverses autoritats polítiques (com la presidenta del Consell Insular de Menorca i la consellera d'Educació de la Generalitat de Catalunya), acadèmiques (diversos rectors d'universitats dels Països Catalans, degans de facultats i responsables d'acadèmies científiques del país i de fora), i d'entitats culturals i ciutadanes. Al llarg del curs s'han seguit fent també les visites i reu-

nions de treball amb diferents rectorats d'universitats del nostre àmbit lingüístic; hem constatat que aquest coneixement mutu és bo per ambdues parts. Volem destacar, entre d'altres, la visita que permeté la signatura del conveni marc de l'IEC amb les universitats de València, d'Alacant, Jaume I de Castelló i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

A més dels plens ordinaris i dels extraordinaris esmentats, hi ha hagut tres plens extraordinaris més, el preceptiu per presentar i aprovar el pressupost (31 de gener de 2005) i sengles plens per debatre el projecte d'una constitució europea (18 de novembre de 2004) i per cloure i debatre el cicle de conferències «Perspectives del segle XXI: població, societat i país». L'Institut ha acollit, ultra les activitats ordinàries de les seves seccions i filials, un nombre cada cop més gran de jornades, conferències, simposis i congressos que organitzen entitats científiques i acadèmiques diverses i que solliciten dur-les a terme en el marc de la seu institucional. Al mateix temps, les delegacions realitzen també activitats diverses, cada cop amb més projecció en els territoris corresponents.

Durant aquest curs l'Institut ha emès declaracions institucionals sobre «L'ús social de la llengua catalana» i «Perspectives del segle XXI: recerca i país» (ambdues el 21 d'octubre de 2004).

L'activitat científica de l'Institut i de les societats filials, ja es tracti de reunions científiques, projectes de recerca, publicacions o d'altres, ha estat intensa i variada: prop de quatre centenars d'ac-

tes diversos, repartits per tot el territori. Segueix sent palesa la tendència a les activitats transversals, que impliquen científics de disciplines diverses i als quals l'Institut ofereix els mitjans al seu abast. Un repàs dels projectes de recerca del període, així com de les activitats en avaluació, promoció i difusió d'aquesta recerca, i de les publicacions de l'Institut en donarà prova fefaent.

Pel que fa a aquestes publicacions, cal recordar aquí que l'Institut és la primera editorial científica del país, pel nombre de llibres i revistes que edita al cap de l'any (un centenar de títols aquest curs). La Comissió de Publicacions vetlla per la bona marxa d'aquesta activitat. La Comissió del Centenari ha entrat de ple en la preparació de l'esdeveniment, que es vol que tingui el ressò que pertoca a una acadèmia centenària. La informació que reben els gairebé nou mil membres de les seccions i societats filials de l'Institut els arriba des del curs passat en forma de butlletí electrònic setmanal, amb tots els avantatges que permeten les plataformes digitals. També en format digital, i de lliure accés, hom pot consultar les publicacions periòdiques de l'Institut, que s'han seguit incorporant al web <http://www.iecat.net/pperiòdiques>.

Aquestes activitats i d'altres han pogut créixer mercès a haver assolit un pressupost equilibrat, àdhuc amb un superàvit de dos milions d'euros, gràcies a la incorporació de la subvenció pendent, des de feia anys, del Ministeri de Foment, així com als romanents positius generats per projectes de recerca finalis-

tes plurianuals. Hom espera que la formalització del contracte programa haurà de permetre seguir en aquesta línia de creixement qualitatiu i quantitatiu de les activitats de l'acadèmia.

L'Institut ha incorporat enguany nous membres ordinaris i corresponents, als quals donem la nostra benvinguda, i ha hagut de lamentar també el traspàs d'altres membres:

- Jordi Sans i Sabrafen, membre de la Secció de Ciències Biològiques,
- Josep Laporte i Salas, membre de la Secció de Ciències Biològiques,
- Manuel Font i Altaba, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia,

- José Luis Martín Rodríguez, membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica,
- Alfred Giner-Sorolla, membre corresponent de la Secció de Ciències i Tecnologia,
- Pierre Bonnassie, membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica,
- Maria Montserrat Martí i Bas, membre del personal d'administració.

A tots ells, el nostre record més sincer i emocionat.

JOANDOMÈNEC ROS
Secretari general

I. Òrgans de govern

El Ple

El Ple és l'òrgan sobirà de l'Institut d'Estudis Catalans. És constituït pels membres numeraris, els emèrits i els presidents de les societats filials.

Els membres formen les seccions, que des del 25 de setembre de 1989, són les cinc següents: Secció Històrico-Arqueològica, Secció de Ciències Biològiques, Secció de Ciències i Tecnologia, Secció Filològica i Secció de Filosofia i Ciències Socials. (Vegeu el capítol III «Les seccions».)

Equip de Govern

L'Equip de Govern assisteix el president en les seves funcions executives i administratives.

Des de l'1 de setembre de 2004 fins al 15 de febrer de 2005:

President:	Josep Laporte i Salas († 15.02.2005)
Vicepresident primer:	Salvador Giner de San Julián
Vicepresident segon:	Antoni Riera i Melis
Secretari general:	Salvador Alegret i Sanromà

Des del 15 de febrer de 2005 fins al 9 de maig de 2005 actuà l'Equip de Govern en funcions, presidit per Salvador Giner de San Julián.

A partir del 9 de maig de 2005:

President:	Salvador Giner de San Julián
Vicepresidents:	Salvador Alegret i Sanromà Antoni Riera i Melis
Secretari general:	Joandomènec Ros i Aragonès

Consell Permanent

El Consell Permanent actua per delegació del Ple i exerceix el govern de la corporació. És format per l'Equip de Govern i els presidents de les cinc seccions.

Presidents de les seccions:	Albert Balcells i González <i>(Secció Històrico-Arqueològica)</i>
	Màrius Foz i Sala <i>(Secció de Ciències Biològiques)</i>
	Joaquim Agulló i Batlle <i>(Secció de Ciències i Tecnologia)</i>
	Joan Martí i Castell <i>(Secció Filològica)</i>
	Joan Vilà-Valentí <i>(Secció de Filosofia i Ciències Socials)</i>

Consells de govern de les seccions

Secció Històrico-Arqueològica

President:	Albert Balcells i González
Vicepresidenta:	M. Teresa Ferrer i Mallof
Secretari:	Josep Massot i Muntaner
Tresorer:	Romà Escalas i Llimona

Secció de Ciències Biològiques

President:	Màrius Foz i Sala
Vicepresident:	Jacint Corbella i Corbella
Secretari:	Xavier Llimona i Pagès
Tresorer:	Ricard Guerrero i Moreno

Secció de Ciències i Tecnologia

President:	Joaquim Agulló i Batlle
Vicepresident:	Damià Barceló i Cullerés
Secretari:	Pere Santanach i Prat
Tresorer:	Francesc Serra i Mestres

Secció Filològica

President:	Joan Martí i Castell
Vicepresident:	Francesc Vallverdú Canes
Secretari:	Isidor Marí i Mayans
Tresorer:	Ramon Sistac i Vicén

Secció de Filosofia i Ciències Socials

President:	Joan Vilà-Valentí
Vicepresident:	Pere Lluís Font
Secretari:	Ricard Torrents i Bertrana
Tresorer:	Josep González-Agàpito i Granell

Presidents de les societats filials

Amics de l'Art Romànic

Presidenta:	M. Teresa Matas i Blanxart
-------------	----------------------------

Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació

President:	Josep Obiols i Salvat
------------	-----------------------

Associació Catalana de Sociologia

President:	Oriol Homs i Ferret
------------	---------------------

Institució Catalana d'Estudis Agraris

President:	Joan Ràfols i Casamada
------------	------------------------

Institució Catalana d'Història Natural

President:	Josep Peñuelas i Reixach
------------	--------------------------

Societat Catalana d'Economia

President: Pere Puig i Bastard

Societat Catalana d'Estudis Clàssics

President: Jaume Pòrtulas i Ambròs

Societat Catalana d'Estudis Hebraics

President: Eduard Feliu i Mabres

Societat Catalana d'Estudis Històrics

President: Gaspar Feliu i Montfort

Societat Catalana d'Estudis Jurídics

President: Josep M. Mas i Solench

Societat Catalana d'Estudis Litúrgics

President: Miquel dels Sants Gros i Pujol

Societat Catalana d'Estudis Numismàtics

President: Miquel Crusafont i Sabater

Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica

President: Antoni Roca i Rosell

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Presidenta: Margarita Castañer i Vivas

Societat Catalana de Biologia

President: Jaume Reventós i Puigjaner

Societat Catalana de Comunicació

President: Josep M. Martí i Martí

Societat Catalana de Filosofia

President: Dídac Ramírez i Sarrió

Societat Catalana de Física

President: Josep M. Pons i Ràfols

Societat Catalana de Geografia

Presidenta: Maria Dolors Garcia Ramon

Societat Catalana de Llengua i Literatura

President: August Bover i Font

Societat Catalana de Matemàtiques

President: Carles Casacuberta i Vergés

Societat Catalana de Musicologia

President: Joaquim Garrigosa i Massana

Societat Catalana de Pedagogia

President: Lluís Busquets i Dalmau

Societat Catalana de Química

President: Àngel Messeguer Peypoch

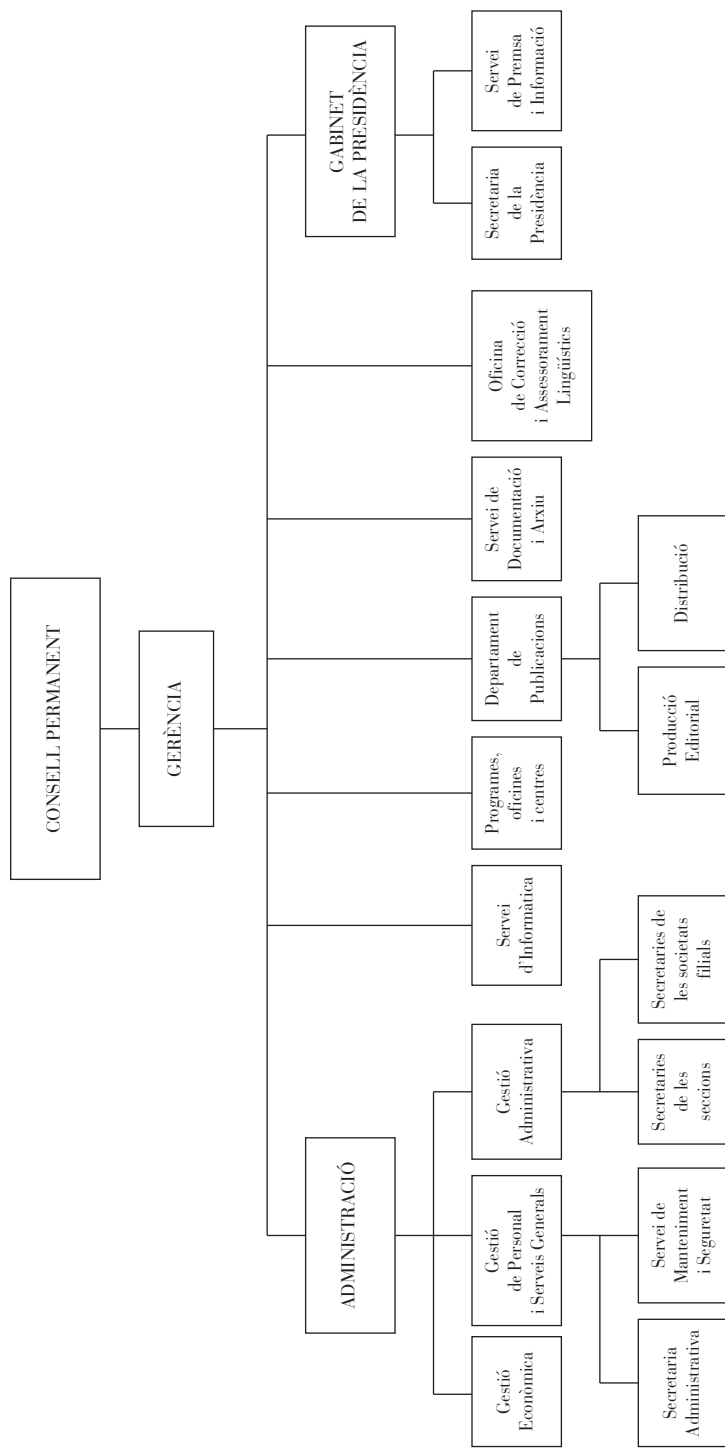
Societat Catalana de Tecnologia

President: Estanislau Tomàs i Morera

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

President: Salomó Marquès i Sureda

Estructura administrativa

Nòmima del personal

Sara Adell i Roura
 Carme Aguilar i Delgado
 Marc Alcalà i Borrell
 Núria Aramon i Stein
 Llorenç Arguimbau Vivó
 M. Teresa Balagué i Sort
 M. Rosa Ballester i Vallès
 Glòria Bladé i Castellet
 Josep M. Boixareu i Cortina
 Maria Bozzo i Duran
 M. Cristina Busto i Menéndez
 Ferran Cabellos Romero
 Laia Campamà Mormeneo
 Montserrat Camps i Garcia
 Laia Castanyer i Teixidor
 M. Lluïsa Castellón i Molina
 Mercè Castells i Baldrich
 Marta Cervera i Recio
 Anna Chamizo i Tarté
 Irene Comas i Alsina
 Ramon Corbella Bosch
 Miquel Crusafont i Sabater
 Josep Maria Domènech i Gibert
 Marta Ejarque Pavia
 Antoni Escolà i Banqué
 F. Xavier Ferré i Mariscot
 Antònia Ferrer i Gràcia
 Marta Folia i Campos
 Imma Fradera i Castillo
 M. Rosa Franquesa i Bonet
 Olga Fullana i Noell
 Núria Fuster i Postico
 Mariàngels Gallego i Ribó
 Cristina Guirado Gil
 Núria Jolis i Masjuan
 Maria S. Julià i Obrador
 Carles Latorre Musoll
 Pilar Liesa i Caminal
 Sílvia López i Caballer
 Ramon Martínez i Gil
 M. Teresa Matas i Blanxart
 Josep M. Mestres i Serra
 Almudena de Miquel Gragera
 Eulàlia Miret i Raspall
 Joan Moles Carrera
 Pere Montalat i Buscató
 Mercè Montaña del Agua
 Isabel Munujos i Sala
 Jaume Nogueroles i Segura
 David Ordóñez i Garcia
 Josep M. Palau Baduell
 Jeroni Parrilla
 Manuel Pascual i Rodríguez
 Jordi Pedrola Bort
 Joan Anton Rabella i Ribas
 Jordi Ribas i Bisbal
 Marina Rifà i Morell
 Montserrat Rius Mentuy
 Roser Rodríguez i Vila
 Xavier Rofes i Moliner
 Núria Roma i Peix
 Aina Rusca Mestre
 M. Teresa Sadurní i Villaronga
 Francesc Salvador Carvajal
 Maite Sánchez i Riera
 Roser Sanromà i Borrell
 Carolina Santamaria i Jordà
 Bàrbara Serra Viñals

Lluís Maria Sol i Salvadó
Lourdes Sola i López
Joan Soler i Bou
Albert Soler i Dalmases
Maria Torras i Bozzo
Xavier Torrents Casas
Isabel Usandizaga Leonart

Carme Vallès Foz
Josep Vila i Codina
Marta Viñuales i Granel

Aquesta és la relació de persones que formen la nòmina de l'IEC el 31 d'agost de 2005.

II. El Ple

Resum de les sessions plenàries i dels debats

Durant el curs 2004-2005, el Ple es reuní deu vegades. A continuació presentem un breu resum de cada sessió.

Ple del dia 21 d'octubre de 2004 (ordinari)

- Informe de la Secció Històrico-Arqueològica
- Declaració «L'ús social de la llengua catalana»
- Declaració «Perspectives del segle XXI: recerca i país»
- Semblança del senyor Ferran de Sagarra, a càrrec de la senyora Eva Serra i Puig, membre de la Secció Històrico-Arqueològica

Hi assisteixen 40 membres i 5 presidents de societats filials.

El president informa que, pel que fa a les qüestions econòmiques, el Ministeri de Foment farà efectiu el deute pendent del Govern anterior equivalent a 300 MPTA i també informa sobre l'aprovació pel Senat d'una «moció per la qual s'instà el Govern a atendre les demandes econòmiques de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)» (Expedient 661/000019), que fou presentada el 22 de juny de 2004 pel senador senyor Miquel Bofill i Abelló, en nom del grup parlamentari Entesa Catalana de Progrés.

El president destaca la col·laboració de l'IEC amb la Universitat Politècnica de Catalunya en l'organització d'una trobada de premis Nobel, que va tenir lloc a Barcelona els dies 19 i 20 d'octubre de 2004.

El president informa que la política d'obertura de l'Institut, i en concret, la invitació a les universitats perquè coneguin la realitat de l'Institut està donant fruits positius. D'altra banda, destaca l'acte celebrat a Alacant, que va acollir la reunió de la Secció Filològica i la signatura d'un conveni de col·laboració entre l'IEC i la Universitat de València, la Universitat d'Alacant i la Universitat Jaume I de Castelló i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, per a l'intercanvi d'informació per al procés d'estudi i de normativització de la llengua.

El secretari general presenta el nou web de l'Institut.

El president de la Secció Històrico-Arqueològica, senyor Albert Balcells, detalla el conjunt de fets i activitats que la Secció ha desenvolupat d'ençà que presentà el darrer informe.

El Ple aprova per assentiment la declaració «L'ús social de la llengua catalana», perquè no hi ha cap vot en contra, i el document «Perspectives del segle XXI: recerca i país», després de les intervencions dels senyors Joan Martí, Salvador Giner, Joan Solà, Jaume Terradas i Lluís Garcia i Sevilla i dels senyors Joan Vilà-Valentí, Josep Vigo i Màrius Foz, respectivament. (Vegeu l'apartat «Declaracions institucionals» en aquest mateix capítol.)

La senyora Eva Serra i Puig, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, presenta la semblança del senyor Ferran de Sagarra. (Vegeu el subapartat «Semblances d'antics membres», dins l'apartat «Els membres» d'aquest mateix capítol.)

En l'apartat d'«Afers de la Secretaria General», el Ple aprova la reincorporació del senyor Juli Peretó, membre de la Secció de Ciències Biològiques, al compliment d'obligacions com a membre de l'IEC, del qual havia estat dispensat per l'acord 9.2 del Ple de 20 d'octubre de 2003.

El secretari general exposa els acords del Consell Permanent perquè el Ple els ratifiqui. L'acord 23.3, que aprova el text dels Estatuts de la Societat Catalana de Química, i els acords 23.8, 24.4, 24.5, 24.7 del Consell Permanent, pels quals s'acorda nomenar el senyor Jordi Sargatal i Vicens representant de l'IEC al Consell Directiu del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, el senyor Damià Barceló i Cullerés representant de l'IEC al Consell Assessor de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries, el senyor Salvador Alegret i Sanromà representant de l'IEC al Consell de les Comunitats Catalanes de l'Exterior —representació que havia dut fins ara el senyor August Bover i Font, a qui el Consell agraeix sincerament la col·laboració durant tots aquests anys—, i la senyora Mercè Durfort i Coll representant de l'IEC als Premis CIRIT per a fomentar la creativitat científica i l'esperit de recerca dels centres d'ensenyament secundari.

Ple del dia 18 de novembre de 2004 (extraordinari)

— Debat sobre el Tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa

Hi assisteixen 29 membres i 8 presidents de societats filials.

El president introdueix la sessió i cedeix la paraula al senyor Josep M. Puig i Salellas, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, que presenta la sessió i modera el debat. A continuació introdueix cada un dels conferencians que hi intervenen.

Per aquest ordre, intervé el senyor Carles A. Gasòliba, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i exdiputat al Parlament Europeu, amb la ponència «El procés d'integració europea. Dels tractats fundacionals al Tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa».

El senyor Eduard Roig, professor de dret constitucional de la Universitat de Barcelona, amb la ponència «El marc institucional de la nova Unió Europea».

El senyor Alejandro Saiz, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat del País Basc, amb la ponència «Els drets fonamentals en la Constitució europea, i el senyor Enoc Albertí, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona, amb la ponència «Les regions a la Unió Europea».

En el debat posterior entre els assistents, hi intervenen, per aquest ordre, el senyor Francesc González i Sastre, membre de la Secció de Ciències Biològiques i secretari científic de l'IEC, els ponents senyors Eduard Roig i Carles Gasòliba, el senyor Màrius Foz, president de la Secció de Ciències Biològiques, un assistent del públic i el ponent senyor Alejandro Saiz.

Ple del dia 13 de desembre de 2004 (ordinari)

- Nota necrològica del senyor Jordi Sans i Sabrafen, a càrrec del senyor Josep Laporte i Salas
- Situació de l'endeutament de l'Institut d'Estudis Catalans el 31 d'agost de 2003
- Pressupost de l'any 2004
- Presentació de candidats a membres de l'Institut
- Informe de la Secció de Ciències Biològiques
- Semblança del senyor Joan Maragall, a càrrec del senyor Carles Miralles, membre de la Secció Filològica

Hi assisteixen 46 membres i 8 presidents de societats filials.

El senyor Josep Laporte i Salas, membre de Secció de Ciències Biològiques, llegeix la nota necrològica del senyor Jordi Sans i Sabrafen († 9 de desembre de 2004), membre emèrit de la Secció de Ciències Biològiques.

Del seu informe, el president en destaca: l'aprovació en el Ple i la publicació de la declaració sobre «L'ús social de la llengua catalana», i la continuació de les visites dels equips rectors de diverses universitats dels territoris de llengua catalana.

El president explica que han continuat les negociacions amb diversos departaments de la Generalitat i, en especial, amb el conseller en cap, però que a hores d'ara es desconeixen els ingressos i difícilment es podria aprovar el pressupost tal com preveia el punt següent de l'ordre del dia. En aquest sentit, el Consell Permanent, en la seva darrera reunió, acordà de plantejar en aquest Ple la necessitat d'una pròrroga del pressupost

del 2004, que en principi no hauria de durar més d'un mes, perquè el mes de gener de 2005 ja es podrien presentar les xifres del pressupost per al 2005. El Ple aprova per aclamació la pròrroga del pressupost del 2004.

La senyora Pilar Bayer i Isant, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, presenta la candidatura del senyor Gabriel Navarro Ortega com a membre numerari de la Secció.

El senyor Joaquim Agulló i Batlle, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, presenta la candidatura del senyor Xavier Rosselló i Molinari com a membre numerari de la Secció.

El senyor Manuel Ribas i Piera, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, presenta la candidatura del senyor Joan Antoni Solans i Huguet com a membre numerari de la Secció.

El senyor Ramon Sistac i Vicén, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura del senyor Joan Peytaví Deixona com a membre numerari de la Secció.

El senyor Francesc Vallverdú Canes, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura del senyor Josep Piera i Rubio com a membre numerari de la Secció. El senyor Vallverdú llegeix la presentació que ha preparat el senyor Germà Colón Domènech, membre de la mateixa Secció.

La senyora M. Teresa Cabré i Castellví, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura de la senyora Mila Segarra i Neira com a membre numerària de la Secció.

El senyor Joan Veny i Clar, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura de la senyora Mariàngela Vilallonga Vives com a membre numerària de la Secció. El senyor Veny llegeix la presentació que ha preparat el senyor Antoni M. Badia i Margarit, membre de la mateixa Secció.

El president de la Secció de Ciències Biològiques, senyor Màrius Foz i Sala, detalla el conjunt de fets i activitats que la Secció ha desenvolupat d'ençà que presentà el darrer informe.

El senyor Carles Miralles i Solà, membre de la Secció Filològica, presenta la semblança del senyor Joan Maragall. (Vegeu el subapartat «Semblances d'antics membres», dins l'apartat «Els membres» d'aquest mateix capítol.)

En el punt sobre «Afers de la Secretaria General», el secretari general informa que la senyora Pilar González i Duarte, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, ha estat designada delegada de l'Institut a la Societat Catalana de Química, en substitució del senyor Salvador Alegret i Sanromà. El secretari general informa dels convenis signats. (Vegeu l'apartat «Convenis de col·laboració», dins el capítol v «Activitat institucional».) Finalment, el Ple aprova la proposta de la Secció de Ciències i Tecnologia de concedir dispensa d'obligacions per a un període de cinc anys al senyor Rolf Tarrach.

Ple del dia 31 de gener de 2005 (extraordinari)

— Pressupost del 2005

Hi assisteixen 36 membres i 10 presidents de societats filials.

El president recorda que el dia 13 de desembre de 2004, data en què es preveia l'aprovació del pressupost per a l'any 2005, el Ple aprovà una pròrroga del pressupost del 2004 a proposta del Consell Permanent perquè en aquell moment es desconeixien els ingressos provinents de la Generalitat per al 2005. El 20 de desembre de 2004, en una reunió a Madrid, la ministra de Foment, senyora Magdalena Álvarez, i el president de l'Institut d'Estudis Catalans signaren un conveni segons el qual l'IEC havia rebre en un sol pagament els 1,8 M€ a què s'havia compromès el Govern anterior, del PP, per a la rehabilitació de la Casa de Convalescència.

El vicepresident informa que amb aquest increment l'Equip de Govern ha començat a atendre les necessitats més urgents, per tal de portar a terme el salt qualitatiu que l'Institut necessita.

Segons el vicepresident, senyor Antoni Riera i Melis, els objectius són els següents:

1. Potenciar l'autonomia de les seccions, dotant-les de més recursos per a realitzar les seves tasques. La dotació de lliure disposició passa de 60.000 € a 70.000 €, la qual cosa significa un increment del 16,6 % respecte de l'any anterior.

2. Fomentar el desenvolupament d'una recerca de qualitat, i per això s'incrementa un 27,5 % la partida per a projectes que distribueix la Comissió d'Investigació, es crea un fons de 100.000 € per a finançar nous projectes de recerca, es destina una partida de 150.000 € a reforçar i professionalitzar les estructures de recerca i una altra partida de 25.000 € a la creació d'un observatori permanent de la recerca als Països Catalans.

3. Potenciar el funcionament de les societats filials. En aquest sentit, s'incrementa un 69 % la partida destinada a finançar activitats i un 10 % la dotació per a publicacions.

4. Millorar la infraestructura informàtica. S'han aconseguit recursos per a incloure en el portal de publicacions el sumari de totes les publicacions periòdiques de l'Institut i de les societats filials. També s'han consignat recursos per a integrar totes les bases de dades de què disposa l'Institut en un web de coneixement.

5. Potenciar les activitats que depenen de la Presidència. Per això, s'incrementa un 66,5 % la dotació per a correcció externa de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics, es potencien les activitats de les delegacions amb un increment de 13.000 € i es crea una dotació de 60.000 € per a impulsar la redacció d'informes, declaracions, llibres blancs, etc., sobre temes d'especial importància per a la societat catalana.

6. Millorar la qualificació del personal. Es duplica gairebé la partida de formació, que passa de 18.000 € a 30.000 €.

A continuació, el gerent, senyor Ramon Corbella, desenvolupa més detalladament l'estructura i les innovacions del pressupost del 2005 amb la projecció d'una presentació informàtica.

El gerent explica detalladament el resum per capítols del pressupost d'ingressos, amb les aportacions de les diverses administracions públiques, i del pressupost de despeses; les despeses per naturalesa (remuneracions del personal, despeses en publicacions, inversions en programes d'investigació i activitats, despeses de funcionament, d'estructures o de projectes de recerca); les despeses per centres de cost, i, finalment, l'evolució de l'endeutament.

El Ple aprova per aclamació el pressupost del 2005.

Ple del dia 28 de febrer de 2005 (ordinari)

- Nota necrològica del senyor Josep Laporte, a càrrec del senyor Màrius Foz
- Nota necrològica del senyor Alfred Giner-Sorolla, a càrrec del senyor Ricard Guerrero
- Informe de la Secció de Ciències i Tecnologia
- Votació de candidats a membres de l'Institut
- Semblança del senyor Josep Teixidor, a càrrec del senyor Manuel Castellet

Hi assisteixen 48 membres i 6 presidents de societats filials.

El president en funcions, senyor Salvador Giner, presideix la sessió per la mort sobtada del senyor Josep Laporte, president de l'IEC, el dia 15 de febrer de 2005, i comença amb una breu crònica dels fets ocorreguts al voltant del traspàs. Els membres guarden un minut de silenci en memòria del difunt i a continuació el senyor Màrius Foz, president de la Secció de Ciències Biològiques, llegeix la nota necrològica del doctor Laporte.

A continuació, el senyor Ricard Guerrero llegeix la nota necrològica d'Alfred Giner-Sorolla, membre corresponent de la Secció de Ciències i Tecnologia, traspasat el dia 8 de febrer de 2005.

El president de la Secció de Ciències i Tecnologia, senyor Joaquim Agulló i Batlle, detalla el conjunt de fets i activitats que la Secció ha desenvolupat d'ençà que presentà el darrer informe, l'1 de març de 2004.

El president en funcions demana als membres assistents que votin les candidatures presentades per a nous membres, i s'inicia l'escrutini de vots. El secretari general, assistit pels membres senyors Josep Carreras i Joaquim Rafel durant l'escrutini, informa del

resultat: han votat 28 membres emèrits; aquest nombre, sumat al de 104 numeraris, fa un cens de 132 votants. La majoria absoluta s'aconsegueix amb 67 vots. Per tant, el Ple ha admès com a membres numeraris els senyors Gabriel Navarro Ortega (77 vots afirmatius), Xavier Roselló i Molinari (78 vots afirmatius) i Joan Antoni Solans i Huguet (77 vots afirmatius), adscrits a la Secció de Ciències i Tecnologia; i els senyors Joan Peytaví Deixonera (85 vots afirmatius) i Josep Piera i Rubio (84 vots afirmatius) i les senyores Mila Segarra i Neira (84 vots afirmatius) i Mariàngela Vilallonga Vives (82 vots afirmatius), adscrits a la Secció Filològica.

El senyor Manuel Castellet, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, presenta la semblança del senyor Josep Teixidor (1920-1989), matemàtic i membre de l'IEC. (Vegeu el subapartat «Semblances d'antics membres», dins l'apartat «Els membres» d'aquest mateix capítol.)

En el punt d'«Afers de Secretaria General», el Ple ratifica els acords 27.5 i 29.4 del Consell Permanent, pels quals el Consell Permanent acorda renovar el nomenament del senyor Joan A. Argenter i Giralt com a membre de l'Assemblea General de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona i del senyor Francesc Serra i Mestres com a representant de l'IEC al Consell General de la Caixa de Sabadell.

El secretari general informa dels convenis signats. (Vegeu l'apartat «Convenis de col·laboració», dins el capítol v «Activitat institucional».)

Ple del dia 4 d'abril de 2005 (ordinari)

- Nota necrològica del senyor Pierre Bonnassie
- Informe d'activitats de la Secció Filològica
- Adjudicació dels premis i de les borses d'estudi corresponents al LXXIV Cartell
- Liquidació del pressupost de l'any 2004
- Presentació de candidats a membres de l'Institut

Hi assisteixen 60 membres i 5 presidents de societats filials.

El senyor Antoni Pladevall i Font, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, llegeix la nota necrològica del senyor Pierre Bonnassie († 14 de març de 2005), membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica.

Del seu informe, el president en funcions, senyor Salvador Giner, en destaca els fets següents: la visita a l'Institut d'Estudis Catalans del rector de la Universitat Internacional de Catalunya, senyor Josep Argemí, acompanyat del director de relacions institucionals, senyor

Teòfil Sánchez, el 10 de març; la cinquena i sisena conferència del cicle «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», a càrrec del senyor Oriol Homs, director general de la Fundació Centre d'Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània, i del senyor Oriol Nelho, secretari de Planificació Territorial de la Generalitat de Catalunya, respectivament; la reunió del Patronat de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer, el 30 de març; l'assistència a Tarragona del president en funcions, juntament amb altres membres de l'IEC, al funeral pel pare del president de la Secció Filològica, senyor Joan Martí i Castell, el 30 de març; l'assistència a Madrid del vicepresident senyor Antoni Riera i Melis a la reunió de l'Assemblea General del Comitè Espanyol de Ciències Històriques, el 30 de març, i la reunió del Consell Permanent, el 31 de març, en la qual es va informar de les dues candidatures que opten a la Presidència de l'Institut. Una candidatura és formada pels senyors Joan Martí i Castell (president), Joan Francesc Mira i Casterà (vicepresident), Francesc González i Sastre (vicepresident) i Josep Enric Llebot Rabagliati (secretari general). I l'altra candidatura és integrada pels senyors Salvador Giner de San Julián (president), Salvador Alegret i Sanromà (vicepresident), Antoni Riera i Melis (vicepresident) i Joandomènec Ros i Aragonès (secretari general).

El president en funcions informa que l'Institut ha hagut de lamentar el traspàs de la senyora Montserrat Martí i Bas († 13 de març de 2005), col·laboradora i secretària de l'IEC en l'època de la clandestinitat.

El president de la Secció Filològica, senyor Joan Martí i Castell, detalla el conjunt de fets i activitats que la Secció ha desenvolupat d'ençà que presentà el darrer informe el 5 d'abril de 2004.

A continuació, el senyor Germà Colón Domènech, membre de la Secció Filològica i director del projecte d'informatització del *Vocabulari de la llengua catalana medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain*, intervé per presentar el projecte.

El secretari general informa sobre la proposta d'adjudicació dels premis i de les borses d'estudi corresponents al LXXIV Cartell feta per cada una de les ponències, que han estat aprovades prèviament en la reunió del Consell Permanent.

El Ple aprova la proposta d'adjudicació dels premis i de les borses d'estudi corresponents al LXXIV Cartell.

El vicepresident senyor Antoni Riera i Melis cedeix la paraula al gerent, senyor Ramon Corbella, perquè expliqui la liquidació del pressupost de l'any 2004. El gerent remarca com a novetat els punts següents: el pressupost inclou l'activitat de les societats filials, la liquidació que es presenta ha estat auditada i la liquidació es presenta de la manera següent: *a)* liquidació de l'IEC (incloent-hi l'activitat de les societats filials), *b)* liquidació de l'IEC i *c)* liquidació de les societats filials. El gerent explica també quines han estat les modificacions pressupostàries en relació amb els pressupostos d'anys anteriors: en el pres-

supost d'ingressos (la incorporació dels romanents de l'exercici 2003 i del pressupost de les societats filials) i en el pressupost de despeses (les transferències de crèdit entre partides, la incorporació dels romanents de l'exercici 2003 i del pressupost de les societats filials).

El Ple aprova la liquidació del pressupost de l'any 2004.

El senyor Ricard Guerrero i Moreno, membre de la Secció de Ciències Biològiques, presenta la candidatura del senyor Àngel Llàcer i Escorihuela com a membre a l'Institut, adscrit a la Secció de Ciències Biològiques.

El senyor Isidor Marí i Mayans, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura de la senyora M. Josep Cuenca Ordinyana com a membre a l'Institut, adscrita a la Secció Filològica, que ha preparat la senyora M. Teresa Cabré i Castellví, membre de la Secció Filològica.

El senyor Joaquim Rafel i Fontanals, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura del senyor Josep Martines Peres com a membre a l'Institut, adscrit a la Secció Filològica.

El senyor Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica, presenta la candidatura del senyor Miquel Àngel Pradilla Cardona com a membre a l'Institut, adscrita a la Secció Filològica.

El senyor Josep Gifreu i Pinsach, membre de la Secció Filològica, presenta la candidatura del senyor Modest Prats i Domingo com a membre a l'Institut, adscrita a la Secció Filològica, que ha preparat el senyor Antoni M. Badia i Margarit, membre de la Secció Filològica.

El senyor Joaquim Muns i Albuixech, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, presenta la candidatura del senyor Andreu Mas-Colell com a membre a l'Institut, adscrit a la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

El senyor Pere Lluís Font, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, presenta la candidatura del senyor Xavier Rubert de Ventós com a membre a l'Institut, adscrit a la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

El secretari general informa que la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana ha nomenat el senyor Salomó Marquès i Sureda president de la Societat, en substitució del senyor Jordi Monés i Pujol-Busquets.

El secretari general informa dels convenis signats. (Vegeu l'apartat «Convenis de col·laboració», dins el capítol v «Activitat institucional».)

En el torn obert de paraules el senyor Francesc Fontbona i de Vallescar proposa que l'IEC dediqui algun acte a la memòria de la senyora Montserrat Martí i Bas, que, tal com ha informat el president en funcions en el seu informe, fou col·laboradora i secretària de l'IEC en l'època de la clandestinitat, i que traspassà recentment.

Ple del dia 18 d'abril de 2005 (extraordinari)

— Discursos dels candidats a la Presidència de l'IEC

Hi assisteixen 60 membres i 11 presidents de societats filials.

El Ple està presidit per la Junta Electoral, constituïda pels senyors Manuel Mundó i Marcet, membre de la Secció Històrico-Arqueològica; Francesc Asensi i Botet, membre de la Secció de Ciències Biològiques; Joaquim Agulló i Batlle, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia; Francesc Vallverdú Canes, membre de la Secció Filològica, i Josep Perarnau i Espelt, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials. La persona de més antiguitat, senyor Manuel Mundó i Marcet, és el president de la Junta Electoral, i el de menor antiguitat, senyor Francesc Vallverdú Canes, n'és el secretari.

A continuació, el secretari de la Junta Electoral, senyor Francesc Vallverdú Canes, cedeix la paraula al senyor Salvador Giner de San Julián, que llegeix el seu discurs de presentació com a candidat.

Tot seguit, el president de la Junta Electoral cedeix la paraula al senyor Joan Martí i Castell, que llegeix el seu discurs de presentació com a candidat.

El secretari recorda que els membres rebran la convocatòria i les instruccions per a votar per correu postal.

Ple del dia 9 de maig de 2005 (extraordinari)

— Votació dels candidats a la Presidència de l'IEC

Hi assisteixen 77 membres i 16 presidents de societats filials.

El president de la Junta Electoral, Manuel Mundó i Marcet, comprova que hi ha quòrum perquè comenci la votació, ja que hi participa més del 60 % dels membres amb dret a vot. Per a la primera votació, el càlcul de la majoria absoluta es fa sobre el total de membres numeraris (113) més els membres emèrits que han votat (45) i els presidents de societats filials que han votat (24). Per tant, la majoria absoluta s'aconsegueix amb 92 vots.

Han estat emesos 180 vots (dels quals 111 són de membres numeraris; 45, d'emèrits, i 24, de presidents de societats filials).

El secretari de la Junta obre l'urna i comença l'escrutini. Un cop acabat, el resultat de la votació és el següent: candidatura de Salvador Giner, 88 vots; candidatura de Joan Martí, 80 vots; vots en blanc, 11; vots nuls, 1, i abstencions, 7.

El secretari informa que cap dels dos candidats no ha aconseguit la majoria absoluta i es procedeix a la segona votació. Per a la segona votació, la majoria absoluta es calcula sobre els membres numeraris, membres emèrits i presidents de societats filials que han votat, que són un total de 181 vots, dels quals han votat 111 membres numeraris, 45 membres emèrits i 25 presidents de societats filials. La majoria absoluta s'estableix en 91 vots.

El resultat de la segona votació és el següent: candidatura de Salvador Giner, 94 vots; candidatura de Joan Martí, 81 vots; vots en blanc, 5; vots nuls, 1, i abstencions, 6.

El president de la Junta comunica que el nou president de l'Institut és el senyor Salvador Giner de San Julián, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

El senyor Salvador Giner agraeix als membres i presidents de societats filials que l'han votat la confiança dipositada en la seva candidatura i felicita l'altre candidat, senyor Joan Martí, a qui demana, juntament amb els qui han votat l'altre candidat, el seu suport. Acaba el seu parlament recordant que l'accessibilitat dels membres i de les societats filials a l'Equip de Govern —i creu que pot fer extensiu el seu desig al Consell Permanent— serà total i directa.

El president de la Junta cedeix la paraula al senyor Joan Martí, que ha demanat d'intervenir.

El senyor Joan Martí agraeix el suport que ha rebut la seva candidatura, dedica un record afectuós especialment als membres que l'han acompanyat en la seva candidatura i felicita el nou president, Salvador Giner, de qui es posa a disposició per a treballar conjuntament per l'Institut.

Ple del dia 23 de maig de 2005 (extraordinari)

— Debat sobre «Perspectives del segle XXI: població, societat i país»

Hi assisteixen 16 membres i 4 presidents de societats filials.

El president, que ha estat director del cicle de conferències «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», que es clou amb aquest debat, fa un repàs i balanç del que ha estat més remarcable.

El president cedeix la paraula al senyor Ricard Guerrero i Moreno, secretari científic de l'Institut, que modera el debat. A continuació, introdueix cada un dels conferencians que intervenen.

Per aquest ordre, intervé la senyora Eva Serra i Puig, membre de la Secció Històrico-Arqueològica; el senyor Lluís Garcia i Sevilla, membre de la Secció de Ciències

Biològiques; el senyor Salvador Reguant i Serra, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia; el senyor Vicent Pitarch i Almela, membre de la Secció Filològica, i el senyor Salvador Giner de San Julián, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials i president de l'Institut.

En el debat posterior intervenen, per aquest ordre, el senyor Albert Balcells i González, president de la Secció Històrico-Arqueològica; el senyor Francesc Vallverdú Canes, membre de la Secció Filològica; la senyora Blanca Serra, assistent del públic; el senyor Salvador Giner i la senyora Eva Serra, ponents, i el senyor Ricard Guerrero, secretari científic.

Ple del dia 13 de juny de 2005 (ordinari)

- Nota necrològica del senyor Manuel Font i Altaba
- Informe d'activitats de la Secció de Filosofia i Ciències Socials
- Votació de candidats a membres de l'Institut
- Semblança del senyor Pau Vila i Dinarès, a càrrec del senyor Joan Vilà-Valentí, president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

Hi assisteixen 57 membres i 6 presidents de societats filials.

El senyor Xavier Solans i Huguet, director del Departament de Cristal·lografia, Mineralogia i Dipòsits Minerals de la Universitat de Barcelona, per encàrrec de la Secció de Ciències i Tecnologia, fa la nota necrològica del senyor Manuel Font i Altaba, membre corresponent de la Secció de Ciències i Tecnologia, traspassat el dia 30 d'abril passat.

De l'informe, els fets que el president de l'IEC remarca són els següents: la seva presidència de l'acte inaugural del cicle de conferències «Homenatge de l'IEC a Joan Corromines, en el centenari de la seva naixença», el dia 5 d'abril de 2005; la visita a l'Institut del rector de la Universitat d'Alacant, senyor Ignacio Jiménez Raneda, acompanyat del senyor Brauli Montoya, catedràtic de Filologia Catalana i membre de la Secció Filològica, que fou rebut pel Consell Permanent el dia 15 d'abril de 2005; l'acte de presentació a l'Institut del llibre editat conjuntament amb la Universitat de València *La ciència en la història dels Països Catalans*, vol. 1: *Dels àrabs al Renaixement*, presidit pel conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, senyor Carles Solà, i amb la presència del vicerector d'Estatuts i Desenvolupament Normatiu de la Universitat de València, senyor Juan Carlos Carbonell, el dia 23 d'abril de 2005; la presidència, juntament amb el conseller primer, el director del Consell Assessor per al

Desenvolupament Sostenible (CADS) de la Generalitat de Catalunya i el president del Centre Meteorològic de Catalunya, de l'acte de presentació de l'*Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya*, promogut pel CADS i realitzat sota la coordinació del senyor Josep Enric Llebot, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, a l'auditori del Palau de la Generalitat, el dia 17 de maig de 2005; la presidència de l'acte d'homenatge a Pierre Vilar, geògraf i historiador i antic membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica, organitzat per la Societat Catalana de Geografia i la Societat Catalana d'Estudis Històrics, el dia 19 de maig de 2005; la donació al Fons d'Art de l'IEC de l'obra *Astres, homotècia i fractals. Cel negre blavós, astres i aurèoles en groc. Fractals vegetals i terra en verd, roig i negre*, el dia 20 de maig de 2005, i l'assistència dels senyors Josep Guitart i Manuel Mundó en representació de l'IEC a la reunió de la Unió Acadèmica Internacional a Ankara, Turquia, el dia 23 de maig de 2005.

El president informa que l'Equip de Govern continua treballant en l'elaboració del contracte programa; l'organigrama general de l'Institut, en col·laboració amb el gerent, senyor Ramon Corbella, i la celebració del centenari, la Comissió de la qual encapçala el senyor Antoni Riera i Melis.

El president cedeix la paraula al senyor Joan Martí i Castell per a parlar de l'informe sobre els futurs títols de grau en estudis de llengua i literatura catalanes.

El senyor Pere Lluís i Font, vicepresident de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, detalla el conjunt de fets i activitats que la Secció ha desenvolupat d'ençà que presentà el darrer informe, el 14 de juny de 2004.

S'inicia la votació de candidats a membres de l'Institut. L'escrutini de vots es fa amb els membres senyors Damià Barceló i Cullerés i Abel Maríné i Font.

Acabat l'escrutini, el secretari general informa del resultat: han votat 26 membres emèrits; aquest nombre, sumat als 110 numeraris, fa un cens de 136 votants. La majoria absoluta s'aconsegueix amb 69 vots.

El secretari general informa que el Ple ha votat a favor de l'admissió com a membres numeraris del senyor Àngel Llàcer i Escorihuela (82 vots afirmatius), adscrit a la Secció de Ciències Biològiques; la senyora M. Josep Cuenca Ordinyana (83 vots afirmatius) i els senyors Josep Martines Peres (87 vots afirmatius), Miquel Àngel Pradilla Cardona (78 vots afirmatius) i Modest Prats i Domingo (93 vots afirmatius), adscrits a la Secció Filològica, i els senyors Andreu Mas-Colell (84 vots afirmatius) i Xavier Rubert de Ventós (86 vots afirmatius), adscrits a la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

El senyor Joan Vilà-Valentí, president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, presenta la semblança del senyor Pau Vila i Dinarès (1881-1980), pedagog, geògraf i membre de l'IEC.

En absència del secretari general, senyor Joandomènec Ros i Aragonès, el vicepresident senyor Salvador Alegret i Sanromà informa sobre els afers de la Secretaria General.

El vicepresident informa dels convenis que s'han signat. (Vegeu l'apartat «Convenis de col·laboració», dins el capítol v «Activitat institucional».)

El vicepresident exposa els acords del Consell Permanent perquè el Ple els ratifiqui.

El Ple ratifica l'acord 34.2, pel qual la dotació del Premi Josep Puig i Cadafalch d'Arqueologia i Història Antiga 2005, que va quedar desert, serà destinat al treball de la senyora Rosa Maria Asensi sobre un inventari raonat del material etrusc existent als museus i col·leccions de Catalunya, sota la direcció del senyor Marc Mayer; l'acord 34.3 del Consell Permanent, pel qual es nomena els representants següents als jurats dels Premis Nacionals de Madrid: Joaquim Molas i Batllori, Premi Nacional de les Lletres Espanyoles; Carles Miralles i Solà, Premi Nacional de Literatura (poesia); Vicenç Pagès Jordà, Premi Nacional de Literatura (narrativa); Enric Argullol i Murgadas, Premi Nacional de Literatura (assaig); Guillem-Jordi Graells i Andreu, Premi Nacional de Literatura (literatura dramàtica); Gemma Lienas i Massot, Premi Nacional de Literatura Infantil i Juvenil, i Joaquim Mallafre i Cavaldà, Premi Nacional de Traducció i Premi Nacional a l'Obra d'un Traductor, i l'acord 34.4 del Consell Permanent, pel qual acorda nomenar la senyora Eva Serra i Puig (membre de la Secció Històrico-Arqueològica) representant de l'IEC al Consell Nacional d'Arxius de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.

Declaracions institucionals

Durant el curs 2004-2005, l'Institut d'Estudis Catalans ha fet públiques les tres declaracions següents:

- *L'ús social de la llengua catalana* (21.10.2004)
- *Conclusió del cicle de conferències «Perspectives del segle XXI: recerca i país»* (21.10.2004)

L'ús social de la llengua catalana

Conscient de la seva responsabilitat en allò que afecta la normativa i la normalització de la llengua catalana, l'Institut d'Estudis Catalans ha cregut oportú fer públiques algunes consideracions que ajudin a ponderar adequadament la situació de la nostra llengua pel que fa al seu ús social, a identificar els problemes amb què s'enfronta i a esperarar l'estudi i l'execució de les solucions més adients.

1. Un balanç de l'ús del català durant el segle xx

1.1. *Un segle de trasbalsos*

La nostra societat i la seva llengua s'han vist afectades per les grans transformacions que han sacsejat totes les societats del nostre entorn, com ara la urbanització i els grans desplaçaments de població, la industrialització, el desenvolupament científic i tecnològic, la terciarització, l'auge del turisme, l'aparició de nous mitjans de comunicació, l'escolarització i l'alfabetització generalitzades, l'increment exponencial de la mobilitat, l'aparició de la societat de consum, el desenvolupament progressiu de l'Estat del benestar, la modificació de l'estructura familiar i dels rols socials de dones i homes, infants, adults i gent gran, i la nova immigració. Totes aquestes transformacions han generat, arreu del món occidental, canvis lingüístics de grans dimensions: una part del patrimoni lingüístic més lligat al món rural tradicional ha reculat, probablement d'una manera irreversible, i, alhora, hom ha vist aparèixer noves varietats i maneres de comunicar lligades als contextos socials i interactius, com ara nous etnolectes o registres propis dels mitjans de comunicació.

L'evolució lingüística és substancial amb qualsevol idioma, per més que sovint els seus protagonistes la percebin negativament. L'abast i la direcció de les transforma-

cions experimentades en el si de la comunitat catalanòfona s'expliquen en bona part en el marc de les polítiques desenvolupades pels diferents estats en què aquesta es reparteix. Unes polítiques que, amb comptadíssimes excepcions, han perseguit obertament fer desaparèixer el català i substituir-lo per les diferents llengües estatals hegemòniques. Aquestes polítiques han estat desenvolupades —sovint— en contextos de manca de democràcia i de canvi demogràfic, factors que han privat els catalanoparlants d'exercir plenament els drets lingüístics i d'oposar-se d'una manera efectiva a les pressions constants dels diferents poders estatals. Aquestes polítiques venien de temps enrere, però és a partir del segle XIX i sobretot del XX que s'han pogut servir de les eines més eficaces per a assolir els seus objectius —com ara uns aparells estatals desenvolupats, l'escolarització, el control dels mitjans de comunicació o la intervenció en la vida econòmica; unes eines emprades amb profusió a l'Estat espanyol durant el llarg període d'intent de genocidi cultural i lingüístic provocat pel règim dictatorial franquista entre 1936 i 1975.

Totes aquestes polítiques han assestat uns cops duríssims a la llengua catalana: han condicionat enormement el desenvolupament del català com a llengua de cultura i hi han impedit l'accés normal de la població; han provocat la interrupció de la transmissió intergeneracional del català a diversos indrets de l'àrea lingüística; han dificultat la incorporació dels nousvinguts a la llengua i la cultura pròpies del país. Tot plegat ha empès el català a un estat summament greu. Així, a causa de les polítiques esmentades, la comunitat lingüística catalana ha passat durant el segle XX a un estadi en què hom pot témer seriosament per la seva sostenibilitat futura, i això precisament durant el segle en què l'extensió dels sistemes democràtics i plurals ha permès la plena emergència a la normalitat de tantes comunitats lingüístiques europees històricament subordinades, com ara els flamencs, els finesos, els eslovens, els estonians, els lituans, els letons i els macedonis, entre d'altres.

1.2. *Els esforços pel redreçament*

Tot al llarg del segle XX s'han desenvolupat també nombroses però discontinües iniciatives per a assegurar el redreçament del català. L'IEC mateix és un testimoni de primer ordre d'aquesta voluntat de supervivència. És, però, un fet innegable que les iniciatives de més abast temporal i més repercussió en el cos social només han estat possibles durant els dos darrers decennis.

Per bé que repartits d'una manera desigual en l'àmbit lingüístic, els assoliments d'aquest darrer quart de segle són remarcables, fins al punt que fan del català un cas par-

ticular, sovint esmentat amb admiració en el marc de les llengües minoritzades d'Europa. En pocs lustres, el català ha passat de la condició de llengua bandejada a la de llengua oficial, tot i que no d'una manera exclusiva, a la major part del territori, i les restriccions que hi havia per a aprendre'l en l'àmbit escolar s'han vist clarament reduïdes. No hi ha gaires impediments legals perquè sigui la llengua d'ús habitual. El català és emprat àmpliament en bona part de les administracions i en els sistemes d'ensenyament —encara que amb gravíssimes mancances— i en una proporció no gens negligible s'empra en els mitjans de comunicació i en el món de la creació i de les indústries culturals, encara que molt per dessota del que correspondria. A Andorra, fins i tot, és l'única llengua oficial del país, malgrat la situació gens puixant en què hi viu. Molt minsa n'és la presència en el món socioeconòmic, de la justícia, del pensament, de la recerca, de la publicitat i del lleure. Les noves tendències ideològiques, la mundialització i els avenços del que hom anomena «pensament únic» han provocat un perillós descens del sentiment identitari, especialment en comunitats nacionals on hi ha conflicte amb la política de grups hegemònics de llengua diferent; fins al punt que s'escampa de manera alarmant una concepció indiscriminadament negativa del nacionalisme, que és identificat amb la falta de solidaritat, el provincianisme tancat, l'involucionisme i, fins i tot, el fonamentalisme i el terrorisme.

Sovint, en sectors de les generacions més joves es perd la consciència del valor referencial i simbòlic de la llengua catalana; això fa que aquests sectors esdevinguin indiferents a la llengua i la cultura catalanes i que les subordinin a les llengües majoritzades entre nosaltres, l'espanyol, el francès, i l'italià segons el territori, i l'anglès. D'altra banda, la cultura dominant s'expressa gairebé sempre en una llengua que no és la nostra i que penetra a través de l'aparell mediàtic dins el món dels joves.

2. Les insuficiències i els reptes

2.1. *Una llengua encara en segon pla*

La llengua catalana continua trobant-se en una situació d'inferioritat en el seu propi espai comunicatiu i pateix limitacions molt serioses en el camp de la producció, la distribució i el consum culturals, i competeix en inferioritat de condicions amb productes en altres llengües.

El català continua pràcticament relegat en bona part del món socioeconòmic i en el de la justícia. Resten encara grans col·lectius que ignoren la llengua del país, ja sigui en termes generals, ja sigui pel que fa a competències específiques, com la lectura i l'escriptura. En resum, el català és, encara avui, una llengua minoritzada en la seva pròpia

àrea lingüística. Cal remarcar que, tot i ser llengua cooficial i pròpia en la major part dels seus territoris, hom hi pot viure sense cap problema prescindint-ne del tot.

2.2. *Una oficialitat condicional*

Per a comprendre la dinàmica que governa l'ús del català cal, primer de tot, plantejar quin és el marc que determina les possibilitats efectives d'aquest ús. Així, no es pot oblidar que encara avui no s'ha assolit l'oficialitat de la llengua ni a la Franja, ni a la regió del Carxe ni a la Catalunya del Nord. De fet, en aquesta darrera àrea, la llengua pròpia ni tan sols disposa de la minsa protecció atorgada per la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, fins al punt que hom no hi té reconegut ni el dret de servir-se de l'antropònim propi en català!

Pel que fa a la resta dels territoris —el Principat de Catalunya, el País Valencià i les Illes (Andorra és un cas a part)—, els diferents règims d'oficialitat aconseguits continuen massa lluny de garantir la plenitud de drets a l'hora de fer servir el català; tant a l'hora de realitzar accions quotidianes —com ara demanar una informació telefònica, adquirir un producte en una gran superfície o fer una consumició en un local públic— com a l'hora de dur-ne a terme de més transcendents —com ara seguir estudis universitaris, casar-se, divorciar-se o recórrer a l'Administració de justícia—, l'oficialitat del català és, en la pràctica, una oficialitat *condicional*, si no buida, subjecta a la bona voluntat de l'empresa, de l'Administració o del funcionari corresponent. Encara avui, voler viure en català al territori històric d'aquest idioma topa amb una infinitat d'obstacles derivats de la primàcia conferida a les llengües hegemòniques dels estats respectius; uns obstacles que sovint converteixen *de facto* en paper mullat la noció mateixa d'oficialitat atorgada al català.

2.3. *Les polítiques contra la igualtat*

Les diferents polítiques estatals continuen posant el català en una aclaparadora inferioritat de condicions en el seu propi territori.

A l'Estat espanyol, en comptes d'avançar cap a plantejaments favorables al plurilingüisme igualitari, els poders centrals han decidit fins ara aprofundir d'una manera sistemàtica en els aspectes més desigualitaris dels mateixos textos constitucionals. Molt especialment, s'ha maldat per consolidar la diferència entre dues menes de ciutadans: d'una banda, els castellanoparlants, als quals es reconeix el dret al monolingüisme; d'una altra, tota la res-

ta, als quals s'imposa el deure de conèixer una segona llengua —la de l'Estat espanyol. A l'Estat francès i a l'italià la situació és encara més greu. La política lingüística del Govern espanyol, en una complexa combinació d'actuacions i absència d'actuació molt lligada a la conjuntura partidista, ha cercat d'afermar aquesta distinció tot reforçant la supremacia del castellà a costa de les altres llengües. De fet, una vegada i una altra constatem que les demandes de «bilingüisme» es tradueixen en una combinació d'obligatorietat i supremacia per al castellà al costat de l'optativitat i la marginalitat per a la resta de les llengües.

Si la major responsabilitat d'aquesta situació és dels governs dels estats centralistes, per la seva banda els governs autonòmics i els regionals no han mostrat ni mostren, en general, una actitud gaire decidida en pro de la defensa i l'extensió del coneixement i, sobretot, de l'ús social de la llengua catalana. En el cas de Catalunya, fins ara ni tan sols ha estat possible que fos plenament aplicada la Llei de política lingüística del 1998, perquè els responsables polítics, en nom d'una convivència pacífica, s'han inhibit de fer-la complir escrupolosament; el Govern de la Generalitat de Catalunya ha preferit descarregar els seus propis deures en els ciutadans i en el Govern de Madrid. Pitjor és encara la situació en els altres territoris dels estats espanyol, francès i italià.

2.4. Els corrents contra la diversitat lingüística

El desplegament de les polítiques estatals només s'ha pogut produir a causa de l'afermant en els discursos públics d'ideologies que justifiquen la imposició de les llengües estatals fora de llur territori històric, amb el consegüent arraconament de les altres llengües. A França, els discursos jacobins francocèntrics impregnen tota reflexió sobre la diversitat. En el cas espanyol, predominen les veus que destaquen la manca d'interès per les «altres» llengües i cultures. Hom constata, a més, l'extensió dels discursos que minimitzen l'abast de les polítiques estatals adverses.

En un context com aquest, el neguit per l'estatus i l'esdevenidor del que és patrimoni lingüístic comú no sembla que sigui prou compartit més enllà del nostre territori, i encara aquí ho és d'una manera insuficient. Malauradament, ni Espanya ni França ni Itàlia no semblen haver desenvolupat la més mínima lleialtat envers les preocupacions lingüístiques de llurs ciutadans catalanòfons. Com es pot explicar altrament, primer la tebior i, després, la sollicitud enverinada d'oficialitat del català a les institucions europees? Com es pot justificar, si no és pel menyspreu, que s'arribi a argumentar que cal suprimir les denominacions en altres llengües d'una empresa pública com *Correos* per tal que aquesta empresa guanyi en imatge corporativa? Com s'expliquen, si no és per la voluntat de minorar la nostra llen-

gua, els reiterats intents de fragmentar-la, afavorint el secessionisme lingüístic? Els exemples d'aquest allunyament són quotidians i innombrables, i no cal fer-ne ara un memorial. Tanmateix, és preocupant que persisteixi aquest marc de nul·la lleialtat, o fins i tot d'hostilitat oberta, envers les altres llengües de l'Estat, per tal com repercuteix en contra de les polítiques necessàries per a la supervivència i l'ús del català en la vida quotidiana.

3. L'habitució al canvi de llengua, una amenaça per a la supervivència

Els discursos complaents, les limitacions imposades per l'oficialitat *condicional*, la força de les polítiques obertes o encobertes per a afavorir les llengües estatals, acaben provocant l'erosió del lloc del català en la nostra societat. Posats constantment en la necessitat de triar entre una llengua suposadament salvada però sistemàticament presentada com a problemàtica —el català— i una altra d'aparentment neutra i sense cap d'aquests problemes —la llengua estatal—, molts catalanoparlants van fent habitual la dimissió lingüística fins a concebre-la com l'únic comportament normal, i l'únic educat. Interioritzen, així, una mena de sentiment d'obligació de passar-se a la llengua dels altres sense tenir dret a la reciprocitat, i acaben identificant inconscientment el resultat d'unes polítiques lingüístiques llargament imposades —l'obligació de conèixer la llengua estatal i de passar-s'hi en ser-ne requerits— amb una decisió lliurement presa.

El plurilingüisme i l'apreciació de la diferència, també lingüística, són un patrimoni que les nostres societats han de preservar amb la màxima cura. Ara i aquí, però, cal ser conscients que l'habitució al canvi a la llengua hegemònica constitueix un perill de primera magnitud que amenaça molt seriosament la mateixa supervivència del català. Fer habitual aquest procés perpetua l'existència de ciutadans de dues classes, els uns monolingües i els altres bilingües. Aquesta actitud desincentiva els qui estan en situació d'aprendre el català, ja que constantment se'ls priva de la pràctica amb els nadius, és a dir, de l'únic context que estimula veritablement l'aprenentatge. El canvi habitual deixa entendre que no paga la pena d'aprendre català i reforça la percepció que, mentre que els no-catalanoparlants tenen tot el dret a mantenir-se monolingües, els catalanoparlants, en canvi, estan moralment obligats a canviar de llengua. En una societat oberta com la catalana, en què la incorporació de persones nascudes fora del nostre territori constitueix un element estructural, no pas conjuntural, dels comportaments demogràfics, el canvi a la llengua estatal hegemònica genera un cercle viciós (*menys ús* → *menys aprenentatge* → *encara menys ús*) que podria constituir, si no s'hi posa remei a temps, una sentència de mort per al català. I els remeis s'han de generar tant des dels governs autonòmics com des dels go-

verns estatals; no es pot exigir a la ciutadania una militància activa permanent a favor de la llengua pròpia; els governs han d'ésser capdavanters en la creació de les condicions que frenin la progressiva substitució lingüística.

4. Una cruïlla decisiva: riscos i oportunitats per al català

El context actual de construcció europea i de mundialització constitueix una cruïlla que no sols fa encara més punyents les mancances imposades a la normalització de la llengua catalana, sinó que també implica un veritable canvi d'època que conduirà, en bona part, a un nou ordre internacional també en termes lingüístics. Cal, doncs, que la comunitat catalanòfona prengui consciència tant dels riscos com de les oportunitats que se li presenten, i actuï amb intel·ligència i celeritat per a afrontar els primers i aprofitar les segones.

Els estudis recents semblen confirmar globalment un retrocés inquietant en l'ús social del català. Tanmateix, hi ha algunes dades esperançadores. Així, per exemple, es constata que a l'àrea metropolitana de Barcelona els catalanoparlants, ara per ara, són fidels a la llengua en el moment d'ensenyar a parlar els fills, i en el mateix territori hi ha un segment, petit però significatiu, d'habitants que parlen amb els pares en castellà i amb els fills, en canvi, en català. De tota manera, no ha de sorprendre que l'ús verbal del català hagi progressat menys que el coneixement de la llengua, que ha fet un gran pas endavant en els darrers vint anys.

Ningú no pot predir com serà exactament el nou ordre lingüístic internacional; però sí que en podem intuir, com a mínim, algunes característiques. En primer lloc, es dibuixa una llengua hegemònica, l'anglès, que ocupa i ocuparà encara més les funcions de llengua global, especialment en les comunicacions internacionals i la recerca de punta. En segon lloc, és molt probable que el nou ordre comporti l'extinció de bona part de les llengües menors i de les més afeblides, sobretot de les que estiguin més lligades a modes de vida tradicionals i que no siguin capaces de dotar-se de les institucions i les eines necessàries per a inserir-se adequadament en la societat del coneixement.

Instalat en una societat desenvolupada del primer món i amb un volum de parlants mitjà, el català no hauria d'entrar en la categoria de llengües amenaçades per la mundialització, si no és que l'hi empenyen la malvolença dels uns o la dimissió dels altres. Els parlants de català tenen dret a aspirar com a mínim a la mateixa seguretat lingüística de què gaudeixen els parlants de comunitats equiparables. En la mesura que la mundialització permet superar els horitzons locals i veure el món directament sense passar pel filtre de l'estat nació, la comunitat lingüística catalana ha de prendre consciència que, ara com ara,

és posada injustament en unes condicions de desavantatge que comprometen la seva supervivència. Sense anar més lluny, l'observador mínimament objectiu hauria de contemplar amb perplexitat el que constitueix una anomalia democràtica de primer ordre: mentre nombroses comunitats lingüístiques d'arreu de la Unió Europea, iguals o menors en demografia, potencial econòmic i producció cultural que la nostra, veuen garantits sense problemes llurs drets lingüístics per les institucions comunes en el projecte europeu, el català és exclòs d'aquest reconeixement pel simple fet que els estats en què la nostra és llengua històrica es neguen a fer valer els drets dels ciutadans catalanoparlants, i els governs autonòmics respectius no actuen amb la contundència necessària per a aconseguir-ho.

La mundialització no hauria de provocar la desaparició de llengües, però la pot afavorir si els responsables polítics no hi reaccionen adequadament i no les doten de les estructures convenients per a aprofitar-ne els beneficis. I, ara com ara, el català s'enfronta als desafiaments de la mundialització mancat d'un suport institucional sòlid, mentre que els seus parlants contribueixen a mantenir la diversitat lingüística de la resta del continent.

5. Proposta de l'Institut d'Estudis Catalans

Davant aquesta situació, i en la mesura que la política i la planificació lingüístiques formen una part indestriable de la gestió global del país, l'Institut d'Estudis Catalans convida els diferents actors de la vida política, social, econòmica, cultural i científica a reflexionar a fons sobre els nous desafiaments que es plantegen en la nostra societat pel que fa a l'ús del català i a prendre les mesures pertinents per a respondre-hi. És per això que:

a) L'IEC reclama de totes les institucions públiques d'arreu del territori que prenguin consciència de la gravetat dels desafiaments a què ens enfrontem a propòsit de la supervivència del català, que manifestin explícitament llur preocupació i que assumeixin el lideratge que els correspon a l'hora d'avançar en la recuperació i l'impuls de l'idioma, cadascuna en el seu camp d'actuació respectiu. Molt especialment, l'IEC insta els responsables polítics a prendre les mesures necessàries perquè es vegi plenament garantida la seguretat lingüística imprescindible per a la sostenibilitat de la comunitat lingüística catalana en el conjunt del seu territori.

b) L'IEC recorda a les institucions de la societat civil llur deure cívic de promoure l'ús de la llengua i la necessitat que aquest ús prengui un nou impuls, com a única via perquè esdevingui una veritable eina d'integració col·lectiva.

c) L'IEC convida la ciutadania a prendre consciència de les dimensions del problema i de les seves arrels, a reforçar el consens social entorn de la necessitat d'impulsar l'au-

toestima i la consideració social de la nostra llengua tant en la vida pública com en la privada, a protagonitzar aquest progrés i a reclamar-lo a les institucions del país. Molt especialment, l'IEC vol alertar dels perills que representa fer habitual el canvi de llengua per a la supervivència mateixa del català. Caldria fer ben explícit que només la implicació personal de cadascú, independentment de la llengua d'origen, podrà ajudar a superar aquest perill.

d) L'IEC recalca la gran responsabilitat que tenen les nostres universitats en la defensa de l'ús del català, no solament en relació amb el fet que sigui emprat a les aules, sinó també pel que fa a la seva presència en les publicacions que es generen dins els departaments. És especialment greu la manca d'atenció a les publicacions acadèmiques en català a l'hora d'avaluar currículums professionals.

e) L'IEC recorda que els nostres representants polítics tenen l'obligació de projectar la nostra cultura i la nostra llengua arreu del món. L'IEC creu fermament en les nostres possibilitats de projecció exterior i insta els nostres governants a dedicar un pressupost ambiciós a la seva promoció escrita i audiovisual, tant de la cultura científica com de la humanística.

f) L'IEC recorda igualment als nostres representants polítics que han d'exigir del Govern de l'Estat espanyol el compliment del mandat constitucional de protegir totes les llengües del seu territori i el respecte al criteri de l'IEC, que és el de la romanística internacional i el de la Real Academia Española sobre la unitat del català.

g) L'IEC insta les autoritats polítiques a establir que hi hagi requisits legals eficaços de coneixement del català per a tots els funcionaris que exerceixin en els territoris de parla catalana.

h) L'IEC insta també tots els professionals a emprar el català en la correspondència i en els informes i escrits que generi la pràctica de llur professió, especialment en els àmbits de la medicina i de la jurisprudència, que són aquells on la presència del català és crucial.

i) Igualment, l'IEC demana a totes les empreses del país que mostrin activament i de manera prioritària un capteniment favorable a l'ús parlat i escrit de la llengua catalana en totes les actuacions.

j) L'IEC fa una crida a totes les institucions oficials dels estats en què el català és una de les llengües existents per tal que facilitin les condicions que menin a l'aparició d'una lleialtat lingüística que es basi en criteris de sostenibilitat, respecte i apreciació de la diversitat lingüística com a forma d'enriquiment mutu.

k) L'IEC entén que, malgrat que és imprescindible la col·laboració dels ciutadans dels territoris de llengua catalana i dels estats centrals de què depenen, al capdavall l'existència *normal* del català no es pot basar només en el voluntarisme militant dels seus

parlants ni en el canvi ideologicopolític dels governs estatals. És essencial el compromís dels governs autonòmics de les comunitats de llengua catalana.

l) L'IEC reclama a les administracions dels territoris de llengua catalana que reflecteixin en la legalitat llurs pròpies planificacions lingüístiques i, consegüentment, que creïn les condicions que facin del tot necessari i imprescindible el coneixement i l'ús social de la llengua catalana per a poder viure en qualsevol dels seus territoris.

Barcelona, 21 d'octubre de 2004

Perspectives del segle XXI: recerca i país

Declaració institucional

Aquesta declaració fou aprovada pel Ple de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 d'octubre de 2004 com a conclusió del cicle de conferències i el debat plenari «Perspectives del segle XXI: recerca i país».

Consideracions introductòries

La recerca i el desenvolupament dels pobles

Una de les característiques més destacades del nostre temps és la penetració de la ciència en totes les activitats humanes. La ciència és valorada com a factor de millora econòmica i de cohesió social. En les societats modernes hi ha el convenciment, estès a totes les capes i racons de la societat, que la millora de la qualitat de vida ha estat possible gràcies al desenvolupament de la ciència. L'ha alliberada de les pors ancestrals i ha proporcionat els recursos per a donar estabilitat al sistema de vida. En efecte, la comprensió de la naturalesa caracteritza i constitueix la nostra civilització que ha aconseguit els avenços tecnològics per a evitar o alleugerir malalties i per a facilitar el transport de persones i mercaderies i també la comunicació interpersonal, i ha de fer possible l'educació en tots els àmbits i en totes les formes. El convenciment que hi ha una relació estreta entre el desenvolupament de la ciència i el progrés general forma part de la cultura de les nostres societats des de fa molts anys. Potser el que es percep com a novetat remarcable és que les societats d'avui tenen consciència que els efectes de la recerca científica no són per a un futur a mitjà o a llarg termini, sinó que són immediats o que es produiran aviat.

A més, existeixen dades sòlides, que han estat àmpliament difoses, segons les quals la implantació i la presència d'universitats o centres de recerca en àrees específiques i conegudes ha comportat de manera ràpida un increment del nivell de producció industrial, de llocs de treball i del nivell de vida i d'expectatives de desenvolupament futur. En els darrers anys s'han pogut comprovar els extraordinaris efectes de la recerca sobre països petits i en regions específiques de països extensos. Sabíem que l'extraordinari desenvolupament de l'economia mundial es deu principalment als progressos científics i tècnics que tingueren lloc en el segle xx, sobretot en la seva darrera meitat. L'informe del 2001 elaborat per les Nacions Unides, que es dedica a la relació entre la ciència i la tecnologia i el desenvolupament de la humanitat, indica que el factor més important en el desenvolupament econòmic i social en tots els països és el desenvolupament científic i tecnològic. Hi ha una relació perfectament contrastada per països, per regions, per ciutats i per empreses entre la seva dedicació a la recerca i el procés de creixement econòmic, de benestar material i de desenvolupament humà.

D'altra banda, la investigació és també font de poder, i no solament pels efectes sobre l'àmbit militar, sinó sobretot pels efectes sobre la comunicació i la capacitat de processar informació útil per als aparells de poder. Pot semblar que aquesta consideració es refereix només a la recerca científica que té per objectiu directe la resolució de problemes pràctics del seu entorn. Cal, tanmateix, insistir que, davant de les tendències predominants que han convertit la rendibilitat i l'aplicabilitat de la recerca científica en l'objectiu determinant i la justificació quasi única, els individus i les societats tenen i senten la necessitat de respondre les preguntes respecte al món que els envolta, sobre la seva naturalesa i el seu funcionament, i que la recerca que es planteja per a respondre aquestes qüestions, no solament la sentim com a necessària, sinó que té sentit, i molts la consideren imprescindible. I és per això que l'establiment d'una política seriosa ha de ponderar també la recerca com a font primària de coneixement, tant en el camp de les ciències socials, experimentals i teòriques, com en el de la cultura humanística.

La recerca i la política nacional

L'experiència ja existent indica amb tota claredat que la recerca és un element essencial per al present i el futur d'un país. És, per tant, un dels elements clau per a la consolidació de Catalunya i dels Països Catalans. La història de la humanitat i la dels diversos països en els darrers segles és prou demostrativa d'aquesta afirmació. Però la importància de la recerca no es limita a la seva acció directa sobre la producció de béns industrials i a l'obtenció o aprofitament dels recursos naturals, sinó que també comprèn l'impacte

cultural, que és origen de la creació d'estructures i ordenacions socials i polítiques que aconseguen l'existència de països productius i cultes, i la consolidació de nacions modernes. Com s'ha dit, la recerca és a la vegada un reflex del poder intel·lectual d'un poble, com les belles arts, la música o la literatura, i un motor de l'avenç econòmic; i la recerca bàsica i aplicada no solament és necessària per al desenvolupament econòmic i la millora de la competitivitat de la producció, sinó que incideix també directament sobre la qualitat de vida dels ciutadans i sobre les formes de vida social.

La recerca, com moltes altres activitats dels humans, és un acte creatiu que, si és recíbit i és comunicat, ens identifica, i fa que ens reconeguem com a individus, com a grup i com a poble. Ens distingeix a través de la tasca realitzada. Ens hi reconeixem i ens permet integrar-nos en la civilització de la cultura i la ciència. La recerca, que com tota activitat humana sempre té un origen local —resulta d'experiències individuals i col·lectives, sempre d'extensió geogràficament o socialment limitada—, només és universal en les seves finalitats darreres, i confereix prestigi i avantatges econòmics per a les persones individuals o per als grups, per a les empreses i per als pobles.

Convé que les societats ho reconeixin a fi que els poders polítics dissenyin les polítiques generals, marquin els objectius i portin a terme les mesures concretes adequades per a aconseguir, per mitjà de la recerca, resultats satisfactoris que assegurin el desenvolupament i el benestar col·lectius.

La importància i la repercussió cultural i socioeconòmica de la recerca, la constitueixen en objectiu nacional, i això implica que els programes de govern han d'apostar per una acció prioritària, decidida i compromesa dels poders públics, és a dir, una política científica, i aquesta ha d'incloure la promoció i el seguiment de les tasques i activitats científiques per a aconseguir una producció més gran i millor, i en qualsevol cas, comparable a la dels països amb els quals pretenem equiparar-nos. Cal una política científica nacional que tingui en compte i estimuli la participació de diferents sectors de la societat en el finançament de la recerca, però la participació dels agents socials en cap cas no ha d'eximir els poders públics de les seves responsabilitats en la creació o el manteniment d'un teixit productiu públic de recerca eficaç per a satisfer les necessitats del país en la continuïtat del seu desenvolupament cultural i econòmic.

La nació catalana necessita una política científica pròpia. El desenvolupament de les ciències que tenen per objecte els anomenats *fenòmens naturals* i els fenòmens que són objecte de les ciències socials (el dret, la història, la filosofia, la sociologia, l'economia, la filologia o la lingüística, i la pedagogia) constitueix una afirmació d'identitat. I la vida en comunitat només pot suscitar adhesions si pot garantir als ciutadans unes perspectives de futur on les oportunitats individuals de realització personal i de progrés són suficients per a estimular

i justificar la voluntat d'emprendre i crear. Per a aconseguir això, i garantir-ho de manera durable en el món actual, com ha indicat l'IEC en alguna ocasió, només hi ha la via de la recerca i la innovació, via que ha esdevingut condició prèvia absolutament crucial per a la creació sostinguda de benestar en una societat justa. L'autogovern de Catalunya, o els corresponents de tota l'àrea dels Països Catalans, quedaria coix si no considerés l'àmbit de la recerca com un dels àmbits de més importància estratègica per als interessos nacionals. En conseqüència, independentment dels canvis jurídics necessaris que es puguin produir en un futur, s'ha de fer l'esforç econòmic i polític per a actuar decisivament en matèria de recerca.

Característiques del sistema català de recerca. Mancances i accions que cal emprendre

El desenvolupament de la recerca i la productivitat de la recerca en els darrers anys en el país ha estat remarcable, i és cert que hi ha hagut circumstàncies i factors de canvi — increment d'investigadors, creació de centres, reconeixement i finançament de grups de recerca, instauració de la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), etc.— que han estimulat l'interès per la ciència i han disminuït les barreres que impedièn la plena implicació del natural dinamisme de la societat catalana en la recerca científica. Per exemple, nombrosos documents han reflectit amb tota claredat que la productivitat individual dels nostres investigadors és considerable i destacada en relació amb paràmetres de comparació com les mitjanes del nostre àmbit econòmic i administratiu (l'àmbit estatal) o les mitjanes internacionals, tant pel nombre de publicacions com per la qualitat mesurada com a impacte en el món científic general. I és cert que les iniciatives i els canvis que hem pogut observar en els darrers temps i les actituds en el món de la investigació entronquen amb les inquietuds i les ambicions del nostre poble, que en èpoques anteriors cristallitzaren en la creació del mateix Institut d'Estudis Catalans el 1907.

Malgrat tot això, la magnitud del teixit social implicat en la recerca, els dispositius ordenadors i l'organització productiva de la recerca són clarament insuficients en volum i en pes, en relació amb l'estatus econòmic i cultural del nostre país, i inadequats pel que fa a l'ordenació i l'estructura. La producció total del país en recerca és baixa, i les xifres comparatives considerades com a indicadors —percentatge dels recursos en relació amb el PIB, nombre d'investigadors per nombre d'habitants, producció d'articles o comunicacions científiques, nombre de patents nacionals o internacionals, recursos específics dels sectors industrials— són baixes i demostratives, donen contingut a aquella primera manca, la insuficiència del sector en volum, i són reveladores del segon aspecte: la inadequació del nostre sistema productiu de recerca.

La producció de la recerca depèn del nombre d'investigadors actius (aquesta és una obvietat freqüentment ignorada en l'elaboració de propostes), del nombre d'investigadors amb lloc de feina estable i, d'una manera molt especial, de les característiques de la carrera professional de l'investigador. En el curs de la vida de l'investigador cal distingir diversos períodes que constitueixen etapes o esglaons en la seva carrera de científic recercador que són conegudes i caracteritzades pel tipus de relació laboral (beques o contractes predoctorals, beques o contractes postdoctorals, contractes de recerca tipus Ramón y Cajal o Marie Curie o d'altres seguits de possibilitats d'incorporació definitiva a una posició estable), les quals han de tenir la triple virtut de proporcionar formació, competitivitat i esperit de millora, i també proporcionar l'estabilitat necessària perquè l'activitat d'investigador sigui atractiva per als millors. També és, doncs, essencial per als investigadors establerts i reconeguts mantenir els incentius que assegurin la competència continuada, com és ara els contractes competitius de projectes de recerca i el reconeixement de l'excel·lència a través dels diversos sistemes coneguts arreu. La màxima cura a proporcionar la carrera professional, fer-ne el seguiment i donar-li continuïtat en totes i cada una de les etapes ha de constituir l'objectiu prioritari per als poders públics i per a la societat catalana. La carrera de l'investigador ha de constituir l'element central en qualsevol política de recerca. La diferència entre els països amb èxit en recerca i innovació i els que no en tenen és l'existència d'una carrera raonable per als investigadors. De fet, la creació de centres, l'actualització de les universitats i, en general, les mesures de promoció de la recerca tenen efectes positius perquè augmenten el nombre d'investigadors i en milloren les condicions i les possibilitats.

El teixit de la recerca en tots els àmbits —el de les ciències experimentals i de la salut, el de les ciències socials i les humanitats, els estudis històrics i els estudis lingüístics— i en tots els països és un sistema complex format per subsistemes que constitueixen variables de diferent pes i importància, que a la vegada contenen diverses variables. Algunes són ben conegudes i algunes ho són menys, però les referències procedents d'altres països són prou demostratives per a poder prendre decisions i per a establir polítiques de futur amb un marge de seguretat acceptable. Sabem que existeixen dos sistemes: un sistema públic de recerca i un sistema basat en fons privats; i que existeixen també, projectes o programes mixtos (en els quals el finançament prové d'un sector i la realització de l'altre).

També sabem, com ja s'ha indicat, que els dos sistemes estan relacionats, de manera que el creixement d'un afavoreix l'altre. I que és cert que l'existència d'un teixit productiu gran i potent en els tres sectors bàsics de l'economia tendeix a coincidir en una estructura recercadora també potent. També és cert que dades recents indiquen que la implantació de centres de recerca (universitats, però també tot tipus de centres de recerca) afavoreix de manera molt clarament demostrable la producció industrial més o menys so-

fisticada, de tal manera que es poden comptabilitzar llocs de treball creats en els àmbits industrial i de serveis a partir del nombre d'investigadors actius implantats. Els estudiosos coincideixen a indicar que és essencial promoure i tenir cura que el sistema de recerca amb tots els seus centres sigui permeable i sensible a la societat en general, però especialment a l'anomenat *teixit productiu*. No obstant això, el dispositiu central d'un sistema de recerca es constitueix a partir de les disponibilitats de la població per a la recerca: del nombre d'investigadors estables i de l'eficiència dels sistemes de formació i promoció dels investigadors. La carrera professional dels investigadors constitueix l'element central del sistema i l'objectiu principal de la política de recerca. El manteniment de l'excellència i la competitivitat i l'estabilitat laboral són elements clau d'aquesta carrera professional. Cal subratllar que l'existència de fons de recerca supranacionals i d'accés competitiu fan que l'investigador sigui actualment responsable no solament del manteniment de les seves habilitats productives sinó també de l'obtenció de recursos per a assegurar la continuïtat de la seva investigació. D'aquí que qualsevol política de recerca que pretengui tenir efectes substancials no solament ha d'assegurar un increment de la despesa pública i empresarial, sinó que també ha de programar un increment del nombre d'investigadors. D'altra banda, en el sistema de recerca, els tecnòlegs i els tècnics constitueixen també elements clau, i la dotació existent especialment en els organismes públics de recerca —universitats, instituts, etc.— és molt baixa o inexistent. També cal corregir, per tant, aquesta mancança.

El paper de les universitats

Els centres, les institucions i en general les estructures i organismes de recerca són: les universitats, els centres públics de recerca i les empreses. Els estudiosos dels fenòmens socials relacionats amb la ciència i el seu desenvolupament ens indiquen que l'èxit del model anglosaxó és conseqüència d'haver fusionat la investigació amb la universitat. En els models continentals s'ha tendit a separar la investigació en centres públics específics per a aquesta tasca i reservar les universitats per a l'ensenyament. Al nostre país aquest model, per diverses circumstàncies, no s'ha seguit estrictament. De fet, la recerca que existeix a Catalunya es produeix majoritàriament en les universitats i també, amb resultats considerables, en centres universitaris paral·lels com els hospitals. Malgrat això, les universitats continuen tenint un model desfasat, poc adequat a les necessitats de la recerca, on la investigació constitueix un element curricular del professorat, però no és objectiu explícit en les disposicions i normes de més transcendència pràctica, com ara les de recursos humans, especialment en aquells aspectes que són decisius, com és la dotació i justifica-

ció de places de professorat. El país també necessita, doncs, prioritzar l'actualització de les universitats (que, per cert, estan donant resultats superiors als esperats en l'àmbit de la recerca) amb objectius de producció de recerca i de formació d'investigadors. Cal una redefinició de les tasques del professorat universitari —que és el col·lectiu d'investigadors més nombros i amb un potencial més alt— amb l'alliberament d'una part de les obligacions docents dels professors vocacionalment i efectivament més dedicats a la recerca.

La xarxa catalana de centres de recerca

D'altra banda, cal remarcar que els diversos països han potenciat i ampliat el nombre de centres públics de recerca amb missions específiques i objectius especialitzats. A Catalunya, darrerament s'ha seguit una política paral·lela que cal aplaudir. No obstant això, els nostres centres de recerca són escassos i, en una proporció important, no dependents de l'Administració catalana. Cal reclamar el compliment de les normes estatutàries respecte a la investigació i adequar-les a la realitat nacional catalana; alhora, s'hauria de projectar també l'adequació de l'estructura jurídica dels centres del CSIC a la realitat del 2004. Cal que la integració d'aquests centres a la xarxa catalana inclogui previsions com la d'oferir una carrera professional atractiva i perfectament estructurada en cada etapa i una homologació de criteris remuneratius amb d'altres institucions comparables. Caldrà també, com en els altres centres públics, suprimir les traves per a la incorporació d'investigadors estrangers, i sobretot augmentar la permeabilitat d'aquests centres de recerca a les necessitats del teixit social establint col·laboracions amb empreses i centres d'ensenyament superior i desenvolupant serveis especialitzats.

La recerca en el camp de les humanitats

Cal promoure també la recerca en les àrees de les ciències humanes i socials (el dret, la història, l'economia, la sociologia, la filologia o la lingüística, la filosofia). La recerca en aquests camps és tan essencial per al desenvolupament i la consolidació dels països com ho és la recerca en les ciències experimentals i tecnològiques. No solament perquè són un dels pilars de la consciència nacional, sinó també perquè no es pot ignorar que una de les troballes de la ciència moderna és precisament que el desenvolupament de tot ordre dels pobles i les nacions, incloent-hi l'econòmic, la cohesió i la pau social, depèn també de l'eficiència de l'organització cultural i social, i així mateix de l'existència d'un sistema jurídic que garanteixi un ordre social que faci possible la producció i el comerç amb la segu-

retat necessària. L'efectivitat dels equipaments culturals, la integració lingüística, els efectes de la immigració, l'ordenació del territori, l'escolarització, i l'aculturament, són qüestions que reclamen recerca científica.

A més, les necessitats de la societat catalana moderna fan necessari que l'objecte de la recerca de l'àmbit humanístic i de les ciències socials no es limiti al nostre patrimoni cultural i històric. L'objecte d'estudi és per la seva naturalesa d'àmbit universal. La visió de la realitat des de l'interès i la percepció conformats a partir de les experiències de la realitat pròpia constitueix un element essencial i enriquidor, i una contribució imprescindible per a obtenir estudis objectius més complets amb visions innovadores del món.

Al mateix temps que s'empeny la recerca en aquestes àrees, també cal fer precisos i viables els indicadors per a l'avaluació de la recerca, perquè els experts indiquen que aquest aspecte està poc desenvolupat en el nostre país i que el nivell d'ambigüïtat de la producció en aquests camps és probablement superior que en el de les ciències experimentals, més fàcilment avaluable.

Conclusions finals

El consens general fruit d'una experiència ja considerable arreu és que la promoció de la recerca es fonamenta en dos eixos. L'un consisteix en el finançament general per a tots aquells grups de recerca actius i productius, que doni suport als investigadors actuals, que són els que amb la seva labor quotidiana fonamenten i donen seguretat i continuïtat al sistema en allò que té de dinàmic i positiu, i constitueixen la base per a planificar i organitzar el futur. Caldrà mantenir la competitivitat necessària, i això requereix l'existència d'estructures o grups amb objectius aparentment paral·lels però que afavoreixin la coordinació i evitin la redundància. L'altre eix, d'extensió i creixement, ha de consistir en un programa dirigit a augmentar el nombre d'investigadors per mitjà de la formació i de la captació de nous investigadors d'alta qualitat. Aquest segon eix i especialment la captació de nous professionals per a la recerca és el procés més complex i delicat. En efecte, implica des de difondre en les escoles i altres centres d'ensenyament l'interès i l'entusiasme per la ciència i el coneixement —recordem aquí que una de les missions que aconsegueix la famosa Acadèmia Nacional de Ciències dels Estats Units, tal com indicava el seu president en la conferència pronunciada a l'Institut, és la divulgació de la ciència i l'estimulació de les vocacions per la ciència entre els escolars i en les mateixes escoles d'aquell país— fins a crear una completa carrera professional de l'investigador, tal com hem indicat més amunt, que garanteixi la competitivitat, l'eficiència i també l'estabilitat.

El camí a seguir és clar. Catalunya, com a societat amb un determinat nivell econòmic, que és a la vegada un poble organitzat políticament —com a nació—, té en la recerca una responsabilitat davant de si mateixa i davant dels altres pobles. Té el repte d'actualitzar-se d'una manera continuada com a país modern, productiu i innovador, que consisteix a eixamplar i organitzar la seva capacitat recercadora en tots els àmbits. El país necessita més investigadors i els necessita en un marc en el qual els objectius, les dedicacions i les responsabilitats en la recerca siguin explícits en totes les situacions laborals. Això demana ampliar els actuals departaments universitaris i augmentar-ne les dedicacions en el tercer cicle universitari (doctorats) i per a la recerca. També requereix l'establiment i estructuració de la carrera d'investigador. I finalment, ha de comprendre la creació d'una xarxa de centres públics de recerca, permeables a les necessitats del teixit social i econòmic, que incorpori tots els centres de Catalunya. Ha d'existir una política nacional catalana que abasti la recerca en tots els seus àmbits i la dugui a terme des del foment fins a la gestió. Només així el país podrà optar als recursos centralitzats de l'àmbit que siguin i competir per obtenir-los, i serà competitiu en la recerca i podrà aspirar a ser-ho també en tots els àmbits.

La política de ciència ha de ser dissenyada per a assegurar-ne el desenvolupament continuat i la difusió en tots els àmbits. L'objectiu: elevar-ne el nivell i aconseguir una extensió suficient, augmentar l'impacte social i la innovació, i promoure la penetració internacional de la recerca pròpia. L'increment dels fons per a investigació s'ha de dedicar a la recerca bàsica, a la formació d'investigadors, a augmentar les infraestructures de recerca i molt especialment a estructurar i promoure una carrera professional que proporcioni estímulo, competitivitat i estabilitat als investigadors, i finalment a empenyer la innovació social.

Cal també augmentar la col·laboració entre els qui fan recerca i els qui en fan ús, les empreses de producció i de comercialització de les noves troballes i productes. Cal facilitar les relacions en xarxa, tant dins d'Europa com en les relacions d'abast més ampli, i utilitzar les oportunitats dels organismes supranacionals. Cal impulsar la creació i el desenvolupament de centres d'excel·lència i organitzar sistemes d'anàlisi i avaluació de l'estat i l'activitat del sistema de recerca. Aquest conjunt de mesures coincideix en gran part amb el que han posat en pràctica en altres països, com l'experiència recent de Finlàndia, que ha produït esplèndids resultats i que ha merescut l'aprovació dels experts d'arreu.

Per tot això, l'Institut d'Estudis Catalans fa les recomanacions següents.

Recomanacions de l'Institut d'Estudis Catalans

1. La recerca i la innovació constitueixen les bases més sòlides per al desenvolupament continuat dels pobles i han de ser un objectiu preferent de la societat catalana i

dels poders públics que la representen i la governen. La recerca s'ha de projectar i realitzar amb la complicitat de tota la societat i, en especial, amb la de les organitzacions, empreses i institucions més properes a l'ús dels resultats que ofereix. Els plans de recerca també han de tenir en compte l'evolució de les ciències i les perspectives del seu desenvolupament, i al mateix temps atendre les necessitats de l'entorn empresarial i social a mitjà i a llarg termini.

2. Una bona part de la recerca pública a Catalunya es fa a les universitats —que inclouen els hospitals universitaris d'alt nivell assistencial—; però, paradoxalment, aquestes institucions no reconeixen la recerca com a objectiu bàsic en les seves estratègies de producció ni en l'assignació de recursos humans. Les universitats —i els hospitals— haurien de reconèixer explícitament la funció investigadora com a pròpia i indispensable per a dur a terme les seves responsabilitats socials. Les universitats han d'assumir de manera plena i responsable els reptes de la recerca, i han de reconèixer, doncs, que la recerca i la formació d'investigadors són funcions primordials de la universitat i dels seus professors.

3. En aquest mateix sentit, cal també implantar una política dirigida a les universitats perquè el tercer cicle —i molt especialment els estudis de doctorat, que són els relacionats i indistingibles de l'activitat investigadora— guanyi en qualitat, i tingui l'alt reconeixement i la significació institucional per part de les mateixes universitats que ara clarament no té. Cal també prendre les mesures oportunes de promoció per a aconseguir la internacionalització del tercer cicle.

4. El Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) ha d'augmentar els centres de recerca en tot l'arc mediterrani d'acord amb les productivitats potencials del seu teixit econòmic i cultural; a Catalunya, cal que els diversos centres s'integrin plenament en el sistema català de recerca o, si més no, s'haurien d'explorar fórmules de cogestió entre l'Administració catalana i l'estatal.

5. Cal un increment del nombre d'investigadors en la xarxa catalana de recerca, que hauria de doblar el nombre actual, tant en l'àmbit públic —centres de recerca i centres d'ensenyament superior— com en l'àmbit empresarial. Els estudis comparatius entre els països del nostre àmbit cultural i econòmic, tant pel que fa a la producció global de la recerca com pel que fa als elements bàsics de la producció, indiquen que, malgrat que la productivitat per investigador és correcta o bona, els resultats totals avaluats a través d'indicadors fiables són insuficients.

6. Cal establir una carrera professional de l'investigador que combini l'avaluació continuada, el manteniment de la competitivitat i l'excel·lència amb l'estabilitat laboral. És necessària també una definició clara de les vies d'entrada a la carrera investigadora, de l'avaluació per a la incorporació de nous investigadors en els centres de recerca, de mo-

bilitat entre les tasques en la recerca pública i l'empresarial o privada, la docència i la gestió i, en general, dels mecanismes implicats en la promoció. Cal una generalització de fórmules àgils per a la carrera investigadora basades en la contractació indefinida puntuada per avaluacions periòdiques, que caldria implantar en els centres de recerca i també en les universitats i s'han de simplificar les disposicions legals que dificulten la mobilitat d'investigadors i acadèmics.

7. Cal modificar la legislació constitucional i estatutària per a suprimir les ambigüitats existents i perquè les competències de recerca i innovació siguin efectivament de Catalunya i dels governs directament responsables.

8. La recerca necessita un esforç d'internacionalització. És particularment important que els poders públics estimulin la difusió i el reconeixement de la recerca feta en el país. La competència per l'obtenció de recursos dels fons supranacionals així ho demana. En aquest sentit, s'ha de promoure especialment l'ús de l'idioma anglès a més del de la llengua catalana, sense menystenir l'ús de les llengües castellana, francesa, alemanya i altres, quan calgui per motius de participació en programes específics o, en general, per la difusió de la producció pròpia.

9. La recerca en les ciències humanes i socials, i especialment la producció en aquest àmbit, és un element essencial en el desenvolupament i la consolidació dels pobles i els països. Cada societat particular té l'obligació de vetllar per la recerca en aquells àmbits que la caracteritzen, li donen una ben definida personalitat i la diferencien d'altres comunitats humanes. Ens referim, és clar, a les disciplines científiques que estudien i investiguen la història, l'estructura econòmica, la cultura, la llengua, el dret i la geografia, entre d'altres. La recerca en les ciències socials i les humanitats ha esdevingut actualment objecte d'un interès particular, no solament perquè és la base de la consciència dels pobles, sinó també perquè els seus resultats tenen efectes directes en el desenvolupament sociocultural, econòmic i de tot ordre, ja que contribueix decisivament a l'eficiència de l'organització social.

10. L'Institut d'Estudis Catalans pot tenir un paper significatiu tant en la recerca pròpiament dita com en els programes d'observació i avaluació de la recerca, en el seguiment dels resultats de les iniciatives proposades per a la promoció de la recerca i, molt especialment, en la difusió i promoció social de la ciència i la investigació. S'han de promoure i estendre els resultats de la ciència a tota la societat intensificant les activitats que tenen per objectiu la comunicació científica i millorar la valoració social d'investigadors i acadèmics com a elements clau per al progrés. L'IEC, amb les cinc seccions i les vint-i-sis societats filials però també amb la seva implantació territorial i la seva presència internacional, pot fer una tasca molt estimable en la direcció indicada.

Els membres

Semblances d'antics membres

El Consell Permanent de l'IEC acordà realitzar en cada Ple una semblança d'un membre dels primers temps de l'Institut per a contribuir a fer viva la història de la institució als membres actuals. A continuació s'inclouen les semblances presentades per la senyora Eva Serra i Puig, sobre Ferran de Sagarra i de Siscar; pel senyor Carles Miralles i Solà, sobre Joan Maragall i Gorina, i pel senyor Manuel Castellet i Solanas, sobre Josep Teixidor i Batlle. La presentada pel senyor Joan Vilà-Valentí, sobre Pau Vila i Dinarès, no s'inclou perquè encara no ha estat publicada.

Ferran de Sagarra i de Siscar

(1853 - 30.03.1939)

Ferran de Sagarra i de Siscar

PER EVA SERRA I PUIG

La mort a l'exili i la semblança entre els coetanis

La mort de Ferran de Sagarra i de Siscar a Saint-Sulpice-la-Pointe, departament de Tarn, al Llenguadoc, el 30 de març de 1939, quasi dos mesos després de l'entrada de les tropes de Franco a Barcelona, va significar el silenci de la mort d'aquest historiador i reconegut sigil·lògraf, fins al punt que la mateixa *Gran enciclopèdia catalana* situa la seva mort a Barcelona. Estava exiliat a França des de l'octubre de 1936, quan la família Sagarra, amb els avatars de la revolució, sentint-se en una posició vulnerable, va optar per garantir la seva seguretat personal.¹

1. Josep Maria de Sagarra explica com l'agost de 1936 va destruir la documentació del secretar del seu pare: cartes de capellans, de canonges i d'algun bisbe, i un retrat del pretendent carlí amb el seu fill i un gos danès, dedicada al seu pare als voltants del 1882. «L'agost del 1936 —escrivi— quan em trobava jo sol en el meu domicili i havien ja saquejat tots els pisos de la casa número 400 de la Diagonal, on vivia amb el meu pare, i només quedava el nostre per a saquejar, vaig procurar fer desaparèixer una gran quan-

Sembla que el primer o un dels primers a recordar-lo ben aviat va ser Nicolau d'Olwer des de la *Revista de Catalunya* a l'exili.² També Soldevila en ple exili, el març de 1940, al cap d'un any de la mort de Sagarra, des de París, retia homenatge al desaparegut erudit.³

Encara més tard Lluís Nicolau d'Olwer havia de tornar-lo a recordar en el seu llibret *Caliu: Records de mestres i amics*, publicat a Mèxic el 1958 i, abans i després, també es possible trobar referències disperses sobre la seva persona i obra en els treballs de Jordi Rubió i Balaguer i en algun escrit de Josep Pla.

Però independentment d'aquestes semblances humanes més o menys breus o d'algunes referències erudites esparses sobre els seus treballs, la millor aproximació a la persona són les *Memòries* del seu fill Josep Maria de Sagarra, publicades per primera vegada el 1954 i, així mateix, des d'una perspectiva menys familiar, un text de Ferran Soldevila, també de 1954, però que no sembla haver tingut accés, encara, ni conèixer les *Memòries* del poeta i dramaturg. Aquest text de Soldevila és inèdit i es conserva mecanografiat a l'arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.⁴

Ferran de Sagarra i de Siscar va néixer a Barcelona el 19 d'agost de 1853. És lògic, doncs, que els qui, els anys quaranta o cinquanta, encara joves, escriuen havent-lo conegut, el recordin ja vell. «A començaments de segle, vaig conèixer Ferran de Sagarra i de Siscar —escriu L. Nicolau d'Olwer el 1958—, “el senyor Sagarra”, que li dèiem, per respecte als anys que ens separaven».⁵ «El vaig conèixer a l'Arxiu de la Corona d'Aragó —es-

titat de cartes i documents que en mans dels de les espingardes haurien produït conseqüències fatals [...]. Ara em sap greu haver-ho fet, perquè al cap d'una setmana va arribar el saqueig, i sense retrat de don Carles, i sense cartes de bisbes, canonges i capellans més modestos, també hauria anat a la Rabassada, si els que van venir a fer el saqueig a casa meua m'hi haguessin trobat desprevingut i badant». *Memòries*, 1, Barcelona, Edicions 62 i «la Caixa», 1981, col·l. «MOLC», 59, p. 161-162. La marxa de Josep Maria, i suposo que la del seu pare, cap a França l'octubre de 1936 a Josep Maria ESPINÀS, *Josep Maria de Sagarra*, Barcelona, Clarasó, 1962, col·l. «Biografies Populars», 1, p. 25. Segons Albert Balcells i Enric Pujol en el ple de l'Institut del 19 d'abril de 1937 s'informà que Ferran de Sagarra havia obtingut un permís per a traslladar-se a l'estranger a completar estudis de sigil·lografia. Així es donava legalitat a l'exili d'una persona lleial a la Generalitat republicana (*Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, 1 (1907-1942), Barcelona, IEC, 2002, col·l. «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», LVII, p. 305 i 311).

2. «Crònica», *Revista de Catalunya* (París), any xi, núm. 94, iv època, núm. 1 (desembre 1939), p. 88. No consta que la nota necrològica sigui de Nicolau d'Olwer, però es desprèn del que escriu Ferran SOLDEVILA a *Noms propis*, p. 116, en la semblança «L'historiador i erudit Ferran de Sagarra i de Siscar», *Catalunya* (Buenos Aires), núm. 117 (agost 1940), p. 20-21. El text ha estat reimprès a Ferran SOLDEVILA, *Noms propis*, Barcelona, Barcelonesa d'Edicions, 1994, p. 115-121, edició a cura d'Enric Pujol.

3. *Catalunya* (Buenos Aires), núm. 117 (agost 1940), p. 20-21. Text reimprès a Ferran SOLDEVILA, *Noms propis*.

4. Ferran SOLDEVILA, «Ferran de Sagarra i de Siscar. Treball llegit en la sessió plenària de l'Institut del dia 12 de juny de 1954». És un escrit mecanografiat fet amb motiu del centenari del naixement de Ferran de Sagarra que forma part de l'*Anuari de l'IEC: 1955*, anuari no publicat.

5. L. NICOLAU D'OLWER, *Caliu: Records de mestres i amics*, Mèxic, Institut Català de Cultura, 1958, p. 145.

criu Soldevila el 1940— quan jo hi feia les meves primeres armes [...]. Ja era vell. Ja tenia els cabells ben blancs, i els duia, com els ha duts fins als darrers temps que el vaig veure, partits en una clenxa al costat. Emmarcaven una cara afable, de galtes una mica caigudes, de color vermellenc. Els ulls malalts exigien a temporades ulleres negres. Però a part d'aquesta xacra, la seva còrpora una mica corbada no en coneixia cap més. I la seva fortitud l'ha dut fins a ultrapassar de sis anys i mig la vuitantena».⁶ La importància adquirida pel seu fill Josep Maria segurament explica la necessitat, com fa Pla, de parlar-ne tant indicant-ne la seva condició de «pare del poeta» com insistint d'esmentar-lo retòricament com a vell, el «vell senyor Sagarra de la xilografia», «l'historiador Ferran de Sagarra, el vell» o el «vell Ferran de Sagarra» va escrivint Pla en diverses ocasions.⁷ De fet, només Jordi Rubió i Balaguer ens ha fet arribar el seu record en termes d'home madur però jove. «Els qui fa deu o dotze anys —escrivia Rubió el 1919— anàvem els matins a treballar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en vàiem sortir prop de les dues, amb una capsa sota el braç, un senyor alt i fornit amb el cabell grisenc, roja la cara, la mirada profunda i com concentrada darrera les ulleres d'or, el qual partia després de saludar calladament els investigadors que estaven a la sala de consulta».⁸ A la capsa, com diré després tot citant també Rubió, hi portava les empremtes de l'Arxiu Reial de Barcelona.

Els orígens familiars

Els orígens familiars de l'historiador són magníficament explicats pel fill Josep Maria de Sagarra.⁹ Els Sagarra procedien de la Segarra, independentment de la incorrecció poste-

6. F. SOLDEVILA, *Noms propis*, p. 115. És més completa i literària la descripció que en fa Soldevila en el text de l'*Anuari* de l'IEC de 1955, on evoca «el vellet polit i bondadós d'escassos cabells d'argent, sempre curosament pentinats, d'ulls mansuets darrera les ulleres d'or, a temporades darrera les ulleres fosques, de veu una mica cantant, una mica nasal, en registre més aviat agut, de vestit sempre fosc i de posat senzill; que, recalcant-se lleugerament en un bastó negre, veie aparèixer de tant en tant per l'Arxiu de la Corona d'Aragó», full 1.

7. Josep PLA, «Escrips empordanesos», *Obra completa*, 38, Barcelona, Destino, p. 110; «Tres biografies. Maragall, Pijoan, Pujols», *Obra completa*, 10, Barcelona, Destino, 1968, p. 226; «Francesc Cambó», *Obra completa*, 25, Barcelona, Destino, p. 16; «Darrers escrits. Palafrugell», *Obra completa*, 44, Barcelona, Destino, 1984, p. 16.

8. Jordi RUBÍO I BALAGUER, «Un llegat a l'Institut d'Estudis Catalans. El donatiu Sagarra a la Biblioteca de Catalunya», a *Sobre biblioteques i biblioteconomia: Obres de Rubió i Balaguer*, xii, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995, p. 126. L'article fou publicat a *D'Ací d'Allà*, any v, núm. 11 (novembre 1919), p. 1015-1018.

9. «A la memòria de Ferran de Sagarra i de Siscar de l'Espanjol i de Montoliu, en el centenari del seu naixement» diu la dedicatòria de les *Memòries* de Josep Maria de Sagarra, publicades com un homenatge personal al seu pare: «He cregut que el millor homenatge personal que jo podia oferir a la memòria del meu progenitor, per celebrar el seu centenari, era la publicació d'un volum d'un cert gruix, que tingués

rior del seu cognom. Del primer Sagarra d'aquella futura nissaga del qual es té constància històrica és d'un tal Climent Sagarra de la vila de Verdú documentat el 1524.¹⁰ Com fou habitual en la nostra història rural, el pagès limitat per «la moral del sègol, de l'ordi i de la civada» va tendir a ampliar terres i horitzons econòmics per la via matrimonial.¹¹ Dues pubilles de Valls van ser decisives en l'eixamplament del patrimoni, una Gassol al segle XVII i una Baldrich al segle XVIII. Els Sagarra esdevenen ciutadans honorats de Barcelona, «amb el dret a usar la partícula “de” davant del seu cognom» (1679) i s'estableixen a Valls (1692). La casa de Valls o altres finques com la granja de Doldellops, a començaments del segle XVIII van allotjar personalitats importants com Mitford Crowe, plenipotenciari de l'arxiduc Carles (1706), el duc de Noailles (1708) o el general Starhemberg (1708), que va acampar amb les seves tropes a la granja, situada entre Valls i Poblet. Tot plegat indica la declarada opció austriacista dels Sagarra de Verdú, verificada pel servei d'un avantpassat al regiment de Joan Nebot i també per la possessió per part de Ferran de Sagarra d'un retrat de Carles III d'Àustria, que encara el fill Josep Maria recorda haver vist primer a la sala principal de la casa de Valls i després a la casa barcelonina dels Sagarra al carrer de Mercaders. A la segona meitat del segle XVIII, ja són estudiants del col·legi jesuïta de nobles de Cordelles a Barcelona i de la universitat de Cervera per esdevenir advocats o canonges, fan les paus amb el règim borbònic i se'ls troba més o menys barrejats en la història eclesiàstica o artística catalana, llueixen humils títols nobiliaris però amb escut d'armes reial i tot d'ençà del privilegi heràldic de 1756 i vagaregen fent poesia o història¹² i anant i venint de Valls a Barcelona i de Barcelona a Valls fins a la definitiva domiciliació a Barcelona entorn de l'any 1772. Dues pubilles més, una Llinàs de Barcelona i una Espanjol de Lille, acaben de completar el patrimoni. Josep Maria de Sagarra fa repàs d'aquest gran patrimoni escampat entre Verdú, Valls, Constantí, Sarrià, Barcelona, Perpinyà i Lille i presenta la seva vella nissaga, d'on surten advocats, canonges, abadeses i regidors de Barcelona, lligats a les avellanes i l'oli de Valls i al vi de la granja de Doldellops. La crema de convents del 25 de juliol del 1835 explica el carlisme

un caràcter històric. Perquè el meu pare fou l'enamorat més sincer i el servidor més fidel de la història». D'altra banda, Josep Maria de Sagarra reconeix que les investigacions del seu pare Ferran han estat decisives per a la reconstrucció de la seva realitat familiar: «[...] gràcies als treballs d'investigació de Ferran de Sagarra i de Siscar, tinc en el meu poder papers antics i constàncies exactes, per a reconstruir, si cal, la meua realitat familiar dins un temps històric que agafa quatre centúries. [...] m'ha semblat que l'homenatge que amb aquest llibre intento fer a la memòria del meu pare no serà complet si deixo d'aprofitar tots aquells elements que ell obtingué després de moltes hores de dura recerca i no els converteixo en una mena d'història familiar que vingui a ser com la introducció a les meves memòries» i «com una contribució a la història del país». *Memòries*, Barcelona, Aedos, 1954, p. 12 i 15.

10. Josep Maria de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 19 i 20.

11. Rendes de Verdú ampliades i riquesa de la pubilla Gassol de Valls a SAGARRA, *Memòries*, I, p. 26.

12. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 40.

actiu de l'avi i el pare de Ferran de Sagarra i de Siscar i llur participació en la Primera Guerra Carlina. La crema del convent de Nostre Senyora del Carme, costat per costat de la casa dels Sagarra del carrer del Carme de Barcelona, els va convertir en testimonis directes, tot salvant de la crema frares afectats, com expliquen unes memòries inèdites de Francesc de Sagarra, oncle-avi del nostre Ferran, i com escriu el canonge Barraquer, amic aquest del mateix Ferran, en *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX* (1906) i sobretot en *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX* (1915-1918). El mateix Ferran de Sagarra, sense esmentar velles històries familiars, segur que les tenia en el cap quan es lamenta dels episodis de destrucció del segle XIX en la seva *Sigillografia catalana*: «La destrucció dels arxius dels nostres grans monastirs i priorats que, com glorioses fites de nostra reconquesta, s'alsaven per tots els indrets de Catalunya; destrucció que esdevingué “en aquells dies terribles i quasi apocalíptics” (diu mol bé un erudit historiare),¹³ “en que el furor sectari, portat fins el paroxisme, enrunà joies arquitectòniques de gran preu de la nostra terra, aventà la cendra gloriosa dels nostres reis i destruí o espargí, d'ací enllà, centenars de manuscrits i llibres venerables que contenien molts tresors del pensament i de la ciència catalans”, fou també bèn malestruga per als nostres estudis arqueològics en la especialitat a la qual ens hem consagrat! Quantes voltes ens ha vingut a la pensa, la idea de lo fruitós que'ns hauria sigut per aitals estudis, una investigació reposada, en aquells dipòsits immensos de documentació històrica, que contenien els arxius de Ripoll, Poblet, Sant Cugat del Vallès, Sant Pere de Roda, Santes Creus i tants i tants d'altres, que venien a ésser vertaderes deus inestroncables, per a la història de la nacionalitat catalana».¹⁴

Ferran de Sagarra i de Siscar per part de pare tenia, doncs, un passat de propietaris rurals més o menys ennoblits; ara bé, per part de mare, hi havia, segons les memòries del fill poeta, un «repicat llinatge». Un Siscar és citat en la crònica de Muntaner, un altre Siscar va ser bisbe de Lleida el segle XIII i l'avi matern de Ferran de Sagarra, Francesc de Siscar i Fernández Calderón de Rocabruna i de Verthamon, fou un destacat aristòcrata català present a les Corts de Cadis i l'àvia materna, Eulàlia de Montoliu i d'E-rill, una significada representació de la noblesa «més rànica i més acreditada del país».¹⁵

No m'ha semblat sobrer fer un repàs esquemàtic de tots aquests precedents familiars, sobretot perquè, sortosament, se'n té constància,¹⁶ però també perquè ajuda a con-

13. Es tracta de Rubió i Lluch.

14. Ferran de Sagarra i de Siscar, «Pròleg», a *Sigillografia catalana: Inventari, descripció i estudi dels segells de Catalunya*, I, Barcelona, Henrich i C^a, 1916, p. xx.

15. Sagarra, *Memòries*, I, p. 104-105.

16. D'altra banda, Josep Maria de Sagarra indica el paper del seu pare en aquesta reconstrucció familiar: «En aquesta relació he pogut donar una idea conjunta dels Sagarra que han contribuït a la meva

figurar el perfil humà i els fonaments mentals de Ferran de Sagarra i de Siscar. La nostra historiografia erudita, com bona part de l'europea, no ha estat bastida pas per professionals funcionaris, com l'actual, sinó en gran mesura per personalitats singulars que, amb moltes o poques amplituds, solien poder viure de renda. D'altra banda, la conservació, recòndita o no, de papers vells familiars podia estimular la curiositat d'algun plançó d'una nissaga rendista. Ara bé, sempre, la producció erudita també havia de ser fruit d'una autèntica vocació afegida sense escatimar-hi hores, com en el cas de Ferran. Pel que fa a Ferran de Sagarra, les circumstàncies familiars i geogràfiques expliquen bona part de la seva curiositat històrica i la seva polifacètica producció historiogràfica, des de l'interès per la Guerra dels Segadors i el carlisme fins a algun treball dedicat a l'esfera religiosa. «Jo he vist a casa meva —escriu el Sagarra poeta— el pergami d'establiment de la finca [la Granja de Doldelops que el 1700 passà a enriquir el patrimoni dels Sagarra] a favor dels monjos [de Poblet] iniciat pel nom del comte Ramon Berenguer, en el qual es precisaven la delimitació i les parts de "La Granja"». Era un document curiosíssim, que el meu pare conservava emmarcat i que en tornar jo de França, després de la nostra guerra, vaig cercar pertot arreu i no vaig poder trobar enlloc». ¹⁷ La finca va pertànyer a la família durant dos-cents trenta anys i Ferran de Sagarra va vendre-la a l'arquitecte Cèsar Martinell.

Cal dir que, com ha passat sovint en les històries dels patrimonis agraris, a mitjan segle XIX el dels Sagarra va començar a trontollar. La participació activa en la Primera Guerra Carlina, la confiscació dels seus béns per l'estat isabelí, la mateixa guerra, els plets, les legítimes, els deutes i la incapacitat de modernitzar uns ingressos agraris rendistes ni en termes industrials ni en termes comercials o urbanístics van obligar els Sagarra a començar a vendre, iniciant-ho per les originàries de Verdú de què tant es dol Josep Maria: «era traïr la sagrada virtut de les primeres suades; era desposseir-se d'allò que concedia autèntica olor de blat al nom que duïen». ¹⁸ Gràficament explica Josep Maria de Sagarra que, sobretot en temps de Benet i Ramon de Sagarra, avi i pare de Ferran, «les heretats sentiren el glaç de les implacables tisores judicials». ¹⁹ Amb la generació de Ferran, s'acabava, doncs, tal com explica, aquella «família catalana benestant, típicament vinculada a la terra, des de les darreres escopetades dels Àustries fins a l'explosió del romanticisme». ²⁰

existència, gràcies a unes dades, molt escasses, però precises i autèntiques, que em deixà el meu pare, i gràcies també a les converses tingudes amb ell, i a l'ambient de la nostra casa del carrer de Mercaders, on es pot dir que ressonava la veu de deu generacions», *Memòries*, I, p. 132.

17. Josep M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 27.

18. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 119.

19. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 109.

20. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 117.

Vendes, embolics de plets i cobraments de censos redimits, encara formen part de la vida de Ferran de Sagarra i de Siscar.²¹

Els primers anys i la joventut

Ferran de Sagarra naixia a Barcelona el 17 d'agost de 1853, a la casa dels Sagarra del carrer de Mercaders. Féu els primers estudis en un pis barceloní situat a la placeta de Milans a càrrec del senyor Magí, un mestre que emprava la palmeta sobre els dits dels seus escolars, entre els quals també es trobaven els *señoritos López*, els fills del primer marquès de Comillas. Són els anys d'infància que el mateix Ferran de Sagarra recorda en el seu llibre sobre Sant Vicens de Sarrià, on la família anava a passar els estius a la casa-torre Palacios, comprada pels Sagarra entorn del 1772²² i malvenuda per Ramon de Sagarra per posar llunyania al tràgic record dels estralls fets pel còlera de 1865 sobre la família. A la mort de la seva mare, tot just complerts els trenta anys, i després de sobreviure al còlera de 1865, en el qual de la família de Ferran moriren una germana, dos germans i l'àvia Josepa de l'Espanjol, aquest, amb dotze anys, i el seu germà més petit, Ramon, foren enviats a estudiar al pensionat dels jesuïtes de Manresa, en el qual, malgrat dedicar-se a formar els nois de les famílies il·lustres i benestants, hi regia una gran austeritat i s'hi passava un fred sever i força gana. Amb tot, Ferran de Sagarra, segons conta el seu fill, era de bona pasta i va acceptar amb acontentament el «règim penitenciari» del pensionat jesuïta. Durant els anys manresans, Ramon de Sagarra pare es casava amb Ramona de Puig i de Cisternes, que va ser una dona manyaga amb els seus fillastres. Amb la revolució de setembre de 1868 i la subsegüent expulsió dels jesuïtes, Ferran de Sagarra amb ja quinze anys fets passava del pensionat manresà a l'Institut de Barcelona. «De les castes i severíssimes pedres del pensionat saltà a l'olla pura dels carrers»,²³ escriu Josep Maria.

Josep Maria de Sagarra explica que el seu pare, que ja tenia ànima i una gran vocació d'historiador, va començar aleshores a viure la nova situació política amb apassionament, tot retallant diaris i escrivint notes i comentaris en els seus quaderns sobre tot allò que esdevenia al país. La seducció que sentí envers el moviment renaixentista, i que

21. Àngels Solà, investigadora dels arxius notariais, té informació històrica patrimonial de la família Sagarra, i la historiadora Montserrat Caminal ha comprovat la condició de membre de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre de Ferran de Sagarra i de Llinàs, avi del nostre Sagarra.

22. Ferran SOLDEVILA, «Ferran de Sagarra...», full 2.

23. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 123.

el dugué a escriure alguns versos, no procedia de cap inducció familiar sinó de les circumstàncies ambientals i de les amistats fetes ja abans d'acabar el batxillerat. Endut per aquesta atracció, pel seu compte, arribà a conèixer i a tractar Francesc Pelai Briz, a qui Ferran comprà més d'un cop per dos rals alguns dels llibrets, propis o no propis, que el mestre en gai saber dels jocs florals de 1869 editava i venia des de casa seva.²⁴

Durant els anys universitaris, essent condeixeble de Marcelino Menéndez Pelayo i Antoni Rubió i Lluch, va assistir en literatura a les classes de Manuel Milà i Fontanals. Tant Sagarra fill com Pla exposen l'anècdota de l'arengada com a punt d'un llibre del gran filòleg i escriptor, explicada per Ferran de Sagarra, que visità més d'un cop Milà i Fontanals a l'entresòl de la plaça de la Universitat, on vivia dins un gran desordre. En dret mercantil gaudí de les classes de Manuel Duran i Bas, amb qui després de ser-ne deixeble mantingué una bona amistat fins als darrers dies de don Manuel.

La mort del pare abans d'acabar els estudis va fer a Ferran hereu d'una herència castigada si bé encara considerable, però sense caràcter per a remuntar-la. «A vint anys em posaren el jou», són les paraules que sempre li va sentir dir el seu fill Josep Maria. «El meu pare —escriu Josep Maria— als vint anys, i als quaranta i als seixanta i als vuitanta, nodrí unes aspiracions més de frare llec que de pare prior». «En aquells vint anys seus, transverberats de malenconia, el meu pare somnià la vida religiosa, el beatus ille i el transparent silenci d'un escriptori benedictí. És a dir, si no hagués comprés la responsabilitat de l'herència i de ser el cap d'una família i el representant d'un nom —coses que l'any 73 del segle passat [el segle XIX], i en aquest país, encara comptaven força—, no hauria tingut res d'estrany que el meu pare, en un moment d'inspiració, hagués entrat dins la Companyia de Jesús, i, un cop dins, el més probable és que no se n'hagués mogut».²⁵ L'admiració que tenia per la companyia la revela en la seva resposta al discurs de recepció a l'Acadèmia de Bones Lletres del pare Ignasi Casanovas S. I. des d'una visió ortodoxa i conservadora, «Institut benemèrit la Companyia de Jesús —escriu—, que com arbre formós i ple de vida, tant gran nombre de sants i de savis ha florit en les quatre cen-

24. El mateix Ferran de Sagarra i de Siscar va escriure un text sobre els seus records de Briz i el seu despertar pels llibres i el catalanisme alhora: «Llibres i llibreters o la gènesi d'un catalanista (gènesi del meu catalanisme). Records de la infantesa». Són 32 quartilles manuscrites de mà de Ferran de Sagarra. El text acaba així: «Epíleg. Tu qui has llegit aquestes ratlles sigues indulgent amb qui les ha escrites i perdona-li el pecat d'haver parlat massa d'ell mateix. Al cap i a la fi, es tracta d'un infant de vuit anys i d'un jove net de quinze que encara no feien el pes. En canvi, plau-me haver fet remarcar l'importància d'un home, en Francesc Pelai Briz, el qual tant i tant trevallà en pro de la cultura catalana; i la vàlua d'uns llibreters, els germans Llordachs de l'Anticuària, que salvaren d'una possible pèrdua bon aplec d'obres catalanes i llibres de tota mena, que sortosament avui es conserven amb tota cura en moltes biblioteques públiques i particulars». Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 39, plec 2.

25. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 127.

túries escasses que compta d'existència, arbre que'l torb de la impietat y de la heretgia no ha pogut abatre, ab tot y les batzegades satàniques que li ha infligit».²⁶

El 1875 Ferran de Sagarra es llicencià en dret si bé mai no va exercir com a advocat i el 25 de gener del 1878 es casava en el cambril de la Mercè de Barcelona amb Maria dels Dolors Filomena de Castellarnau,²⁷ descendent dels Castellarnau de la Bastida de Tost, bisbat d'Urgell, un vell llinatge cavalleresc pirinenc, documentat des del segle XI, que havia adquirit pes a remolc dels serveis fets als vescomtes de Castellbò comtes de Foix i amb fortuna econòmica derivada de les fargues d'Alins (vall Ferrera) i del carbó vegetal dels boscos d'Araós, de la mateixa vall, amb què les feien funcionar. A mitjan segle XVIII els Castellarnau havien anat a parar a Tarragona, on havien estat uns prohoms benestants i distingits, almenys fins a la Guerra del Francès. Si la família Sagarra era una història de pagesos més o menys ennoblits, l'enllaç de Ferran era l'entroncament amb una família, potser aleshores de patrimoni no massa galdós, però d'origen i història típicament feudals.

Propietari i erudit

La condició d'hereu del patrimoni familiar amb obligacions de casat i pare no el desviaren de l'austeritat de les seves tasques d'erudit i historiador i la casa del carrer de Mercaders va continuar guardant fantasmes familiars històrics, entre ells el retrat de Carles III, l'arxiduc, i engruixint la biblioteca²⁸ amb obres adquirides per Sagarra Baldrich i per Sagarra Llinàs, però també moltes de comprades per Sagarra Siscar tal vegada a la llibreria del senyor Puig i Alfonso de la Plaça Nova.²⁹ Josep Maria de Sagarra parla d'«uns catorze o quinze mil volums estibats fins al sostre altíssim, que per ser visitats requerien una escala llarga i sòlida com les que fan servir els operaris».³⁰ D'aquesta biblioteca, donada com a llegat a la Biblioteca de Catalunya, com s'explica més endavant, en parla Rubió i Balaguer, que posa en relleu com havia sentit explicar a Ferran de Sagarra que de jove-

26. I. CASANOVAS, [Actualitat de Balmes]. *Discursos llegits en la Real Acadèmia de Buenas Letras de Barcelona. [Contestació de Ferran de Sagarra]*, Barcelona, Atlas Geogràfic, 1921, p. 50.

27. Era germana petita de Xaviere de Castellarnau, casada amb Ramon de Siscar i de Montoliu, oncle de Ferran. Maria dels Dolors Filomena de Castellarnau, muller de Ferran de Sagarra i de Siscar, va tenir catorze embarassos, però només van sobreviure sis fills d'aquell matrimoni, entre ells el nostre poeta i dramaturg. *Memòries*, I, p. 130, 162-163.

28. Josep M. de Sagarra parla de la biblioteca de casa seva (*Memòries*, I, p. 258-259), il·luminada amb llum de gas malgrat la instal·lació parcial de l'electricitat a la casa (*Memòries*, I, p. 208).

29. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 275.

30. SAGARRA, *Memòries*, I, p. 258.

net s'havia subscrit al *Gay Saber* i al *Calendari Català* de F. P. Briz, les úniques revistes literàries que aleshores sortien en català.

Segons les dades donades pel mateix Ferran de Sagarra per al volum commemoratiu del vint-i-cinquè aniversari de la creació de l'IEC,³¹ el primer treball seu seria «Instituciones Catalanas. Régimen municipal de la villa de Canet del “Maresme”, siglos XVI-XVII», publicat a la revista *La Hormiga de Oro* el 1885.³² A remolc de la recerca de segells, identificava el règim municipal de Canet del Maresme als segles moderns i s'hi entusiasma. «El desenvolvimiento de nuestro régimen municipal, desde la formación de las municipalidades por medio de las cartas-puebla, hasta la destrucción de nuestros fueros y franquicias por D. Felipe V, constituye una brillante página en la historia catalana». Veia en els jurats uns protectors «de los derechos de sus representados. Por este motivo conceptuamos interesantísimo el estudio de nuestras instituciones municipales», i, a través d'algunes actes municipals i alguna escriptura notarial, feia un repàs històric de l'actuació de la vila per a contrarestar problemes de caresties i d'allotjaments o en la defensa del país el 1641, quan Canet constituïa un censal per respondre a la crida de la Generalitat *pro defensione patriae nostrae*, com deia l'escriptura del censal. Potser, tal com pensa Soldevila, degué haver publicat alguns altres treballs abans, relatius a la sigil·lografia, que explicaria que el 1885 hagués estat nomenat membre de la Societat Arqueològica Tarraconesa³³ i el 1888 membre corresponent de la Real Academia de la Historia de Madrid.³⁴ El 15 de juny de 1890 ingressava a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona amb el dis-

31. *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, Barcelona, Palau de la Generalitat, 1935, p. 299-300.

32. *La Hormiga de Oro*, II, 11 i 14 (1885), p. 167-171 i 212-214. Aquest títol no es correspon amb el que consta a *La Hormiga de Oro*, que és: «Apuntes sobre el régimen municipal de la villa de Canet de Mar (Cataluña) durante el siglo XVII». Segurament Sagarra va escriure de memòria el títol de l'article, sense consultar la revista. Sembla que a *La Hormiga de Oro* hi degué fer diverses col·laboracions; en tot cas també he localitzat una altra col·laboració del mateix any titulada «Sello de Don Ponce de Cabrera, conde de Urgel», *La Hormiga de Oro*, II, 3 (1885), p. 37-38.

33. El diploma, signat pel president, marquès de Vallgornera, i el secretari, Josep M. Gual, porta data del 23 de febrer de 1885. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, caixa 4.

34. *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 14 (1889), p. 120. En tot cas, caldria fer prospeccions en revistes religioses, locals i excursionistes per a verificar si existiren articles anteriors als indicats de 1885. Segons l'expedient de Ferran de Sagarra de la Real Academia de la Historia, la proposta com a corresponent fou feta el 26 d'octubre de 1888 pels acadèmics Eduard Saaavedra, Francisco Codera i Fidel Fita amb l'escrit següent: «Los que suscriben tienen la honra de proponer para académico correspondiente en Barcelona al señor D. Fernando de Sagarra y de Siscar, colector de sellos antiguos y autor de una sigilografía de Aragón próxima a publicarse». Era elegit el 16 de novembre. Sagarra acusava recepció d'acceptació el 15 de desembre i el 17 escrivia a D. Pedro de Madrazo, escriptor, crític d'art i arqueòleg, secretari de l'Acadèmia: «[...] esto me anima y estimula a trabajar y proseguir mis estudios de arqueología e investigación histórica especialmente en la sección de sfragística o sigilográfica a que me dedico». Dec aquesta informació a les gestions de M. Àngels Sanllehy prop del personal bibliotecari de l'Acadèmia i l'amable resposta de la seva bibliotecària Esther González-Ybarra.

curs de recepció: *La sigilografía, parte de la arqueología y auxiliar de la historia*.³⁵ Sagarra tenia trenta-set anys i ja era respectat com a sigil·lograf. Ell mateix reconeixia que la seva nominació com a membre de l'Acadèmia de Bones Lletres, on digué que entrava a aprendre, havia estat determinada pels seus estudis sobre sigil·lografia. Aquest nomenament li va donar ocasió de parlar de l'objecte dels seus treballs i d'explicar les motivacions del seu entusiasme. Els havia emprès «con fe ardiente, por el entusiasmo que siento por cuanto pueda ilustrar la historia de mi patria. [...] un sentimiento de amor patrio ha coadyuvado a mi empresa. Generalmente —seguía dient— en las obras que sobre esta materia se han publicado en el extranjero, o no se hace mérito o se hace con desdén de nuestros sellos, siendo así que los tenemos muy notables y pocos son los de los monarcas de otras naciones que puedan, no ya aventajar, pero ni siquiera igualar en grandiosidad y belleza a los de nuestros condes-reyes de Aragón. Quise, por consiguiente, darlos a conocer comenzando mi tarea por los de Pedro IV, en cuya época aparecen en ellos, en todo su apogeo, los esplendores del gótico, y al hacerlo, no he querido limitarme a la descripción de los mismos, como suele acontecer con obras extranjeras, sino que he tratado de completar el trabajo con datos y noticias referentes a la clase de documentos en que debían colocarse, a las fórmulas de chancillería empleadas para hacer constar su presencia, a los grabadores que construyeron las matrices o moldes y finalmente con apéndice de documentos curiosos e interesantes». Aquestes paraules patriòtiques enceses són significatives en una persona que anava evolucionant gradualment cap al catalanisme. Bofarull i Sans, en la resposta al discurs de recepció, explica que Ferran de Sagarra feia vuit anys que havia començat els seus treballs d'investigació i d'aplec d'empremses de segells i confirma que l'elecció de Ferran no tingué només present els precedents familiars en l'Acadèmia «sino que se fijó en la índole especial de sus trabajos, cuyos ensayos sobre sigilografía catalano-aragonesa han sido publicados en monografías, forma de escrito a propósito para esta clase de estudios». «La Academia tuvo también en cuenta al designarle los dispendios y sacrificios que había practicado para reunir la única colección sigilográfica que hoy existe, colección que, en otras manos, no hubiera llegado al número de ejemplares que hoy reúne, los que se deben no solo a su laboriosidad sino a las cualidades que dominan al so-

35. *Discursos leídos ante la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, Barcelona, Jaime Jepús y Roviralta, 1890. Discurs de resposta per Francesc de Bofarull. Segons l'expedient de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, Ferran de Sagarra va ser proposat com a membre ordinari de número per Francesc de Bofarull i Celestí Barallat i el dictamen favorable va ser a càrrec de Joaquim Fontanals, Joan Baptista Orriols i Antoni Rubió i Lluch. Cayetano Vidal signava el 28 de gener de 1889 la llista de mèrits de Ferran de Sagarra, en la qual constava: llicenciat en dret civil i canònic; corresponent de la Real Academia de la Historia; corresponent de l'Arqueològica Tarraconense; membre de la Societat Artístico-Arqueològica de Barcelona; membre de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques; conferències i publicació d'alguns treballs sobre sigil·lografia i una «abundantísima colección de sigilografía catalana, formada por el mismo».

cio electo». Ferran de Sagarra, explica Soldevila, en aquell 1890 ja tenia reunides les empremtes de mil segells medievals i uns deu mil segells timbrats de municipis i corporacions.³⁶ Els precedents familiars van contribuir segurament en la seva vocació historicoarqueològica. Ell no era el primer Sagarra de l'Acadèmia de Bones Lletres. Abans que ell ho havien estat el seu rebesavi patern Josep de Sagarra i de Baldrich,³⁷ autor d'un *Compendio de la historia de la España transfretana* (1764) que, segons el Sagarra poeta, potser tenia «el mèrit de ser el primer tractat pretensions sobre la història del Marroc», i el seu oncle per part de mare Ramon de Siscar i de Montoliu, historiador, bibliòfil, numismata, llatí, poeta i persona molt respectada per Ferran de Sagarra.³⁸ I ell, precisament, a la mort de Ramon de Siscar, va ocupar a l'Acadèmia de Bones Lletres el seu lloc vacant.³⁹

Durant anys res no el va desviar de la seva vocació sigil·logràfica. Jordi Rubió el recorda amb la seva capsa d'empremtes «fetes pacientment amb tècnica cada jorn depurada, per a emmotllar-les després a casa seva i servir de material d'il·lustració a la gran obra de sigil·lografia catalana que des de la joventesa preparava» i ens parla de les seves aficions sigil·logràfiques despertades en plena adolescència «com un refinament de les infantils col·leccions de les marques de correu i conreades després en la documentació bigarrada de la delegació d'hisenda, fins a convertir més tard a qui les sentia, per un prodigi d'autodidacticisme tan freqüent a casa nostra, en la primera autoritat de la Península en una ciència per crear a casa nostra».⁴⁰

El mateix Soldevila observa que «es consagrà [a la sigil·lografia] gairebé exclusivament durant molts anys, malgrat que en les seves recerques havien de sortir-li per força al pas documents interessants relatius a altres temes».⁴¹ Ara bé, és evident que va utilitzar troballes documentals per a fer les breus biografies de les personalitats dels seus segells. Ferran Soldevila destaca, en aquest sentit, com la seva investigació sobre els segells pertanyents a personatges de l'època de Jaume I aplega abundants notes biogràfiques d'aquelles persones de gran utilitat.

Dins de l'Acadèmia de Bones Lletres va fer dos respostes interessants a discursos d'ingrés. El primer fou la resposta al discurs d'ingrés del jesuïta pare Ignasi Casanovas,

36. Ferran SOLDEVILA, *Ferran de Sagarra...*, full 6.

37. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 40-41. També ho explica Bofarull i Sans en la resposta al discurs de recepció a Ferran de Sagarra i la semblança manuscrita de Ferran Soldevila. Ramon de Siscar i de Montoliu també era membre corresponent de la Real Academia de la Historia de Madrid (*Boletín de la RAH*, 14, p. 119).

38. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 40 i 104.

39. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 159. Bofarull i Sans, discurs de resposta a Ferran de Sagarra.

40. J. RUBIÓ, «Un llegat...», p. 127-128.

41. Ferran SOLDEVILA, «Ferran de Sagarra...», full 8.

Actualitat de Balmes,⁴² que Sagarra aprofita per a recordar les lectures balmesianes dels seus vint anys, quan se sentí feliç llegint *El protestantismo comparado con el catolicismo* o els *Escritos políticos* i per a evocar frases concretes de Balmes com «la vida de España está en las extremidades, el centro está exánime, flaco, frío, poco menos que muerto», que servia a Sagarra per a lamentar que «un poble com el nostre freturós de vida i expandiment» estigués «condemnat a perpètua tutela, com si fos un menor o un incapacitat»;⁴³ o per a recordar la seva assistència a les conferències filosoficoreligioses fetes pel pare Casanovas a la residència del carrer de Casp durant els anys 1906-1909 i publicades després; ho aprofita per a aportar dades històriques del segle XVII, en plena revolució catalana, sobre conductes favorables als catalans de jesuïtes com Guillem de Jossa i de Granollachs, confessor del comte de Santa Coloma, a qui va advertir del destí que li esperava si no rectificava la seva política, o com el pare Francisco Aguado, provincial de Toledo, contrari de la política d'ocupació de Catalunya, o com el pare portuguès Ignasi Mascarenhas, que considerava la victòria catalana de la batalla de Montjuïc com el resultat d'una causa justa. A part de demostrar amb aquestes referències que ja estava treballant en la Guerra dels Segadors, aquestes lloances a pares jesuïtes no hi són perquè sí, ja que el pare Casanovas havia plantejat el fet simptomàtic que l'Acadèmia mai no havia estat oberta als jesuïtes ni en els seus moments culturals més esplèndids. Sagarra no dubta a confirmar la tesi de Casanovas sobre l'esperit històric de les universitats catalanes contra el col·legi de Cordelles i la condició de l'Acadèmia dels Desconfiats primer i de Bones Lletres després de ser una continuadora d'aquell esperit universitari, tot lamentant la desaparició de Miret i Sans, que, admirat per Sagarra, aquest considera que hauria pogut confirmar i millorar la hipòtesi.

Pocs anys després Sagarra feia la resposta al discurs de recepció de Ramon d'Alòs-Moner sobre el *Bestiari de Catalunya*.⁴⁴ Novament la resposta de Sagarra és interessant, no sols perquè recorda la distància d'edat i el parentiu que l'uneix al nou acadèmic sinó també perquè ell així mateix pot enraonar sobre els bestiaris dels segells i especialment parla de les diverses mostres de representació del pelicà «símbol d'altruisme» —diu—, que al segle XIV troba entre segells de framenors i d'ordes mendicants però que també observa en el segell de Bernat Metge.⁴⁵ Tant en la resposta al pare Casanovas com en la de

42. *Discursos llegits en la «Real Academia de Buenas Letras» de Barcelona en la solemne recepció pública del P. Ignasi Casanovas, S. I., el dia 22 de maig de 1921*, Barcelona, 1921.

43. Discurs de resposta de Ferran de Sagarra a CASANOVAS, p. 60.

44. *Discursos llegits en la «Real Academia de Buenas Letras» de Barcelona en la solemne recepció pública de D. Ramon d'Alòs-Moner y de Dou, el dia 1er de juny de 1924*, Barcelona, 1924.

45. Discurs de resposta de Ferran de Sagarra a Ramon d'Alòs-Moner i de Dou, p. 54-55.

Ramon d'Alòs, Sagarra dona la benvinguda a ambdós per la seva doble condició d'estudiosos i patriotes.

Els primers anys d'investigació

L'afició a l'arqueologia i a la investigació històrica portà Ferran de Sagarra a la sigil·lografia. En començar a posar-se a examinar pergamins en els arxius, immediatament va adonar-se dels segells que hi penjaven i va remarcar-ne la importància per a les ciències històriques i arqueològiques. Tot seguit —explica— «concebirem el projecte d'empendre l'estudi dels pertanyents a Catalunya, estudi que hem practicat durant una llarga serie d'anys» —diu en el pròleg del primer volum de *Sigil·lografia catalana*⁴⁶ (1916).

Mentre preparava la seva obra monumental sobre sigil·lografia, que havia de recollir un catàleg de quasi sis mil segells, Ferran de Sagarra, a través de diversos articles, comunicacions i monografies, va anar informant la comunitat científica, molt sovint des de la revista de l'Acadèmia de Bones Lletres, de les seves recerques i troballes. El 1893 publicava la monografia sobre el segell de Sant Bernat Calvó, bisbe de Vic del segle XIII;⁴⁷ el 1898, l'estudi sobre els segells del rei Pere el Cerimoniós; el 1901 escrivia una nota erudita que corregia una notícia sigil·logràfica publicada per un tal Armando Cotarelo⁴⁸ sobre un segell de la vila de Prades (*sigillo cereo pendenti de universitate ville Pratis*), atès que Cotarelo havia confós la institució municipal amb una mai existent universitat docent; el 1902 publicava un treball disciplinari sobre la importància de la sigil·lografia com a ciència auxiliar de la història; el 1908, l'estudi sobre els segells de Jaume I; el mateix 1908, el treball sobre la sigil·lografia dels comtes d'Urgell, i el 1909, la nota erudita sobre el segell de la comtessa Aurembiaix. Aquest darrer treball permet observar les connexions internacionals de Sagarra. La notícia procedia d'August Coulon, arxiver dels arxius nacionals de París, que en localitzà la matriu de coure al Museu de la Société Eduenne d'Autún de la Borgonya quan feia recerques per a continuar l'inventari de Germain Demay. Sagarra atribueix la localització geogràfica a les relacions familiars entre Pere de Portugal, casat amb Aurembiaix, i el ducat de Borgonya.

46. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XIX.

47. Vegeu en la relació bibliogràfica de Sagarra, al final d'aquest escrit, els títols i referències exactes d'aquest treball i els següents.

48. El treball de Cotarelo s'havia publicat a la *Revista Española de Literatura, Historia y Arte de Madrid* (15 març 1901). El segell es trobava en el fons de l'Arxiu Poblet de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid i des de 1889 era conegut per Sagarra, data en la qual el fons de Poblet es trobava interinament estajat a l'edifici de l'Acadèmia de la Història.

També, en aquest espai de temps, entre la seva designació com a membre de l'Acadèmia de Bones Lletres (1890) i l'obtenció del premi Martorell (1912) per la seva magna obra *Sigillografia catalana*, en procés d'elaboració, escriu sobre altres matèries. Lògicament les hores d'arxiu i d'investigació documental sigillogràfica li permetien accedir a notícies d'una altra mena que sovint també apareixen en les publicacions de l'Acadèmia de Bones Lletres. És el cas de la presentació d'un inventari del castell de Sitges de 1606 (1903), localitzat a la catedral de Barcelona i fruit de l'actuació d'Antoni Oller, prevere, paborde i majordom de la Pia Almoïna, en plet constant contra la vila de Sitges, el qual, després d'obtenir una sentència favorable sobre la vila, feia fer l'inventari del castell, aquest ple de notícies d'indumentària i mobiliari. Però Sagarra també s'introdueix en estudis d'arqueologia. El 1906 publica un treball sobre descobriments arqueològics de Puig Castellar (1906), de Santa Coloma de Gramenet. Hom pot observar en aquest cas les connexions entre el propietari rural, el descobriment, l'erudit i la investigació arqueològica. Josep Maria de Sagarra parla d'aquestes excavacions arqueològiques dutes a terme pel seu pare. «Entre les muntanyes que formaven part de la nostra finca de Santa Coloma n'hi havia una, la més alta de totes, anomenada el Turó del Pollo».⁴⁹ Ferran de Sagarra explica que aquesta era la denominació popular de Puig Castellar. El cim, des d'on es veia tot el pla del Besòs, feia més de cinquanta anys que estava sense conrear i només era visitat per caçadors i bosquetaires. La introducció de Ferran a l'estudi permet observar com l'arqueologia a casa nostra a començaments del segle xx era un feu dels homes d'església. El primer en fer-hi observacions va ser mossèn Joan Pala, rector de Santa Coloma i més tard de Sant Pau d'Ordal, i els fragments recollits els va mostrar al canonge Collell. El mateix Ferran, en el cim del turó va observar unes grans pedres col·locades simètricament i encuriosit hi féu anar un parell dels seus jornalers a descalçar-les. Es tractava de les muralles d'un vell poblat ibèric i, tal com explica Ferran, com que no tenia prou instruments erudits de reflexió, va emprendre la tasca —diu— de «fer parlar la terra»,⁵⁰ frase que manleva d'un tractat francès sobre reconstitució dels vinyars per mitjà dels ceps americans i frase que, al seu torn, Josep Maria de Sagarra manleva al seu pare en explicar l'episodi de les excavacions de Puig Castellar. Durant tres estius, amb un equip de jornalers i un capatàs, Ferran de Sagarra aconsegueix fer surar les muralles i una població preromana i obté una bona col·lecció de cranis, estris d'os i de pedra, moltes mostres de ceràmica i objectes de terrissa. Observa les similituds de la ceràmica de Puig Castellar amb la de l'excavació de Cabrera de Mataró feta per Joan Rubio de la Serna i identifica la fauna

49. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 315.

50. «Descobriments arqueològics de Puig-Castellar, terme de Santa Coloma de Gramenet», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, III (1905), p. 88-91, 160-165, 233-237.

prehistòrica de la zona. Ferran de Sagarra es rodeja de textos històrics o científics per fer la classificació, l'inventari i la verificació de les fases prehistòriques i històriques de les troballes. Consulta Diodor Siculi o el *glossarium* de Du Cange, consulta prehistoriadors i arqueòlegs estrangers com Hübner, Cartailhac, Mortillet, els germans Siret, o té present historiadors i científics propis com Pella i Forgas, Rubio de la Serna i Vilanova i Piera. En llegir el treball en sessió acadèmica de l'Acadèmia de Bones Lletres, la recerca encara continuava. El fill Josep Maria explica la formació d'una mena de museu al carrer de Mercaders amb totes aquelles troballes. No sembla que fossin els únics materials arqueològics de la casa, perquè el fill poeta ens explica que, entre els malendreços del pare, hi havia fragments de ceràmica romana de la finca de Valls i també tenia un calaix de monedes de coure amb les efigies dels emperadors.⁵¹ El museuet del carrer de Mercaders va ser visitat per mossèn Norbert Font i Sagué, pel pare Fidel Fita i Colomer i per l'inquiet Josep Pijoan.⁵²

La Sigillografia catalana

El 1916 part d'aquell llarg treball immens sobre segells històrics es convertia en el primer volum de la *Sigillografia catalana*.⁵³ Ferran dedica l'obra als seus pares: «A la bona memòria dels meus pares don Ramon Mª de Sagarra i de l'Espanjol i dona Maria Antònia de Siscar i de Montoliu». L'obra en curs d'elaboració havia optat i estat premiada en el concurs Martorell de 1912⁵⁴ i les 20.000 pessetes or del premi li van permetre fer un

51. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 260.

52. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 315-317.

53. *Sigillografia catalana*, I, Barcelona, Estampa d'Henrich i C^a, 1916. A la Biblioteca de Catalunya, al Fons Ferran de Sagarra i de Siscar hi ha informació sobre les seves investigacions sigillogràfiques als lligalls 27 a 34 i 41 i a les caixes 3 i 4; les caixes 6, 7 i 17 contenen documents originals amb segells; el lligall 44 conté el manuscrit de *Sigillografia catalana*; els lligalls 36 i 40 contenen la correspondència sobre sigillografia, especialment dels anys 1908-1912.

54. Premi instituït pel naturalista i arqueòleg Francesc Martorell i Peña (Barcelona, 1822-1878), amb les col·leccions d'arqueologia i d'història del qual es fundà el Museu del Parc de la Ciutadella i la biblioteca auxiliar. Llegà la quantitat de 125.000 pessetes perquè amb els rèdits fos instituït un premi (Premi Martorell) que s'atorgués cada cinc anys a la millor obra original d'arqueologia i perquè s'augmentessin les col·leccions del museu (*Diccionari enciclopèdic de la llengua catalana*, III, Barcelona, Salvat, 1933, p. 311-312). Segons l'*Anuari* de l'IEC el jurat estigué format per: Emili Cartailhac, Pau Font de Rubinat, Ermengol Giner de los Rios, Guillem d'Osma i Joaquim Miret i Sans i fou adjudicat per meitat entre Ferran de Sagarra i Enric Aguilera, marquès de Cerralbo; aquest darrer presentà un treball arqueològic. L'*Anuari* fa una breu ressenya del contingut dels quinze volums manuscrits que presentà Sagarra (*Anuari IEC 1911-1912: Any IV*, 1913, p. 700). A la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, caixa 4, hi ha retalls de diari amb notícies del premi Martorell concedit a Ferran de Sagarra i cartes i notes de felicitació rebudes per Sagarra i Siscar arran del premi.

viatge a Itàlia.⁵⁵ Per acord de l'Ajuntament de Barcelona de 13 d'agost de 1914, Sagarra trobà el recurs financer a la publicació, recurs que va ser completat amb el mecenatge de la Institució Patxot pel que fa al lligall o carpeta de làmines del volum tercer.

L'obra monumental de Douët d'Arcq,⁵⁶ que coneixia a fons, degué de ser-li decisiva en la seva fèrria voluntat de portar a terme el gran catàleg de sigil·lografia catalana. Ell mateix ens diu que per a la descripció dels segells catalans ha «adoptat el mètode de Douët d'Arcq, en la monumental obra d'inventari dels segells dels arxius nacionals de París, aplicant a Catalunya l'orde i classificació ideats per aquell erudit, arqueòleg i peritísim sigil·lògraf».⁵⁷ Lamenta les pèrdues provocades per les revoltes populars del segle XIX, especialment greus sobre una matèria ja de per si tan vulnerable i fràgil. Amb tot, diu ell mateix, el material devia ser tan ingent que, per exemple, a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid (on es trobava bona part dels fons arxivístic de Poblet, i on se segueix trobant malgrat repúbliques i autonomies) havia pogut localitzar quasi completa la sèrie de segells que usaren els comtes d'Urgell. «Així, doncs, hem hagut d'aprofitar lo poc que'ns resta, i per espai de més de trenta anys hem anat fent investigacions, escorcollant arxius i acoblant materials per a bastir l'edifici que'ns proposavem». Va investigar els arxius més importants de Catalunya i dels altres regnes de la «confederació catalano-aragonesa»:⁵⁸ Aragó, Mallorca i València. També els de Castella i Navarra, els de la França relacionats amb la història catalana, els de Roma i Nàpols, i vist i estudiat catàlegs i ressenyes dels de Sicília i Sardenya. Ell mateix va implicar-se en les tècniques de la reproducció mitjançant l'emmotllat. L'estudi de la sigil·lografia tenia un problema afegit. No era un mera documentació susceptible de ser reproduïda amb una senzilla operació de transcripció, calia tenir-los, amb tota fidelitat, a tota hora a la vista, per a poder-los estudiar i, si calia, confrontar-los amb altres o publicar-los gràficament, entre altres motius perquè poguessin ser útils per a estudis ulteriors. «Per atènyer això era precís —escriu— reproduir-los».⁵⁹ Ell mateix va haver d'espavilar-se a fer-ho. Va començar amb el mètode benedictí del segle XVII amb motlles fets d'argila fina i els positius de cera o sofre, però el mètode era

55. Josep M. ESPINÀS, *Josep Maria de Sagarra...*, p. 16. Dades sobre aquest viatge a Itàlia es poden trobar a la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 38: sembla que estigué a Florència, Venècia, Nàpols i Roma. Hi ha un *libretto de Raccolta di canzoncine a Maria Ssma di Montserrat in Napoli* (1911). Segons l'*Anuari IEC 1911-1912: Any IV*, p. 699, Ferran de Sagarra en aquell viatge participà en el X Congrés d'Història de l'Art, celebrat a Roma, amb la comunicació «L'art del grabat en la sigil·lografia catalana del segle XIV» i l'*Anuari* fa una breu ressenya de la comunicació.

56. *Collections de sceaux*, París, 1863-1868, 3 v., que formen part dels *Inventaires et documents des Archives nationales*.

57. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XXII.

58. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XX-XXI.

59. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XXI.

complex i imperfecte. Seguí ben aviat el procediment que li fou indicat per Armand d'Herbomez, belga del cos d'arxivers de França, amb motlles fets en paper d'estany, amb la mínima pressió d'un raspallet i els positius obtinguts amb guix d'alabastre aplicat sobre els motlles, que permetia còpies molt exactes, fos la matriu original o fossin els exemplars de cera o de plata amb relleus molt poc acusats o gastats. Encara emprà un tercer mètode, tot fent ús de la plastilina o cera d'emmotllar de la casa Lefranc de París. Tot i així, ell mateix explica que la pràctica dels dos mètodes principals li havia suggerit diverses modificacions i havia arribat a obtenir les millors empremtes bàsiques necessàries per al seu treball.⁶⁰ Bofarull i Sans remarcava, en la resposta al discurs d'ingrés a l'Acadèmia de Bones Lletres de Ferran de Sagarra, la qualitat del procés de reproducció de les empremtes per part del sigil·lògraf, en cera vermella els segells, en cera negra els ploms «y es tal el colorido de verdad de estas reproducciones que es preciso ser muy práctico para distinguir estos sellos de los originales. Así lo han reconocido distintos arqueólogos extranjeros y en particular el profesor de historia de la universidad de Berlín, dr. H. Breslau...».⁶¹

En l'obra hi treballà més de trenta anys, si tenim en compte que el primer volum publicat el 1916 havia estat precedit de diverses monografies sobre la qüestió, que el segon volum és publicat el 1922 i el tercer el 1932. Els dos darrers volums demostren la recerca feta en els arxius de Perpinyà; la de l'arxiu departamental comptà amb el suport de Marcel Robin, la de la biblioteca municipal amb l'ajuda de Pere Vidal i la de l'Arxiu de l'Hospital de Sant Joan amb la de mossèn Benoni Colomer. El volum de 1922 verifica l'ús del treball de De Fouchier, «Sphragistique roussillonnaise», publicat el 1862 al *Bulletin de la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales*, que diu que li ha estat molt útil des de la perspectiva dels segells laics i també eclesiàstics pel que fa als segells dels bisbes d'Elna i indica que les recerques a Perpinyà continuen.⁶² No cal dir la importància que té verificar que Ferran de Sagarra —a diferència de la historiografia posterior a la nostra Guerra Civil— tenia clar el territori històric català més enllà de les quatre províncies.⁶³

Ferran de Sagarra defineix la sigil·lografia com la «descripció i estudi dels segells, especialment migevals» i considera la disciplina com «part importantíssima de l'arqueo-

60. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XXI-XXII.

61. Discurs de resposta de Bofarull i Sans al discurs de recepció de Ferran de Sagarra, p. 46.

62. *Sigil·lografia catalana*, II, p. XXXIV-XXXV.

63. «En el pròleg del primer volum manifestarem que a l'inventariar els segells de Catalunya hi incloïem el Rosselló i la Cerdanya francesa fins a les darreries del segle XVII, en que dissortadament, amb tot i ésser terra ben catalana, políticament foren separats de la nostra nació i agregats a la de França pel tractat dels Pirineus». *Sigil·lografia catalana*, vol. II, p. XXXIV.

logia, ensems que és element de gran valua —escriu— per a la diplomàtica i l'art, en general». En el seu pròleg de la *Sigillografia*⁶⁴ demostra el coneixement que tenia del paper assignat a aquesta disciplina pels especialistes europeus internacionals: com l'historiador, arqueòleg, numismata i sigil·lògraf francès Gustave Schlumberger; l'erudit francès, paleògraf, historiador de la Normandia i sigil·lògraf Alphonse Chassant; l'arqueòleg, numismata i mineralogista francès Aubin-Louis Millin; el sigil·lògraf espanyol Escudero de la Peña; l'historiador, arxiver i sigil·lògraf francès ja citat Louis Douët d'Arcq; l'arquitecte restaurador francès E. L. Gabriel Charvet; l'arxiver historiador francès Albert Lecoy de la Marche, i l'arqueòleg i sigil·lògraf també francès Germain Demay. Amb paraules de tots ells Ferran de Sagarra defensa amb passió la importància de la disciplina. Amb frase de Chassant assenyala que «tot historiador que a l'examinar els documents oblida o menyspreua els segells, fa un treball incomplet», amb paraules de Charvet adverteix com els «segells són rics en noves de tota mena» o amb mots de Lecoy de la Marche indica no sols com a l'edat mitjana «aquests milers d'emblemes servien per a donar major autenticitat als documents públics i privats» sinó també com «el llenguatge figurat era aleshores més familiar al poble que l'idioma escrit» i d'aquí també la qualitat del «llenguatge de les imatges» en el gravat sobre metall i en el gravat sigillar d'aquella època. «L'estudi dels segells —acaba advertint Sagarra— no sols és interessant sota'l punt de vista artístic, sino que és, ensems, un poderós auxiliar de la història». «La importància de la sigillografia, com a ciència auxiliar de la història, la indica també Millin —segueix dient—, a l'afirmar que amb ella s'han resolt infinitat de punts dubtosos i fets que apareixien obscurs, particularment en les cronologies i genealogies. I tant és així, que moltes vegades, els noms autèntics, títols, atributs i dignitats de bon nombre de personatges han pogut comprovar-se i fins rectificarse, mitjançant les llegendes o inscripcions sigillars». Sagarra indicava els deutes que la paleografia, l'epigrafia, l'heràldica, la numismàtica, l'hagiologia, la iconografia sagrada o la indumentària tenien envers la sigillografia. Això és així —deia— per la diversitat tipològica de lletres, sigles, nexes i abreviatures, amb diversitat de formes, que hom hi pot trobar; perquè fixa els autèntics escuts enfront de la vanitat i la fantasia dels inventats; perquè el dret de tenir segell va ser més general que el d'encunyar moneda i genera un camp molt ampli d'observació; perquè és una deu inestroncable de detalls i noves sobre sants patrons i titulars d'institucions eclesiàstiques o municipals, i perquè hom hi troba indicacions cronològiques i detalls d'indumentària i objectes i utensilis de tota mena, que fins i tot permeten estudis sobre costums institucionals o domèstics.⁶⁵

64. *Sigillografia catalana*, 1, «Pròleg», p. ix-xxv.

65. *Sigillografia catalana*, 1, «Pròleg».

Ferran de Sagarra posava l'accent sobretot en el valor de veracitat i legitimitat que el segell adjuntava als documents, per la qual cosa afirma, tot seguint el jurisconsult alemany del segle XVIII Joan Tèofil Heineccius, la frase axioma entre els diplomàtics *litterae non dicantur expeditae nisi sint plumbatae*.⁶⁶

Ferran de Sagarra, a més del seu valor com a ciència auxiliar, reconeix la sigil·lografia amb qualitats pròpies en tant que manifesta els progressos en la tècnica del gravat. «Així ho demostren —escriu— aquests magnífics segells, cisellats amb finor, dels comtes de Flandes i dels ducs de Borgonya, els d'alguns reis i prínceps d'Anglaterra i d'Alemanya i, segons veurem, els dels comtes-reis del casal d'Aragó, particularment de Pere III a Alfons IV, i finalment, els dels cardenals i altres dignataris de l'església, els dels senyors feudals i, en un mot, tants i tants preciosos exemplars dels segles XIV i XV, deguts a l'admirable cisell, i més ben dit, encara, al sentiment artístic, del qual ja naixien dotats aquells habilitíssims gravadors de segells, entre els quals s'hi contava un Benvenuto Cellini»⁶⁷ i no oblida tampoc les municipalitats amb segells que cisellen la seva representació com Arles o Pàdua.

La llista d'agraïments revela el seu periple arxivístic directe o indirecte per diverses ciutats i poblacions a part de Barcelona: Perpinyà, Foix, Montpeller, Marsella, Tolosa, Ciutat de Mallorca, València, Tortosa, la Seu d'Urgell, Vic, Lleida, Girona, Tarragona, Jaca, Terol, Osca, Saragossa, Pamplona, Alcalá de Henares, París, Vaticà, Nàpols i Madrid. Hi sonen noms importants de col·laboració en la seva febre de recerca, com monsenyor Ugolini, del Vaticà, Lecoy de la Marche, de París, Mr. Brutails, de Perpinyà, Juan Menéndez Pidal i Antonio Paz, de Madrid, Antonio Ballesteros i Antonio de la Torre i del Cerro, de València, Jaume Collell i Josep Gudiol, de Vic. La tasca de l'obra va ser tan llarga que ha de fer successius agraïments a tres directors de l'Arxiu Reial de Barcelona (ACA), a Manuel i Francesc de Bofarull i a González Hurtebise.

En aquest important pròleg, expressió de la condició de Sagarra d'especialista i introductor d'aquesta ciència a Catalunya, fa un repàs del naixement de la sigil·lografia a l'Europa del segle XVII de la mà dels benedictins, els primers no sols a demostrar un afany, tant interessat com erudit, d'aplegar documents històrics, sinó també de descriure els segells antics i de buscar el sistema per treure'n empremtes sense perjudicar-los. Ferran de Sagarra també esmenta els primers estudis de sigil·lografia sortits dels arxius des del segle XVII, com el de Wredius sobre els segells dels comtes de Flandes de 1639, i tots els treballs del XVIII imprescindibles per a la disciplina, com entre d'altres, els de Muratori,

66. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XIII.

67. *Sigil·lografia catalana*, I, p. XIV.

Mabillon, Vaissette o Lobineau, aquests dos darrers també benedictins. Ferran de Sagarra també destaca l'impuls donat a la sigillografia pels directors d'arxius i museus del segle XIX, amb la protecció i promoció de col·leccions de segells originals o reproduccions en guix i sofre, així com la ingent tasca de classificar, inventariar i descriure aquestes col·leccions. El nostre sigilhògraf coneixia a fons tota la tasca en aquest sentit no sols dels arxius de París sinó també d'altres col·leccions importants com la dels arxius generals de Brussel·les, la dels arxius imperials de Viena, la del museu britànic de Londres o la del museu arqueològic de Florència. La possibilitat de reproduir els segells de la manera més perfecta possible era imprescindible per a l'avanç de la sigillografia. Per aquesta raó Sagarra destaca la importància de la fotografia, el fotogravat i la fototípia, que han permès l'aparició d'un seguit d'estudis amb bones làmines a França, Anglaterra, Alemanya i Itàlia. Tot i considerar endarrerida la investigació espanyola i catalana n'indica alguna feina feta. Així contrasta el plany de l'erudit francès Millin de 1811, per la poca importància que es donava a aquella disciplina, amb el fet que les actes de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona de 1804 parlessin del pagament de despeses per unes làmines que havien d'acompanyar un tractat de segells que Ferran de Sagarra pensa que podria ser el treball atribuït a Xavier de Garma i Duran, pel que sembla mai no localitzat, però esmentat per Torras Amat.

La *Sigillografia catalana* de Ferran de Sagarra comprèn la descripció dels segells que s'han usat a Catalunya des del segle XII fins a començaments del segle XIX, incloent-hi el Rosselló fins a les darreries del segle XVII, és a dir, mentre en formà part políticament. Pren com a punt de partida el segle XII perquè descarta els anells signatoris de la comtessa Ermessenda pel fet de ser pedres gravades o camafeus que pertanyen més a la glíptica antiga que no pas als segells medievals. En primer lloc introdueix l'obra amb una explicació especialitzada de tot el que fa referència als segells: matèria, forma, llegendes, matrius, gravadors, maneres d'aplicació al document, fórmules de cancelleria. Segueix l'estudi dels segells de la casa comtal de Barcelona, estudi que Ferran de Sagarra defineix com una «síntesi de les notícies històrico-arqueològiques que contenen dits segells»,⁶⁸ seguida d'un apèndix documental. El cos de l'obra és l'inventari dels segells amb una descripció total (anvers i revers) de tots ells, que es completa amb unes taules alfabètiques i les làmines finals de reproducció de cadascun. Presenta els segells catalans ordenats, com ho va fer Douët d'Arçq, en dues seccions: segells laics i segells eclesiàstics. Tal com explica ell, la primera està dedicada als segells laics i comprèn dues sèries. El primer volum de l'obra inclou la sèrie del comtat de Barcelona, on s'agrupen els segells dels comtes, dels comtes

68. *Sigillografia catalana*, I, p. xxii.

reis, de les comtesses reines i dels infants i prínceps del casal de Barcelona. El segon volum de l'obra, publicat ja he dit el 1922, amb un apèndix de làmines en carpeta o volum a part, aplega la sèrie dels segells dels comtats d'Empúries, Pallars, Rosselló, Cerdanya i Urgell. Tots ells reuneixen relativament escàs material, perquè la plenitud de la seva existència pertany sobretot als segles anteriors a la generalització de l'ús dels segells, que es divulguen en els segles XIII i XIV quan aquests comtats ja estaven units o s'anaven integrant al casal de Barcelona.⁶⁹ Aquest mateix segon volum aplega, també, un altre bloc important de segells laics organitzats temàticament, que inclou la procuració reial, el govern general de Catalunya i les procuracions feudals, els lloctinents i capitans generals del Principat i comtats de Rosselló i Cerdanya, el mestre racional i escrivans de ració, la batllia general i els batlles reials i feudals, el Consell Reial, les cúries reials i feudals, la Cancelleria, la Reial Audiència, les vegueries, els corregiments i les prefectures dels anys de la Guerra del Francès, les Corts Generals, els parlaments i la Generalitat de Catalunya, les ciutats, viles i llocs, els estudis generals, les universitats, acadèmies i escoles, els gremis, el Consolat de Mar, els consolats catalans, els tribunals de comerç i seques, els segells de les corporacions jueves i les aljames de moros i finalment els segells particulars (de cavallers, jurisperits, notaris, artesans i segells femenins siguin de la noblesa o de la clerecia).

Els segells en mans de l'estudi de Ferran de Sagarra són una panoràmica molt precisa i plena de detalls valuosos de la vida institucional i civil de Catalunya. Tots ells revelen no sols l'existència i funcions del que ell anomena «importantíssims cossos representatius de la nació catalana»⁷⁰ sinó també la voluntat d'esperit civil i públic que animava les més diverses entitats i corporacions socials del país, com per exemple les confraries d'oficis, o la voluntat de sobirania de les juntes representatives constituïdes entre 1808-1814. Hom aprèn empíricament a situar el valor polític substancial de la simbologia dels senyals: des de les barres reials fins a la creu de Sant Jordi. Des dels colors de les lligadures fins a la pigmentació de la cera, res no és gratuït ni arbitrari. Hom pot copsar millor, aleshores, la necessitat de disposar de segell autoritzat, la gravetat del delictes de robatori o falsificació de segells, o la necessitat de destruir els segells usats pels personatges públics, després de la seva mort. El centenar de documents reproduïts com a apèndix del volum primer de la sigilografia conté exemples de persones rellevants i episodis prou eloqüents de la importància dels segells. El 1434 la reina Maria escriu a Alfons el Magnànim dolguda per un afer de segells: «senyor me desplaü molt que algú vos vulla dar a entendre que yo haja fets segells novells [...], que en la mia loctinència no's devia segellar sinó

69. *Sigilografia catalana*, II, p. v.

70. *Sigilografia catalana*, II, p. xx, nota 2.

ab los vostres segells». Tanmateix, explica que, aquests, estaven en mans d'altres responsables d'afers reials i a la reina li era menester tenir «segell prest ab que desempatxe» en «les ores cuytades e incogitades» que vivia.⁷¹ Aquest afer de segells podria ser, d'altra banda, una demostració de la desconfiança del Magnànim envers la seva muller, que podria potser posar més llum a l'estranya substitució com a lloctinent, de la reina Maria per Galceran de Requesens. Un altre episodi sigil·logràfic, agafat al vol, pot ser el de 1361 en què Pere III ordena l'exili a l'Alguer de Joan Castiello: «aquex malestruch fadrí qui aytal furt ha comès en la nostre escrivania e del cofre dels nostres segells, meresquera pendre mort, e fora bon exemple. Empero esguardada la sua fadrinea plau-nos que no muyra, mas que sia exellat a tots temps a l'Alguer, e si tornava de ça que fos penjat e morís».⁷² Un episodi de destrucció de segells va tenir lloc el 1327: en les darreres voluntats de Jaume II aquest ordenava que a la seva mort fossin fracturats els seus segells i un document del mateix any en verifica la destrucció.⁷³ Ferran de Sagarra pel que fa a la destrucció imperativa de segells cita una cerimònia molt viva relativa als segells de Violant de Bar que va tenir lloc a Barcelona el 1431 davant de nobles i ciutadans: «ans que'l dit cors partís [...], e après, promeses algunes paraules molt pertinents e provocants a plors, [el camarlenc de la reina] trencà los dits segells, e aquells esclafà ab multiplicats cops de martell, los quals cops durants, foren aquí scampats grans crits, plors, lamentacions, e senglots per la nobla dona Alienor de Cervelló, e per los domèstichs, e servidors de la dita senyora reyna».⁷⁴

El volum tercer, també amb apèndix de làmines en carpeta o volum a part, publicat el 1932,⁷⁵ conté la secció dels segells eclesiàstics ordenats per bisbes (arquebisbes de Tarragona i bisbes de Barcelona, Elna, Girona, Lleida, Solsona, Tortosa, Urgell i Vic), seguits pels segells dels oficialats i cúries eclesiàstiques, dels oficials i vicaris generals, dels capítols de les seus, dels ardiaques, degans i altres dignitats capitulars i canonges, de les parròquies, rectors i comunitats de preveres, dels preveres, beneficiats, i capellans, dels seminaris i col·legis eclesiàstics, del tribunal de creuada i del de la Inquisició, de les abadies i priorats, dels convents i ordes monàstics, dels ordes religiosos militars (templers, Sant Joan de Jerusalem i Sant Sepulcre) i acaba amb els segells que pertanyen als hospitalers i cases de beneficència.

Després de la publicació del tercer volum de la *Sigil·lografia*, Sagarra no deixà del tot la matèria, però sí la pressió imperativa d'acabar el seu magnífic catàleg. Aques-

71. *Sigil·lografia catalana*, I, p. 197-198, doc. 99.

72. *Sigil·lografia catalana*, I, p. 166, doc. 47.

73. *Sigil·lografia catalana*, I, p. 93, 94, 153, doc. 21 i 22.

74. *Sigil·lografia catalana*, I, p. 94.

75. *Sigil·lografia catalana*, III, Barcelona, Institució Patxot, 1932.

ta magna obra de Ferran de Sagarra venia a ocupar un lloc entre les diverses grans obres coetànies significatives de la tasca de construcció cultural noucentista de casa nostra, al costat de *l'Arquitectura romànica*, de Puig i Cadafalch; dels *Documents per a la història de la cultura catalana medieval*, de Rubió i Lluch; de *la Historia del derecho de Cataluña*, de Guillem de Brocà; de *l'Itinerari de Jaume I*, de Miret i Sans; de *la Ciutat de Barcelona*, dins la *Geografia de Catalunya*, de Carreras Candi; del *Repertori de l'antiga literatura catalana*, de Massó i Torrents, o de les *Monedes catalanes*, de Botet i Sisó.

El català, llengua científica

Un altre aspecte que és interessant de seguir en Ferran de Sagarra i de Siscar és la seva evolució en l'ús científic de la llengua. La família Sagarra pertanyia a un llinatge de pagesia ennoblida i en el cas concret de Ferran de Sagarra, a més, casat amb un brot femení d'una noblesa de la terra mai no castellanitzada i que va mantenir sempre el català com a llengua familiar. Miquel Batllori ens recorda que el casalot pairal del carrer de Mercaders, destruït per la reforma barcelonina de la Via Laietana, tot i el seu caràcter d'illot flotant d'història i erudició, tenia el pont llevadís de la llengua que va permetre al fill poeta connectar amb la llengua popular. «Era la llengua viva en boca d'una mare de Tarragona, on la vella aristocràcia, com a Mallorca, restà sempre fidel al propi idioma; i un llinatge noble en boca del seu pare, bon erudit i bon escriptor català». ⁷⁶ Entre els avantpassats de Ferran de Sagarra, Josep de Sagarra i de Baldrich, tot i la seva producció erudita en castellà, també té correspondència en català (1750) i el seu nét Ferran de Sagarra i de Llinàs, al costat de faules i poesia en castellà, també escriu en català poesia humorística a la manera del rector de Vallfogona i algun conte moral. ⁷⁷ Tampoc el català escrit no havia, doncs, quedat bandejat del llinatge Sagarra. Ara bé, la producció de Ferran de Sagarra i de Siscar és encara fonamentalment en castellà entre 1890 i 1912. El repàs de la seva producció permet observar com a primer treball científic escrit en català el de 1893 sobre el segell de Bernat Calvó, bisbe de Vic del segle XIII. Però sembla ocasional, perquè les seves col·laboracions a l'Acadèmia de Bones Lletres no començaran a ser en català fins al 1902. Després sempre ho farà en català, amb l'excepció de l'article de 1918 sobre l'infant Alfons, primogènit de Jaume I i d'Elionor de Castella, tal vegada per les

76. Miquel BATLLORI, «Pròleg», a J. M. de SAGARRA, *Memòries*, Barcelona, Aedos, 1964, p. 5.

77. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 38-39 i 71.

connexions erudites que comportà aquest article.⁷⁸ Ja s'ha vist que el rondejar entre poetes i llibreters de la Renaixença havia marcat la consciència cultural de Ferran de Sagarra i l'havia situat en la via del catalanisme.⁷⁹

Ferran de Sagarra no formava part de cap burgesia de la llana i del cotó però ell formà part materialment i intel·lectualment «d'aquella burgesia que —en paraules de Batllori—, en aquelles tongades, s'havia subscrit a la Bíblia de Montserrat, a la Fundació Bernat Metge i a Els Nostres Clàssics i feia obres de mecenatge a favor d'una cultura que ella havia consolidat el decenni 1914-1923».⁸⁰ El mateix Josep Maria explica: «El meu pare va augmentar considerablement la biblioteca en obres d'història de les seves especialitats arqueològiques; i encara va adquirir el més notable que es publicà en la nostra llengua des del moment del gaiter del Llobregat fins que va tenir humor de comprar llibres».⁸¹

Hom pot observar, doncs, que aquells fenòmens fàcilment visibles en l'àmbit polític, com la creació de la Lliga Regionalista, la formació de Solidaritat Catalana i els anys de Prat de la Riba, van ser simultanis a un procés d'autoidentificació política i de construcció cultural que es traduïa en canvis en la llengua científica dels intel·lectuals i erudits catalans. Sagarra no fou l'únic en aquesta evolució i la Mancomunitat va ser decisiva per a desacomplexar els intel·lectuals i professionals en l'ús científic de la llengua en obres de qualitat internacional i elaborades amb la col·laboració d'autoritats d'alt nivell europeu.

Així la seva investigació sigil·logràfica començada en castellà esdevenia una obra catalana. Hom pot constatar que en algunes ocasions les mateixes paraules que havien servit per a determinats articles en castellà de l'Acadèmia de Bones Lletres acaben sent paraules en català a la *Sigil·lografia catalana*. La *Sigil·lografia catalana*, doncs, esdevenia una magna obra en català, sense deixar de ser l'obra més important en sigil·lografia de la Península amb reconeixement internacional.⁸²

És, sens dubte, la importància de la *Sigil·lografia catalana*, un cop aparegut el primer tom, el que explica que l'IEC, el 22 de gener del 1920, decidís fer-lo membre de la

78. Els títols i referències concretes d'aquests treballs són a la relació bibliogràfica de Ferran de Sagarra al final d'aquest text. Correspondència entorn de l'article sobre don Alfons, primogènit de Jaume I, a la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, caixa 4.

79. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 39, plec 2: *Llibres i llibreters...*

80. Miquel BATLLORI, «Pròleg», a J. M. de SAGARRA, *Memòries*, p. 1-2.

81. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 259.

82. L'abril de 1935 Ferran de Sagarra rebia la concessió del premi Duseigneur de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres de París per la seva obra *Sigil·lografia catalana*. La notícia es troba en retalls de diari de *L'Instant* (20 abril 1935) i *La Veü de Catalunya* (25 abril 1935) conservats a la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 39, plec 10. També, A. BALCELLS i E. PUJOL, *Història...*, I, p. 263.

Secció Històrico-Arqueològica.⁸³ D'ençà del primer *Anuari* de l'IEC de 1907 ja s'hi troben notícies de Ferran de Sagarra en les cròniques de les seccions d'arqueologia o d'història de l'Institut, sigui a propòsit de les seves excavacions de puig Castellar, sigui a propòsit de les seves investigacions sigillogràfiques llegides o publicades per l'Acadèmia de Bones Lletres⁸⁴ i el 1925 juntament amb Francesc Martorell redacta un informe per a «la publicació d'un 'Recull de Textos per a servir d'estudi del Dret Català Antic'» encaminat a facilitar als estudiosos els textos dispersos de dret català més fonamentals.⁸⁵

Cal dir que Ferran de Sagarra va intentar inicialment que la seva *Sigillografia catalana* fos publicada per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Sagarra havia adreçat una carta a l'IEC (18 de gener de 1910) proposant-los l'edició de la seva obra. L'Institut va acceptar de bon grat l'ofertament i va començar a fer els treballs preliminars per a la seva edició tot tenint present la necessitat que hi hauria d'intercalar les reproduccions que acompanyarien el text documental.⁸⁶ No fou possible. Tot fa pensar en problemes de pressupost, que poc després el premi Martorell i l'Ajuntament de Barcelona van solucionar. Precisament, amb relació al pressupost de l'IEC, és curiós retenir una nota manuscrita de Josep Pijoan de l'1 de desembre de 1908 en la tarja d'invitació a Ferran de Sagarra per a assistir a la presentació del primer volum de *Documents per la història de la cultura ca-*

83. Fou nomenat numerari al mateix temps que Ramon d'Alós i de Dou, que ja n'era adjunt, i van ocupar les vacants de Joaquim Miret i Sans, en Sagarra, i de Miquel dels Sants Oliver, en Ramon d'Alós. *Anuari IEC 1915-1920: Vol. VI*, 1923, p. xxxii. Vegeu també BALCELLS-PUJOL, *Història...*, I, p. 263.

84. *Anuari IEC 1907: Any I*, 1907, p. 471-473: es fa ressò de les seves excavacions de puig Castellar. *Anuari IEC 1908: Any II*, 1908, p. 580-581: la Secció Històrico-Arqueològica acusa recepció del treball de Ferran de Sagarra «Sigillografia catalano-aragonesa en la XIII^a centúria» i es fa ressò del treball de Sagarra sobre sigillografia dels comtes d'Urgell publicat pel *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras. Anuari IEC 1909-1910: Any III*, 1911, p. 698: la Secció Històrico-Arqueològica dona notícia dels treballs llegits per Ferran de Sagarra a l'ABLB següents: «Notícia dels gravadors de matrius de segells dels reys d'Aragó», «Descripció d'alguns segells catalans aplegats a Madrid», «Llibre de la batllia reyal de Vilamajor y Cardedeu del segle XIV» i la participació de Sagarra en la sessió extraordinària de l'Acadèmia dedicada al rei Martí l'Humà i així també el seu treball «Notes referents als segells del rey Martí», pertanyent a la seva col·laboració sobre l'aniversari de Martí l'Humà al Centre Excursionista de Catalunya. *Anuari IEC 1911-1912: Any IV*, 1913, p. 661, 699 i 700: es fa ressò de la lectura a l'ABLB de l'estudi de Ferran de Sagarra sobre els «Orígens de l'Orde del Sant Sepulcre a Catalunya» i també del premi Martorell i de la participació de Ferran de Sagarra al X Congrés d'Història de l'Art celebrat a Roma. *Anuari IEC 1913-1914: Any V*, 1915, p. 772: es fa ressò del treball sobre l'oració catalana del segle XIV. *Anuari IEC 1915-1920: Vol. VI*, 1923, p. 871 i 875: hi consta la publicació per Sagarra del treball sobre l'infant Alfons, primogènit de Jaume I, i la ressenya del primer volum de la *Sigillografia catalana* feta per Ferran Valls i Taberner. Cal dir que l'activitat acadèmica de Ferran de Sagarra a l'ABLB també queda reflectida en la crònica d'activitats del seu *Boletín*.

85. *Anuari IEC 1921-1926: Vol. VII*, Barcelona, Palau de la Generalitat, 1931, p. xxxiv-xxxv. La *Catalunya carolíngia* (1926-1952) de Ramon d'Abadal formava part d'aquest ambiciós projecte no assolit. D'altra banda, Ferran de Sagarra estava compromès en l'elaboració d'un diccionari de geografia històrica que no es realitzà (Balcells-Pujol, *Història...*, I, p. 134 i 224).

86. *Anuari IEC 1909-1910: Any III*, 1911, p. 14. En el Ple del 18 de gener de 1909 l'obra de Sagarra rep el títol de *Els segells catalans*. Encara que l'obra de Sagarra no fou publicada per l'IEC aquest la tingué en dipòsit (A. BALCELLS i E. PUJOL, *Història...*, I, p. 53 i 134).

talana mig-aval de Rubió i Lluch: «Estimat sr Sagarra —escriu— ja deu saber que en el projecte de pressupost es rebaixa a la mitad la subvenció al Institut. Posis d'acord ab els senyors Duran y Rogent per fer-hi una esmena, per favor! Així es mata aquesta corporació nostra tot just nascuda y que ab tant bona voluntat ve trevallant. Vosté al ajuntament té de ser defensor natural d'aquestes coses. De vosté principalment ens refiem. Perdoni l'expansió. El seu affin. Josep Pijoan».⁸⁷

La monografia de Sant Vicens de Sarrià

La liquidació de la casa del carrer de Mercaders per les obres de la Via Laietana, entre altres circumstàncies, van obligar Ferran de Sagarra a canviar de domicili diverses vegades en els darrers anys de la seva vida. Vidu ja des del 1908,⁸⁸ una bona part dels anys següents⁸⁹ els visqué a Sarrià. Era un dels llocs de la seva infància, que havia estat abandonat per posar distància als horrors familiars del còlera del 1865, com el mateix Ferran de Sagarra explica:

Era el mes de setembre de 1865; el meu pare (a. C. s.) quan tot just feia un any que havia quedat vidu amb set fills, tots infants encara (puig jo era el major i sols tenia dotze anys), va sofrir un greu flagell, en aquella torre⁹⁰ on, rodejat dels seus fills, havia anat a passar l'estiu com cada any i a cercar repòs i consol per a la llur dissort, vient-hi morir quasi sobtadament, en menys de quaranta vuit hores, víctimes d'un còlera fulminant, la seva mare i tres fills, i en els dos dies següents altres individus dels masovers i del servei de la casa.⁹¹ Així d'una manera tan tràgica, ensems que terrible, varen finir les

87. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, caixa 4. A la llarga, l'IEC segurament va poder sobreviure gràcies a la Fundació Patxot.

88. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, 1, p. 331.

89. *Sant Vicens de Sarrià: Dades i clarícies referents a la història d'aquesta vila i parròquia*, Barcelona, Impr. de Francesc X. Altés i Alabart, 1921. Ferran de Sagarra explica que havien passat seixanta anys des que havien abandonat els estius infantils de Sarrià i sabem que la causa fou els horrors familiars viscuts allà deguts al còlera de 1865 (*Sant Vicens de Sarrià...*, p. 5).

90. Era la torre coneguda per Torre de Palacios o Can Palacios, que Josep de Sagarra i de Baldrich va adquirir a mitjan segle XVIII a Manuel Gil de Palacios. Després de desprendre-se'n els Sagarra, va esdevenir monestir de religioses de Santa Isabel, anomenat Convent de les Elisabets (*Sant Vicens de Sarrià...*, p. 5).

91. Ferran de Sagarra afegeix en nota, com si estigués escrivint un dietari de pagès o un llibre d'òbits parroquial: «Vuit foren les defuncions ocorregudes en dita torre en els dies 19, 20, 21 i 22 de setembre. El 19 moriren en Lluís de Sagarra i de Siscar, d'edat de 7 anys, i na Concepció de Sagarra i de Siscar, de 9 anys. El 20 dona Josepa de l'Espanjol i de Sentmenat, vda. de Sagarra, de 64 anys, en Josep Mª de Sagarra i de Siscar de 5 anys, i na Teresa Gravet i Sanfeliu, de edat de 62 anys, serventa. El 21, na Francisca Saurina i Frau, de 27 anys i el 22, na Maria Bosch i Xiró, de 45 anys, muller d'en Manuel Melich, masove-

nostres estades anyals en aquesta població; el pare aclaparat, horroritzat ja mai més volgué tornar-hi, i al cap de poc temps es va desprendre d'aquella torre.⁹²

Un cop en el bressol de la seva infantesa una altra vegada es deixà endur per la seva afició a la recerca històrica i sobretot va investigar l'arxiu parroquial, però també consultà el municipal, l'abadia de Pedralbes i el convent de caputxins, per fer una monografia de la població. Es tracta d'una monografia modèlica que, com és freqüent en les monografies del segle XIX i bona part del XX, abans que prosperessin els criteris d'especialització, té un ampli abast cronològic des de les primeres notícies del segle X fins a 1921. Fa la història de la parròquia, amb la relació de rectors i vicaris, estudia les relacions entre la vila i el llinatge dels Sarrià, sense oblidar les similituds i les diferències entre els segells del llinatge i els de la vila, segells que reproduceix, analitza les relacions senyoriales del monestir de Pedralbes amb la vila tot indicant la condició d'homes propis, solius i afocats de l'abadessa de diversos sarrianencs i l'existència de remences. També s'hi estudia el govern municipal de la vila, amb la nòmina de batlles i alcaldes, l'actuació dels sacramentals i els sometents i l'existència de mestres de minyons de la vila. Clou la monografia un apèndix documental de 77 documents.

Ferran de Sagarra, historiador de la Guerra dels Segadors

L'infatigable Ferran aprofitava totes les avinenteses per a escorcollar arxius. Els seus estiuèigs a Sant Esteve de Palautordera van ser la causa dels inicis almenys des del 1921 de la seva dedicació a la Guerra dels Segadors.⁹³ En el llibre d'òbits de l'arxiu parroquial de Sant Esteve de Palautordera va trobar-hi consignades les morts, a mans dels «soldats del rey de Espanya», de don Antoni de Fluvià, de Pere Monteis brasser, de Josep Samon fadrí, de Quirze mosso de don Antoni i «una minyona de edat de dos anys, que la travesà una pilota per lo cervell, en brazos de sa mare»; la documentació local parlava a més d'una

ra de la torre, i na Rosa Capella i Paloma, de 38 anys, cambraera» (*Sant Vicens de Sarrià...*, p. 7, nota 1). També Josep Maria de Sagarra en parla en les seves *Memòries*, quasi copiant les paraules de la monografia del seu pare.

92. *Sant Vicens de Sarrià...*, p. 7.

93. Ferran de Sagarra, en la seva resposta al discurs d'accés a l'Acadèmia de Bones Lletres del jesuïta pare Ignasi Casanovas de 1921, fa un repàs sobre el paper diligent fet per alguns jesuïtes al segle XVII en defensa de Catalunya davant l'ofensiva del comte duc d'Olivares i Felip IV i revela que està treballant sobre el període. A la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, la caixa 12 conté informació de 1640 sobre el pare Francisco Aguado, provincial de Toledo de la Companyia de Jesús.

sèrie de ferits.⁹⁴ La troballa el portà a l'elaboració d'una monografia sobre els excessos i greuges dels soldats a Vilamajor, Cardedeu, la Roca, la Garriga i Sant Pere de Gavà i en aquest marc feia el repàs de tot el que havia estat escrit sobre els fets de Palautordera, verificava les inexactituds, contextualitzava els fets i restituïa l'episodi a la seva pelada i crua veritat. La monografia és d'una gran qualitat. No sols confronta el que la historiografia havia dit sobre aquells fets fins aleshores, sinó que també verifica la narració dels coetanis: Manuel de Melo, Luca Assarino, Josep Sarroca, Josep Font, l'arxiu municipal de Barcelona, el Dietari de la Generalitat i també els doctors Josep Massó i Gaspar Riera, assessors de la lloctinència. D'altra banda, ell és dels primers a indicar històricament com procedia la gent per a protegir els seus immobles de la soldadesca. «Era molt general, aleshores, el costum que tenien els veïns (sobretot en llocs o termes de cases esbarriades, com el de Palautordera) de salvaguardar tot el bo i millor dels seus albergs, dipositant-ho principalment en les esglésies, per temor dels saqueigs i robatoris dels soldats»,⁹⁵ i finalment explica els imperatius religiosos en cas de profanació, que consistien a treure el Santíssim Sagrament de «l'iglésia poluta».⁹⁶ La monografia inclou un apèndix de sis documents, quatre de l'Arxiu Reial de Barcelona - ACA, un de l'Arxiu Departamental de Perpinyà i un darrer de l'Arxiu de Protocols d'Arenys de Mar. Es tracta, doncs, d'un treball molt sòlid.

«Però, el que per aquest motiu podia no haver estat sinó un incident en la seva producció —escriu Soldevila referint-se a aquella troballa d'estiu— donà a Ferran de Sagarra una direcció per als seus estudis històrics. A l'ACA orientà les seves recerques cap a l'estudi de la revolució del 1640. La seva finalitat era de fer reviure aquell període i, mentre arribava l'hora de publicar una obra que el comprengué tot, començà a donar-ne algunes primícies en forma d'articles i conferències».⁹⁷

Cal advertir que, en plena crisi de la dictadura i ascens del catalanisme republicà, a Catalunya els estudis sobre el segle XVII català van començar a ocupar un espai no sols científic sinó també polític. Un repàs de la premsa i les revistes de Catalunya dels anys vint i trenta del segle XX ens faria veure el tomb historiogràfic d'una Catalunya cada vegada més interessada en la Guerra dels Segadors i els seus preliminars. El Fons Sagarra ofereix dades disperses prou interessants en aquest sentit: *La Publicidad* de 20 de març de 1920, edició de la nit, publicava l'article «La Tomba d'en Claris» de Rovira i Virgili,

94. «Assassinat de Don Antoni de Fluvià i de Torrelles, i homicidis, robatoris i saqueig del castell i terme de Palautordera. (Episodi de l'any 1640)», *Miscel·lània Prat de la Riba*, I, 1923, p. 322.

95. «Assassinat...», p. 320.

96. «Assassinat...», p. 326.

97. F. SOLDEVILA, *Ferran de Sagarra...*, full 15.

que es feia ressò de l'acord pres per l'Ajuntament de Barcelona perquè «es procedeixi a la determinació del lloc on Pau Claris rebé sepultura, en el solar que ocupava, a la Riera de Sant Joan, l'antiga església de Sant Joan de Jerusalem», acord pres per petició de Rovira recollida pels regidors d'Olwer, Rogent, Companys, Giralt, Jover i Gambús; el 23 de febrer de 1923 Ferran de Sagarra escrivia a *La Publicitat* «Una llisó de nacionalisme en 1621», sobre l'intent del virrei de posar els senyals de Castella i Lleó a les drassanes de Barcelona, impedit pels diputats de la Generalitat del segle XVII; el desembre de 1927 Ferran de Sagarra publicava a la revista de Tortosa *La Zuda* l'article «Un tortosí benemèrit», dedicat a Josep Parent, acusat de participar en la revolta de Tortosa de 1640; en una carta de Duran i Sanpere adreçada a Ferran de Sagarra de 25 d'octubre de 1931, entre altres coses li escriu «tindrè molt en compte les seves sugestions per l'emplaçament del monument a Pau Claris»;⁹⁸ el 24 de febrer de 1932 a *La Publicitat* Ferran Soldevila publicava «Armes als convents en 1641»; Ferran Soldevila el 5 de febrer de 1932 publicava l'article «La batalla de Montjuïc» a *La Publicitat*; el 26 de gener de 1934 Ramon d'Alòs-Moner publicava un altre article sobre «La Batalla de Montjuïc» a *La Veu de Catalunya*, número que també es feia ressò d'una conferència titulada «La victòria de Montjuïc» feta per Rovira i Virgili a Palestra. D'altra banda, *El Matí* de 10 de febrer de 1934 ens informa de l'existència d'un romiatge d'una lliga espiritual al castell de Palautordera amb missa, sermó patriòtic i festa en honor del cavaller Antoni de Fluvià, mort pels *tercios* el febrer de 1640. El cas historiogràfic tortosí és molt significatiu d'aquest tomb de la historiografia catalana i la seva incidència sociopolítica. Des de 1925, si més no, Ferran de Sagarra estava en contacte amb l'arqueòleg, filòleg i periodista tortosí Francesc Mestre Noé. En carta de 10 d'agost de 1925, Mestre Noé explicava a Sagarra que ell havia intentat, feia temps, reivindicar la Tortosa patriòtica dels primers dies de la revolució enfront de la Tortosa sota l'òrbita hispànica de la guerra, i els problemes que havia tingut i la polseguera que havia aixecat el seu esforç no reeixit de treure de l'escut de Tortosa la simbologia de la contrarevolució,⁹⁹ aquella

98. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 9. Aquesta carta també sembla indicar problemes amb l'Acadèmia de Bones Lletres: «Molt sr meu i benvolgut amic —escriu Duran a Sagarra—, li escric i tinc davant meu, damunt la taula de l'arxiu, les claus de la casa de l'Acadèmia. Això ja li dirà que el castell s'ha rendit a discreció...». Pel que fa a Claris, cal dir que, aquest, ha tingut menor predicament que Rafael Casanova; una explicació és que el conseller en cap coronel ha estat convertit en el símbol de la caiguda de Barcelona. Moragas ha tingut menys sort tot i tenir una mort tràgica. Amb relació al menor predicament de Claris, tal vegada una explicació ens la fa el mateix Rovira a l'article esmentat, «La tomba d'en Pau Claris»: «Ell i els altres homes de la Guerra de Separació [...] foren força superiors als homes de la Guerra de Successió. Els qui lluitaren contra Felip IV tenien molt més viu el sentiment nacional català que els qui lluitaren contra Felip V...», però Rovira és al mateix temps el primer a destacar que «els darrers mesos de la guerra de Successió, fou per part de Catalunya, una guerra nacional, una lluita desesperada per les llibertats de la terra...».

99. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 3, plec 4.

que recordava la doble titulació de *fidelíssima y exemplar* atorgada per Felip IV a Tortosa. El 30 de juliol de 1930 Francesc Mestre agràia a Sagarra el seu article sobre la revolució de Tortosa de 1640, pel qual demostrava que Tortosa també havia tingut «defensors de la pàtria». La qüestió no va quedar tancada i reapareixia amb la República. Segons *La Veu de Catalunya* de l'1 de març de 1934, l'Ajuntament de Tortosa havia aprovat finalment els canvis en l'escut tortosí contra el vot dels tradicionalistes i l'11 de març de 1934 *La Publicitat* recollia una nota de l'alcaldia de Tortosa comunicant haver rebut una carta entusiasta de Ferran de Sagarra per l'acord de l'Ajuntament tortosí de renunciar als títols de *fidelíssima y exemplar*, renúncia que anava lligada a la modificació de l'escut (*El Matí*, 28 de novembre de 1934). Encara *Vida Tortosina* del 21 de juliol de 1934 dóna notícia de la col·locació d'una placa al carrer dedicada als «màrtirs de 1640» i comunica l'aprovació d'un pressupost amb la intenció de publicar un estudi de Ferran de Sagarra sobre aquests herois patriòtics. El pressupost compta amb el suport de la Generalitat i segons *La Veu* (31 maig 1934) l'ajuntament tortosí també obria un concurs per a la seva impressió.¹⁰⁰ L'estudi no arribà a ser publicat tot i la seva existència. Possiblement els fets d'octubre i la guerra ho van impedir.¹⁰¹

L'acord municipal de buscar la tomba de Pau Claris, la voluntat de fer-li un monument i l'afer dels títols i l'escut de Tortosa són fets que per ells mateixos expliquen l'interès dels anys vint i trenta del segle xx per la revolució de 1640; tot això evidentment anava vinculat i al compàs del pes sociopolític que estava adquirint el republicanisme d'esquerres a Catalunya.

En aquest context, de fet, dos historiadors qualificats, Rovira i Sagarra, estaven treballant en la revolució de 1640, ambdós amb la mateixa intenció d'escriure un llibre ben documentat. L'un i l'altre, sobreposant-se al pes hegemònic dels estudis medievals, van coincidir a posar l'atenció en els segles moderns i en especial a la Guerra dels Segadors. Rovira reclamava l'edició de la Junta de Braços de 1640.¹⁰² La seva documentació, si en queda alguna cosa, hauria d'estar entre els «papers de Salamanca».¹⁰³ La documentació salvada de Ferran de Sagarra permet observar un treball acumulat ingent, només en

100. Totes aquestes referències tortosines poden ser localitzades a Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 7, plec 1.

101. L'original manuscrit, titulat «Tortosa en 1640» existeix dipositat a la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 8, plec 2, i és un manuscrit de 300 quartilles a una sola cara.

102. Eva SERRA, «Rovira i Virgili, historiador», a *Rovira i Virgili, 50 anys després*, Tarragona, Cossetània, 2000, p. 145-156.

103. Teresa Rovira, filla de Rovira i Virgili, ha denunciat el segrest i incautació de la biblioteca i papers del seu pare des de la Comissió de la Dignitat. Pel que fa als escrits i biblioteca de Rovira i Virgili, vegeu Josep CRUANYES, *Els papers de Salamanca: L'espoliació del patrimoni documental de Catalunya (1938-1939)*, Barcelona, Edicions 62, 2003, p. 148.

part convertit en articles, destinat a la confecció d'un llibre. Tant en el cas de Rovira com en el cas de Sagarra la Guerra Civil estroncà aquells projectes. Només els esforços de Josep Sanabre, que ben segur que s'hi posava sota la influència d'aquests dos científics i l'ambient general politicocultural, va reeixir després de patir també els obstacles de la Guerra, i va poder veure el seu llibre en castellà al cap de disset anys d'acabada la Guerra.¹⁰⁴ Pel que fa a Rovira, sabem que quan el 1939 passava la frontera camí de l'exili, en saber que Franco entraria a Barcelona el 26 de gener, recordava la victòria catalana de Montjuïc de la mateixa data del 1641. «Fa poques setmanes —escriu— havia ordenat i classificat, amb la intenció de posar-me ben aviat a la feina, tot un munt d'apunts, fitxes, anotacions i dades recollides per mi durant vint-i-cinc anys».¹⁰⁵ I encara, durant el refugi rossellonès va seguir regirant documents i escrivint papers. Pel que fa a Ferran de Sagarra, també estava en plena feina el 1939.¹⁰⁶ La minuciositat pacient de treball de Sagarra es manifesta també en el croquis o plànol que fa del moviment popular de Santa Coloma de Farners i contorns o el plànol de la fugida del virrei de Santa Coloma i del lloc on morí.¹⁰⁷ Sense la Guerra Civil entremig, J. H. Elliott s'hauria trobat amb un panorama historiogràfic força més complet sobre el tema fins a l'extrem que, potser, la seva opció investigadora hauria estat tota una altra. Cal dir que l'opció inicial d'Elliott no va ser la revolució catalana sinó el comte duc d'Olivares, però hi trobà dificultats documentals, mentre, en canvi, la revolució catalana semblava documentalment intocada. Només cal donar un cop d'ull al Fons Ferran de Sagarra i de Siscar per a adonar-se que, si més no la documentació de la ciutat de Barcelona, de diversos municipis, la de la Generalitat i la del Consell d'Aragó, estava més que coneguda i tocada. Dos articles sobre la Guerra dels Segadors de Sagarra foren publicats a la *Revista de Catalunya*. El primer, «De re historica», de 1926,¹⁰⁸ és un magnífic balanç o estat de la qüestió sobre la Guerra dels Segadors i en especial sobre la tasca de Pujol i Camps, però crític amb el «criteri tendenciós i partidista que domina en molts dels aclariments i comentaris» de Pujol i Camps en la seva edició de la Crònica de Parets, comentaris que sovint considera que són inexactituds, i és crític també amb la tria dels documents que Pujol i

104. Eva SERRA, «Sanabre i Sanromà, Josep», a *Diccionari d'historiografia catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2003, p. 1059-1060.

105. Antoni ROVIRA i VIRGILI, *Els darrers dies de la Catalunya republicana: Memòries sobre l'èxode català*, Barcelona, Curial, 1976, p. 62.

106. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 35: transcripcions de cartes de 1639-1640 per Ferran de Sagarra, conservades en un sobre titulat «Investigació feta el 1939». Al Fons Ferran de Sagarra i de Siscar hi ha material de Sagarra referent a la Guerra dels Segadors als lligalls 15 a 24 i a les capses 10 a 13.

107. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 19 i lligall 22, plec 2.

108. «De re historica», *Revista de Catalunya*, v (1926), p. 603-612.

Camps va publicar¹⁰⁹ per tal de completar la Crònica. Ferran de Sagarra posa exemples eloqüents demostrant-ho. Podríem dir que l'escola historiogràfica catalana dita romàntica es troba més propera a la lògica de la revolta popular que no pas els historiadors de la Real Academia de la Historia de Madrid, sempre més propers a la lògica militar de la monarquia. En «De re historica» Sagarra assumia que la història ha de tenir un caràcter cívic: «Diu, amb tota raó, el nostre amic senyor Moneva, en un curiós i erudit treball —“Al marge de la història: la història que ens ensenyen”—, publicat recentment en la revista *La Paraula Cristiana*: “es diu amb freqüència que tot ciutadà té el deure de conèixer la història del seu país. Seria molt millor de dir que tot ciutadà té aqueix dret”», i Sagarra es comprometia a publicar dades aplegades relatives a Santa Coloma de Gramenet com una obligació envers aquella població. El 1929 publicava una sèrie de breus documents¹¹⁰ tot oferint dades de diversos moments en guerra: processons i pregàries de Tordera a Girona de maig-juny de 1640 i febrer de 1714 i notícies, algunes en vers, d'incendis i saqueig d'Arbúcies (1809) i Gualba (1812). El segon, de 1931,¹¹¹ suscità una breu polèmica amb Rovira i Virgili per tal com Sagarra sostenia, contra l'opinió de Rovira,¹¹² que el 1641 no hi havia hagut una proclamació formalitzada de república. En tot cas, podríem dir que ambdós en remenar sovint els mateixos papers, els de la Junta de Braços o Corts de Pau Claris, publicats per Basili de Rubí molts anys després,¹¹³ van arribar a conclusions diferents. Rovira, des del catalanisme republicà d'esquerres, no buscava formalitzacions sinó actituds civicopolítiques; Sagarra, des d'un catalanisme més conservador i una visió més institucionalitzada de la història, buscava l'escenari formal dels fets, i ambdós tenien raó des dels seus respectius punts de vista.¹¹⁴

109. Sobre les relacions de Pujol i Camps amb l'ACA —en especial amb Francesc de Bofarull— en la tasca de tria documental, vegeu Eva SERRA, «La pàtria contra el rei», a *Professor Joaquim Molas: Memòria, escriptura, història*, II, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2003, coll. «Homenatges», p. 985-1006.

110. «Dades referents a les guerres de 1640, 1714, 1809 i 1812», *Revista de Catalunya*, XI (1929), p. 424-437.

111. «El govern republicà de Catalunya en 1641», *Revista de Catalunya*, XIV (1931), p. 200-213 i 304-321. Existeix edició de l'article en forma d'opusele o extret.

112. Ferran SOLDEVILA, *Ferran de Sagarra...*, fulls 15-16.

113. Basili de RUBÍ, *Les Corts Generals de Pau Claris: Dietari o procés de Corts de la Junta General de Braços celebrada al Palau de la Generalitat de Catalunya del 16 de setembre del 1640 a mitjan març del 1641*, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1976. Ara més recentment la publicació del *Dietari de la Generalitat* que inclou aquests mesos ha significat en part una mena de reedició de l'edició de Basili de Rubí.

114. Sobre el republicanisme civil dels catalans a la Guerra dels Segadors, Eva SERRA, «Entre la ruptura i la continuïtat. Algunes consideracions a propòsit de la capacitat institucional de Catalunya durant la Guerra dels Segadors», a *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional. 25, 29 i 30 d'abril de 1988*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1991, p. 160-167; i sobretot Miquel CRUSAFONT I SABATER, *Història de la moneda en la Guerra dels Segadors (Primera República Catalana) 1640-1652*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, 2001.

Uns altres treballs sobre 1640 de Sagarra foren les dues conferències de sessions inaugurals de curs fetes a l'Ateneu Barcelonès, d'on Sagarra va ocupar la presidència de 1930 a 1932, anys en els quals exposà i publicà «Les lliçons de la història. Catalunya en 1640» (1930) i «La unitat catalana en 1640» (1931). En el primer feia un balanç historiogràfic de l'alçament català i les seves causes polítiques i socials. Sovint és crític amb la historiografia existent per poc rigorosa, per la parcialitat de la tria documental o per la mistificació de la relació de Parets.¹¹⁵ Malgrat els treballs de Pujol i Camps, té clar, tal vegada fent seves paraules de Rovira, que no existeix cap estudi sobre el tema. «De tot això en pervé que s'hagi dit en nostres dies, i amb molt d'incert, que "l'estudi detingut dels documents de l'època ensenya que la història de la revolució catalana de 1640-1641 encara està per fer"».¹¹⁶ La publicació de la conferència adjunta un apèndix de 10 documents trets dels papers de la Generalitat, del Consell de Cent, del Consell d'Aragó i de Perpinyà. La segona conferència¹¹⁷ molt més clarament s'adreçava al moment històric republicà que vivia Catalunya. Després de repassar el patriotisme general de 1640-1641, entre les classes populars, entre els sectors politicoinstitucionals i entre els eclesíastics, passava a una consideració presentista, tot lamentant la prescripció i extinció d'ordes religiosos que històricament no havien estat enemics del país: «Les lliçons de la història, concretant-la als esdeveniments d'aquell any, són d'una gran actualitat, en el nostre moment de refermar la República i el govern català [...] els qui tenen l'alta responsabilitat de la reconstrucció nacional —escrivia— convé que s'apartin del sectarisme».¹¹⁸ Tot recordant la batalla de Montjuïc comparava el paper de les dones en aquella jornada amb l'adhesió que les dones, encara sense dret de vot, acabaven de manifestar a favor de l'Estatut d'autonomia. Unes dones —deia— ara en missió de pau i no de guerra.

Treball també notable amb relació a la Guerra dels Segadors fou el seguit de breus articles publicats a la revista confessional *Lo Missatger del Sagrat Cor* (anys 1935-1936), sota el títol general «La devoció a la Sagrada Eucaristia a Catalunya, llavors de l'alçament patriòtic de 1640». De fet és el seguiment de l'itinerari de la revolta.¹¹⁹ La intenció

115. És interessant observar com té present les crítiques que el 1889 feia el metge Josep Narcís Roca i Farreras a l'edició de Parets en castellà per part de l'Acadèmia de la Història de Madrid. *Les lliçons de la història. Catalunya en 1640. Discurs llegit [...] en la sessió inaugural del curs de 1930 a 1931 de l'Ateneu Barcelonès*, Barcelona, [Nagsa, 1930] (Ateneu Barcelonès), p. 14, nota 21.

116. *Les lliçons...*, p. 15.

117. *La unitat catalana en 1640. Discurs llegit [...] en la sessió inaugural del curs del 1931 a 1932 de l'Ateneu Barcelonès*, Barcelona, [Nagsa, 1931] (Ateneu Barcelonès). Hi ha una segona edició, Barcelona, Llibreria [1932].

118. *La unitat...*, p. 22.

119. Els articles, que contenen la reproducció de molts documents, porten els següents títols: «I El calvari de Catalunya»; «II Sant Esteve de Palautordera»; «III Protestes i reclamacions en va, contra els greuges de Palautordera»; «IV Abusos i opressions en la vila de Perpinyà»; «V Santa Coloma de Far-

era convertir els escrits en un llibre de quinze capítols i d'un centenar i escaig de pàgines, que la nostra Guerra Civil va impedir.¹²⁰

Sagarra tenia la intenció d'arribar a fer, doncs, una obra important sobre la Guerra dels Segadors, tot i així no deixava d'oferir nous breus estudis sigillogràfics relatius a noves descobertes o relatius als segells eclesiàstics del volum tercer de la *Sigillografia catalana*, pendent de publicació. Així podem encara assenyalar treballs sigillogràfics ben avançada la dècada dels vint, com «Segell de la cúria o cort de la vila de Sabadell per la reina Elionor de Sicília (segle XIV)»,¹²¹ «De sigillografia franciscano-catalana»¹²² o «Antics segells dels arquebisbes de Tarragona».¹²³ Encara existeix un treball d'edició pòstuma titulat «De les llegendes o inscripcions sigilars», publicat a la *Miscel·lània Fabra*,¹²⁴ no editada fins al 1998 per raons òbvies.

Ferran de Sagarra, historiador de la Primera Guerra Carlina

Segons Soldevila, Ferran de Sagarra hauria continuat alternant els seus estudis sobre la Guerra dels Segadors amb els de sigillografia si no hagués estat per al·lusions als seus avantpassats carlins d'una novel·la de Pio Baroja.

Família de patrimoni i rendes fonamentalment rurals i de formació catòlica, els Sagarra durant la Primera Guerra Carlina van ser al costat del pretendent Carles. Ferran de Sagarra i de Llinàs, avi del nostre Ferran, era casat amb la filla d'un petit noble de Lille que, fugint de la Revolució Francesa, havia estat oficial a Madrid d'un regiment de Carles IV i, després, a Barcelona s'havia casat amb una Sentmenat. Com a bon conservador, en les memòries del seu viatge a París, Ferran de Sagarra i de Llinàs no s'està de parlar de «la estatua de marmol del impio Voltaire»¹²⁵ i, tot i el seu inicial pacifisme, l'any 1831

ners»; «VI Mort violenta de l'agutzir Monrodó»; «VII Els fets sacrílegs de Riudarenes»; «VIII El bisbe de Girona, fra Gregori Parceró OSR»; «IX Procés i sentència contra els sacrílegs de Riudarenes»; «X Procés i sentència contra els sacrílegs de Riudarenes (acabament)»; «XI Cartes interessants del senyor bisbe de Girona»; «XII Saqueig, incendi i arrasament de Santa Coloma de Farners»; «XIII El 22 de maig de 1640»; «XIV La diada de Corpus Christi a Barcelona en 1640»; «XV Desgreuges i obsequis al Santíssim Sagrament a Barcelona, pel novembre del 1640».

120. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 23: hi consten tots els articles, amb correccions sobre els textos ja impresos i aquests ordenats per fer-ne un llibre en el qual cada article, amb el mateix títol o no, havia d'esdevenir un capítol.

121. *Butlletí del Centre Excursionista «Sabadell»*, I, 1927.

122. *Fraciscalia*, Franciscana, 1928.

123. *Analecta Sacra Tarraconensia*, v, 1929.

124. *Miscel·lània Fabra: Recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1998, col·l. «Biblioteca Filològica», xxxvii, p. 363-379.

125. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 81.

va formar part del cos de voluntaris realistes de Barcelona, d'on era regidor, com també ho havia estat el seu pare Benet de Sagarra.¹²⁶ Sagarra i de Llinàs, que, segons ens explica Josep Maria de Sagarra en les *Memòries*, no perdé mai el seu fervor legitimista i al qual les etapes liberals sempre posaren molt frenètic,¹²⁷ amb tot, l'agost de 1835 encara llegia *El Vapor i Libertad y Orden*, publicacions periòdiques contràries al partit carlí.¹²⁸ Però, de les «fantasies marciais i aristocràtiques»,¹²⁹ la família Sagarra va passar a una implicació activa carlina. Tal com hem vist, en caracteritzar el llinatge dels Sagarra, la crema de convents del 1835, tan directament viscuda per la família, va ser decisiva en l'opció militant activa carlina, tot i el tarannà ideològic inicialment més aviat distant. La crema del veí convent de Santa Caterina i els fets que seguiren a la crema general de 1835 —explica Josep Maria de Sagarra— així «com l'assassinat i l'arrossegament del general Bassa, els afusellaments de carlins a la Ciutadella, i altres atrocitats per l'estil, provocaren l'emigració de don Benet i de don Ferran, amb gairebé tots els familiars, que com molts de llur condició se n'anaren a França i, d'allà estant, miraren de passar-se a l'exèrcit i a la política del Pretendent don Carles Maria Isidre. Pensaren aquells sants barons, que allí trobarien el desideràtum de la pietat i de l'ordre; el que hi varen trobar, el llibre del meu pare ho explica d'una manera justíssima».¹³⁰ D'altra banda, el salt a França era facilitat per la seva condició d'hisendats també de l'estat veí, no sols per les propietats perpinyaneses sinó també per les finques flamenques. Ferran de Sagarra i de Llinàs s'implicà de ple i, de seguida que pogué, travessà de nou la frontera i acabà formant part de la Real Junta Superior Gubernativa del Principat, constituïda a Berga.

El mateix Ferran de Sagarra i de Siscar ens explica en el pròleg de *La Primera Guerra Carlina a Catalunya* la motivació originària del llibre. En primer lloc recorda una conferència donada per Pere Coromines a l'Ateneu barceloní a finals de novembre de 1927 que feia un balanç historiogràfic sobre les tres guerres carlines i reclamava la fi de les narracions partidistes i la necessitat d'una renovació historiogràfica que depurés de parcialitat els estudis del període. Ferran de Sagarra no pretén fer la tasca que reclamava Coromines, mancat, diu, de preparació adequada i de condicions per a endegar-la. Tanmateix, les inexactituds localitzades en el capítol «La disidència» de la novel·la de Pio Baroja *Humano enigma* a propòsit de la Junta de Berga, de la qual havia format part el seu avi, i la relació indiscriminada que Baroja estableix entre la Junta i l'assassinat del

126. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 82-83.

127. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 43 i 68.

128. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 85.

129. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 83.

130. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 92.

comte d'Espanya,¹³¹ van decidir Sagarra a fer comprovacions, més enllà de les fantasies d'un novel·lista. Ferran havia arribat a conèixer el seu avi del mateix nom, ja que havia mort quan ell tenia set anys, i sentí l'imperatiu de restituir l'exactitud dels fets. En mans de Ferran de Sagarra, el que podia haver estat potser només un sondeig puntual per curiositat i rehabilitació familiar, va convertir-se en una reconstrucció històrica de la Guerra dels Set Anys amb una important aportació documental. Aquesta narració documental, tal com ell l'anomena,¹³² perquè el paper del text de l'obra és sobretot anar enllaçant i intercalant els documents o passatges d'altres historiadors, és el primer estudi seriós de la Primera Guerra Carlina a Catalunya i l'obra més important de Ferran de Sagarra com a historiador.¹³³ «Els documents —escriu— han estat la deu primordial de la nostra relació, com correspon a tot treball històric que es vani de veraç».¹³⁴ Molts documents eren rigorosament inèdits i d'origen familiar; d'altres, sense ser inèdits, eren de difícil localització extrets d'*El Joven Observador* i *El Restaurador Catalán*, dos periòdics oficials poc accessibles que els carlins havien publicat a Berga en els anys de govern en aquella població (1837-1840). Es serveix també de periòdics liberals com *El Guardia Nacional*, *El Vapor* i *El Constitucional* i, pel que fa als fets que volia aclarir sobre els avatars de la Junta de Berga i la relació entre la Junta de Berga i el comte d'Espanya, té present tres autors coetanis: el mercedari anticarlí Magí Ferrer, que va escriure amb el pseudònim de Fèlix Ramon Tresserra i Fàbrega; l'obra anònima signada per «El amigo de la verdad», publicada a Montpeller i escrita, segons Sagarra, amb voluntat tendenciosa, que presentava el comte d'Espanya «com un monstre de maldat y un ésser pervers sota tots els conceptes» per «de retop, minvar la culpabilitat que pogués pesar damunt la Junta»,¹³⁵ i, en tercer lloc, l'obra de Gaspar Díaz de Labandero, elogiada per Sagarra, que la considera imparcial i veraç. Labandero, també membre de la Junta de Berga, era amic del seu avi, el qual considerava el treball de Labandero «la relació més assenyada i veritable dels fets esde-

131. «Una circumstància, però —més ben dit, una casualitat—, m'ha esperonat a ocupar-me d'alguns fets de la primera guerra civil carlina, particularment d'un episodi esdevingut en el mes de novembre del 1839, quan la lluita es trobava ja a les acaballes —l'assassinat del comte d'Espanya, comandant general de l'exèrcit carlí a Catalunya—, i de la relació que aquest episodi pugui tenir amb la que s'intitulava aleshores "Real Junta Superior Gubernativa" del Principat». *La Primera Guerra Carlina a Catalunya (contribució al seu estudi): El comte d'Espanya i la Junta de Berga*, vol. 1, Barcelona, Barcino, 1935, p. 5-6, 2 v.

132. «[...] procurarem d'esclarir la veritat i de posar les coses al seu lloc, tot *narrant documentalment* els esdeveniments en què intervingué aquella Junta». *La Primera Guerra Carlina...*, 1, p. 7. La cursiva és de l'autora.

133. En el Fons Ferran de Sagarra i de Siscar de la Biblioteca de Catalunya el material de treball de l'obra sobre la Primera Guerra Carlina es troba als lligalls 4, 5, 6, 11, 12, 37 i al lligall miscel·lani 51.

134. *La Primera Guerra Carlina...*, 1, p. 7.

135. *La Primera Guerra Carlina...*, 1, p. 10.

vinguts a Catalunya en aquella època».¹³⁶ Sagarra encara es complau d'haver pogut fer ús a darrera hora d'uns articles de Mañé i Flaquer de 1861 que li han servit per a acabar d'arrodonir el seu treball en la mesura que coincideixen en la crítica a les narracions coetànies i especialment contra *El amigo de la verdad* i en l'observació que el partit absolutista no fou un bloc sense fissures sinó que tingué exaltats i moderats. Dins de la Junta, Sagarra destaca dos sectors, els aristòcrates i els universitaris o jurídics, aquests darrers vistos com a homes sense escrúpols i entre ells sobretot l'intrigant Bartomeu Torrabadella, catedràtic de Cànon i rector de la Universitat de Cervera. Davant les crueltats gratuïtes, alguns homes del sector aristocràtic com el comte de Fonollar, el marquès de Monistrol, Joaquim M. de Sentmenat i Ferran de Sagarra i de Llinàs abandonaren la Junta. L'avi de Sagarra ja no era de la Junta en el moment de la mort del comte d'Espanya. Sagarra explica la parcialitat de la majoria de narracions i per a il·lustrar la qüestió conta l'anècdota dels dos cecs venedors de romanços, el de Barcelona i el de Berga. Mentre el cec barceloní, des del pla de Barcelona, tot tocant la guitarra, indicava les baixes dels carlins, si li preguntaven per les dels cristins responia «Ah, això us ho diria el cec de Berga; aneu-li-ho a preguntar».¹³⁷ Ferran de Sagarra, que, tal com conta el seu fill Josep Maria, el 1882 encara feia el darrer acte oficial de carlisme bo i visitant amb el marquès de Dou el pretendent don Carles, que es trobava a Viareggio, on foren molt ben rebuts «i se'ls posa cobert a taula»,¹³⁸ el 1932 es trobava ja en un altre horitzó: «tant de bo —escrivia en la seva guerra carlina— els fets que narrem serveixin d'exemple impressionant i esfereïdor per a blasmar i rebutjar tota mena de guerres, i molt particularment les lluites entre germans, com ho foren les guerres civils que, en gran part de la darrera centúria, ensangonaren i ompliren de dol, de ruïnes i misèria, d'odis i malvestats, la terra catalana».¹³⁹ Com a bon historiador, va a la recerca dels precedents de la Guerra dels Set Anys, que situa en les debilitats polítiques internes que facilitaren les guerres napoleòniques i la formació de les posicions dites servils i liberals. Detesta el règim imposat el 1823, i recull de Pirala detalls interessants com la tancada de les universitats per Calomarde el 1830 al mateix temps que s'obria una escola de tauromàquia a Sevilla. Fa seves les paraules de Pirala «abríanse las puertas de una enseñanza bárbara y se cerraban las de todas las ciencias».¹⁴⁰ Sagarra caracteritza meravellosament el comte d'Espanya i l'arbitrarietat i crueltat dels

136. *La Primera Guerra Carlina...*, I, p. 12.

137. *La Primera Guerra Carlina...*, I, p. 13. Fet que lliga amb la indicació que fa Josep Maria de Sagarra quan explica que el seu pare li havia contat com en l'època de les guerres civils els ceguts havien servit d'enllaços i d'elements de propaganda o d'espionatge (*Memòries*, I, p. 219).

138. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 161.

139. *La Primera Guerra Carlina...*, I, p. 13.

140. *La Primera Guerra Carlina...*, I, p. 28, nota 2.

seus procediments.¹⁴¹ Un comte d'Espanya la invocació del qual, en la seva infantesa, tant servia per a amenaçar les criatures entremaliades com si fos l'home del sac, com servia, entre els conservadors, per a reclamar-ne un contra les bullangues revolucionàries. Sagarra posa distància a l'època i, amb una visió ja civil de la política, tot sovint aprofita el relat documental per a fer declaracions que ajuden a situar el seu pensament i, amb el d'ell, el de tots aquells que feren el trajecte del carlisme cap al catalanisme, que, a casa nostra, fou la manera en què aquell sector de la societat féu l'evolució cap a una civilitat política democràtica: «Ens caldria omplir moltes pàgines si haguéssim de relatar ací les barbaritats que aleshores es cometeren, i la dèria persecutòria contra uns homes que no havien comès altre “delicte” que professar unes idees polítiques diferents de les preconitzades pels defensors de l'absolutisme; cas revoltant, car hom no té dret de perseguir ningú, ni molt menys de castigar fins amb pena de mort, per l'ideari polític».¹⁴²

Ferran Soldevila troba l'obra minuciosa¹⁴³ i d'utilitat positiva. No la perjudica —diu— ni el patriotisme que la inspira ni «una certa ingenuïtat que retrobem en tota la seva obra d'historiador i que era consubstancial a la seva personalitat».¹⁴⁴

Ferran de Sagarra: trajectòria política i sentit públic

La necrològica que li feia el primer número de la *Revista de Catalunya* a l'exili resumia la trajectòria ideologicopolítica de Ferran d'aquesta manera: «Militant de jove, per formació domèstica,¹⁴⁵ en el tradicionalisme, el sentiment catalanista se'l va endur fins entrar-lo al camp de la República».¹⁴⁶

141. La minuciositat amb què Sagarra es documentava queda reflectida en la correspondència que mantingué amb Ramon Camps, ecònom de Casserres. Aquest en carta de 21-I-1930 li explica, contestant una petició de Sagarra, l'execució del corneta Josep Fuster, fadrí natural de Tremp, per sentència del comte d'Espanya, el 16 de febrer de 1839. Li va fer tallar primer la mà dreta «[...] agenollat al bassal de sang —diu la carta— imploraba cridant: perdón mi general. No hay perdón para el reo. Córtese la cabeza, cridaba ab veu de tro...». D'altra banda, en una carta escrita pel seu nebot Ramon s'inclou la narració de mossèn Galmès sobre el cadàver o millor dit el crani del comte d'Espanya. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 26.

142. *La Primera Guerra Carlina...*, I, p. 54. Des del meu punt de vista el catalanisme ha estat el vehicle sociopolític i cultural nacional català cap al sistema democràtic modern europeu i l'eina de trencament amb l'esperit fonamental antiliberal que conforma, fins i tot encara als nostres dies, el pensament polític espanyol de dretes i d'esquerres, amb tota la càrrega antidemocràtica que això comporta.

143. El fill Josep Maria el qualifica de «detallista i precisador en extrem». *Memòries*, I, p. 113.

144. Josep Maria de Sagarra afirma «el meu pare era de molt bona pasta» i parla sovint de la «bona fe i l'honestedat» del seu pare. *Memòries*, I, p. 123 i 130.

145. Ja hem dit que Josep Maria de Sagarra explica que durant la primera república el seu pare era encara un carlí convençut i com el 1882 encara visitava el pretendent a Itàlia. *Memòries*, I, p. 127 i 161.

146. «Ferran de Sagarra i de Siscar», *Revista de Catalunya* (París), any XI, núm. 94, IV època, núm. 1 (desembre 1939), p. 88.

«A desgrat de la seva joventut —escriu el seu fill en fer-ne la semblança— tenia els aires d'un home madur i respectable, i segons els aires era considerat per tothom. El seu carlisme anava afluint a un catalanisme d'aspecte literari, històric i arqueològic».¹⁴⁷

Dins la tradició familiar no sols hi havia hagut l'activisme carlí sinó també la participació política institucional. El besavi Sagarra Mercante havia estat regidor de l'Ajuntament de Barcelona del 1824 al 1828 i l'avi Sagarra Llinàs ho havia estat el 1829-1830 i, el 1832, i per nomenament del Real Acuerdo de 1831, procurador síndic de Barcelona i del seu corregiment.¹⁴⁸ El carlisme de Sagarra i Siscar s'anà aigualint mentre entrava en ebullició el seu catalanisme¹⁴⁹ i a casa seva, segons ens explica el fill, s'hi havia deixat caure algun cop el doctor Robert, diputat i president de la Lliga.¹⁵⁰ El 1903 cinquanta-dos catòlics reconeguts de les files de la política, l'economia i la cultura, entre ells Ferran de Sagarra, signaven una circular en la qual recomanaven el vot a la Lliga en les eleccions de diputats provincials, perquè la candidatura estava formada —deia la circular— per «persones independents, qual conducta constitueix la millor garantia de llur gestió» i calia «transformar la Diputació Provincial, avuy reduhida a centre burocràtic, en poderós element de cultura y bona administració, que fomenti y protegeixi els interessos religiosos, socials y materials de la Província».¹⁵¹ La Lliga, aleshores, però, no tingué l'èxit del 1901. El 1905 Enric Prat de la Riba, Ramon d'Abadal i Antoni Maria Alcover oferien a Ferran de Sagarra un lloc en la candidatura de regidors municipals per Barcelona. Aquest cop el gran triomf de la Lliga¹⁵² permetia a Ferran sortir regidor pel districte iv de la ciutat en companyia de Narcís Pla i Daniel.¹⁵³ Ferran de Sagarra participava, doncs, en la consolidació del catalanisme conservador en pugna amb el partit radical i sobre les escorialles del caciquisme.¹⁵⁴ El de 1905, va ser l'any de «l'àpat de la victòria», l'acudit polític del *Cu-cut*¹⁵⁵ en detriment d'un exèrcit espanyol sense victòries i el següent el de la llei d'excepció en benefici de la jurisdicció militar (Llei de jurisdiccions). «El carrec de regidor del meu pare em va familiaritzar —explica el Sagarra poeta— amb

147. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 159.

148. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 32.

149. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 276.

150. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 263.

151. Borja de RIQUER, *Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904)*, Barcelona, Edicions 62, 1977, p. 253 i 345, apèndix 15. Sobre els avatars interns de la Lliga i els efectes negatius sobre la candidatura de Sagarra el novembre del 1903, RIQUER, *Lliga...*, p. 266. També sobre el catolicisme regionalista de Sagarra el 1903, vegeu I. MOLAS, *Lliga Catalana*, I, Barcelona, Edicions 62, p. 54.

152. *Història d'una política: Actuacions i documents de la Lliga Regionalista. 1901-1933*, Barcelona, Biblioteca de Lliga Catalana, 1933, p. 53.

153. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 296.

154. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 297.

155. Revista que entrava regularment a casa dels Sagarra.

el ceremonial de l'Ajuntament. [...] el meu pare anava a les processons religioses i a les cerimònies civils». ¹⁵⁶ L'Ajuntament de Barcelona reconeixia i aprofitava els coneixements de Ferran de Sagarra en matèria historicosigil·logràfica i li encarregà el projecte de bandera de la ciutat. Aquest complia l'encàrrec amb rigor científic, tal com explica el seu fill. ¹⁵⁷ I la popularitat de Sagarra en aquest punt va quedar reflectida en un acudit de *Cu-cut* on un Sagarra ben vestit i amb fil i agulla a les mans cus primmiradament la bandera sota la vigilància d'un home del poble ben cofat amb barretina que reclama unes barres ben gruixudes. La seva actuació política no es pot separar de la seva actuació d'erudit. «Com la del lletrat que, per defensar drets sagrats, cerca tot quan pugui prestar-li favor i valiment: així recollim relíquies i records d'un passat gloriós per il·lustrar la nostra història i poder dir als enemics: si resteu sords a les justes queixes d'un poble honrat i laboriós, respecteu-lo pel que ha estat, humilieu-vos davant la seva passada grandesa i poderiu». ¹⁵⁸ És en el marc d'aquesta visió de les coses que Ferran de Sagarra acceptava responsabilitats polítiques. Sagarra i Siscar anà evolucionant al compàs de determinades personalitats intel·lectuals crítiques amb la Lliga, ¹⁵⁹ especialment amb els governs de coalició Maura-Cambó. Això explica que el 1923 fos elegit diputat provincial per Barcelona en una llista d'Acció Catalana, acabada de crear, encapçalada per Lluís Nicolau d'Olwer. Arran d'aquesta candidatura, el 9 de juny de 1923 Ferran de Sagarra es dirigia als seus electors des de *La Publicitat*: «El consell central d'Acció Catalana, donant-me una mostra de consideració i confiança, que molt m'honora i molt li agraesc, va acordar incloure el meu nom en la candidatura de diputats de la Mancomunitat de Catalunya. Vaig acceptar amb una mica de por tan honorosa comanda [...], vaig considerar que no podia refusar-ho d'Acció Catalana, amb l'ideari de la qual em trobo completament identificat». Es disculpava de no participar en la campanya activa «atuït pel pes dels anys; refractari a l'exercici dels càrrecs públics, per naturalesa; consagrat a l'estudi i a les recerques històriques»; així, escriu: «el que jo us hauria dit en els nostres mítings us ho concretaré ara amb ben pocs mots. Acció catalana és l'única agrupació política que a Catalunya segueix el camí dret per arribar a la plena llibertat de la nostra terra, i la bandera d'Acció Catalana és l'única que pot satisfer als nacionalistes fermes, que ja estem tips i desenganyats de

156. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 298.

157. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 298. Bandera que ha volgut ser bandejada per l'Ajuntament de disseny que ens mana. Tot i la recent sentència judicial a favor d'aquesta bandera, l'actual Ajuntament de Barcelona segueix boicotejant la labor de Ferran de Sagarra en la majoria dels senyals de la ciutat. Això és més lamentable quan sabem que va ser precisament l'Ajuntament de Barcelona el que entre 1915 i 1932, per tant al marge de règims polítics, va finançar l'edició de la monumental sigil·lografia catalana de Sagarra.

158. És la visió que de Sagarra dona Soldevila a *Ferran de Sagarra...*, full 17.

159. I. MOLAS, *La Lliga...*, I, p. 237-238.

col·laboracions, intervencions i bones paraules. Hem arribat actualment a Catalunya al més vergonyós nivell, a la més trista insensibilitat davant de la pròpia desgràcia. L'Estat espanyol ens tracta pitjor que una colònia, i la vergonya més gran per nosaltres és que hi hagi catalans que no se'n sentin i que fins col·laborin a aquest estat de coses: L'única salvació per nosaltres és que tots els catalans i tota Catalunya se n'adonin clarament d'aquest fet que ens omple d'oprobri». En la proclama feia ús dels seus estudis en curs sobre el segle XVII i feia de la idea de república de Pau Claris un dels eixos de la seva proclama: «En un moment en què les incompetències entre dominadors i dominats eren les mateixes d'ara, em refereixo a l'any 1640, entre el govern de Felip IV i els catalans, aquí tinguérem un home: Pau Claris, que va veure i va pensar per tots i pogué proclamar el dia 16 de gener de 1641 la República Catalana.¹⁶⁰ Desgraciadament aquella república no durà set dies perquè els catalans no tingueren forces per mantenir-la». I aquell vell carlí que Ferran de Sagarra havia estat acabava la proclama tot dient: «Avui, tal com estan les coses, no tenim altre camí sinó enfortir Catalunya en tots sentits, perquè aquella República que al segle XVII només dura una setmana, pugui arribar a ésser un dia el Govern normal i independent de Catalunya. Amb aquesta fe i aquest pensament aniré a la Mancomunitat si és que els vostres sufragis em concedeixen aquest gran honor». Però abans que arribés aquella república desitjada, s'imposà la dictadura de Primo de Rivera. Com a diputat provincial per Barcelona, durant la dictadura, juntament amb els diputats provincials adherits a la política d'Acció Catalana, va subscriure i dirigir al Consell de la Mancomunitat un document que protestava per l'acatament dòcil a la nova situació.¹⁶¹ L'actitud activa catalanista i contrària a la política de Primo de Rivera de Ferran de Sagarra es pot observar prou bé des de la seva actuació com a president de l'Ateneu Barcelonès. Ferran de Sagarra l'1 d'abril de 1930 succeïa Pere Corominas en la presidència de l'Ateneu.¹⁶² Tot just feia tres mesos de la dimissió de Primo de Rivera i el moment era de molta eferescència política. Les actes de la Junta de l'Ateneu, en castellà fins a la proclamació de la República, reflecteixen al costat de l'activitat cultural el compromís cívic de l'entitat, amb reiterades reclamacions d'amnistia total i amb la visita feta per Sagarra, acompanyat del vicepresident Josep Xirau, als socis de l'Ateneu empresonats.¹⁶³ Entretant l'Ateneu

160. Ja hem vist que com a investigador, anys després, afirmava que aquesta república no havia arribat a existir.

161. MOLAS, *La Lliga...*, I, p. 238.

162. *Actes de l'Ateneu Barcelonès*, 19, folis 131-132. Haig d'agraciar a Joaquim Coll i Amargós la possibilitat d'haver pogut consultar les actes de l'Ateneu.

163. *Actes de l'Ateneu Barcelonès*, 19, foli 154. La primera sessió de la Junta presidida per Ferran de Sagarra (4-VII-1930) acordà «que uno de los primeros actos de esta junta directiva sea expedir un despacho al señor presidente del consejo de ministros reiterando el ruego de que el gobierno por espíritu de justicia y de humanidad tenga a bien decretar la amnistia de los políticos todavia reclusos o desterrados y

mantenia un ritme cultural catalanista, tot mirant, això sí, d'evitar el risc d'una politització excessiva.¹⁶⁴ Amb tot, l'Ateneu no pot evitar la suspensió governativa d'actes com el cicle de conferències d'Andreu Nin, aprovat per la Junta, «El pla quinquennal i la indústria de la URSS», patrocinat per l'Associació d'Alumnes de l'Escola d'Enginyers Industrials.¹⁶⁵ El posicionament confessional de Sagarra segurament explica que es reincorporés a la Lliga i el 12 d'abril de 1931 sortís elegit regidor municipal de Barcelona en la candidatura de la Lliga Regionalista, que, en el seu manifest electoral, només reclamava la modernització dels serveis públics de la ciutat a través «d'un assenyat sentit d'equilibri, ara més que mai necessari després dels excessos de la Dictadura»,¹⁶⁶ però sense posicionar-se entre monarquia i república. Ara bé, més tard Ferran de Sagarra s'incorporava en el procés de formació de Lliga Catalana, pel qual la Lliga Regionalista es reestructurava tot vinculant-se a la República, i el gener de 1933, malgrat la seva edat, va ser reelegit per la llista de la Lliga Catalana.

de los presos por delitos sociales» (*Actes*, 19, foli 134). A la sessió de l'1 d'agost es denunciaren els maltractaments als presos, tot enviant un telegrama al ministre de Gràcia i Justícia i el 29 la Junta rebia l'agraïment de J. Maurin i J. Arquer (folis 139 i 142). El 6 d'octubre de 1930, en absència de Sagarra, en relació amb l'afar Macià, es reclama de nou per telegrama l'amnistia i el restabliment efectiu de les llibertats ciutadanes (foli 147). El 27 de març de 1931 Sagarra comunica a la Junta que ha enviat un telegrama demanant l'ampliació d'amnistia per als condemnats i processats pels fets de Jaca i el 27 de maig de 1931, de nou, la Junta de l'Ateneu reclama una ampliació d'amnistia (foli 177).

164. El primer de juliol de 1931 fou reelegit president, seguint el costum que fixava mandats biennals, malgrat la renúncia que Sagarra havia insinuat per raons de salut. Segons Jordi Casassas, «tant per les raons que ell al·ludia com pel seu elitisme dretà, F. de Sagarra no era la persona adequada per a dirigir l'entitat en un període tan complex com el republicà» (*L'Ateneu Barcelonès: Dels seus orígens als nostres dies*, Barcelona, 1986, p. 128).

165. És interessant en l'activitat cultural ateneïsta destacar les vetllades dedicades als escriptors de la Provença amb motiu de la inauguració d'un monument a Mistral; les vetllades valencianes de recepció als socis, escriptors, artistes i poetes del Rat Penat, amb els quals s'intercanvien «inspiradas y patrióticas palabras»; el permís a l'Institut Català de Sociologia per a fer unes sessions sobre eugenèsia; l'oferta al president per Eduard Toda d'una conferència sobre Poblet; l'autorització als amics de Romania a tenir domicili social a l'Ateneu; la petició i permís a Pompeu Fabra de celebrar a l'Ateneu la sessió inaugural de Palestra; l'encàrrec, per mil pessetes, a Ramon Casas o a Joaquim Mumburó dels retrats d'Àngel Guimerà i Joan Maragall; la petició, per interès del president, d'una còpia del procés de Serrallonga que té la biblioteca museu Balaguer de Vilanova i la Geltrú; la condició del president de marmessor de l'herència del músic Joan Kaiser i Guasch; tot això entre moltes altres actuacions d'una altra mena com les que reclamen les subvencions públiques perdudes amb la dictadura. Encara que, segons Casassas, no fos el president adequat del moment pel que fa al cicle d'Andreu Nin, presentat en termes historicotècnics i no polítics, la Junta l'accepta, reclamant, això sí, als patrocinadors que facin el tràmit legal (*Actes*, vol. 19, folis 160, 162).

166. MOLAS, *La Lliga...*, II, p. 323-325. Hi figura com a Ferran de Sagarra i Castellarnau. Sobre l'eventual lligam de Sagarra amb Acció Catalana i el seu retorn a la Lliga, vegeu A. BALCELLS i E. PUJOL, *Història...*, p. 245. Per tot el que fa referència a la presència de Ferran de Sagarra com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona, vegeu les actes de l'Arxiu Administratiu de Barcelona. Per exemple, vol. 131, actes de 1906: forma part de la Comissió de Governació (foli 13r); vol. 313, actes, 16 d'abril de 1931: hi consta com a Sagarra Castellarnau (foli 167r), forma part de la Comissió de Cultura (foli 178r), de la terna de regidors per a la delegació de la Junta Provincial d'Instrucció Pública (foli 179r) i del patronat del premi Duran i Bas (foli 190r).

El paper cívic de Ferran de Sagarra queda prou evident amb la seva presidència de l'Ateneu Barcelonès, però també en la seva pertinença a altres corporacions com l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques¹⁶⁷ o l'Acadèmia de Sant Jordi o les seves actuacions com a delegat dels serveis relatius a l'arxiu municipal (1906).¹⁶⁸ I aquestes vinculacions es traduïen sovint en conferències fetes en diverses entitats com la titulada «Verdaguer nacionalista i català de cor», feta a l'Ateneu Autonomista del districte segon,¹⁶⁹ o «Desviació de la política», feta al Casal Català Prat de la Riba,¹⁷⁰ o «Una majoria fragmentada», feta al Casal Nacionalista de la Barceloneta.¹⁷¹

La seva visió civicopolítica catalanista en el terreny cultural queda reflectida amb les donacions o deixes del seu patrimoni erudit a les institucions. L'obra de Prat de la Riba a través de la Mancomunitat, la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, amb la seva biblioteca, van ser viscudes entre els intel·lectuals i erudits de l'època com a cosa pública i pròpia. Josep Maria de Sagarra ens fa una viva descripció de la creació de la Biblioteca de Catalunya i de la figura de Rubió en aquells moments: «Aleshores —escriu— la gran sala de la Biblioteca de Catalunya estava a mig fer i cada dia arribaven carretades de llibres de totes cinc parts del món. Hi havia quatre noies que treballaven en el catàleg i tot d'aficionats i persones de bona fe que es bellugaven per les golfes i anaven bruts de pols bi-

167. Formà part de la junta interina que portà els tràmits de fusió de les associacions excursionistes cap a l'unificat Centre Excursionista de Catalunya (1890) (*Centre Excursionista de Catalunya, 120 anys d'història 1876-1996*, Barcelona, 1996, p. 35). El 1915 el *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* recollia diversos judicis sobre el mateix *Butlletí*; el de Sagarra deia: «La publicació del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, inaugurada en 1891, assenyala una data gloriosa per a l'excursionisme i el ressorgiment de Catalunya, com ho fou la de la fusió de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i de l'Associació d'Excursions Catalanes. Amic fervent de la unió de tots els catalans sota la senyera de la nacionalitat catalana, tinc a gran honra haver format part de la junta de fusió d'ambdues societats que aleshores es creà» (*Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, xxv, núm. 243 (abril 1915), p. 141). Segons la «Taula general bibliogràfica de l'Excursionisme Català» (CEC, Barcelona, Tipografia L'Avenc, 1916) a *L'Excursionista*, butlletí mensual de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques, III, 20, consta una visita a la col·lecció sigilogràfica de Ferran de Sagarra.

168. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar. El lligall 26 conté informació sobre oficis, nomenaments i comissions de Ferran de Sagarra. Cal tenir present també la indicació feta per *Història de l'Institut de Balcells-Pujol*, segons la qual «per organismes de dependència mancomunatària sovint era reclamada la participació de representants de l'Institut, bé en les de nova creació i dependència directa bé a entitats de participació col·legiada com era la Junta de Museus de Barcelona», en la qual el 1923 hi havia Antoni Rubió com a delegat de l'IEC, Puig i Cadafalch i Alòs-Moner com a president i vocal tècnic de la Mancomunitat i Valls i Taberner i Sagarra i Siscar en qualitat de diputats de la Mancomunitat (*Història...*, I, p. 118). Cal observar, tanmateix, que uns i altres eren membres de l'IEC.

169. Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, lligall 45, plec 1-41-45 (hi consta com a article publicat a *La Veu de Catalunya*, el 17 de juny de 1905) i caixa 15 (s'hi troba l'original manuscrit). Lògicament no hi parla dels afers conflictius de Verdaguer, i li manifesta una gran admiració literària i patriòtica. Sobre els silencis i l'admiració de Ferran de Sagarra pel poeta, ens en parla J. M. de Sagarra en les seves *Memòries*, I, p. 264-265.

170. Barcelona, [1932].

171. Barcelona, [1933].

bliogràfica, que és la que costa més de treure; Jordi Rubió potser encara no tenia el títol de bibliotecari, però era l'ànima del moviment i suava com un negre». ¹⁷² Dins d'aquest clima d'una època que no m'estranya que el Sagarra poeta considerés «per bastants motius inefable», ¹⁷³ es situen les donacions de Ferran de Sagarra, d'altra banda potser facilitades per la necessitat de buidar el casalot del carrer de Mercaders, l'antiga herència dels Riber, destinat a ser enderrocat per la construcció de la Via Laietana. Qui millor ens explica el llegat és Rubió i Balaguer, després de fer-nos veure la qualitat d'aquella donació que Sagarra «conservava en aquell vell casal de la galeria gòtica ¹⁷⁴ del carrer de Mercaders, d'on la Reforma el va treure. [...] el Sr. Sagarra *dels sellos*, com li dèiem amb afectuos respecte, no s'havia acontentat amb aplegar-ne una col·lecció única, sinó que era també bibliòfil i bibliòfil catalanista [...]. Un matí, el Sr. Sagarra vingué a l'Institut; ¹⁷⁵ i, sense ponderacions de cap mena, ens deia que havia resolt fer-lo hereu, en vida seva, de ses col·leccions bibliogràfiques, reservant-se sols l'ús de les obres d'història que li servien d'utilitatge indispensable en ses investigacions. Així vingueren a la Biblioteca uns quants milers de volums i fullets que s'estan ja inventariant i catalogant. Els primers inventaris es degueren fer entorn de l'any 1919. On hom hi podia trobar des de correspondència personal de Francisco Javier de Garma i Duran, l'arxiver del segle XVIII fins a escrits diversos sobre la Renaixença i llibres de poesies de l'escriptor del XIX Francesc Ferrer. ¹⁷⁶ És difícil donar idea del seu contingut, però podem dir que cap donatiu hem rebut que l'iguali en pintoresca varietat. [...] el repàs d'aquestes carpetes ha estat per a nosaltres un goig d'interès variadíssim». ¹⁷⁷ Tot això, a més de llibres amb il·lustracions del segle XVIII, col·lec-

172. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, II, p. 18.

173. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, II, p. 28.

174. El Sagarra poeta explica com en fer reformes a la casa del carrer de Mercaders va aparèixer un tros de claustre gòtic de quatre arcs i quatre capitells molt ben conservats que demostraven l'antiguitat de la casa i com l'arquitecte Font, especialista en el gòtic, solucionà la manera de salvar els arcs, que formaren part del menjador de la casa. *Memòries*, I, p. 161.

175. A. J. Soberanes i Lleó també explica en el pròleg del volum XII de les *Obres* de Rubió i Balaguer la deixa de Ferran de Sagarra «a la biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans (Biblioteca de Catalunya) (núm. 8: de 1919», p. 9), cosa que vull recordar aquí perquè massa sovint s'oblida que la Biblioteca de Catalunya va néixer com a biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans. Balcells-Pujol indiquen que la donació de Sagarra a la biblioteca de l'Institut constava de 1.442 obres i 1.658 fascicles i pergamins i contenia també un important volum d'exemplars de la seva valuosa col·lecció sigil·lògràfica (*Història...*, p. 73, 122 i 123).

176. Biblioteca de Catalunya, Fons Francisco Javier de Garma i Duran i Fons Francesc Ferrer, ambdós procedents del donatiu Ferran de Sagarra.

177. Rubió fa un breu repàs descriptiu: dotzenes de carpetes amb impresos curiosos, fullets polítics dels segles XVII i XVIII que completaven el donatiu Bonsoms, oratoris, drames sacres, sainets, romanços, proclames, butlles, solts de diaris, dossiers relatius al carlisme, proclames liberals, requisides de capitosts de les partides, poesies contra el pretendent o en Cabrera, etc. La senyora Carme Illa, que té en curs un imens catàleg sobre *ex libris* a Catalunya, ha descobert que l'argenter Joan Carrera Dellunder és l'autor de l'*ex libris* de la biblioteca de Ferran de Sagarra. Agraïxo a Carme Illa aquesta informació.

cions del romanticisme hispànic, estudis d'història d'Espanya en el segle XIX, literatura francesa, i sobretot «notables manuscrits incunables catalans que constitueixen les joies més precioses de la col·lecció Sagarra», dels quals Rubió fa un tast.¹⁷⁸ Rubió afegeix que el Fons Sagarra disposava d'un catàleg especial personal i que el paperam dels lligalls en molts d'ells ja estava agrupat per matèries.¹⁷⁹

No va ser l'única deixa o llegat de Ferran de Sagarra. També va fer llegats a la ciutat de Barcelona. «Ciudadà exemplar —escriu la necrologia de la *Revista de Catalunya*— ell cedí a l'Arxiu Històric la seva col·lecció sigil·logràfica», de la mateixa manera que el seu fill explica que va cedir al Museu de la Ciutat de la plaça del Rei «una processó de Corpus dibuixada i pintada a l'aquarella, en una llarguíssima tira de paper», obra de Ferran de Sagarra i de Llinàs, que encara podem contemplar ben emmarcada.¹⁸⁰ Un darrer llegat li coneixem relatiu a puig Castellar. En desaparèixer la casa del carrer de Mercaders, Sagarra cedia tot el material de puig Castellar al Museu d'Arqueologia de la ciutat i la part de la muntanya on radica el poblat ibèric a l'Institut d'Estudis Catalans.¹⁸¹ Una Catalunya sense estat, a través de la generositat cívica d'alguns dels seus patricis, com remarca Jordi Rubió, féu possible el miracle de reunir un patrimoni històric dispers al servei de la catalanitat presidida per Prat de la Riba.

178. Actualment la Biblioteca de Catalunya està fent l'inventari definitiu del Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, que, segons el preinventari existent, consta de 51 lligalls i 17 capsos sense registrar i es troba en la secció Manuscrits i Arxius, a càrrec de les senyores Anna Gudayol i Reis Fontanals, dins l'àrea d'unitat bibliogràfica a càrrec de la senyora Joana Escobedo. El preinventari descriu el contingut del Fons de la manera següent: Correspondència, notes, fitxes i esborranys relacionats amb la sigil·lografia, materials de les seves obres sobre carlisme i la Guerra dels Segadors, documents originals (amb segells), impresos dels segles XVIII i XIX. També hi consta que els manuscrits 738-753, 849-850, 1037, 3921 pertanyen al Fons Ferran de Sagarra i de Siscar i l'existència d'impresos catalogats en el Registre General des de l'any 1922 originaris de la «biblioteca de F. de Sagarra». La consulta d'aquest inventari és imprescindible per a la realització d'una biobibliografia completa.

179. Es tracta de l'actual Fons Ferran de Sagarra i de Siscar de la Biblioteca de Catalunya, que no ha quedat sota la catalogació general. D'altra banda, algun material de l'actual fons fa pensar que, en part, degué arribar després de les dates esmentades per Rubió, tal vegada arran de la marxa de Ferran de Sagarra de Catalunya el 1936 o fins i tot després.

180. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 72.

181. Així consta en l'*Anuari IEC 1915-1920: Vol. VI*, 1923, p. xxxvi, xlii, 593-594. P. xxxvi: «[...] abans de tot esmentar el donatiu fet a l'IEC per D. Ferran de Sagarra de l'estació de puig Castellar, junt amb les troballes procedents de les seves excavacions», excavacions que es van continuar des de l'IEC. Josep Maria de Sagarra diu que el llegat del poblat ibèric fou donat a la Diputació. Aquesta afirmació es presta a una interpretació equivocada per dues raons, en primer lloc caldria parlar de la Mancomunitat i en segon lloc, independentment d'això, el llegat fou a l'Institut. En la *Història de l'Institut*, Balcells-Pujol fan constar explícitament l'escriptura de donació dels terrenys i el fet que la Secció Històrico-Arqueològica tingué patrimoni immobiliari en benefici de l'Institut, per raons de conservació de monuments i d'excavació de jaciments arqueològics, i entre aquests immobles es trobaven els jaciments de puig Castellar perquè s'hi pogués excavar «a condició que no passessin mai a la propietat de l'Estat» (*Història...*, p. 136 i 274).

La religiositat de Sagarra

Tal com planteja Soldevila en evocar la personalitat de Sagarra, no es pot oblidar la seva religiositat. Una religiositat que s'observa tant en la seva ascendència com en la vida familiar. Josep Maria de Sagarra fa un inventari del gran nombre de capellans i monges de tots els temps de la família, amb alguns canonges i abadesses fins i tot.¹⁸² La religiositat no s'acabava en el passat: Ferran de Sagarra havia estat alumne alegre i dòcil dels jesuïtes malgrat la severitat del tracte del pensionat de Manresa i, així mateix, els seus fills, després d'una etapa escolar més aviat esbarriada, anaren al col·legi dels jesuïtes de Casp; Sagarra i de Siscar tenia oratori tant a la casa del carrer de Mercaders com a la de santa Coloma de Gramenet; a casa seva es conservava un reliquiari confeccionat per Sagarra de l'Espangol; les cases dels Sagarra foren sempre refugi del clergat femení i masculí en temps de revoltes; a la casa del carrer de Mercaders hi havien entrat un munt de summes teològiques tot acompanyant el germà canonge Mariano; a la llar sagarrenca s'abominava del carnestoltes, hi presidia l'austeritat i no hi havia cap nu en la pinacoteca domèstica; anualment a casa d'en Sagarra i Siscar s'hi celebrava un dinar dels pobres servit pel mateix Sagarra i la seva muller; en aquella llar hi havia rosari familiar diari portat pel cap de casa, i Ferran de Sagarra a Santa Coloma de Gramenet havia fet edificar un convent en compliment d'una prometença. La infinitat de referències de religiositat de les memòries sagarrenques ens indiquen l'existència d'un històric imperatiu familiar religiós que explica i justifica sense embuts el catolicisme conservador de Sagarra i Siscar. Si, en canvi, alguna cosa resulta inexplicable és el drama familiar que hi hagué en aquella casa pel fet que la germana de Josep Maria de Sagarra es fes monja.¹⁸³

Aquesta religiositat en part cultural de l'època però, també, clarament familiar i personal, contribueix a explicar la sensibilitat de Ferran de Sagarra pels afers religiosos en la seva trajectòria com a historiador, però, també, com a polític i com a ciutadà. En aquest sentit es poden destacar diversos treballs de diferent caràcter que agrupo dins aquesta sensibilitat religiosa que no es pot separar de la seva personalitat. Ja s'ha observat que en l'estudi sobre els fets de Palautordera de 1640 es feia referència al ritual contra la profanació. Els fets del paper del santíssim com a factor dissuasiu de la revolta del Corpus de Sang no van lògicament escapar de l'observació de Sagarra i entre els seus treballs sobre la Guerra dels Segadors ja hem vist que la revolta contra els allotjaments està

182. J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p.115-116.

183. Hom pot trobar aquestes referències a J. M. de SAGARRA, *Memòries*, I, p. 72, 88, 109, 115-116, 120, 157, 160, 167-168, 174, 176-177, 197, 215-216, 221-224, 226, 229, 230, 238-239, 250-251, 260, 263-264, 274.

explicada des de l'òrbita del títol general «La devoció a la Sagrada Eucaristia a Catalunya, llavors de l'alçament patriòtic de 1640» publicada en una revista de caràcter confessional.¹⁸⁴ També és la sensibilitat religiosa la que permet a Sagarra escriure articles com el d'«Una oració catalana del segle XIV»,¹⁸⁵ oració trobada a l'arxiu de l'antic priorat de Santa Anna en un petit còdex en forma de breviari que conté diversos salms, lletanies i oracions, en llatí quasi tot, però que entre les pregàries n'hi ha una en català que transcriu com a model literari del segle d'or del català al costat d'una altra de llatina encapçalada en català. La religiositat i erudició de Sagarra li permeten en el cas de la primera oració observar la seva semblança a una de llatina atribuïda a sant Tomàs d'Aquino i identificar-la com una traducció ampliada. En el cas de la segona, identificar-la com una oració del comte de Foix en lluita victoriosa contra el comte d'Armanyac trencador d'una treva, batalla que localitza a la *Histoire générale du Languedoc* de dom Cl. Devic i dom J. Vaissete i que li permet dir que la batalla va existir i que l'oració degué fer fortuna a causa de la victòria del de Foix i, per aquesta raó, la qualifica d'oració supersticiosa. A aquesta mateixa posició pertany l'edició d'«Una carta de Sant Francesc de Borja»¹⁸⁶ en català, on s'observa la preocupació del sant pel proveïment del país; trobada aquesta carta a l'arxiu municipal de Vic, serveix a Sagarra per a enraonar sobre el «bon govern del sant» jesuïta, visió que comparteix amb Ferran Soldevila. Ara se sap que tal vegada Francesc de Borja fou un sant, però el seu govern no fou pas ni de bon tros tan bo per als catalans com els dos Ferran volien creure.

Si com a historiador s'atura en aquests aspectes i com a polític forma part eventualment del sector confessional d'Acció Catalana, també va exercir de catòlic com a ciutadà en termes patriòtics o senzillament religiosos. El 1891, en plena transició cap al catalanisme, realitzava un «Discurs llegit en lo certamen catalanista de la joventut catòlica de Barcelona»,¹⁸⁷ on història, pàtria i religió apareixen entrelaçades. Si agafem algun article al vol dels localitzats a *La Veu de Catalunya* observem aquesta relació de patrici catalanista i d'idealisme religiós pel que fa al món obrer. En el seu «Dever de patriotisme», de 3 de desembre de 1901, escriu: «El moviment reivindicador dels drets y llibertats de la pàtria catalana, deu ésser secundat per tots els fills de la terra, sens distinció de clas-

184. *Lo Missatger del Sagrat Cor*, 1935-1936.

185. Sagarra, en la seva relació bibliogràfica del volum *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, dona dues versions del títol d'aquest treball; l'altra versió del títol és: «Una oració [supersticiosa] catalana del segle XIV».

186. *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch: Miscel·lània d'Estudis Literaris, Històrics i Lingüístics*, 1, Barcelona, 1936, coh. «Estudis Universitaris Catalans», xxi, p. 579-580.

187. *Discurs llegit en lo certamen catalanista de la joventut catòlica de Barcelona, lo dia 26 d'abril de 1891*, Barcelona, impremta de *La Hormiga de Oro*, 1891.

ses». Ara bé, també està convençut que «las classes directoras són las que més obligació hi tenen, per haver sigut afavoridas ab medis y elements de que altres més humils no disposan [...]. No oblidin els favorescuts per la fortuna, que pera solucionar el pahorós problema social, és necessari fer reviure l'espèrit de germanor cristiana entre amos y obrers, treballant pera esborrar y fer desapareixe els odis de classe, y traduint a la pràctica el saludable y savi concell del Sant Pare Lleó XIII, de que *és precis donar prompte y oportú auxili als homes de les classes més humils*». I tot fustigant «els governs centralisadors» reclama des del catalanisme «donar als obrers la intervenció que'ls correspon en l'administració de la cosa pública».

Molts anys més tard i amb el *nihil obstat* d'Ignasi Casanovas, el collega jesuïta de l'Acadèmia de Bones Lletres, publicava *Pluja de Roses: Missió providencial de Santa Teresa de Jesús infant*, amb un pròleg del prevere Eudalt Serra i Boixó. El llibre aplegava un conjunt d'articles publicats feia temps en *La Veu de l'Àngel de la Guarda* per tal d'escampar la devoció a la santa. Són «escrits —diu el prologuista— amb el mateix esperit de senzillesa de la santa de Lisieux [...] ja que, essent home d'estudis de recerca crítica i científica [...], no obstant, ha conservat aquesta frescor i tendresa d'esperit que es reflexa en totes les planes d'aquest llibret». Sagarra en el text hi aboca totes les històries de la santa, però amb la bibliografia pertinent, com si fos un treball erudit més.

Mort a l'exili

L'adveniment de la guerra va truncar la quotidianitat treballadora de Ferran de Sagarra. Sagarra hauria volgut acabar la seva vida a Sarrià, després d'haver-hi tornat al cap de seixanta anys. Ell mateix escrivia «Finalment, ja en la vellúria, en les darreries de la meva vida mortal, l'atzar ha volgut que vingués a cercar repòs en aquesta avui més que mai deliciosa vila, on hi vaig passar els dotze primers i més feliços anys de ma vida, i de la qual, al present, m'honro en ésser veí. Mon desig, Déu ho vulgui, fora acabar-hi tranquilament i cristiana els jorns de ma existència i fer des d'aquí el traspàs a un món millor».¹⁸⁸ Però el seu desig no es va complir. «Deixà Sarrià per la Diagonal¹⁸⁹ —escrui Soldevila—. Jo l'hi havia visitat de vegades. El despatx i el saló donaven a l'ample avinguda i eren alegres i lluminosos. Ferran de Sagarra ja gairebé no sortia de casa. Però se'l veia plàcid i satisfet.

188. *Sant Vicens...*, p. 7.

189. Sembla que entremig va viure dos anys al carrer Bruc. Josep M. ESPINÀS, *Josep Maria de Sagarra...*, p. 24.

Agraïa molt les visites; però no se sentia isolat. Damunt la taula de treball tenia el telèfon i un aparell de ràdio. I, assenyalant-los, deia “l’un em serveix per a comunicar-me amb els amics, l’altre per a comunicar-me amb el món”. No sé si aleshores matinejava tant com pocs anys abans, quan em deia: “Jo em llevo a l’hora que en Josep Maria es fica al llit”, que era l’hora de l’eixida del sol. Però encara seguia treballant».

«La Guerra Civil —segueix escrivint Ferran Soldevila— el tragué d’aquell redós, on donava la impressió de trobar-se molt bé». Els avatars del 1936 van aconsellar a la família Sagarra passar la frontera. Ja molt gran, doncs, Ferran de Sagarra la passà ajudat per la Generalitat i fixà la residència al Llenguadoc. Tal com ja s’ha dit, moria a Saint-Sulpice-la-Pointe, el 30 de març de 1939, al cap de dos anys de deixar Catalunya, quan feia tot just dos mesos que les tropes franquistes havien ocupat Barcelona. «Allà és soterrat —escriu Soldevila—. En l’acte del sepeli féu el seu elogi fúnebre el farmacèutic del vilatge; i recordo que en Josep Maria de Sagarra em parlà de l’exactitud de la cordial semblança que li feu».¹⁹⁰ Deixava moltes paperetes i alguna cosa per publicar com el treball sobre Tortosa el 1640 i segurament algun projecte monogràfic més, com constaten, per exemple, les paperetes de dades històriques de Sant Pere de Vilamajor, de Santa Coloma de Gramenet o de Terrassa i Sabadell, entre altres papers i documents de caràcter local.

Bibliografia ordenada cronològicament¹⁹¹

- «Sello de don Ponce de Cabrera, conde de Urgel». *La Hormiga de Oro*, II, 3 (1885), p. 37-38.
- «Apuntes sobre el régimen municipal de la villa de Canet de Mar (Cataluña) durante el siglo XVII». *La Hormiga de Oro*, II, 11 i 14 (1885), p. 167-171 i 212-214.
- Discursos leídos ante la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, en la recepción pública del Sr. D. Fernando de Sagarra y de Siscar el día 15 de junio de 1890. [La sigilografía, parte de la arqueología y auxiliar de la historia]*. Barcelona: Jaime Jepús y Roviralta, 1890. 60 p.
- Discurs llegit en lo Certamen catalanista de la joventut catòlica de Barcelona, lo dia 26 d’abril de 1891*. Barcelona: La Hormiga de Oro, 1891. 23 p.
- Lo segell de sant Bernat Calvó, bisbe de Vich (segle XIII)*. Barcelona: F. Plana, 1893. 16 p. + 1 làm.

190. Les referències de Ferran Soldevila es troben a *Ferran de Sagarra...*, fulls 18-20.

191. Una bibliografia completa requeriria un repàs de revistes locals, religioses, d’excursions científiques i de la premsa de la seva època.

Apuntes para un estudio de los sellos del rey D. Pedro de Aragón. Tip. J. Jepús, 1895.
76 p. + 10 làm.

«Apuntes para un estudio de los sellos del rey D. Pedro IV de Aragón. Memoria leida en la sesión de 25 de enero de 1892». *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vi (1898), p. 101-174.

«Un error sigilogràfic». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, i (1901), p. 41-46.

«Importancia de la sigilografía como ciencia auxiliar de la historia». *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, viii (1901), p. 177-194 i text propi, 1902, 18 p. + 3 làm.

«Inventari del castell de Sitges de l'any 1606». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, ii (1903), p. 15-19.

«Descubriments arqueològics de Puig-Castellar, terme de Santa Coloma de Gramanet». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, iii (1905), p. 88-91, 160-165, 233-237. [Text propi, 1906, 16 p.]

«Los segells del rey en Jaume I». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, iv (1908), p. 255-265 + làm. iii.

«Sigilografia dels comtes d'Urgell». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, iv (1908), p. 306-320. [Text propi, Barcelona, Casa Provincial de Caritat, 1908, 20 p. + 4 làm.]

«Un nou segell de la comtesa dona Aurembiaix». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, v (1909), p. 1-3.

«Bibliografía sigilográfica española». *Revue Internationale de Sigillographie* [París] (1910). [Primer i únic número sortit diu Sagarra a *Sigillografia catalana*, vol. i, p. xvii]

«Notes referents als segells del rei Martí». A: *Centre Excursionista de Catalunya. Homenatge a la memòria del rei Martí*. Barcelona: L'Avenç, [1911]. 22 p.

«Segells del temps de Jaume I». A: *Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, dedicat al rey en Jaume I y a la seua época*. Segona part. Barcelona: Altès, 1912, p. 978-1040 i làm. xxv. [Text propi, Barcelona, Altès, 1912, 71 p. + 25 làm.]

«Una oració catalana del segle xivè». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vii (1913), p. 45-47. [Text propi 1913, 3 p.]

Sigillografia catalana: Inventari, descripció i estudi dels segells de Catalunya. Barcelona, Henrich i C^a, 1916-1922-1932. 3 v. [Els volums ii i iii tenen una carpeta o volum adjunt de làmines. La data de la portada del primer volum de la *Sigillografia catalana* és 1916; la data de la coberta, 1915]

«Noticias y documentos inéditos referentes al infante D. Alfonso, primogénito de D. Jai-

- me I y de Dª Leonor de Castilla». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, IX (1917), p. 285-301.
- Sant Vicens de Sarrià: Dades i clarícies referents a la història d'aquesta vila i parròquia*. Barcelona: F. X. Altés i Alabart, 1921. 388 p.
- Casanovas, I: [Actualitat de Balmes]. Discursos llegits en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. [Resposta de Ferran de Sagarra i de Siscar]*. Barcelona: Atlas Geogràfic, 1921. 61 p. [*La Resposta*, p. 49-61]
- «Assassinat de Don Antoni de Fluvià i de Torrelles, i homicidis, robatoris i saqueig del castell i terme de Palautordera. (Episodi de l'any 1640)». *Miscel·lània Prat de la Riba*, I (1923), p. 307-340.
- «Dades referents als segells municipals de Sabadell». *Nostra Comarca. Butlletí mensual del Centre Excursionista del Vallès i del Centre Excursionista Sabadell*, III, núm. 2 (febrer-març 1923), p. 13-16.
- ALÒS-MONER, RAMON d'. [*Els bestiaris de Catalunya*] *Discursos llegits en la «Real Academia de Buenas Letras» de Barcelona. [Resposta de Ferran de Sagarra i de Siscar]*. Barcelona: Atlas Geogràfic, 1924. 56 p. [*La Resposta*, p. 49-56]
- «Dos segells de Tortosa. Del temps de la dominació francesa (1813)». *La Zuda* [Tortosa] (maig 1925), p. 81-82.
- «Algunes observacions sobre un catàlech de segells medievals». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XII (1925), p. 105-117. [Text propi, Barcelona, Casa de la Caritat, 1925, 15 p.]
- «De re històrica». *Revista de Catalunya*, V (1926), p. 603-612.
- «Segell de la cúria o cort de la vila de Sabadell per la reina dona Elionor de Sicília (segle XIV)». *Butlletí del Centre Excursionista «Sabadell»*, I, núm. 16, 17 i 18 (1927). [Text propi, Sabadell, Estampa de Joan Sallent, 1927]
- «Un tortosí benemèrit». *La Zuda* [Tortosa], núm. 166 (desembre 1927), p. 172-174.
- «De sigil·lografia franciscano-catalana». *Franciscalia*, Franciscana, 1928, 16 p. + 2 làm. [Separata]
- «Antics segells dels arquebisbes de Tarragona». *Analecta Sacra Tarraconensia*, V (1929), p. 191-206 + 4 làm.
- «Dades referents a les guerres de 1640, 1714, 1809 i 1812». *Revista de Catalunya*, XI (1929), p. 424-437.
- «Segell o bolla de l'antiga fàbrica Busquets de Terrassa». *Butlletí del Club Pirinenc de Terrassa*, VII (1929), p. 125-128.
- «Una brega a Terrassa en 1449 entre els bàndols dels Muntanyans i els dels Sentmenat». *Butlletí del Club Pirinenc de Terrassa*, VII (1929), p. 162-164.

Les lliçons de la història. Catalunya en 1640. Discurs llegit pel president Ferran de Sagarra en la sessió inaugural del curs de 1930 a 1931 de l'Ateneu Barcelonès. Barcelona: [Nagsa, 1930]. 70 p.

La unitat catalana en 1640. Discurs llegit pel president Ferran de Sagarra en la sessió inaugural del curs del 1931 a 1932 de l'Ateneu Barcelonès. Barcelona: [Nagsa, 1931]. 28 p. [Hi ha una segona edició, Llibreria, 1932, 28 p.]

«El govern republicà de Catalunya en 1641». *Revista de Catalunya*, xiv (1931), p. 200-213, 304-321. [Text propi, 31 p.]

«Informació presentada a la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans respecte la publicació d'un "Recull de textos per a servir d'estudi del Dret Català Antic" per Ferran de Sagarra i Francesc Martorell». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Anuari 1921-1926: Vol. VII.* Barcelona: Palau de la Generalitat, 1931, p. xxxiv-xxxv.

Pluja de Roses: Missió providencial de Santa Teresa de Jesús infant. Pròleg d'Eudald Serra i Boixó, prev. Barcelona: Foment de Pietat, 1933. 190 p.

La Primera Guerra Carlina a Catalunya (contribució al seu estudi): El comte d'Espanya i la Junta de Berga. Barcelona: Barcino, 1935. 2 v.

«Santa Teresa de Jesús-Infant, protectora de l'Institut Catòlic, de París». *Lo Missatger del Sagrat Cor* (1935), p. 259-261.

«La devoció a la Sagrada Eucaristia a Catalunya, llavors de l'alçament patriòtic de 1640». *Lo Missatger del Sagrat Cor* (1935), p. 62-65, 117-123, 166-171, 214-219, 302-306, 355-360, 398-407, 442-448, 473-479 i 534-537; (1936), p. 68-79, 125-135, 171-178, 220-225 i 270-278.

«De les llegendes o inscripcions sigilhars». *Miscel·lània Fabra: Recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra.* Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1998. (Biblioteca Filològica; xxxvii), p. 363-379.

Articles de diari de Ferran de Sagarra a La Veu de Catalunya

«La casa payral», 14-VIII-1901.¹⁹²

«La casa payral», 15-VIII-1901.

«Dever de patriotisme», 3-XII-1901.

192. Sovint en dies diferents apareix el mateix article, si bé en el cas del que es titula «Un nom equivocat?» són iguals els dels dies 13 i 14 de gener del 1903, però ambdós són diferents del del dia 11 del mateix mes.

- «Els consellers y'ls serveys militars de la ciutat», 1-I-1902.
 «Un segell de la vila del Alguer», 20-IV-1902.
 «Un document curiós», 11-VII-1902.
 «Un document curiós», 12-VII-1902.
 «La salvació d'un poble», 18-XII-1902.
 «¿Un nom equivocat?», 11-I-1903.
 «¿Un nom equivocat?», 13-I-1903.
 «¿Un nom equivocat?», 14-I-1903.
 «¿Un nom equivocat?, el bisbe de Lleida», 15-I-1903.
 «Don Joan Dymas Loris, bisbe de Barcelona», 21-I-1903.
 «El llas de unió», 2-II-1903.
 «El llas de unió», 3-II-1903.
 «Avant, sempre avant», 20-III-1903.
 «Avant, sempre avant», 21-III-1903.
 «En Balmes y en Planas y Casals», 23-III-1903.
 «Els textos d'en Balmes. Aclaracions», 25-III-1903.
 «La Creu», 8-IV-1903.
 «Tasca patriòtica I», 8-VII-1903.
 «Tasca patriòtica II. Els catalans, parlant castellà», 16-VII-1903.¹⁹³
 «Catalanisme pràctich», 25-II-1904.
 «Verdaguer nacionalista y català de cor», 17-VI-1905.

Articles de diari de Ferran de Sagarra a La Publicitat

- «Una llió de nacionalisme en 1621», 23-II-1923.
 «Les relacions cordials entre Tolosa i Barcelona daten ja de molts anys», 3-V-1924.
 «Aclariments a la història de la Catalunya vuitcentista», 18-VI-1935.

193. «Tasca patriòtica» sembla formar part d'un seguit de nou articles publicats a *La Veu de Catalunya* que tal vegada foren escrits amb la pretensió de fer-ne un opuscle. Suposo això pel fet que a la Biblioteca de Catalunya, Fons Ferran de Sagarra i de Siscar, hi consten nou articles de diari sense localització ni data (dels quals, en el Fons Sagarra n'he localitzat dos) retallats, enganxats en holandesos i aplegats com una unitat amb els títols següents: «I Tasca Patriòtica»; «II Els catalans parlant castellà»; «III Ridículs y ... ¿descastats?»; «IV Error funest»; «V Conseqüències gravíssimes»; «VI Més elements de propaganda»; «VII Escolars catalanas»; «VIII De ponent, mal vent i mala gent» i «IX Fermes i forts».

«Verdaguer nacionalista i català de cor», feta a l'Ateneu Autonomista del districte segon [1905]. Consta com a article publicat a *La Veu de Catalunya* el 17 de juny de 1905.

«Desviació de la política», feta al Casal Català Prat de la Riba, [1932].

«Una majoria fragmentada», feta al Casal Nacionalista de la Barceloneta, [1933].

Joan Maragall i Gorina

(1860 - 20.12.1911)

Joan Maragall i Gorina

PER CARLES MIRALLES I SOLÀ

El dia 9 de maig de 1911 es constituïa, en una sessió solemne al Palau de la Generalitat, la primera Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, llavors anomenada Institut de la Llengua Catalana. Joan Maragall era entre els seus membres i assistí aquell dia a la sessió constituent. N'havia estat nomenat membre el 14 de febrer, juntament amb dos altres escriptors, Àngel Guimerà i Josep Carner, dos lingüistes, Antoni Maria Alcover i Pompeu Fabra, un hel·lenista, Lluís Segalà, i un bibliista, Frederic Clascar.

En l'*Anuari* dels anys 1911-1912 apareix, a la «Crònica de la Secció Literària» (p. 714-715), una nota necrològica dedicada a Maragall, que havia mort el 20 de desembre de 1911, firmada amb les inicials M. S. O., que corresponen a Miquel dels Sants Oliver. Hi és dit: «La Secció de Filologia d'aquest Institut, a la qual pertanesqué, honorantla y honrant a totes les altres, ha començat a dedicarli el tribut pòstum que sos mèrits y significació excepcional requereixen.» L'any següent l'Institut publicava, a la impremta de l'Avenç, el llibre *Himnes homèrics*. Traducció en vers de Joan Maragall i text grec amb la traducció literal de P. Bosch i Gimpera. En un principi, l'Institut havia estudiat emprendre la publicació de l'obra completa i havia encarregat Clascar d'anar-ne parlant amb la família, però en la sessió de 5 de gener de 1912 aquest informa que la família se'n vol fer càrrec. Quan es publiqui la primera edició de les *Obres completes*

de 1912-1913 (G. Gili, Barcelona), Oliver serà l'autor del pròleg del primer volum de la «Sèrie Castellana» (vi, p. 1-32).

Un membre il·lustre de l'Institut, Josep Pijoan, el seu primer secretari general, emprenedor i eficient, pràctic i aciençat, havia estat molt amic de Maragall, que l'encoratjà com a poeta i mantingué amb ell una relació que comprenia excursions i xerrades o simplement epistolar, quan no podien veure's. Pijoan era a Roma quan morí Maragall i visqué pràcticament la resta de la vida fora del país. Certament, no ens consta que Pijoan influís en el nomenament de Maragall com a membre de l'Institut —en una carta que li escriví a Roma, Maragall li'n parla, el 27 de maig, com ennoyant-lo— ni tampoc que hi haguessin coincidit, però en aquest esquema de la memòria de Maragall en l'Institut i entre alguns dels seus membres ha de figurar l'esplèndida, penetrant evocació de l'amic més gran que Pijoan publicà l'any 1927 amb el títol *El meu don Joan Maragall*.

L'any 1935 l'Institut commemorà, amb el llibre *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, aquesta efemèride. En l'apartat de «Necrologies» (p. 51-53) n'hi ha una, signada amb les inicials J. R. i O., que corresponen a Joaquim Ruyra, sobre Maragall. Ruyra, que va ser membre de l'Institut a la Secció Filològica des de 1924, havia estat l'autor del pròleg de la «Sèrie Catalana» de l'esmentada primera edició de les *Obres completes* (I, p. 3-16). Hi rendia tribut a la persona —ens hi llegava un esplèndid retrat de Maragall— i a la seva poesia, i respectuosa cortesia a la seva vídua, el nom de la qual posava en relació amb la claredat de la poesia, mentre el cognom li servia per a elogiar-la pel seu capteniment.

Aquell mateix any 1935, un altre membre de l'Institut, que ja figurava entre els seus fundadors, home abrandat i infatigable, Pere Coromines, aplegava, en el llibre *El meu comerç amb Joan Maragall*, un «Elogi» del poeta (1930), que demostra la seva assídua freqüentació de la poesia i els altres escrits de Maragall; una conferència de novembre de 1926 sobre la *Nausica*, un text suggeridor i vivaç —algun cop pintoresc i tot— entre l'*Odissea* i els *Himnes homèrics* i l'obra de Maragall; la correspondència entre Coromines i el poeta; la nota «Cant terrenal (En la mort de Joan Maragall)», escrita l'endemà de la mort del poeta; una «Elegia» datada a Vichy l'estiu de 1935. Aquest llibre, escrit des del respecte i la veneració, conté però materials i punts de vista interpretatius que revelen, a més de coneixement de l'obra del poeta, capacitat de judici.

L'any 1961, quan s'esqueia el cinquantenari de la mort de Maragall, la Societat Catalana d'Estudis Històrics li dedicà, el dilluns 11 de desembre, una sessió d'homenatge (al pis tercer segona del número 105 de la rambla de Catalunya) en la qual parlaren Josep Benet i Morell («Maragall i els problemes polític-socials de la seva època»)

i J. V. Foix, que l'any 1962 esdevindria membre de la Secció Filològica i que aquell any ja n'era membre adjunt («Maragall vist des d'un altre angle poètic»). El treball de Bennet deu ser el publicat a *Serra d'Or* de novembre-desembre d'aquell any amb el títol «Maragall ciutadà» (núm. 11-12, p. 4-9). El 1961 mateix l'Institut havia encarregat a un seu membre exiliat a Mèxic, Lluís Nicolau d'Olwer, un treball sobre Maragall que fou «llegit en la sessió plenària del dia 27 d'abril», segons consta, escrit a mà, en una còpia dactilografiada que, conservada a l'Arxiu de l'Institut, fou publicada el març de 1994 en el número 49 de la revista *Els Marges*, a cura de Montserrat Vilà (p. 79-91). És datat el 21 de març d'aquell any 1961, el mateix de la mort de Nicolau a Ciutat de Mèxic.

L'encàrrec d'aquesta comesa a Nicolau respon al fet que, d'ençà del seu nomenament com a membre de l'Institut el 5 de febrer de 1918 (des del 22 de març de 1917 hi era membre adjunt d'Àngel Guimerà), ocupava a la Secció Filològica la vacant de Joan Maragall: ell mateix s'hi refereix al bell començ del seu estudi. Un estudi que constitueix una semblança completa, en el sentit que situa la formació ideològica i literària de Maragall; mira de fixar el valor de la seva poesia, les línies mestres de la seva estètica; pondera la seva activitat com a traductor; il·lustra, en el cor mateix d'inquietuds que eren molt de Nicolau, l'occitanisme i l'iberisme de Maragall; recorda alguns dels seus articles a la premsa; i acaba referint-se breument a la Secció Filològica de 1911 i, a partir de la seva relació amb Segalà, als *Himnes homèrics*, «primer volum de la nostra Biblioteca Filològica i monjoia final del procés literari del poeta».

De manera que l'Institut compta ja amb una semblança de Maragall, i escrita per Nicolau. Des de l'inexorable exili, Nicolau, un savi excel·lent, un intel·lectual íntegre i rigorós, envigoreix el seu enyor de Catalunya amb la lectura de Verdaguer i de Maragall i es fa creus que en la seva joventut els dos poetes fossin considerats «els dos pols de la poesia, oposats per diàmetre, incompatibles, inconciliables». En la poesia catalana, són igualment «essencials», diu, i explica, apel·lant a la seva experiència —en termes de generacions, que tant li plaïen per gust d'època—, que «Verdaguer és el poeta de la nostra adolescència; Maragall el de la nostra joventut —l'un i l'altre ens acompanyen ara i ens reconforten, tot fent l'obac camí cap a la posta».

Una semblança des de l'exili i des d'aquesta perspectiva. Essencial, necessària contra la repressió i l'amenaça de l'oblit. Escrita com un deure, provant de continuar el que havia estat salvatgement estroncat, i amb voluntat de futur.

Aquell any 1961 mateix Eduard Valentí, que el 1968 havia de ser nomenat membre adjunt de la Secció Filològica, treballava en l'escriptura del primer dels seus articles sobre Maragall, que després de la seva mort (1971) havien de ser aplegats en el volum *Els*

clàssics i la literatura catalana moderna (1973). Aquell primer article, «La gènesi del *Cant espiritual* de Maragall», fou originàriament publicat al *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, núm. 29 (1961-1962), p. 81-117. Valentí no coneixia el treball de Nicolau i escrivia el seu, que era una edició crítica raonada i una interpretació d'aquell poema, des d'una òptica ben diferent. Combinant la lectura del text amb la investigació filològica del procés d'escriptura; mirant d'il·luminar, des d'un hipotext concret, el *Faust* de Goethe, i amb un recurs ponderat i just a la intratextualitat maragalliana, el sentit del poema. Interessa aquí destacar-ne un aspecte, l'arrancada. Perquè Valentí s'hi debat entre el que anomena el mite i la persona; o entre el mite del poeta, la imatge que se n'ha anat consolidant i els usos —literaris, també polítics— que se n'han fet i se'n fan, d'una banda, i el text, d'altra banda, i els instruments històrics i filològics que calen per a explicar-lo. «No és gens fàcil distingir», escrivia Valentí, «entre el Maragall que fou i la figura mítica que perviu en el nostre món social. Pel que sembla, la distinció era ja difícil en vida d'ell.» «La gran força moral que *fou* Maragall», Valentí estableix amb justesa que «solament en els seus escrits existeix per a mi», mentre que «la força que *és encara avui*», que és el que anomena «mite», respon al procés d'apropiació de què ha estat objecte per «la gent» que «se'l feia seu, l'emmotllava sobre el patró que creia més convenient, li atribuïa sentiments, idees, actituds»; i doncs el seu estudi correspon, diu, als sociòlegs, no als filòlegs.

A partir d'un mètode, filològicament, sobre els textos, Valentí posava els fonaments per a una valoració de Maragall en termes de literatura, de poesia. Més enllà del mite. Valentí mirava d'estudiar-lo com qualsevol poeta de qualsevol literatura, separant-lo de la imatge en què la cultura catalana l'havia convertit, des que ell vivia fins a llavors mateix.

Nicolau havia nascut entre Carner i Riba, per entendre'ns. Havia nascut vint-i-vuit anys després de Maragall. El 1961 imaginava que els aplegats per a sentir la lectura del seu treball a Barcelona ja no haurien conegut personalment el poeta: «Mig segle! Temps brevíssim en la vida d'un poble, però molt llarg en la vida humana. Tant, que la majoria dels ací presents no recordeu la imatge viva del poeta Maragall, no l'heu vist barrejat amb els altres ciutadans per carrers i places, ni obrint el curs a l'Ateneu, ni seguint-hi les lliçons de literatura catalana del mestre Rubió i Lluch, ni heu sentit la seva veu, ni va ferir els vostres ulls el foc de les seves pupil·les negres.» Els recomana que el llegeixin. El seu retrat, com era, ja va evocar-lo «un dels nostres col·legues, ja també desaparegut, gran amic de Maragall, gran prosista, si a Catalunya n'hem tingut —parlo de Joaquim Ruyra—» (es refereix a unes pàgines del pròleg esmentat més amunt), i els presents, en canvi, tenen l'avantatge, des del punt de vista de l'exiliat, de viure «submergits en l'am-

bient mateix de Maragall, dins d'aquell triangle, material i sentimental, escenari i confident de tota la seva vida: els Pirineus, la Mar i la Ciutat; vosaltres podeu reviure, dia a dia, aquelles impressions que els homes i els núvols i la llum i la calitja i la celística i els mil sorolls de la nit muntanyenca, i la sorda remor i l'aldarull i els cants de les multituds urbanes produïen en el seu esperit. Així els que no coneixíeu el poeta, en contrastar la seva obra amb la realitat que us volta, us creareu una imatge d'ell més viva i palpitant que no pas la que jo podria evocar de lluny estant, valent-me de vells records i d'escassos llibres».

Valentí havia nascut el 1910. Era vint-i-dos anys més jove que Nicolau i no podia tenir un record personal de Maragall. Era de la generació d'Espriu, nascut el 1913. El Maragall que escrivia, l'home que Nicolau evocava vivent entre els seus contemporanis, a la seva ciutat, havia mort, irremissiblement, i havia arribat als seus textos el moment de tenir lectors que no l'haguessin conegut, a ell. El mite format en vida, entreteixit amb els seus versos i els seus articles, se separa llavors dels seus textos. Perviu, transmès pels testimonis, i pot certament operar sobre la lectura, però la generació de Valentí és als seus textos que s'acara. L'humanisme de Valentí és de base filològica. En el centre del seu interès per Maragall hi ha la lectura en profunditat d'aquests textos. Cosa que no vol dir que, complementàriament, no aspiri a refer els processos, ideològicament i creativa, que menaren a la constitució dels textos tal com ens han arribat.

Quasi una història de la crítica literària catalana es podria construir resseguint les valoracions que s'han fet de Maragall, ja en vida seva, les opinions que s'han emès i els retrats que s'han intentat, les lectures dels seus textos. Un altre membre il·lustre de l'Institut, Carles Riba, havia escrit abans de la Guerra la tesi doctoral sobre Maragall, sobre la *Nausica*, i havia prologat el volum xxii (1936) de l'edició dita «dels fills» de Maragall —el volum que conté precisament aquesta obra. A *...més els poemes (Notes sobre poetes i poesia)*, que és de 1957, havia aplegat aquest pròleg de 1936 amb dos altres textos, de 1950 («Per què he votat Joan Maragall») i 1954, un altre pròleg, escrit ara per a l'*Antologia poètica* de Maragall que havia confegit per a la Selecta. La tesi, llegida el 1938, ha estat posteriorment editada íntegra (1983, a cura d'Enric Sullà). De manera que, tot plegat, podem establir que des d'abans de la Guerra fins a quinze anys després Riba repensà Maragall, entre el que representava —la seva figura, en termes de Valentí— i el valor, per a ell, de la seva poesia. No solament en el seu discurs crític, perquè Maragall ha de ser tingut constantment present pels lectors de les *Elegies de Bierville* i el viatge d'aquest poema és en certa manera el retorn d'un Ulisses que deu mots a Dante però que Riba madurà, més enllà de l'*Odissea* homèrica, sobre l'Ulisses de la *Nausica* i amb el rerefons de la interpretació goethiana; un Ulisses, realment o

simbòlicament present en el text, que té d'altra banda algun punt en comú amb el comte Arnau.

Riba acaba el seu text de 1950 amb una evocació personal, la de l'enterrament de Maragall, quan ell tenia divuit anys. I una mica abans, mirant d'objectivar sintèticament la importància que creu que ha tingut Maragall entre «els homes que han orientat més fonamentalment Catalunya», escriu: «No vull fer comparacions, ni històriques ni personals, que tot d'una, més enllà del punt de semblança, esgarrien més que no pas guien. Però en els moviments de resistència, d'alliberament, de tornada a les arrels profundes, mudes, anònimes de la nació, que llur autenticitat ha fet reeixir amb glòria, sempre ha trencat el dubte o la peresa abans de l'acció una veu de puresa i de bon sentit insubornables com la del nostre Maragall.» Maragall, doncs, com a mite nacional i personal. El mateix que hi ha darrere de Nicolau. Cosa que no vol dir, però, que Riba, com Nicolau, no tendeixi a separar els poemes del mite. Riba ho fa nítidament quan distingeix, en el seu pròleg de 1954, entre maragallians i maragallistes. Un maragallià és, segons ell, «un cert tipus de sentimental, complagut en el que podríem anomenar un esteticisme de l'enfebrada puresa, i que inconscientment prolonga i disminueix el que per al Mestre fou una situació inicial i, millor encara, un punt d'arrencada: el seu modernisme». Mentre que els maragallistes són els que llegeixen, els que estudien Maragall («només un estudi metòdic i a fons pot ésser decisiu», precisa, amb vista a decidir si aquesta situació és només d'inici o es va repetir «en cada moment d'una superació sempre represa, heroica per l'esforç en ella esmerçat i a la qual una mort comptat i debatut prematura va impedir de perfer-se»). En definitiva, Riba mira de distingir entre un Maragall massa d'època, que no supera les limitacions del que anomena el seu «idioma» —val a dir, la llengua pròpia que tot poeta ha de construir-se dins de la llengua que comparteix amb els altres que la parlen i hi viuen—, i un altre Maragall, el que prova de fer evident amb la seva *Antologia poètica*, que es mostra per exemple en «l'extraordinària energia poètica de *El Comte Arnau*» i en tot de «cims de grandesa» al llarg de la seva obra, quan s'hi nota «el serè desprendiment de l'artista, que sempre ens apareix sentint-se més obligat envers el producte del seu geni creador que no pas envers les coses que l'inquieten o l'encanten».

Els estudis posteriors, començant pel de Valentí, han estat més maragallistes que maragallians, en els termes de Riba. Més centrats en els textos que en el mite. Però, de fet, bona part del mite Maragall participa de l'home que fou i del que ens deixà escrit. Quan Riba hi tornà, a Maragall, molts dels seus companys de generació, els noucentistes, havien fet com si en prescindissin, sense enfrontar-s'hi. Des del punt de vista literari, la llengua normalitzada, que els noucentistes portaren a un singular, espectacular acom-

pliment literari, els mantenia a distància de l'«idioma», en termes de Riba altre cop, de Maragall. I no cal dir que la quasi identificació maragalliana entre ànima i escriptura, entre sinceritat i text, els hauria posat davant d'una disjuntiva que no tenien el propòsit de plantejar-se. Almenys d'entrada. Perquè les coses canviaren amb la Guerra i després de la Guerra: en els quinze anys en què Riba hi tornà. Aleshores, alguns d'ells foren capaços de reconèixer, part dedins del «modernisme» de la seva teoria i de la seva llengua, un Maragall essencial, profund, que resultava imprescindible, alhora en termes de literatura i de consciència històrica. Riba entengué que calia salvar-lo d'aquesta càrrega modernista i cercà en l'obra de Maragall aquells poemes en què la seva llengua vehiculava sense grinyolar l'esforç de ser sincer del poeta: els més clàssics. Nicolau mirà de confrontar les teories i els versos del poeta, els temes de l'articulista, amb la realitat de Catalunya, des del seu exili americà. Els dos, d'una manera o d'una altra, reconstruïren el mite, sòlidament ancorant-lo, però, en els textos de Maragall: des d'un mètode, filològicament i històricament.

Per això Valentí, en començar el seu estudi, pondera com el seu diàleg amb el text no ha pogut prescindir del tot de la figura, de l'home Maragall. I, després d'ell, s'han mantingut les dues línies ja assenyalades per Riba, la dels maragallians i la dels maragallistes, però cada vegada més integrades en l'anàlisi, més depurades i essencialitzades en la interpretació. Allò que lògicament preval, en literatura, són els textos, però globalment l'escriptura de Maragall s'advera a cada anàlisi més clarificadora de la seva època, històricament, i, alhora, dels seus temes: més important en termes absoluts.

Així les coses, és clar que l'Institut ja ha aportat una semblança de Maragall. Atenta, conscient i polifònica. Una semblança més àmplia que la que jo he provat d'il·lustrar, només evocant-ne algunes fites. Però també deu ser clar que jo he de mirar de complir amb la comesa que se m'ha confiat. Primer, com ho he fet, amb l'esbós d'aquestes fites. I torno ara al començament. No intentaré repensar Maragall, globalment, que és una feina, amb les armes del meu ofici de lector filòleg, excessiva per a respondre a l'encàrrec que se m'ha fet. Intentaré, a continuació, de fixar-me en l'últim any de la seva vida, en què va ser nomenat membre de l'Institut, i de pensar-lo en funció de l'última d'aquestes repeses de perfecció, per dir-ho com Riba proposava, que periòdicament empenia amb «serè desprendiment».

De fet, quan a començaments d'aquest mil·lenni vaig ser invitat a participar en l'homenatge a Joaquim Molas que la Universitat de Barcelona edità, en dos volums, el 2003, jo, que havia dedicat feia uns anys alguns cursos de doctorat a un seminari sobre la *Nausica* i la versió de Maragall dels *Himnes homèrics*, vaig elaborar per a aquests volums (*Professor Joaquim Molas: Memòria, escriptura, història*) un treball titulat «L'èpic i el

tràgic. Sobre la poètica de l'últim Maragall» (vol. II, p. 721-741). Molas ja havia col·laborat en la commemoració dels cinquanta anys de la mort del poeta, i amb un tema ben puntual i tècnic, en el número abans citat de novembre-desembre de 1961 de *Serra d'Or*; i ha estat mestre de molts dels que s'han ocupat de Maragall després de Valentí. En aquest treball jo intentava mostrar com, d'ençà sobretot del disseny de la *Nausica*, Maragall havia confiat en la meravella que de diferents maneres li semblava la poesia homèrica per a renovar i depurar la seva llengua; i com, amb el seu treball d'adaptador i torsimany d'uns cants de l'*Odissea* i dels *Himnes*, havia refermat o matisat, amb el seu tractament de la matèria, a través de la figura de Daimó o puntualment en algunes cartes, aspectes de la seva poètica. Si ho recordo ara és perquè aquell treball, els camins del qual no tornaré a seguir ara, il·lustra, des d'un altre angle, més essencial i tècnic, el mateix període; i perquè, tot i no resseguir-ne les línies principals, algun cop me n'hauré de servir al llarg d'aquest recorregut per l'últim any de Maragall en vida seva.

Maragall, he dit, va ser nomenat membre de l'Institut el dia 14 d'abril. Aquell mateix dia va escriure una carta a Joan Pérez Jorba. Maragall acabava de publicar *Seqüències*, el seu darrer llibre de poesia, que havia estat imprès a finals de gener —segons ell mateix explicava per carta a Carles Rahola el dia 23 d'aquell mes— i que contenia alguns dels seus poemes més recordats, com ara l'«Oda nova a Barcelona», «La fi del Comte Arnau», que cloïa el cicle sobre aquest seu heroi, i el «Cant espiritual», que terminava el recull. Pérez Jorba se n'havia ocupat i Maragall li escrivia per agrair-li-ho. Ho aprofitava per a parlar-li d'Haidé, el record de la qual li havia dictat «Represa d'Haidé i altres», i sobretot del comte Arnau. A propòsit de «La fi del Comte Arnau», li explica que el cicle de poemes sobre aquest seu heroi «s'ha anat fent en mi al compàs de la meua vida: en la seva superficial incoherència no hi ha sinó aquesta unitat fonamental: la unitat de la meua vida que comprèn la meua ànima dels trenta anys amb la dels cinquanta». Retinguem aquest concepte: el sentit que el viure dóna a l'escriptura. Després hi tornarem.

Maragall havia acabat la *Nausica* (estrenada pòstumament, el 6 d'abril de 1912) la tarda del 3 de setembre de 1910 i, ja a la tardor d'aquell any, s'havia posat a traduir els *Himnes*, el 8 d'octubre. Hi anava treballant encara, l'abril de 1911, i el 5 de maig, alguns dies abans de la sessió constituent de l'Institut ampliat, escrivia a Bosch i Gimpera per fer-li saber que, dels himnes llargs, només li faltava el dedicat a *Hermes*. S'excusava d'haver anat a poc a poc perquè «he passat un mes molt atrafegat de assumptes molt diversos que m'hán pres temps y sobretot el repòs intel·lectual necessari» per a haver-li escrit sobre la traducció de Baquilides que el jove Bosch li havia enviat i, pel que fa concretament als *Himnes*, perquè ha estat escrivint «la Vida de Don Joan Mañé y Flaquer que

m'ha encarregat l'Ajuntament». Espera acabar-la aviat i «llavors», li promet, «tornaré als *Himnes*». S'hi devia tornar a posar a finals d'aquell mes, perquè la seva semblança de Mañé i Flaquer és datada el 24 del mateix mes de maig. Entre els afers que l'ocuparen aquell mes de maig, Maragall destaca, en una lletra a Josep Pijoan del dia 27, les reunions de l'Institut. «Ja deu saber», li escriu, «lo de l'ampliació de l'Institut d'Estudis: em van fer de la secció de Llengua Catalana. No crec que hi pugua ser gaire útil, però no vaig gosar dir que no. Hem tingut ja tres sessions. Cadascú dels altres (mossèn Alcover, Segalà, Clascar, Carner) hi porten la seva dèria: el Diccionari, Homer, Els Evangelis, traduccions pedagògiques i populars; jo no n'hi porto cap, però procuro interessar-m'hi: en Guimerà no hi ve; en Fabra és a Bilbao, però en Prat cuita fer-lo venir. Tot plegat em sembla un xic anàrquic, allò, per ara; m'hi trobo un xic exòtic i desorientat; però, en fi, hi acudiré amb bona voluntat, mentres no acabi de desenganyar-me de la meva eficàcia.» Quasi un mes més tard en parla en termes semblants a Lluís Lluís (carta del 20 de juny): «Ara també em dóna alguna feina això que em feren de l'Institut d'Estudis Catalans. És una institució molt sèria i de treball, i molt considerada ja a l'estranger; però no sé si és cosa del meu esperit poc disciplinat; però no hi ha més, s'ha de fer lo que es puga.»

D'altra banda, en la mateixa carta a Pijoan del 27 de maig, Maragall l'ennova d'un fet recent, del dia abans, que retrobem citat en altres cartes a altres corresponals: «Ara acaba d'iniciar-se'm una altra tasca. Ahir vingueren a trobar-me els senyors Monegal (Josep), Arquer i Peira i em digueren que el seu Círcol Conservador havia posat diners en el *Diario de Barcelona* per veure de realçar-lo d'acord amb en Maura i en Cambó. Serà director en Soler i Casajuana (que dirigí l'*Español* de Madrid) i reconstituiran la redacció i col·laboració; em demanaren que hi tornés a escriure; en principi vaig consentir-hi; sempre m'ha tirat, a mi, el *Diario*, però en lo pròpiament polític no penso ficar-m'hi.»

O sigui, Maragall acaba de publicar *Seqüències*, ha trobat manera de continuar la seva freqüentació de la poesia homèrica amb la versió en vers dels *Himnes*, i es troba, diu en una lletra a J. Conangla i Fontanilles del 5 d'abril, «cada dia més tancat a casa, que ja tinc prou que fer-hi; abraçat sempre, perxò, en l'amor de la santa poesia i de la pàtria». Però li cauen al damunt, tal com s'explica, dues obligacions que no ha cercat: el fan membre de l'Institut i li demanen que torni a escriure articles per al *Diario de Barcelona*. Tot i trobar-s'hi «un xic exòtic i desorientat», assisteix a les reunions de l'Institut i hi posa bona voluntat per ser-hi útil; igualment, tot i que «ara em vindria un xic de nou haver de tornar a escriure periòdicament, i a l'estiu!» (carta del 20 de juny a Lluís Lluís), acceptarà tornar al que anomena «el meu publicisme».

Així, ens queden des de juliol fins al 23 de novembre, en què publica l'últim article al *Diario de Barcelona*, una sèrie de lletres a diversos corresponals i una vintena llar-

ga d'articles. A més d'escriure un pròleg per a la traducció castellana, feta per A. de Quintana, de la novel·la *Per la vida* de J. Pous i Pagès. Alhora, des de finals de maig, Maragall acaba els *Himnes* i es preocupa d'on i com veuran la llum i s'interessa per ser útil, tal com hem vist que ho deia, a l'Institut.

Pel que fa a això darrer, entre els «Discursos» dels «Escrits en prosa», trobem a les *Obres completes* un text titulat «Per a la Biblioteca de Catalunya», datat el mes de novembre i amb una nota que diu que es tracta d'un «missatge adreçat a l'Excm. Sr. Alcalde de Barcelona, demanant la cooperació de la ciutat», i en el qual clarament Maragall parla en nom de l'Institut. Comença així: «L'Institut d'Estudis Catalans torna a acudir a la Representació de la Ciutat demanant-li nous socors per aquella Biblioteca que, essent una de les primeres necessitats de la nostra cultura, l'Institut ha de considerar-ne la creació com un de sos primers deures.» Hi addueix unes paraules de Menéndez y Pelayo «en son estudi de Boscan» que reflecteixen la indiferència de la ciutat, en aquella època, envers la cultura («no se distinguió nunca por la protecció de las letras»), contrastant-la amb la protecció que rebé d'alguns reis, com ara Pere IV o Joan I, per augurar que ara no sigui així i Barcelona, seu de l'Institut, tingui la Biblioteca que demostraria que realment les coses han canviat des d'aleshores. L'Institut no vol creure que la situació descrita per Menéndez y Pelayo sigui ara la mateixa (que hi hagi «una fatalitat de la terra o de la raça» que pesi «igualmente en els temps més distants i més diversos damunt d'aquesta voluntat barcelonina, tan necessitada avui de crèdit i d'exercici»); no vol creure en aquesta fatalitat «perquè en no creure-hi està tota la raó de la seva existència; però per combatre'n l'ombra, en efecte paorosa, li cal una fe molt gran en la moderna virtut d'aquesta ciutat nostra: li cal la il·lusió almenys d'una nova vocació en ella per saber del món; i per sostenir aquesta il·lusió quasi no pot atendre sinó, i per tant atendre molt, a aquest floret de joventut que ara hi ha sortit, tan donat a la Ciència i a l'Estudi». Perquè aquesta vocació fruiti entre nosaltres, la Biblioteca («aigua per a la seva set, llibres pel seu afany de saber») és necessària: «una Biblioteca digna d'una ciutat moderna, com Barcelona sembla que vol ésser. Si no l'hi donem, els esperits d'aquests joves moriran en la set, o per salvar-se hauran de fugir de la pàtria, desposseint-la de l'esperança de renaixença que ells en si porten, i que a cada generació pot ésser l'última». Acaba, doncs, demanant a l'Ajuntament «un socors proporcionat a la grandesa de la Ciutat, i a l'alta de l'obra que en ella vol arrelar-se», no sense abans haver concretat l'obligació que la ciutat hi té davant la història, i l'Institut de recordar-la, aquesta obligació, tal com fa per boca del poeta: «et convé córrer aquest risc; i nosaltres venim a fer-te'l present, a fi que mai que sies cridada a judici davant la història, puguis dir que no saps el perquè de com t'han anat les coses».

Aquest text presenta l'Institut com una obra de fe, de redreç, i declara el compromís que assumeix amb els joves; la ciutat ha de posar-hi «voluntat» i mostrar la seva «virtut», la «il·lusió» amb què ha de respondre a la «nova vocació» dels seus joves. Hi és evident que vol aconseguir una resposta positiva, que cerca l'assoliment d'allò que és demanat. Però també que Maragall hi raona per l'Institut en termes diguem-ne espirituals: ètics i culturals més que no directament polítics. Exposa una raó en profunditat: algun cop s'ha pogut assenyalar justament que la ciutat no s'ha compromès amb la cultura; l'Institut té fe que això no torni a passar ara, i la ciutat ha de correspondre a la vocació dels joves científics i estudiosos de la necessitat dels quals d'una gran Biblioteca es fa portaveu l'Institut. Si la ciutat no ho feia, que no pugui dir davant la història que no n'ha estat advertida de les conseqüències.

És un text benintencionat, escrit emperò des de la urgència, quasi com un ultimàtum. Com si fos una exigència, en nom de la cultura. En nom de l'esperit, i exigint que tot canviï i es redreci; des del cansament i el desengany de dur al darrere segles d'haver perdut llengua i cultura; des de la certesa que això no pot continuar així. Aquest text s'avé per aquestes característiques amb l'estat d'ànim de Maragall que preval en els seus escrits d'aquesta època, l'estiu i la tardor del seu últim any de vida.

Maragall està instal·lat en un anhel de puresa que, en l'àmbit de la poesia, va mirant d'acomplir amb l'intent de posar en català els *Himnes*. Ja el 12 de setembre de 1910 escrivia a Bosch i Gimpera en termes entusiàstics sobre els himnes a *Apoblo* i a *Afrodita* («han augmentat la meua delícia internantme mes y mes en el resplendent esperit de Grecia»). Simptomàtic d'aquest anhel és el que Valentí justament tenia per un «canvi d'actitud», el fet d'haver decidit traduir els *Himnes* en una adaptació de «l'esperit dels hexàmetres homèrics»: «En aquest canvi d'actitud», feia notar Valentí, «hi ha, evidentment, un reflex de l'interès pels clàssics, i concretament pels grecs, que s'havia començat a desvetllar en els primers cercles d'on sortí l'Institut d'Estudis Catalans, i especialment entre els deixebles de Lluís Segalà.» La traducció per Maragall de l'*Olimpica I*, els seus comentaris sobre les traduccions de Baquilides que li ha enviat Bosch i Gimpera («¡Quina poesia més pura y resplendent!») s'exclama en una targeta potser de gener de 1911; o nota, el 5 de maig, que «no té aquest poeta aquella força quasi bárbara de Píndaro, però s'hi assembla en que té també un gran tò lírich, una passió..., una certa brillantesa elegant...»), juntament amb els parers que va emetent de passada sobre alguns himnes i altres poetes, com ara Hesíode, tot plegat demostra que la poesia grega arcaica li havia anat creant l'exigència de dir-la de ben a prop; i per a acostar-se a aquesta exigència havia cregut necessari reflectir-la en el seu ús de la llengua, començant pel vers: ja no li servien els decasíl·labs de la *Nausica* i l'anelhada puresa li va imposar l'adaptació de l'hexàme-

tre que, malgrat ser intuïtiva, Riba va trobar que s'adaptava a l'esperit de l'homèric i va esmerçar-se a justificar.

L'11 d'abril de 1911 s'havia inaugurat al Faienç Català una exposició del pintor Joaquim Sunyer. Miquel Utrillo va demanar a Maragall un article sobre aquella exposició i, Maragall havent-lo escrit, el va publicar en el número 7, corresponent al mes de juliol, de *Museum*. S'intitula «Impresión de la exposición Sunyer». Glòria Casals l'ha estudiat en l'homenatge citat a Joaquim Molas (vol. I, p. 301-314). En la carta amb què va enviar a Utrillo aquell article Maragall dubtava si havia fet el que «desitjaven de mí, vostè, en Sunyer, que se'm féu desseguida tan estimable», i li pregava que, si creia que no, li fes «el favor de reservarse l'original com una expansió íntima». Potser era conscient que la pintura de Sunyer l'havia dut a declaracions estètiques molt personals. Així com reconeixia la seva «incompetencia especial por la pintura», manifestava la seva «devoción a contemplar, en toda manifestación artística, la manifestación variada del ritmo grande y único de la creación». I, en efecte, trobava en la pintura de Sunyer «una visión de hombre primitivo, unos ojos fascinados por la corporeidad (*dejadme* decirlo así) de las cosas, por las líneas con que la masa de ellas recortaba el aire, y por las convexidades y concavidades interiores de su bulto, y fascinado por esto, adivinando que en el juego de aquellas líneas estaba el divino secreto de las cosas, estaba manifiesto el ritmo de la creación, esencia de ellas, se esforzaba en *darnos* lo esencial, desdennando todo lo demás». Primitivisme, fascinació, línies que mostren el secret diví, el ritme del món; autolimitació a l'essencial. Per a fer «veure la vida». Aquell «ritmo grande y único de la creación»: «el ritmo ordenado, y esta ordenación del ritmo es lo que llamamos armonía». De fet, li sembla que Sunyer no hi arriba, a l'harmonia que reclama. Però és clar que la proposa com una exigència artística. Cal tendir-hi, i Sunyer s'hi esforça. Però el que ara interessa és posar en relació aquesta exigència d'eficàcia basada en la simplicitat, en les línies mestres, en el ritme, amb la puresa que buscava en la poesia dels grecs arcaics. I el fet que trobi, potser no sense contradicció, o paradoxalment, en l'ànima catalana, tal com ho diu, un obstacle per a arribar-hi: «¿no es esta alma nuestra? ¿No es asimismo violentamente expresiva, mostrando crudos contornos de las cosas sin atmósfera que los suavice? ¿No es ésa la famosa claridad del *clar i català*? ¿Y no es esa necesidad de claridad en los términos de las cosas, y aquel impulso de violencia, lo que nos lleva a recargar sus líneas hasta romper el lápiz, y nos hace tan propensos a la caricatura, a la parodia... y a la blasfemia? ¿Y no es, como conjunto de todo esto, nuestro vicio capital la falta del sentido de la armonía, desde la intimidad religiosa hasta la superficialidad social y política? ¿Y no se revela en todo ello el sentido catalán como un sentido fuerte pero incompleto de la vida?»

Maragall va ser contradictori, paradoxal, de diferents maneres i amb diferents intensitats, tot al llarg de la seva vida. Però ara practica molt sovint l'estratègia de dur els seus llegidors en una direcció i després s'atura, la repensa, la posa en crisi; en nom d'una raó, d'una coherència personal que, més d'un cop, es resol en distància, en atzucac. L'estil retòric dels seus discursos i articles, sobretot en castellà, nerviós i zigzaguejant, sembla més construït per a desvetllar que per a orientar. Vol que la seva escriptura el reflecteixi, a ell que escriu, viu, inquiet. Com si volgués que, tal com havia escrit a propòsit d'*El comte Arnau* a Pérez Jorba, la vida que els uneix, aquests escrits, perfilant-ne el sentit en revelés la unitat. La seva comesa, Maragall l'havia definida, en l'escrit sobre Sunyer, com «una pura contemplación general de la vida». I aquesta «pura contemplación» des d'un isolament, en certa manera («tancat a casa», hem vist que es definia en una lletra del 5 d'abril), creant una distància. Cosa que resulta sorprenent quan els seus escrits són sobre temes polítics: per exemple, sobre l'encaix de Catalunya en Espanya. Perquè també els articles polítics són escrits des d'una òptica diguem-ne contemplativa, i considerant la política com un aspecte de la vida. Assumida la possible contradicció que la vida subjacent a la política no coincideixi amb la vida individual, per a ell irrenunciable. Talment sembla que la vida política, que sovint designa com a «lluïta», estigui marcada pel desordre fins a recaure periòdicament en el caos (el seu article inicial d'aquesta nova etapa al *Diario de Barcelona*, el 6 de juliol, s'intitula «La vuelta al caos»), mentre la seva vida, que vol neta i en pau per a poder, des d'ella, dur a terme la contemplació del món, de la vida de tots, no renuncia a la puresa, aspira sempre al ritme i a l'harmonia.

En la seva semblança de Mañé, Maragall mira de reconstruir l'ambient que aquest devia trobar a París quan hi féu estada («en la seva forçada permanència a París»); es va saber rodejar dels millors, pensa: «aquells grans enteniments profundament cristians, aquells grans caràcters d'aristòcrates sincerament democràtics, aquells alts representants d'una alta modernitat, d'aquell bell romanticisme social, d'aquella ventada de puresa que travessa la corrompuda atmosfera del segon Imperi». Cristianisme, aristocràcia d'esperit, democràcia i modernitat, tot plegat es resumeix en puresa en un context de corrupció. No cal dir que Maragall és del parer que, en aquell ambient selecte, exponent d'unes vides basades en l'exigència, Mañé carregà piles, per dir-ho així, per després poder contemplar amb independència la corrupció política espanyola i la situació a Catalunya («la mediocritat provinciana de la nostra burgesia»): «l'esperit d'en Mañé deu, an aquest període de la seva vida, un modelat d'amplitud i finura que li tempera l'agror contreta en les nostres lluites polítiques»; «el seu esperit sempre actiu, però ara més educat i apartat de lo més ardent de la lluita política, s'aplica a les petites obres socials que se li ofereixen, semblantes an aquelles en què ha vist actuar als seus amics i mestres de l'estranger», etc.

Semblantment, Maragall, acabada la *Nausica*, havent publicat *Seqüències* i íntimament lliurat a la recerca de la puresa gairebé original dels poetes grecs arcaics, s'instal·la en un apartament que és exigència de puresa, de ritme i de serenitat, en la seva vida, i desig de contribuir, des d'aquesta situació personal, des d'aquesta llunyania, al redreç que a voltes esperança de la vida de tots, la política. Hem vist que expressa a Pijoan aquest desig de ser útil pel que fa a l'Institut i també altres vegades l'expressa relativament a la represa dels seus articles al *Diario de Barcelona*, això sí —escriu a Fuentes en la carta del 20 de juny—, amb «una col·laboració extrapolítica i independent». Assumint la radicalitat tant com la paradoxa, si cal.

En aquest estat de coses cal trobar la raó que els articles de Maragall semblés que tocaven poc de peus a terra, que eren, amb un mot que ell mateix usà, «lírics»; en una carta a Carles Rahola del 19 de setembre «vostè ja haurà observat», li escrivia, «que els meus articles d'aquest últim temps tenen molt poc de raonats, no tracten de convèncer, són lírics; no representen més que una vaga i general posició d'esperit». Creia que eren «extremats» i que s'havien de prendre com «un crit d'alarma, que tant se valen les paraules i els conceptes: que només vull fer-ne sentir l'esperit, l'accent; que no pretenc, pobre de mi!, senyalar cap camí, sinó solament una orientació que sento ferma en la meva ànima, i que no em sembla va fer-la sentir, perquè crec que pot salvar d'algun mal: que crec que pot ser útil dintre de la corrent mateixa dominant», que és «la corrent socialista», entesa com l'organització política de la vida comuna, que, per fer-se més efectiva, separa els homes dels homes, deixa sense ànima la col·laboració, l'ajuda mútua: «“Hago eso por los pobres”, decís; y no conocéis ningún pobre, ni sabéis lo que es un pobre, ni lo que éste o aquél necesita, ni cómo lo necesita, que es lo que más interesa.» Quan l'ajut arriba al pobre, «ya no es tal bien, ya no tiene alma». La vida de debò és en el tracte, en la relació, i no en «las obras sociales»: «pareciéndome todas muy buenas en su fin», diu en el primer article citat, «La vuelta al caos», «mi corazón no llega a moverse por ninguna». En definitiva, Maragall parla de societat i de política, del paper de l'Estat, des d'una exigència personal d'amor: «Ya nadie quiere a nadie, sino cada uno a la representación de cada uno; y el amor no vive de representaciones, sino de hombres; y ¿dónde están ya los hombres? El amor no encuentra pasto en ellos y muere. Y muerto el amor, ¿qué vamos a hacer del mundo, ni para qué sirve?» Perquè parla des de la vida, segons ell.

En el segon article, del dia 13 de juliol, «Preparad los caminos», es justifica de la impressió que ha causat el primer («dicen que predico un individualismo anárquico y la disolución social y la positiva vuelta al caos») demanant com a única defensa «que me digan si estoy en lo vivo, o si están ellos más que yo, y tal vez nos entendamos». No la

realitat, l'eficàcia, convoca com a raó de les seves paraules («no tracten de convèncer», advertia a Rahola) sinó la seva «posició d'esperit», que situa de la banda de la vida, de l'ànima. Prou comprèn, diu en el mateix article, «que tales como han venido a constituirse las modernas sociedades, por grandes aglomeraciones de hombres, necesitan hasta cierto punto esta organización mecánica que os entusiasma (como que de ellas ha nacido)», però és que ell no pretén l'eficàcia, la transformació de la societat: «y yo, pobre de mí, no he de cambiar el mundo; pero sí que querría poner algo de mi espíritu en él, porque lo creo bueno».

La seva escriptura reflecteix aquesta òptica de contemplació en un to entre exemplar i parenètic, des de la certesa que li cal posar esperit en el món; sovint configura una mena de soliloqui —o de diàleg interior— que fa pensar més d'un cop en Zaratustra: es fixa en les coses concretes i en fa paràboles, les elabora per fer-ne universals (així la noia que parla anglès en l'article del 27 de juliol, «El momento termal»). En l'*Also sprach Zarathustra* de Nietzsche, és clar, una obra que havia traduït parcialment. Aquesta impressió és molt acusada en alguns articles, com ara «Polichinela», del 3 d'agost. La radicalitat de Maragall en aquests articles sovint és força nietzscheana, d'una elaborada espontaneïtat a voltes contradictòria i paradoxal. Una radicalitat que sorprèn menys quan és efectivament percebuda com a lírica, però que resulta més xocant, i més pertorbadora, quan el seu tema és polític.

Busca fixar en termes absoluts el concret. I en aquest sentit s'apropa d'alguna manera als més joves, als noucentistes; encara que en el fons des d'una posició d'esperit que, en la seva independència, es fa difícil d'integrar. És en una carta a D'Ors, del 28 de juny de 1909, que Maragall estableix una diferència entre poesia i art poètica: la primera «és quasi profecia, i segons com sense quasi», mentre que la segona, tot i que «a voltes a força d'emoció literària arriba a cobrar una escalfor de poesia», no n'és perquè «ve d'un altre forn que el de la realitat viva; és clar que l'home escriptor també és una realitat, però la poesia vera cal que vinga directa del misteri de la forma natural primitiva». Això pot semblar romàntic, com la seva teoria de la paraula viva, però Maragall recorre a la poesia èpica per deixar anar una formulació que podria semblar paradoxal a D'Ors però que s'avança a advertir que no ho és. La cosa és que D'Ors ha manifestat que no li eren «simpàtics» Mistral i Virgili, i Maragall es preval d'aquesta declaració per a fer-li veure que de fet li desplaça el clàssic sense vida —ell no ho diria de Mistral («tornem a llegir almenys el cant segon de *Mireio*, i confessem que després de llegir-lo sentim en nosaltres un augment de vida»), però sí de Virgili (ho havia dit per carta a Pijoan, potser preferint el poeta de les *Geòrgiques* al de l'*Eneida*). Per això comprèn, explica a D'Ors, que «en principi no li sien simpàtics ni Mistral ni Virgili», però no s'està de remarcar que «a primera

vista sembla que haurien de ser-n'hi més que no pas a mi, però a segona vista es veu que no, perquè vostè —sense paradoxa— és més romàntic que jo».

D'Ors va corregir proves d'impremta de *La ben plantada* a la capella ardent de Joan Maragall. Ell mateix, també membre de l'Institut, del qual fou secretari general, des de 1911, ho explicà en el pròleg per al tercer volum de l'*Epistolari* de l'edició dels fills (vol. xxiii del total, 1936), bo i inserint la seva Teresa en la sèrie de les dones redemptores, diguem-ne, de Maragall —la que havia d'individuï Riba en el seu pròleg, també de 1936—: Teresa hauria arribat aquella nit a redimir Maragall, com Nausica havia redimit Ulisses o la noia pura el comte Arnau. Així, la dona que representa l'ideal femení del Noucentisme i n'encarna d'alguna manera l'anhel de classicisme, el seu creador la reconeix vinguda «al món vora ta despulla, entre bolquers de proves d'impremta» i sobretot diu d'ella que «avui, un quart de segle transcorregut, porta encara als ulls clars, que es diuen presidits per la Musa intel·lectual de l'Astronomia, una guspira d'aquell foc místic que cremava en els ciris de la teva capella ardent». Aquesta guspira en els ulls de la Musa noucentista ve doncs del foc de Maragall; és expressió d'aquell fons de romanticisme que Maragall trobava en D'Ors.

L'any 1962 la revista *Estudis Romànics* de la Secció Filològica va publicar el seu número xi com a volum segon dels *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*. Hi era publicat per primera vegada un treball d'Antoni Comas sobre «Maragall i *La ben plantada*» dedicat a mostrar, adduint les evidències textuais pertinents, com a mínim la pretensió de D'Ors que en la seva Teresa hi havia d'alguna manera el foc mateix que en les dones redemptores de Maragall. Comas, que el 1978 havia de ser membre de l'Institut, hi afegia la possibilitat que un relat de Maragall originàriament publicat el 1904, «La calaverada», pogués haver ajudat D'Ors a «la concepció de *La ben plantada*». És ben cert que aquest relat té un seu lloc en el seguit de textos de Maragall que dibuixen un ideal femení que D'Ors mateix posà en relació amb la seva Teresa, i també que haver-ho mostrat és mèrit de Comas.

Ara i aquí, aquest incís en la tan important meditació de Maragall sobre la dona troba sentit en constatar que, en aquell any 1911 de referència, al *Diario de Barcelona* del 23 de juliol va sortir un seu article amb el títol «Beatriz». I la Beatriu de Dante sí que és un referent inequívoc de la Teresa de D'Ors. Com de bona part de la poesia modernista d'ençà sobretot de la traducció de *La vita nuova* de Manuel de Montoliu (1903). L'article de Maragall comença, en efecte, explícitament en un exercici de relectura d'aquesta obra. I passa després als rossinyols, antiga figuració del cant dels poetes, i constata que, en ells com en l'home, «el canto mayor es cuando pena de amor». D'amor «no satisfecho», però: «porque el amor es una furia de creación, y cuando encuentra su fin natural des-

cansa en éi; pero mientras no lo encuentra, crea en alto imágenes espirituales que allá quedan». Aquesta insatisfacció és el motor de la poesia fins i tot quan l'amor s'acompleix, perquè és recerca, inquietud, més enllà de cada dona concreta («la mujer siempre es amada más allá de sí misma»); recerca d'un mateix («sí; pareces aquel pedazo de mí mismo que puso Dios fuera de mí para que yo me fuera buscando siempre») que esdevé recerca de Déu a través d'ella («para que fuera buscando siempre en mí algo de Él que había en mí, esto es, lo que hay en ti, y me está siempre faltando»).

I aquesta formulació tan explícita la trobem en el marc del seu anhel de puresa i entre els articles que més acusadament mostren Maragall a la recerca d'un sentit de la vida més enllà de les coses concretes; apuntant una posició de l'esperit, abstracta i irreductible, que preval sobre les situacions de la lluita política.

Si reflecteix el real, sovint conta una anècdota, un fet accidental (la noia anglesa, per exemple, o el botiguer del final, a les termes, a «El momento termal», del 27 de juliol), i l'ensenyament, la veritat que vol comunicar emergeix complexa, ambigua, del cor de la paràbola. És cert que el contemplador comunica conceptualment l'engany dels clients, que busquen obtenir en els banys i en aquell establiment «redención», ells també, i es desesperen «de no encontrarse en el cielo». Però també és cert que aquesta situació s'inverteix en el moment en què, acabada l'estada a les termes, des de la vida habitual hi pensen; tornen a creure-hi, aleshores: «Por aquella ilusión de Arcadia, por aquel ideal del ideal, por la esperanza, que no muere.» I també és cert que, en el conjunt de l'article, és l'atmosfera comunicada i els personatges, els individuals i el conjunt de la gent, el que compta, més enllà del que fa conceptualment explícit el contemplador que escriu, també personatge («un compañero de mesa que sabe es algo artista»). Aquí, encara, podem veure el nucli del que se'ns conta en la idea que «un momento de gracia», que tot ho transfiguri, és el que espera tothom que es produeixi; el moment de gràcia redemptora que acaba vivint el botiguer: «Yo creo que en este momento tú estás más alto que el artista; yo creo que ahora te has salvado.» Però l'article de la setmana següent, del 3 d'agost, «Policinela», ja és del tot una paràbola sense moralitat explícita, que sembla contada des de més enllà del bé i del mal, per a il·lustrar la paradoxa que, Pulcinella essent un malvat els crims del qual va veient i contant el contemplador que escriu, compta sempre, fins quan al final el diable se l'enduu, amb l'adhesió del públic infantil que assisteix al balneari a la funció de putxinel·lis. És veritat que Maragall indica d'entrada que el fet és que l'heroi «es todo un hombre: un hombre malo, lleno de vida, trágico: por eso arrastra toda la simpatía del público, porque vive en sí». Però això no el priva de contar-ne les malifetes i l'entusiasme del públic des de la distància de la seva contemplació, com si fossin coses independents de la reflexió que poden suscitar; subratllant-ne aspectes, sí, però sobretot

narrant la paradoxa. En el lector queda, d'una banda, el record d'alguns personatges maragallians, com el comte Arnau mateix, i, d'altra banda, el suggeriment des de lluny de temes d'actualitat, llavors i ara, com per exemple l'atracció del mal sobre les masses. Però, més profundament, en el lector queda la inquietud que causa l'apòleg, la manera com qui el conta sembla no comprometre-s'hi.

Una sèrie d'articles d'aquell estiu són sobre el temps i sobre el seu periple, de Cauterets al mar i a la ciutat, passant per una visió del paisatge francès i una altra d'un poble de muntanya. Hi ha una evocació de les muntanyes, tan altes, a «El momento termal». La prosa de Maragall s'hi descabdella com les aigües que baixen de les muntanyes: «bajan atropelladas, espumeando y con gran estruendo, y nos llegan sin haber perdido nada de su pureza, de modo que cuando se espacian un poco en un remanso y la espuma va deshaciéndose, las vemos de un color verde claro como ojos de hada que nos miran al través del blanquísimo velo, y son frías como las nieves de que proceden». La pureza va unida a l'altitud, baixa dels cims. És el lloc, però sobretot una posició de l'esperit el que realment emmarca els banys termals, la noia anglesa i el botiguer i l'artista, a «El momento termal», i l'espectacle de putxinel·lis de «Polichinela».

Abans de trobar-se realment amb el paisatge que té més per seu —i que, de fet, és una manera d'ésser, un ordre ancestral—, en l'article «Campanas», del 7 de setembre, aquest paisatge que li és congenial s'obre camí, per contrast, dins de la visió del paisatge francès de l'article del 10 d'agost, «Francia dulce». En efecte, hi és contrastada la dolcesa del paisatge francès («esta tierra es efectivamente dulce en el mundo, verde y llana o suavemente ondulada, bajo un cielo de un azul fino, con tan dilatados horizontes que nunca las nubes parecen llenarlo del todo, con aguas corriendo mansamente por todos sus campos a la sombra de árboles numerosos, con un aire claro en el que la luz palpita como a través de un velo de encanto muy diáfano») amb la dolcesa de les nostres terres: «más ásperas (aunque no faltadas para nuestro corazón de otra dulzura más recóndita y penetrante)». La gent és diferent i parlen diferent: senyal que també tenen diferent l'ànima: «Y así tienen el alma como tienen la voz, y como es la tierra: frondosa y bien regada, clara suavemente y sonora discretamente, llana y sin accidentes, toda en superficie extendida, esto es, sin pasión grande.» La passió dels francesos no és com la del místic, la de l'heroi, la del màrtir, sinó tota centrada en «el goce de la vida»: epidèmica, com si diguéssim, sense pregonesa. D'aquí la pregunta, ben retòrica, a França sobre la seva ànima: «Derramándosete así por la superficie de la vida, ¿no se te va toda en hermosura?» Se serveix també ara d'una anècdota per a generalitzar abusivament en el sentit que li convé: una conversa sobre un personatge representat en una estàtua, que el seu interlocutor l'informa que era un *jouisseur* i ell troba la cosa extraordinària i pensa que això no

es pot dir en espanyol («yo no sé palabra equivalente en castellano ni en otra lengua hispana»), segurament, calcula, «porque en España no hay *jouisseurs*». Sembla com si França no pensés que aquesta bellesa ha de tenir fi, i potser això podrà salvar-la. Maragall, que a Cauterets salvava el botiguer, ara salva França, la dolça França, després de concentrar-la en el paisatge que ell vol i com vol i malgrat fer-li retret de viure tan reclosa en la joia de la vida que se li escola tota en bellesa, sense pensar en la fi del món: «podrás quizá vivir en aquel más allá del fin del mundo que yo presiento, y hacia el cual, compadeciéndote, te emplazaba; hacia él quería desplazar tu fe, poniendo un poco de tristeza en tu hermosura, y un poco de anhelo del misterio en tu *jouissance*». Crida l'atenció com parla de França quasi com si parlés d'una dona, en la plenitud de la bellesa però sense amor, sense la part de tristesa i de misteri que posa l'enamorat en l'estimada. I, realment, també crida l'atenció el contrast d'aquesta dolça França amb el poble de l'article del 7 de setembre: «este mísero pueblo de una alta y triste meseta catalana, pobre de agua y de verdor y de frutos de la tierra, gris, adusta, pero consolada por la fragancia de esas humildes plantas que en su agrídulce perfume parecen simbolizar las fuertes y amargas virtudes de la pobreza». Aquí hi ha realment vida, tothom es coneix, i les campanes, tocades amb tota l'ànima, transmeten la veritable solidaritat, l'única que mereix aquest nom. Som doncs a l'antípoda d'allò que Maragall anomenava socialisme i considerava característic de la ciutat. «He aquí la realidad social viva», escriu Maragall, «cada uno en todos y todos en cada uno. He aquí su único fundamento verdadero y su expresión eficaz: la religión y el culto. Lo demás son afeites y superfetaciones para disimular (nunca suplir) lo único que en realidad hace falta: el sentimiento de la solidaridad humana ante el fin divino: la comunidad de origen y de fin que se nos hace presente sin cesar en los hechos terminantes que a cada momento se producen en torno: el nacimiento, la muerte, el peligro, el trabajo, la fiesta.» Un temps marcat pels fets decisius, sempre anunciats per les campanes; un temps que Maragall voldria invariable, per sempre, i que hauria de presidir tota la vida, inclosa la política. La política, en efecte, no hauria de prescindir mai d'aquest temps perquè «es un buen gobierno este de las campanas; es el mejor; se puede decir que es el único que merezca bien tal nombre. Éste sí que es el gobierno del pueblo por el pueblo; porque el campanero es el pueblo; y el pueblo que le manda tocar es el mismo que obedece al toque; y encima no hay más que Dios».

En l'article del 14 de setembre, el mar és saludat en el retorn. I l'alegria inicial que la vista del mar causa, a qui ve de terra endins, no és obstacle per a la contraposició, després, entre el mar i la muntanya. L'alegria del mar va presentant-se de mica en mica com un desordre («tiene algo de caos el mar»; «¡qué colores, qué olores, qué música, qué lascivia! Sí; es un regreso a la bestia, a la medula, al caos, esta vuelta al

mar»); a tocar de mar se situen les ciutats, i doncs el mar esdevé caracteritzat per l'acció i per les multituds, mentre a la muntanya corresponen la contemplació i la soledat de l'eremita. L'alegria del mar és sensual i la de les muntanyes «más austera», tant que acaba essent el seu contrari, «una deliciosa tristeza, llamémosla beatitud»; perquè les freqüenta l'esperit («el espíritu tendió siempre a ellas, filtróse siempre hacia arriba, dejando junto al mar su acción más baja y llevando al monte su mayor pureza»), que és com dir que s'hi sent la presència de Déu, altre cop vinculada a la puresa («el sol de Dios arde demasiado puro en el aire enrarecido»). De bell nou, Maragall insisteix en la puresa, en l'espiritual; en la contemplació. La contraposició entre mar i muntanya és un lloc comú, un tòpic tradicional, però Maragall se'l fa seu, adequant-lo a la seva òptica. El mar no és ara camí per a arribar a algun lloc sinó que és arribada; no anem per mar a algun lloc sinó que anem —retornem, de fet— de les muntanyes fins a la platja, fins al mar. No la direcció d'Ulisses sinó la del Zaratustra de Nietzsche, que també torna de les muntanyes. I aquesta vegada no practica l'ambigüitat ni la paràbola. Torna de les muntanyes amb un sermó, com si fos Moisès. «No hay instinto de altura en este pueblo: quiere estar siempre cerca del caos, del mar movedizo y estéril» (un epítet homèric) i no accepta el que li ve de dalt: «de la altura sólo admite las arenas que bajan por las rieras». En realitat, la ciutat no accepta els homes de la muntanya tal com són, sinó que «los arrasamos, los desmenuzamos, los reducimos a arena como nosotros». Així, som un poble «que se está deshaciendo antes de haberse hecho verdaderamente; que se está suicidando antes de haber llegado a ser; que se está volviendo al mar sin devolver nada suyo al espíritu “que va por encima de las aguas”». Molta conclusió, i abruptament apocalíptica, potser, per a una contraposició tan tòpica. Probablement només comprensible si pensem que Maragall implícitament s'identifica, ell, amb qui porta a la ciutat l'esperit, la puresa dels cims. De tota manera, el retorn a la ciutat no ha acabat encara.

«La culpa del verano», que va sortir el 21 de setembre, insisteix des d'una altra perspectiva en el mateix: cal, diu ara, que cada home, individualment, sigui lliure («regirse cada uno por sí mismo y no atender a los demás sino por la libre voluntad del amor»), cosa que vol dir «sentirse bien el alma en el cuerpo»; cal això per a poder sortir de les tenebres en què viuen els homes, gregàriament, ofuscats per la supèrbia de les rons que busquen per explicar la guerra, l'odi. Val més atribuir les culpes o donar les gràcies «al sol, a la lluvia, al verano o al invierno»; a les inclemències o al pas del temps. En el fons, no hi ha cap raó que no siguin «unas espesas tinieblas encima de cada alma» i el refús a ser cada un ell mateix i acceptar la llum divina: «si al Pastor han llegado a conocer, y son todavía muchos rebaños con muchos pastores, de ahí la guerra, el odio, el mie-

do y la esclavitud entre ellos». Hi diu d'una altra manera el que ja havia dit a «Campañas». Però tot plegat s'esvaeix a «El cesto de frutas», publicat el 28 de setembre. El que s'adverava impossible a l'abrupta conclusió de «La vuelta al mar» es fa ara possible, en el poeta, per l'amor. Torna l'amor malgrat tot a la ciutat que ja s'imposava contra tota previsió a l'«Oda nova a Barcelona». Inexplicable, més forta que les raons, «una oleada de ternura alzóse de pronto del fondo de mi ser que inundó todo mi sentido y hormigueó todo mi cuerpo hasta las yemas de mis dedos y hasta la punta de los cabellos, y sentí que amaba la ciudad con toda mi alma, que mi alma era suya, que la ciudad y yo éramos una sola cosa, que yo la llevaba en mí doquiera que fuese, y que mi sensación ante la montaña y su altura, ante la extensión de las tierras solitarias, ante la ondulante desnudez del mar inmenso, no era sino una reacción de la ciudad ante sus causas y ante las grandes promesas que están fuera de ella». Aquest amor a la ciutat és «el cesto de frutas que le he traído del campo como amoroso presente». La puresa, ara, és a les ales d'uns àngels «que vuelan a nuestro alrededor y no los vemos, pero los sentimos, y también nos causan un terror vago y profundo, porque se enojan si no encuentran algo vivo en nuestra alma para injertar su pureza, para nosotros desconocida y espantosa».

Tot plegat, aquesta sèrie d'articles, que van de finals de juliol a finals de setembre, reflecteixen els espais que els ulls del contemplador que escriu vol destacar, sobretot disposats segons un eix dalt/baix en els dos sentits possibles: muntanya i mar, cel i terra. Maragall no hi glossa accions sinó que exposa, en forma de relat o de meditació, el resultat o aspectes de la seva contemplació. El que queda de tot el moviment. En una carta des de Caldetes del 19 de setembre, a Gabriel Miró, li explica, per justificar-se de no haver llegit encara *Las cerezas del cementerio*, que «todo este verano he ido errante; primero estuve cuatro semanas en Francia, la mayor parte de ellas en Cauterets tomando aguas. Después vine aquí a orilla del mar, en Caldetas, a reunirme con mi familia por quince días. Después con algunos de mis hijos fui a montaña, a Castelltersol, por tres semanas. Últimamente he vuelto aquí a concluir la temporada de verano, y el sábado que viene pienso regresar definitivamente a casa con toda mi gente.» Tornat a Barcelona, el primer d'octubre torna a escriure-li i li comenta, molt elogiosament, el llibre que li havia enviat i que no havia pogut llegir, amunt i avall, tot aquell estiu. Per cert que, en elogiar-li la prosa, Maragall li diu que, més que en les altres obres que havia llegit d'ell, ha trobat en *Las cerezas del cementerio* poesia, i pensa que això s'explica perquè en les altres l'«acción material era más aguda», mentre que en aquest preval «la figura poemática» de Felise sobre l'acció i hi és més acusada «esa ultrarrealidad» que caracteritza, creu, «las creaciones» de Miró: «que hace usted ver tan fuertemente el mundo y los hombres, que se les ve el más allá. ¿Y no es eso la esencia de la poesía?»

També aquesta sèrie d'articles de Maragall volen reflectir el més enllà dels llocs on ha estat, de les persones que hi ha conegut, i per això els tenia i van ser tinguts per més lírics. Maragall llegia sovint buscant en els llibres dels altres el que ell tenia al cap, i a ell l'anhel de puresa l'havia portat, aquell estiu, a una radical transcendentalització del seu anar d'un lloc a l'altre.

Cosa que no vol dir, però, que s'estés de reflexions polítiques. El dia 17 d'agost va publicar l'article «La espaciosa y triste España», que comença essent una mica com «Francia dulce» —com si fos l'altra cara de la moneda—, però que a poc a poc es va acostant a la polèmica històrica i política. Sobretot, hi és apreciable que el contemplador va deixant Espanya de costat per focalitzar Catalunya. Aparentment, no és l'actitud de Maragall el que canvia, sinó el fet que parli d'Espanya i de Catalunya. Quan Maragall escriu «España políticamente es nada, y haría bien en no preocuparse más de cómo y por quién ha de ser gobernada, porque tanto da. Toda su fuerza está en su alma, y ésta nadie en la tierra se la gobernará», ja s'entén que escandalitzés els lectors, però ell, és clar que només aplicava a Espanya els punts de vista i la mena d'escriptura de què s'havia servit per a parlar del poblet de «Campanas», i que separava del concret la vida, l'ànima d'Espanya, com ho havia fet sistemàticament en parlar d'homes o de coses que volia destacar, tot al llarg d'aquests articles. El que té de més notable, aquest article d'ara, és que, en un moment de la seva escriptura, Maragall s'adona que ell no és espanyol com els altres espanyols i que escriu en una llengua que no és la seva. Tot i així, no parla explícitament de Catalunya, sinó d'«una España aparte», i explica com s'ha trobat contradictori «mientras pretendía ir señalando a España sus destinos» així: «Se ofrecían a mi memoria ciertos momentos políticos de mi tierra, ciertas actividades sociales de mi ciudad, ciertos acentos distintos de mi lengua, que me dieron la ilusión de no hablar ya conmigo mismo y con los míos más próximos, sino con unos hermanos más desgraciados en el mundo, entre los cuales no necesitaba yo contarme, a los cuales amaba de puertas afuera: que eran mis hermanos, sí, pero eran *otros*.» Però ha començat evocant una Espanya de captaires («sus mendigos en hilera tendiendo la mano en una actitud que hace del mendigar y gobernar una sola cosa: una actitud terriblemente ambigua de miseria y orgullo»), i ara, tot i haver-se instal·lat en «una España aparte que no se contentaba con la austera gloria señalada a la de solitarios y profetas, sino que se lisonjeaba con otra más mundana, con una participación más directa en la vida civil de las naciones»; ara, veu des de dins de casa, al carrer, un mendicaire que fa el seu ofici «con este arte refinado de pedir limosna que revela la mendicidad como una profesión nacional». I aquesta altra terra, malgrat tot, se li torna a fer Espanya («Ésta es, pues, tierra de España»). Però aquesta contradicció li acaba essent insuperable: «Y no puedo ya más. Dejádme ahora.»

Tot plegat, l'article fotografia l'enuig de Maragall de no poder fer sobre Espanya un article com el que havia fet sobre França, o sigui, des de fora. Podria ilustrar una altra constant d'aquests articles, la contraposició entre ànima i cos; en el sentit que podríem dir que en el moment de prendre consciència que ell forma part del cos d'Espanya, això el divideix entre sortir-se'n i seguir parlant de la seva ànima o bé, si sortir-ne no li és possible, renunciar malhumorat a continuar parlant-ne. El pidolaire que veu per la finestra de casa el situa en un cos que tot just acaba de no identificar com a seu. D'altra banda, l'article de la setmana següent, el 24 d'aquell mateix mes de juliol, «Perfiles», té un tema increïble, que és el fet que hi ha gent, a Espanya, que quan es fan una casa «encargan su construcción, provisión y acomodo a una empresa extranjera», cosa que, no cal dir-ho, no agrada a Maragall. Com sempre, la raó és de vida, d'ànima, i és evident que Maragall entén la casa com a «santuario de vuestra vida y de vuestra muerte», la considera «una extensión, una formación del alma individual, del alma familiar», i creu que deixar que algú de fora, que no en coneix els propietaris, la faci és perdre irremissiblement personalitat, quedar fora de l'ànima, de la vida. El lloc on Maragall escriu, destria i mostra la seva vida, la seva ànima, és la seva casa, que és una extensió de la seva ànima; des d'allí, és capaç, tornant a «La espaciosa y triste España», de deixar fora Espanya. Però la realitat exterior —i la casa no pot quedar-ne del tot separada— torna a situar-lo a Espanya a desgrat d'estar-ne separat per les parets de la vida interior i familiar, malgrat la distància a què es troba la seva ànima, tanmateix sensible a la realitat que el pidolaire representa.

Tot i que «Perfiles» es pugui relacionar d'alguna manera amb l'article anterior, és clarament excessiu, extremat i agre, com ho és, i fins i tot més, «El rapto de la Gioconda», que és del 31 de juliol. En el fons, continua alenant el refús maragallià del que ell anomena socialisme, que vol dir uniformisme, manca d'ànima, i la vinculació del que és viu i té ànima amb l'individual, amb allò que té arrels en la terra. Però, en la superfície, Maragall va reprendre, més asserenat, el tema d'Espanya, arribada la tardor, en polèmica amb Unamuno. És una polèmica coneguda, que cal situar en el context d'un llarg diàleg entre ells dos al qual va dedicar atenció, acuminadament com solia, un altre membre de l'Institut des de 1978, Joan Fuster; i tot d'altres estudiosos. No m'hi deturaré sinó per subratllar una característica de l'article polèmic de Maragall («Catalunya i avant», del 5 d'octubre): que ni des del punt de vista de l'escriptura ni per l'ordre d'exposició s'assembla gaire als altres d'aquesta època. És construït amb rigor lògic: exposició de la tesi d'Unamuno que Catalunya ha de catalanitzar Espanya en espanyol; refutació —que ja han provat els catalans de fer-ho durant cinc segles sense cap resultat que no fos perdre l'ànima—; exposició de la tesi que Catalunya, en comptes d'expandir-se en castellà, el que

ha de fer és conèixer-se millor («ir hurgando cada pueblo en su terruño, en su alma particular»), com ho haurien de fer els altres pobles ibèrics perquè en sortís «el alma peninsular aún por descubrir». Aquí no hi ha dubte ni confusió, sinó defensa del catalanisme com a apregonament en l'ànima de Catalunya.

I Maragall no s'hi mostra ni relaxat i somniador ni malhumorat, sinó senzillament manifesta que creu el que exposa, que n'està fermament convençut; si no és intransigent, sí que el sentim terminant: «Esa es mi fe, y todo lo demás me parece perder tiempo y malgastar fuerzas.»

Els articles continuen fins al 23 de novembre. Les característiques dels de l'estiu també. «Réplica», del 19 d'octubre, torna a ser, serenament, sobre el socialisme i el paper d'intel·lectual, de contemplador des de la seva pau, que Maragall es concedeix a ell mateix; «Película espiritual», del 12 d'octubre, és sobre el cinema com a fenomen social, i es torna a convertir en una crítica de la societat moderna, del suposat progrés que comporten els avenços: «Así, vemos como toda invención material es seguida, por de pronto, de una agravación de la bestialidad: las máquinas producen la esclavitud en las fábricas, los explosivos favorecen el prurito sanguinario, la fotografía la difusión de la vulgaridad y la indecencia, etc.» Per a Maragall, el valor del cinema és el de poder produir documents; és pervertir-ne l'ús, en canvi, cedir al gust de la gent, que «prefiere que le den una cosa puesta, la reproducción de una representación, en cuyo doble tránsito la flor pierde su aroma y queda sólo el bajo interés de la acción». Però, amb cinema o no, la cançó és la mateixa: «Salvad al hombre vivo, y no os turbe el fantasma social.» L'últim article d'octubre, del dia 26, «Otro raptó», contraposa un públic reduït, selecte, i un públic nombrós, a propòsit de la interpretació musical; naturalment la puresa només pot ser assolida en el primer cas.

Són aspectes del mateix. Interessants també perquè s'acaren a temes diversos, els successius articles, sense moure's de l'intemporal i ideal, sense renunciar a les idees generals que Maragall quasi obsessivament hi repeteix parli del que parli. Però cada article aporta al total algun aspecte il·luminador, per exemple el tractament més sistemàtic de la relació entre ànima i cos, que ja hem vist al·ludida o tractada en altres articles, és el tema del dia 16 de novembre. Aquest article i el del dia 9 anterior, «Carta a una senyora», són més directament parenètics —més sermó o exhortació— del que ho són els altres; i hi és molt sensible la inspiració religiosa dels consells que hi són donats, tant com la independència dins de l'ortodòxia que qui fa el sermó mira de mantenir. La «Carta a una senyora» tracta de la separació o no entre «vida religiosa y vida mundana», o també, que deu ser el mateix per a ell, entre «el espíritu religioso y el sentido moral». No hi ha contraposició, hi sosté Maragall, entre Déu i el món, sinó unitat que només pot mostrar

el cristianisme, vista la limitació de les solucions dels epicuris, dels ascetes i dels pan-teïstes. Torna a ser realitzable en cada individu, aquesta unitat («me esfuerzo en vivir cuanto puedo en Cristo»). En «Panacea» l'exhortació final tampoc no és gaire original, però sí que resulta ben significativa: «Tratad de usar el cuerpo como alma y el alma como cuerpo y estaréis en algo de la unidad de su naturaleza y en su trabajo más propio, y por tanto en la única salud y belleza de toda ella.» Lliga amb el tema de la modernitat i l'esperit individual l'últim de novembre, «Bien catalán», del dia 23, que és també l'últim dels seus escrits publicats en vida de Maragall. Hi és mantingut que les empreses individuals heroïques són importants, a Catalunya, perquè encara no és prou moderna, perquè hi ha una ineficàcia col·lectiva que «es la garantía de que la heroicidad y la luz de cada uno serán bien puestas a prueba. ¿Y a qué venimos al mundo sino a esto?» En fi, la sòlita llei de paradoxes.

Un d'aquests articles és més cèlebre; se n'ha parlat més. El del primer de novembre sobre «Los vivos y los muertos». Perquè s'hi ha volgut veure un presentiment per part de Maragall de la seva mort. Una part del mite Maragall va edificar-se sobre la seva mort, que n'hauria mostrat la seva fe, la seva enteresa humana: l'acceptació de la seva condició humana i el lliurament als dissenys divins. Hi van contribuir la semblança de Maragall i la notícia dels seus últims dies que va escriure en dos textos de 1912 el pare caputxí Miquel d'Esplugues, el qual santificà per la mort la vida de Maragall: «d'altres poden haver mort tan cristianament com ell, però ningú més resplendentment», segons el frare, «i la resplendor de la seva mort no fou sinó l'esclat que curullà la resplendor de la seva vida». Una anticipació d'aquesta lucidesa de sant de Maragall a l'hora de la mort hauríem de trobar-la en l'article citat, «Los vivos y los muertos». Però el que hi trobem és el mateix Maragall de tots aquests articles, paradoxal i particularment brillant, ara, que, en arribar la diada dels morts, planteja a la seva manera el tema de la continuïtat entre la vida i la mort. Té un tema, doncs, inevitablement fúnebre. Ara, tant la continuïtat en l'altra vida («algo de nuestra humanidad habrá aún en ella: ¿no os lo dice el corazón?») com la insistència en els moments d'eternitat que hi ha en la vida («momentos de eternidad sentimos ya en nosotros mismos»), tot això expressa obsessions de Maragall que vénen de la seva poesia. Que, des del punt de vista de l'anàlisi textual, no podem dir que siguin ara noves i provocades pel presentiment de la seva mort. D'altra banda, més d'un eco de les preocupacions per Maragall mostrades en «El cant espiritual» —que, col·locat al final de *Seqüències* i tractant del que tractava, s'ha tendit a prendre com una mena de testament en vers— ressona en «Los vivos y los muertos», i això ha acabat de perfilar un Maragall en el seu darrer any de vida lliurat a la reflexió de la mort, presentint la seva i ple de cabòries metafísiques.

Com va morir Maragall és un afer privat, i no cal dubtar que devia provar de viure la proximitat de la mort amb consciència, serenament i cristiana. Una altra cosa és que això quedés reflectit en la vida pública, en l'obra escrita. L'estada de quatre setmanes a Caunterets, aquell estiu, ja havia estat per a refer-se, perquè no s'acabava de trobar bé. Però vagament, i una mica com habitualment. Escriu Pijoan: «A la tardor de 1911 em va escriure que no se sentia bé, però jo no en vaig fer gran cas, perquè ja estava acostumat a veure'l delicat, i en Maragall deia que cada deu anys tenia una malaltia cançonera de la qual sortia amb treballs, però sempre millorat per dins.» Els qui el tractaven estaven «acostumats», diu Pijoan, «a l'espècie d'equilibri inestable de salut en què vivia en Maragall». No tenim les últimes dues cartes de Maragall a Pijoan; l'última publicada és la del 27 de maig en què li parla de l'Institut. En les cartes conservades, a altres corresponents, és a mitjan novembre que Maragall comença a parlar del seu estat de salut, vagament però entre preocupat i displicent. El 14 de novembre escriví una carta molt sentida a Lluís Lluís, que havia perdut un fill encara petit. Mira, molt maragallianament, de consolar-lo, i al final li promet escriure-li més sovint. «Por de pronto», diu excusant-se de no haver escrit fins aleshores —havia rebut la notícia el 17 d'octubre, i havia respost amb una nota breu—, «estoy pasando un período de depresión, un estado general de flojedad de fuerzas, dispepsia, enflaquecimiento, ¡qué sé yo...! Todos los que me quieren me atormentan un poco para que vea médicos, pero yo tengo poca fe... y más temor al médico que al mal, que por ahora tampoco me aprieta mayormente, ni me priva de mis tareas.» Una cosa semblant escriu quatre dies més tard, el 18, a Bosch i Gimpera. Per aquesta carta sabem que s'ha reincorporat a l'Institut —cosa a més provada per la data del text abans citat «Per a la Biblioteca de Catalunya»— i que a la Filològica han tractat les diverses alternatives de publicació dels *Himnes homèrics*. Després d'innovar Bosch de com van les coses, en termes que després reportaré, li comunica que «jo ja tinc llesta del tot la metrificació» i afegeix: «Ja sap la vida retirada que faig, i més ara que em trobo un xich decaigut de salut, dispèptich, amagrit, dolorit de tot el cos... en fi, una *marfuga* d'aquelles que un hom passa de tant en tant, fins que s'hi queda. Jo espero, no obstant, que si Déu vol, sortiré d'aquesta, perquè l'ànimo es bò y axò es lo principal.»

Els termes de la carta a Lluís i els de la carta a Bosch són semblants. Ha reprès la feina, en tornar de l'estiu. Tancat a casa, ha anat llegint —per exemple, *Las cerezas del cementerio* de Miró—, escrivint cartes i articles i acabant els *Himnes*. Ha sortit de casa com a mínim per anar a l'Institut. Però s'ha aprimat i es troba dèbil. Pijoan diu que li ha escrit l'última carta «malalt al llit», «però tampoc no en vaig fer gaire cas; li vaig contestar», explica, «recomanant-li que així que estigués bo vingués a Roma, on em trobava jo altra vegada». L'últim article va sortir el 23 de novembre, com hem vist, i del dia 25 és

una nota que envia encara a Bosch i Gimpera. Potser és posterior la carta que reporta Pijoan que li va enviar del llit estant.

Des del punt de vista dels testimonis escrits, aquests són els fets. I que va assistir fins que va poder, fins un mes abans de la mort, a les sessions de l'Institut. En aquell moment s'hi planificava la col·lecció de traduccions el primer volum de la qual, pòstum, serien els seus *Himnes homèrics*, i era versemblantment Segalà qui, encara amb el suport de Carner, portava la veu cantant. En la carta a Bosch del dia 18 en què li parlava de la seva salut, Maragall li explicava el següent. «Després d'algunes discussions sembla prevaldre la idea de que en l'edició monumental vajin sols les obres majors d'Homer, y que'ls himnes surtin en unes edicions pedagògiques que's ferán d'autors grechs y llatins ab el text original, versió interlineal y versió o traducció llista en prosa y —en el nostre cas— s'afegiria al cap d'avall la meva metrificació catalana de la qual se feria ademés un tiratje apart per una biblioteca, que també vol editar l'Institut, de pura vulgarisació d'obres clàssiques. No hi ha encara res ben resolt, pero si ho fos axís, se demanaria a vostè una traducció interlineal ò sia paraula per paraula ademés de la de prosa que ja tenim de vostè y que també hi aniria... Jo ja tinch llesta del tot la metrificació.» La idea d'afegir-hi, a més de les versions en prosa de Bosch i en vers de Maragall, una interlineal sembla molt de Segalà, i realment innecessària. Al final, es devia deixar convèncer que no calia, i en una data que Riba treia de l'obliteració del segell de correus, que era del 25 de novembre, Maragall escrivia altre cop a Bosch sobre el mateix tema: «Ahir acabá de resoldre's lo dels himnes. No caldrà que's fassi traducció interlineal. Anirà el text grech à dalt, la seva traducció, que ja tenim, á baix (en plana partida) y la meva metrificació a l'altra plana. Crech que farà bonich.» I així és, efectivament, com va anar.

No sé si el 24 de novembre va ser l'últim dia que va sortir de casa. Però aquell dia va anar a l'Institut, doncs. I l'Institut, mort ell, va publicar els seus *Himnes homèrics*. Una obra que segella definitivament l'intent de Maragall de millorar la seva llengua poètica amb un viatge atent i enlluernador a les deus de la poesia occidental, i que continua l'aventura de la *Nausica*, d'una banda, i que, d'altra banda, és l'aportació de Maragall al projecte de l'Institut, al qual s'havia incorporat, aquella primavera, amb entusiasme i dedicació, tot i trobar-s'hi «un xic exòtic i desorientat». El Maragall que s'hi incorporava se sentia en plenitud interior, tenia les idees clares i no volia deixar-se endur pel concret sinó només pels projectes de fe, ideals. M'agradaria haver documentat que, tot i el seu aïllament, Maragall trobà forces per a comprometre's amb fe —amb la fe dels seus articles d'aleshores, vull dir— en el projecte de l'Institut.

Josep Teixidor i Batlle

(1920 - 01.08.1979)

Josep Teixidor i Batlle

PER MANUEL CASTELLET I SOLANAS

Josep Teixidor i Batlle, membre de l'Institut d'Estudis Catalans des de l'any 1967, morí tràgicament el 6 d'agost de 1989 mentre treballava les seves terres a Llers, a la prematura edat de seixanta-vuit anys. Amb ell molts vam perdre no tan sols un bon amic, sinó un científic d'una personalitat i una honestedat tal que li permeteren exposar sempre el seu criteri amb rigor.

Josep Teixidor va néixer el dia 10 de novembre de 1920 a Llers, a l'Alt Empordà, fill de metge i de mestra d'escola. L'Empordà, i Llers en particular, havien de marcar fortament la seva vida. Com més endavant veurem, dedicà una bona part de les seves energies a la reconstrucció de l'agricultura en un poble que fou pràcticament destruït per la guerra del 1936.

Com d'altres de la seva època —Joan Ainaud, Enric Casassas, Joan Casulleras, per citar-ne alguns amb els quals guardà una bona amistat—, Teixidor va tenir la sort d'ésser alumne de l'Institut-Escola, on pogué aprendre sota la direcció de mestres com Ramon Aramon, Jordi Dou o Josep Estalella.

L'Institut-Escola, on Teixidor conegué Elvira Bigas, que més endavant esdevingué la seva muller, deixà una forta empremta en la configuració dels seus caràcter i mètode de treball. Fou una etapa de la seva vida de la qual tenia un record immillorable, i en parlava de bona gana. Tot al contrari de l'etapa que l'havia de seguir, la guerra.

El març de l'any 1938 va haver d'anar a la guerra; era de l'anomenada *lleva del biberó*. Les il·lusions nascudes a l'Institut-Escola del jove de disset anys es van veure temporalment truncades pels esdeveniments politicomilitars. Fou al front, a l'Ebre i a Camarasa, i es dedicà a l'evacuació de ferits de primera línia; passà tota mena de calamitats i fou tractat contra el paludisme amb aquelles sulfamides que el doctor Antoni Esteve fabricava en una rebotiga de Manresa, un dels èxits més importants de la indústria farmacèutica catalana. Tots aquests fets acaben de definir l'home, un home de coratge, capaç d'afrontar amb decisió i responsabilitat qualsevulla contingència. Contràriament a l'etapa anterior, a Teixidor mai no li va plaure haver de parlar d'aquest any escàs però llarg, i quan ho feia era amb gran respecte pels altres.

És just en acabar la guerra quan comença a forjar-se el Teixidor matemàtic. De fet, ell ja havia començat a estudiar a la Facultat de Medicina abans d'anar al front, seguint la tradició familiar; però, mentre trobava que allà s'avorria, passava les hores amb els seus companys de la Facultat de Ciències que estudiaven ciències exactes. Així doncs, es decideix, finalment, per les matemàtiques i amb uns cursos accelerats es llicencia el curs 1942-1943.

És ajudant de classes pràctiques els primers anys i l'estiu del 1946 té l'oportunitat d'estudiar (juntament amb Joan Casulleras) a Ripoll amb el professor Luigi Fantappiè, de la Universitat de Roma.

Aquest fou el primer d'una sèrie de contactes internacionals, ben poc freqüents en aquella època, que el portaren a Itàlia, Alemanya i Suïssa i que donaren a Teixidor aquesta visió —que ha mancat i manca encara a tants altres— que, per treballar en matemàtiques, una de les coses fonamentals és el contacte personal amb científics d'altres àrees i altres ambients. Possiblement, aquí rau el suport decidit que, quasi quaranta anys després, donaria a la creació del Centre de Recerca Matemàtica (CRM).

En condicions econòmiques molt difícils —no hem d'oblidar que acabava de finalitzar la Segona Guerra Mundial— Josep Teixidor marxa, el desembre de 1946, a Roma per seguir els seus estudis amb Fantappiè. Allà prepara la seva tesi doctoral sobre *Funcionals analítics*, que defensarà poc després a la Universitat de Barcelona. Ja l'estiu de 1951 marxa aquest cop a Hamburg per treballar amb els professors Wilhelm Blaschke i Ernst Witt. Són una altra vegada anys durs durant els quals comparteix una beca amb Josep Ninot i Albert Dou. Allà és on Teixidor coneix la geometria i l'àlgebra modernes, que més tard havien d'influir decisivament en la formació dels estudiants de ciències de Barcelona.

Encara l'estiu de 1955 fa una nova escapada a l'Escola Politècnica Federal de Zuric, on, seguint un curs de Beno Eckmann, té contacte per primera vegada amb la topologia, estudis que ell introdueix a Barcelona (i probablement a Espanya) en un curs de doctorat sobre teoria d'homotopia el curs 1955-1956. Aquestes primeres relacions amb Eckmann i amb la topologia per meteren que l'any 1971 qui fa aquesta semblança es traslladés a Zuric per doctorar-s'hi i s'iniciés així una veritable escola de topòlegs, estretament vinculats a l'Escola Politècnica Federal d'aquella ciutat suïssa, deixebles en el fons de les idees de Heinz Hopf i de Beno Eckmann, entre els quals cal esmentar Jaume Aguadé, Carles Broto i Carles Casacuberta. Un grup de recerca que, durant anys, ha estat punt de referència mundial per la seva qualitat i per l'organització durant vint anys de la sèrie de congressos *Barcelona Conference on Algebraic Topology*.

Sempre preocupat per introduir a l'ensenyament de les matemàtiques les idees que ja eren corrents en altres països i que encara eren desconegudes a Catalunya, es de-

dicà a aquesta tasca d'una manera intensa a partir de l'any 1957, quan fou nomenat catedràtic de Geometria Analítica i Topologia de la Universitat de Barcelona. Amb la col·laboració de Josep Vaquer, també membre de l'Institut, i de Joan Casulleras, inicià, el curs 1958-1959, una profunda reforma en els mètodes de la geometria i de l'anàlisi, que foren seguits arreu d'Espanya. És aquest, probablement, un dels canvis més importants que s'han produït en els darrers cinquanta anys en l'ensenyament de les matemàtiques, i l'impacte i les repercussions foren enormes, tant directament en els seus deixebles com en altres nivells de l'ensenyament.

No fou aquesta, però, l'única contribució a la reforma de l'ensenyament. El curs 1964-1965 introduí el primer curs de topologia algebraica a la llicenciatura de ciències, secció de matemàtiques, seguint el famós llibre de Peter Hilton i S. Wylie, *Homology Theory*, que acabava d'ésser publicat. Coses que ara semblen naturals, fa quaranta anys, en segons quins àmbits, eren excepcionals.

La relació de Teixidor amb els seus alumnes no era sempre fàcil d'assimilar per aquests darrers. Imbuït de l'esperit de l'Institut-Escola de la seva adolescència i havent assimilat durant la joventut els comportaments i les relacions de l'ambient universitari germànic, Teixidor tenia tota l'aparença d'un professor distant; en canvi, s'enduïa anualment els seus alumnes d'excursió a la muntanya, i es produïa una comunicació diferent de la de l'àmbit acadèmic. Això li permetia conèixer-los millor, tant acadèmicament com humanament, i formar-se una idea precisa de les seves capacitats, de les seves mancances, però també de les seves necessitats. Tothom que li demanà ajut o consell el rebé de manera franca.

La seva col·laboració amb el Seminari Matemàtic de la Universitat de Barcelona fou intensa, especialment en la tasca difícil i valuosa de tirar endavant una revista de recerca matemàtica d'abast internacional en un país on la tradició era molt minsa. Guiat pel professor Josep M. Orts, fundador de la revista *Collectanea Mathematica*, del qual Teixidor fou un col·laborador entusiasta, s'encarregà de la secretaria de la revista fins a l'any 1971, que passà a ésser-ne el director fins a la seva jubilació l'any 1987. Mantenir una revista periòdica amb una alta qualitat d'impressió, seleccionar-ne els articles susceptibles d'ésser publicats, establir els intercanvis corresponents i buscar el suport econòmic suficient foren algunes de les tasques que consumiren una bona part del temps de Josep Teixidor durant els darrers anys de la seva vida acadèmica activa.

L'amor al seu país li féu acceptar, l'any 1967, la proposta d'ésser nomenat membre numerari de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. Eren uns anys difícils en els quals el país començava a sortir de la foscor cultural i científica de la postguerra i calia aportar tots els esforços necessaris per a reconstruir-lo. Josep Teixidor es va

dedicar en cos i ànima a aquesta tasca, com a president de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (1968-1973), durant el mandat presidencial de Pere Domingo, i com a tresorer de l'Institut (1979-1983), durant els anys de presidència del seu amic Joan Ainaud.

El 1968, any de creació de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut, segregada de la Secció de Ciències, aquesta Secció la integraven només sis membres numeraris: Antoni Esteve i Subirana, farmacèutic; Josep Alsina i Bofill, metge; Oriol de Bolòs i Capdevila, botànic; Lluís Solé i Sabarís, geòleg i geògraf; Pere Domingo i Sanjuán, biòleg, i Josep Teixidor i Batlle, matemàtic. Era, doncs, l'únic representant de tot aquest ampli camp de les ciències matemàtiques, físiques i químiques, fet que el motivà a interessar-se per totes i a relacionar-se fortament amb les branques del coneixement representades pels seus col·legues a la Secció.

Amb tots ells la relació fou íntima, però molt especialment amb Antoni Esteve, a qui retrobava després de trenta anys, i amb Josep Alsina, el seu metge particular, amb qui compartí l'obertura conceptual i humana que l'aleshores president impulsà l'any 1978, amb la incorporació a l'Institut dels membres agregats. D'aquesta manera, la Secció de Ciències, a la qual ja s'havia incorporat Enric Casassas, s'enriquí amb Creu Casas, botànica; Enric Ras, enginyer; Antoni Prevosti, biòleg; Josep Laporte, farmacòleg; Heribert Barrera, químic; Oriol Riba, geòleg; Josep Vigo, botànic; Manuel Castellet, matemàtic; Ramon Folch, ecòleg; Carles Bas, oceanògraf; Josep Castells, químic; Ramon Margalef, ecòleg; Manuel Ribas, urbanista; Josep Vaquer, matemàtic; Gabriel Ferraté, enginyer, i Eduard Bonet, estadístic. Aquesta, impulsada com he dit pel president Josep Alsina, amb la complicitat de Teixidor, fou la primera obertura de l'IEC a l'emergent societat científica catalana, consolidada l'any 1988 amb la reforma estatutària impulsada per Emili Giral i completada l'any 2001 amb la reforma impulsada per qui signa aquesta semblança, que permeten que l'Institut d'Estudis Catalans pugui comptar avui amb cent quaranta membres numeraris, a més dels que han assolit ja la condició d'emèrits.

No puc deixar d'esmentar aquí novament l'entusiasme amb què Teixidor va acollir la idea de la creació del CRM, un institut de recerca de l'IEC especialment pensat per a investigadors visitants desplaçats a Catalunya per treballar conjuntament amb els matemàtics catalans. L'Institut reprenia així el contacte internacional amb les ciències bàsiques, no en la forma de la «Col·lecció de Cursos de Física i Matemàtiques» dels anys vint, sinó amb una estructura moderna, innovadora i creativa. Teixidor, que fou membre del Consell del CRM fins a la seva mort, no ha pogut veure el desenvolupament espectacular d'aquest centre i de la recerca matemàtica a Catalunya, però tots els matemàtics, i jo molt especialment, ens sentim deutors del seu estímul en uns anys en què tot era més difícil. La

seva obsessió pel rigor, per la qualitat i pel treball continuat i honest han marcat les línies d'actuació del CRM, i han permès situar-lo, en la seva forma jurídica actual, com un dels instituts més prestigiosos d'Europa.

Col·laborador des dels inicis en el projecte de la *Gran enciclopèdia catalana*, fou responsable d'una part dels termes matemàtics que s'inclouïen i, directament o indirectament, s'encarregà de la redacció d'articles. Un lector perspicaç s'adonarà del rigor matemàtic i lingüístic d'aquells articles de l'enciclopèdia redactats sota la seva direcció. L'ús del llenguatge, de forma precisa i sense floritures inútils, fou una de les seves característiques, quelcom molt important en matemàtiques per tal que una expressió digui tot allò que ha de dir i només allò. Poques persones com ell han entès la importància del llenguatge.

En parlar de Teixidor i l'Institut d'Estudis Catalans, cal fer esment de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer. Amic de Ferran Sunyer des de molts anys per les seves afinitats matemàtiques, polítiques i socials, però també per la vinculació d'ambdós amb l'Empordà, Teixidor intervingué activament en el procés per regularitzar la situació acadèmica de Sunyer. En la dècada dels vuitanta, Teixidor es preocupà tant per la conservació del patrimoni que havia deixat Sunyer en morir com per servir la memòria de qui fou un dels matemàtics catalans més destacats dels anys cinquanta i seixanta. La idea inicial de crear una fundació vinculada a una institució universitària no prosperà, però fou el germen perquè uns anys més tard, gràcies al senyor Joan Casanovas, amic de la família Sunyer, i al secretari general de l'Institut, es creés la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer, el patronat de la qual el formen membres de l'Institut o bé designats per ells. La Fundació atorga anualment un premi internacional de prestigi a una monografia matemàtica que posi al dia els avenços realitzats en alguna àrea de les matemàtiques, que és publicada per l'editorial suïssa Birkhäuser en la sèrie «Progress in Mathematics», una de les de més prestigi internacional.

Josep Teixidor era un home d'una gran riquesa interior, disposat sempre a ajudar els seus deixebles, col·laboradors i amics. Era un home de llenguatge precís i ric, amb una lògica abstracta i difícil de comprendre a vegades. També ell deia que li costava entendre els altres, sobretot quan les idees no eren clares o prou nobles. Només podia viure si estava en pau amb la seva consciència, i això, afegit a una visió clarivident de les situacions, feia que tingués una gran exigència amb ell mateix i amb els altres, les actuacions dels quals a vegades no podia entendre o no podia admetre.

Seria incomplet acabar una semblança sobre Josep Teixidor sense tornar a parlar de Llers, on nasqué i morí. Ja al començament dels anys seixanta inicià la reconstrucció d'una malmesa agricultura al seu poble natal. Amb una bona base científica, mitjans tec-

nològics escaients i una voluntat de ferro, a la qual ajudà tota la seva família, aconseguí conreus de vinya, oliveres i fruiters de gran qualitat (la seva preocupació de sempre, la qualitat). Allà es retirà el 1987 per tal d'ocupar-se dels conreus i els ramats; i en aquesta dura tasca, que ell pocs dies abans de l'accident em confessava que era una de les més gratificants de la seva vida, el sorprengué inesperadament la mort.

En la reforma del cartell de premis de l'Institut de mitjan anys noranta, el Ple acordà que el premi que periòdicament s'atorga a un treball de recerca matemàtica fos denominat *Premi Josep Teixidor*, en reconeixement a qui impulsà decididament la presència de científics de les àrees properes a les matemàtiques entre els membres numeraris de l'Institut d'Estudis Catalans.

Nous membres

SECCIÓ DE CIÈNCIES BIOLÒGIQUES

Membres numeraris

Àngel Llàcer i Escorihuela

El senyor Àngel Llàcer i Escorihuela va néixer a Alcàsser (Horta del Sud, País Valencià) el 1944. Va estudiar el batxillerat, com a alumne lliure, a l'Institut Lluís Vives de València i posteriorment va estudiar medicina a la Universitat de València, on es va llicenciar i va obtenir l'especialització en cardiologia.

En la seva carrera professional, que ha dut a terme a la Universitat de València, ha compaginat la docència, l'assistència i la recerca. Va ser professor ajudant de medicina interna durant sis anys i després catedràtic d'escola universitària, dedicat a la docència de la fisiopatologia mèdica, en els estudis de primer cicle a l'Escola Universitària d'Infermeria, i de Cardiologia, en el segon i tercer cicles de la Facultat de Medicina. Va ser director de l'Escola Universitària d'Infermeria durant el període constituent de la Llei de reforma universitària. Després va dirigir l'escola esmentada en dos períodes consecutius (els tres nomenaments van ser per elecció, per unanimitat, de la Junta del centre). Pel que fa a la tasca assistencial, va ser metge resident de medicina interna (cardiologia), després metge adjunt de cardiologia i, actualment, és cap del Servei de Cardiologia de l'Hospital Clínic Universitari de València (aquesta plaça està vinculada al càrrec de professor d'universitat).

Quant a la recerca, les principals línies de la seva tasca d'investigador són: la valoració funcional hemodinàmica, l'electrofisiologia experimental i clínica, la cardiopatia isquèmica clínica i els factors de risc cardiovascular. Els resultats obtinguts queden re-

flectits en els noranta-cinc articles originals que ha publicat en revistes científiques especialitzades. D'aquests articles, cinquanta-sis han estat publicats en revistes amb factor d'impacte: *American Journal of Cardiology* (2), *American Heart Journal* (2), *Clinic Cardiology* (2), *European Heart Journal* (3), *Heart* (1), *International Journal of Cardiology* (10), *Journal of the American College of Cardiology* (1), *Maturitas* (1), *Medicina Clínica* (4) i *Revista Española de Cardiología* (30). La resta d'articles han estat publicats, entre altres revistes, a *Cardiovascular Reviews and Reports*, *European Journal of Echocardiography*, *Journal of Electrophysiology*, *Latido*, *Medicina Española*, *Revista Española de Medicina Nuclear*, *Revista Latina de Cardiología*, *Stimucœur*. Ha presentat dos-cents cinquanta-quatre resums de comunicacions a congressos nacionals i internacionals.

Cal destacar el paper que el senyor Àngel Llàcer ha tingut en la promoció del català com a llengua científica en el País Valencià. Durant el període que va dirigir l'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de València, va introduir el català en més del cinquanta per cent dels grups docents de la carrera. També ha impulsat la presentació en català de les participacions als congressos científics als territoris de parla catalana. Així, ha signat com a primer autor trenta comunicacions i cinc articles-ponències, i n'ha presentat moltes d'altres que no han estat publicades.

En un altre aspecte, el senyor Àngel Llàcer ha estat impulsor d'activitats culturals, sanitàries, cíviques i de recerca per al desenvolupament de la societat valenciana emmarcada en l'àmbit de la promoció de la llengua i de la cultura catalanes. En destaquem les següents:

- Ha participat en la confecció de la història de la ciència hospitalària, amb registre de base de dades en català.
- Ha estat promotor de polítiques valencianistes, participant en la publicació de manifestos.
- Ha dirigit dos estudis poblacionals sobre factors de risc cardiovascular al País Valencià.
- És membre del Col·lectiu Joan Lluís Vives, amb més de quaranta articles en català signats, publicats en diaris i revistes.
- És membre de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta del Sud.
- És membre de la plataforma cívica Valencians pel Canvi.
- Ha publicat setze articles a la revista *Saó* sobre temes sanitaris i d'altres a diaris i revistes.
- És membre fundador de la Societat Valenciana de Ciències de la Salut Joan Baptista Peset i de la Societat Valenciana de Cardiologia.

— Ha estat membre dels comitès organitzadors de cinc edicions del Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (CMBLC): vocal del Dotzè i del Tretzè Congrés, vicepresident del Quinzè i del Setzè, i president del Dissetè (València, 2004).

— Ha organitzat reunions intercongressuals dels CMBLC: l'Alguer (1998) i València (2004).

— És representant de la Universitat de València en el Patronat de la Fundació Al-sina i Bofill, per designació directa del rector, des de la creació d'aquesta Fundació.

— És president electe de la Societat Valenciana de Cardiologia.

El senyor Àngel Llàcer és, des de fa anys, una personalitat molt destacada en els ambients catalanistes valencians, sempre disposat a participar en activitats relacionades amb la difusió del català com a llengua de cultura, especialment en l'àmbit de les ciències de la vida i de la salut, malgrat que les condicions siguin més aviat adverses per a aquest tipus d'activitat. Quan el 2000 va proposar que el Dissetè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana se celebrés a València, sabia que no podria comptar amb cap altre ajut institucional valencià que no fos el de la Universitat de València; malgrat això, va comprometre's a organitzar el Congrés i se'n va sortir molt bé. El nivell científic de les ponències del Congrés va ser molt bo. Per tots aquests motius, comptar amb un membre de l'Institut en terres valencianes amb les qualitats del senyor Àngel Llàcer pot ser molt convenient tant per a l'Institut com per al País Valencià.

Text llegit pel senyor Ricard Guerrero i Moreno en el Ple del dia 4 d'abril de 2005

Membres numeraris

Joan Antoni Solans i Huguet

El senyor Joan Antoni Solans i Huguet és

conegut de qui us parla des de la seva època d'estudiant, durant la qual va ser un alumne fora del corrent i, posteriorment, col·laborador en el meu estudi.

La seva biografia arrenca de 1965 (tenia vint-i-quatre anys), quan va acabar la carrera d'arquitecte a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona; posteriorment, hi va professar per un cert període.

La seva carrera de funcionari, primer municipal i després de la Generalitat de Catalunya, és també brillant. Cal dir que no va ser un funcionari aferrat a la seva cadira sinó un funcionari creatiu, que amb la seva perícia i la seva responsabilitat va fer molt per a la defensa del paisatge i de l'urbanisme de Catalunya.

La seva obra culminant, després dels plans urbanístics de Vic, Mataró i Sant Feliu de Guíxols, va ser el Pla comarcal de Barcelona de 1976, sobre un territori de vint-i-set municipis que encara avui és vigent i difícilment substituïble.

El 1980, a l'edat de trenta-nou anys va ser nomenat director general d'Urbanisme de la Generalitat de Catalunya, càrrec de gran responsabilitat, on va exercir no solament com a polític sinó també com a mestre fins a l'any 2000.

Actualment, en una etapa més fosca però no menys lluïda científicament, treballa a la Universitat Pompeu Fabra i, des d'allà, ha confegit el Programa d'Actuació Urbanística de Vic i el Pla d'Ordenació de Puigcerdà. També ha assessorat Projectes Territorials del Bages.

Finalment, deixant de banda estrictament la biografia, he de cloure la presentació amb l'esment dels seus trets personals d'afabilitat, facilitat de tracte, seriositat i profun-

ditat d'opinions, així com clarividència dels problemes, a més de la seva provada catalanitat i esperit de servei.

Manca, però, remarcar una condició *sine qua non* entre els arquitectes, que és la seva aptitud per al disseny, perquè a banda dels aspectes científics que són bàsics, s'ha jutjat els arquitectes sempre per la vessant artística.

El senyor J. A. Solans ha rebut la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya i és membre numerari de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

Text llegit pel senyor Manuel Ribas i Piera en el Ple del dia 13 de desembre de 2004

Xavier Roselló Molinari

El senyor Xavier Roselló va néixer a Barcelona i té cinquanta-sis anys. En l'àrea de l'enginyeria industrial s'ha especialitzat en l'àmbit del transport.

És doctor enginyer industrial per la Univeritat Politècnica de Catalunya (UPC) i té dues titulacions universitàries: la d'enginyer industrial, especialitat organització industrial, per la UPC, i la de llicenciat en ciències econòmiques amb grau, per la Universitat de Barcelona (UB).

La seva tesi doctoral, *Dos algorismes heurístics per al disseny d'una xarxa d'autobusos i llur assignació a les línies*, obtingué la qualificació d'excel·lent *cum laude*.

Administració pública

El seu perfil professional es troba centrat en l'Administració pública. En els darrers quatre anys ha estat director tècnic adjunt de l'Autoritat del Transport Metropolità (ATM), el consorci format per la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i l'Entitat

Metropolitana del Transport i l'organisme responsable de coordinar les decisions i inversions en transport públic metropolità.

En aquest càrrec ha participat en les grans línies d'acció desenvolupades pel consorci: Pla Director d'Infraestructures 2001-2010; integració tarifària; Pla de Serveis del Transport Públic de Passatgers; propostes de denominació de les estacions, parades i línies de transport, on vetlla per la idoneïtat i propietat del nom, així com per la coherència global del sistema (l'elaboració de les propostes les fa en col·laboració amb un expert que és membre de l'Institut), i representació de l'ATM en organismes internacionals i en projectes europeus.

Anteriorment, de l'any 1998 al 2000, fou cap de Servei de Planejament i Estudis en la Direcció General de Ports i Transports de la Generalitat de Catalunya.

Ha treballat en altres entitats públiques, com ara: la Gerència de Protecció Civil, on va tenir responsabilitat en l'elaboració de plans municipals d'emergència i de la informació als ciutadans; la Direcció General de Seguretat Ciutadana (Mossos d'Esquadra), on va ser cap del Servei d'Informàtica; el Centre Informàtic de la Generalitat de Catalunya, on va ser cap de Projectes, cosa que el va portar a dirigir el desenvolupament de la Base de Dades d'Empreses (que unifica la informació sobre empreses que, a l'efecte de gestió, utilitzen els diversos departaments de la Generalitat), la Base de Dades de Variants de Topònims (aplicació de base que normalitza qualsevol adreça de Catalunya i retorna els noms oficials del municipi i del carrer, així com el codi postal corresponent) i l'Arxiu Unificat de Destinataris; la Direcció General de Transports de la Generalitat, on va ser cap de la Secció d'Informació del Servei de Planejament i Promoció; l'Institut Provincial d'Urbanisme de la Diputació Provincial de Barcelona, on va ser tècnic, i, finalment, també va participar en la Comissió Gestora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, on col·laborà en la redacció del Pla d'Ordenació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, per al qual va desenvolupar models urbanístics de localització residencial i de transport de viatgers.

Empresa privada

Tal com he dit anteriorment, si bé el seu perfil professional es troba centrat en l'Administració pública, també ha treballat esporàdicament en l'empresa privada:

— Va ser cap de la Divisió Industrial d' AIS - Aplicaciones de Inteligencia Artificial, SA, empresa d'informàtica dedicada al desenvolupament de sistemes experts destinats als mons financer (banca i assegurances) i industrial. Entre altres projectes, va dirigir el desenvolupament del Sistema Expert d'Ajut a la Programació Esportiva dels Jocs Paralímpics, encomanat pel COOB'92. L'aplicació genera el calendari esportiu dels jocs no-

més algunes hores abans de la cerimònia inaugural. Es tracta d'un problema complex d'optimització i per resoldre'l es va haver de recórrer als algorismes genètics.

— Va desenvolupar el projecte «Ajut a la programació del transport de viatgers a la demanda», amb l'empresa Advanced Logistics Group, per encàrrec de Transports Ciutat Comtal. El projecte tenia per objecte la gestió de la demanda de transport de persones amb mobilitat reduïda severa i la programació d'una flota de quinze autobusos.

Activitat acadèmica

Paral·lelament a la seva activitat professional com a enginyer, Xavier Roselló ha mantingut una activitat acadèmica a la Universitat Politècnica de Catalunya, on va ser professor encarregat de curs de l'assignatura investigació operativa en el Departament de Tècniques Quantitatives de Gestió de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona, des del 1977 fins al 1987.

Des del 1993 fins al 2000, va ser professor associat de la Facultat d'Informàtica de la UPC, en el Departament d'Estadística i Investigació Operativa.

En els darrers quatre anys ha estat professor associat del Departament d'Enginyeria Mecànica de la UPC, on imparteix l'assignatura Transport.

Ha dirigit la tesi doctoral *SONDES: Sistema generador d'alternatives similars ortogràficament o fonèticament a una cadena textual*, que va rebre la qualificació d'excel·lent *cum laude*.

Del 1987 al 1994, va ser coordinador del programa de doctorat Formalització del llenguatge natural, programa de caire interdisciplinari que tenia per objecte l'aplicació d'eines estadístiques, lògiques i informàtiques per facilitar el procés automàtic del llenguatge natural. Va impartir-hi les assignatures mètodes estadístics aplicats a la lingüística, lingüística quantitativa i xarxes neuronals aplicades al llenguatge natural i hi va coordinar els seminaris de recerca Semàntica i Accés intel·ligent a bases de dades.

Publicacions

Pel que fa a les publicacions, la seva activitat professional, majoritàriament fora de la Universitat, ha fet que tingués un caràcter més proper a la divulgació que a la recerca.

Sense ànim de ser exhaustiu, em referiré a algunes de les seves publicacions: redactà els capítols «El transport urbà» i «El transport interurbà» de l'obra *Catalunya: home i territori*, editat per la Fundació Bofill; fou responsable de quatre capítols del volum «Noves tecnologies i informàtica» en la versió catalana de la *Guia escolar VOX*; re-

dactà el fullet de trenta-sis pàgines *Barcelona, logistic center*, amb el propòsit de promoure les capacitats logístiques de la ciutat, per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona, del Port de Barcelona i d'altres organismes implicats, i elaborà el document «La intel·ligència artificial, una eina per millorar la qualitat i gestió de la informació aplicada a l'estadística», per encàrrec de l'Institut d'Estadística de Catalunya. En l'àmbit docent, és coautor del llibre *Mètodes quantitativs d'organització industrial. Problemes no lineals*. També és membre del Consell Assessor de la revista *DATAMON*.

En el capítol de llengües, cal destacar que a més de l'anglès i francès, llegits, parlats i escrits correctament, i que estan lligats a la seva activitat professional, ha seguit un aprenentatge continuat i sistemàtic del llatí des de l'any 1986 fins avui, i seguí un curs d'occità a l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona l'any 1978.

I per acabar, i en l'àmbit de les activitats personals, em referiré a la seva vinculació a la Coral Sant Jordi, de la qual va ser membre durant vint anys, des del 1971 fins al 1991.

Text llegit pel senyor Joaquim Agulló i Batlle en el Ple del dia 13 de desembre de 2004

Gabriel Navarro Ortega

El senyor Gabriel Navarro Ortega va néixer a Sueca, València, l'any 1964. Es llicencià en ciències matemàtiques per la Universitat de València, l'any 1987, amb premi extraordinari de llicenciatura. Es doctorà a la Universitat de València, l'any 1989, amb premi extraordinari de doctorat.

Fou becari postdoctoral al Mathematical Sciences Research Institut de Berkeley, Califòrnia, i becari postdoctoral al Mathematics Departament de la Universitat de Wisconsin-Madison, on prosseguí la seva formació sota la direcció de Martin Isaacs.

Des de l'any 1994 és professor titular de la Universitat de València i l'any 2003 fou habilitat com a catedràtic.

Ha estat professor visitant a la Universitat d'Ohio, l'any 1996; a la Universitat de Wisconsin-Madison, l'any 2000-2001, i a la Universitat de Florida, l'any 2004.

La seva àrea d'especialització és la teoria de grups i, dins d'aquesta, la teoria de caràcters dels grups finits. Els grups finits són les estructures matemàtiques presents en l'estudi de les simetries. Les accions dels grups en espais vectorials donen lloc a representacions lineals. Les taules de caràcters dels grups finits codifiquen una valuosa informació sobre les representacions lineals dels grups finits. L'estudi de les representacions és especialment delicada quan la característica del cos subjacent a l'espai vectorial en què opera el grup divideix l'ordre d'aquest. La teoria corresponent fou iniciada per R. Brauer, el deixeble més destacat del qual és M. Isaacs. Així, doncs, Gabriel Navarro s'ha format amb un dels especialistes més reconeguts en aquesta línia de recerca.

L'estudi dels grups finits i de les seves representacions té moltes repercussions en altres àrees de la matemàtica (com ara en anàlisi matemàtica, en àlgebra i en teoria de nombres), així com en branques de la física i de la química.

Gabriel Navarro és autor de més de setanta articles de recerca publicats en revistes de prestigi, com *Bulletin of the London Mathematical Society*, *Journal of the London Mathematical Society*, *Transactions of the American Mathematical Society*, *Proceedings of the American Mathematical Society*, *Mathematische Zeitschrift*, *Journal für die Reine und Angewandte Mathematik*, *Journal of Algebra*, etc. D'una especial importància són dos articles recents sobre la conjectura de McKay que ha publicat a *Annals of Mathematics*.

És també l'autor d'un llibre sobre representacions de grups finits que fou editat per Cambridge University Press l'any 1999.

Ha participat en set projectes de recerca, i hi ha estat l'investigador principal en dos. Ha dirigit tres tesis doctorals. Ha impartit conferències en centres de recerca de França, Itàlia, Anglaterra i els EUA. També ha participat com a conferenciant en jornades conjuntes celebrades a la Societat Catalana de Matemàtiques.

Text llegit per la senyora Pilar Bayer i Isant en el Ple del dia 13 de desembre de 2004

Membres numeraris

Josep Piera i Rubio

El senyor Josep Piera va nèixer a Benio-

pa (Safor, País Valencià), l'any 1947. Va realitzar els seus primers estudis als Escolapis de Gandia. El 1967 marxà a València a estudiar magisteri. Durant aquests anys, a la darrereria dels seixanta i primeria dels setanta, es va vincular plenament als ambients literaris de la ciutat de València. Ben jove, fa unes provatures en el teatre i s'inicia en la poesia. El 1974 van aparèixer els seus primers poemes en català a *Carn fresca*, antologia de joves poetes valencians —impulsada per Manuel Sanchis Guarner—, d'aquells que marcaran el punt de partença d'una nova generació literària al País Valencià.

Al llarg dels anys setanta, Josep Piera treballa en el camp de la pedagogia i de l'ensenyament de la llengua i col·labora activament en la fundació del Collectiu de Mestres de la Safor, formant part d'un equip a l'ICE, que, sota la supervisió de Manuel Sanchis Guarner, es va dedicar a la introducció del català en l'ensenyament primari, dins de l'anomenat *moviment de renovació pedagògica*. Josep Piera compatibilitza aquestes activitats amb les seves primeres publicacions poètiques a València i a Barcelona. Són també els anys dels primers premis literaris importants, com l'Andròmina, de 1977, per la seva primera novel·la, *Rondalla del retorn*, i l'important Premi Carles Riba de 1979 pel poemari titulat *El somriure de l'herba*. Josep Piera es convertirà així en un dels escriptors més significatius de la generació literària dels setanta. La seva presència a les antologies i als actes literaris d'aquells anys remarquen la dedicació vital i el compromís incansable per la llengua. Intervé en la creació de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, de la qual ha estat vicepresident, i del Centre Català del Pen Club, del qual fou també vicepresident, i participa activament en nombrosos recitals, congressos i trobades dedicats a la li-

teratura catalana, particularment a la generació literària dels setanta, celebrats als més diversos indrets de les terres de llengua catalana. Durant aquests anys fou tingut per un dels joves poetes «formalistes» vinculats a Llibres del Mall.

El 1981 obté el Premi Josep Pla de narrativa per *El cingle verd*, llibre inaugural en la narrativa de Piera de l'anomenada *prosa del jo*. Un estil de prosa narrativa que, com el mateix Piera ha confessat en més d'una ocasió, serà bastit a partir del mestratge estilístic d'un triangle fundacional: Marià Manent, Josep Pla i Joan Fuster. A partir d'aquests anys, Josep Piera dedicarà la seva creació literària a la construcció d'un ampli mosaic capaç de construir la seva particular visió mediterrània, la visió i el dir d'un «català del sud», com l'autor s'ha definit sovint. La seva trajectòria narrativa, i també la poètica, estan fonamentades en la construcció d'aquest paisatge de paraules que abasta les dues ribes de la Mediterrània. La Mediterrània de Josep Piera s'emmarca en la recerca de petges del passat medieval i modern català com a part integrant de la memòria col·lectiva europea.

El 1985 s'integra en la vida acadèmica de l'Istituto Universitario Orientale, de Nàpols, de la mà de Giuseppe Grilli, com a professor de català. De la seva experiència napolitana, sorgirà un dels llibres de prosa més ben valorats per la crítica, *Un bellíssim cadàver barroc*. El llibre recrea l'ambient i les bel·leses de la ciutat que va ser efímerament capital de la Corona catalanoaragonesa en temps del Magnànim. D'aquest llibre, se n'han fet diverses edicions i una traducció italiana publicada a Nàpols el 1990.

De la tardor de 1989 a les acaballes de 1991, Piera dirigirà «L'any del Tirant», una campanya dedicada a commemorar el cinquè centenari de la publicació del *Tirant lo Blanc*. Tot seguit, de 1991 a 1993, es fa càrrec de la direcció de l'Editorial Tres i Quatre, a petició d'Eliseu Climent.

Des d'aleshores, Piera viu a la Drova, prop de Gandia, dedicat plenament a la literatura i a la difusió de la cultura catalana, alternant estades i densos contactes literaris a València, Barcelona i Ciutat de Mallorca, com posen de manifest els llocs d'impressió de les seves obres. Ben mirat, ja des dels anys vuitanta, però sobretot, des dels noranta, Josep Piera havia anat conformant, llibre a llibre, el seu personal cicle narratiu i poètic de la Mediterrània. Les illes gregues, la Itàlia del sud, Marràqueix, Jerusalem han estat els escenaris de paraules, de veus i de memòries d'una aventura narrativa i poètica on el «viatge» s'ha convertit en el fil conductor d'una obra estilísticament personalíssima en el panorama literari català del darrer quart del segle xx.

Dins d'aquesta prolífica activitat literària, s'ha d'emmarcar també l'aportació que ha fet amb les recreacions i els estudis dels nostres poetes de Xarq al-Àndalus. Poetes àrabs de Tortosa, d'Eivissa, de Mallorca, d'Onda, de València, d'Alzira, de Dénia, que Piera ha sabut incorporar bellament a la memòria culta del nostre imaginari literari en lli-

bres com *El paradís de les paraules* i *El jardí llunyà*. En aquests llibres, Piera combina la prosa narrativa, el llenguatge assagístic, la història i la traducció poètica, en la reconstrucció literària d'un món andalusí mig oblidat que se'ns fa viu i real gràcies a la creació d'un llenguatge alhora narratiu i poètic ben convincent.

El 2001, amb la publicació d'*El temps feliç* i de *Jo sóc aquest que em dic Ausiàs March*, Piera obre una altra via narrativa en la seva obra. Amb el primer, definit per l'autor com una novel·la fotogràfica, es recreen i recuperen les atmosferes màgiques de la infantesa perduda. En el segon, Piera crea el que alguns crítics han definit com la primera novel·la biogràfica dedicada a Ausiàs March. És molt recent l'edició d'una tria personal dels poemes de Piera, *Cants i encants*, amb versions i variacions noves dels seus poemes.

Piera és autor de catorze llibres de poemes, disset llibres de narracions i nombrosos articles de crítica literària, opinions, impressions, viatges, etc., en revistes i publicacions literàries en català, castellà, francès, gallec, italià i anglès. Una part de la seva obra ha estat traduïda a l'anglès, al castellà i a l'italià i ha estat incorporada en moltes antologies publicades en diverses llengües. A més dels premis Andròmina, Carles Riba i Josep Pla ja esmentats, ha estat guardonat amb el Premi de la Crítica Valenciana, el Premio Nazionale Vita di Artista, el Premi d'Assaig Josep Vallverdú, el de la Crítica «Serra d'Or» (Assaig) i el de Sant Joan de Literatura Catalana. Ja el 1991 rebé del president Pujol la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Tot plegat, doncs, converteix Josep Piera en una figura emblemàtica de la literatura catalana actual, per la recerca d'un llenguatge narratiu i poètic arrelat a la terra, minuciosament treballat i lèxicament ric, per la constància i perfeccionament progressiu de la seva obra, per la dimensió nacional que aquesta ha adquirit, tant per les temàtiques escollides com per la seva presència i difusió en terres valencianes, mallorquines i, sobretot, del Principat, i per la consideració i respecte que ha sabut guanyar-se en el món literari català. La seva vida i la seva tasca són un exemple de lliurament generós a la causa de la llengua i la literatura catalanes dins uns paràmetres de fidelitat absoluta a l'esperit unitari encarnat per Pompeu Fabra, Joan Fuster i Manuel Sanchis Guarner, els seus mentors ideològics.

Text llegit pel senyor Francesc Vallverdú Canes en el Ple del dia 13 de desembre de 2004 i preparat pel senyor Germà Colón Domènech

Mila Segarra i Neira

La senyora Mila Segarra i Neira neix l'any 1950, a Barcelona. Es llicencia en filosofia i lletres (Secció de Filologia Hispànica) a la Universitat Autònoma de Barcelona el 1974 i es doctora en filosofia i lletres (Secció de Filologia Catalana) a la mateixa Universitat Autònoma el 1985, amb la tesi *La reforma lingüística catalana: Vol. 1: Ortografia. Vol. 2: Ortografia i morfologia. Vol. 3: Sintaxi. Vol. 4: Notes i bibliografia*, dirigida per Josep M. de Nadal.

Actualment és professora titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona, on exerceix la docència des del curs 1974-1975.

Les seves línies d'investigació són les següents: estandardització i codificació; llengua i mitjans de comunicació, i lingüística històrica.

Ha participat en diversos projectes d'investigació. Des del 1991 participa en projectes sobre models de llengua als mitjans (*Els models de llengua i els mitjans de comunicació audiovisuals (ràdio i televisió) en català*, 1991-1995; *La interrelació dels discursos oral i escrit en l'audiovisual*, 1996-1999; *Variació i creativitat en la subtitulació*, 2000-2003), dirigits per la doctora Anna M. Torrent. Ha format part també del projecte «*Essai de dictionnaire historique de la langue catalane*», de J. B. Alart (2000-2004), dirigit per Vicent de Melchor Muñoz.

És membre del grup d'investigació Llengua i Media de la Universitat Autònoma de Barcelona, i ha participat, dins del grup Llengua i Media, en l'elaboració dels criteris per a la subtitulació del col·loquial en els programes de televisió, per encàrrec de Televisió de Catalunya, i en l'informe *La qualitat de la llengua catalana a la televisió*, encarregat pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

Mila Segarra ha fet nombroses publicacions en forma de llibres i d'articles.

D'entre els seus llibres destaquen:

— *Història de l'ortografia catalana*, Barcelona, Empúries, 1985.

— *Història de la normativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1985, amb el qual va obtenir el 1985 el Premi de la Recerca sobre Llengua Catalana, atorgat per la Generalitat de Catalunya.

— Edició i estudi introductor a Josep Pau Ballot, *Gramàtica i apologia de la llengua catalana*, Barcelona, Altafulla, 1987.

— *Pompeu Fabra: L'enginy al servei de la llengua*, Barcelona, Empúries, 1998.

— *Pompeu Fabra*, Barcelona, Empúries, 1991, reeditat el 2002.

— *Anàlisi de la normativa catalana*, Barcelona, Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya, 2000.

— Amb M. Bassols, J. A. Castellanos, M. Dolç, N. Faura, J. Martí, D. Paloma, A. Rico, L. Santamaria, E. Teruel i A. M. Torrent, *La llengua de TV3*, Barcelona, Empúries, 1997.

— Amb els mateixos autors del llibre anterior, *La llengua de Televisió de Catalunya: Materials per a l'anàlisi*, Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1998.

Ha publicat, a més, una cinquantena d'articles, tots a l'entorn de dos temes centrals: la normativa catalana i els models de llengua per als mitjans de comunicació.

En el primer grup, el més nombrós, cal situar:

— «Sobre ortografia i pronunciació en català antic», *L'Avenç*, núm. 49 (1982).

— «Problemes ortogràfics. Procés de codificació», a *Actes del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença (18-22.12.1984)*, Barcelona, 1994.

— «Reflexions sobre la normativa sintàctica actual», a *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, organitzades pel Departament de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 1984.

— «Les set redaccions de les *Normes ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans», a *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*. Barcelona, 1985, «Estudis de Llengua i Literatura Catalanes», núm. x.

— «L'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i l'ortografia catalana», a *Studia in Honorem Prof. Martí de Riquer. Pars tertia (De lingua et litteris cataloniae)*, Barcelona, 1988.

— «Història de la normativa i dels models lingüístics de la llengua catalana», a Joan Martí (ed.), *Processos de normalització lingüística: l'extensió de l'ús social i la normalització*, Barcelona, 1991.

— «L'ortografia catalana a través de la història», a *Articles*, 1995.

— «El conflicte lingüístic català-castellà als segles XVI i XVII», a *Història de la cultura catalana*, vol. II, Barcelona, Edicions 62, 1997.

— «De les *Normes ortogràfiques* a la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra», Mercè Durfort (ed.), *Ciència i cultura al llindar del segle XXI*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1999.

— «L'establiment d'una norma: la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (1911-1918)», a A. Cano, J. Martines, V. Martines i J. J. Ponsoda (ed.), *Bescan-*

vi i identitat: interculturalitat i construcció de la llengua, Alacant, Universitat d'Alacant i Ajuntament de la Nucia, 1999.

— «Una llengua plural i rica per a una comunitat lingüística rica i cohesionada», a A. Cano, J. Martines, V. Martines i J. J. Ponsoda (ed.), *Bescanvi i identitat: interculturalitat i construcció de la llengua*, Alacant, Universitat d'Alacant i Ajuntament de la Nucia, 1999.

— «Enric Valor i la llengua normativa», a *Valoriana: Estudis sobre l'obra d'Enric Valor*, Castelló de la Plana, Publicacions de la Universitat Jaume I, 1999.

— «Les polèmiques lingüístiques prefabrianes», a M. À. Pradilla (ed.), *Societat, llengua i norma: A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*, Benicarló, Alambor, 2001.

— «Nova llum sobre les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans (1913)», a J. Ginebra, R-D. Martínez Gili i M. À. Pradilla (ed.), *La lingüística de Pompeu Fabra*, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i Universitat Rovira i Virgili, 2000.

— «Pompeu Fabra i el català de Barcelona», Joan A. Argenter (ed.), *Símposi Pompeu Fabra*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2000.

— «Antoni M. Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans», *Serra d'Or* (2001).

Des de la seva incorporació al grup de recerca Llengua i Media, Mila Segarra amplia el seu camp d'investigació cap a la temàtica de models de llengua per als mitjans, i en aquest àmbit ha publicat:

— Amb M. Bassols, M. Dolç, D. Paloma, L. Santamaria i A. M. Torrent, «Le modèle de langue des chaînes de télévision catalanes (TV3, Canal 33)» i «Adapting translation for dubbing to the customers requirements. The case of cartoons» (Yves Gambier [ed.], *Communication audiovisuelle et transferts linguistiques = Audio-visual Communication and language transfer*, Sint-Amansberg, Bèlgica, Fédération Internationale des Traducteurs, Unesco, Conseil de l'Europe, Ministère Français de la Culture, 1995).

— Amb D. Paloma, «De l'oral a l'escrit: la subtitulació per a sords en els programes de ficció de TVC» (I. Creus, J. Julià i S. Romero [ed.], *Llengua i mitjans de comunicació*, Lleida, Pagès, 2000) i «Llengua oral i llengua escrita a les sèries de televisió» (A. Cros, M. Segarra i A. M. Torrent [ed.], *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000).

— I amb M. D. Farreny Sistac, s'ha ocupat dels models de l'estàndard a: «Estàndard nord-occidental: fonaments històrics i descripció del model», a Alfred Agustí (ed.), *El nord-occidental entre dues llengües?*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1996.

Text llegit per la senyora M. Teresa Cabré i Castellví en el Ple del dia 13 de desembre de 2004

Mariàngela Vilallonga Vives

En principi, la presentació de la senyora Mariàngela Vilallonga s'inscriu en una tradició de l'Institut, que data de la primera formada de membres de la Secció Filològica: que no hi manqui mai algun especialista en antiguitat clàssica. Una ullada a les llistes dels qui n'han format part palesa fins a quin punt la decisió presa l'any 1911 era encertada: hel·lenistes i llatinistes hi componen un veritable «tableau d'honneur», que en tot moment ha contribuït a reforçar el prestigi de la institució. Que ningú no cregui, emperò, que la sol·licitada presència de Mariàngela Vilallonga a l'Institut resta justificada per la seva especialitat de llatinista. No: com sempre, la nostra proposta d'avui compta amb un mèrit *afegit*, el qual, a l'hora de la veritat, s'ha convertit en el mèrit *principal*. Vull dir que Vilallonga ha sabut treure un gran partit de la seva formació en lletres clàssiques, en canalitzar-la vers un tema que incideix al mateix temps en la història de la cultura catalana, sota un aspecte que fins ara ha estat poc treballat: els humanistes de les terres de llengua catalana.

Però vegem, de moment, les dades que podem extreure del seu *curriculum vitae*. Aquestes dades palesen tant la seva vocació professional clara i precisa com la seva aplicació a les tres direccions més desitjables en qui viu com a graduat en lletres: la docència, la recerca i la projecció social. Cursà amb el màxim profit la carrera de filologia clàssica a la Universitat Autònoma de Barcelona, on es llicencià l'any 1974. També s'hi doctorà el 1983, després d'uns anys esmerçats en viatges a la cerca de materials per a la seva tesi doctoral i en la reflexió aprofundida sobre aquests materials. Es tractava d'una reflexió que es veuria projectada en la tesi sobre la vida i l'obra de Jeroni Pau, sens dubte el més prestigiós dels humanistes catalans. La tesi tenia el seu risc: ella hi obria un camí pràcticament no fressat, de manera que hi comprometia el futur d'un capítol inèdit en la història de la cultura catalana. Mariàngela Vilallonga se'n sortí com pocs haurien aconseguit de fer-ho.

L'obligament lenta elaboració de la tesi no li impedí de seguir l'escala ascendent del professorat, sempre a la Universitat de Girona. Més aviat li ho facilità. Aquesta corba, passant per la «titularitat» el 1987, culminà amb la Càtedra el 2003. És habitual que

l'ensenyament impliqui moltes i variades càrregues (en forma d'assessoraments, secretaries, comissions, etc.), de les quals s'ha deseixit amb eficàcia.

Però, reprement una insinuació feta abans, allò que més cal posar en relleu ací és què ha significat l'orientació de Mariàngela Vilallonga vers l'humanisme en les lletres catalanes, especialment en el tombant dels segles xv a xvi, un tombant molt estès tant ençà com enllà. Quan dic en les lletres catalanes, ho dic, com és corrent i obligat, referint-me al mateix temps als humanistes valencians i mallorquins. És sabut que els humanistes viuen en un món clos, dins el qual s'intercanviaven lletres elegants en llatí, sobretot amb els italians, els que més hi pesaven. Era un món fins ara molt poc estudiat i que, per això mateix, presentava enormes buits d'informació. Sens dubte per haver-ho encertat amb el tema de Jeroni Pau, ensems tan ben resolt i tan estimulants, Mariàngela Vilallonga s'ha tornat la primera especialista en la literatura llatina del Renaixement a casa nostra, sempre en íntima relació amb la literatura clàssica.

Però, com ja ho he insinuat en començar aquesta presentació, Vilallonga, tot romanent fidel al tema que l'ha consagrada com a especialista, no solament no ha desatès temes lligats a la seva vocació fonamental (com la delicada situació de l'ensenyament del llatí), sinó que també, eixamplant el seu camp propi d'interès, s'ha preocupat de qüestions que ella ha fet objecte d'una benefactora projecció social, molt ben rebuda entre persones de l'anomenada «cultura general». Ho palesen nombrosos articles en revistes i nombroses conferències en diverses poblacions. En ella conflueixen, doncs, dos vessants: la recerca seriosa i la divulgació intel·ligent. Així, Mariàngela Vilallonga és ensems un nom conegut en els medis (nacionals i internacionals) de la cultura llatina del Renaixement i un nom familiar en els medis cultivats de molts indrets, especialment de les terres gironines.

Text llegit pel senyor Joan Veny i Clar en el Ple del dia 13 de desembre de 2004 i preparat pel senyor Antoni M. Badia i Margarit

Joan Peytaví Deixona

El senyor Joan Peytaví Deixona és natu-

ral de Forques, vila de set-cents habitants situada a la plana del Rosselló, a la vora ja del veí Vallespir. Per bé que, com sol passar als pobles petits, va nàixer a la capital comarcal i departamental, Perpinyà, l'any 1968.

Va cursar els seus estudis universitaris a Perpinyà, i obtingué la *licence d'enseignement* d'història el 1988 i la *maîtrise* el 1990, per la Universitat de Montpeller III- Paul Valéry. Així mateix, el 1992 obtingué el diploma d'estudis avançats (DEA) d'estudis catalans per la Universitat de Perpinyà, i es doctorà a la mateixa universitat l'any 2002, amb la tesi *Antroponímia, poblament i immigració a la Catalunya moderna: De la identitat patronímica als comtats catalans (s. XVI-XVIII)*, dirigida pels doctors Jordi Costa i Ramon Sala.

Joan Peytaví, que reparteix la seva tasca professional i de recerca entre el Liceu Déodat de Severac de Ceret, com a professor de batxillerat, i la Universitat de Perpinyà, ha dedicat la seva activitat investigadora als estudis sobre la família, la demografia històrica, la toponímia i l'antroponímia, l'edició filològica de textos, la dialectologia i la sociolingüística.

Entre les seves publicacions, cal destacar:

— *La família nord-catalana: Matrimonis i patrimonis (s. XVI-XVIII)*, Trabucaire, Perpinyà, 1996, 187 p.

— *Catalans i occitans a la Catalunya del Nord moderna (comtats de Rosselló i Cerdanya, s. XVI-XVII)*, presentació històrica i transcripció del fogatge català de 1553, del registre de la taxa del Batalló de 1643 i de les dues llistes dels immigrants occitans de 1542-1543 i 1637, a la zona de la Catalunya del Nord, Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 2004, 2 v., 421 p. i 443 p., respectivament.

— *El manual de 1700 de Jaume Esteve, notari de Perpinyà*, Fundació Noguera, Barcelona, 2004, 679 p., «Acta Notariorum Cataloniae».

— La col·laboració per Catalunya del Nord a *Topònims catalans, etimologia i pronúncia*, de Josep Moran, Mar Batlle, Joan Anton Rabella, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002, 193 p., «Biblioteca Serra d'Or», núm. 285.

— «Les migracions d'occitans vers la Catalunya en l'època moderna», a *Càtars i trobadors: Catalunya i Occitània: renaixença i futur*, Museu d'Història de Catalunya (abril-juliol 2003), Barcelona, 2003, p. 170-185.

— «Evolució demogràfica i catalanitat a la Catalunya del Nord contemporània: una reflexió actual sobre clixés i realitats», *Serra d'Or* (2003), p. 36-41.

— «Els noms de família a la muntanya nord-catalana del segle XVIII. Elements per a una geografia dels patrònims», *Études Roussillonnaises* [Canet de Rosselló], núm. xvii (1999), p. 77-95.

En procés:

— *Antroponímia, poblament i immigració a la Catalunya moderna: De la identitat patronímica als comtats catalans (s. XVI-XVIII)*, Barcelona, tesi de doctorat, d'unes 700 p. + CD-ROM.

— «Perpignan, la “cataloccitane”, brève histoire de l'apport démographique occitan en Catalogne: l'exemple de Perpignan», participació en l'obra colectiva sobre la història de Perpinyà, *Perpignan, une et plurielle*, 15 p., publicada a Edicions del Tra-bucaire.

Ultra les publicacions i la participació en nombrosos col·loquis, congressos i reunions científiques, Joan Peytaví realitza també una important tasca de divulgació al seu territori amb nombroses xerrades i conferències, així com amb articles que sovintegen les publicacions locals, com és el cas de l'*Almanach du Catalan*. Pertany, a més, a diverses associacions, tant de caràcter científic com de militància lingüística: és membre de l'Institut Catalan de Recherche en Sciences Sociales (ICRESS), en tant que doctorand i docent (1998-2002), en tant que doctor i docent després de 2002; membre i *co-animateur* del Comité de Lecture des *Études Roussillonnaises*, de Canet de Rosselló, després de 2000; membre de l'Associació per l'Ensenyament en Català (APLEC), associació de docents de català, a Perpinyà, des de 1994; membre patró de la Fundació Universitat Catalana d'Estiu, en tant que representant de la federació per la defensa de la llengua i de la cultura catalanes, federació d'entitats culturals nord-catalanes, des de 1995; membre de la Societat d'Onomàstica de Barcelona, des de 1992; membre de la Societat Catalana de Genealogia de Barcelona, des de 2000, i membre número 48.135 d'Òmnium Cultural.

Ha col·laborat a més, en els darrers anys, amb nombroses activitats de l'Institut d'Estudis Catalans, especialment amb la Secció Filològica i amb l'Oficina d'Onomàstica.

Des d'una òptica més impressionista, i per tal de donar una visió més real i menys acadèmica de la persona en qüestió, direm que Joan Peytaví pertany a una generació que ja ha estat esquerada en francès. Tanmateix, criat en un poble i en família de vinyaters

—encara fa vi—, ha tingut accés a un català no interferit, que és el seu, i que ja no abunda a terres del nord, si més no entre gent de la seva edat i amb el seu nivell d'estudis. Persona afable i diligent en la feina, té una gran capacitat i disposició per al treball en grup, la qual cosa és un bon complement de la seva sòlida formació acadèmica. D'altra banda, és una persona no sectària, ben relacionada, connectada i implicada amb els moviments culturals i cívics de la Catalunya del Nord, que ha demostrat un compromís ferm amb la seva llengua i el seu país. A tall d'anècdota, entre l'escassa canalla de Forques i per primer cop en molts anys, s'hi torna a sentir el català: són, evidentment, els dos fills de Joan Peytaví i Deixona.

Text llegit pel senyor Ramon Sistac i Vicén en el Ple del dia 13 de desembre de 2004

Modest Prats i Domingo

El senyor Modest Prats i Domingo encarna la imatge que molts que estimem l'Institut d'Estudis Catalans voldríem que retratés tots els seus membres i, més concretament, sobretot els qui, per raons professionals, comparteixen la recerca i la docència. I això, en una persona que vingué al món amb un naixement tràgic el 1936, per tal com, al mateix inici de la seva vida, restava orfe de pare. Una persona que, de resultes de les circumstàncies, formà una mena d'unió personal amb la seva mare, la qual l'ha acompanyat, ella sí, fins a una edat provecta, i s'ha desviscut per facilitar-li la vida d'estudi i d'actuació que jo ara em proposo de compendiar.

Voldria subratllar les quatre dimensions que em semblen requisits obligats per a arrodonir la imatge d'un membre de l'Institut: la formació, la recerca, l'ensenyament i la projecció social, i com aquestes dimensions es troben en la vida de Modest Prats.

1) La formació. La trajectòria vital de Modest Prats fou vertebrada per la carrera eclesiàstica, que l'ocupà, al seminari de Girona, dels deu als vint-i-dos anys. La institució no s'escapava de la grisor de la llarga i penosa dictadura. Fou ordenat sacerdot el

1959. Immediatament, en el curs 1959-1960 es desplaça a Barcelona, on estudia filologia romànica a la Universitat, on vaig conèixer-lo personalment perquè, com a alumne, caigué a les meves mans. A partir d'aleshores, les seves activitats es repartiren en dos camps: la filosofia i la teologia (professor al Seminari i ampliació d'estudis a Roma i a París) i la filologia catalana (a la biblioteca del Seminari descobreix, amb un company, el segon volum de les famoses *Instruccions per a l'ensenyança de minyons*, de Baldiri Reixac, i, en la represa dels estudis universitaris a Girona, professor de català), fins que, sense abandonar mai les tasques pastorals, la vida universitària se li imposa.

2) La recerca. La llista de les publicacions de Modest Prats és ensems rica i selectiva. Cal posar-ne en relleu els treballs que es refereixen a tres grups temàtics: la història de la llengua, la llengua pròpia de la pastoral i la litúrgia, i la problemàtica actual que endogala la llengua i en compromet l'esdevenidor. *a)* Quant a la història, hi tenen el primer lloc els dos magnífics volums d'història de la llengua catalana (1982 i 1996), escrits (com bon nombre dels seus treballs) en col·laboració amb Josep M. Nadal. És una obra feta amb la pruija de reaccionar contra tòpics i llocs comuns, cosa que em féu dir, en una recensió que vaig fer del primer volum, que era una «història apassionada». Sí, ho és, sense deixar d'ésser, emperò, científica i documentada. Es tracta d'una obra que ha marcat època en la bibliografia i només ens reca la lentitud amb què els seus autors ens la fan guiar. De moment, som al segle xv. *b)* Pel que fa a la llengua litúrgica, voldria fer una al·lusió a la comunicació de Prats al Congrés Litúrgic de Montserrat (1965). Si Francesc de B. Moll, M. Sanchis Guarnier i jo mateix hi exposàrem sengles ponències, més aviat teòriques, sobre el català com a llengua litúrgica (arran de la Constitució corresponent del Concili Vaticà II), Modest Prats hi denuncià amb valentia i realisme la situació aleshores actual de la llengua catalana, mirada des de l'angle de la pastoral de l'Església en llengua vernacle. *c)* Per fi, Modest Prats ha intervingut, amb no menys valentia i realisme, en la polèmica sobre el futur de la llengua que cueja de manera intermitent d'ençà del conegut Manifest d'*Els Marges* (1979). Bé que jo personalment en alguns aspectes discrepi de la seva posició, ell s'ha expressat sempre en termes científics irreprotxables.

3) L'ensenyament. Ja n'he fet una menció. Ultra la docència del nostre candidat al Seminari de Girona (que ens consta que sempre fou ben rebuda per seminaristes que ara són capellans de diverses promocions), cal emfasitzar la seva tasca a la Universitat: el pas de moltes generacions universitàries per les aules de Modest Prats ha deixat un rastre indeleble en la població culta, sobretot de les terres gironines. També jo puc donar-ne testimoni, per haver-li sentit algunes conferències. Tothom en parla amb agraïment. Crec que l'eficàcia de la seva docència és la suma d'una qualitat innata i d'un acte de voluntat.

4) La projecció social. És la conseqüència ineludible de la vida de persones que menen una vida pública, per mitjà de l'escriptura (llibres, articles) i de la paraula (cursos, conferències). Modest Prats ha esdevingut un home conegut i escoltat, un home popular en els medis que anomenem «de cultura general».

Acabo. Si hem de fer cas de les dimensions descrites de Modest Prats, sobretot pel que fa a la recerca i a la docència, convindreu amb mi —i amb els altres col·legues que també han signat la proposta— que ell reuneix amb escreix les condicions requerides per a ésser membre de la Secció Filològica del nostre Institut d'Estudis Catalans.

Text llegit pel senyor Josep Gifreu i Pinsach en el Ple del dia 4 d'abril de 2005 i preparat pel senyor Antoni M. Badia i Margarit

Miquel Àngel Pradilla Cardona

El senyor Miquel Àngel Pradilla Cardona és doctor en filologia catalana amb la tesi *Variació i canvi lingüístic en el català de transició nord-occidental/valencià* (*cum laude* per unanimitat, 1993). Des de l'any 1997 és professor titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili. Actualment n'és el director. I des de l'any 2004 fa de consultor de l'assignatura dialectologia catalana a la Universitat Oberta de Catalunya.

Les línies de recerca que ha fressat la seva activitat investigadora transiten les diverses branques de la sociolingüística, amb una atenció preferent per la sociolingüística de la variació i per la sociologia del llenguatge. També ha fet incursions en el món de la toponímia (*Toponímia dels pobles valencians: Rossell*, 2002, i *Toponímia dels pobles valencians: Canet lo Roig*, Generalitat Valenciana, en premsa —els dos realitzats amb Joan Anton Verge) i de l'etnopoètica (*El joc ancestral de la paraula*, 1977, Alambor —amb José Enrique Gargallo—).

La intensa activitat investigadora que ha portat a terme es visualitza en la llarga nòmina de projectes de recerca en què ha participat: del Ministeri (1. *Identitat ètnica i processos migratoris a Catalunya: els aspectes sociolingüístics dels agrupaments ètnics a la Canonja (Tarragona)*; 2. *Aspectes sociolingüístics i psicolingüístics de les comunitats de parla i els grups lingüístics minoritzats a Espanya*; 3. *La interacció de llengües en parlants plurilingües i plurilectals a Espanya*; 4. *El tractament dels elements lexicalitzats en un diccionari bilingüe*; 5. *Models d'organització articulatòria i processos de canvi fonètic*, i 6. *L'estudi del canvi lingüístic en «temps real» en diverses comunitats de parla catalana anteriorment analitzades en «temps aparent»*); de la Generalitat Valenciana (*Atlas toponímic valencià* i *Atlas lingüístic de la Comunitat Valenciana*), i de la Generalitat de Catalunya (Projecte EULC-03. Anàlisi de l'Enquesta d'Usos Lingüístics de Catalunya).

Dels projectes en qüestió i de l'activitat investigadora individualitzada, n'han sorgit nombroses publicacions:

— En la sociolingüística de la variació, les aportacions més destacables fan referència a: l'anàlisi de fenòmens variables de natura fònica, segmentals i suprasedgmentals i revisió epistemològica i aportacions metodològiques. Destacaria les publicacions destinades a reforçar una comunió metodològica entre les metodologies de la sociolingüística variacionista i de la fonètica experimental (va ser l'impulsor i director, entre els anys 1990-1995, del Laboratori de Fonètica Experimental de la Universitat Rovira i Virgili).

— En la sociologia del llenguatge, han estat tres els àmbits de dedicació prioritària: 1) estudi de les dinàmiques disgregadores de la comunitat sociolingüística catalanòfona, amb una atenció especial al cas valencià; el llibre *El laberint valencià* constituiria la seva aportació més emblemàtica; 2) avaluacions territorialitzades de la vitalitat i ús de la llengua, i 3) planificació del corpus (variació *versus* estandardització). En aquest darrer apartat, ha dedicat una atenció especial al seu territori de procedència: l'àmbit de les comarques de la diòcesi de Tortosa, una zona transfronterera ubicada al bell mig del domini lingüístic. En els seus treballs ha cercat un equilibri metodològic entre dos conceptes que, mal interpretats, poden crear seriosos entrebancs en la difusió de la varietat estàndard de la llengua: la identificació de l'usuari amb el model *versus* els models formals monomòrfics.

Complementa la seva activitat docent i investigadora, amb una intensa activitat des del Grup Català de Sociolingüística, Cercle XXI i l'Institut Ramon Muntaner, entitat coordinadora de centres d'estudis dels Països Catalans. També fa de director científic d'Edicions Alambor i d'Onada Edicions.

En suma, aquestes són solament algunes de les seves importants aportacions al coneixement i a la recerca en els àmbits de què s'ocupa.

Vull destacar també la seva lleialtat al país, a la cultura i a la llengua; la defensa inequívoca de la unitat del català, i també el respecte i la consideració més elevada que em consta que li mereix l'Institut d'Estudis Catalans.

Text llegit pel senyor Joan Martí i Castell en el Ple del dia 4 d'abril de 2005

Josep Martines Peres

El senyor Josep Martines Peres nasqué a Benimantell (Marina Baixa) el febrer del 1961.

Els seus primers estudis foren de magisteri: el 1983 obtingué el títol de mestre d'educació general bàsica (orientació en filologia anglesa). Posteriorment, l'any 1986, es llicencià en filologia catalana amb la màxima qualificació i l'any 1997 obtingué el títol de doctor també en filologia catalana amb la tesi *El valencià del segle XIX: Estudi lingüístic i edició del «Diccionari valencià» de Josep Pla i Costa*, que meresqué la qualificació d'excel·lent *cum laude* per unanimitat. És també màster en toponímia per la Universitat de València (1991). Actualment és professor titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant.

És membre de l'Asociación Hispánica de Literatura Medieval, de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes i de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, del qual ha format part de la Junta de Govern com a tresorer i com a secretari entre el 1997 i el 2003.

El senyor Josep Martines és una persona amb una formació sòlida en lingüística, coneixedor de les tendències més recents, i amb un gran coneixement de la llengua i una notable sensibilitat a propòsit dels problemes que s'hi relacionen.

És, per altra banda, una persona extraordinàriament activa. Treballa en diverses línies de recerca i ha produït un nombre important d'articles i algun llibre, resultat de les seves investigacions. Els centres d'interès de la seva recerca actual són la sintaxi històri-

ca, la semàntica i la lexicologia diacròniques, els contactes entre el català i l'aragonès, amb especial referència al País Valencià, i la lexicografia. Ha participat en nombrosos congressos i altres reunions científiques que no m'entretindrè a detallar, d'alguns dels quals ha estat organitzador. Moltes de les seves publicacions són justament ponències o comunicacions presentades en aquestes reunions científiques.

Els treballs que ha publicat fins ara es refereixen a la creativitat lèxica, a la proximitat lèxica entre el català i l'aragonès, als usos sintàctics contemporanis comparats amb la llengua antiga, a l'onomàstica, a la terminologia des del punt de vista sociolingüístic i a la lexicografia. A part dels dos llibres a què ha donat lloc la seva tesi doctoral, publicats el 1998 (*El «Diccionario valenciano» de Josep Pla i Costa (1817-1890): Descripción i edició*) i el 2000 (*El valencià del segle XIX: Estudi lingüístic del «Diccionario valenciano» de Josep Pla i Costa*), ha publicat diversos articles sobre qüestions gramaticals, com «El sufix *-aire* al País Valencià» (1998), «Sobre una construcció catalana una mica controvertida “*ser + de + infinitiu*”, “E si de dos mals lo menor és de elegir, qual serà l'altre, si la mort per menor elegexes” (Joan Roís de Corella)» (1999), «Sobre una altra construcció sintàctica catalana força controvertida (I): “*en + infinitiu*” temporal al País Valencià» (2000), «Els llibres de privilegis reials valencians: una font per a l'estudi de la llengua» (2002), «Els usos sintàctics contemporanis i la llengua antiga: l'expressió de la intensitat.» (Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2004); ha publicat també treballs sobre qüestions de semàntica i lexicologia, com «Creativitat lèxica, passat i present» (1998), «La proximitat lèxica entre el català i l'aragonès: a propòsit de *bard, brull, caragina i xafardejar*» (1999), «Els noms dels llocs i l'estudi del lèxic, a propòsit d'*atzavara, farigola i bruc*» (2000), «Una família lèxica conflictiva?: *saga, sagar, assagar* i *assagador* o *assegador*» (1997), «El canvi lèxic en català (ss. xvi-xx). Una aproximació des de la lexicologia diacrònica cognitiva (I). Les novetats i la llengua catalana» (Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a la Universitat d'Alacant el 16 d'octubre de 1998, publicat l'any 2000), «Sobre *ataïllar, traïllar i traucar*» (2002), «L'expressió de les emocions i la creativitat lèxica: *estimar* ‘amar’, entre l'eufemisme i la metàfora cultural», i algun altre; també ha publicat treballs sobre lexicografia, com són, a part dels dos llibres esmentats, diversos articles relacionats amb el *Diccionario valenciano* de Josep Pla i Costa, a propòsit de temes com la interferència lingüística en la lexicografia valenciana (1991), el purisme i la descurança (1991) i d'altres; un estudi sobre «L'aportació de Josep Antoni Cavanilles a la terminologia botànica catalana» (1998) i, molt especialment, el treball en col·laboració «Lexicografia i estandardització lingüística. L'estàndard lèxic al País Valencià i la *Guia d'usos lingüístics*

de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana» (2004); la toponímia també ha estat objecte de diverses publicacions, com: «L'Alfàs, toponímia a estudi» (1990), «Mà-laga o Màlega? El problema de l'exotoponímia a la llum de la llengua antiga», «Els nostres noms de lloc» (1996), «Cap a una teoria lingüística de la toponímia des de l'òptica de la lingüística cognitiva» (1999), «Context sociolingüístic i la toponímia de la vall de Guadalest durant el segle XVIII (1734-1796) a través dels protocols notariais del marquesat de Guadalest i de la baronia de Confrides» (1990), «Els noms de lloc de voramar de l'Albir (l'Alfàs del Pi, la Marina Alta)» (1991), «L'onomàstica en els capbreus de l'església parroquial del castell de Guadalest» (1992), «Una mica d'onomàstica del *Tirant lo Blanc*» (1992).

Ha publicat, en col·laboració, un *Diccionari valencià escolar* i treballa actualment en l'elaboració de la part dedicada al lèxic de la *Guia d'usos lingüístics* del valencià, obra realitzada amb un esperit de convergència, que és un model d'elaboració d'un estàndard referencial a partir del coneixement profund de la realitat diversa de la llengua.

Ha participat i participa en diversos projectes de recerca subvencionats pel Ministeri o per la Generalitat Valenciana, com «La producció en llengua catalana dins els límits administratius de l'actual província d'Alacant», «Atlas lingüístic de la comunitat valenciana», «Constitució d'un corpus de materials lingüístics en suport informàtic que permeten una descripció integral del valencià (ss. XVI-XX)», «Variació lingüística generacional del valencià», «El lèxic literari valencià del segle XV», i és investigador principal del grup d'investigació en semàntica diacrònica cognitiva, dins la xarxa d'excel·lència i el projecte integrat europeu *Translation, multilingualism, information and communication technologies and transference of knowledge*, de la Comissió Europea.

Des d'un punt de vista social, cal destacar el seu compromís i la seva dedicació al món de l'ensenyament del català en les comarques del sud del País Valencià. Ha organitzat molts cursos de reciclatge i de formació adreçats als docents, i és una persona ben coneguda i molt valorada en aquest sector tan important per al redreçament de la llengua en aquestes comarques. La seva dedicació a la recerca rigorosa sobre la llengua i a la docència universitària no li ha impedit prestar atenció a aquests altres aspectes. Des d'aquest punt de vista, el seu interès per la didàctica de la llengua l'ha portat a publicar, en col·laboració amb altres autors, fins a tretze llibres de llengua per a l'ensenyament primari i secundari, alguns d'ells acompanyats dels seus llibres del mestre, d'exercicis o materials de treball; amb això ha fet un servei impagable a l'ensenyament de la llengua autòctona al País Valencià.

L'especial competència del professor Josep Martines en el camp de la lexicografia, tant des del punt de vista més teòric o d'estudi, com des del pràctic o de realització, el fa

un candidat idoni per al perfil de la plaça acordat per la Secció Filològica; és, però, a més, com es pot deduir de les seves publicacions i de la seva activitat de recerca, un professional molt preparat i amb molt de criteri per a intervenir en aspectes tan importants en la tasca de la Secció Filològica com la gramàtica i l'onomàstica.

El professor Josep Martines ha col·laborat en diverses activitats relacionades amb l'Institut d'Estudis Catalans. El febrer de 2003 fou convidat a presentar davant els membres de la Secció Filològica el projecte de la *Guia d'usos lingüístics* (volum II, lèxic) promogut per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; aleshores els membres de la Secció tingueren ocasió no solament de conèixer l'extraordinària qualitat de l'obra duta a terme pel professor Martines, sinó també de la seva notable capacitat comunicativa. Ha participat, d'altra banda, a les Jornades de la Secció Filològica a Alacant (1998 i 2004), amb sengles ponències invitades, que he esmentat en l'apartat dedicat a les publicacions; també fou invitat a participar en la reunió de l'IEC amb diversos representants de la societat valenciana, que se celebrà a València l'any 2003. La disponibilitat a col·laborar amb les tasques de l'IEC i la lleialtat envers aquesta institució han estat fins ara molt grans i cal pensar que ho seran encara més si n'esdevé membre.

Text llegit pel senyor Joaquim Rafel i Fontanals en el Ple del dia 4 d'abril de 2005

M. Josep Cuenca Ordinyana

La senyora M. Josep Cuenca Ordinyana és professora titular de filologia catalana de la Universitat de València. El 1990 es va doctorar en filologia catalana a la mateixa Universitat. La seva tesi *Les oracions adversatives*, dirigida pel doctor Joan Solà, va rebre el premi extraordinari de doctorat i també el Premi Pompeu Fabra de l'Institut d'Estudis Catalans de l'any 1991. Es va publicar a l'Abadia de Montserrat el mateix any 1991.

Pertany a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana des del 1999.

És la investigadora principal del Grup de Recerca LINK (lingüística cognitiva contrastiva), reconegut per la Generalitat Valenciana com a grup de qualitat. També és actualment vicerectora de recerca de la Universitat de València.

Les publicacions de M. Josep Cuenca són moltes i molt apreciades pels universitaris i els llicenciats. La seva capacitat de catalitzar els trets més importants de les noves teories lingüístiques i donar-los a conèixer amb un nivell de rigor i precisió indiscutibles és ben coneguda de tots els qui fem lingüística. El seu llibre sobre lingüística cognitiva, escrit amb Joseph Hilferty, de la Universitat de Barcelona, s'ha convertit en un clàssic per endinsar-se en aquesta perspectiva teòrica de la lingüística actual.

Ha analitzat amb profunditat molts temes de gramàtica, tant oracional com textual (com per exemple, l'oració composta: la coordinació i la subordinació, les oracions adversatives, els mecanismes referencials, els connectors textuais, els nexes conjuntius, els mecanismes lingüístics de l'argumentació, les interjeccions, les preguntes confirmatòries, els marcadors de reformulació i exemplificació, els connectors parentètics, els pronoms fòrics, els verbs de percepció gramaticalitzats, etc.).

Ha publicat també diversos llibres i molts articles sobre lingüística aplicada a l'ensenyament de llengües, en els quals orienta sobre quines teories hi ha per ensenyar la llengua. Ha esdevingut en aquest tema un referent per als ensenyants de la llengua catalana, com ho mostren les nombroses conferències i invitacions a cursos de formació de professors d'ensenyament secundari.

I podríem allargar-nos molt presentant el seu *curriculum vitae*, però si presentem la candidatura de M. Josep Cuenca a la Secció Filològica és perquè, a més de la seva qualitat investigadora i docent, i de la seva productivitat científica demostrada en les publicacions i activitats en què ha participat, M. Josep Cuenca presenta en la nostra opinió sis característiques que la fan especialment idònia per participar en els treballs de gramàtica actualment vigents a la Secció Filològica i en el conjunt d'activitats de la Secció.

La primera: la seva sòlida formació teòrica al costat de la seva autonomia científica; o dit d'altra manera, el seu sentit comú davant les teories lingüístiques.

La segona: el seu sentit pràctic, que s'ha traduït en el fet de saber afrontar amb seriositat i rigor els aspectes aplicats de la llengua. L'exemple més rellevant, encara que no l'únic, és la tria i aplicació dels models lingüístics a l'ensenyament, aplicació que, com hem dit abans, l'ha fet esdevenir un punt de referència en la formació de mestres i dels professors de filologia catalana.

La tercera: la seva amplitud gramatical quant als temes que ha abordat, amplitud que ja ha estat esmentada més amunt.

La quarta: la seva gran capacitat de treball, demostrada en totes les tasques que li han estat encomanades. És especialment important la seva dedicació a la direcció del Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València entre 1990 i 1993.

La cinquena: l'aptitud que ha mostrat en el treball en equip, amb la participació activa en diverses xarxes universitàries i amb la coautoria de publicacions.

La sisena: la fidelitat a la unitat de la llengua catalana i el reconeixement de l'Institut d'Estudis Catalans per damunt de totes les vicissituds que han sorgit darrerament.

Text llegit pel senyor Isidor Marí i Mayans en el Ple del dia 4 d'abril de 2005 i preparat per la senyora M. Teresa Cabré i Castellví

SECCIÓ DE FILOSOFIA I CIÈNCIES SOCIALS

Membres numeraris

Xavier Rubert de Ventós

El senyor Xavier Rubert de Ventós és un dels tres o quatre filòsofs catalans vius més coneguts, fins i tot d'un públic ampli. Va néixer a Barcelona fa seixanta-cinc anys, el 1939. Va fer paral·lelament els estudis de dret i de filosofia, com era habitual entre els filòsofs catalans d'abans de la Guerra, i es va llicenciar en aquestes dues disciplines el 1961 i el 1962, respectivament. Es va doctorar en filosofia a la Universitat de Barcelona el 1964 amb una tesi sobre estètica. A partir d'aquesta data va ser professor de filosofia, primer a la Universitat de Barcelona, després a la Universitat Autònoma de Barcelona i, finalment, a la Universitat Politècnica de Catalunya, on és ca-

tetràtic d'Estètica i Composició (a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura) des del 1973. És membre fundador del Col·legi de Filosofia de Barcelona (1976), creador de la Càtedra Barcelona - Nova York de Llengua i Cultura Catalanes (1977) i, poc després, membre fundador del New York Institute for Humanities i de l'Institut d'Humanitats de Barcelona, del qual és president. Ha estat professor visitant a la Universitat de Cincinnati (Ohio), *Santayana fellow* de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Harvard i *visiting scholar* de la Facultat d'Arquitectura de la Universitat de Califòrnia a Berkeley. També ha fet cursos a les Universitats de Mèxic i de Caracas. En un altre ordre de coses, ha estat diputat a les Corts espanyoles (1984-1986) i al Parlament europeu (1986-1994).

És autor d'una extensa producció filosòfica: uns vint-i-cinc llibres (a part de molts articles i altres col·laboracions), que es poden ordenar en quatre grups: d'estètica, de teoria de la cultura, de filosofia pràctica (ètica i filosofia política) i de filosofia general, més alguns treballs sobre filosofia catalana i alguns assaigs de tipus més literari. Aquesta ordenació dels seus escrits no és una classificació estricta, perquè de fet pràcticament tots els seus temes són poc o molt transversals, però em resulta pràctic seguir-la per fer-ne la presentació.

a) Les obres d'estètica estan representades sobretot per la trilogia formada per *El arte ensimismado* (1963), *Teoría de la sensibilidad* (1968) i *La estética y sus herejías* (1973). Em paro una mica en les dues primeres. *El arte ensimismado*, la seva «tesina» de filosofia, escrita als vint-i-tres anys però que revela ja una insòlita maduresa, és un intent de comprensió de l'art abstracte a partir de la categoria de *ensimismamiento* (entotsolament), que fa llum sobre les arts plàstiques, l'arquitectura, la literatura, el teatre, la música, el cinema o la filosofia mateixa. *Teoría de la sensibilidad*, la seva tesi doctoral, publicada primer en català i l'any següent en castellà, després de donar una visió històrica i teòrica de l'art modern, fa una teoria general de l'art contemporani com a «art implicat» (una altra categoria original, que mostra l'art no com a fenomen aïllat, sinó immers en el conjunt de la cultura a la qual dóna una certa «forma»). La tesi de Rubert va donar lloc fins i tot a una polèmica pública, de to amable, amb el pintor Antoni Tàpies, que s'havia sentit al·ludit. Aquesta trilogia fa del seu autor, indiscutiblement, el principal referent català de l'estètica filosòfica.

b) Entre les obres de teoria de la cultura, que voregen la sociologia del coneixement, cal recordar *Utopías de la sensibilidad y métodos del sentido* (1973) i sobretot *De la modernidad. Ensayo de filosofía crítica* (1980), llibre que, practicant *avant la lettre* una certa forma de *deconstrucció*, fa un diagnòstic de la modernitat i del que després seria anomenat *postmodernitat*, i que proporciona potser les claus de tot el seu pensament.

c) Hi ha també les obres de filosofia pràctica (ètica i filosofia política). L'interès de Rubert per l'ètica aflora ja en *Moral y nueva cultura*, una obra del 1971, reeditada més

tard amb el títol més simple de *Moral* (1986) i repensada totalment en el nou llibre *Ética sin atributos* (1996). Posteriorment, la seva reflexió en el camp de la filosofia pràctica, que es va anar desplaçant cap a la política arran de la seva experiència de diputat, ha donat lloc a llibres com ara *Europa y otros ensayos* (1986), *El laberinto de la hispanidad* (1987), *El cortesà i el seu fantasma* (1991), *Nacionalismos* (1994) o *Catalunya, de la identitat a la independència* (1999).

d) Dels llibres que cal considerar de filosofia general, podríem recordar *Per què filosofia* (1983), *Filosofia y/o política* (1984) o, darrerament, *Filosofia d'estar per casa* (2004).

A aquest conjunt de publicacions, cal afegir-hi encara llibres sobre el pensament català, com ara *Pensadors catalans* (1987) o bé assaigs de tipus més literari, entre els quals sobresurt, pel meu gust, *Ofici de Setmana Santa* (1978).

Alguns d'aquests llibres han estat traduïts a l'anglès.

Rubert ha rebut diversos premis, com ara la Lletra d'Or de la Literatura Catalana, el Premi Anagrama d'Assaig o el Premi Josep Pla, i ha estat distingit amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

No està emmarcat en cap escola filosòfica, quan per generació li hauria tocat de formar part dels «analítics» o dels «dialèctics» (si m'és permès d'utilitzar els eufemismes que es feien servir a la darrereria de la dictadura per designar els neopositivistes i els marxistes). Els seus mestres principals van ser José Luis L. Aranguren i Josep M. Calsamiglia. Reconeix influències de l'existencialisme (Kierkegaard i Sartre), de l'estructuralisme, de l'Escola de Frankfurt i de la tradició catalana (Eugeni d'Ors, Joan Crexells i Francesc Mirabent, a més de l'esmentat Josep M. Calsamiglia).

El seu compromís amb la cultura catalana està fora de dubte. Activista antifranquista amb molts anys sense passaport, va publicar ja a l'època de la dictadura alguns dels seus llibres en català abans que en castellà, va crear (com ja he recordat) la Càtedra Barcelona - Nova York de Llengua i Cultura Catalanes, ha pultat en la tradició filosòfica del nostre país i la seva reflexió política culmina en el llibre ja citat *Catalunya, de la identitat a la independència*, de títol prou significatiu. No és cap casualitat que fes, el 1991, la primera intervenció en català al Parlament Europeu, reivindicant el dret d'expressar-s'hi en la seva llengua.

Vull fer constar, per acabar, que Rubert és home de tracte afable, que em consta que se sentiria molt honorat de ser membre de l'IEC i que, si és el cas, està molt ben disposat a col·laborar en les tasques de l'Institut.

Text llegit pel senyor Pere Lluís Font en el Ple del dia 4 d'abril de 2005

Andreu Mas-Colell

El senyor Andreu Mas-Colell neix a Bar-

celona l'any 1944 en el si d'una família de classe mitjana. S'educa amb els Escolapis (Sant Anton). De l'entorn familiar en treu un gran respecte per l'esforç i el treball, el sentiment d'identificació amb Catalunya i una sensibilitat antifranquista i democràtica intensa.

A la tardor de 1961 ingressa a la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona. Dels anys universitaris, en treu un compromís permanent, mai trencat, amb la universitat, i des de la seva primera presentació acadèmica en el seminari d'Ernest Lluch, una passió per la recerca econòmica. De tota manera, els anys universitaris són fonamentalment de participació, des de la militància clandestina, en la lluita política per una universitat i un país democràtic. El març de 1966 participa a la Caputxinada. Expulsat de la UB l'abril del 1966 per fer costat a les protestes per l'expulsió de Manuel Sacristán com a professor de la Facultat d'Econòmiques, es llicencia a finals del 1966 a la Facultat d'Econòmiques de Bilbao (aleshores Universitat de Valladolid).

Els anys 1966-1968 és a Madrid, de mariner en el Ministeri de Marina i de professor ajudant a la Càtedra de Luis Ángel Rojo a la Universitat Complutense. Aprofundeix la seva vocació acadèmica per l'economia i a la tardor de 1968 s'instal·la com a estudiant de doctorat a la Universitat de Minnesota (EUA). Els estudis de doctorat cobreixen el període 1968-1972. Són anys en què les universitats americanes estan dominades per les protestes contra la Guerra del Vietnam, en les quals participa activament.

Des del 1972 fins a 1981 és a la Universitat de Califòrnia a Berkeley, on, a més de casar-se, fa la carrera acadèmica, des de postdoctorand fins a catedràtic (*full professor*). Durant el curs 1977-1978 és investigador visitant a Bonn. Participa, a distància, en les lluites contra el franquisme terminal (protesta per l'execució de Puig Antich en el consolat espanyol a San Francisco, amb Manuel Castells i Josep Borrell) i per la transició democràtica (organitza, per exemple, un concert de Joan Manuel Serrat contra la repressió sindical a Espanya i a Xile).

El curs acadèmic 1981-1982 és d'any sabàtic a la Universitat Autònoma de Barcelona. A la tardor de 1982 s'incorpora al Departament d'Economia de la Universitat de

Harvard com a catedràtic. El curs 1986-1987 ocupa el càrrec de responsable acadèmic per als assumptes d'acció afirmativa, des d'on desenvolupa una normativa per a la compatibilització de la carrera acadèmica i la paternitat/maternitat que, en aquells moments, va ser la més avançada dels EUA.

Els anys a Berkeley i a Harvard foren de dedicació intensiva a l'activitat acadèmica. Destaquem que des del 1988 fins al 1992 va ser l'editor principal de la revista *Econometrica*; que l'any 1993 va ser president de l'Econometric Society; que des de 1997 és *fellow* de l'American Academy of Arts and Sciences, i, des de el seu retorn a Catalunya, *foreign fellow* de l'American Economic Association i *foreign member* de la National Academy of Sciences (als EUA no en podia ser membre perquè Andreu Mas-Colell mai no va esdevenir ciutadà americà). L'any 1989 va rebre el Premi Rei Joan Carles d'Economia i l'any 1994 el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca. L'any 1995 publicà (amb M. Whiston i J. Green) *Microeconomic theory*, un llibre de text de nivell de postgraduat que ha esdevingut, des de llavors, una referència molt destacada de l'educació econòmica a tot el món (ha estat, per exemple, traduït al xinès).

Durant tot el període americà els contactes amb Catalunya van ser constants, però s'intensifiquen a partir de l'any 1990 quan és nomenat membre de la Comissió Gestora de la Universitat Pompeu Fabra (UPF). A la tardor de l'any 1994 s'instal·la amb la seva família definitivament a Catalunya, on obté una Càtedra a la UPF l'any 1995, i renuncia a la de Harvard.

A l'etapa europea que comença el 1994, manté la seva activitat acadèmica i ritme de publicacions. L'any 2002 és nomenat doctor *honoris causa* de la Universitat de Tolosa (ja ho era de la Universitat d'Alacant des de 1991) i a la tardor del 2004 és elegit president de l'European Economic Association per a l'any 2006.

El període d'abril des del 1999 fins al desembre de 2004 correspon a una etapa de servei públic, primer com a Comissionat i, des de l'abril de 2000, com a conseller del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, departament que contribueix a dissenyar. En aquest període es dobla el pressupost de recerca de la Direcció General de Recerca, s'impulsen un nombre de centres nous de recerca orientats cap a la participació a Europa (un exemple seria el Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona, en el qual participa la UPF), s'acorda la construcció del Síncrotró del Vallès, es concep i es desenvolupa la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA) i s'impulsa, en un esperit de col·laboració i diàleg amb les universitats i en una concordança política transversal, la primera Llei d'universitats de Catalunya, una llei que, entre moltes altres característiques, desplega amb força la via contractual estable per al professorat universitari (incloent el Programa Serra Húnter) i estableix el

compromís d'un augment mínim, en vuit anys, del 30 % (sense comptar la inflació) dels pressupostos de la Generalitat dedicats a universitats.

El tarannà que presideix totes aquestes actuacions és el de dinamisme, efectivitat i diàleg constant. I també un esforç permanent per desenvolupar lligams i referents a Europa.

El curs 2004-2005 reprèn la seva activitat docent i investigadora a la UPF. També imparteix conferències a Roma i a Berlín sobre la problemàtica universitària europea i participa en reunions d'experts de la Unió Europea sobre aquest tema a Brussel·les i a Graz.

Text llegit pel senyor Joaquim Muns i Albuixech en el Ple del dia 4 d'abril de 2005

Membres emèrits

Són membres emèrits les persones que, havent estat membres numeraris, per raó de l'edat són exonerables de les obligacions institucionals, d'acord amb el Reglament de règim interior. Els membres emèrits són els numeraris que han complert setanta anys d'edat, que durant el curs 2004-2005 han estat els següents:

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Santiago Riera i Tuèbols

Nascut a Barcelona l'any 1935. Doctor en enginyeria (1973) i llicenciat en història contemporània (1981), actualment és professor titular al Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona.

Ha publicat en diverses revistes especialitzades en la matèria i en revistes d'alta divulgació. Ha assistit a nombrosos congressos nacionals, estatals i estrangers. Assessor del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya i de l'Institut de Tecnoètica, forma part del col·lectiu d'àmbit europeu (no institucionalitzat) Le Collège Invisible.

Actualment, és l'investigador principal del grup L'Home i el Ferro, reconegut per la Universitat de Barcelona i la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT). La seva activitat de recerca se centra en la història de la ciència i de la tècnica.

És l'autor, entre d'altres, de *Síntesi d'història de la ciència catalana* (1983); *Monturiol, una vida apassionant, una obra apassionada* (1986); *Ciència i tècnica a la Il·lustració: Francesc Salvà i Campillo* (Premi Lluís Sayé 1983 de l'Acadèmia de Medicina; pu-

blicada el 1985); *Dels velers als vapors* (1993); *Quan el vapor movia els trens* (1998). Ha escrit també assaig; les obres més conegudes en aquest camp són *Més enllà de la cultura tecnocientífica* (Premi a la Creativitat i a la Investigació, Fundació Enciclopèdia Catalana, 1991; publicat el 1994) i *Orígen i evolució de l'Univers: breu història de la cosmologia* (1996). Ha col·laborat en diverses obres col·lectives.

A més dels premis ja indicats, ha merescut la Medalla de la Ciutat de Barcelona per la tasca de recuperació del patrimoni industrial i el Premi Divulga del Museu de la Ciència de Barcelona el 1981.

Pel seu prestigi ha estat membre del jurat del Premi d'Arqueologia Científica i Industrial del Ministeri d'Educació i Cultura els anys 1986, 1987 i 1988, alhora que membre del jurat del Premi de Recerca de la Generalitat de Catalunya sobre l'home i els processos productius el 1986 i el 1992.

Va ser president de la Secció d'Enginyeria de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques entre 1979 i 1983 i de la Societat Catalana d'Estudis Històrics el 1990 i el 1991.

Resum del text llegit pel senyor Albert Balcells i González en el Ple del dia 8 d'abril de 2002

Joaquim Muns i Albuixech

Nascut a Barcelona, l'any 1935. Economista i advocat. Estudià a la Universitat de Barcelona i a l'Escola d'Economia de Londres. Ha estat director executiu del Fons Monetari Internacional (FMI) i del Banc Mundial, i diputat del Parlament Europeu dins del Grup Liberal (1987-1989). Ha estat assessor de diversos governs i assessor econòmic del Vaticà. Actualment, és catedràtic d'Organització Econòmica Internacional i catedràtic Jean Monnet d'Integració Europea de la Universitat de Barcelona. És conseller del Banc d'Espanya des del 1994. Ha estat professor invitat a diferents universitats i centres de recerca estrangers i espanyols. Estudiós de l'economia catalana, dirigí la primera taula *input-output* catalana. Ha rebut la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1984) i el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca (1995). Ha estat president de la Societat Catalana d'Economia (1987-1994) i des del 1995 és el delegat de l'IEC a la dita societat.

Necrologies
Membres numeraris

Jordi Sans i Sabrafen

(28.06.1933 - 09.12.2004)

El senyor Jordi Sans era doctor en medicina. Havia nascut a Barcelona l'any 1933. Era un metge pràctic i teòric, internista, i s'havia especialitzat en hematologia i oncologia. Va ocupar diversos càrrecs en alguns dels hospitals del país. Va ser deixeble directe del senyor Pere Farreras, creador de l'Escola d'Hematologia de Barcelona. Va treballar a la Creu Roja i a l'Aliança. Posteriorment fou assessor senior de l'Hospital del Mar.

Des del punt de vista de la seva especialitat, va publicar més de dos-cents cinquanta treballs i, en col·laboració amb altres especialistes, una trentena de llibres, dels quals *Manual de quimioteràpia antineoplàsica* i *Hematologia clínica* (cinquena edició en preparació i llibre de text en moltes facultats de medicina) són els més importants.

Va ocupar diversos càrrecs, entre d'altres, fou vicepresident de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i, des de feia un any, era president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

Va esdevenir membre de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1994, adscrit a la Secció de Ciències Biològiques, on va poder continuar demostrant els coneixements que tenia

en les seves especialitats i posà en relleu la seva estima pel país i molt especialment per la llengua.

La Secció de Ciències Biològiques ha publicat dues de les conferències importants que el senyor Jordi Sans havia pronunciat a l'Institut: «On som i on anem al cap de mig segle del tractament químic de les malalties neoplàsiques» i poc després «L'exercici de la medicina entre la mort inevitable i la recerca de la immortalitat», les dues del 2000.

Voldria posar en relleu la seva labor en els plens i en la Secció en favor de la llengua. En aquest sentit, va publicar, com a monografia de la Secció de Ciències, en el número 17, un llibre extraordinari titulat *L'evolució de l'ús del català en medicina a Catalunya durant el segle XX. El llarg camí d'una bella i expressiva història*, i, com vostès saben, havia participat d'una manera molt activa en molts debats en aquest Ple. Val a dir que ell va ser realment l'impulsor de la declaració que l'Institut d'Estudis Catalans va fer l'abril de 2002 sobre la llengua catalana a la Unió Europea. I finalment, va formar part de la Comissió, encapçalada pel vicepresident Salvador Giner, que va redactar el document *L'ús social de la llengua catalana*.

Hem perdut un gran company —estic segur que tots vostès comparteixen el meu sentiment—; un company que estava en plena productivitat i que, paradoxalment, en pocs mesos se l'ha endut una malaltia contra la qual ell tant havia lluitat i que, val a dir-ho també, ha suportat durant aquests mesos d'una manera exemplar. Que descansi en pau.

Text llegit pel senyor Josep Laporte i Salas en el Ple del dia 13 de desembre de 2004

Josep Laporte i Salas

(18.03.1922 - 15.02.2005)

Ramon Margalef, Jordi Sans i Sabrafen,

Josep Laporte... En molt poc temps la mort ha colpit molt durament la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, però, a més, el sobtat traspàs de Josep Laporte ha representat per a tots nosaltres i per a la nostra Institució la irreparable pèrdua d'un president exemplar que, en poc més de dos anys de mandat, havia aconseguit l'assoliment d'objectius extraordinàriament importants per a l'Institut d'Estudis Catalans. No és el moment adequat per a fer un balanç acurat d'aquest destacadíssim i, malauradament, curt lideratge, però cal citar com a fites més rellevants la ràpida recuperació d'un clima d'harmonia a la nostra Institució, el rigor i la transparència en la difícil gestió econòmica i l'assoliment d'una millor visibilitat i presència de l'Institut d'Estudis Catalans en molt diversos àmbits d'actuació (grups polítics del Parlament de Catalunya, universitats dels Països Catalans, estructura científica de la recerca catalana).

Cal citar dos dels temes que més havien preocupat el nostre president en el curs del seu mandat. I cal citar-los perquè en els dos àmbits s'han obtingut resultats molt positius, fruit, una vegada més, de la «feina ben feta» que ha caracteritzat sempre, al llarg de la seva plena, intensa i fructífera vida, Josep Laporte. El primer d'aquests temes ha estat l'econòmic i, molt en particular, el relatiu al finançament regular de la nostra institució, tema cabdal per a poder elaborar un pressupost suficient i estable que assegurí el funcionament regular de l'Institut. Molt recentment s'han produït notícies molt positives: el pagament del deute del Ministeri de Foment, l'increment de les aportacions del Govern de l'Estat i, sobretot, l'augment, molt important, de les aportacions del Govern de la Generalitat de Catalunya vinculat a la implementació del contracte programa. No cal dir que tots aquests espectaculars resultats, que van permetre l'elaboració d'un pressupost expansiu per a l'any 2005, que va ser aprovat pel Ple el passat dia 31 de gener, van ser en molt bona part producte del prestigi, capacitat de gestió i abrandada dedicació del nostre president.

Un altre àmbit d'especial preocupació per a Josep Laporte durant el curs de la seva presidència, ha estat el de la nostra llengua, el seu ús social i la seva unitat. També en aquest àmbit s'han produït resultats positius i esperançadors. Cal citar com a fets destacats l'elaboració i publicació de la declaració institucional de l'Institut d'Estudis Catalans *L'ús social de la llengua catalana*, que va obtenir un ampli ressò, difusió i acceptació. I en el tema de la unitat de la llengua, un altre motiu d'especial preocupació del president Laporte ha estat, com a fet molt positiu, la recent declaració per unanimitat de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua acceptant la unitat lingüística. Cal recordar en aquest àmbit l'exquisida prudència i habilitat amb què el president Laporte va conduir les relacions amb l'esmentada Acadèmia, sempre amb estreta col·laboració i acord de la Secció Filològica i el seu president Joan Martí.

No és aquest el moment oportú per a comentar amb detall l'extraordinari currículum del nostre president, ple a vessar no tan sols de mèrits científics i acadèmics, sinó també d'una extraordinària i incansable tasca de servei al país i a les seves institucions més representatives. Permeteu-me, no obstant això, que en aquest breu parlament faci menció de quatre escenaris en els que vaig tenir ocasió de compartir projectes i, en algunes ocasions, també responsabilitats, amb el president Laporte. En tots aquests escenaris vaig tenir el gran privilegi de fruit de la seva confiança i la seva cordial amistat.

El primer d'aquests escenaris és el de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Josep Laporte en va ocupar la presidència en el període 1970-1974. Deixant a banda la seva valuosa gestió al front de la Institució, el president Laporte, aglutinant les inquietuds d'alguns col·lectius i aprofitant les petites esclatxes de tolerància de la dictadura franquista en aquella època, va posar en marxa l'elaboració del *Vocabulari mèdic*, una eina molt necessària per als metges catalans. La seva primera edició va ser publicada l'any 1974. Josep Laporte en les paraules inicials de la seva presentació deia: «Una de les més grans satisfaccions —meva i de la Junta de Govern tota— de la nostra gestió a l'Acadèmia és, sense cap dubte, l'haver culminat una tasca empresa fa ja uns tres anys: la preparació i edició d'aquest *Vocabulari mèdic*», i finalitzava aquest text amb les paraules següents: «En presentar el nostre *Vocabulari* m'és plaent de regraciar tots aquells que han contribuït a la seva realització i d'oferir-lo a tots els estudiosos que el puguin necessitar, amb l'esperança que, malgrat les seves evidents limitacions, sigui un pas més en el difícil camí de la normalització de l'ús de la nostra llengua.» El camí va ser i segueix sent difícil, però en el camp de les ciències mèdiques l'elaboració de les dues edicions del *Vocabulari mèdic* van ser una eina útil i, sobretot, una important llavor que va fructificar en l'extraordinària i valuossíssima elaboració del *Diccionari enciclopèdic de medicina*, projectada i portada a terme en el curs de les presidències de l'Acadèmia que van succeir a Josep Laporte: Josep Alsina i Bo-

fill, Oriol Casassas, Màrius Foz, Gonçal Lloveras i Joaquim Ramis. Cal destacar en aquesta important realització la meritíssima tasca de direcció i coordinació que va assumir personalment el nostre benvolgut col·lega Oriol Casassas en la primera edició del *Diccionari*.

El segon escenari és el de la Universitat Autònoma de Barcelona. Josep Laporte en va ser el rector, el meu rector, en el període 1976-1980. En aquests difícils però esperançadors anys de la transició, el rector Josep Laporte va saber conduir amb fermesa, però al mateix temps amb gran habilitat i esperit de diàleg, la Universitat Autònoma de Barcelona en la direcció dels objectius del Manifest de Bellaterra (cap a una universitat autònoma, catalana i democràtica) com havia defensat amb vehemència l'any 1975 en l'històric Claustre de l'Autònoma. Durant aquests anys que van coincidir amb peripècies administratives de la meua carrera universitària no em va faltar mai el bon consell i el suport del rector Laporte. La Universitat Autònoma de Barcelona ja no va ser la mateixa després del pas de Josep Laporte pel seu rectorat. El camí en la direcció dels abrandats objectius del Manifest de Bellaterra ja s'havia iniciat i en cert sentit ja va ser un camí sense retorn...

Quan el nostre president va deixar el rectorat de l'Autònoma (1980) va ser per iniciar la seva llarga i fecunda trajectòria en el Govern de la Generalitat de Catalunya: conseller de Sanitat i Seguretat Social (1980-1988), conseller d'Ensenyament (1988-1992) i Comissionat d'Universitats i Recerca (1992-1995). Durant aquests anys de la màxima responsabilitat política de Josep Laporte en àrees tan vinculades a la meua activitat acadèmica i professional, els meus contactes amb el nostre president van ser freqüents i per a mi sempre enriquidors.

El tercer escenari de la meua relació personal més estreta amb Josep Laporte va ser el de la Reial Acadèmia de Medicina. En va ocupar la presidència l'any 1993 i la va deixar l'any 2002 en ser elegit president de l'Institut d'Estudis Catalans. La seva tasca al front de la Institució va ser, com era d'esperar, molt destacada. En primer lloc, en va canviar el nom: de «Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona» a «[...] de Catalunya» i va posar els mitjans perquè aquest canvi no fos només semàntic, a través de l'elecció de nous membres de mèrit rellevant que visquessin en diverses àrees geogràfiques del Principat fora de l'àrea metropolitana de Barcelona. Des del punt de vista científic i acadèmic va posar en marxa l'organització de col·loquis i reunions anuals per debatre temes rellevants i d'actualitat de la medicina i de les humanitats mèdiques. Des del punt de vista de la gestió i l'economia va crear la Fundació Pere Virgili i va obtenir el finançament necessari per a realitzar les obres de restauració del noble edifici, veí nostre.

Un altre objectiu del president Laporte al front de la Institució va ser el de la reforma i modernització de la *Revista de la Reial Acadèmia*. Josep Laporte em va demanar que n'assumís la Direcció. La resposta, atesa la persona que em feia la petició, no podia ser

altra que la positiva. De comú acord vàrem elaborar un projecte de continguts basats en les activitats científiques tingudes a la Institució, en la seva absoluta catalanització i en una acurada edició. El projecte va reeixir i avui dia la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya compta amb una revista que és un digne exponent de les seves activitats acadèmiques.

El quart i últim escenari de la meua estreta relació personal amb Josep Laporte ha estat el de l'Institut d'Estudis Catalans. Ja m'he referit abans breument a la magnífica tasca portada a terme pel nostre president. Per a mi, des del punt de vista personal, ha estat un autèntic i enriquidor regal haver tingut una relació tan estreta amb Josep Laporte en els últims dos anys i escaig en diverses activitats relatives a la nostra Institució i en les tasques del Consell Permanent.

Josep Laporte, et trobarem a faltar, et trobaré a faltar... Quedi com a consol el pensament que el nostre president va tenir la mort que desitjava: en plena lucidesa, sense dolor i en un acte de servei al país al Palau de la Generalitat. Que el record de la seva vida i la seva figura sigui un permanent exemple, per a nosaltres i per a les noves generacions, de servei al país, a la seva llengua, a la seva cultura i a les seves institucions.

Text llegit pel senyor Màrius Foz i Sala en el Ple del dia 28 de febrer de 2005

Manuel Font i Altaba

(04.02.1922 - 30.04.2005)

Va ser el doctor Lluís Miravittles Millet, catedràtic de la Facultat de Farmàcia, qui va iniciar el doctor Manuel Font i Altaba en el món de la cristal·lografia. En la primera edició del llibre *Cristal·lografia morfològica*, del professor Miravittles, l'autor diu en el pròleg que dos estudiants anomenats Font i Cardús l'havien ajudat en l'elaboració del llibre. En edicions posteriors es va modificar l'expressió «estudiants» per «professors adjunts de geologia general».

Després d'aquest inici, el doctor Font va passar a treballar amb el doctor Francesc Pardillo, catedràtic de Cristal·lografia de la Universitat de Barcelona des de l'any 1912 fins a l'any 1956. En aquest punt vull fer un incís en relació amb el doctor Pardillo per la influència que va tenir sobre el doctor Font. El doctor Pardillo era un castellanenc que va introduir una novetat en la mineralogia que es feia a Espanya. En comptes de fer-la de manera naturalista (eufemisme per indicar que era descriptiva) la treballava de manera quantificada. Una altra innovació del doctor Pardillo va ser introduir bibliografia d'autors estrangers en els seus treballs. Aquesta manera de treballar la mineralogia, més tècnica i científica, és el que caracteritza el que s'ha conegut com *l'escola catalana de cristal·lografia*. No entraré en detalls de les polèmiques que va generar aquesta manera d'entendre la mineralogia, però si algú té curiositat, pot consultar el *Boletín de la Sociedad Española de Historia Natural*: per exemple, són dures les polèmiques entre Buen i Pardillo o entre Hernández-Pacheco i Pardillo.

Vist des de l'any 2005, setanta-cinc anys més tard, quan la ciència està totalment globalitzada, sorprenen tant aquestes polèmiques com el fet que es parlés d'una escola catalana de cristal·lografia, quan en realitat el que feia el doctor Pardillo era seguir els mètodes de treball dels centres de referència de la mineralogia i la cristal·lografia mundials, ignorats a la resta d'Espanya a causa de l'aïllament que vivia el professorat universitari.

Una conseqüència d'aquest afany de fer una mineralogia més quantificada va ser la introducció de la difracció de raigs X a Espanya. Va entrar a l'Estat per dues vies. Una és la via madrilenya, a l'Instituto Nacional de Química-Física, que dirigia el físic doctor Julio Palacios, i que després es va convertir en l'Instituto Rocasolano del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). L'altre via és la catalana, encapçalada pel doctor Pardillo, en l'anomenat *laboratori de cristal·lografia i mineralogia*, a la Universitat de Barcelona. L'Instituto Rocasolano i la Universitat de Barcelona han estat fins a la meitat de la dècada dels vuitanta, els únics centres de referència a Espanya en la difracció, on anava qualsevol científic que volgués aprendre d'aquest tema.

El doctor Font va ser fidel al doctor Pardillo, en va seguir l'exemple i la metodologia, i va millorar això que ells denominaven *l'escola catalana de cristal·lografia*. Utilitzaré la difracció de raigs X per mostrar aquesta evolució. El doctor Pardillo va disposar d'un generador de difracció de raigs X; quan es va jubilar, el seu professor adjunt, doctor José Luis Amorós, el va substituir i en va adquirir dos més. Així, el doctor Font va aconseguir tenir sis generadors treballant simultàniament.

Voldria subratllar tres característiques del doctor Font:

La primera era el costum i la mania que tenia d'assistir a tots els congressos internacionals de cristal·lografia i mineralogia, cosa que no era usual entre el professorat

universitari de les dècades dels seixanta i setanta, continuant així la línia de Pardillo, que donava importància al fet de conèixer el que es feia fora. Això li permetia assabentar-se de les darreres novetats en el seu àmbit i contactar amb científics d'altres països. La resposta que el doctor Font donava als seus contactes i a aquesta informació que obtenia era enviar al darrer estudiant que entrava a la seva Càtedra un o dos anys a treballar amb aquestes novetats. Això, d'una banda, era positiu ja que donava una formació millor als estudiants que hi passaven, però de l'altra era un desencís, ja que, quan tornaven, trobaven que no disposaven d'aquell equipament que havien utilitzat a l'estranger i això, a més, provocava moltes vegades que cada estudiant treballés sol portant una o dues línies de recerca.

La segona característica que vull remarcar és l'enginy que emprava el doctor Font per suplir aquesta mancança d'equipament de les universitats espanyoles i aquell neguit que tenia per disposar del «més nou». Vull recordar, per exemple, l'ordinador IBM1130 que hi havia al Departament, quan la Universitat de Barcelona sols tenia dos IBM360, un al Centre de Càlcul i l'altre a l'Administració. Aquest ordinador va ser retirat per IBM, perquè mai es va pagar, però ja ens n'havíem aprofitat usant-lo durant vuit anys. El primer PC que va tenir la Universitat de Barcelona, si no estic mal informat, va estar en el Departament, era un IBM-AT, un equip tan nou que la casa comercial no havia acabat de desenvolupar el seu programari gràfic. Un altre exemple és el cas del primer difractòmetre de monocristall de què va disposar la Universitat de Barcelona. Us explicaré com el doctor Font el va aconseguir. Enraf-Nonius, casa comercial que no havia venut encara cap equip a l'Estat espanyol, va exportar temporalment a Espanya un difractòmetre per exhibir-lo en un congrés. El problema que va tenir Enraf és que Duanes va obligar a fer l'exportació per un any. Aleshores, el doctor Font va convèncer la casa que l'equip, en comptes de passar un any en el magatzem, que ells mateixos haurien de llogar, podia estar dipositat en el Departament i, mentrestant, ell buscava diners per comprar-lo. Com que aquests diners no es van aconseguir, l'equip es va retirar després de deu mesos. Podria seguir amb altres exemples, però no us voldria cansar. En definitiva, el doctor Font va fer que la comunitat científica catalana pogués beneficiar-se d'un equipament, algun de pagat i algun altre que no, gràcies al qual van sortir nombroses publicacions científiques.

Finalment, el darrer aspecte que voldria subratllar és el seu mestissatge o, si ho preferiu, la seva interdisciplinarietat. Entre els estudiants que va tenir el doctor Font n'hi havia amb formació geològica, farmacèutica, química o física. Ell mateix tenia una formació química. Aquest mestissatge pot sorprendre algú, però no és estrany quan es repassa, per exemple, el *World Directory of Crystallographers* i s'observa que el percentatge més elevat de cristal·lografs del món tenen estudis de química, seguit dels que tenen

de física. Si es fa el mateix amb els mineralogistes, s'observa que la majoria tenen formació geològica, seguit dels químics. Aquest mestissatge és conseqüència de la transversalitat de la cristal·lografia i la mineralogia.

Tots tenim anècdotes amb el doctor Font, algunes de positives i altres de sorprenents. No podem oblidar, però, que a la seva manera, ell va lluitar perquè Catalunya tingués una cristal·lografia i una mineralogia competitives a escala mundial, amb els recursos de què va disposar o el seu enginy va idear. Tampoc va perdre en cap moment aquest contacte amb la recerca estrangera, a fi de no oblidar les fites que s'havien d'aconseguir i poder tenir les portes obertes per poder fer fora el que aquí era irrealitzable a causa de la manca de recursos.

Text llegit pel senyor Xavier Solans i Huguet, director del Departament de Cristal·lografia, Mineralogia i Dipòsits Minerals de la Universitat de Barcelona per encàrrec de la Secció de Ciències i Tecnologia en el Ple del dia 13 de juny de 2005

Membres corresponents

José Luis Martín Rodríguez

(22.12.1936 - 17.10.2004)

El senyor José Luis Martín Rodríguez va néixer a Monleras (Salamanca), l'any 1936. Fou membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica des del 1996 i doctor en història per la Universitat de Barcelona (1965), on fou professor fins que el 1966 guanyà la Càtedra d'Història Medieval de la Universitat de Salamanca, de la qual fou degà (1976-1977). Fou catedràtic també a la Universitat Complutense i a la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED). Cofundador i primer secretari de l'*Anuario de Estudios Medievales* (Barcelona), del qual formà part del consell de redacció, com també d'altres revistes. Va dirigir, entre d'altres, la col·lecció «Documentos y Estudios para la Historia del Occidente Peninsular», de la qual fou fundador. Entre les seves publicacions, tenen un interès especial els manuals i les obres de divulgació, com *La Península en la edad media*. Membre corresponent de la Reial Acadèmia de la Història, des del 1990 presidí el Centro de Estudios Salmantinos, vinculat al Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).

Alfred Giner-Sorolla

(23.09.1919 - 08.02.2005)

El senyor Alfred Giner-Sorolla, membre

de l'Institut d'Estudis Catalans des de 1992, va morir el propassat 8 de febrer a Vinaròs, on havia nascut el 23 de setembre de 1919. Va cursar l'ensenyança primària en el seu poble natal i, més tard, fins al 1936, va fer els estudis secundaris a Benicarló. Atret per les possibilitats de la química i la seva aplicació a l'ésser humà va obtenir dues llicenciatures que li van permetre després treballar en aquest camp. Així, el 1944 va llicenciar-se en ciències químiques a la Universitat de València i el 1946 va obtenir la llicenciatura en farmàcia a la Universitat de Madrid. A l'hora de fer el doctorat en farmàcia, a la Universitat de Barcelona, va triar un tema relacionat amb la tuberculosi, una malaltia que en aquella època estava molt estesa i contra la qual no hi havia molts mitjans per lluitar. Posteriorment, va obtenir un altre doctorat, en bioquímica, a la Universitat de Cornell, a Ithaca, a l'estat nord-americà de Nova York. A la ciutat de Nova York va treballar a l'Institut de Recerca Oncològica Sloan-Kettering (on avui dia Joan Massagué dirigeix el programa de genètica i biologia del càncer), on va especialitzar-se en la síntesi i assaig de fàrmacs quimioteràpics antineoplàstics i s'hi va estar fins al 1982, excepte durant el bienni 1960-1962, en què va ser professor visitant de la Universitat de Cambridge (Regne Unit). Des del 1982 fins al 1997, va ser professor de la Universitat de Florida del Sud, a Tampa (Florida, EUA), i investigador de la divisió d'immunofarmacologia d'aquella universitat. Va fer recerca en el disseny, la síntesi i l'assaig de fàrmacs antineoplàstics i antiviràsics, i va estudiar la carcinogènesi química i ambiental i la seva prevenció.

Des de molt jove va interessar-se per la poesia, primer com a lector —Eliot, Maragall, García Lorca i Valéry eren els seus poetes predilectes en aquella època— i ben aviat també com a autor. D'entre els poemes publicats, els més antics daten de 1937, tot i que van restar inèdits fins al 1972. Són les impressions d'un adolescent davant d'una guerra «incivil», com ell solia anomenar-la, i expressen el seu dolor davant d'aquella desraó. Anys més tard, el seu amic Joan Fuster va encoratjar-lo a publicar aquells poemes i

d'altres de posteriors, que partien sempre de reflexions de l'autor. El mateix Fuster va escriure el pròleg d'aquell llibre (*Dol duen les flames i Alegòriques*) i va dir de l'autor que era «per a nosaltres, una poderosa proposició de reticències». La publicació d'aquell primer llibre va ser per a Giner-Sorolla un estímul per continuar escrivint: nous poemes s'alternen amb textos d'assaig, sobre temes científics i també culturals i literaris. *Amunt i avall* (1980) és un nou recull de poemes, mentre que *Un nou gènesi* (1983), prologat per Joan Oró, és un llibre d'alta divulgació on descriu les seves idees sobre l'origen i evolució de la vida. Ell i Oró havien fet un treball de recerca que enllaçava l'estudi de l'origen del càncer amb l'origen de la vida. La seva hipòtesi sobre la connexió entre ambdós fenòmens, aparició de la vida i del càncer, està explicada en *Un nou gènesi* i en una obra posterior publicada en castellà amb la col·laboració de Mercè Piqueras, *Orígenes, del Big Bang al tercer milenio* (2000), amb pròleg també de Joan Oró i epíleg de Ricard Guerrero. Altres obres seves van ser *Galàxies. Poesies de l'espai-temps* (1995), *Els fets del temps* (1997) i *Indrets de l'ànima* (1998).

La seva afecció i el seu interès per la ciència i per la poesia no eren menors que els que sentia per la seva llengua, que ell sempre va anomenar *català*, i per la seva cultura, que era la cultura catalana en el sentit més ampli, tot i que mai no va renunciar a la seva valencianitat. Durant els anys que va viure als Estats Units, Giner-Sorolla no va perdre el contacte amb el seu país com tampoc va oblidar després el país que l'havia acollit i on va fer la seva tasca de recerca més destacada. Quan ja havia tornat definitivament a Vinaròs, i mentre la salut li ho va permetre, els seus viatges als Estats Units eren freqüents. Per altra banda, cada agost se'l podia veure a Prada de Conflent, a la Universitat Catalana d'Estiu, on era a la vegada un professor admirat i un alumne aplicat, que assistia a classes, a conferències i a tota mena d'activitats culturals que s'hi organitzessin. També va participar en diverses edicions del Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i va ser president d'honor del Dissetè, celebrat a València fa uns mesos (28-30 d'octubre del 2004). Malauradament, la seva salut, ja malmesa des de feia algun temps, li va impedir de participar-hi personalment.

Giner-Sorolla era un home humil i modest, que no va aspirar mai a rebre grans reconeixements. El seu país no el va oblidar i el 1996 la Universitat Jaume I de Castelló va nomenar-lo doctor *honoris causa*. Era un enamorat de la natura i especialment del mar, que tenia de nou tan a prop durant els darrers anys, a Vinaròs. Era capaç de transmetre aquell seu entusiasme i admiració per la natura i per la bellesa de fenòmens tan senzills com ara els canvis de colors dels còdols en ésser mullats o les guspises platejades del reflex de la lluna sobre el mar, i d'altres tan grandiosos com la meravella d'un eclipsi total de sol, que ell considerava un espectacle sense parió. Ara els turons i les platges que l'en-

voltaven han acollit les seves cendres. Alfred, aquest homenot tan senzill i tan profund a la vegada, ensems poeta i científic, alhora mestre i deixeble, ja ha tornat a la natura que tant s'estimava.

Text llegit pel senyor Ricard Guerrero i Moreno en el Ple del dia 28 de febrer de 2005

Pierre Bonnassie

(24.11.1932 - 11.03.2005)

El passat dia 19 de març moria als setanta-tres anys, a la ciutat de Tolosa de Llenguadoc, on havia passat la major part de la seva vida, l'eminent historiador medievalista i professor emèrit de la Universitat de Tolosa - Le Mirail, Pierre Bonnassie, membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans des de l'any 1987.

Havia nascut l'any 1932 a la població llenguadociana de Rinhac i es formà a la Facultat de Lletres i Ciències Humanes de la Universitat de Tolosa, entre els anys 1952 i 1955, sota la direcció de Philippe Wolf.

El professor Wolf va mantenir sempre contacte amb Catalunya i els seus historiadors, en particular amb Jaume Vicens i Vives, i gràcies a això va establir un intercanvi de deixebles entre les universitats de Tolosa i de Barcelona. D'aquestes, se'n beneficiaren destacats historiadors catalans com Emili Giralt o Jordi Nadal, i entre els procedents de la universitat tolosana, Claude Carrère i Pierre Bonnassie.

Això va permetre a aquest darrer fer una primera estada i recerca a arxius barcelonins entre els anys 1954 i 1956, sota la direcció de J. Vicens i Vives, de la qual sorgí com a fruit l'estudi *La organización del trabajo en Barcelona a fines del siglo XV*, editat el 1975, que li vengué el mateix any el diploma d'estudis superiors.

Des de l'any 1957, com a agregat d'història, va ensenyar als liceus de Marsella i de Tolosa, fins que el 1962 passà a exercir la docència a la Universitat de Tolosa - Le Mirail, de la qual ja no es mouria fins a la seva jubilació l'any 1997.

Entre el 1961 i el 1972 féu estades freqüents, inicialment estivals i després més continuades com a becari, als arxius del nostre país, en especial als de les ciutats de Vic, de la Seu d'Urgell i sobretot de Barcelona, on treballà a l'Arxiu Reial o de la Corona d'Aragó i al Capítular de la catedral de Barcelona, i també als de Girona i Montserrat.

Amb el material aplegat, seguint esquemes i orientacions de Georges Duby, va treballar tot aquest temps en la preparació de la seva tesi doctoral sobre un període cabdal de la formació de Catalunya durant els segles x i xi. Defensà aquesta tesi el 1973 davant d'un tribunal presidit per Georges Duby mateix i integrat pels destacats professors Philippe Wolf, Marcel Durliat, G. Caster, R. Fossier i Ch. Higounet, que va merèixer del tribunal la màxima qualificació.

Aquesta tesi es va publicar en dos volums, els anys 1975 i 1976, sota el títol *La Catalogne au milieu du Xè à la fin du XIè siècle. Croissance et mutations d'une société*, que poc després es va traduir i editar en català, també en dos volums, els anys 1979 i 1981, amb el títol *Catalunya mil anys enrera (segles X-XI)*, que ben aviat esdevingué un clàssic per als estudiosos de l'època medieval. L'obra donà un nou enfocament a molts aspectes i canvià algunes visions acceptades o tradicionals de la societat catalana medieval. Es pot dir, sense exagerar, que ha servit per orientar la majoria de medievalistes catalans de les darreres dècades, a vegades és cert, ofuscant injustament troballes o treballs d'autors del país anteriors a ell.

D'acord amb els estudis i la línia d'investigació de Georges Duby, es va esforçar a demostrar que el canvi experimentat per la societat dels volts de l'any mil fou molt ampli i generalitzat i que afectà tot el sistema social europeu i, d'una manera especial, el català. Fou un canvi sovint traumàtic, car per la formació dels grans llinatges, que s'apropriaren els antics feus, es va crear una societat de militars, ben aviat esdevinguda noblesa, que va trencar l'antic concepte d'autoritat imperial i reial, que usurpà bona part de les antigues funcions del príncep i que s'aproprià dels dominis del fisc. Això féu passar la societat d'un sistema d'arrel antiga o de tipus prefeudal, a una societat nova, a què s'ha convingut a denominar *feudal*.

Aquesta ha estat la gran aportació de Pierre Bonnassie, un nou enfocament de la visió dels moments en els quals Catalunya començava a fer-se conèixer a Europa. Això l'ha fet un dels autors més coneguts i apreciats de les noves generacions d'estudiosos i de retop sovint menystingut per altres autors o vells medievalistes.

Bonnassie, sempre dintre d'aquesta òptica, va anar aprofundint en les transformacions o conseqüències d'aquest gran canvi que va afectar bàsicament les classes hu-

mils, en especial la dels pagesos, esdevinguts a la pràctica serfs o mig esclaus. Són molts els treballs que va fer sobre aquest tema il·lustrant les privacions i explotacions experimentades per aquestes classes inferiors, d'acord amb el concepte medieval de classe, molt sovint basant-se en les dades extretes de la documentació catalana o fent-les servir.

Com a treballs que il·lustren això podem fer esment de:

— *Les communautés rurales en Catalogne et dans le pays valencien (IX-milieu du XIV siècle)*, l'any 1984.

— *Survie et extinction du régime esclaviste dans l'Occident du haut Moyen Age (IV-XIè siècle)*, el 1985.

— *Consommation des aliments immondes et cannibalisme de survie dans l'Occident du haut Moyen Âge*, el 1989.

— *Les paysans du royaume franc en temps d'Hugues Capet et de Robert le Pieux (987-1031)*, el 1992.

— *Le rapport de l'homme à la terre ou les deux sens du mot culture*, el 1996.

Bonnassie va dedicar molts altres articles, treballs i conferències a aspectes de la circulació monetària, les sagreses, l'hagiografia, la pau i treva de Déu, els orígens del catarisme o la gènesi de les estructures feudals. En el volum miscel·lani que se li va dedicar l'any 2001 titulat *Les sociétés de l'an mil entre deux âges* es dona un repertori de la seva producció escrita, que inclou cent cinc treballs entre els anys 1955 i 2000.

També se li deu un notable treball d'orientació pedagògica, *Les cinquante mots clefs de l'histoire médiévale* (1981), traduït i editat en castellà l'any 1983 amb el títol *Vocabulario básico de la historia medieval*.

Bonnassie va continuar i ampliar la tasca del seu mestre Philippe Wolf, i així va mantenir els contactes i intercanvi d'estudiants amb Catalunya i amb altres indrets del sud dels Pirineus, en especial amb l'Aragó i també amb el País Basc, amb Vitòria, on tingué com a deixeble l'investigador Juan José Larrea.

Tot això li va merèixer premis i distincions, com el Premi Gobert de l'Académie de Inscriptions et Belles Lettres, el Premi Internacional Catalònia del nostre Institut d'Estudis Catalans, el fet d'ésser nomenat membre corresponent de l'Institut el 1987, la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya l'any 1988, el títol de doctor *honoris causa* de la Universitat Autònoma de Barcelona el 1992, i segurament altres premis i distincions que desconec.

Crec per tot això que era de justícia evocar la seva personalitat amb motiu del seu traspàs. Per a mi ha estat un honor poder-ho fer perquè el considerava un amic, amb ell havia compartit converses i li havia identificat topònims en sortides que havíem fet per la

plana de Vic i amb visites que, amb el doctor Eduard Junyent i Josep M. Font i Rius, havíem fet a Ramon d'Abadal al seu casal o al mas del Pradell i en diverses ocasions m'havia manifestat la seva estima.

Reposi en pau el mestre i l'amic.

Text llegit pel senyor Antoni Pladevall i Font en el Ple del dia 4 d'abril de 2005

Maria Montserrat Martí i Bas

(1916 - 13.03.2005)

Maria Montserrat Martí i Bas fou col·laboradora de l'IEC en l'època de la clandestinitat. L'IEC li dedicà una sessió a la seva memòria el dia 4 d'octubre de 2005. Hi intervingueren Jordi Carbonell, membre de la Secció Filològica, Joaquim Molas i Josep Massot, membres de la Secció Històrico-Arqueològica.

Reproduïm a continuació les intervencions de Jordi Carbonell i Josep Massot.

Parlar de Maria Montserrat Martí és referir-se al moment de crisi més gran que ha patit l'Institut d'Estudis Catalans al llarg de quasi un segle d'existència. També és parlar d'una persona clau en la superació d'aquesta crisi. En efecte, després de l'entrada de les tropes del general Franco a Barcelona el 26 de gener de 1939, la Diputació de Barcelona franquista s'emparà de les instal·lacions de la seu de la Casa de Convalescència, de la biblioteca —la Biblioteca de Catalunya, que aleshores es digué «Biblioteca Central»— i dels diversos serveis de la Institució i li retirà totes les subvencions. Els objectius per què fou creat l'IEC el 1907 i als quals s'havia dedicat, amb afany i qualitat científica, fins aleshores eren incompatibles amb els del nou règim, que s'havia proposat, amb procediments totalitaris, de fer desaparèixer la llengua, la cultura i la nació catalanes que l'Institut ha-

via servit, fins al 1939, amb totes les seves forces. No és estrany, doncs, que les temptatives a favor de l'IEC de Ramon d'Alòs-Moner, llavors secretari general, un dels pocs membres que no havien marxat a l'exili, fossin un fracàs total: segurament contribuïren al seu decés sobtat el 9 de febrer de 1939. Entre 1936 i 1939 havien mort, ultra el secretari general Alòs, A. Rubió i Lluch, J. M. Bofill i Pichot, Lluís Sagalà, Ferran de Segarra i Joaquim Ruyra. La majoria dels supervivents eren a l'exili, incloent-hi figures de màxim prestigi: Pere Bosch i Gimpera, Josep Carner, Pere Coromines, Pompeu Fabra, Lluís Nicolau d'Olwer, August Pi i Sunyer, Josep Puig i Cadafalch, Carles Riba, Jaume Serra i Hünter. Dos s'havien desentès de l'Institut: Josep Pijoan i Esteve Terrades. I dos més s'havien passat als rengles del nou règim: Eugeni d'Ors i, sobretot, Ferran Valls i Taverner, que se'n convertí en el principal enemic i el promotor de l'*Instituto de Estudios Mediterráneos*, pensat per a substituir-lo. Fins i tot les tímides actituds de Josep M. Milà i Camps, comte del Montseny, respecte a la cultura catalana foren esborrades amb la destitució el setembre de 1939 i la seva substitució pel falangista Antonio M. Simarro.

Un informe sobre l'IEC presentat a la Diputació Provincial de Barcelona el 5 de juliol de 1940 per un grup de persones, entre elles Ferran Valls, afirmava: «El Instituto ha quedado pues actualmente sin personalidad ni función propias, por natural extinción.» L'informe acabava així: «y considerando que por otra parte con ocasión y a consecuencia de la Guerra Civil española desapareció el Instituto por disgregación y consumición sin quedar actualmente en territorio nacional más que una ínfima minoría de los miembros que la integran», en realitat eren tres: Fontserè, Massó i Torrents i López i Picó, «los abajo firmados opinamos, según nuestro leal saber y entender y con sujeción siempre al superior criterio de la Comisión Gestora, que no procede hacer revivir a dicho Instituto, antes bien creen procede la reversión del material y publicaciones procedentes del mismo, en favor de la Diputación Provincial para que ésta pueda darle el destino que estime más conveniente dejando espedido el camino para que nuevas iniciativas de este género con más amplios horizontes y alentados por el espíritu nacional, puedan nacer sin hipotecas anteriores ni herencias forzosas que limitasen en lo más mínimo la plasmación y el desarrollo de la misma.» I això es van dedicar a fer, sense, però, entretenir-se a fer un instrument legal de supressió de l'Institut.

La nova iniciativa que preveia l'informe era l'Institut Español de Estudios Mediterráneos, creat el 22 de novembre de 1944, que fou instal·lat a la Casa de Convalescència i tenia l'objectiu d'ocupar el lloc de l'Institut d'Estudis Catalans, tant en l'espai com en l'activitat, però sobretot en l'esperit, el qual havia d'inspirar-se en els principis del «Glorioso Movimiento Nacional» —era la terminologia oficial en l'època i la que apareix en l'informe citat. El general Franco mateix l'havia definit el 1938: «España se organiza

en un amplio concepto totalitario, por medio de las instituciones nacionales que aseguren su totalidad, su unidad y su continuidad. El carácter de cada región será respetado pero sin perjuicio para la unidad nacional, que la queremos absoluta, *con una sola lengua, el castellano, y una sola personalidad, la española.*»

L'aplicació d'aquesta política als Països Catalans comportava, aplicada amb la duresa de l'Estat espanyol totalitari, la prohibició absoluta de publicar en llengua catalana ni tan sols les targetes de visita o les estampetes de primera comunió, d'usar el català no solament en actes públics de masses sinó també en conferències de públic limitat i fins i tot en lectures de poesies sense cap contingut polític o patriòtic, és a dir pel simple fet de ser en llengua catalana. Eren els temps en què el règim oficial espanyol parlava del «virus de la llengua catalana».

El moment era d'un enorme perill. El nou secretari general de l'Institut, R. Aramon i Serra, el definiria pocs anys després amb aquests mots en la memòria del 30 de setembre de 1943: «Si els membres que restaven de l'Institut s'haguessin inhibit davant les circumstàncies actuals; si, plegats de braços haguessin deixat de laborar en aquelles tasques que tothora havien constituït la raó d'existència de la nostra Corporació, hauria calgut lamentar als catalans un desastre més gran que el que suposen les pèrdues valuoses de companys i de mestres, la destrucció dels nostres tresors artístics durant la lluita i la persecució implacable contra l'esperit de Catalunya empresa pels vencedors en la guerra. Ajupir-se davant el que alguns podrien creure fatalitat inapel·lable, hauria estat una traïció a la nostra cultura i la renúncia a enriquir la ciència universal amb allò que tenim l'obligació d'aportar-hi. Però l'esperit dels membres de l'Institut es mantenia en tots moments amb volada tensa. Conscients de llur missió, convingueren que la tasca a realitzar, durant la guerra i després de la guerra, era la d'assegurar la continuïtat de l'obra de l'Institut i infondre'n l'esperit a gent nova que d'acord amb els reglaments calia associar-se tot d'una.»

Òbviament, haver donat l'Institut per desaparegut hauria estat una opció prematura. La tasca d'associar-se i continuar-ne l'obra no era, però, fàcil. L'Estat totalitari exercia una pressió terrible en tots els terrenys i el país vivia en estat de xoc. Hi havia antics col·laboradors de la Institució que restaven a Barcelona, sovint perseguits i sotmesos a expedients, però fidels a l'esperit de resistència que es desvetllava isoladament i tímida-ment, en el cos social català. I alguns exiliats tornaven, Josep Puig i Cadafalch fou un d'ells. Després d'una primera temptativa el 1941, fallida per una amenaça de detenció que l'obligà a tornar-se a exiliar a Perpinyà, retornà definitivament el 1942, als setanta-tres anys, i bé que s'enfrontà a un expedient de responsabilitats polítiques, i li fou retirat el permís per a exercir d'arquitecte, era un home ferm, un patriota sòlid i un home d'un enorme prestigi a Catalunya i al món. D'altra banda, a la darreria de 1941, Ramon Ara-

mon i Serra, Joan Llongueres i Maurici Serrahima, acabat de tornar de l'exili a França, organitzen un acte pel centenari de *Lo Gayté del Llobregat* a casa de l'arquitecte Lluís Bonet i Garí, amic de Puig i Cadafalch, que havia d'assistir a la commemoració. Era la primera reunió literària de postguerra, bé que Puig no hi pogué ser present perquè era de nou a l'exili. Tanmateix assistiren també i s'uniren al grup dels Amics de la Poesia que en nasqué, Miquell Coll i Alentorn, Ramon Sunyera —a la rebotiga del qual s'havien de celebrar nombroses reunions culturals clandestines en català— i una bibliotecària, que havia estat durant la Guerra al servei de biblioteques del front i que després exercí a Ulldecona i amb Rafael Patxot: Maria Montserrat Martí i Bas. Aramon, antic col·laborador de les Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica, s'hi havia de trobar amb Puig. Bé que aquest encontre no tingué lloc aquell dia, els dos homes es posaren en contacte el 1942 tot just retornat Puig i Cadafalch a Barcelona. Aleshores Puig convoca a casa seva una reunió el 17 d'abril de 1942 amb els altres membres que hi havia a la ciutat —Eduard Fontserè, de la Secció de Ciències (setanta-dos anys), Jaume Massó i Torrents, de la Secció Històrico-Arqueològica (setanta-nou anys), i J. M. López i Picó, de la Secció Filològica (seixanta-cinc anys)— «a fi de donar continuïtat a l'obra de l'Institut d'Estudis Catalans, avui de fet interrompuda per motius de tots prou sabuts». Són els mots de l'acta de la sessió, redactada per Aramon, que també hi assistí com a secretari en funcions. Massó li dóna el seu acord des del llit de malalt. La històrica reunió del 17 d'abril de 1942, amb la presència de quatre membres (la de Massó, moral), vella i físicament febles, i una secretària no membre, de trenta-cinc anys, però tots ells plens d'entusiasme, esperit patriòtic, voluntat ferma i una gran valentia, és decisiva per al futur de l'IEC. Aquest futur es construirà, sobretot, damunt el binomi format per Puig i Cadafalch, que hi aportava el prestigi i la constància, i Aramon i Serra, que hi aportava la intel·ligència, la competència i el dinamisme de la joventut. D'altres figures de prestigi de lletres i de ciències s'incorporaren de seguida a l'equip: Jordi Rubió i Balaguer, Pius Font i Quer, Agustí Duran i Sanpere, Josep M. de Sagarra, Josep R. Bataller, Ramon d'Abadal, Higiní Anglès, Joaquim Carreras i Artau, Pere Bohigas, Leandre Cervera, Ferran Soldevila, J. de C. Serra Ràfols, amb els quals es va refer el cos de l'Institut, s'hi afegí el 1943 Carles Riba, membre des de 1932, retornat de l'exili. Però el pes de la tasca diària, de l'enfrontament amb l'autoritat franquista, de la represa de les publicacions, d'activitat cultural de la societat catalana queia sobretot damunt Ramon Aramon i Serra.

Ara bé, des del 1942 en què la secretaria general de l'IEC era una cadira de l'Ateneu Barcelonès fins a l'establiment, vers el 1945, d'una petita plataforma material al pis de la Gran Via 600, 3r 2a, cedida per l'Editorial Pedagògica (successora de l'Associació Pedagògica de l'Escola Catalana) i els seus dirigents Duarte i Paronella —que n'assumien

el risc—, Aramon necessitava una persona d'absoluta confiança, patriòtica i introduïda en els ambients culturals barcelonins, que li fes de secretària, i puntual en les relacions amb la societat, sobretot clandestina, que anava desvetllant. Aquesta persona fou Maria Montserrat Martí i Bas, que ja es trobava a l'Hom al Gayté.

Nascuda el 1916, militant d'UDC des del 1932, nou anys més jove que Aramon, era d'absoluta confiança. Físicament frèvola —petita i prima—, amb una cara triangular, un front tossut, un nas considerable i una barbeta en punxa, que transmetia, amb la boca petita i prima, sensibilitat i determinació, la Montserrat, el 1943, abandona la seva carrera professional de bibliotecària, amb la seguretat que comportava, per lligar la seva vida a una Institució clandestina i precària, plena de risc i d'incertesa, i a la persona del seu secretari general. Havia passat per Ulldecona i, ja a Barcelona, era al servei del mecen Rafael Patxot (també exiliat a Suïssa). També a la Biblioteca del Col·legi d'Arquitectes i a la de l'Orfeó Català.

L'adhesió total de la M. Montserrat a la Institució que era la base de la resistència cultural barcelonina, l'abnegació en l'exercici de les seves funcions, que estaven molt pel damunt de les d'una secretària personal, i la seva fidelitat —tant institucional com personal—, una característica radical de la seva personalitat, la van convertir en un element essencial en el funcionament de l'Institut en els anys més crítics de l'existència de la primera Institució cultural dels Països Catalans. Una fotografia ha fet història en la vida de l'Institut d'Estudis Catalans: la presidència de la sessió clandestina celebrada a casa del president Puig i Cadafalch amb motiu de la commemoració de Sant Jordi de 1952 (el 1959 serà l'última, la policia la impedí a casa de l'arquitecte Bonet i Garí). Hi apareix la taula de presidència, amb Carles Riba, president de torn de l'IEC, funció que corresponia a la Secció Filològica, flanquejat pels dos altres presidents, Puig, de la Secció Històrico-Arqueològica i Fontserè, de la Secció de Ciències, i pel secretari general, Aramon i Serra. Dreta, al darrere de la presidència, hi apareix Montserrat Martí, amatent a qualsevol eventualitat que pogués sorgir. És una foto simbòlica. Ara, juntament amb aquesta funció, hi ha la seva tasca diària al piset de la Gran Via, 600, 3r 2a, que l'Institut gradualment anà envaint fins a ocupar-lo del tot: sales amb arxius i llibres, saleta de recepció —on es van fer lliçons dels Estudis Universitaris Catalans—, tots els racons van anar essent presos —amb la benevolència de Paronella i Iduarte—; recordo com a exemple la saleta del bany, amb la banyera plena de llibres i uns prestatges embotits de publicacions i documents, on hi hagué un temps un ciclostil. El *sancta sanctorum* del piset, una habitacioneta que dóna damunt de la Gran Via, contenia la taula del secretari general —habitualment plena de munts de documents—, la tauleta on seia la M. Montserrat Martí, amb la seva *underwood* i els fitxers de protectors de l'IEC, subscriptors d'exemplars, una altra

tauleta, on jo vaig treballar des del 1948, uns arxivadors i una prestatgeria, de la qual recordo la *Miscel·lània Fabra* publicada per Joan Coromines a l'Argentina. Es conserva una foto de M. Montserrat Martí en aquella cambra. No hi cabia res més ni s'hi podia passar sense aixecar-se, ni hi entrava ningú de fora. La M. Montserrat Martí, que tenia les claus del pis i l'obria cada tarda a les quatre religiosament, se'n cuidava ben prou.

Una anècdota pot il·lustrar la fidelitat extrema d'aquella persona extraordinària. Devia ser a la darrereria dels anys quaranta i al piset de Gran Via, 600, només hi érem la M. Montserrat Martí i jo. A mitja tarda, sentim un gran soroll de vidres trencats al cel·lobrert, sortim de la saleta de treball al rebedor que hi dóna i veiem unes enormes flames que venien d'un dels pisos inferiors. Va resultar ser el primer, on s'havien incendiat uns bidons de pintura. Obrim la porta de l'escala i una munió de veïns dels pisos superiors al nostre baixava, amb indumentària casolana i fent crits de «Foc! Foc!» Davant la situació, amb el foc a les barballeres, vaig dir a la meua col·lega que jo baixava a ajudar els qui devien intentar apagar el foc. Em va mirar amb cara decidida i em va dir: «Doncs jo em quedo aquí, amb els fitxers i els arxius de l'Institut!» Moltes vegades he admirat la Montserrat al llarg dels anys que vam convida en aquell piset i en aquella habitació, però cap com aquell dia, amb el foc a sota els peus i els crits de la gent que fugia. Vaig baixar fins al primer pis i vaig ajudar a passar galledes d'aigua, que el foc engolia com si fossin gotetes. Fins que van arribar els bombers i, trepitjant-ho tot, van abocar immenses mànegues d'aigua damunt del foc i el van apagar, deixant-nos als aficionats en el ridícul més absolut. Però tota la vida recordaré la valenta de la meua amiga, que vorejava la temeritat.

Naturalment, no es produïa cada dia un fet com aquell. De tant en tant hi havia visites de la policia, que demanava pel secretari general, i alarmes de registres que ens impel·lien a endur-nos a casa o a casa d'algun amic, per encàrrec d'Aramon, documents judicials especialment comprometedors: cartes rebudes dels exiliats, actes, fins i tot diners. Sota el llit de la M. Montserrat i en tot de racons de casa seva —i d'altres—, al carrer del Consell de Cent, hi havia sempre material amagat, amb el coneixement del seu pare, l'excel·lent persona i piadós montserratí Joaquim Martí i Rodés, a qui la nostra amiga tant s'assemblava. Als pares devia la religiositat i la catalanitat, ambdues profundes. En parlava amb devoció, igual que de la seva germana religiosa Roser i del germà Jordi, el pare Lluç, monjo de Montserrat. Era amiga dels seus amics, fossin d'Unió Democràtica o no, el seu partit: no era gens sectària. Idolatrava els seus mestres de l'Escola de Bibliotecàries: Jordi Rubió, antic director, Marçal Olivari, Joan Petit, Carles Riba, Pere Bohigas, Ferran Soldevila, Rosselló-Pòrcel. I també, els membres de l'Institut. Per damunt de tots, el secretari general, Ramon Aramon i Serra: no solia anomenar-lo, sinó que més aviat s'hi referia com a «ell». «Ell avui és amb el senyor Puig»; «ell ha anat a una reunió de la Unió

Acadèmica Internacional»; «ell té Secció Filològica»; «avui a ell l'han cridat a declarar a l'Ajuntament». Era el dia que el regidor de Cultura —el nom del qual no recordo— li havia exigít informació sobre els membres de l'Institut: és clar, anaven sortint noms depurats, exiliats o figures que no plaïen el règim. De sobte, en parlar de la professió de Lluís Faraudo i de Sant-Germain, «general de l'Exèrcit espanyol», el regidor, que no sabia qui eren Carles Riba o Jordi Rubió, no va poder-se estar d'exclamar: «No creía que eso del Instituto fuese tan importante.» El que era important de Faraudo eren les paperetes de la llengua medieval, que encara ara l'Institut en fa objecte d'un programa específic!

Al pis de la Gran Via, M. Montserrat Martí, convisqué amb els diversos col·laboradors de l'Institut, que en horaris més o menys regulars i en èpoques diverses sempre en horari de tarda, habitualment de quatre a deu inclosos els dissabtes, participaven en les tasques de la Institució: Ricard Albert, Hortènsia Coromines, Enric Hernández Roig, Oriol Martorell, la bibliotecària Maria Riera, persona extraordinària i d'una gran professionalitat, tres grans correctors, Josep Miralles, Eduard Artells i Josep Llobera, continuadors de la tradició de l'IEC. Jo vaig coincidir-hi primer esporàdicament i després de manera regular, des de mitjan dels quaranta fins al 1956, i puc donar fe de l'extraordinària activitat de la Montserrat en tots els ordres. L'Institut d'Estudis Catalans havia esdevingut un eix fonamental de la resistència cultural i a la seva base de la Gran Via es coordinaven activitats de tot tipus, sempre clandestines pel fet de ser en català: estrictament culturals. Eren les pròpies de l'Institut i de les seves filials, com la nounada Societat Catalana Estudis Històrics, presidida per Aramon, o els Amics de la Poesia, commemoracions com el centenari de Verdaguer el 1945, amb conferències de Riba i de Sagarra, l'homenatge a Puig i Cadafalch, la represa dels Estudis Universitaris Catalans, amb Jordi Rubió, R. Aramon i Serra, Ferran Soldevila, Pere Artigas, Miquel Coll i Alentorn, etc., com a professors, tots ells membres o estretament lligats a l'Institut, o bé els cursos d'estiu per a estudiants estrangers. A conseqüència d'això, pel piset de la Gran Via hi passava molta gent, tota lligada a activitats culturals catalanes, així com, a partir del 1962 pel Palau Dalmaes, seu també d'Òmnium Cultural, que hi aixoplugà l'Institut i el protegí. Hi passaven moltíssimes persones. Totes rebien de M. Montserrat Martí, no solament informació sinó també ajuda eficaç. L'ambient que es respirava a la seu de l'Institut era d'absoluta dedicació al país i a la seva cultura en particular. Especialment importants foren les col·laboracions amb gent de tots els Països Catalans: les Illes, el País Valencià, la Catalunya Nord, la Franja de Ponent, l'Alguer. Persones com Francesc de B. Moll, Aina Moll, J. M. Llompart, Manuel Sanchís i Guarner, Joan Fuster, Antonio Era, hi eren assídues. També nombrosos professors d'universitats de tot el món, car les relacions internacionals van ser sempre un objectiu atès per Aramon amb una atenció especial, tant per llur interès absolut, com per-

què servien de protecció contra l'animadversió del règim polític espanyol. Montserrat Martí no tenia horaris per a atendre tothom. Un aspecte particular d'aquestes relacions eren els intercanvis de publicacions amb més de dos centenars d'institucions científiques dels quatre continents. Van ser diversos els qui ens en vam ocupar, també la Montserrat. Recordo amb quin orgull anàvem a portar les publicacions de l'Institut a Correus i anàvem a recollir les que rebíem d'intercanvi: la bibliotecària Maria Riera les catalogava i empaquetava: el 17 de novembre de 1989, l'Institut va fer ofrena a la Biblioteca de Catalunya de més de vint mil volums fruit d'aquest intercanvi. L'esperit que es vivia a la seu de l'IEC, tan petita, era de total dedicació a allò que podia ser d'interès a la cultura del nostre país. Eren temps en què portar un paquet o la convocatòria d'una reunió era quasi un acte d'heroisme, i sentit com a tal; pensàvem que contribuïem a salvar un patrimoni essencial del país i la Montserrat ho pensava com ningú.

A part de les activitats culturals, tenia activitats polítiques: militant d'Unió Democràtica de Catalunya, del Front Universitari de Catalunya. Montserrat Martí va formar part del Front Universitari de Catalunya (FUC), creat el 1944, en la direcció del qual coincidí amb Josep Benet, Enric i Lluís Casassas, Lluís Torras. El FUC estava organitzat en cinquenes: jo formava part d'una cinquena de la Facultat de Filosofia i Lletres, amb Joan Vilà-Valentí, el geògraf, que n'era el cap, amb Enric Hernández Roig i Jordi Solà. Publicava, en ciclostil, la revista *Orientacions*, òrgan del FUC i portaveu dels Grups Nacionals de Resistència, que el novembre de 1945, mentre la Banda Municipal tocava la setena simfonia de Beethoven, es desplegà una gran bandera catalana i el públic, malgrat la presència d'«autoridades», es posà dempeus i aplaudí. Doncs bé, en la confecció de la bandera i en el tiratge d'*Orientacions* hi participà la nostra amiga. Fou secretària el 1944 de Pous i Pagès, president del Consell Nacional de la Democràcia Catalana, enllaç amb el PNB clandestí. Va estar sempre per damunt de sectarismes i a favor del que ella considerava la defensa a ultrança dels Països Catalans. També, intervingué en activitats parapolítiques com el grup Miramar, secció cultural del FUC, presidit per Maurici Serrahima que facilità les relacions entre la joventut inquieta de l'època —Triadú, Cirici, Ainaud, Benet, Lluís Torras, Verrié i la gent de generacions de postguerra, amb l'organització de conferències i debats, etc. Jo en vaig ser secretari un temps, fins que al 1950 vaig anar a la Gran Bretanya, empès per Aramon, i puc donar fe de la col·laboració de M. Montserrat Martí. I, encara, cal mencionar la seva activitat en l'ajut català als presos polítics: cada any organitzava, poc abans de Nadal, un concert privat de Concepció Badía, Bartomeu Bardagí o la Coral Sant Jordi, a fi de recollir diners «per als seus presos»: concert a l'Institut Francès, a la Sala Mozart, a la Caixa de Jubilacions, a locals de La Caixa (llavors «de Pensions»). Col·laborà amb el Grup Estudi, de Joan Pinell (després monjo de Montserrat), els germans Gassó,

Joan Basat, Adolf Nonat i Edmon Vallès, que feia sortir el 1942 uns fulls mecanografiats (per manca de ciclostil) amb textos signats amb pseudònim de persones com Aramon i Sagarra, i organitzava reunions culturals. El 1947 en les festes Abat Oliva de Montserrat, va ser penjada al Gorro Frigi una bandera catalana confeccionada per M. Montserrat Martí i Maria Riera, sempre a segona línia, però sempre combatent i modesta.

Quan l'any 1981, Emili J. Boix i Fuster li va fer una entrevista, publicada a *Serra d'Or* el desembre amb el títol *Maria Montserrat Martí i Bas, o la feina resistent*, ella ho havia esquivat setmana rere setmana, perquè deia «El que jo pugui saber no té prou interès.» L'entrevista és interessantíssima, amb moltes informacions inèdites.

Avui, l'Institut d'Estudis Catalans ret un homenatge públic a una col·laboradora fidelíssima i exemplar en els temps més terribles que la institució i el país han viscut. Temps de persecució amb l'objectiu d'anorrear i destruir l'essència del país. Gent com Maria Montserrat Martí i Bas, treballadora infatigable i silenciosa, secreta gosariem a dir, han fet inútils els totpoderosos esforços dels enemics dels Països Catalans i de llur institució cultural màxima. Des de la Sala Prat de la Riba, i a cor obert, dediquem aquest record, emocionat i a plena consciència, a la persona valenta i sincera, a la catòlica fervent però no sectària, en resum, a la patriota íntegra i a la dona honesta que fou M. Montserrat Martí i Bas. I permeteu que modestament hi afegeixi el meu tribut personal d'admiraació per l'estimadíssima companya i amiga.

Jordi Carbonell i de Ballester
Membre de la Secció Filològica

Maria Montserrat Martí i Bas i el monestir de Montserrat

No m'és possible de parlar de la Montserrat Martí¹ d'una manera objectiva i desapassionada. La meua relació amb ella va començar fa moltíssims anys, durant els meus estudis que llavors anomenaven de «Filosofia i Lletres» a la Universitat de Barcelona; exactament era el 1961, quan l'Institut d'Estudis Catalans va donar un discret accésit a un treball

1. En general, per a la biografia de Montserrat Martí, vegeu Emili J. BOIX FUSTER, «Maria Montserrat Martí i Bas, o la feina resistent», *Serra d'Or* (desembre 1981), p. 25-32; Albert MANENT, *Retorn a abans d'ahir: Retrats d'escriptors i de polítics*, Barcelona, 1993, p. 237-246, i la breu nota anònima del Full dels Dijous, de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, corresponent al 7 d'abril de 2005, que he consultat en la versió en línia (www.ub.es/biblio/fdijous.htm).

primerenc sobre literatura popular de les Illes Balears, que més endavant sortiria, refet i molt ampliat, al volum VII dels *Estudis Romànics*, fundats i dirigits fins al darrer detall per Ramon Aramon i Serra. Amb motiu d'això es va iniciar una amistat que no s'havia d'interrompre mai més, tant amb el senyor Aramon —secretari general d'un Institut pràcticament clandestí, encofurnat en un petit pis de la Gran Via, al costat de la nostra Universitat—, com amb la seva fidelíssima secretària Montserrat Martí i Bas, que aleshores tenia uns quaranta-cinc anys i que, com aviat vaig tenir ocasió de comprovar, era un argent viu que ho movia tot, que coneixia tothom i que tenia una gran fallera de posar en contacte els pocs que en aquells moments ens interessàvem per les coses catalanes, tant a dintre com a fora del país.² Gràcies a aquestes primeres trobades, vaig tenir el privilegi d'assistir a un parell de cursos dels Estudis Universitaris Catalans, patrocinats per l'Institut, que m'obriren moltes finestres i em permeteren de conèixer Joaquim Molas, tot just tornat de Liverpool, que ens ensenyava literatura, en substitució del mític Jordi Rubió i Balaguer, que també vaig conèixer en aquella casa, com hi vaig conèixer Jordi Carbonell, Miquel Tarradell, Miquel Coll i Alentorn, Agustí Duran i Sanpere i tantes altres patums, al costat de companys joves com Núria Aramon, Maria Teresa Ferrer i Mallol, Amadeu J. Soberanas, Joan Lluís Marfany, Josep M. Ferrer, o els més veterans Joan Colomines o Antoni Sala-Cornadó.³

No cal dir que Montserrat Martí vigilava sempre de prop o de lluny la marxa dels Estudis Universitaris Catalans, feia propaganda per atreure-hi noves vocacions, ens proporcionava els llibres i les revistes de l'Institut amb un descompte adequat per a les nostres butxaques més aviat escurades, i sobretot era feliç quan podia fer una estona de tertúlia sobre tota mena de temes, sobretot els relacionats amb la situació política en la qual ella prenia posicions arriscades que més d'un cop li haurien pogut provocar problemes greus, en aquella època esquifida i resclosida, en la qual la brigada politicosocial estava sempre a l'expectativa i actuava sense contemplacions de cap mena. A vegades, el senyor Aramon, quan m'havia agafat confiança, em comentava amb la seva típica ironia: «Aquesta noia serveix més per les relacions públiques que per fer de secretària.» En tot cas, feien un bon tàndem i la Montserrat li escrivia sempre a màquina les cartes que ell redactava prèviament en un esborrany a mà, i quan convenia, segons els temes, era ella ma-

2. Emili J. Boix Fuster retreu «un rodolí humorístic que algú havia dedicat a la nostra entrevista: “Cent voltes multiplicada / ets un continu tragí; / és cert que aquesta vegada / no ets allà i ensems aquí”».

3. Vegeu els meus llibres *Escriptors i erudits contemporanis. [Primera sèrie]*, Barcelona, 1996, p. 233-236 (sobre R. Aramon i Serra) i p. 263-269 (sobre Joaquim Molas), i *Escriptors i erudits contemporanis. Segona sèrie*, Barcelona, 2001, p. 205-245 (sobre R. Aramon i Serra). Hi ha també excel·lent informació sobre Aramon, amb alguna inevitable al·lusió a Montserrat Martí, a Albert Manent, *En un replà del meu temps: Retrats d'escriptors i de polítics*, Barcelona, 1999, p. 25-36.

teixa que se'n feia responsable i les signava. Penso, per exemple, en la gran quantitat de correspondència adreçada a ella que he pogut trobar dins el dossier de l'arxiu de l'Institut dedicat al doctor Jordi Rubió i Balaguer, sempre relacionada amb la miscel·lània que els *Estudis Romànics* li van dedicar, que permet de veure les bones amistats que la Montserrat tenia arreu del món, amb algunes manifestacions especialment significatives, com les postals que li feia arribar des de Sueca un Joan Fuster que camuflava amb una aparent displicència la passió que sentia pel món de l'erudició i pels erudits «de Barcelona».

Quan al final de 1962 vaig ingressar a la comunitat benedictina de Montserrat, no vaig perdre el contacte amb la Montserrat Martí, sinó que el vaig augmentar considerablement. Ella hi tenia un germà, Jordi Maria —el pare Lluç per a nosaltres, nascut el 1925 i monjo de Montserrat des del setembre de 1945—, que aleshores ja era sacerdot (des del 1954) i treballava abnegadament, entre altres serveis, a l'Escolania i a la fotografia. Tant la Montserrat com la seva germana Roser —membre de l'Opus Dei, però que vivia amb ella al pis familiar— mantingueren sempre una relació molt estreta amb el seu germà,⁴ segurament perquè era germà únic i sobretot perquè al començament de l'estada a Montserrat va tenir una poliomièlitis que li va deixar un braç i una cama impeditos. La Montserrat m'havia explicat, potser ja abans, que estava molt agraïda a l'abat Aureli M. Escarré perquè havia permès al seu germà Jordi que fes la professió monàstica i s'ordenés de sacerdot, malgrat aquesta malaltia permanent, i ens agraï sempre a tots nosaltres que li féssim costat i que, sempre que era possible, l'acompanyéssim pels llargs corredors o per les escales de la casa i l'ajudéssim en tot allò que necessités. Fins i tot, quan ell es va morir, va quedar desolada, però sempre que em veia —fins i tot quan, a causa de la malaltia, teòricament ja no coneixia les persones— se m'abraçava plorant i em deia: «Vosaltres sou els meus germans.» De fet, el pare Sebastià M. Bardolet, abat de Montserrat a la mort del pare Lluç (octubre de 1991), n'ha explicat que, en una de les diverses converses que van tenir poc abans, li va demanar que s'ocupés de la Montserrat, que aleshores quedava tota sola i amb molt poca família, i tant ell, com el seu antecessor, el pare Cassià M. Just, com el seu successor, Josep M. Soler, van mirar d'agombolar-la tant com els fou possible.

Durant un munt d'anys, doncs, vaig veure la Montserrat amb una certa regularitat. Ella em venia a veure al monestir, on anava sovint tota sola o amb la seva germana per raons familiars, on acudia als actes religiosos promoguts per la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat i pels Oblats de Montserrat dels quals formava part, i on pas-

4. Confirmada per alguna de les escasses cartes de totes dues germanes conservades a l'Arxiu de Montserrat, entre els papers del pare Lluç, i en el gran tou de cartes del pare Lluç a les seves germanes que recentment el marmessor de Montserrat Martí ha tingut la gentilesa de lliurar a Montserrat.

sava inevitablement la setmana santa, en una cel·la del santuari a la qual sovint convidaven altres persones. Jo anava també de tant en tant a l'Institut, primer a la Gran Via, després a l'Òmnium —al carrer de Montcada— i finalment a la Casa de Convalescència, i m'hi rebia la Montserrat, que sabia que la porta del senyor Aramon m'era sempre oberta, però que aprofitava l'avinentesa per parlar d'amics comuns i per explicar-me històries i misèries del moment. D'altra banda, el senyor Aramon, ajudat per Joaquim Molas, organitzava uns cursos d'estiu per a estrangers que van resultar d'una gran utilitat per enriquir la nòmina de catalanòfils abrandats, en una època que no hi havia cap altra possibilitat de conèixer de prop la cultura catalana proscriu de tants indrets, i durant una colla d'anys vaig anar a l'Institut a fer-hi alguna classe —sobre teatre medieval o sobre literatura popular en general— i al cap de pocs dies tornava a rebre els estudiants, acompanyats per la Montserrat Martí i per la Núria Aramon, que volien visitar una mica Montserrat i saber de prop com era la muntanya i com érem els monjos.

Durant els meus primers anys de monestir vaig conèixer també, més aviat de lluny, el pare de la Montserrat, un senyor venerable, ben conegut entre els Oblats, que anomenàvem amb afecte «l'abat Martí», i que ens acompanyava al menjador i al cor durant alguns dies assenyalats, especialment per la quaresma. Es tractava de Joaquim Martí i Rodés, un home senzill, primer comptable i després apoderat d'una empresa mitjana,⁵ que durant la Segona República s'havia afiliat al partit democratacristià Unió Democràtica de Catalunya i que durant la Guerra es mantingué, com el seu partit, fidel a la República, bé que no aprovés els estralls antireligiosos dels revolucionaris esquerrans i anarquistes. La seva filla va seguir els mateixos passos.⁶ En va heretar un ardorós catalanisme i un activisme imparabile,⁷ que la dugueren a afiliar-se igualment a Unió Democràtica, a intervenir en la Junta del Comitè Catòlic d'Ajut a la Població Civil dirigida primer pel doctor Lluís Vila d'Abadal i després per Maurici Serrahima —gran amic de tota la vida—⁸ i a prendre part en la xarxa de culte clandestí que manegava des de l'ombra el pare Josep

5. Segons Albert Manent. En uns apunts manuscrits del pare Lluç Martí, conservats a l'Arxiu de Montserrat, assenyalava només que era «administratiu». Hi anota també que la seva mare, com era costum aleshores, es dedicava a les feines de la casa.

6. Val a dir que tant ella com la seva germana Roser van tancar el local d'Unió Democràtica el dia abans de l'ocupació de les tropes franquistes i es van assegurar que no hi quedessin papers comprometedors (cf. Hilari RAGUER I SUÑER, *La Unió Democràtica de Catalunya i el seu temps (1931-1939)*, Barcelona, 1976, p. 510).

7. Cf. Joan SAMSÓ, *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, vol. 1, Barcelona, 1994, p. 182 i 217-219.

8. Podeu veure nombroses referències a Montserrat Martí als índexs de les memòries de Serrahima, aparegudes primer a Edicions 62 i després, amb molt de material nou, a Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Vegeu també Joan SAMSÓ, *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, vol. 1, p. 209, 255, 257, 274, 275, 277, 283 i 286.

M. Torrent, vicari general del bisbe Irurita, que exercia de fet com a bisbe de Barcelona. Sabem que un dels sacerdots que celebraven missa a casa de Joaquim Martí i Rodés era precisament un monjo de Montserrat, el pare Ricard M. Sans, que com explica ell mateix a les seves memòries, hi va entrar en relació a través d'un altre monjo montserratí refugiat a Barcelona, el pare Leandre Mestre.⁹

Més endavant, ens consta la intervenció de Montserrat Martí en les festes de l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat, que el 1946 i el 1947 permeteren d'obrir una esclatxa d'esperança dins la grisa panoràmica de la primera postguerra. Segurament hi va actuar amb els Oblats i amb la Lliga Espiritual, però s'arriscà també a accions més perilloses, algunes que ara ens semblen molt innocents, com ara fomentar la impressió clandestina de programes o d'estampes en català —per a primeres comunions i altres ocasions similars—, i d'altres d'un to més subversiu, com ara la confecció, juntament amb la seva companya a l'Institut Maria Riera Llorca, d'una gran bandera que va ser penjada a la Gorra Frígia de Montserrat el mateix dia de l'entronització, tot plegat amb la compllicitat de Florència Ventura, la dona de Josep Benet, antic escolà de Montserrat i amic íntim de la Montserrat, companya imprescindible de l'època de la clandestinitat, en la qual Benet tingué un paper tan important.¹⁰

Ja abans, a partir de 1941, Montserrat Martí havia de col·laborar en una tasca que aleshores no tenia res a veure amb Montserrat, però que sí que s'hi integraria, quan ella ja havia perdut el vigor i gairebé no era capaç d'adonar-se'n. Va treballar a les ordres llunyanes del mecenes Rafael Patxot i Jubert, primer per posar en ordre la seva rica biblioteca, devastada per les malvestats de la Guerra, i després per ordenar els materials de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, una iniciativa posada en marxa a l'Orfeó Català gràcies a la iniciativa i al mecenatge de Patxot, però interrompuda igualment per la Guerra. Aquests materials, bona part dels quals foren enviats posteriorment a Suïssa, arribaren a Montserrat el 1991, cedits per la família Patxot.¹¹

He parlat ja d'alguns monjos de Montserrat que havien tingut relació amb la família Martí durant la Guerra. No eren, però, ni de bon tros els únics coneguts de la Montserrat i de la seva família quan el seu germà va decidir d'entrar al monestir i durant els anys successius. A l'Arxiu de Montserrat he trobat unes notes manuscrites de Joaquim

9. Ricard M. SANS, *Montserrat 1936-1939: Episodis viscuts*, Barcelona, 1984, p. 209.

10. Per a les múltiples activitats clandestines de Josep Benet, vegeu la *Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet*, Barcelona, 1991.

11. Entre l'escassa documentació sobre l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya que hi ha a Montserrat, trobem uns inventaris del material recuperat després de la Guerra, que deuen correspondre a aquesta feina de Montserrat Martí.

Martí i Rodés, amb una extensa llista de les seves anades a Montserrat, moltes amb la resta o una part de la família, des del 30 de maig de 1939 (hi precisa que es tracta de la «I^a Romeria [probablement de la parròquia de la Concepció de Barcelona] i I^a vegada després Guerra»). Aquestes visites inclouen una neteja de l'ermita de Sant Benet, el desembre de 1939 mateix, durant la qual els Martí foren rebuts i beneïts per l'abat Antoni M. Marcet. A partir del 1940, tota la família passava la setmana santa a Montserrat, en contacte molt estret amb la comunitat i en un clima religiós molt profund. Ho sabem no solament a través de les brevíssimes notes de Joaquim Martí, sinó sobretot a través d'uns dietaris extensos del seu fill Jordi, dedicats exclusivament a les quatre setmanes santes que passaren a Montserrat abans del seu ingrés al monestir, i d'un dietari del pare, més general, corresponent al 1943.¹² D'altra banda, el germà Carles M. Solà, que era del mateix barri dels Martí, em conta que amb molts monjos, com ell mateix, es coneixien de la parròquia de la Concepció i me'n dóna una llarga rastellera. Amb algun, com el pare Jordi Pinell, futur primer consiliari de *Serra d'Or*, l'amistat anterior havia estat especialment estreta, ja que tant ell com la Montserrat pertanyien al grup Estudi, del carrer de Sant Pau.¹³ No és estrany, doncs, que la Montserrat, amb la seva simpatia i el seu activisme inexhaurible, fos al monestir una persona com de casa, amb la qual sempre es podia comptar i que comptava també amb el monestir quan li convenia per a les seves necessitats de l'Institut d'Estudis Catalans, però també per a les tasques més amagades i més perilloses d'ajut als presos polítics i d'activitats en el Grup de Drets Humans o el Grup Sant Jordi.

Tampoc no és estrany que Montserrat Martí, bibliotecària i coneguda per preparar detallades bibliografies de membres de l'Institut, fos escollida pels seus amics Max Calner i Ramon Bastardes, amb el suport del pare Pinell i de la resta d'integrants del consell de *Serra d'Or*, en la segona i definitiva etapa iniciada al final de 1959, per redactar-hi cada mes la bibliografia catalana que anava apareixent, tant als Països Catalans com a l'estranger. Es tracta d'un esforç ingent, que va durar des del 1960 fins al 1993, gairebé fins al final dut a terme en solitari,¹⁴ sense cap col·laboració de les editorials ni dels autors i amb mitjans materials que no passaven d'una estilogràfica i una màquina d'escriure no gaire moderna. No cal dir que es tracta d'una de les seccions més valorades de *Serra d'Or*, en un moment que la producció editorial en català era molt més restringida que no pas

12. Aquesta documentació és ara a l'Arxiu de Montserrat, al Fons Lluç Martí i Bas.

13. Per a aquest grup, vegeu Joan Samsó, *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, vol. 1, p. 195-215. Joan (el futur Jordi M.) Pinell havia fet una lectura de versos a casa de Joaquim Martí i Rodés l'octubre de 1943. A les reunions organitzades per Martí i Rodés s'havia fet també un homenatge a Montserrat el 1945 i una vetllada a la memòria de l'abat Marcet el 1946 (cf. Joan Samsó, *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, vol. 1, p. 217-219).

14. A partir de 1986 la hi ajudà Oblit Besciria.

ara i que moltes persones teníem interès de seguir-la tan de prop com fos possible. Montserrat Martí publicà també a *Serra d'Or* la bibliografia de Pompeu Fabra (al número que li fou dedicat el desembre de 1963) i una relació d'obres de Josep Carner, el 1965. Al costat d'aquesta feina, en general signada amb inicials, va prestar un altre servei eficaç i abnegat a la revista i als seus lectors, totalment anònim: durant moltíssims anys va redactar els índexs anuals de *Serra d'Or*, d'una enorme utilitat en tractar-se d'una revista consultada constantment.

Montserrat Martí, doncs, va restar molt vinculada amb el monestir de Montserrat durant tota la vida i hi va trobar un lloc per expressar la seva religiositat profunda. Cal remarcar, però, que, sota l'aparença amable i fins i tot de poca cosa, era en realitat una dona forta i lliure, que no abdicava mai del seu sentit crític i que, quan calia, no es mossegava la llengua ni donava el braç a tòrcer. Em sembla molt just que avui l'Institut li reti un homenatge de gratitud, per tota la feina que hi va fer. Sense persones com ella, com el senyor Aramon, com la Maria Riera, com l'Eduard Artells i com alguns altres, avui potser no seríem aquí. Amb tota modèstia, però amb tota decisió, em plau d'afegir-me de tot cor a aquest homenatge, també en nom de tots els bons amics que la Montserrat va tenir al monestir i a *Serra d'Or*, i d'expressar-li el meu agraïment per tot l'afecte que ens va manifestar i pels bells ideals als quals va consagrar, sense dubtar ni un moment, tota la seva vida.

Josep Massot i Muntaner

Membre de la Secció Històrico-Arqueològica

Nòmina de membres

Membres numeraris i emèrits

Joaquim Agulló i Batlle
Salvador Alegret i Sanromà
Josep Amat i Girbau
Manuel Ardit i Lucas
Joan A. Argenter i Giralt
Enric Argullol i Murgadas
Francesc Asensi i Botet
Antoni M. Badia i Margarit
Albert Balcells i González
Damià Barceló i Cullerès
Bartomeu Barceló i Pons
Xavier Barral i Altet
Heribert Barrera i Costa
Carles Bas i Peired
Joan Bastardas i Parera
Pilar Bayer i Isant
Joan Becat i Rajaut
Xavier Bellés i Ros
Jaume Bertranpetit i Busquets
Oriol de Bolòs i Capdevila
Eduard Bonet i Guinó
Joan-F. Cabestany i Fort
M. Teresa Cabré i Castellví
Jaume Cabré i Fabrè
Jordi Carbonell i de Ballester
Josep Carreras i Barnés
Joaquim Casal i Fàbrega
Creu Casas i Sicart
Oriol Casassas i Simó
Josep M. Casasús i Guri
Jordi Castellanos Vila
Manuel Castellet i Solanas

Josep Castells i Guardiola
Antoni Joan Colom i Cañellas
Germà Colón Domènech
Jacint Corbella i Corbella
Jordi Corominas i Dulcet
Jordi Cots i Moner
M. Josep Cuenca Ordinyana
Núria de Dalmases i Balañà
Josep M. Domènech i Mateu
Eulàlia Duran i Grau
Mercè Durfort i Coll
Josep Egozcue i Cuixart
Romà Escalas i Llimona
Gregori Estrada i Gamissans
Marta Estrada i Miyares
Joan Estruch i Gibert
Antoni Ferrando i Francès
Gabriel Ferraté i Pascual
M. Teresa Ferrer i Mallol
Ramon Folch i Guillèn
Manuel Font i Altaba († 30.04.2005)
Josep M. Font i Rius
Francesc Fontbona i de Vallescar
Màrius Foz i Sala
Octavi Fullat i Genís
Lluís Garcia i Sevilla
Jesús Andrés García Sevilla
Joaquim Garriga i Riera
Carles A. Gasòliba i Böhm
Josep Gifreu i Pinsach
Salvador Giner de San Julián
Emili Giralt i Raventós

Joan Girbau i Badó	Isidre Molas i Batllori
Pilar González i Duarte	Joaquim Molas i Batllori
Francesc Gonzàlez i Sastre	Aina Moll i Marquès
Josep González-Agàpito i Granell	Tomàs de Montagut Estragués
Joaquim Gosálbez i Noguera	Brauli Montoya i Abat
Carme Gràcia i Beneyto	Miquel de Moragas i Spà
Jordi Gras i Riera	Josep Moran i Ocerinjauregui
Ricard Guerrero i Moreno	Anscari Manuel Mundó i Marcet
Enric Guinot i Rodríguez	Joaquim Muns i Albuixech
Josep Guitart i Duran	Josep M. Muntaner i Pasqual
Albert G. Hauf i Valls	Gabriel Navarro Ortega
Albert Jané i Riera	Jaume Pagès Fita
Lluís Jofre i Roca	Pere de Palol i Salellas
Manuel Jorba i Jorba	Ramon Parés i Farràs
David Jou i Mirabent	Josep Perarnau i Espelt
Ramon Lapiedra i Civera	Juli Peretó i Magraner
Josep Laporte i Salas († 15.02.2005)	Manuel Pérez Saldanya
Àngel Llàcer i Escorihuela	Joan Peytaví Deixona
Josep Enric Llebot Rabagliati	Josep Piera i Rubio
Jordi Lleonart i Aliberas	Vicent Pitarch i Almela
Xavier Llimona i Pagès	Antoni Pladevall i Font
Enric Lluch i Martín	Lluís B. Polanco i Roig
Pere Lluís Font	Jaume Porta i Casanellas
Joaquim Mallafre i Gavalda	Miquel Àngel Pradilla Cardona
Isidor Marí i Mayans	Modest Prats i Domingo
Abel Mariné i Font	Antoni Prevosti i Pelegrín
Joan Martí i Castell	Josep M. Puig i Salellas
Josep Martines Peres	Pere Puigdomènech i Rosell
Tomàs Martínez Romero	Joaquim Rafel i Fontanals
Andreu Mas-Colell	Enric Ras i Oliva
Josep Massot i Muntaner	Salvador Reguant i Serra
Marc Mayer i Olivé	Oriol Riba i Arderiu
Concepció Mir i Curcó	Manuel Ribas i Piera
Joan Francesc Mira i Casterà	Antoni Riera i Melis
Joan Miralles i Monserrat	Santiago Riera i Tuèbols
Carles Miralles i Solà	Gemma Rigau i Oliver

Manuel Riu i Riu
Pere Roca i Fabregat
Encarna Roca i Trias
Joan Rodés i Teixidor
Joandomènec Ros i Aragonès
Xavier Roselló i Molinari
Vicenç M. Rosselló i Verger
Xavier Rubert de Ventós
Jordi Sans i Sabrafen († 09.12.2004)
Pere Santanach i Prat
Jordi Sarsanedas i Vives
Mila Segarra i Neira
Francesc Serra i Mestres
Eva Serra i Puig
Antoni Serra i Ramoneda
David Serrat i Congost
Ramon Sistac i Vicén
Joan Solà i Cortassa

Carles Solà i Ferrando
Joan Antoni Solans i Huguet
Carlota Solé i Puig
Narcís Soler i Masferrer
Rolf Tarrach Siegel
Jaume Terradas i Serra
Josep-M. Terricabras i Nogueras
Ricard Torrents i Bertrana
Joan Triadú i Font
Josep Vallverdú i Aixalà
Francesc Vallverdú Canes
Josep Vaquer i Timoner
Joan Veny i Clar
Pere Verdaguer i Juanola
Joan Vernet i Ginés
Josep Vigo i Bonada
Joan Vilà-Valentí
Mariàngela Vilallonga Vives

Membres corresponents

Géza Alföldy
Josep Amengual i Batle
Ramon Amigó i Anglès
Robert Archer
Thomas Noël Bisson
Pierre Bonnassie († 11.03.2005)
Dolors Bramon i Planas
Robert I. Burns
Marcel Durliat
Georges Fabre
Kálmán Faluba
Paul Freedman
Evarist Giné i Masdéu

Alfred Giner-Sorolla († 08.02.2005)
Joseph Gulsoy
Gonzalo Halfftter Salas
Jocelyn Nigel Hillgarth
Rita Lejeune Dehousse
Giovanni Lilliu
Gabriel Llompart i Moragues
Antoni Lloret i Orriols
Helmut Lüdtke
Henry de Lumley-Woodyear
Adélio A. S. C. Machado
José Luis Martín Rodríguez († 17.10.2004)
Joan Massagué i Solé

Federico Mayor Zaragoza
Olimpio Musso
Bob de Nijs
Alexandre Olivar i Daydí
José Antonio Pascual Rodríguez
Àngel Pellicer i Garrido
Norberto Piccinini
Robert Pring-Mill († 07.10.2005)
Jorge-Óscar Rabassa
Philip D. Rasico
Beatrice Schmid

Borís Pàvlovitx Sobolev
Robert B. Tate
Giuseppe Tavani
Jaume Truyols i Santonja
Joan Vallet de Goytisolo
Iuri Nicolàievitx Verxinin
Jill R. Webster
Max W. Wheeler
Curt Wittlin
Marie Claire Zimmermann
Michel Zimmermann

III. Les seccions

L'Institut d'Estudis Catalans està format per les cinc seccions següents: Secció Històrico-Arqueològica (SHA), Secció de Ciències Biològiques (SECCB), Secció de Ciències i Tecnologia (SECCT), Secció Filològica (SF) i Secció de Filosofia i Ciències Socials (SFCS), integrades per membres numeraris, emèrits, supernumeraris i corresponents.

Els membres numeraris i els emèrits constitueixen el Ple de l'Institut, del qual també formen part els presidents de les societats filials.

Els membres numeraris són aquells que, elegits pel Ple, tenen tots els drets i les obligacions que estableixen els Estatuts. Els membres emèrits són aquells que, havent estat membres numeraris, per raó d'edat són exonerats de les obligacions corporatives.

Els membres corresponents col·laboren en les tasques científiques de l'Institut i no participen en els òrgans de govern.

<i>Any/membres</i>	<i>SHA</i>	<i>SECCB</i>	<i>SECCT</i>	<i>SF</i>	<i>SFCS</i>	<i>Total</i>
2000						
Numeraris	15	21	19	19	21	95
Emèrits	7	10	9	9	7	42
Corresponents	25	4	10	16	2	57
						194
2005						
Numeraris	22	20	26	28	17	113
Emèrits	12	8	8	10	13	51
Corresponents	17	4	8	14	2	45
						209

Secció Històrico-Arqueològica

Crònica

La Secció Històrico-Arqueològica ha dut a terme durant el curs 2004-2005 una sèrie d'activitats que queden resumides tal com segueix:

La Secció s'ha reunit, com és habitual en tots els cursos, en sessions ordinàries de treball, les quals han tingut lloc els dies 18 de novembre i 20 de desembre de 2004, i 24 de febrer, 19 de maig i 16 de juny de 2005.

Durant aquest curs ha passat a la condició d'emèrit el membre de la Secció senyor Santiago Riera i Tuèbols.

Dissortadament, durant aquest curs han traspassat dos membres corresponents de la nostra Secció, els senyors José Luis Martín Rodríguez i Pierre Bonnassie.

A més de les activitats de tràmit, execució i revisió d'acords, seguiment del pressupost, preparació de publicacions, etc., la Secció ha emès els informes que detallem a continuació:

Informes

La Secció ha emès cinc informes preceptius sobre els expedients de declaració com a bé cultural d'interès nacional (BCIN), sol·licitats a l'IEC per la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Informe d'expedient en la categoria de monument històric i de la delimitació de l'entorn de protecció (1)

Fàbrica de ciment Asland.

Informe d'expedient en la categoria de la delimitació de l'entorn de protecció de monuments històrics (1)

Torre Figueres o Bellesguard.

Informes d'expedients en la categoria de zona arqueològica (2)

Antic mercat del Born, Termes públiques de la ciutat romana d'Herda.

Informe d'expedient en la categoria de zona arqueològica i entorn de protecció (1)

Conjunt arqueològic d'Ullastret.

Escuts heràldics municipals dictaminats (29)

Aldover, Artesa de Lleida, Basse-lla, Bescanó, Canovelles, Castellfollit del Boix, Castelló d'Empúries, Castelló de Farfanya, Fontanilles, Gavà, Gualba, Isil i Alòs, Ivorra, Llinars del Vallès, Masnou, Pratedip, Riudellots de la Selva, Sant Esteve de la Sarga, Sant Jaume de Frontanyà, Sant Martí de Torroella, Santa Eulàlia de Ronçana, Santa Maria de Martorelles, la Selva de Mar, Sort, Sorpe, Sunyer, Ullà, Vila-Seca i Vinaixa.

Banderes municipals dictaminades (27)

Alcanó, Almacelles, Calonge de Segarra, Canalda, Colldejou, Collsuspina, l'Escala, Esparreguera, Guils de Cerdanya, l'Hospitalet de Llobregat, Llançà, Llicà d'Amunt, el Milà, Òrrius, Palafrolls, Parlavà, Passanant, Palafrugell, les Preses, Pla del Penedès, Pont d'Armentera, Puigcerdà, Riudecols, Sant Climent de Llobregat, Sant Feliu de Codines, Torredera i Vinaixa.

Convé recordar que l'IEC fa les funcions d'acadèmia catalana de la història per mitjà de la Secció Històrico-Arqueològica, atès que la Generalitat li sotmet preceptivament la declaració i delimitació dels béns d'interès cultural nacional i els escuts i banderes municipals.

La senyora Maria Teresa Ferrer i els senyors Enric Guinot i Tomàs de Montagut van informar sobre les obres presentades al Premi Pròsper de Bofarull d'Història Medieval, del qual han estat ponents. La senyora Eulàlia Duran va informar sobre els treballs presentats a les borses d'estudi Generalitat de Catalunya.

Treballs conjunts amb altres seccions

La senyora Eulàlia Duran i els senyors Albert G. Hauf i Josep Massot formen part del consell de redacció de la revista *Estudis Romànics*.

Representacions en comissions i institucions

El senyor Antoni Pladevall és el representant de l'IEC al Consorci Català del Patrimoni Lingüístic i Cultural, constituït per conveni de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i la Universitat de Girona, i forma part de la Comissió del Patronat Granja Soldevila de l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda per a concedir la quarta beca de recerca d'investigació local.

La senyora Maria Teresa Ferrer i els senyors Enric Guinot, Albert G. Hauf, Tomàs Martínez i Antoni Riera formen part de la comissió per al congrés que se celebrarà l'any 2008 amb motiu del vuitè centenari del naixement de Jaume I.

El senyor Santiago Riera i Tuèbols forma part de la Comissió d'Investigació de l'Institut i de la Comissió Catalunya 2014, que ha celebrat fa poc l'acte de constitució i que representa per a la SHA la possibilitat de proposar a la Generalitat estudis relacionats amb la Guerra de Successió, l'Onze de Setembre i la història del pensament polític català. La nostra representació ha suggerit que també es commemori el 2014 el primer centenari de la constitució de la Mancomunitat de Catalunya, presidida per Enric Prat de la Riba.

Els senyors Xavier Barral, Antoni Pladevall i Manuel Riu formen part de la Comissió Assessora del programa ARCAT.

La senyora Maria Teresa Ferrer forma part de la Comissió de Publicacions de l'IEC.

El senyor Manuel Mundó ha format part, com a president, de la Junta Electoral de l'IEC i forma part del Patronat Castell de Cardona.

El senyor Albert Balcells ha estat nomenat director de l'Arxiu de l'IEC i forma part de la Comissió Social de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Comissió Executiva dels actes del centenari de l'IEC, que presideix el vicepresident de l'Institut senyor Antoni Riera.

La senyora Eva Serra forma part del Consell d'Arxius de Catalunya.

Propostes a les autoritats

El senyor Romà Escalas exposà a la Secció la situació d'abandonament actual en què es troba el Centre de Documentació i Difusió Cultural de la Generalitat de Catalunya, després de la jubilació de la persona que se n'encarregava. El fons d'aquest centre és molt valuós, ja que conté documents i altres elements patrimonials de referència en l'àmbit musical i, per això, el senyor Escalas demanà a la Secció que adreçés una carta de suport al document confeccionat per la Societat Catalana de Musicologia, que reclama una millor conservació del fons a la consellera de Cultura, senyora Caterina Mieras, qui, en resposta a l'escrit, s'ha compromès a estudiar tals reflexions.

La Secció acordà enviar una carta, redactada pel senyor Albert Balcells, al conseller de Relacions Institucionals sobre el funcionament com a patronat d'una nova institució històrica creada recentment anomenada Memorial Democràtic. L'objectiu d'aquesta institució és preservar la memòria de la lluita contra el franquisme, per la qual cosa la SHA creu que hauria de tenir-hi presència, ja que l'IEC és la màxima institució acadèmica de Catalunya, és present en la publicació d'obres d'història contemporània molt significatives i té un arxiu que mostra la resistència cultural davant del franquisme. No s'ha obtingut cap resposta.

Actes acadèmics

El dia 20 d'octubre de 2004 es presentaren, en la reunió de la Secció a la Casa de la Generalitat a Perpinyà, les comunicacions científiques següents: «La representació de la Catalunya Nord a les institucions polítiques catalanes abans de l'annexió a França», a càrrec de la senyora Eva Serra; «L'estat del Corpus textual de la Catalunya Nord», a càrrec de la senyora Eulàlia Duran; «Puig i Cadafalch i la Catalunya Nord», a càrrec del senyor Xavier Barral, i «Els historiadors de la Catalunya Nord relacionats amb l'Institut d'Estudis Catalans», a càrrec del senyor Josep Massot.

El dia 9 de desembre de 2004 es va presentar a l'Ateneu Barcelonès la

Història de Catalunya, redactada pels senyors Arturo Pérez, Flocel Sabaté, Antoni Simon i Albert Balcells, director de l'obra, que ha conegut dues edicions en pocs mesos i tindrà el 2006 una edició castellana en tapa dura i una tercera edició catalana de butxaca.

El dia 20 de desembre de 2004 es presentà a la Secció la comunicació científica «El president Tarradellas i l'Institut d'Estudis Catalans», a càrrec del senyor Albert Balcells.

El dia 19 de gener de 2005 es féu l'acte de presentació de la miscel·lània *La cultura catalana en projecció de futur* en homenatge al senyor Josep Massot, membre de la Secció. L'acte fou organitzat per l'Institut Ramon Llull, la Fundació Germà Colón (Universitat Jaume I) i l'Estudi General Lulljà.

El dia 21 de gener de 2005 es presentà a l'Institut la miscel·lània d'homenatge al senyor Emili Giralt, antic president de l'IEC i membre emèrit de la Secció, a càrrec del Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona.

El dia 24 de febrer de 2005 se celebrà la sessió de recepció com a nou membre de la Secció del senyor Jordi Castellanos. El seu discurs de recepció va versar sobre *Escriure amb el ritme de la sang: La represa de la novel·la catalana (1925-1929)*.

El dia 27 d'abril de 2005 es va retre homenatge al senyor Josep M. Font

i Rius, membre de la Secció, en ocasió del seu 90è aniversari. L'acte, al qual assistiren els membres de la Secció, tingué lloc al Parlament de Catalunya.

El dia 19 de maig de 2005 la Societat Catalana d'Estudis Històrics va retre homenatge al traspassat membre corresponent de la Secció, senyor Pierre Vilar. L'acte tingué lloc a la Universitat Pompeu Fabra.

El dia 19 de maig de 2005 es presentaren a la sessió de la SHA les comunicacions següents sobre l'estat de diversos treballs en via de realització: «Estudi i edició de l'epistolari grec d'Antoni Rubió i Lluch», a càrrec del senyor Josep Massot; «Catalunya Carolíngia», a càrrec del senyor Manuel Mundó; «Discursos de fundació de les institucions científiques catalanes, s. XVIII-XIX», a càrrec del senyor Santiago Riera, i «Materials de les coves prehistòriques de Serinyà», a càrrec del senyor Narcís Soler.

Del dia 22 al 30 de maig i del 23 al 29 de maig de 2005, els senyors Manuel Mundó i Josep Guitart, respectivament, van assistir com a representants de l'IEC a les reunions de la Unió Acadèmica Internacional a Turquia.

El dia 16 de juny de 2005 es presentaren a la reunió de la Secció la identificació feta pel senyor Francesc Fontbona dels fragments del mausoleu del marquès de la Mina dipositats, probablement, des del 1936 a l'Institut, i els informes referents als següents programes

en curs de la Secció, a càrrec tots del senyor Josep Guitart: «Forma Orbis Romani», el tancament del programa «Estudi del paisatge arqueològic antic de la Cossetània oriental» i «Recerca arqueològica a la ciutat romana de Iesso (Guissona)». Aquell mateix dia la Secció va debatre el projecte de programa de simposi sobre «Els països de parla catalana i Europa durant els darrers cent anys», presentat pel senyor Albert Balcells, per encàrrec de la Comissió del Centenari de l'IEC, amb vista al 2007. Un cop aprovat, s'han determinat els especialistes a qui calia encarregar les ponències i la participació a tres taules rodones i se'ls ha enviat ja les propostes.

Distincions

Les senyores Eulàlia Duran i Carme Batlle han estat honorades amb la Medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya.

Publicacions

BALCELLS, Albert [coord. cient.]. *Història de la historiografia catalana*. 2004. 315 p. (Sèrie Jornades Científiques; 18) [Jornades celebrades a Barcelona, el 23, 24 i 25 d'octubre de 2003]

BOLÒS, Jordi. *Els orígens medievals del paisatge català: L'arqueologia del paisatge com a font per a conèixer la història de Catalunya*. 2004. 462 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 64)

CASTELLANOS I VILA, Jordi. *Escriure amb el ritme de la sang: La represa de la novel·la catalana (1925-1929)*. Barcelona. 2005. 32 p. [Discurs de recepció de Jordi Castellanos i Vila com a membre numerari de la SHA]

GUIPART I DURAN, Josep; PERE I ISERN, Joaquim [cur.]. *Primer Simposi Patrimoni i Turisme Cultural: Arqueologia viva de les ciutats de l'antiguitat*. 2004. [Simposi celebrat a Lleida, el 4, 5 i 6 d'octubre de 2001] [Coedicció amb el Patronat d'Arqueologia de Guissona] [Separata Iesso: Miscel·lània arqueològica]

— *Iesso I: Miscel·lània arqueològica*. 2004. 284 p.

MIRET I SANS, Joaquim. *Itinerari de Jaume I el Conqueridor*. 2004. 629 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 65) [Pròleg de Maria Teresa Ferrer i Mallol]

RAFEL I FONTANALS, Núria. *Les necròpolis tumulàries de tipus baixaragonès: Les campanyes de l'Institut d'Estudis Catalans al Matarranya*, 2004. 95 p. (Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica; 8) [Un altre tiratge d'aquesta obra ha estat fet pel Museu d'Arqueologia de Catalunya dins la col·lecció «Monografies», núm. 14]

RIBALTA I HARO, Jaume. *Dret urbanístic medieval de la Mediterrània*. 2004. 309 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 66) [Coedicció amb la Universitat Pompeu Fabra]

SÁNCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, Isabel. *La Diputació del General de Catalunya (1413-1479)*. 2004. 577 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueo-

lògica; 63) [Premi Pròsper de Bofarull d'Història Medieval 2002] [Coedicció amb la Generalitat de Catalunya]

Membres

Manuel Ardit i Lucas

DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT

18.12.1992

Història moderna

Albert Balcells i González

21.11.1986

Història contemporània, social i política de Catalunya

Xavier Barral i Altet

18.12.1992

Història de l'art antic i medieval

Joan-F. Cabestany i Fort

14.06.1999; emèrit des del 19.08.2000

Història i arqueologia medieval

Jordi Castellanos Vila

07.04.2003

Història de la literatura del segle xx

Núria de Dalmasas i Balañà

17.06.1996

Història de l'art medieval

Eulàlia Duran i Grau

07.05.1990; emèrita des del 02.04.2004

Història i literatura catalana a l'època moderna

Romà Escalas i Llimona

17.06.2002

Musicologia

Gregori Estrada i Gamissans

18.12.1992; emèrit des del 18.12.1993

Història de la música

	DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT
M. Teresa Ferrer i Mallol	18.12.1992 Història medieval (baixa edat mitjana)
Josep M. Font i Rius	26.06.1970; emèrit des del 05.06.1989 Història del dret
Francesc Fontbona i de Vallescar	18.12.1992 Història de l'art modern
Joaquim Garriga i Riera	17.06.2002 Història de l'art dels segles xvi i xviii
Emili Giralt i Raventós	19.12.1975; emèrit des de l'01.04.1997 Història agrària
Carme Gràcia i Beneyto	17.12.2001 Història de l'art
Enric Guinot i Rodríguez	17.12.2001 Història rural medieval
Josep Guitart i Duran	07.05.1990 Arqueologia
Albert G. Hauf i Valls	01.02.1991 Història de la literatura, edició de textos medievals i espiritualitat medieval
Manuel Jorba i Jorba	07.04.2003 Història de la literatura del segle XIX
Tomàs Martínez Romero	07.04.2003 Història de la literatura de l'edat mitjana
Josep Massot i Muntaner	14.06.1999 Història de la literatura i història contemporània

Marc Mayer i Olivé	17.06.1996 Epigrafia, tradició clàssica i història antiga de Catalunya
Concepció Mir i Curcó	18.12.1992 Història sociopolítica contemporània
Joaquim Molas i Batllori	17.02.1978; emèrit des del 05.09.2000 Història de la literatura i crítica literària
Tomàs de Montagut Estragués	17.12.2001 Història del dret
Anscari Manuel Mundó i Marcet	26.11.1971; corresponent des del 25.02.1966; emèrit des del 29.06.1993 Història i literatura antiga i medieval damunt les fonts manuscrites
Pere de Palol i Salellas	14.04.1978; emèrit des del 25.01.1993 Arqueologia paleocristiana i medieval
Antoni Pladevall i Font	07.05.1990; emèrit des de l'11.02.2004 Història eclesiàstica i història de l'art
Antoni Riera i Melis	17.06.1996 Història social de l'edat mitjana
Santiago Riera i Tuèbols	17.06.2002; emèrit des del 18.05.2005 Història de la ciència i de la tècnica
Manuel Riu i Riu	07.05.1990; emèrit des del 25.03.1999 Història i arqueologia medieval
Eva Serra i Puig	17.06.2002 Història moderna

Narcís Soler i Masferrer	17.06.1996 Paleolític i història antiga
Joan Vernet i Ginés	14.04.1978; emèrit des del 31.07.1993 Història de l'islam i de la ciència àrab

Membres corresponents

	DATA DE NOMENAMENT I PROCEDÈNCIA
Géza Alföldy	16.12.1996 (Heidelberg, Alemanya)
Josep Amengual i Batle	13.02.1987 (Madrid, Espanya)
Thomas Noël Bisson	13.02.1987 (Harvard, Estats Units d'Amèrica)
Pierre Bonnassie	13.02.1987 - 11.03.2005 (†) (Tolosa, França)
Dolors Bramon i Planas	17.06.1996 (Banyoles)
Robert I. Burns	16.12.1996 (Los Angeles, Estats Units d'Amèrica)
Marcel Durliat	20.03.1964 (Tolosa, França)
Georges Fabre	16.12.1996 (Pau, França)
Paul Freedman	16.12.1996 (Tennessee, Estats Units d'Amèrica)

Jocelyn Nigel Hillgarth	16.12.1996 (Londres, Gran Bretanya)
Giovanni Lilliu	1973 (Càller, Itàlia)
Gabriel Llompart i Moragues	13.02.1987 (Palma)
Henry de Lumley-Woodyear	16.12.1996 (París, França)
José Luis Martín Rodríguez	16.12.1996 - 17.10.2004 (†) (Salamanca, Espanya)
Olimpio Musso	16.12.1996 (Siena, Itàlia)
Alexandre Olivar i Daydí	06.07.1973 (Montserrat)
Robert B. Tate	25.02.1966 (Nottingham, Gran Bretanya)
Jill R. Webster	16.12.1996 (Toronto, Canadà)
Michel Zimmermann	16.12.1996 (Jouy-le-Moutier, França)

DATA DE NOMENAMENT I PROCEDÈNCIA

Secció de Ciències Biològiques

Crònica

Actualment, la Secció de Ciències Biològiques té 25 membres numeraris, 8 membres emèrits i 4 membres corresponents. Dels 33 membres, entre numeraris i emèrits, 17 són biòlegs, 13 són metges, 2 farmacèutics i 1 químic; es manté, doncs, el clàssic equilibri entre biòlegs i metges, propi de la Secció.

Les àrees temàtiques que cobreixen llurs especialitats són: anatomia, antropologia, biologia cel·lular, bioquímica, botànica, biologia molecular, ciència i humanitats, ciències clíniques, ecologia, endocrinologia, fisiologia animal, genètica, medicina interna, micologia, microbiologia, neurociències, nutrició i bromatologia, toxicologia, virologia i zoologia.

Aquest curs hem hagut de lamentar la mort dels membres emèrits i metges eminents senyors Jordi Sans i Sabrafen i Josep Laporte i Salas, que ens van deixar el dies 9 de desembre de 2004 i 15 de febrer de 2005, respectivament. El senyor Màrius Foz va llegir en el Ple de l'Institut del dia 28 de febrer l'elogi d'homenatge del senyor Laporte.

En el Ple de l'Institut del dia 13 de juny de 2005 va ser designat nou membre numerari, a proposta de la Secció, el cardióleg valencià senyor Àngel Llàcer i Escorihuela.

La Secció de Ciències Biològiques s'ha reunit en sessions ordinàries de treball cada mes, les quals han tingut lloc els dies 13 de setembre, 19 d'octubre, 8 de novembre i 15 de desembre de 2004, i 10 de gener, 7 de febrer, 7 de març, 11 d'abril, 2 de maig i 6 de juny de 2005. La sessió ordinària del mes de febrer va anar seguida d'una sessió extraordinària d'electors. Seguint la tradició consolidada, els mesos de novembre, febrer i maig, a més de la reunió específica de la Secció, es van celebrar sengles reunions conjuntes amb la Secció de Ciències i Tecnologia.

Sessions públiques

— El dia 5 d'octubre de 2004 l'IEC i la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona van organitzar conjuntament la sessió en memòria de l'eminent ecòleg i membre de la Secció senyor Ramon Margalef, traspasat l'any 2004.

— Els dies 28, 29 i 30 d'octubre diversos membres de la Secció (senyors Carles Bas, Màrius Foz i Ricard Guerrero) en el 17è Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, que va tenir lloc a València.

— El dia 8 de novembre de 2004 es va celebrar la sessió de recepció del membre numerari de la Secció senyor Pere Puigdomènech. El discurs de recep-

ció va versar sobre «Lluny de la torre d'ivori (si és que mai ha existit)».

— El dia 26 d'octubre de 2004 la Secretaria Científica de l'Institut va organitzar conjuntament amb les dues seccions de ciències la conferència «Science in the twenty-first century: interdisciplinary and international», a càrrec de la professora Rita Colwell.

— El dia 2 de maig de 2005 es va dur a terme la sessió de recepció com a membre numerari del senyor Abel Maríné. El discurs d'ingrés va versar sobre «Les amines biògenes en els aliments: història i recerca en el marc de les ciències de l'alimentació».

— El dia 23 d'abril de 2005 es va fer la presentació del primer volum de l'obra *La ciència en la història dels Països Catalans*, dirigida pels doctors Joan Vernet i Ramon Parés, aquest darrer, membre de la Secció.

Altres activitats

Pel que fa a les sessions internes, la Secció va debatre el document «La tria d'objectius de recerca en l'àrea d'organismes i sistemes: els criteris d'avaluació i el seu impacte previsible», elaborat pels senyors Xavier Llimona, Jaume Terradas i Josep Vigo, que va ser presentat, per a ser sotmès a consideració, a l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).

El senyor Ferran Rodà, director del Centre de Recerca Ecològica i Aplica-

cions Forestals (CREAF), va presentar en la reunió del mes d'octubre un informe sobre la història, els objectius, l'organització i les activitats d'aquest consorci constituït per la Generalitat de Catalunya, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans.

La Secció ha tractat àmpliament el projecte d'estudi del lèxic universitari presentat pel senyor Lluís Garcia i Sevilla, l'objectiu del qual és la determinació del vocabulari bàsic de nivell universitari i l'avaluació del grau de coneixement que els estudiants universitaris en tenen.

En relació amb la preparació dels actes commemoratius del Centenari de l'Institut, la Secció de Ciències Biològiques, conjuntament amb la de Ciències i Tecnologia, ha programat el cicle de sessions de debat i conferències sobre les ciències experimentals i la tecnologia a la Catalunya del segle xx, i està ultimant l'organització d'unes jornades sobre alimentació i salut que se centraran especialment en la nutrigenètica i la nutrigenòmica, actualment branques científiques emergents de la nutrició.

Representacions en comissions i institucions

Diversos membres de la Secció participen en diferents tasques de representació en institucions, organismes de recerca i altres entitats, i formen o han format part de diferents comissions de treball i de po-

nències de premis. Així, durant aquest any s'han nomenat els representants de la Secció següents:

— El senyor Xavier Bellés a la Comissió d'Investigació.

— El senyor Jordi Camprodon al Consell de Protecció de la Natura.

— La senyora Mercè Durfort a la Comissió Social, que ha d'estudiar accions de previsió social per als membres de l'Institut.

— El senyor Ricard Guerrero a la Comissió Executiva dels actes del I Centenari de l'IEC.

— El senyor Adolf de Sostoa a la Comissió de Pesca Continental.

— El senyor Mikel Zabala a la Comissió Científica del Consell Assessor de l'Àrea Protegida de les Illes Medes.

Pel que fa als premis de l'Institut, van formar part de diferents ponències els membres de la Secció següents: el senyor Joandomènec Ros (Premi de Medi Ambient); els senyors Josep Carreras, Màrius Foz i Francesc González i Sastre (Premi Joaquim i Antoni Trias i Pujol de Fisiopatologia Quirúrgica); la senyora Marta Estrada i els senyors Ricard Guerrero i Josep Vigo (Premi Pius Font i Quer de Botànica), i la senyora Mercè Durfort (Premi Miquel Mas Molas al disseny tèxtil).

— El senyor Josep Vigo va ser designat delegat de la Secció a la Institució Catalana d'Història Natural, en substitució del senyor Joandomènec Ros, que

ara ocupa el càrrec de secretari general de l'Institut.

Premis i distincions

Les senyores Mercè Durfort i Marta Estrada van rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

La senyora Mercè Durfort va ser nomenada sòcia honorària de la Institució Catalana d'Història Natural.

El senyor Jacint Corbella va ser elegit president de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

Publicacions

BOLDÒS I CAPDEVILA, Oriol de; FONT, Xavier; VIGO I BONADA, Josep [comp.]. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans: Mapes del 3039 al 3314 + índex dels volums I al XIII*. Barcelona, 2004. (ORCA: Atlas Corològic; 13).

CASAS, Creu; BRUGUÉS, Montserrat; CROS, Rosa M. *Flora dels briòfits dels Països Catalans*. Volum II: *Hepàtiques i antocerotes*. Barcelona, 2004. 138 p. *Contributions to Science*, vol. 2, núm. 3 (2003).

Contributions to Science, vol. 2, núm. 4 (2004).

LÓPEZ LÓPEZ, ANTONIO; LÓPEZ SABATER, M. Carmen; LAMUELA, ROSA M.; MARINÉ, Abel; FOZ, Màrius. *Antioxidants i salut*. Barcelona, 2004. 78 p. [Coedicció amb el Centre Català de Nutrició de l'IEC i la Xarxa Temàtica en Nutrició]

MARINÉ I FONT, Abel. *Les amines biògenes en els aliments: Història i recerca en el marc de les ciències de l'alimentació*. Barcelona, 2005. 44 p. [Discurs de recepció d'Abel Mariné i Font com a membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques, llegit el 2 de maig de 2005]

PUIGDOMÈNECH I ROSELL, Pere. *Lluny de la torre d'ivori: (Si és que mai ha existit)*. Barcelona, 2004. 24 p. [Discurs de recepció de Pere Puigdomènech i Rosell com a membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques, llegit el dia 8 de novembre de 2004]

RACOVITZA, Emil G. *Assaig sobre els problemes bioespeleològics*. Barcelona, 2004. 254 p. (Arxius de les Seccions de Ciències; 136) [Edició i traducció a cura de Xavier Bellés]

Membres

Francesc Asensi i Botet

15.06.1999
Pediatría

Carles Bas i Peired

14.04.1978; emèrit des del 03.08.1992
Ecologia de recursos marins vius

Xavier Bellés i Ros

23.10.1992
Entomologia

Jaume Bertranpetit i Busquets

06.06.1994
Antropologia biològica

Oriol de Bolòs i Capdevila

24.01.1964; emèrit des del 16.03.1994
Geobotànica, florística i biogeografia

Josep Carreras i Barnés

17.09.1990
Bioquímica i biologia molecular

Creu Casas i Sicart

17.02.1978; emèrita des del 05.06.1990
Criptogàmia i briologia

DATA DE NOMENAMENT I ESPECIALITAT

	DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALTAT
Oriol Casassas i Simó	11.01.1985; emèrit des de l'01.09.1993 Sociomedicina
Jacint Corbella i Corbella	20.12.1999 Toxicologia
Josep M. Domènech i Mateu	11.01.1985 Embriologia humana
Mercè Durfort i Coll	03.11.1989 Biologia cel·lular
Josep Egozcue i Cuixart	23.10.1992 Biologia cel·lular
Marta Estrada i Miyares	07.04.2003 Ecologia marina
Ramon Folch i Guillèn	17.03.1978 Ecologia vegetal i gestió ambiental
Màrius Foz i Sala	11.01.1985; emèrit des de l'01.03.1999 Endocrinologia
Lluís Garcia i Sevilla	15.06.1998 Psiquiatria
Jesús Andrés García Sevilla	06.06.1994 Farmacologia
Francesc Gonzàlez i Sastre	06.06.1994 Bioquímica clínica i patologia molecular
Joaquim Gosálbez i Noguera	23.10.1992 Zoologia

Jordi Gras i Riera	11.01.1985; emèrit des del 05.06.1990 Immunologia
Ricard Guerrero i Moreno	06.06.1994 Microbiologia
Josep Laporte i Salas	17.02.1978; emèrit des del 18.03.1992 - 15.02.2005 (†) Farmacologia clínica
Àngel Llàcer i Escorihuela	13.06.2005 Cardiologia
Jordi Lleonart i Aliberas	06.06.1994 Biologia pesquera
Xavier Llimona i Pagès	23.10.1992 Micologia i líquenologia
Abel Mariné i Font	07.04.2003 Nutrició i bromatologia
Ramon Parés i Farràs	23.10.1992; emèrit des de l'01.12.1997 Microbiologia
Juli Peretó i Magraner	20.12.1999 Bioquímica i biologia molecular
Antoni Prevosti i Pelegrín	17.02.1978; emèrit des del 05.06.1990 Genètica i evolució
Pere Puigdomènech i Rosell	07.04.2003 Biologia molecular
Joan Rodés i Teixidor	11.01.1985 Hepatologia

DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT

Joandomènec Ros i Aragonès	17.09.1990 Ecologia
Jordi Sans i Sabrafen	06.06.1994; emèrit des del 28.06.2003 (09.12.2004 †) Hematologia i oncologia
Jaume Terradas i Serra	14.06.2004 Ecologia
Josep Vigo i Bonada	17.03.1978 Geobotànica

Membres corresponents

Gonzalo Halffter Salas	06.06.1994 (Mèxic)
Joan Massagué i Solé	06.06.1994 (Nova York, Estats Units d'Amèrica)
Federico Mayor Zaragoza	09.06.1997 (París, França)
Àngel Pellicer i Garrido	22.05.1995 (Nova York, Estats Units d'Amèrica)

Secció de Ciències i Tecnologia

Crònica

En el moment actual, la Secció de Ciències i Tecnologia té 26 membres numeraris, 8 membres emèrits, 1 membre supernumerari i 8 membres corresponents.

Els membres numeraris actuals cobreixen les àrees científiques següents: àlgebra i topologia; edafologia i química agrícola; enginyeria de la construcció; enginyeria de sistemes; enginyeria de telecomunicacions; enginyeria geològica; enginyeria mecànica; enginyeria química; física d'altres energies; física relativista; geometria diferencial; geologia estructural i tectònica; geologia i geomorfologia; informàtica industrial; microelectrònica; probabilitats, estadística, lògica i epistemologia; química ambiental; química analítica; química inorgànica; teoria de nombres; termodinàmica, i física ambiental.

Contribueixen a equilibrar les disciplines representades en la Secció els qui ara són membres emèrits, entre els quals figuren enginyers industrials, un arquitecte urbanista, geòlegs i químics.

Aquest curs s'han incorporat com a nous membres numeraris els senyors Gabriel Navarro Ortega, Xavier Roselló i Molinari i Joan Anton Solans Huguet, que van ser elegits en el Ple de l'Institut del dia 28 de febrer.

Hem hagut de lamentar la mort del senyor Manuel Font i Altaba, que ens va deixar el dia 30 d'abril.

Reunions

La Secció de Ciències i Tecnologia ha tingut reunions ordinàries, amb una periodicitat mensual, els dies 21 de setembre, 4 d'octubre, 8 de novembre i 21 de desembre de 2004, i 10 de gener, 7 de febrer, 7 de març, 12 d'abril, 2 de maig i 7 de juny de 2005.

A més, els mesos de novembre, febrer i maig es féu una reunió conjunta amb la Secció de Ciències Biològiques en què es van debatre temes d'interès per a ambdues seccions i llurs membres també van assistir a les conferències que es van programar.

En aquestes reunions el president va presentar un informe sobre els temes discutits en les reunions del Consell Permanent i els acords que s'hi havien pres. A més, a les reunions es van dur a terme, segons corresponia, les activitats de tràmit, de crònica, d'execució i revisió d'acords, de seguiment dels treballs dels programes de recerca que depenen de la Secció, de discussió i seguiment del pressupost, de gestió administrativa, de discussió de consultes sobre terminologia i altres consultes científicotècniques, de

preparació de publicacions i de relació exterior.

Les reunions s'iniciaven amb una comunicació científica a càrrec dels membres de la Secció o dels presidents de societats filials o, excepcionalment, d'algun convidat.

Sessions públiques

— El dia 26 d'octubre de 2004 la Secretaria Científica de l'Institut va organitzar conjuntament amb les dues seccions de ciències la conferència «Science in the twenty-first century: interdisciplinary and international», a càrrec de la professora Rita Colwell.

— El dia 16 de desembre de 2004 es va celebrar el IV Memorial Enric Casassas, que va consistir en una jornada de nanociència i nanotecnologia analítiques i que va tenir un gran èxit de participació. Els textos de les ponències que s'hi van presentar es publicaran en un proper número monogràfic de la revista *Contributions to Science*.

— El dia 15 de febrer de 2005 va tenir lloc al Palau de la Generalitat de Catalunya la presentació pública de l'*Informe sobre el Canvi Climàtic*, que ha elaborat l'Institut d'Estudis Catalans sota la coordinació del senyor Josep Enric Llebot i que ha estat promogut pel Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya i el Servei Meteorològic de Catalunya.

— Els dies 20 i 21 de juny de 2005 l'Institut i el Consell Superior d'Investigacions Científiques de Barcelona van organitzar el 1st International Workshop on Liquid Chromatography-Tandem Mass Spectrometry for Screening and Trace Level Quantitation in Environmental and Food Samples. El senyor Damià Barceló formà part del Comitè Científic.

Comunicacions científiques

Les comunicacions científiques han estat les següents:

— «Els robots humanoides: el repte tecnològic i possibilitats futures», a càrrec del senyor Josep Amat (21 de setembre de 2004).

— «La recerca a Catalunya en el camp de les matemàtiques», a càrrec del senyor Joan Girbau (21 de desembre de 2004).

— «La metodologia moderna de l'anàlisi i la restauració de les estructures antigues», a càrrec del senyor Pere Roca (10 de gener de 2005).

— «Les metal·lotionèines: unes proteïnes excepcionals», a càrrec de la senyora Pilar González (7 de març de 2005).

— «Una aproximació a l'anàlisi i la restauració de les estructures històriques del patrimoni arquitectònic», a càrrec del senyor Pere Roca (12 d'abril de 2005).

— «La geologia del Carmel», a càrrec del senyor Pere Santanach (7 de juny de 2005).

D'altra banda, el senyor Lluís Garcia i Sevilla, membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques, va intervenir en la reunió del mes de gener per explicar el plantejament general d'un projecte que té com a objectius determinar el vocabulari bàsic de nivell universitari i avaluar el grau de coneixement que en tenen els estudiants universitaris.

Representacions en comissions i institucions

Diversos membres de la Secció participen en diferents comissions de treball. Així, durant aquest curs, s'han nomenat els representants de la Secció següents:

- El senyor Joan Girbau a la Comissió d'Investigació de l'IEC.
- El senyor Damià Barceló al Consell Assessor de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA).
- El senyor Josep Castells a la Comissió Social de l'IEC.

— El senyor Jaume Porta a la Comissió Executiva del Centenari de l'IEC.

La senyora Pilar González va ser nomenada delegada de l'Institut a la Societat Catalana de Química.

Pel que fa als Premis de l'Institut, van formar part de diferents ponències els membres de la Secció següents: senyor Salvador Alegret (Premi de Medi Ambient); senyors David Jou i Josep Enric Llebot (Premi Eduard Fontserè de Ciències Físiques); senyor Manuel Ribas i Piera (Premi Lluís Domènech i Montaner de Teoria Crítica d'Arquitectura), i senyors Salvador Alegret, Josep Enric Llebot i Jaume Porta (Premi Enric Prat de la Riba).

Publicacions

- Contributions to Science*, vol. 2, núm. 4 (2004).
- LEWIS, Gilbert N. *L'àtom i la molècula*. 2004. 62 p. (Clàssics de la Química; 1) [Traducció i introducció a càrrec de Josep Castells i Guardiola]

Membres

Joaquim Agulló i Batlle	23.10.1992	Enginyeria mecànica
Salvador Alegret i Sanromà	17.09.1990	Química analítica
Josep Amat i Girbau	17.09.1990	Informàtica industrial

DATA DE NOMENAMENT I ESPECIALITAT

	DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT
Damià Barceló i Cullerés	15.06.1998 Química analítica
Heribert Barrera i Costa	17.03.1978; emèrit des del 05.06.1990 Química teòrica
Pilar Bayer i Isant	18.06.2001 Teoria de nombres
Eduard Bonet i Guinó	07.07.1978 Probabilitats, estadística, lògica i epistemologia
Joaquim Casal i Fàbrega	03.11.1989 Enginyeria química
Manuel Castellet i Solanas	17.03.1978 Àlgebra i topologia
Josep Castells i Guardiola	14.04.1978; emèrit des del 27.05.1995 Química orgànica
Jordi Corominas i Dulcet	19.06.2000 Enginyeria geològica
Gabriel Ferraté i Pascual	07.07.1978; emèrit des del 03.03.2002 Enginyeria automàtica
Manuel Font i Altaba	10.01.1986; emèrit des del 04.02.1992 (30.04.2005 †) Cristal·lografia
Joan Girbau i Badó	17.09.1990 Geometria diferencial
Pilar González i Duarte	14.06.2004 Química inorgànica

Lluís Jofre i Roca	17.06.1996 Enginyeria de telecomunicació
David Jou i Mirabent	03.11.1989 Termodinàmica
Ramon Lapiedra i Civera	27.06.1986 Física relativista
Josep Enric Llebot Rabagliati	18.06.2001 Termodinàmica i física ambiental
Gabriel Navarro Ortega	28.02.2005 Teoria dels grups
Jaume Pagès Fita	23.10.1992 Enginyeria de sistemes
Jaume Porta i Casanellas	24.02.1997 Edafologia i química agrícola
Enric Ras i Oliva	17.02.1978; emèrit des del 25.04.1988 Enginyeria elèctrica
Salvador Reguant i Serra	10.01.1986; emèrit des del 24.12.1998 Geologia històrica i paleontologia
Oriol Riba i Arderiu	17.03.1978; emèrit des del 29.08.1993 Sedimentologia i estratigrafia
Manuel Ribas i Piera	07.07.1978; emèrit des del 16.05.1995 Urbanística
Pere Roca i Fabregat	14.06.2004 Enginyeria de la construcció

DATA DE NOMENAMENT / ESPECIALITAT

	DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT
Xavier Rosselló i Molinari	28.02.2005 Enginyeria industrial
Pere Santanach i Prat	17.09.1990 Geologia estructural i tectònica
Francesc Serra i Mestres	17.09.1990 Microelectrònica
David Serrat i Congost	17.06.1996 Geologia i geomorfologia
Carles Solà i Ferrando	23.10.1992 Enginyeria química
Joan Antoni Solans i Huguet	28.02.2005 Arquitectura
Rolf Tarrach Siegel	14.06.2004 Física d'altres energies
Josep Vaquer i Timoner	07.07.1978; emèrit des de l'01.07.1998 Geometria diferencial

Membres corresponents

Evarist Giné i Masdéu	16.12.1996 (Connecticut, Estats Units d'Amèrica)
Alfred Giner-Sorolla	23.11.1992 - 08.02.2005 (†) (Florida, Estats Units d'Amèrica)
Antoni Lloret i Orriols	02.03.1992 (París, França)

Adélio A. S. C. Machado

DATA DE NOMEJAMENT I PROCEDÈNCIA

23.11.1992

(Portugal)

Norberto Piccinini

06.06.1994

(Torí, Itàlia)

Jorge-Óscar Rabassa

20.12.1999

(La Plata, Argentina)

Borís Pàvlovitx Sobolev

17.05.1992

(Moscou, Rússia)

Jaume Truyols i Santonja

02.03.1992

(Oviedo, Espanya)

Iuri Nicolàievitx Verxinin

17.05.1992

(Moscou, Rússia)

Secció Filològica

Crònica

La Secció Filològica compta amb 28 membres numeraris, 10 membres emèrits i 14 membres corresponents.

El Consell de Govern de la Secció Filològica està format pels senyors Joan Martí i Castell, president; Francesc Vallverdú Canes, vicepresident; Isidor Mari i Mayans, secretari, i Ramon Sistac i Vicén, tresorer.

Durant aquest curs s'han incorporat a la Secció vuit nous membres numeraris. En el Ple de l'IEC del 28 de febrer de 2004 foren elegits, les senyores Mila Segarra i Mariàngela Vilallonga i els senyors Joan Peytaví i Josep Piera, i en el del 13 de juny de 2004, la senyora Maria Josep Cuenca i els senyors Josep Martines, Miquel Àngel Pradilla i Modest Prats. Amb l'elecció d'aquests vuit membres, la Secció Filològica ha cobert les vint-i-vuit places de membre numerari que indiquen els Estatuts de l'IEC.

També s'ha iniciat un procés de provisió de places de membres corresponents.

El Consell de Govern de la Secció ha continuat les línies d'actuació que inicià al principi del seu mandat. En l'àmbit intern, s'han continuat les visites i les entrevistes amb els directors i el personal de les oficines i projectes de la Secció Fi-

lògica, i amb les comissions de treball d'aquesta Secció.

Pel que fa a la relació amb la resta de l'IEC, cal destacar la col·laboració amb l'Equip de la Presidència, principalment en afers relacionats amb la llengua. A tall d'exemple, es pot esmentar la participació de la Secció Filològica en la difusió a través dels mitjans de comunicació del contingut del document sobre l'ús social de la llengua catalana (aprovat en el Ple del 21 d'octubre de 2004), en la compareixença del president de l'IEC davant la Comissió de Cultura del Parlament de Catalunya (10 de novembre de 2004), en l'audiència que el conseller en cap de la Generalitat de Catalunya concedí al president de l'IEC amb referència a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i en les negociacions amb la Generalitat de Catalunya per a la formalització del contracte programa. D'altra banda, s'ha creat una comissió de treball mixta entre la Secció Filològica i l'Equip de la Presidència per a articular la definició de les funcions de la Secció respecte a l'Institut pel que fa a la responsabilitat en matèria d'autoritat lingüística. Una altra qüestió a tenir en compte, gens menor, és la contribució del senyor Josep Moran al projecte de serveis assistencials per als membres i el personal jubilats de

l'IEC. Així mateix, també s'ha iniciat una ronda de visites als diferents serveis de l'IEC.

En l'àmbit extern, el Consell de Govern ha continuat amb els contactes establerts amb alts responsables de les principals institucions polítiques. El president participà en la jornada de treball que el 8 d'octubre de 2004 va tenir lloc a la seu de l'IEC sobre la regulació de l'ús de les llengües de l'Estat espanyol, promoguda pel conseller en cap de la Generalitat de Catalunya. A més a més, els treballs de la Secció han comportat relacions amb diversos organismes de la Generalitat de Catalunya, principalment amb la Secretaria de Política Lingüística, la Comissió de Toponímia de Catalunya i els departaments de Política Territorial i Obres Públiques, de Governació i d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, i també amb la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. Així mateix, s'ha col·laborat amb el Consell General d'Aran en la iniciativa que aquesta institució ha promogut per tractar de l'establiment de terminologia en aranès, juntament amb la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat i l'Institut d'Estudis Occitans.

Han continuat també les relacions de la Secció Filològica amb institucions universitàries de tot el territori, com la Universitat d'Alacant —amb què l'IEC té signat un conveni de cooperació

per al projecte de recerca Institut Virtual Internacional de Traducció (IVITRA)—; l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana —amb el qual se signà un conveni de col·laboració el mes d'octubre de 2005—, l'Institut Joan Lluís Vives, el Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona (CUIMPB). Així mateix, s'ha continuat la col·laboració amb la Universitat de les Illes Balears, mitjançant la participació d'un representant de la Secció Filològica, el senyor Isidor Marí, en la comissió tècnica del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General d'aquesta Universitat, de la qual són membres també la senyora Aina Moll i el senyor Joan Miralles, i en el Comitè Científic de la Càtedra Alcover-Moll-Villangómez.

Quant a les relacions amb les altres acadèmies de la llengua de l'Estat espanyol, els dies 15 i 16 de setembre de 2004 van visitar la Secció Filològica la presidenta i el secretari de l'Acadèmia de la Llengua Asturiana. El president de la Secció va ser convidat pels directors de la Real Academia Española i de l'Institut Cervantes al III Congreso Internacional de la Lengua Española, celebrat a Rosario, Argentina, del 17 al 20 de novembre. Intervingué en un panell sobre el castellà i les altres llengües d'Espanya. Així mateix, la Secció Filològica, juntament amb la Presidència de l'IEC,

ha estat convidada a participar en el projecte de la Casa de las Lenguas Ibéricas, que promou l'Institut Cervantes.

Tot i que se'n parla més endavant en l'apartat d'activitats, s'ha de subratllar la relació que ha establert la Secció Filològica amb la Federació de Persones Sordes de Catalunya, principalment pel que fa al reconeixement de la llengua de signes catalana.

Finalment, cal esmentar la col·laboració amb l'Institut Ramon Llull i amb el TERMCAT, en el qual la Secció Filològica té representació oficial, tant en el seu Consell de Direcció com en el seu Consell Supervisor, el director del qual és membre de la Secció.

Reunions

Durant aquest curs la Secció Filològica s'ha reunit els dies 17 de setembre, 15 d'octubre, 12 de novembre i 17 de desembre de 2004, i 14 de gener, 18 de febrer, 11 de març, 15 d'abril, 13 de maig, 10 de juny i 1 de juliol de 2005. Com és habitual, en aquestes reunions s'han tractat temes propis de l'àmbit filològic i de la normativa lingüística, així com de funcionament de la Secció, alguns dels quals són explicats en aquesta memòria. Quant a les comissions de la Secció, la Comissió de Lexicografia ha fet trentauna reunions; la Comissió de Gramàtica, deu reunions, i la Comissió de Català Estàndard (formada per les subcomissions de sintaxi i de lèxic), vuit reunions.

La Secció ha continuat fent reunions mensuals a diversos indrets del seu àmbit lingüístic. El Ple ordinari del 15 d'octubre de 2004 tingué lloc al saló d'actes de l'edifici Germà Bernàcer de la Universitat d'Alacant, amb motiu de la celebració de les Jornades de la Secció Filològica a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (15 i 16 d'octubre de 2004), que coincidí, volgutament, amb l'acte de signatura del conveni de col·laboració entre l'IEC i les universitats de València, Alacant i Jaume I per a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. La sessió de l'1 de juliol se celebrà a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Esterrri d'Àneu, en el marc de la visita de la Secció a les valls d'Àneu, que s'organitzà conjuntament amb el Consell Cultural de les Valls d'Àneu. El mateix dia a la tarda es féu una sessió oberta al públic d'homenatge al senyor Joan Coromines, en ocasió del centenari del seu naixement, a l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu. Obriren l'acte els presidents de la Secció Filològica i del Consell Cultural de les Valls d'Àneu, i hi hagué les intervencions dels senyors Ferran Rella, Ramon Sistac, Pep Coll, Albert Turull, Jaume Cabré, Josep Moran i de la senyora Núria Tost. També es féu una presentació del primer volum de les *Obres completes* de Pompeu Fabra, a càrrec dels directors d'aquest projecte, els senyors Jordi Mir i Joan Solà. La sessió es clogué amb un col·loqui. El dia 2 de juliol la Secció Fi-

lològica, el Consell Cultural de les Valls d'Àneu i els municipis aneuencs tornaren a homenatjar Joan Coromines a Perosa amb la desclosa d'una placa commemorativa del centenari del seu naixement.

En algunes reunions ordinàries, tal com s'ha fet des de l'any 2003, s'ha dedicat la primera part de l'ordre del dia, de 10.30 h a 12 h, a la presentació monogràfica d'un projecte de l'IEC o de l'activitat d'un organisme extern que pot interessar els membres de la Secció Filològica. Durant el curs 2004-2005 s'hi han fet les presentacions següents: el projecte «Tipotext». Una tipologia de textos de no-ficció, de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, a càrrec de les senyores Rosa Artigas i Maria Grau i del senyor Joan Bellés (17 de setembre); el *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain, a càrrec del senyor Germà Colón (17 de desembre); el projecte «Avaluació del vocabulari dels universitaris», a càrrec del senyor Lluís Garcia i Sevilla (17 de desembre), i la llengua de signes catalana, a càrrec de la senyora Encarna Muñoz i dels senyors Santiago Frigola i Josep Quer (10 de juny de 2005).

Distincions

La Secció ha volgut commemorar, com ha fet amb altres membres, el vuitantè aniversari del senyor Jordi Sarsanedas, membre emèrit, que s'escaigué el 2 de

setembre de 2004, i que se celebrà en la reunió del 17 de desembre, i el del senyor Ramon Amigó, membre corresponent, que tingué lloc el 16 de gener de 2005, i que se celebrà en la reunió del 15 de juny. La Secció també ha celebrat altres homenatges i distincions dedicats als seus membres. Del 15 al 19 de novembre la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de València va celebrar el curs «L'obra i el món de Germà Colón». El mes de desembre de 2004 el senyor Brauli Montoya rebé el I Premi Òmnium Cultural del Bages pel seu treball sobre la normalització lingüística a la Mancomunitat de la Vall del Vinalopó, i el senyor Kálmán Faluba, membre corresponent, fou distingit, juntament amb altres persones, amb el XVI Premi Batista i Roca que concedeix l'Institut de Projectió Exterior de la Cultura Catalana (IPECC). El senyor Jaume Cabré fou guardonat l'abril de 2005 amb el Premi Nacional de la Crítica, concedit per l'Asociación Española de Críticos Literarios, per la seva novel·la *Les veus del Pamarano*.

Projectes normatius i científics

Els projectes normatius són aquells que tenen com a objectiu l'establiment de normativa explícita o de propostes normatives, i responen a encàrrecs oficials. Són competència exclusiva de l'IEC, que delega en la Secció Filològica, i constitueixen el compromís primordial de la

Secció Filològica. En aquests moments es treballa en els projectes següents:

— La segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*.

— La part de sintaxi de la *Gramàtica de la llengua catalana*.

— Els fascicles de sintaxi i de lèxic de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*.

Els projectes científics són aquells l'objectiu dels quals és constituir o dotar la comunitat científica d'una infraestructura de recerca o d'una obra de caràcter fonamental. En general són projectes que demanen una inversió important de temps i recursos. Actualment, són adscrits a la Secció Filològica els projectes que s'esmenten en aquesta memòria.

El mes de juny de 2005 sortí a la llum el volum xxvii de la revista *Estudis Romànics*, el setè de la nova etapa de la revista, fundada el 1947 per Ramon Aramon i Serra. El senyor Antoni M. Badià i Margarit n'és el director i el senyor Joan Veny, el director adjunt.

L'objectiu del FOREST, que començà a funcionar el 2001, és permetre als professionals de la llengua que ho desitgin fer arribar observacions, propostes o suggeriments a la Secció Filològica i facilitar a aquesta Secció la consulta als especialistes en un camp determinat sobre criteris o estudis en preparació. En aquests moments, el fòrum compta amb més d'un miler de subscriptors i a través seu es pot consultar la part elaborada

de la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC.

Activitats de la Secció Filològica

A més de les tasques que s'han esmentat anteriorment, les activitats més destacades de la Secció Filològica durant aquest curs han estat les següents:

El president de la Secció Filològica i el director de l'Oficina d'Onomàstica participaren en el Simposi Internacional «Naming the World: From Common Nouns to Proper Names», que tingué lloc a la Universitat de Zadar (Cròcia) de l'1 al 4 de setembre de 2004. Hi presentaren una ponència sobre els canvis socials i legals en l'onomàstica personal a Catalunya i també el *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*.

Les Jornades que anualment la Secció Filològica celebra en un indret del domini lingüístic català, tingueren lloc a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), a la seva seu de la Universitat d'Alacant, els dies 15 i 16 d'octubre de 2004. El tema de les Jornades fou els models de llengua al País Valencià. La celebració d'aquestes Jornades coincidí amb l'acte de signatura del conveni de col·laboració entre l'IEC i les universitats de València, Alacant i Jaume I per a l'IIFV, que tingué lloc el dia 15 al matí, al Rectorat de la Universitat d'Alacant. Les dues sessions acadèmiques de les Jornades es feren al saló d'actes de l'edifici Germà Bernàcer de la Universitat

d'Alacant. El dia 15 a la tarda, després d'uns parlaments d'inauguració a càrrec del director de l'IIFV i del president de la Secció Filològica, hi hagué les intervencions del senyor Josep Martines (IIFV i Universitat d'Alacant), el senyor Vicent Salvador Liern (IIFV i Universitat Jaume I), i la senyora Gemma Rigau i el senyor Manuel Pérez Saldanya (Secció Filològica). En acabar s'obrí un col·loqui amb el públic assistent. L'endemà se celebrà en el mateix lloc la segona sessió acadèmica, amb les intervencions del senyor Josep M. Baldaquí Escandell (IIFV i Universitat d'Alacant), el senyor Brauli Montoya (Secció Filològica) i el senyor Joan Rafael Ramos Alfajarín. L'acte també continuà amb un col·loqui i es clogué amb parlaments del director de l'IIFV i del president de la Secció Filològica. Cal agrair l'acollença de l'IIFV, amfitrió de les Jornades, i de la Universitat d'Alacant.

En el Ple de l'IEC del 4 d'abril de 2005, el senyor Germà Colón presentà el projecte del *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, de Lluís Faraudo de Saint-Germain, que des del mes de maig de 2005 es pot consultar públicament en el web de l'Institut.

El 5 d'abril de 2005 s'inaugurà el cicle de conferències «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», que tingué lloc a la seu de l'Institut els dies 5, 12, 19 i 26 d'abril, i 3, 10 i 17 de maig. Hi participaren

Germà Colón (IEC i Universitat de Basilea), José Antonio Pascual (IEC, Real Academia Española i Universitat Carlos III de Madrid), Eva Buchi (Centre National de la Recherche Scientifique, CNRS / Analyse et Traitement Informatique de la Langue Française, ATILF), Aitor Carreira (Universitat de Lleida), Xavier Terrado (Universitat de Lleida), Josep Ferrer (filòleg), Joan Pujades (periodista), Antoni M. Badia i Margarit (IEC i Universitat de Barcelona), Max Cahner (Fundació Pere Coromines), Carles Duarte (filòleg i col·laborador de Joan Coromines), Joan Ferrer (Universitat de Girona) i Aina Moll (IEC). El senyor Antoni M. Badia i Margarit ha estat el president de la comissió organitzadora dels actes d'homenatge que l'IEC ha dedicat al senyor Joan Coromines, i també representa l'Institut en la comissió que ha nomenat la Generalitat de Catalunya amb motiu d'aquest centenari. Com a complement al cicle de conferències, l'IEC oferí una petita exposició dedicada a Coromines. Durant el curs 2005-2006 la Secció Filològica publicarà els textos de les conferències.

El 18 de maig de 2005 es presentà el projecte de publicació de les *Obres completes* de Pompeu Fabra i més concretament, el seu primer volum, en un acte presidit pel president de l'Institut en què participaren el president de la Secció Filològica, el secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, el director de Política Lingüística del Govern

de les Illes Balears, els directors de l'obra i un representant del grup d'editorials que la publica. Aquest projecte és un objectiu de caràcter nacional, tenint en compte la importància de la figura del Mestre, amb el qual es fa justícia a la seva dedicació a la recuperació de la llengua i del país.

El 12 de juny de 2005 es féu la presentació del llibre de Ramon Pere Anglès *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades*, en aquesta localitat, a càrrec del seu autor, i dels senyors Josep Moran i Ramon Amigó, membres de la Secció.

El 15 de juny de 2006 l'IEC acollí la presentació de l'obra *Gramàtica bàsica de la llengua de signes catalana*, dirigida pel senyor Josep Quer i la senyora Eva M. Rondoni i publicada pel Departament de Documentació i Elaboració de Materials Didàctics de la Federació de Persones Sordes de Catalunya. Presidí l'acte la consellera de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya i també hi participaren el president de la Secció Filològica, la presidenta de la Federació de Persones Sordes de Catalunya, el vocal de Política Lingüística d'aquesta Federació i els autors de l'obra.

Han continuat durant aquest curs les presentacions del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, a càrrec dels senyors Josep Moran i Joan Anton Rabella, director i tècnic, respectivament, de l'Oficina d'Onomàstica.

Durant aquest curs la Secció Filològica ha iniciat la preparació de la commemoració del centenari del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que es durà a terme amb un cicle de conferències el darrer trimestre de 2006, en el marc de la celebració del centenari de l'IEC.

Publicacions

Estudis Romànics, vol. XXVI.

FEBRER I CARDONA, ANTONI. *Obres gramaticals, I*. Estudi introductor i edició de Jordi Ginebra.

Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Vic.

PERE ANGLÈS, RAMON. *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades*.

FOIX, J. V. *Diari 1918*. Estudi i edició de Joan R. Veny-Mesquida.

VENY, JOAN; PONS I GRIERA, LÍDIA. *Atlas lingüístic del domini català*. Vol. II: 2. *El vestit*. 3. *La casa i ocupacions domèstiques*.

Reedicions:

Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional.

FABRA, POMPEU. *Gramàtica catalana*. *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Tortosa*.

Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló.

Membres

Joan A. Argenter i Giralt	03.11.1989 Lingüística i sociolingüística
Antoni M. Badia i Margarit	15.11.1968; emèrit des del 30.05.1990 Lingüística històrica i gramàtica
Joan Bastardas i Parera	19.05.1972; emèrit des del 05.06.1990 Filologia clàssica i romànica
M. Teresa Cabré i Castellví	03.11.1989 Lexicologia i lexicografia
Jaume Cabré i Fabrè	19.06.2000 Escriptor
Jordi Carbonell i de Ballester	19.05.1972; emèrit des del 23.04.1994 Història social de la llengua, història de la literatura i gramàtica
Germà Colón Domènech	07.06.1993; corresponent des del 25.02.1966, emèrit des del 30.11.1998 País Valencià / Filologia romànica
M. Josep Cuenca Ordinyana	13.06.2005 Gramàtica
Antoni Ferrando i Francès	22.03.1985 Història de la llengua
Josep Gifreu i Pinsach	22.11.1993 Sociolingüística i polítiques de comunicació
Albert Jané i Riera	19.06.2000; emèrit des del 19.06.2001 Sintaxi i gramàtica

DATA DE NOMEJAMENT / ESPECIALITAT

	DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT
Joaquim Mallfrè i Gavalrà	21.05.1991 Traductor i escriptor
Isidor Marí i Mayans	03.11.1989 Sociolingüística
Joan Martí i Castell	23.10.1992 Història de la llengua i sociolingüística
Josep Martines Peres	13.06.2005 Lexicografia
Joan Miralles i Monserrat	14.06.1985 Història de la llengua, onomàstica i literatura popular
Carles Miralles i Solà	21.05.1991 Filologia clàssica
Aina Moll i Marquès	22.11.1993; emèrita des del 14.08.2000 Illes Balears / Lingüística
Brauli Montoya i Abat	17.06.2002 Sociolingüística
Josep Moran i Ocerinjauregui	22.05.1995 Onomàstica i lingüística històrica
Manuel Pérez Saldanya	09.06.1997 Gramàtica
Joan Peytaví Deixona	28.02.2005 Catalunya Nord / Onomàstica
Josep Piera i Rubio	28.02.2005 Escriptor

Vicent Pitarch i Almela	14.06.1985 Sociolingüística
Lluís B. Polanco i Roig	27.11.1989 Sociolingüística i lingüística
Miquel Àngel Pradilla Cardona	13.06.2005 Sociolingüística (variació i planificació)
Modest Prats i Domingo	13.06.2005 Història de la llengua
Joaquim Rafel i Fontanals	24.10.1984 Fonètica i lexicografia
Gemma Rigau i Oliver	17.06.2002 Sintaxi i semàntica
Jordi Sarsanedas i Vives	21.05.1991; emèrit des del 02.09.1994 Escriptor
Mila Segarra i Neira	28.02.2005 Gramàtica i història de la llengua
Ramon Sistac i Vicén	14.12.1998 Nord-occidental / Dialectologia
Joan Solà i Cortassa	20.12.1999 Gramàtica
Josep Vallverdú i Aixalà	21.05.1991; emèrit des del 09.07.1993 Escriptor
Francesc Vallverdú Canes	17.06.2002 Sociolingüística

DATA DE NOMENAMENT / ESPECIALITAT

Joan Veny i Clar	17.11.1978; emèrit des del 22.08.2002 Dialectologia i història de la llengua
Pere Verdaguer i Juanola	07.06.1993; emèrit des del 09.04.1999 Catalunya Nord / Lingüística i literatura
Mariàngela Vilallonga Vives	28.02.2005 Filologia clàssica

Membres corresponents

Ramon Amigó i Anglès	06.06.1994 (Reus)
Robert Archer	19.06.2000 (Durham, Gran Bretanya)
Kálmán Faluba	23.11.1992 (Budapest, Hongria)
Joseph Gulsoy	06.06.1994 (Toronto, Canadà)
Rita Lejeune	29.04.1974 (Lieja, Bèlgica)
Helmut Lüdtke	19.06.2000 (Kiel, Alemanya)
Bob de Nijs	19.06.2000 (Deurne, Bèlgica)
José Antonio Pascual Rodríguez	09.06.1997 (Salamanca, Espanya)

Philip D. Rasico	09.06.1997 (Nashville, Estats Units d'Amèrica)
Beatrice Schmid	09.06.1997 (Basilea, Suïssa)
Giuseppe Tavani	23.11.1992 (Roma, Itàlia)
Max W. Wheeler	09.06.1997 (Brighton, Gran Bretanya)
Curt Wittlin	09.06.1997 (Saskatoon, Canadà)
Marie Claire Zimmermann	09.06.1997 (París, França)

DATA DE NOMENAMENT I PROCEDÈNCIA

Crònica

Estructura i composició de la Secció

La Secció té la mateixa estructura que ara fa un any (recordem que està distribuïda en set àrees temàtiques). Pel que fa a la seva composició, els canvis produïts durant aquest temps han estat els següents:

La incorporació de dos nous membres numeraris, senyors Andreu Mas-Colell, adscrit a l'àrea d'economia, i Xavier Rubert de Ventós, adscrit a l'àrea de filosofia.

D'altra banda, el senyor Joaquim Muns i Albuixech ha passat a la condició d'emèrit.

Així, doncs, la composició de la Secció, en aquest moment, és de 17 membres numeraris, 13 membres emèrits i 2 membres corresponents, els quals estan distribuïts en les set àrees en què està estructurada la Secció de la manera següent (seguint l'ordre històric d'incorporació a l'Institut de la disciplina, o de la primera de les disciplines, de cada àrea):

— Filosofia: 2 membres numeraris, 2 d'emèrits i 1 de corresponent.

— Dret: 3 membres numeraris, 1 d'emèrit i 1 de corresponent.

— Economia: 3 membres numeraris i 2 d'emèrits.

— Geografia i demografia: 1 membre numerari i 4 d'emèrits.

— Pedagogia i psicologia: 3 membres numeraris i 3 d'emèrits.

— Comunicació i antropologia: 3 membres numeraris.

— Sociologia i ciència política: 2 membres numeraris i 1 d'emèrit.

Cal fer constar aquí la felicitació de la Secció a un dels seus membres, el sociòleg senyor Salvador Giner, per haver estat elegit president de l'Institut.

Sessions celebrades

La Secció ha celebrat 13 sessions plenàries, 9 d'ordinàries i 4 d'extraordinàries. Les sessions ordinàries han tingut sempre un punt fort a l'ordre del dia, sia una comunicació acadèmica sia alguna altra qüestió d'una certa entitat, com ara l'aprovació del pressupost o la discussió de la normativa interna per a la proposta de nous membres. A cada sessió ordinària hi ha hagut també la presentació d'un informe sobre les activitats dels darrers dotze mesos d'una de les nou societats filials adscrites a la Secció, a càrrec del president corresponent. En les sessions en què s'ha disposat de temps suficient, que han estat tres, s'han presentat les comunicacions següents:

— «Recerca i ensenyament en geografia i en estudis catalans a la Uni-

versitat de Perpinyà», a càrrec del senyor Joan Becat.

— «Pedagogia i país. Estat de la qüestió i perspectives de futur», a càrrec dels senyors Lluís Busquets i Joan Mallart, de la Societat Catalana de Pedagogia.

— «Les ciències socials: de la universitat a la professió», a càrrec del senyor Ricard Torrents.

Les sessions extraordinàries han estat dedicades, d'acord amb la normativa interna de la Secció, a la discussió sobre propostes de candidats a nous membres, a la presentació formal d'aquests candidats i a la votació de candidatures.

Altres activitats

Diversos membres de la Secció o presidents de societats filials (senyors Joan Becat, Josep M. Casasús, Josep M. Martí, Joan Francesc Mira, Miquel de Moragas, Joaquim Muns, Ricard Pié, Pere Puig, Vicenç M. Rosselló, Antoni Serra Ramoneda, Joan Triadú i Joan Vilà-Valentí) han format part de les ponències per a l'adjudicació dels premis Joan Givanel i Mas de Comunicació Social, Lluís Solé i Sabarís de Geografia, de Medi Ambient, de la Societat Catalana d'Economia i Fundació Mercè Rodoreda, i de les borses d'estudi Eusko-Ikaskuntza - Institut d'Estudis Catalans.

La Secció va organitzar, en col·laboració amb la Secretaria Científica de l'Institut i sota la coordinació del senyor

Joan Vilà-Valentí, els mesos d'abril i maig de 2004, un cicle de set conferències sobre «Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials». El cicle fou a càrrec de membres de la Secció, que es van ocupar de pedagogia (senyor Antoni J. Colom, 25 d'abril), sociologia (senyor Salvador Giner, 11 de maig), ciències de la comunicació (senyor Miquel de Moragas, 17 de maig), economia (senyor Andreu Mas Colell, 24 de maig) i geografia (senyor Joan Vilà-Valentí, 31 de maig), amb ponències que seran aplegades en una publicació.

El senyor Josep Perarnau va coordinar la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova, que va ser el marc de la presentació del primer volum publicat de les *Opera theologica omnia* d'aquest autor i en la qual van participar també els senyors Pere Lluís Font i Josep-M. Terricabras.

El senyor Joan Francesc Mira va fer la lliçó inaugural del curs 2004-2005, amb el títol de «Nosaltres i els italians».

El senyor Antoni J. Colom va fer el seu discurs de recepció com a membre de l'Institut amb el títol de «De la debilitat teòrica de l'educació».

Els senyors Josep M. Puig i Salellas i Carles A. Gasòliba van intervenir, com a moderador i com a ponent, respectivament, en el Ple extraordinari dedicat al «Debat sobre el Tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa».

El senyor Antoni Serra Ramoneda va intervenir en el debat del Ple sobre «El dèficit fiscal a Catalunya», organitzat conjuntament per la Secció, la Societat Catalana d'Economia i la Secretaria Científica de l'Institut.

El senyor Salvador Giner ha estat designat membre de la Comissió d'Enllaç IEC - Biblioteca de Catalunya i ha participat, com a membre de la Secció, en el debat de cloenda del cicle «Perspectives del segle XXI: població, societat i país».

Representacions en comissions i institucions

El senyor Joan Becat ha estat ratificat delegat del president de l'IEC a Perpinyà.

El senyor Pere Lluís Font ha estat designat membre del Consell Supervisor del TERMCAT i de la nova Comissió d'Investigació.

El senyor Ricard Torrents ha estat designat membre de la Comissió Executiva del Centenari de l'IEC.

Premis, distincions i homenatges

El senyor Salvador Giner, en ocasió de la seva jubilació universitària, ha estat objecte de sengles homenatges de l'Institut de Estudios Sociales Avanzados de Andalusia i de la Universitat de Barcelona.

El senyor Pere Lluís Font ha rebut el Premi Amic dels Amics de la Universitat Autònoma de Barcelona i ha estat investit doctor *honoris causa* per la Universitat de Lleida.

El senyor Antoni Serra i Ramoneda ha estat homenatjat per la Universitat Autònoma de Barcelona, en ocasió també de la seva jubilació.

La senyora Encarna Roca ha estat nomenada magistrada de la Sala Primera del Tribunal Suprem espanyol a títol de jurista de reconegut prestigi.

El senyor Joan Vilà-Valentí ha estat homenatjat al VII Congreso Internacional de Geografía de América Latina, celebrat a Madrid, com a geògraf il·lustre d'aquesta part del món.

Publicacions

PERARNAU, Josep [cur.]. *Arnaldi de Villanova: Introductio in librum (Ioa-chim) De semine scripturarum. Allocutio super significatione nominis Tetragrammaton (AVOThO III)*. 2004. 209 p. (Corpus Scriptorum Cataloniae. Series A: Scriptorum) [Coedicció amb la Facultat de Teologia de Catalunya i la Scuola Superiore di Studi Medievali e Francescani]

GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep. *Aportació per a una bibliografia pedagògica catalana del segle XIX*. 2004. 608 p. (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials; 29)

COLOM I CAÑELLAS, Antoni J. De la debilitat teòrica de l'educació. 2005. 18 p. [Discurs de recepció d'Antoni J. Colom i Cañellas com a membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, llegit el dia 4 d'abril de 2005]

Membres

	<i>DATA DE NOMENAMENT I ESPECIALITAT</i>	
Enric Argullol i Murgadas	01.02.1991	Dret administratiu
Bartomeu Barceló i Pons	01.02.1991; emèrit des del 14.05.2002	Geografia humana
Joan Becat i Rajaut	15.11.1991	Geografia
Josep M. Casasús i Guri	07.05.1990	Teoria del periodisme
Antoni Joan Colom i Cañellas	14.06.2004	Teoria i història de l'educació
Jordi Cots i Moner	13.02.1987; supernumerari a partir del 14.03.1994; emèrit des del 17.02.2003	Dret
Joan Estruch i Gibert	20.12.1995	Sociologia de la religió
Octavi Fullat i Genís	20.12.1995; emèrit des del 12.01.1998	Filosofia de l'educació
Carles A. Gasòliba i Böhm	12.01.1979	Economia
Salvador Giner de San Julián	22.05.1995; emèrit des del 10.02.2004	Sociologia
Josep González-Agàpito i Granell	15.11.1991	Teoria i història de l'educació

	DATA DE NOMEJAMENT I ESPECIALITAT
Enric Lluch i Martín	07.05.1990; emèrit des del 19.02.1998 Geografia
Pere Lluís Font	07.05.1990; emèrit des de l'01.05.2004 Història de la filosofia
Andreu Mas-Colell	13.06.2005 Economia
Joan Francesc Mira i Casterà	14.06.1999 Antropologia cultural
Isidre Molas i Batllori	22.11.1993 Dret constitucional
Miquel de Moragas i Spà	07.05.1990 Teoria de la comunicació
Joaquim Muns i Albuixech	13.02.1987; emèrit des del 25.06.2005 Economia internacional
Josep M. Muntaner i Pasqual	12.01.1979 Economia
Josep Perarnau i Espelt	07.05.1990; emèrit des del 08.07.1998 Filosofia
Josep M. Puig i Salellas	29.01.1988; emèrit des del 19.02.1994 Dret civil i mercantil
Encarna Roca i Trias	22.05.1995 Dret civil
Vicenç M. Rosselló i Verger	01.02.1991; emèrit des del 12.09.2001 Geografia

Xavier Rubert de Ventós	13.06.2005 Estètica
Antoni Serra i Ramoneda	13.02.1987; emèrit des del 20.07.2003 Economia de l'empresa
Carlota Solé i Puig	07.05.1990 Sociologia de les migracions i de les organitzacions (empresarials), estructura i canvi social (modernització)
Josep-M. Terricabras i Nogueras	22.05.1995 Filosofia
Ricard Torrents i Bertrana	14.06.1999 Educació universitària i filosofia de l'educació
Joan Triadú i Font	12.01.1979; emèrit des del 30.07.1991 Pedagogia general
Joan Vilà-Valentí	29.02.1990; emèrit des del 29.03.1995 Geografia regional i didàctica de la geografia

Membres corresponents

Robert Pring-Mill	25.02.1966 - 07.10.2005 (†) (Oxford, Gran Bretanya)
Joan Vallet de Goytisoló	1974 (Barcelona)

IV. Memòria econòmica

La informació que presentem es divideix en tres apartats:

- informació dels estats comptables i del balanç de situació el 31 de desembre de 2004
- informació sobre la liquidació del pressupost de l'any 2004
- informació sobre el pressupost per a l'any 2005.

1. Informació dels estats comptables i del balanç de situació el 31 de desembre de 2004

Els estats financers de l'any 2004 han estat confeccionats a partir dels registres comptables de l'Institut, seguint els principis de comptabilitat generalment acceptats. S'han aplicat les normes de presentació que emanen del Pla de Comptabilitat de les Fundacions Privades (Decret 43/2003, de 20 de febrer, del Departament de Justícia i Interior) i del Pla General de Comptabilitat (Reial decret 1643/1990, de 20 de desembre) per a presentar la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de l'Institut.

El balanç adjunt presenta les xifres del darrer exercici tancat per tal de facilitar la comparació. Les bases d'elaboració, els principis comptables i les normes de valoració han estat aplicats de manera homogènia.

Balanç de situació el 31 de desembre de 2004 (expressat en €)

	<i>Saldos auditats el 31.12.2004</i>	<i>Saldos auditats el 31.12.2003</i>
ACTIU		
Actiu immobilitzat		
Immobilitzat immaterial	191.178,87	125.434,98
Immobilitzat material	7.719.348,38	7.921.634,22
Immobilitzat financer	113.600,85	113.600,85
Actiu circulant		
Existències	220.446,37	221.053,42
Deutors	3.427.685,08	2.773.598,04
Tresoreria	800.824,76	606.521,86
Ajustaments per periodificació	5.035,13	6.809,15
TOTAL ACTIU	12.478.119,44	11.768.652,52
PASSIU		
Fons propis		
Fons social	134.534,62	134.534,62
Excedents d'exercicis anteriors	1.236.807,06	1.083.021,19
Excedent de l'exercici	895.916,99	155.403,37
Ingressos que cal distribuir en diversos exercicis		
Subvencions de capital	4.302.494,97	3.380.064,42
Provisions per riscos i despeses		
Altres provisions	51.408,00	51.408,00
Creditors a llarg termini		
Deutes amb entitats de crèdit	3.355.368,89	3.613.005,11
Altres creditors	0,00	18.030,39
Creditors a curt termini		
Deutes amb entitats de crèdit	831.898,63	1.743.879,61
Deutes amb entitats del grup	57.013,33	0,00
Creditors comercials	951.975,55	721.932,30
Altres deutes no comercials	291.599,82	332.728,68
Ajustaments per periodificació	369.101,58	534.644,83
TOTAL PASSIU	12.478.119,44	11.768.652,52

2. Informació sobre la liquidació del pressupost de l'any 2004

El pressupost de l'any 2004 fou aprovat pel Ple de l'Institut celebrat el dia 15 de desembre de 2003. El format d'elaboració i liquidació del pressupost ha variat respecte al de l'any 2003 amb l'objectiu d'adequar-lo als estàndards d'institucions afins i proporcionar, així, informació de més qualitat.

La liquidació del pressupost va ser aprovada pel Ple de l'Institut el 4 d'abril de 2005 i hi incorpora com a elements més significatius, a més de l'execució dels ingressos i les despeses previstes en el pressupost, l'activitat de les vint-i-sis societats filials de l'IEC que no estava inclosa en el pressupost inicial i l'aportació d'1.803.036,31 euros del Ministeri de Foment, procedents del fons de l'1 % cultural i destinats a finançar les obres de remodelació de la seu de l'IEC a la Casa de Convalescència.

El superàvit de 2.048.411,46 euros amb què es liquida el pressupost és conseqüència de la incorporació de la subvenció abans esmentada i dels romanents positius que han generat els projectes de recerca finalistes de caràcter plurianual que ja han incorporat tots els seus ingressos i que la seva activitat ha de continuar més enllà del desembre del 2004. Finalment, cal remarcar l'esforç fet des de tots els àmbits de la institució per aconseguir una liquidació del pressupost del 2004 equilibrat, si es té en compte que durant aquest exercici no es va resoldre la convocatòria d'«Acciones especiales del Ministerio de Educación y Ciencia», la qual cosa va representar que no es poguessin liquidar durant el 2004 els ingressos procedents d'aquesta font de finançament.

*Resum per capítols de la liquidació del pressupost d'ingressos de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials)*

<i>Capítol</i>	<i>Ingrés</i>	<i>Pressupost 2004</i>	<i>%</i>	<i>Liquidació el 31/12/2004</i>	<i>%</i>	<i>Increment/disminució s/pressupost</i>
3	Ingressos propis	570.147,66	8,18	562.908,48	6,94	- 7.239,18
4	Subvencions corrents rebudes per l'IEC	3.645.587,06	52,30	3.404.722,58	41,97	- 240.864,48
5	Ingressos patrimonials i dèficit d'explotació	7.907,74	0,11	15.123,46	0,19	7.215,72
6	Alienació d'inversions reals	10,00	0,00	0,00	0,00	- 10,00
7	Subvencions de capital rebudes per l'IEC	2.414.809,27	34,64	3.797.951,03	46,81	1.383.141,76
8	Variació d'actius financers	332.031,80	4,76	332.021,80	4,09	- 10,00
	TOTAL GENERAL	6.970.493,53	100,00	8.112.727,35	100,00	1.142.233,82

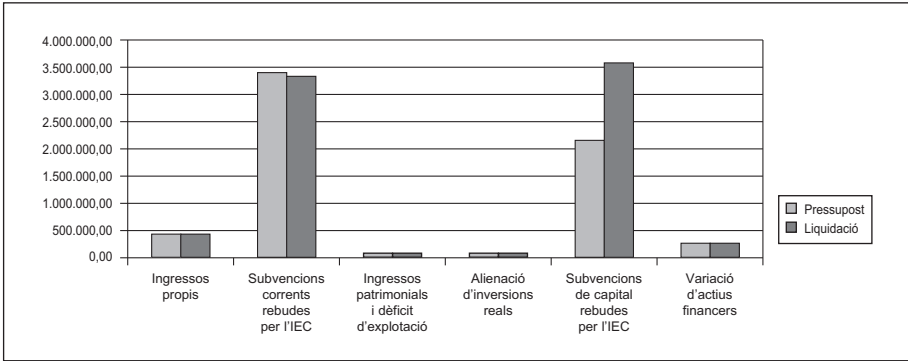
**Resum per capítols de la liquidació del pressupost de despeses de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials)**

Capítol	Despesa	Pressupost 2004	%	Liquidació el 31/12/2004	%	Increment/disminució s/pressupost
1	Remuneracions de personal	2.605.769,47	37,38	2.384.564,77	39,32	- 221.204,70
2	Despeses de béns corrents i serveis	1.842.629,53	26,43	1.623.371,67	26,77	- 219.257,86
3	Despeses financeres	182.713,82	2,62	140.573,81	2,32	- 42.145,01
4	Subvencions corrents concedides per l'IEC	364.495,65	5,23	333.753,31	5,50	- 30.742,34
6	Inversions reals	1.688.566,24	24,22	1.295.738,51	21,37	- 392.827,73
9	Variació de passius financers	286.313,82	4,11	286.313,82	4,72	0,00
TOTAL GENERAL		6.970.493,53	100,00	6.064.315,89	100,00	- 906.177,64

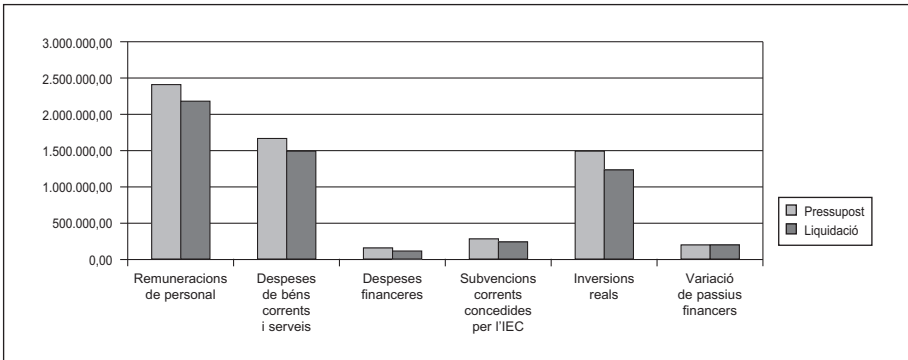
Resultat de l'exercici 2004 (incloent-hi les societats filials)

Total ingressos	8.112.727,35
Total despeses	- 6.064.315,89
Romanent 2004	2.048.411,46

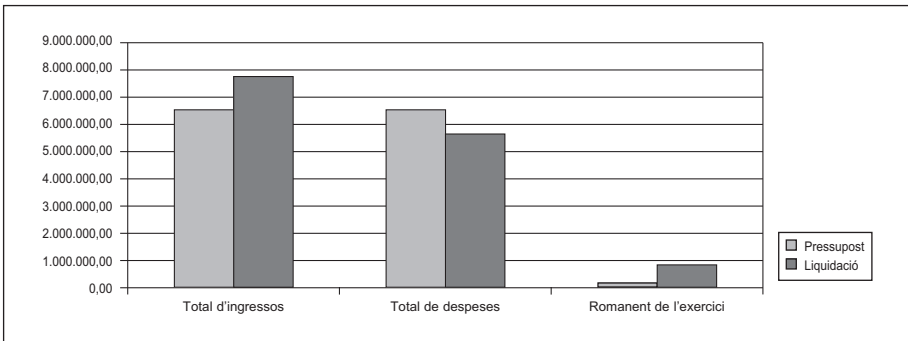
*Resum per capítols de la liquidació del pressupost d'ingressos de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials)*

*Resum per capítols de la liquidació del pressupost de despeses de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials)*

Romanent de l'exercici (incloent-hi les societats filials)

*Resum general per capítols, articles i serveis de la liquidació
del pressupost d'ingressos de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials)*

<i>Art.</i>	<i>Denominació</i>	<i>Institut d'Estudis Catalans 2004</i>
a) Explotació		
30	Vendes i prestació de serveis	363.650,18
31	Provisions aplicades a la seva finalitat	0,00
39	Altres ingressos	199.258,30
TOTAL CAPÍTOL 3. INGRESSOS PROPIS		562.908,48
40	De l'Administració de l'Estat	450.760,00
45	De la Generalitat de Catalunya	2.717.558,00
46	D'ens territorials	144.101,00
47	D'empreses privades	36.856,81
48	De famílies i institucions sense finalitat de lucre	55.446,77
49	Altres subvencions a l'explotació	0,00
TOTAL CAPÍTOL 4. SUBVENCIONS CORRENTS REBUDES PER L'IEC		3.404.722,58
53	Altres ingressos financers	3.780,12
54	Arrendaments	11.343,34
TOTAL CAPÍTOL 5. INGRESSOS PATRIMONIALS I DÈFICIT D'EXPLOTACIÓ		15.123,46
TOTAL EXPLOTACIÓ		3.982.754,52

*Resum general per capítols, articles i serveis de la liquidació
del pressupost d'ingressos de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials) (continuació)*

<i>Art.</i>	<i>Denominació</i>	<i>Institut d'Estudis Catalans 2004</i>
b) Operacions de capital		
67	Alienació d'altre immobilitzat material	0,00
TOTAL CAPÍTOL 6. ALIENACIÓ D'INVERSIONS REALS		0,00
70	De l'Administració de l'Estat	1.888.036,31
74	D'empreses públiques i d'altres ens públics	29.567,95
75	De la Generalitat de Catalunya	1.499.522,49
76	D'ens territorials	223.279,44
77	D'empreses privades	53.175,86
78	De famílies i institucions sense finalitat de lucre	104.368,98
79	Altres subvencions de capital	0,00
TOTAL CAPÍTOL 7. TRANSFERÈNCIES DE CAPITAL		3.797.951,03
TOTAL OPERACIONS DE CAPITAL		3.797.951,03
c) Operacions financeres		
87	Romanent d'exercicis anteriors	332.021,80
TOTAL CAPÍTOL 8. VARIACIÓ D'ACTIUS FINANCERS		332.021,80
TOTAL OPERACIONS FINANCERES		332.021,80
Resum		
TOTAL EXPLOTACIÓ		3.982.754,52
TOTAL OPERACIONS DE CAPITAL		3.797.951,03
TOTAL OPERACIONS FINANCERES		332.021,80
TOTAL GENERAL		8.112.727,35

*Resum general per capítols, articles i serveis de la liquidació
del pressupost de despeses de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials)*

<i>Art.</i>	<i>Denominació</i>	<i>Institut d'Estudis Catalans 2004</i>
a) Explotació		
10	Sous i salaris	1.866.424,54
11	Assegurances i prestacions socials	514.027,26
12	Altres despeses socials	4.112,97
TOTAL CAPÍTOL 1. REMUNERACIONS DE PERSONAL		2.384.564,77
20	Compres i aprovisionaments	204.835,06
21	Serveis exteriors	1.412.292,33
22	Tributs	6.244,28
23	Variació de les provisions	0,00
TOTAL CAPÍTOL 2. DESPESES DE BÉNS CORRENTS I SERVEIS		1.623.371,67
30	Deute a llarg termini	107.082,79
31	Deute a curt termini	33.491,02
TOTAL CAPÍTOL 3. DESPESES FINANCERES		140.573,81
48	A famílies i institucions sense finalitat de lucre	333.753,31
TOTAL CAPÍTOL 4. SUBVENCIONS CORRENTS CONCEDIDES PER L'EMPRESA		333.753,31
TOTAL EXPLOTACIÓ		4.482.263,56

*Resum general per capítols, articles i serveis de la liquidació
del pressupost de despeses de l'any 2004
(incloent-hi les societats filials) (continuació)*

<i>Art.</i>	<i>Denominació</i>	<i>Institut d'Estudis Catalans 2004</i>
b) Operacions de capital		
64	Inversions en mobiliari i estris	29.016,66
65	Inversions en equips de procés de dades	63.692,27
66	Actuacions i inversions destinades a l'ús general	1.082.422,73
67	Inversions en altre immobilitzat material	6.600,63
68	Inversions en immobilitzat immaterial	114.006,22
TOTAL CAPÍTOL 6. INVERSIONS REALS		1.295.738,51
TOTAL OPERACIONS DE CAPITAL		1.295.738,51
c) Operacions financeres		
90	Amortització de deute a llarg termini	286.313,82
TOTAL CAPÍTOL 9. VARIACIÓ DE PASSIUS FINANCERS		286.313,82
TOTAL OPERACIONS FINANCERES		286.313,82
Resum		
Total explotació		4.482.263,56
Total operacions de capital		1.295.738,51
Total operacions financeres		286.313,82
TOTAL GENERAL		6.064.315,89

3. Informe sobre el pressupost per a l'any 2005

Aquest pressupost de l'Institut d'Estudis Catalans per a l'any s'ha negociat al mateix temps que s'iniciava el procés d'elaboració d'un contracte programa entre la Generalitat de Catalunya i l'Institut.

Durant els últims mesos, els treballs per a l'elaboració del contracte programa han passat per diferents fases, fins a arribar al moment en què es descartà que el contracte programa pogués quedar enllestit per al 2005. En aquell moment, se'ns demanà que s'elaborés un document de mesures urgents, en el qual s'especificués l'aportació addicional necessària per a l'any 2005. El passat mes de setembre es va lliurar aquest document, on es feia una valoració de les necessitats més urgents per a afrontar el salt qualitatiu que necessita l'Institut.

Aquest document preveu una aportació addicional de la Generalitat d'un milió i mig d'euros. Finalment, el dia 23 de desembre es va rebre la resposta de la Generalitat a les nostres demandes, la qual cosa ha permès elaborar el pressupost següent.

L'increment global del pressupost de l'Institut d'Estudis Catalans per al 2005 és de l'11 % respecte al pressupost aprovat per a l'any 2004.

L'estructura del pressupost d'ingressos presenta canvis importants respecte a l'any anterior. En primer lloc, cal remarcar l'esforç fet pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) en consolidar, dins la subvenció bàsica —partida nominal dins dels pressupostos del Departament—, tota l'aportació feta durant el 2004. Cal dir que aquest és un primer pas important amb vista a l'estabilització del finançament de l'Institut.

En segon lloc, el pes relatiu de l'aportació de la Generalitat s'incrementa substancialment, ja que aporta 920.000 euros, un 61 % de les necessitats addicionals valorades en el document de mesures urgents.

En tercer lloc, s'ha previst un increment important de la partida procedent de la convocatòria de «Reales academias», que gestiona el Ministeri d'Educació i Ciència (MEC). En concret, s'ha previst un increment del 27 %, que comporta passar dels 471.000 euros del 2004 als 600.000 euros previstos per al 2005. Malgrat aquest increment, aquesta partida encara no recupera la xifra assignada l'any 2001, que va ser de 723.214 euros.

Finalment, per a l'altra partida procedent del MEC que finança els projectes de recerca de l'Institut, s'ha previst la mateixa quantitat que per al 2004.

Pel que fa al pressupost de despeses, s'ha elaborat per a donar resposta a les línies generals següents:

— Potenciar l'autonomia de les seccions, dotant-les de més recursos per a realitzar les seves activitats.

— Fomentar el desenvolupament d'una recerca de qualitat, molt especialment en les línies considerades estratègiques, mitjançant l'increment de recursos per a les convocatòries ordinàries i preveient una partida extraordinària per a nous projectes.

— Potenciar les publicacions de l'IEC i les de les societats filials.

— Convertir el lloc web de l'IEC en un veritable web de coneixement. La generalització de les tecnologies de la informació i de la comunicació en totes les activitats de l'IEC, mitjançant la realització de nous desenvolupaments informàtics i la renovació del parc informàtic en seran els eixos principals.

— Potenciar les societats filials, dotant-les de més recursos per a publicacions i per a activitats.

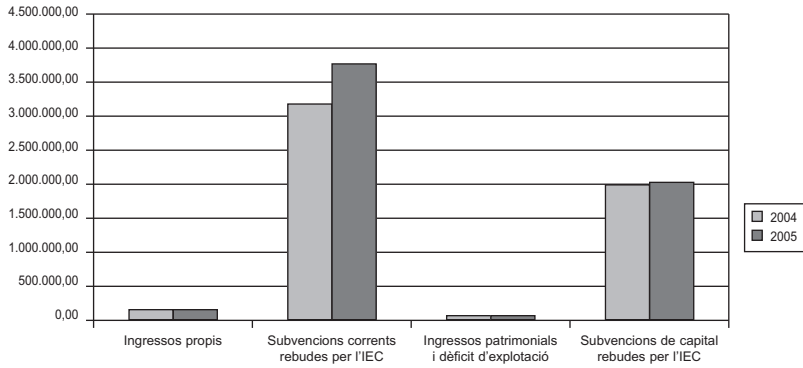
Resum per capítols del pressupost d'ingressos de l'any 2005

<i>Capítol</i>	<i>Ingrés</i>	<i>Total general 2005</i>	<i>%</i>
3	Ingressos propis	196.771,00	2,94
4	Subvencions corrents rebudes per l'IEC	4.276.910,81	63,85
5	Ingressos patrimonials i dèficit d'explotació	8.010,00	0,12
6	Alienació d'inversions reals	10,00	0,00
7	Subvencions de capital rebudes per l'IEC	2.216.817,31	33,09
8	Variació d'actius financers	10,00	0,00
TOTAL GENERAL		6.698.529,12	100,00

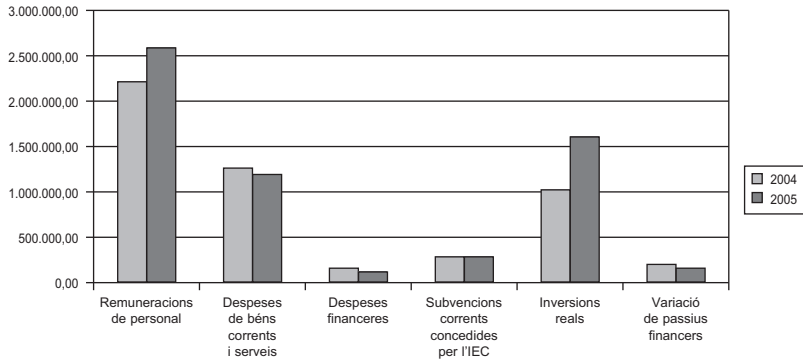
Resum per capítols del pressupost de despeses de l'any 2005

<i>Capítol</i>	<i>Despesa</i>	<i>Total general 2005</i>	<i>%</i>
1	Remuneracions de personal	2.730.908,56	40,77
2	Despeses de béns corrents i serveis	1.386.155,72	20,69
3	Despeses financeres	124.199,07	1,85
4	Subvencions corrents concedides per l'IEC	360.190,29	5,38
6	Inversions reals	1.924.518,06	28,73
9	Variació de passius financers	172.557,42	2,58
TOTAL GENERAL		6.698.529,12	100,00

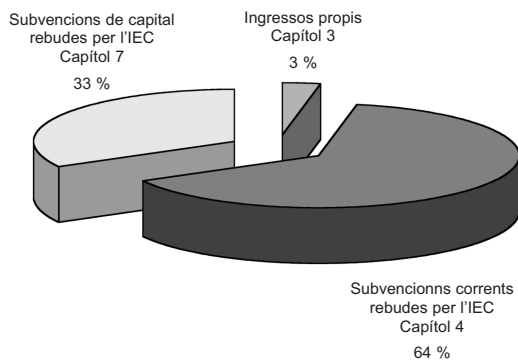
Gràfic comparatiu d'ingressos de l'any 2004-2005

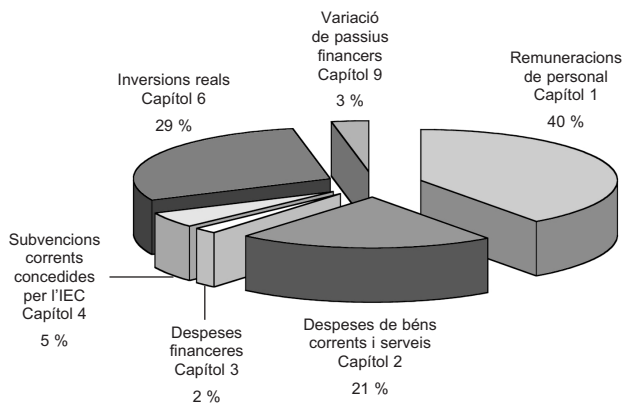
Gràfic comparatiu de despeses de l'any 2004-2005

Pressupost d'ingressos de l'any 2005

Pressupost de despeses de l'any 2005

Resum general per capítols, articles i serveis del pressupost d'ingressos de l'any 2005

Art.	Denominació	Institut d'Estudis Catalans 2005
a) Explotació		
30	Vendes i prestació de serveis	135.010,00
31	Provisions aplicades a la seva finalitat	10,00
39	Altres ingressos	61.751,00
TOTAL CAPÍTOL 3. INGRESSOS PROPIS		196.771,00
40	De l'Administració de l'Estat	600.000,00
45	De la Generalitat de Catalunya	3.473.873,00
46	D'ens territorials	126.161,00
47	D'empreses privades	36.856,81
48	De famílies i institucions sense finalitat de lucre	40.010,00
49	Altres subvencions a l'explotació	10,00
TOTAL CAPÍTOL 4. SUBVENCIONS CORRENTS REBUDES PER L'IEC		4.276.910,81
53	Altres ingressos financers	10,00
54	Arrendaments	8.000,00
TOTAL CAPÍTOL 5. INGRESSOS PATRIMONIALS I DÈFICIT D'EXPLOTACIÓ		8.010,00
TOTAL EXPLOTACIÓ		4.481.691,81

*Resum general per capítols, articles i serveis del pressupost
d'ingressos de l'any 2005 (continuació)*

<i>Art.</i>	<i>Denominació</i>	<i>Institut d'Estudis Catalans 2005</i>
	b) Operacions de capital	
67	Alienació d'altre immobilitzat material	10,00
	TOTAL CAPÍTOL 6. ALIENACIÓ D'INVERSIONS REALS	10,00
70	De l'Administració de l'Estat	586.664,95
74	D'empreses públiques i d'altres ens públics	10,00
75	De la Generalitat de Catalunya	1.483.940,27
76	D'ens territorials	146.192,09
77	D'empreses privades	0,00
78	De famílies i institucions sense finalitat de lucre	10,00
79	Altres subvencions de capital	0,00
	TOTAL CAPÍTOL 7. TRANSFERÈNCIES DE CAPITAL	2.216.817,31
	TOTAL OPERACIONS DE CAPITAL	2.216.827,31
	c) Operacions financeres	
87	Romanent d'exercicis anteriors	10,00
	TOTAL CAPÍTOL 8. VARIACIÓ D'ACTIUS FINANCERS	10,00
	TOTAL OPERACIONS FINANCERES	10,00
	Resum	
	Total explotació	4.481.691,81
	Total operacions de capital	2.216.827,31
	Total operacions financeres	10,00
	TOTAL GENERAL	6.698.529,12

Resum general per capítols, articles i serveis del pressupost de despeses de l'any 2005

Art.	Denominació	Institut d'Estudis Catalans 2005
a) Explotació		
10	Sous i salaris	2.107.413,07
11	Assegurances i prestacions socials	618.855,49
12	Altres despeses socials	4.640,00
TOTAL CAPÍTOL 1. REMUNERACIONS DE PERSONAL		2.730.908,56
20	Compres i aprovisionaments	241.600,00
21	Serveis exteriors	1.240.885,72
22	Tributs	3.660,00
23	Variació de les provisions	10,00
TOTAL CAPÍTOL 2. DESPESES DE BÉNS CORRENTS I SERVEIS		1.486.155,72
30	Deute a llarg termini	83.199,07
31	Deute a curt termini	41.000,00
TOTAL CAPÍTOL 3. DESPESES FINANCERES		124.199,07
48	A famílies i institucions sense finalitat de lucre	360.190,29
TOTAL CAPÍTOL 4. SUBVENCIONS CORRENTS CONCEDIDES PER L'EMPRESA		360.190,29
TOTAL EXPLOTACIÓ		4.701.453,64

*Resum general per capítols, articles i serveis del pressupost
de despeses de l'any 2005 (continuació)*

<i>Art.</i>	<i>Denominació</i>	<i>Institut d'Estudis Catalans 2005</i>
b) Operacions de capital		
64	Inversions en mobiliari i estris	27.000,00
65	Inversions en equips de procés de dades	29.300,00
66	Actuacions i inversions destinades a l'ús general	1.508.940,00
67	Inversions en altre immobilitzat material	20.072,00
68	Inversions en immobilitzat immaterial	339.206,06
TOTAL CAPÍTOL 6. INVERSIONS REALS		1.924.518,06
TOTAL OPERACIONS DE CAPITAL		1.924.518,06
c) Operacions financeres		
90	Amortització de deute a llarg termini	172.557,42
TOTAL CAPÍTOL 9. VARIACIÓ DE PASSIUS FINANCERS		172.557,42
TOTAL OPERACIONS FINANCERES		172.557,42
Resum		
Total explotació		4.701.453,64
Total operacions de capital		1.924.518,06
Total operacions financeres		172.557,42
TOTAL GENERAL		6.698.529,12

V. Activitat institucional

Inauguració del curs

El dia 27 de setembre de 2004 tingué lloc, a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, la sessió inaugural del curs 2004-2005.

El discurs reglamentari fou a càrrec de l'Ihm. Sr. Joan Francesc Mira i Casterà, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, amb el títol *Nosaltres i els italians*. L'acte comptà també amb un discurs del president de l'Institut, Hble. Sr. Josep Laporte i Salas, i amb un parlament del conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, Hble. Sr. Carles Solà i Ferrando. Així mateix, el secretari general de l'Institut, Ihm. Sr. Salvador

Alegret i Sanromà, féu una lectura del resum de la *Memòria* del curs 2003-2004. Durant l'acte es féu el lliurament de medalles als membres emèrits.

Durant la sessió inaugural del curs és feu homenatge a l'obra musical i musicològica de Bernhard Rövenstrunck (Essen, Rin del Nord - Westfàlia, 1920), amb la interpretació de *S'estava la Blancaflor*, cançó popular catalana harmonitzada pel compositor alemany per a un cor de veus blanques (cor d'alumnes de l'Escola Santa Anna, de Barcelona, dirigit per Joan Bofill), i de composicions del músic per a dos violoncel·les (Marta Morros i Mariona Tuset).

Discurs del president de l'Institut d'Estudis Catalans

Iniciem avui un nou curs i travessem així l'equador del mandat de l'actual Equip de Govern de l'IEC. Entenc que, en línies generals, podem estar ben satisfets de la marxa de la nostra institució, marxa que ha estat exposada pel secretari general i, amb més detall, en el resum de la *Memòria* que rebran tots els assistents.

Voldria que les meves primeres paraules fossin d'agraïment a tots els que ens honoren amb la seva presència en

aquest acte. Lamento que una circumstància inesperada ens hagi privat de la presència del conseller en cap, que havia acceptat presidir-lo. En nom del Govern de Catalunya ens acompanya avui el nostre col·lega Hble Sr. Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació a qui em complau donar la benvinguda a casa seva, així com a totes les autoritats que avui ens acompanyen.

M'és molt plaent també agrair la conferència pronunciada pel nostre

collega valencià Joan F. Mira sobre *Nos-altres i els italians*, tan valuosa pel seu contingut com —al meu entendre— per les seves afirmacions sobre «el poble i la nació dels catalans que comparteix una llengua i una història cultural». Considero extremadament pertinent que «un valencià d'Itàlia», com ell es defineix, assumi aquesta condició en l'actual circumstància en què s'ha plantejat una altra volta el fals problema de la unitat de la llengua i de la seva denominació. És obvi que la polèmica desencadenada per una desgraciada iniciativa ministerial no té cap base científica o cultural i que els motius que l'han provocada són estrictament polítics. L'IEC s'ha pronunciat repetidament sobre aquesta qüestió i ha deixat ben clara la identitat d'una llengua, el català, que, tal com diuen els nostres Estatuts, és parlat a València amb el nom de valencià. Denominar ara la nostra llengua comuna amb un nom híbrid em sembla absurd, innecessari i confusionari. Una eventual nova denominació no podria ser assumida, per exemple, pels catalanoparlants d'altres territoris com són les Illes, Andorra o la Catalunya Nord.

Altrament, el tema tractat pel professor Mira em sembla molt oportú en uns moments de debat sobre la nostra integració a Europa, de la qual sens dubte volem formar part sempre que s'acompleixi allò que exclama Espriu en el poema «M'han demanat que parli de la

meva Europa»: «Que no sigui decebuda la nostra esperança, / que no sigui escarnida la nostra confiança: / així molt humilment ho demanem.»

Si, tal com sembla —i després en parlarem—, s'acompleixen les bones perspectives actuals des del punt de vista econòmic, penso que en el curs que ara s'inicia podrem progressar a donar un nou impuls a l'IEC, tal com expressàrem fa dos anys en el nostre programa electoral. Volem potenciar encara més la projecció exterior de la nostra institució acadèmica, incrementar la col·laboració amb els centres universitaris, tal com s'està fent, i fer un pas endavant en la nostra presència en les noves tecnologies de la informació. Ja hem situat en el nostre web el portal de revistes de l'IEC i estem acabant la reorganització total dels seus continguts, que es veuran enriquits amb els treballs fins ara realitzats en el projecte del *Diccionari del Català Contemporani*, obra de gran envergadura en la qual treballa des de fa anys la nostra Secció Filològica, que ha comptat amb la col·laboració econòmica del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i també amb importants subvencions estatals.

Seguirem potenciant, no cal dir, l'activitat de totes les seccions i de les societats filials tot incrementant els seus recursos econòmics, fet que permetrà una més gran autonomia en les seves respectives activitats.

El foment de les activitats intersectorials, és a dir, de l'IEC com a entitat global, s'ha posat de manifest el curs passat, tal com ha assenyalat el secretari general, en la celebració d'una sèrie de debats sobre «Recerca i país», en el marc d'un ampli estudi sobre «Perspectives del segle XXI», que ha conduït a l'aprovació d'una declaració de l'IEC on es pondera la importància de la recerca i es formulen una sèrie de recomanacions per aconseguir, com més aviat millor, l'equiparació de la despesa destinada al nostre país a incentivar-la, com a mínim, amb la mitjana de la Unió Europea.

El curs que ara comença, sempre dintre el marc de les «Perspectives del segle XXI», hem programat un cicle de debats sobre «Població, societat i país», amb l'objectiu de fer sentir la veu de la nostra institució sobre un altre gran tema d'interès general.

Una breu referència a la situació econòmica: és obvi que, tal com afirmàvem fa un any, les nostres activitats estan condicionades pel volum de recursos disponibles. No fa gaires anys que —a causa fonamentalment de l'actitud poc generosa del Govern de l'Estat— el nostre pressupost hagué de ser retallat i que d'aleshores ençà hem hagut de fer pressupostos d'una certa contenció. Una bona gestió administrativa ha conduït a una considerable reducció del dèficit acu-

mulat. Ara les circumstàncies polítiques ens permeten tenir unes expectatives molt més favorables: s'ha acabat el bloqueig econòmic per part del Govern central i tot fa pensar que aviat rebrem la subvenció acordada fa cinc anys però mai efectuada pel Ministeri de Foment, al mateix temps que hem establert una relació molt cordial amb el Ministeri d'Educació i Ciència, que crec que ens ha de permetre, com a mínim, recuperar unes subvencions que han estat significativament retallades a partir de l'any 2002. Altrament vull agrair al nou Govern de la Generalitat la seva bona disposició a l'hora de potenciar les nostres activitats. Hem aconseguit disposar de totes les partides que, per escrit o de paraula, havien estat compromeses per l'anterior Govern i tenim en curs unes negociacions que han de conduir a la signatura d'un contracte programa que haurà de permetre a la nostra institució fer un salt qualitatiu en la seva tasca encaminada al coneixement i a l'estudi de la llengua, de la cultura i de l'activitat científica del nostre país.

No voldria acabar sense agrair molt profundament la col·laboració que hem trobat per part no solament dels membres de l'Institut i de les societats filials, sinó també de tot el personal que col·labora tan eficaçment al manteniment de la nostra activitat.

Llició inaugural

Nosaltres i els italians, per Joan Francesc Mira i Casterà

Potser a alguns dels presents els semblarà un excés de gosadia si comence aquesta intervenció amb l'afirmació següent: és molt probable que, al llarg del mil·lenni que acabem de tancar fa pocs anys, i sobretot en la part central d'aquest període de deu segles, cap altre poble, país o nació no haja tingut una relació tan intensa, tan pròxima i tan íntima amb els italians com el poble i nació dels catalans, pensant en els que ho són o ho som per llengua i per història cultural. Vist des d'aquesta banda de la mar, afirmar això és sobretot, o això em sembla, un record a una història que pensem que ens enriqueix i que ens honora. Vist des de l'altra, supose que seria més aviat sorprenent, perquè allà, per vicissituds d'una història diferent, no ens miren de la mateixa manera que nosaltres a ells. Als italians, doncs, els diria que sé molt bé, com segurament saben molts de vostès, que els pobles de Dalmàcia i dels Balcans han tingut en l'Adriàtica una mar comuna amb les costes de la Itàlia de l'est, i en la República de Venècia i els seus territoris i possessions un espai de relació comercial, política i humana compartida al llarg de molts segles: Corfú, Ragusa o Rodes difícilment podrien tenir una història més italiana (tot i que

a Rodes aquesta història és, d'alguna manera, compartida amb la presència catalana), i que Venècia mateix o Ravenna tenen un component grec bizantí substancial. Sé igualment que les regions alpines i de la plana del Po, des de Savoia fins a Trieste i a Ístria, han tingut enllà dels Alps i en l'Europa central un espai de relació privilegiada. Com el tingueren la Toscana, la Llombardia i el Piemont amb els camins de la vall del Roine, amb França i amb els Països Baixos: l'antiga Lotaríngia, el gran camí central de la vella Europa, no és només una fantasia retrospectiva. I tanmateix, els diria també que els lligams d'una gran part d'Itàlia amb les terres catalanes —amb Catalunya, amb València i amb Mallorca— han estat durant molt de temps més forts encara que aquells, més vius i actius, més densos i més continuats. Es tracta d'una relació no només de soldats, eclesiàstics, navegants, mercaders o poetes, sinó de tot això i molta més gent: una presència humana que, sobretot a Nàpols i a Sicília, a Sardenya o a la Roma de la segona meitat del segle xv, arribà a constituir gairebé un sol espai de vida comuna amb les terres de l'altra banda de la mar. Això ha deixat una llarga memòria i, almenys en la part

catalana, un sentit de parentiu i de proximitat que no s'ha esborrat encara ni crec que s'esborrarà. Els diria, per tant, als italians, si ens trobarem reunits ells i nosaltres, que si no som o hem estat habitants de la mateixa casa, sí que hem estat molts segles veïns del mateix carrer o de la mateixa plaça.

En realitat, si contemplem els mapes de la geografia i de la història, el nostre espai comú és gairebé «natural»: en el Mar Nostre, el Mediterrani, hi ha el sud i el nord, l'est i l'oest, i si la Península italiana en forma l'eix central nord-sud, aquest mateix fet delimita un arc o sector nord-occidental que va de Nàpols a Gènova i a Marsella, i de Marsella a Barcelona i a València, en el qual les costes d'una banda i de l'altra es miren cara a cara, amb les illes enmig que encara donen més densitat a aquest espai. Un espai, aquest «arc mediterrani», del qual tan sovint ens agrada parlar en els darrers anys al nostre país, per raons entre econòmiques i polítiques no sempre ben definides, i que no recordem tan sovint en la seua profunda dimensió històrica, cultural i humana. Hauríem de recordar, per exemple, que si l'antiga Via Augusta dels romans no ha deixat mai de ser transitada amunt i avall seguint l'itinerari litoral, són les vies de la mar, de port a port i d'illa en illa, les que han estat durant els segles medievals i moderns el camí per on ens hem trobat més sovint els d'un costat i de l'altre: els camins, posem per cas, per

on arribava a València el cereal de Sicília i arribaven a Toscana les llanes valencianes, per on viatjaven a Roma els parents i conciutadans dels Borja, per on catalans i genovesos topaven en batalles repetides i després feien paus igualment repetides. Però abans, certament, hi hagué els camins de la terra.

Començant pel començament, quan una Catalunya encara en procés de constitució com a país —un país de monestirs i de comtats entre el Pirineu i Barcelona—, enceta la seua pròpia relació amb una Europa també en procés de configuració, són aquests camins de la terra els que integren aquell nou país en un extens espai de relacions que passa pel Llenguadoc i la Provença, i d'ací a la Llombardia, a Toscana i a Roma: és el conjunt de terres del naixement i la plenitud de l'art romànic —el romànic meridional, si més no—, en el qual les fórmules constructives i estètiques nascudes en bona part a la Itàlia central i del nord arrelaran a Catalunya amb una potència i un caràcter ja gairebé «nacionals». Eren camins transitats per mestres d'obres, monjos, pelegrins, artesans de la pintura i de la pedra, amb una abundància intensa i nova. «L'any tres després del mil succeí que en tot el món, però especialment a Itàlia i a les Gàl·lies, es van començar a construir esglésies... Era com una juguesca entre cadascun dels pobles, a veure qui podia més, i hom creuria que la gent, traient-se els vestits vells, es tor-

nava a vestir pertot arreu amb l'hàbit blanc dels nous temples.» Això escrivia el monjo Rodolfo il Gabro, i certament l'Europa que coneixem comença a prendre forma aleshores. No exactament aquell 1003, ara fa mil anys i un, que és quan va morir el primer papa expert en ciències, Silvestre II, abans Gerbert d'Orlhac, educat en matemàtiques i en astronomia a Barcelona i a Vic, i estudiós a la biblioteca del monestir de Ripoll. No exactament aquell any, doncs, però sí al llarg dels segles XI i XII. Quan la relació entre Catalunya i la Itàlia septentrional degué ser tan intensa que no solament arriben a terres catalanes les columnes i els arcs del romànic llombard, sinó que el terme *llombard* arriba a ser sovint, als documents, sinònim d'obrer o mestre d'obres. Els *maestri comacini* són, a Catalunya, «mestres llombards», i el seu ofici és dit, encara dos segles més tard, «ofici de llombardia». *Llombart*, per cert, és un cognom ben freqüent en les terres de llengua catalana: el nom de Constantí Llombart, per exemple, republicà i figura insigne de la Renaixença literària al País Valencià.

Aquest és el primer punt i el primer moment: el d'unes antigues relacions per rutes continentals, velles ja de mil anys. El segon té com a protagonista Gènova, i les rutes de la mar. Al llarg del segle XII els genovesos intentaren imposar el seu control en el Mediterrani occidental, i això suposava impedir la constitució d'un

estat occitanocatalà que hauria arribat fins al Roine, molt més poderós que la República de Gènova. Però l'enfrontament amb els catalans no va impedir la intimitat de les relacions comercials i humanes, amb la intervenció genovesa en la conquesta catalana de Tortosa, on obtingueren una tercera part de la ciutat, amb l'establiment de consolats genovesos a les ciutats portuàries catalanes i de consolats catalans a Ligúria, i amb la presència d'importants colònies de mercaders genovesos a Barcelona, València i Mallorca (on un barri encara en recorda el nom), i de colònies catalanes a Gènova. La lluita per Còrsega i Sardenya enfrontà les dues potències marítimes al llarg de prop de dos segles i, finalment, l'illa més petita quedà en mans dels genovesos, i la més gran en mans dels catalans; els quals no solament hi establiren una administració fiscal, civil i eclesiàstica pròpia sinó que s'hi assentaren com a senyors feudals i com a pobladors urbans, i a la ciutat de l'Alguer com a pobladors únics, amb una continuïtat de llengua fins als nostres dies. De fet, fins al segle XVIII —i a pesar de la pressió castellana dels segles XVI i XVII— el català va ser la llengua majoritària en la documentació pública de l'illa.

La relació dels catalans amb Sicília és més llarga i més intensa encara. Quan, el 1262, a Montpeller, l'infant Pere, fill de Jaume I, es casava amb Constança de Sicília, filla del rei Manfred, s'iniciava una relació que també

havia de durar segles. Després de les batalles de Benevento i Tagliacozzo, que tan vivament evoca Dante en la *Comèdia*, els Hohenstaufen desapareixien de Sicília, i a partir d'aleshores la pugna es plantejarà entre els Anjou de França i els monarques catalans, amb títol de reis d'Aragó. I de passada, aquest és el moment de recordar que els «aragonesos» de la història napolitana i siciliana eren sobretot catalans: el títol reial d'Aragó no ha d'amagar (no hauria d'amagar, però en realitat sí que l'amaga, almenys en la terminologia habitual) el fet que eren majoritàriament catalans —catalans de Catalunya, de Mallorca i de València, catalans de llengua i de nació— els nobles i els soldats, els eclesiàstics, els mercaders, els juristes i els simples ciutadans que acudiren a les terres meridionals italianes en aquells segles d'història compartida. Si més no, perquè les relacions eren sobretot per la mar, i Aragó és un país interior, sense costes ni ports. Per tornar a la conquesta de Sardenya com a exemple, els pobladors catalans hi obtingueren més de set-cents beneficis, en terres i en propietats, i els aragonesos setze: aquesta va ser la proporció. En qualsevol cas, després de les Vespres Sicilianes, el 1282, sembla que les preferències del poble de Sicília no eren favorables als francesos, sinó als monarques de Catalunya i Aragó. A Sicília, doncs, es va instal·lar no únicament una dinastia del casal de Barcelona amb

la seua cort de nobles i militars, sinó que hi acudiren catalans en nombre suficient com per establir-hi una presència permanent i una densitat de contactes comercials i personals que no havia d'afèblir-se fins ben entrat el segle XVI. I a la meua ciutat si més no, a València, vam menjar pa fet de blat de Sicília durant més de dos-cents anys. És així com a la ciutat de Palerm, o a Catània o a Messina, encara són visibles els casals i els escuts dels nostres compatriotes d'aquells segles. I com els Lauria (Llúria o Lloria) o els Procida (Pròixida) procedents del regne de Nàpols van ser entre nosaltres fundadors de notables llinatges nobiliaris al Principat de Catalunya i al Regne de València.

Perquè d'una manera semblant a Sicília, o més intensa encara, la conquesta catalanoaragonesa del regne de Nàpols a principis del segle XV va significar la incorporació de noves terres i noves gents d'Itàlia a aquell espai comú de relacions. I també va significar, entre altres coses, l'establiment, a la cort d'Alfons el Magnànim, d'un centre humanístic i artístic decisiu i potent per a la cultura renaixentista de la Itàlia meridional. I aquest és el tercer moment que volia remarcar: el temps de Nàpols. Perquè, al llarg del segle XV sobretot, van ser milers els catalans que, des dels ports de Barcelona, de Tortosa, de València i de Mallorca, van viatjar a terres napolitanes o sicilianes, hi van viure com a soldats, mercaders, ju-

ristes, eclesiàstics o administradors, i fins i tot s'hi van instal·lar per a tota la vida. Entre ells, els oficials i els membres d'una cort reial tan esplèndida com la ciutat de Nàpols feia temps que no coneixia. Allà, com a Palerm, van viure i van servir el seu rei cavallers catalans com Andreu Febrer, primer traductor en vers de la *Divina Comèdia* a cap llengua, o arquitectes com Guillem Sagrera, que vingué de Mallorca a dirigir les obres del Castelnuovo napolità. I allà van coincidir els uns i els altres —militars, mercaders, juristes o eclesiàstics— amb erudits, artistes i humanistes italians cridats i pagats pel rei Magnànim, com Antonio Beccadelli, *il Panormita*; com el gran Lorenzo Valla, protegit del monarca i amic del cardenal Alfons de Borja; com el genovès Bartolomeo Facio; com Giovanni Pontano, potser el més elegant prosista llatí del seu temps; o com Gianozzo Manetti, un dels primers traductors dels clàssics grecs. Aquesta cort, on el llatí i l'italià, el català i el castellà es repartien i compartien l'escriptura i la lectura, l'oratoría i l'administració, potser no tenia equivalent en cap altra part d'Itàlia, si més no quant a l'esplendor externa i a l'efervescència literària. I si el rei Alfons no fou capaç d'atraure a Nàpols els grans pintors i escultors del moment, sí que va fundar a la capital del regne una esplèndida biblioteca humanista, amb enormes despeses, i va patrocinar l'activitat musical, la dansa, el teatre, l'arquitectura ci-

vil i les arts decoratives: Pisanello era l'orfebre del rei Alfons, i cent mil peces de ceràmica valenciana embellien els seus palaus napolitans. És amb Alfons el Magnànim, un rei de família castellana que arriba a Itàlia rodejat de catalans, quan Nàpols pren volada com a centre humanista i com a gran capital de la cultura. I és llavors, en la primera meitat del segle xv, quan es consolida aquell gran espai del Mediterrani nord-occidental com una mar, unes illes i unes terres que, almenys durant un segle llarg, bé podem definir com a catalanoitalianes, abans que el component català siga substituït en gran part pel castellà durant els segles xvi i xvii.

Hem passat de Llombardia a Gènova, i de Gènova a Sardenya i a Sicília, i de Sicília a Nàpols. I ara, per a l'etapa següent, hem de pujar de Nàpols a Roma. Perquè quan, el 1455, el cardenal valencià Alfons de Borja, antic canceller del Magnànim al regne napolità, era elegit papa amb el nom de Calixt III, començava aquell mig segle de presència i protagonisme d'aquella família de valencians de Xàtiva, que ha deixat una marca inborrable en la història de l'Església, en les vicissituds de la Itàlia renaixentista, i en l'imaginari popular de mig Europa. No ens interessa ací entrar en la llegenda borgiana, encara que són la llegenda i l'escàndol, no els fets de la història (més moderats i més modestos), els que han situat el nom dels Borja en aquella llista de

referents emblemàtics de la història europea: com a referent negatiu en gran mesura injust, però aquest no és ara el nostre problema. Allò que ens importa recordar ací és que aquell mig segle dels Borja romans, i especialment els anys del pontificat d'Alexandre VI, representen potser el moment culminant, el més intens i més actiu, de la presència dels catalans a Itàlia. Que en aquest cas concret es tracta sobretot —però no únicament, ni de bon tros— de la presència dels valencians a Roma. Si em permeten la ironia, els puc assegurar que una abundància tan gran de forasters al voltant d'un pontífex no s'ha tornat a produir mai a Roma fins a l'actual papa Joan Pau II, feliçment regnant i rodejat de polonesos. Entre altres coses, perquè després dels dos papes Borja (i fora de l'efímer i insignificant Adrià VI, un holandès imposat per Carles V), no havia estat elegit cap altre papa no italià. I els puc assegurar també que els polonesos del papa Wojtyła no són, ni de lluny, tan nombrosos ni tan poderosos ni tan omnipresents com eren cinc-cents anys abans els catalans dels papes Borja.

No estic parlant de nombres simbòlics: el pontificat de Calixt III va ser molt breu, menys de quatre anys, però suficient per trobar en la documentació de l'època més de tres-cents noms de catalans (catalans de Catalunya, de València i de Mallorca, i uns pocs aragonesos) presents a Roma amb algun càr-

rec, ofici, benefici o col·locació. Tres-cents noms coneguts, sense comptar la gent anònima, són molts noms per a una cúria apostòlica i per a una ciutat que llavors no tenien, ni remotament, les dimensions que han tingut després. Parlant de cúria apostòlica, cal recordar que el cardenal Roderic de Borja, nebot de Calixt III, va ser trenta-cinc anys vicecanceller d'aquesta cúria, és a dir, cap de les oficines centrals de l'Església, abans de ser ell mateix papa del 1492 al 1503 amb el nom d'Alexandre VI. El cardenal Borja va ser el gran organitzador de l'administració vaticana, i —ja que ací hauríem de parlar sobretot de literatura o almenys de lletres— cal recordar que al seu voltant van circular per Roma centenars de *scriptores* i d'*abbreviatores*, bons coneixedors del llatí clàssic, i entre ells molts humanistes de primera magnitud. Catalans com Jeroni Pou, però també alemanys com Lorenz Beheim, grecs com Ludovico Podocatharos, però sobretot italians com Paolo Pompilio. Més endavant, quan el cardenal Borja era ja papa Alexandre VI, el seu cercle d'oficials i familiars (algun dels quals va arribar al cardenalat), incloïa humanistes destacats com Adriano Castellesi, Tommaso Inghirami o Raffaello Maffei. Un metge valencià, Gaspar Torrella (que, d'altra banda, va ser el primer estudiós del *morbus gallicus*), va ser director de la Biblioteca Apostòlica; i un professor italià de retòrica, Pomponio Leto, dirigia una Ac-

cademia Romana que, a pesar del seu to absolutament neopagà, va ser sempre protegida pel segon papa valencià. I ja que parlem de professors i d'acadèmies, voldria recordar que Alexandre VI va ser el refundador de La Sapienza (del seu temps és el nou edifici per als cursos, i la fixació d'un finançament regular), i alhora el papa que aprovà la conversió en universitat de l'Estudi General de València.

Si vostès volen comprovar que el temps dels Borja, valencians a Roma, no va ser una anècdota o un episodi fugaç, només haurien de recordar alguns detalls no tan petits. Recordar que al centre dels palaus apostòlics, l'únic conjunt arquitectònic amb nom propi és el que formen la torre Borja, els apartaments Borja i el *cortile* Borja; o alçar la vista sobre la porta del Castel Sant'Angelo i observar el gran escut borgià, o elevar-la cap al sostre de Santa Maria Major i contemplar la infinitat de cassetons daurats amb el bou de la família valenciana. Recordar que, si la via on s'alça actualment la gran sinagoga de Roma porta el nom de Via Catalana, és perquè justament Alexandre VI va acollir a Roma —ell, el papa!— els jueus expulsats dels regnes hispànics pels anomenats Reis Catòlics. O recordar que Lucrècia Borja, en els seus llargs anys com a duquessa de Ferrara, va convocar al seu voltant poetes destacats com el gran Pietro Bembo —amb qui va viure una arriscada història d'amor—, Ercole Strozzi, o Bernardo Accolti, l'*Unico Are-*

tino; mentre que el seu germà Cèsar tingué relació estreta amb personatges tan significatius com el seu enginyer militar, un cert Leonardo da Vinci, o l'enviat de Florència, un tal Niccolò Machiavelli. No m'estaré d'afegir que, si els plans del papa valencià per al seu fill —la formació d'un principat nou al centre de la Península italiana— s'haguessen arribat a consolidar, la història de la Itàlia renaixentista i moderna hauria pogut ser ben diferent. Ni m'estaré tampoc de recordar que, durant els anys dels dos papes Borja, la llengua catalana va ser present a Roma com segurament mai no ho ha estat cap llengua estrangera: en la cúria i en la cort, en la família papal i en els palaus vaticans, en els cercles de tants cardenals, en els ambients militars, i a tot arreu on eren presents centenars i centenars dels incòmodes *catalani*. No sé si Roma havia conegut mai, ni ha tornat a conèixer, una presència no italiana tan forta i tan intensa com aquesta. Pel que en sé, la meua impressió és que no, tot i que allà, pel que repetidament he constatat, ni ho saben ja ni se'n recorden. I nosaltres tampoc no hem fet gran cosa, en realitat no hem fet res, per renovar, ací o allà, aquell coneixement i aquell record.

Però amb el final dels Borja s'acaba també aquest protagonisme dels catalans en la història italiana. Els intercanvis continuaran en la primera meitat del segle XVI, i en són bona mostra la fastuosa cort napolitana del virrei Ramon de Cardona,

o la no menys brillant cort valenciana del duc Ferran de Calàbria, tots dos grans patrons de la música, el teatre i les lletres, i personatges d'alçada quasi reial. Per cert que el duc de Cardona va ser capità general de la Lliga Santa, que lluità en favor del papa Juli II: aquell mateix Giuliano della Rovere que, com a bon fill de la República de Gènova, havia estat enemic mortal de Roderic de Borja (un *marrano catalano*, segons li va dir alguna vegada en públic). No voldria oblidar que un altre Borja valencià, Francesc, duc de Gandia i sant insigne, va ser el tercer general dels jesuïtes i va donar l'impuls decisiu a la fundació del cèlebre Collegio Romano. Però, en qualsevol cas, en endavant seran els castellans els qui ocuparan —molt parcialment— el lloc que abans tenien els catalans a Itàlia, si no en el camp de les denses relacions personals, sí en el terreny militar i polític. Els catalans, privats d'un poder polític propi, quedaran ja, i fins als nostres dies, fora del protagonisme visible de la història d'Europa. Els tres moments, doncs, que em queden per assenyalar, en aquests camins entre una banda i l'altra del Mediterrani occidental, pertanyen ja al camp de les relacions entre la gent de lletres, no al camp dels papes i els cardenals, dels reis i els nobles, dels navegants i els soldats de fortuna.

D'aquests tres moments, el primer és format per uns anys ben interessants de la segona meitat del segle XVIII. El 1767 el rei Carles III d'Espanya (un Borbó que

abans havia estat rei de Nàpols, on pareix que va deixar bona memòria del seu govern) decretava l'expulsió dels seus dominis dels membres de la Companyia de Jesús. En els anys següents, un seguit de jesuïtes valencians, instal·lats sobretot a Ferrara, a Màntua i a Bolonya, es van integrar activament en la vida intel·lectual italiana de les últimes dècades del segle, i van produir obres ben remarcables i curioses, algunes en espanyol o en llatí, però moltes en la llengua del país que els acollia. En citaré només alguns, entre els qui van tenir una presència pública notable. En primer lloc Joan Andrés, un admirable enciclopedista de les lletres, que publicà una voluminosa *Dell'origine, progressi e stato attuale d'ogni letteratura*, obra escrita amb uns mètodes, una perspectiva universal i una extensió que no tenien precedents a tot Europa. Després d'haver estat nomenat reformador de la Universitat de Parma per un altre Borbó, Andrés va ocupar molts anys el càrrec de director de la Biblioteca Reial de Nàpols, on tingué una notable influència sobre la nova generació d'erudits napolitans. Si Joan Andrés s'ocupà d'erudició literària, un company seu de pàtria i d'exili, Antoni Eiximeno, va publicar pels mateixos anys l'obra *Dell'origine e delle regole della musica, colla storia del suo progresso, decadenza e rinnovazione*, sembla que no gaire ben acollida pels seus col·legues italians, que es resistien a acceptar l'autoritat d'un es-

tranger en matèria musical. I al costat d'aquestes obres enciclopèdiques, trobaríem els cinc volums de filosofia i de física d'Antoni Ludenya, que va ensenyar a Pàdua i a Cremona, les polèmiques públiques de Tomàs Serrano amb Tiraboschi sobre els poetes hispanollatins, o les curioses obres teatrals de Manuel Lassala i Joan Baptista Colomes, com ara la tragèdia *Caio Marzio Coriolano*, un *Scipione in Cartagine*, o una *Enrichetta*, qualificada de «tragèdia urbana» i estrenada el 1787. Hi podríem afegir més noms, i moltes més obres (com ara les peces dramàtiques de Bernat Garcia, i entre aquestes una *Marcella, ossia la innocenza salvata e la calunnia punita*, ben típica del seu temps), però el fet interessant és aquest: un bon nombre de jesuïtes valencians, bona part dels quals no havien tingut cap relleu intel·lectual o literari al seu propi país, van exercir a les regions de la vall del Po, i ben sovint en llengua italiana, una intensa activitat en el camp de les lletres, l'erudició, el teatre, la història i la polèmica il·lustrada. Llàstima que aquell moment tan especial de relació no tingués continuïtat, ni d'un costat ni de l'altre. Llàstima també que els estudis del pare Miquel Batllori en aquesta matèria, com en tantes altres que deriven de la seua condició de «català d'Itàlia», no tinguin la repercussió pública que mereixen.

Prop de cent anys més tard, al llarg de la segona meitat del segle XIX, els escriptors catalans de la Renaixença —un

renaixement literari, encara no clarament polític— tindran un coneixement directe de l'activitat dels poetes italians del temps del *Risorgimento*, i cap a finals del segle comencen a publicar-se a Catalunya i a Mallorca un seguit d'autors de primer ordre, com Manzoni o Leopardi, iniciant així una continuïtat en l'arribada de la poesia italiana que ja no havia de trencar-se fins a la Guerra Civil espanyola, tal com ha posat de manifest la professora Gabriella Gavagnin en un llibre molt recent, *De Leopardi a Ungaretti: Un segle de poesia italiana*. El 1889 Joan Lluís Estelrich, un italianista mallorquí, va publicar en espanyol una *Antología de poetas líricos italianos*, però la primera traducció de Leopardi al català és d'alguns anys abans. La lírica leopardiana va tenir una influència molt considerable entre els poetes catalans de finals de segle, en primer lloc entre els mallorquins (com Maria Antònia Salvà, també traductora de Pascoli), i es va difondre en publicacions d'extensa difusió i en traduccions repetides de Forteza, Carner, Garcés o López i Picó. També tingueren alguna difusió poemes de Manzoni, com l'oda civil a la mort de Napoleó, o els *Inni sacri*, però més important va ser la influència de Carducci, tant entre els classicistes de l'escola mallorquina com entre els modernistes que a Barcelona editaven la revista *El Poble Català* i que admiraven sobretot el Carducci èpic, civil i combatiu (G. Gavagnin). Els modernistes també van co-

mençar a llegir i a emular Gabriele d'Annunzio, que els atreia com a exponent d'una revolució estètica violenta, decadent i vitalista, derivada dels simbolismes europeus. El fet és que pocs anys després d'aparèixer el recull *Poema paradisiaco*, la revista *Catalònia* en publicava traduïts alguns poemes, i les traduccions dannunzianes van continuar fins ben entrats els anys vint. Més importància encara van tenir les traduccions de Pascoli, començant per l'esmentada Maria Antònia Salvà, i continuant amb versions de Garcés i de López i Picó. Les traduccions de poetes italians van arribar fins i tot a les obres en dialecte napolità de Salvatore di Giacomo, o a la poesia popular del romà Trilussa, però segurament van tenir el moment més intens durant els anys vint i trenta del segle xx. El grup renovador de *La Revista*, i sobretot Tomàs Garcés, va introduir a Catalunya els nous poetes italians ja a partir dels anys 1920-1921, amb traduccions de l'antologia *Poeti d'oggi*, publicada a Florència per Papini i Pancrazi, i sobretot amb les primeres versions de Giuseppe Ungaretti i d'Umberto Saba. Amb Saba, Tomàs Garcés mantingué una llarga amistat epistolar, i Ungaretti visità Barcelona el 1933, per pronunciar dues dissertacions sobre poesia. Els contactes, doncs, eren intensos i fecunds, però la Guerra Civil espanyola i la II Guerra Mundial havien de tallar una altra vegada els camins entre una vora i altra de la mar.

He parlat únicament de poetes, però cal dir que pels mateixos anys es traduïen igualment els novel·listes, que arribaven a Barcelona les companyies teatrals italianes (com les Teresa Mariani o Dora Baldanello, que actuaven, evidentment, en italià), i que autors dramàtics tan importants com Narcís Oller van traduir al català tant els clàssics —Goldoni— com els contemporanis —Rovetta i Giacosa—, amb un èxit considerable.

I acabarem recordant tres noms, Alfredo Giannini, Giuseppe Ravegnani i Cesare Giardini (dec també aquesta informació a una comunicació inèdita de Gabriela Cavagnin), gràcies als quals la comunicació entre literatura italiana i literatura catalana, en aquelles dècades primeres del segle xx, no anà només en una direcció. Giannini, nascut a Pisa i instal·lat a Nàpols, va descobrir els grans autors catalans del seu temps —poetes ja consagrats com Verdaguer, o novel·listes que començaven com Víctor Català—, va traduir la novel·la *Solitud* (*Solitudine*, Nàpols, 1913), i va aconseguir que Benedetto Croce li encarregués un lectorat de castellà i català el 1920. Va ser també traductor de Josep M. de Sagarra (*La zia Paulina*, 1925) i de Pere Coromines (*La vita austera*, 1925), i acompanyà les seues traduccions amb estudis sobre els autors respectius i amb introduccions a la literatura catalana. Giuseppe Ravegnani va introduir la poesia catalana contemporània en edicions i revistes tan impor-

tants com *Il Convegno o Lo Spettatore Italiano*, amb nombroses traduccions i amb articles de síntesi (*La nuova poesia catalana*, 1924), i va publicar el 1926 a Milà una *Antologia di novelle catalane*. Quant a Cesare Giardini, col·laborador de revistes importants com *I Libri del Giorno* o *La Fiera Letteraria* —on mantingué un espai regular dedicat a la literatura catalana—, va fer una molt notable tasca de traductor (i no només de textos literaris, sinó també polítics com *La nazione catalana*, de Prat de la Riba), i publicà el 1926 una extensa *Antologia di poeti catalani contemporanei*, a les edicions Baretto, de Torí.

Hem començat, fa nou-cents o mil anys, amb els mestres llombards que construïen belles esglésies a les valls de Pirineu, i acabem amb poetes catalans editats a Torí. Era una manera de començar i una manera d'acabar, com podíem haver-ne triat unes altres. Hem començat parlant de pedrapiquers i hem acabat amb traduccions, edicions i llibres, com és propi d'aquesta docta i acadèmica casa i d'aquesta ocasió que ens congrega. Però entremig hem recordat també els camins dels navegants i mercaders, dels genovesos i dels valencians, de nobles i soldats, de reis, arquitectes, papes i cardenals. Hem recordat els nostres jueus a Roma, i podíem haver recordat els banquers toscans a Barcelona i a València; podíem haver parlat de

més pintors i escultors —de Josep Ribera, de Fortuny, dels germans Benlliure— de viatgers del Renaixement, o de viatgers del segle xx com Blasco-Ibáñez i Josep Pla i els seus llibres de viatges per Itàlia, i de més llibres encara i més poetes. Però crec que els moments de la història pròxima o remota que acabem de revisitar (història humana i política, història de països i de llibres) són prou expressius per concloure que si, ara mateix a Barcelona, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans que es troba tan prop de la mar i del port, hem parlat de les relacions entre una ribera i l'altra d'aquesta Europa del Mediterrani occidental, no era una matèria ocasional o sobrerera: es tracta, en aquest inici del curs 2004-2005, de recordar els lligams entre gent de la mateixa família que ha passat ja molts segles mirant-se des de les vores de la mateixa mar. A mi, que per moltes raons d'història personal també sóc, com els Borja, un «valencià d'Itàlia» —i aquesta és l'única i modesta autoritat que tinc per parlar del que he parlat— només em resta desitjar que aquests lligams no es queden només en parlaments formals i en actes acadèmics. Però això, certament, hauria de ser ja obra dels governs o d'institucions públiques o privades, no dels historiadors, dels novel·listes, dels poetes, dels filòlegs, o d'un simple membre d'aquest Institut com el qui ara mateix acaba de parlar.

Convenis de col·laboració

Durant el curs 2004-2005, l'Institut d'Estudis Catalans ha establert els convenis de col·laboració següents:

- El 14 de setembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA) per a la transferència i l'intercanvi d'informació necessària per als projectes *Reports de la recerca* i Observatori de la Recerca a Catalunya.
- El mateix dia 14, l'IEC signà un conveni amb l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra per a col·laborar amb l'Observatori de Neologia.
- El 15 d'octubre de 2004, l'IEC signà un conveni marc amb la Universitat de València, la Universitat d'Alacant, la Universitat Jaume I de Castelló i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana per a l'intercanvi d'informació per al procés d'estudi i de normativització de la llengua.
- El 20 d'octubre de 2004, l'IEC signà un conveni amb l'Obra Social de la Caixa Sabadell per a contribuir a les despeses de la concessió de les borses d'estudi Generalitat de Catalunya.
- El 25 d'octubre de 2004, l'IEC signà un conveni específic amb l'Institut d'Es-

tudis Ilerdencs per a col·laborar en el projecte *Art romànic català*.

- El 17 de novembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb la Fundació Caixa Sabadell per al finançament de les jornades «El model lingüístic de l'Estat espanyol: present i futur», organitzades per la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació de l'IEC.
- El desembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb la Universitat de Vic per a la publicació de les *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Vic*.
- El 3 de desembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC) en matèria de sismologia.
- El 10 de desembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb l'Ajuntament de Guissona i altres entitats per a la col·laboració financera en la conservació de les restes arqueològiques de la ciutat romana de *Iesso* (actual Guissona) (2005, 2006 i 2007).
- El 16 de desembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb la Generalitat de Catalunya (Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació) sobre el Pla de Recerca.

- El 20 de desembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb el Ministeri de Foment per al finançament de les obres de rehabilitació de la Casa de Convalescència per a la seva seu social a Barcelona.
- El 30 de desembre de 2004, l'IEC signà un conveni amb la Biblioteca de Catalunya per a la cessió del fons bibliogràfic obtingut per l'IEC per intercanvi des de l'1 de desembre de 2002 fins al 30 de novembre de 2004.
- El 24 de gener de 2005, l'IEC signà un conveni amb la Universitat de Girona per a la promoció i difusió de l'obra de M. Àngels Anglada per mitjà de la Càtedra M. Àngels Anglada.
- El 27 de gener de 2005, l'IEC signà un conveni amb la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'organització del 5th International Symposium on Bilingualism (ISB5).
- El 31 de gener de 2005, l'IEC signà un conveni marc amb l'Abadia de Montserrat.
- El 22 de febrer de 2005, l'IEC signà un conveni amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques (Centre d'Informació i Documentació Científica) per a regular la col·laboració d'ambdues parts en el projecte de creació d'una plataforma per al desenvolupament d'una secció específica de revistes científiques electròniques, dins del portal de «Tecnociència».
- El 3 de març de 2005, l'IEC signà un conveni amb la Universitat de Barcelona per a la cessió de les actualitzacions de la BDLEX a la Universitat.
- El 8 de març de 2005, l'IEC signà un conveni amb la Diputació de Barcelona per al finançament de l'elaboració de l'*Anuari Territorial de Catalunya 2004*.
- El 30 de març de 2005, l'IEC signà un conveni amb el Govern d'Andorra per al finançament del projecte l'*Atlas lingüístic del domini català*.
- El 10 de maig de 2005, l'IEC signà un conveni singular amb la Universitat Jaume I de Castelló de cooperació educativa en matèria de pràctiques de traducció i interpretació.
- El 17 de maig de 2005, l'IEC signà un conveni de col·laboració amb la Caixa de Girona, la Caixa Sabadell i la Caixa Tarragona per a l'edició de l'*Informe sobre el Canvi Climàtic*.
- El 20 de maig de 2005, l'IEC signà un conveni amb l'Arxiu Diocesà de Girona per a la donació del fons bibliogràfic de publicacions de l'IEC i de les seves societats filials a la Biblioteca de l'Arxiu.

- El 9 de juny de 2005, l'IEC signà un conveni amb la Diputació de Girona per al finançament del programa de recerca *Flora i cartografia de les plantes, els fongs i la vegetació dels Països Catalans* per al bienni 2005-2006.

- El 13 de juny de 2005, l'IEC signà un conveni amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i ACESA, entre d'altres, per a l'estudi del paisatge arqueològic antic a l'*Ager Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí).

- L'1 de juliol de 2005, l'IEC signà un conveni amb el Museu Comarcal del Montsià per a la donació de publicacions de l'IEC al Museu.

- El 19 de juliol de 2005, l'IEC signà un conveni de col·laboració amb el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC), en nom de les institucions promotores del projecte *Revistes catala-*

nes amb accés obert (RACO), per a la incorporació de les revistes de l'Institut en el projecte esmentat.

- Del 15 de setembre de 2004 al 3 de febrer de 2005, l'IEC signà amb diferents institucions i universitats convenis per a la transferència i l'intercanvi d'informació, amb què l'Institut, per mitjà dels projectes *Reports de la recerca a Catalunya* i Observatori de la Recerca a Catalunya, elaborarà els informes i les bases de dades de cada una de les àrees científiques. Són les següents:

- Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA)

- Universitat Autònoma de Barcelona

- Universitat de Girona

- Universitat Internacional de Catalunya

- Universitat Oberta de Catalunya

- Universitat Ramon Llull

Representació en institucions

Institucions d'àmbit català

Any del Llibre i la Lectura 2005
(Institut de Cultura de Barcelona, ICUB)

Consell promotor
President de l'IEC (membre nat)

Biblioteca de Catalunya

Consell rector
Vicepresident segon
President de l'IEC (representant nat)
Vocals
Manuel Mundó i Marcet
Joan Vilà-Valentí

Casa-Museu Prat de la Riba

Vocal
Albert Balcells i González

**Centre de Recerca Ecològica
i Aplicacions Forestals (CREAF)**

Patronat
President de l'IEC
(delegat al senyor Màrius Foz i Sala)
Joandomènec Ros i Aragonès
Consell de Direcció
Xavier Bellés i Ros

Centre UNESCO de Catalunya

Junta
Vicepresident primer de l'IEC
Secretari general de l'IEC

**Comitès CIRIT del Departament
d'Universitats, Recerca i Societat
de la Informació de la Generalitat
de Catalunya**

Ricard Guerrero i Moreno

**Consell Assessor
de les Comunitats Catalanes de l'Exterior
del Departament de Governació
i Relacions Institucionals
de la Generalitat de Catalunya**

Salvador Alegret i Sanromà

**Consell Assessor per al Desenvolupament
Sostenible de Catalunya**

Josep Laporte i Salas († 15.02.2005)

Consell Interuniversitari de Catalunya

Conferència general

President de l'IEC (representant nat)

**Consell Nacional d'Arxius
de la Generalitat de Catalunya**

Vocal

Eva Serra i Puig

**Consell Social de la Llengua Catalana
de la Generalitat de Catalunya**

Vicepresident

President de l'IEC (representant nat)

Vocal

Antoni M. Badia i Margarit

**Consorci Centre de Recerca Matemàtica
(CRM)**

President de l'IEC (membre nat)

Salvador Alegret i Sanromà

Josep Enric Llebot i Rabagliati

Joan Girbau i Badó

**Consorci del Centre de Terminologia
(TERMCAT)**

President de l'IEC (representant nat)

President de la SF (representant nat)

Joan Veny i Clar

Maria Bozzo i Duran

Jaume Vernet i Llobet

Consorci del Parc de Collserola

Ramon M. Masalles i Saumell

Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR)	Àngel Messeguer Peypoch
Fundació Universitat Oberta de Catalunya	Josep Laporte i Salas († 15.02.2005) (nomenat conseller pel Parlament de Catalunya)
Junta de Museus de Catalunya	<i>Ple</i> <i>Vocal</i> Pere de Palol i Salellas
Parc Natural de l'Alt Pirineu	Josep Ninot i Sugranyes
<i>Institucions d'àmbit estatal</i>	
Biblioteca Nacional (Madrid)	<i>Reial Patronat</i> President de l'IEC (representant nat)
Comité Español de Ciencias Históricas	Antoni Riera i Melis
Comité Español del Corpus Vasorum Antiquorum	Pere de Palol i Salellas
Commemoració del IV Centenari de la Publicació d'<i>El Quixot</i>	President de l'IEC
Fundación Germán Sánchez Ruipérez	<i>Patronat Institucional i d'Honor</i> Secretari general de l'IEC
Museo Arqueológico de Madrid	<i>Reial Patronat</i> Marc Mayer i Olivé

Institucions d'àmbit internacional

**Centre d'Estudis Catalans
de la Universitat de París IV
(París-Sorbona)** President de l'IEC (representant nat)

Institut Franco-Català Transfronterer President de l'IEC (representant nat)

Unió Acadèmica Internacional *Delegats*
Manuel Mundó i Marcet (titular)
Josep Guitart i Duran (adjunt)

Patronats

Castell de Cardona Manuel Mundó i Marcet

Fundació Carles Salvador Ramon Sistac i Vicén
Vicent Pitarch i Almela
Salvador Alegret i Sanromà

Fundació Ferran Sunyer i Balaguer President de l'IEC
Secretari general de l'IEC
President de la Societat Catalana
de Tecnologia
President de la Societat Catalana
de Matemàtiques
(representants nats)

**Fundació Llorenç Villalonga
de Binissalem** Joaquim Molas i Batllori

Fundació Mercè Rodoreda*Membres nats*

Membres del Consell Permanent

Membres electius

Joaquim Molas i Batllori

Jordi Sarsanedas i Vives

Joan Triadú i Font

Fundació Noguera*President*

Josep M. Puig i Salellas

Vocal

Vacant

Fundació Pau Casals

President de l'IEC (membre nat)

**Fundació Pere Coromines
d'Estudis Filosòfics, Històrics,
Literaris i d'Investigació Lingüística**

President de l'IEC (membre nat)

Fundació Privada Femarec

President de l'IEC (membre nat)

Fundació PuntCAT*Presidència*

Vicepresident primer

Fundació Tot Raval

Secretari general de l'IEC (membre nat)

Fundació Universitat Catalana d'Estiu

President de l'IEC (representant nat)

Institut Ramon Llull

President de l'IEC (membre nat)

Institut Ramon Muntaner

Joan Vilà-Valentí

Monestir de Poblet President de l'IEC (representant nat)

Monestir de Sant Cugat del Vallès Antoni Pladevall i Font

Monestir de Santes Creus Josep Guitart i Duran

**Museu de Mineralogia Mollfuleda
d'Arenys de Mar** Oriol Riba i Arderiu

**Parc Nacional d'Aigüestortes
i Estany de Sant Maurici (DAM)** Xavier Llimona i Pagès
Joandomènec Ros i Aragonès (suplent)

Seu Vella de Lleida Joan-F. Cabestany i Fort

Villa Romana dels Ametllers de Tossa Josep Guitart i Duran

Caixes d'estalvis

Caixa d'Estalvis de Sabadell *Consellers*
Francesc Serra i Mestres
Joaquim Rafel i Fontanals (suplent)

Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona *Consell General*
Joan A. Argenter i Giralt

Intervencions institucionals

Visitants il·lustres

Durant el curs 2004-2005, l'Institut d'Estudis Catalans ha rebut els visitants il·lustres següents:

- Josep Oriol Tuñí, degà president de la Facultat de Teologia de Catalunya. 30 de setembre de 2004.
 - Joana Maria Barceló, presidenta del Consell Insular de Menorca. 4 d'octubre de 2004.
 - Rafael Foguet, president de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. 5 d'octubre de 2004.
 - Rita Colwell, presidenta de Canon US Life Sciences, Inc. i antiga directora de la National Science Foundation. 26 d'octubre de 2004.
 - Josep M. Alsina Roca, rector de la Universitat Abat Oliba CEU. 15 de novembre de 2004.
 - Francisco Toledo Lobo, rector de la Universitat Jaume I. 24 de novembre de 2004.
 - Antoni Bassas, director del programa El matí de Catalunya Ràdio. 21 de desembre de 2004.
 - Josep M. Castellet, escriptor i editor. 22 de desembre de 2004.
 - Anna Cabré, directora del Centre d'Estudis Demogràfics i catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona. 19 de gener de 2005.
 - Josep Sinca, director general de la Fundació Abadia de Montserrat 2025. 31 de gener de 2005.
 - Josep Argemí, Rector de la Universitat Internacional de Catalunya. 10 de març de 2005.
 - Ignacio Jiménez Raneda, rector de la Universitat d'Alacant. 15 d'abril de 2005.
 - Francesc Fiol, conseller d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. 22 d'abril de 2005.
 - Marta Cid, consellera d'Educació de la Generalitat de Catalunya. 28 d'abril de 2005.
-

Assistència a actes, visites i missions institucionals

- Ofrena floral al monument a Rafael Casanova, de Barcelona. Assistència del secretari general a la recepció oficial oferta pel president del Parlament de Catalunya amb motiu de l'Onze de Setembre. 11 de setembre de 2004.
- El president rep la visita de la presidenta de l'Acadèmia de la Llengua Asturiana, senyora Ana M. Cano, convidada pel president de la Secció Filològica. 15 de setembre de 2004.
- Presidència del senyor Josep Laporte de l'acte inaugural de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova, organitzada per l'Institut d'Estudis Catalans i la Facultat de Teologia de Catalunya, que tingué lloc a la Sala Prat de la Riba de l'IEC. 30 de setembre de 2004.
- Presidència del senyor Josep Laporte de l'acte d'inauguració a l'Institut de les Jornades Menorquines a Barcelona, organitzades conjuntament amb l'Institut Menorquí d'Estudis, del 4 al 7 d'octubre. L'acte inaugural comptà amb la presència de la presidenta del Consell Insular de Menorca, senyora Joana M. Barceló. 4 d'octubre de 2004.
- Presidència del senyor Josep Laporte de la sessió en memòria de Ramon Margalef, que fou membre de la Secció de Ciències Biològiques i de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Catalunya. L'acte, celebrat a l'Institut, fou organitzat conjuntament amb la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. 5 d'octubre de 2004.
- Reunió a l'Institut del conseller en cap de la Generalitat de Catalunya, senyor Josep Bargalló, i del secretari de Política Lingüística, senyor Antoni Mir, amb els presidents de les acadèmies de llengua de l'Estat espanyol i els consellers de Cultura de les respectives comunitats autònomes. 8 d'octubre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a la sessió inaugural de curs del Consell Interacadèmic de Catalunya. 8 d'octubre de 2004.
- El vicepresident senyor Antoni Riera presideix, juntament amb el conseller de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya, senyor Salvador Milà, a la Fundació Caixa Sabadell, la conferència de presentació del Premi de Medi Ambient de l'IEC 2004, que amb el títol «L'avantatge comparatiu i la sostenibilitat en el desenvolupament local als Pirineus», pronuncia el senyor Antoni Tulla i Pujol, guanyador del Premi. El 14 d'octubre de 2004.
- El president signa a Alacant el conveni marc de l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat de València, la Universitat d'Alacant i la Universitat Jaume I de Castelló amb l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. El 15 d'octubre de 2004.

- Assistència dels vicepresidents, senyors Salvador Giner i Antoni Riera, als actes de la Trobada de Premis Nobel de Barcelona, organitzada conjuntament amb la Universitat Politècnica de Catalunya. El 19 i 20 d'octubre de 2004.
- Presidència del vicepresident senyor Antoni Riera, de la clausura a l'Institut del IX Col·loqui Internacional sobre Llengües i Cultures Paleohispàniques, organitzat per la Universitat de Barcelona. El 20 d'octubre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte de lliurament dels Premis Catalunya d'Educació de la Generalitat de Catalunya. El 25 d'octubre de 2004.
- El president rep a l'Institut la professora Rita Colwell, presidenta de Canon US Life Sciences, Inc. i antiga directora de la National Science Foundation, acompanyada dels senyors Francesc Gonzàlez i Sastre i Ricard Guerrero. El 26 d'octubre de 2004.
- Conferència de premsa per a presentar la declaració institucional «L'ús social de la llengua catalana» presidida pel senyor Josep Laporte i amb la presència del senyor Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica. El 27 d'octubre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a la sessió d'inauguració del curs 2004-2005 de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya i de celebració dels cinquanta anys de la restauració de la seu de l'Acadèmia. El 27 d'octubre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a la inauguració oficial de la nova seu de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, a Can Caralleu, i a l'acte d'inauguració del curs acadèmic 2004-2005, celebrat al Palau de la Música Catalana. El 3 de novembre de 2004.
- Presidència del secretari general de l'IEC de l'acte d'obertura a l'Institut del Segon Congrés Europeu sobre MTBE (èter metil tert-butílic). El 4 i 5 de novembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte d'inauguració de la 9a Setmana de la Ciència al Parlament de Catalunya. El 5 de novembre de 2004.
- Presidència del senyor Josep Laporte de l'acte de celebració a l'Institut del vintè aniversari del Centre de Recerca Matemàtica (1984-2004). L'acte comptà amb la presència del conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, senyor Carles Solà, i del secretari general de Política Científica i Tecnològica del Ministeri d'Educació i Ciència, senyor Salvador Barberà. El 9 de novembre de 2004.
- Compareixença del president de l'IEC davant la Comissió de Política Cultural del Parlament de Catalunya per a presentar la situació de la llengua catalana als Països Catalans. El 10 de novembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte de lliurament de la XXVIII edició dels Premis d'Honor Lluís Carulla i els XXII Premis Lluís Carulla d'Actuació Cívica, que atorga la Fundació Lluís Carulla. L'11 de novembre de 2004.

- Assistència del president de l'IEC a la reunió del Consell Assessor de la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA). El 12 de novembre de 2004.
- Visita a l'Institut del rector de la Universitat Abat Oliba, senyor Josep M. Alsina, acompanyat del vicerector de Recerca i Serveis Universitaris, senyor Ferran Porta. El 15 de novembre de 2004.
- Assistència, en representació del president de l'IEC, del senyor Carles Miralles, membre de la Secció Filològica, a la conferència de premsa organitzada per la Universitat de Girona amb motiu de la creació de la Càtedra Maria Àngels Anglada. El 16 de novembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte de presentació del programa d'activitats de l'Any del Llibre i la Lectura 2005, organitzat per l'Institut de Cultura de Barcelona a la sala d'actes de CaixaForum. El 18 de novembre de 2004.
- Inauguració del secretari general del III Seminari de Correcció de Textos: «La terminologia i la correcció de textos», organitzat per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics de l'IEC en col·laboració amb altres entitats. El 18 de novembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte d'ingrés del doctor Jacint Corbella Corbella, membre de la Secció de Ciències Biològiques, com a acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. El 22 de novembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC al sopar de celebració dels deu anys de la constitució de la Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya. El 23 de novembre de 2004.
- Visita a l'Institut del rector de la Universitat Jaume I, senyor Francisco Toledo, acompanyat del vicerector d'Assumptes Econòmics i Planificació Universitària, senyor Vicent Palmer, i de la vicerectora de Promoció Universitària, Sociocultural i Lingüística, senyora Margarita Porcar. El 24 de novembre de 2004.
- Assistència del vicepresident senyor Antoni Riera a la inauguració de l'exposició *Dalí. Una vida de llibre*, organitzada per la Biblioteca de Catalunya. El 24 de novembre de 2004.
- Presidència del senyor Josep Laporte de l'acte de presentació a l'Institut del llibre *Bíblia del segle XIV: Èxode. Levític*, del projecte Corpus Biblicum Catalanicum, codirigit pels senyors Josep Massot, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, i Pere Casanellas, membre de la Societat Catalana d'Estudis Hebraics. El 24 de novembre de 2004.
- Assistència del secretari general a la reunió a Benassal del Patronat de la Fundació Carles Salvador. El 26 de novembre de 2004.
- Assistència del secretari general a l'acte de lliurament a Benicarló dels XVI Premis Alambor i d'Homenatge, que atorga l'Associació Cultural Alambor. El 26 de novembre de 2004.

- Presidència del senyor Josep Laporte de la taula inaugural del IX Simposi Iberoamericà de Terminologia. RITERM 2004, que se celebra a l'Institut. El 29 de novembre de 2004.
- Parlament del president de l'IEC a l'acte d'inauguració del curs acadèmic de l'Institut Menorquí d'Estudis, celebrat a Maó. A l'acte, també hi assistí el secretari general. El 29 de novembre de 2004.
- Assistència del secretari general a la reunió del Consell Assessor de les Comunitats Catalanes de l'Exterior, que se celebra al Palau de la Generalitat. L'1 de desembre de 2004.
- Assistència, en representació del president de l'IEC, del senyor Màrius Foz, president de la Secció de Ciències Biològiques, a la reunió del Patronat del CREAF. El 2 de desembre de 2004.
- Presidència del vicepresident senyor Salvador Giner de l'acte de celebració del vint-i-cinquè aniversari de l'Associació Catalana de Sociologia. El 9 de desembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a la reunió del Ple del Consell Social de la Llengua Catalana. El 10 de desembre de 2004.
- Assistència del secretari general a la 54a Festa de les Lletres Catalanes de la Nit de Santa Llúcia, organitzada per Òmnium Cultural a Badalona. El 10 de desembre de 2004.
- Assistència, en representació del president de l'IEC, de la senyora Mercè Durfort, membre de la Secció de Ciències Biològiques, a l'acte de lliurament dels Premis CIRIT 2004 per a fomentar l'esperit científic del jovent. L'11 de desembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a la reunió del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS). El 14 de desembre de 2004.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte de lliurament de la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya a diverses personalitats i entitats. El 14 de desembre de 2004.
- Presidència del secretari general de l'obertura del IV Memorial Enric Casassas: «Jornada de nanociència i nanotecnologia analítiques», celebrat a l'Institut. El 16 de desembre de 2004.
- Conferència de premsa de presentació de les conclusions del cicle de conferències «Perspectives del segle XXI: recerca i país». El 16 de desembre de 2004.
- Assistència del secretari general al sopar organitzat per l'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa amb motiu de la celebració a Barcelona de la jornada «L'Euram, motor de l'Euroregió». El 17 de desembre de 2004.
- El president de l'IEC signa a Madrid el conveni de col·laboració amb el Ministeri de Foment per al finançament de les obres de rehabilitació de la Casa de Convalescència. El 20 de desembre de 2004.

- Emissió des de la seu de l'Institut del programa *El matí de Catalunya Ràdio*, dirigit pel senyor Antoni Bassas. El 21 de desembre de 2004.
- Reunió a l'IEC de la Comissió de Seguiment del Conveni entre el Govern de les Illes Balears i l'Institut d'Estudis Catalans. El 12 de gener de 2005.
- Presidència del senyor Josep Laporte de l'acte de presentació a l'Institut de l'edició electrònica del *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*. L'acte comptà amb la presència del senyor Salvador Barberà, secretari general de Política Científica i Tecnològica del Ministeri d'Educació i Ciència, i del senyor Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, organismes que han cofinançat el projecte. El 14 de gener de 2005.
- Assistència del president de l'IEC a la reunió del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS). El 20 de gener de 2005.
- Assistència del secretari general a l'acte de presentació de la miscel·lània *La cultura catalana en projecció de futur* en homenatge al senyor Josep Massot i Muntaner, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, organitzat per l'Institut Ramon Llull, la Fundació Germà Colón (Universitat Jaume I) i l'Estudi General Lullhià. El 19 de gener de 2005.
- Presidència del senyor Josep Laporte de l'acte de presentació a l'Institut del número 17 de la revista *Estudis d'Història Agrària*, que recull els treballs en homenatge al seu fundador, senyor Emili Giralt i Raventós, membre de la Secció Històrico-Arqueològica. El 20 de gener de 2005.
- Presentació a l'Institut del llibre *Magnituds, unitats i símbols en química física* de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada, a càrrec dels senyors Salvador Alegret, secretari general, i Josep M. Costa, traductor de l'obra. El 24 de gener de 2005.
- Visita a l'Institut de l'abat de Montserrat senyor Josep M. Soler, i del director de la Fundació Abadia de Montserrat 2025, senyor Josep Sinca, acompanyats dels senyors Josep Massot, de l'Abadia de Montserrat i membre de la Secció Històrico-Arqueològica, i Frederic Ribas, adjunt a la Direcció General de la Fundació. El 31 de gener de 2005.
- Assistència del secretari general a la Tercera Trobada de Casals i Centres Catalans d'Arreu del Món, que va tenir lloc a Girona, organitzada pel Departament de Governació i Administracions Públiques de la Generalitat de Catalunya. El 8 de febrer de 2005.
- Presidència del senyor Josep Laporte de la sessió sobre el dèficit fiscal a Catalunya organitzada a l'Institut, en la qual es pronunciaren les conferències «Efectes macroeconòmics del dèficit fiscal, de Jordi Pons i Ramon Tremosa», a càrrec del senyor Ramon Tremosa, professor de la Universitat de Barcelona, i «Efectes del dèficit fiscal sobre els ciutadans a Catalunya», a càrrec del senyor Antoni Serra Ramoneda, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials. El 10 de febrer de 2005.

- Traspàs del president de l'IEC, senyor Josep Laporte i Salas. El 15 de febrer de 2005. La cerimònia funeral va tenir lloc al Tanatori de les Corts, de Barcelona, amb l'assistència de l'Equip de Govern, dels membres i del personal de l'IEC. El 17 de febrer de 2005.

Presidència en funcions de Salvador Giner

- Visita a l'Institut del rector de la Universitat Internacional de Catalunya, senyor Josep Argemí, acompanyat del director de relacions institucionals, senyor Teòfil Sánchez. El 10 de març de 2005.
- Assistència del secretari general a l'Assemblea General de l'Associació PuntCat celebrada a l'Institut. El 15 de març de 2005.
- Reunió del Patronat de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer. El 30 de març de 2005.
- Assistència del president en funcions, juntament amb membres de la Secció Filològica i personal de l'IEC, al funeral pel pare del president de la Secció Filològica a Tarragona, senyor Joan Martí i Castell. El 30 de març de 2005.
- Assistència del vicepresident senyor Antoni Riera a la reunió de l'Assemblea General del Comitè Espanyol de Ciències Històriques a Madrid. El 30 de març de 2005.
- Assistència del secretari general a l'acte de proclamació dels premis Crítica «Serra d'Or». El 5 d'abril de 2005.
- Presidència del senyor Salvador Giner de l'acte inaugural del cicle de conferències «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença». El 5 d'abril de 2005.
- Assistència del president en funcions a la inauguració de l'exposició *Parlament de Catalunya (1980-2005). Història i futur*, a la seu del Parlament. El 10 d'abril de 2005.
- Visita a l'Institut del rector de la Universitat d'Alacant, senyor Ignacio Jiménez Reneda, acompanyat del senyor Brauli Montoya, catedràtic de Filologia Catalana i membre de la Secció Filològica. El 15 d'abril de 2005.
- Participació del secretari general a l'acte de lectura de *Solitud*, de Víctor Català, celebrat al Parlament de Catalunya. El 22 d'abril de 2005.
- Acte de presentació a l'Institut del llibre *La ciència en la història dels Països Catalans I: Dels àrabs al Renaixement*, presidit pel conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, senyor Carles Solà, i pel president en funcions, i amb la presència del vicerector d'Estatuts i Desenvolupament

Normatiu de la Universitat de València, senyor Juan Carlos Carbonell. El 23 d'abril de 2005.

- Assistència del president en funcions de l'IEC a la recepció oferta pel president de la Generalitat de Catalunya, senyor Pasqual Maragall, al Palau de Pedralbes amb motiu de la Diada de Sant Jordi. El 23 d'abril de 2005.
- Assistència del president en funcions de l'IEC i altres membres de l'IEC a l'acte de presentació al Parlament de Catalunya de dues obres dedicades al senyor Josep M. Font i Rius, president de la Comissió de Textos Jurídics Catalans i membre de la Secció Històrico-Arqueològica, amb motiu del seu norantè aniversari. El 27 d'abril de 2005.
- Assistència dels membres de l'Equip de Govern a l'homenatge en memòria del senyor Josep Laporte, exdiputat del Parlament de Catalunya, al començament del Ple ordinari del Parlament. El 5 de maig de 2005.
- Assistència del secretari general, senyor Salvador Alegret, a la reunió del Patronat de la Fundació Universitat Catalana d'Estiu. El 6 de maig de 2005.

Presidència de Salvador Giner

- En representació del president de l'IEC, el president de la Secció de Ciències i Tecnologia, senyor Joaquim Agulló, presideix l'acte de lliurament del X Premis Cangur de la Societat Catalana de Matemàtiques, juntament amb el rector de la UPC, senyor Josep Ferrer, i el conseller d'Universitats, senyor Carles Solà. L'acte tingué lloc a la UPC. El 12 de maig de 2005.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte de lliurament del XVII Premi Internacional de Catalunya, atorgat per la Generalitat de Catalunya a l'antropòleg senyor Claude Lévi-Strauss. L'acte es féu a París perquè el guardonat no es podia desplaçar. El 13 de maig de 2005.
- Presidència del senyor Salvador Giner, conjuntament amb el conseller primer, el director del CADS i el president del Centre Meteorològic de Catalunya, de l'acte de presentació de l'*Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya* a l'Auditori del Palau de la Generalitat. L'Informe ha estat promogut pel CADS i realitzat sota la coordinació del senyor Josep Enric Llebot. El 17 de maig de 2005.
- Assistència del secretari científic, senyor Ricard Guerrero, a la reunió convocada per la Fundació Catalana per a la Recerca sobre l'Euroscience Open Forum (ESOF) 2008. El 18 de maig de 2005.

- Conferència de premsa per a la presentació del volum I de les *Obres completes de Pompeu Fabra*.
L'acte de presentació pública es féu a la tarda del mateix dia i fou presidit pel president de l'IEC, acompanyat del secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, senyor Miquel Pueyo; del director general de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears, senyor Miquel Melià; del president de la Secció Filològica, senyor Joan Martí i Castell, i dels dos autors, senyors Joan Solà i Jordi Mir. El 18 de maig de 2005.
- El president de l'IEC rep a l'Institut els participants a la taula rodona «Virtual Institutions. The Confluence of Legal and Multi-Agent System Perspectives», organitzada per la Societat Catalana de Filosofia i coordinada pel senyor Pompeu Casanovas. El 19 de maig de 2005.
- Presidència del senyor Salvador Giner de l'acte d'homenatge al senyor Pierre Vilar, geògraf i historiador i antic membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica, organitzat per la Societat Catalana de Geografia i la Societat Catalana d'Estudis Històrics. El 19 de maig de 2005.
- Assistència del president de l'IEC al sopar amb motiu de l'acte de lliurament del VIII Premi Ferran Armengol i Tubau, que atorga la Societat Catalana d'Economia. El 19 de maig de 2005.
- El president de l'IEC i el senyor Salvador Alibau signen a l'Institut el document de donació al Fons d'Art de l'IEC de l'obra *Astres, homotècia i fractals. Cel negre blavós, astres i aurèoles en groc. Fractals vegetals i terra en verd, roig i negre*. El 20 de maig de 2005.
- El president de l'IEC presenta a Girona el llibre *Darrers escrits de l'Ernest Lluch*, en un acte organitzat per la Fundació Ernest Lluch i l'Editorial Base. El 21 de maig de 2005.
- Assistència del vicepresident senyor Salvador Alegret a l'acte d'inauguració a Esparreguera de la primera edició del RECERCAT, Jornada de Cultura i Recerca Local dels Territoris de Parla Catalana, organitzada per l'Institut Ramon Muntaner. El 21 de maig de 2005.
- El president de l'IEC, els vicepresidents, senyor Salvador Alegret i senyor Antoni Riera, i el secretari científic, senyor Ricard Guerrero, assisteixen a la conferència dinar amb el títol «La recerca, repte de l'economia europea», a càrrec del conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, senyor Carles Solà, organitzada per Tribuna Barcelona. El 23 de maig de 2005.
- El vicepresident senyor Salvador Alegret presideix l'acte de presentació a l'Institut del nou volum de *Poesies* de Jordi de Sant Jordi, organitzat per la Fundació Lluís Carulla. El 26 de maig de 2005.

- Assistència del vicepresident senyor Salvador Alegret a l'acte d'inauguració dels nous espais del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF), a la Facultat de Ciències de la UAB. El president de la Secció de Ciències Biològiques, senyor Màrius Foz, assistí per delegació del president de l'IEC a la reunió del Patronat que se celebrà a continuació de l'acte. El 30 de maig de 2005.
- El president de l'IEC, el president de la Fundació Caixa Sabadell, senyor Lluís Brunet, i la secretària general del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, senyora Genoveva Català, presideixen un acte organitzat per la Fundació Caixa Sabadell amb la conferència «Comunicació i educació ambiental, eines per al desenvolupament sostenible», a càrrec del senyor Martí Boada, guanyador del Premi de Medi Ambient 2005 de l'IEC, i finançat per la Fundació Caixa Sabadell. El 31 de maig de 2005.
- Assistència del president de l'IEC a l'acte de presentació del Centre d'Estudis Jordi Pujol. El 31 de maig de 2005.
- Presidència del secretari general, senyor Joandomènec Ros, de la trobada conjunta SCM-SCF, organitzada per la Societat Catalana de Matemàtiques i la Societat Catalana de Física. El 3 de juny de 2005.
- El president de l'IEC rep a l'Institut els senyors Alfons Esteve i Francesc Esteve i la senyora Mercè Teodoro, autors de l'informe *El nom, la unitat i la normalitat* sobre el reconeixement del català com a llengua oficial i pròpia del País Valencià. El 7 de juny de 2005.
- Assistència dels membres del Consell Permanent a l'acte de lliurament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2005. El 8 de juny de 2005.
- El vicepresident senyor Salvador Alegret presideix l'acte de presentació a l'Institut dels volums I i II de l'obra *Història agrària dels Països Catalans*, coordinats pel senyor Emili Giralt, membre de la Secció Històrico-Arqueològica. El 9 de juny de 2005.
- Conferència del president de l'IEC amb el títol «Les noves realitats socials com a generadores d'un patrimoni cultural i ciutadà» amb motiu de la presentació del document de diagnòstic del Pla d'Acció Cultural de Santa Coloma de Gramenet. El 9 de juny de 2005.
- El president es desplaça a Tarragona per a signar el conveni per a l'estudi del paisatge arqueològic antic a l'*Ager Tarraconensis* amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica sota el patrocini d'ACESA. El 13 de juny de 2005.
- El vicepresident senyor Salvador Alegret assisteix a la conferència dinar amb el títol «El nou model de finançament, un compromís amb l'autogovern i la solidaritat», a càrrec del conseller d'Economia i Finances, senyor Antoni Castells, organitzada per Tribuna Barcelona. El 13 de juny de 2005.

- Assistència del vicepresident senyor Salvador Alegret a l'acte de presentació de la Fundació Tradebe, que centra les seves activitats en la protecció del medi ambient i el desenvolupament sostenible. El 14 de juny de 2005.
- El vicepresident senyor Antoni Riera assisteix a la reunió del Consell del Centre d'Estudis Catalans de la Universitat París-Sorbona. El 15 de juny de 2005.
- Presidència del senyor Salvador Giner de la conferència de premsa de presentació de l'obra *Gramàtica bàsica de la llengua de signes catalana*, organitzada per la Secció Filològica i la Federació de Persones Sordes de Catalunya. El 15 de juny de 2005.
- Conferència inaugural del president de l'IEC amb el títol «La cultura com a element de cohesió social en un món culturalment divers» en la jornada «Cultura Cardona», organitzada per la Societat General d'Autors i Editors, la Federació de Municipis de Catalunya i l'Associació Catalana de Municipis. El 16 de juny de 2005.
- Obertura a càrrec del vicepresident senyor Salvador Alegret del Congrés «Web and Journalism + 10», celebrat a l'Institut amb motiu del desè aniversari de VilaWebi organitzat per VilaWeb. El 17 de juny de 2005.
- Participació del president de l'IEC a la reunió d'experts al voltant de *The World Cultures Yearbook* celebrada a Barcelona. El 20 de juny de 2005.
- El vicepresident senyor Antoni Riera presideix, juntament amb la consellera d'Educació de la Generalitat de Catalunya, senyora Marta Cid, i la consellera de Cultura i Ensenyament del Consell General d'Aran, senyora Merce Deularen, l'acte de presentació a l'Institut del *Diccionari català-occità occità-català*. El 21 de juny de 2005.
- Assistència del president de l'IEC a la reunió a Madrid del Reial Patronat de la Biblioteca Nacional del Ministeri de Cultura. El 23 de juny de 2005.
- Assistència per delegació del president de l'IEC del senyor Josep M. Muntaner i Pasqual, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, a l'acte d'homenatge nacional a Francesc Ferrer i Gironès, organitzat a Girona per la Fundació Josep Irla. El 24 de juny de 2005.
- Assistència del vicepresident senyor Antoni Riera i del president de la Secció Filològica, senyor Joan Martí i Castell, a la reunió organitzada per l'Institut Cervantes sobre la creació de la Casa de les Llengües Ibèriques. El 27 de juny de 2005.
- Entrevista del president de l'IEC amb el senyor Albert Grau, director de l'IES Miquel Tarradell. El 5 de juliol de 2005.
- El president de l'IEC, el vicepresident senyor Antoni Riera i el gerent, acompanyats del senyor Josep Guitart, visiten el poblat iber Puig Castellar de Santa Coloma de Gramanet i mantenen una reunió al Museu Torre Balldovina, de Santa Coloma, sobre la futura constitució del Consorci. L'11 de juliol de 2005.

- El vicepresident senyor Salvador Alegret, el secretari científic, senyor Ricard Guerrero, i el president de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, senyor Antoni Roca, s'entrevisten a l'Institut amb la senyora Francesca Ribas, vídua del senyor David Cardús. L'11 de juliol de 2005.
- Assistència del president de l'IEC al dinar conferència col·loqui organitzat per Tribuna Barcelona amb motiu del seu desè aniversari: «1995-2005: anàlisi d'una dècada», a càrrec del senyor Jordi Pujol, antic president de la Generalitat de Catalunya. La presentació de l'acte fou a càrrec del senyor Antoni Serra i Ramoneda, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials. L'11 de juliol de 2005.
- Assistència del vicepresident senyor Antoni Riera a la reunió del Consell Rector de la Biblioteca de Catalunya. El 12 de juliol de 2005.
- Reunió del Patronat de la Fundació Mercè Rodoreda. El 18 de juliol de 2005.
- Assistència del vicepresident senyor Salvador Alegret a l'Assemblea General de l'Associació PuntCAT, celebrada a l'Institut. El 19 de juliol de 2005.
- Entrevista a Salardú en el marc de les VIII Jornades Occitanocatalanes del president de l'IEC i del president de la Secció Filològica amb el president de l'Institut d'Estudis Occitans, David Grosclaude. El 20 de juliol de 2005.
- Reunió del Consell de Direcció del Consorci Centre de Recerca Matemàtica. El 20 de juliol de 2005.
- Entrevista al president de l'IEC de la senyora Zeneida Sardà per a la publicació *Serra d'Or*. El 20 de juliol de 2005.
- Entrevista al president de l'IEC del senyor Xavier Cortadellas per al setmanari *Presència*. El 25 de juliol de 2005.
- Entrevista al president de l'IEC de la senyora M. Josep Soler per als informatius de TV3 per a parlar del «Projecte de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya». El 25 de juliol de 2005.
- Entrevista al president de l'IEC del senyor Francesc Bombí, periodista del diari *Avui*. El 28 de juliol de 2005.
- Entrevista a Prada, en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu, dels vicepresidents de l'IEC i del secretari general amb el director de l'Obra Cultural de l'Alguer, senyor Carles Sechi. El 22 d'agost de 2005.
- Participació del president de l'IEC en l'acte de cloenda de la XXXVII Edició de la Universitat Catalana d'Estiu. El 26 d'agost de 2005.

Intervenció del president de l'Institut d'Estudis Catalans, Josep Laporte i Salas, en l'acte de signatura del conveni marc amb la Universitat de València, la Universitat d'Alacant, la Universitat Jaume I de Castelló i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana per a l'intercanvi d'informació per al procés d'estudi i de normativització de la llengua, el 15 d'octubre de 2004

Aquest acte de signatura del conveni de col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i les universitats de València, Alacant i Jaume I de Castelló a través de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) té, al meu entendre, tota la solemnitat dels esdeveniments que creen història. Sota la freda aparença dels redactats característics de tot conveni, en aquest s'hi amaga l'apassionada i irreductible voluntat de ser d'una cultura. Una cultura ben viva que traspassa unes fronteres imposades que la incúria i la incultura de segles han fossilitzat fins avui. Una cultura que intenta evitar els enfrontaments rivals de cantonada, el llast de les ignoràncies alimentades per interessos polítics que es desqualifiquen tots sols. Un esforç, en definitiva, que pugna per assolir per a una llengua i una cultura mil·lenàries aquells espais del reconeixement públic que li corresponen.

D'entrada, he de confessar que aquesta signatura és motiu de profunda satisfacció per a mi i per a tot l'IEC. I és per això que lamento que, per les raons

que sigui, aquest conveni hagi experimentat successius endarreriments. I és per això mateix que he de manifestar que aquest projecte no és pas un projecte motivat pels darrers esdeveniments, sinó que es tracta de la culminació d'una llarga relació entre les universitats valencianes i l'IEC. Una relació que té el seu origen en els paràmetres fundacionals que Enric Prat de la Riba va voler que l'Institut d'Estudis Catalans tingués. Prat de la Riba en signa l'acta de creació el 18 de juny de 1907, i aviat, doncs, en celebrarem el centenari.

En una primera etapa comencen amb un gran impuls les activitats de la Secció Històrico-Arqueològica, el que en podríem dir «l'acadèmia de la història». En aquesta etapa primerenca, ingressà a l'Institut el 1916, com a membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica, l'historiador i eclesiàstic Josep Sanchis i Sivera. Des d'aleshores l'ingrés de membres valencians ha estat continuat, en nombre creixent i s'ha produït en les diverses seccions.

El 1911 comencen les activitats de la Secció Filològica, amb una motivació i un objectiu molt clars: impulsar, examplar i enfortir la col·laboració amb els parlants de tots els territoris de la nostra llengua.

En aquest procés, la participació valenciana ha estat transcendental al llarg d'aquest segle, i les *Normes* de Castelló de 1932, feliçment vigents, no són sinó el reflex d'aquesta història compartida.

L'Institut deu a més d'una vintena de membres del País Valencià una part determinant de la seva raó de ser, de la intrínseca necessitat d'eliminar segles d'ignorància, de manca d'escola, d'universitat i d'investigació, de distanciament, de desconfiança. Una part determinant de la necessitat de construir respectuosament, sense complexos ni dilacions, el futur d'una cultura ja prou amenaçada per certs fenòmens de la globalització i la indiferenciació cultural. Una cultura, doncs, que, minoritzada dins els seus propis territoris, no podrà suportar el pes de les dissensions interiors si vol sobreviure. No podrà suportar la manca d'unitat i la manca de coordinació d'acció constructiva.

La nostra llengua reclama el reconeixement ple, nacional, estatal i internacional, de la seva unitat, alhora que es referma en la riquesa de la seva varietat, si voleu portada fins al límit més extrem. Perquè ni volem ni ens podem per-

metre el més petit oblit de la rica varietat de cada racó de la nostra geografia.

Permeteu-me que en aquest sentit aportí una vivència de la meua infantesa. Vaig néixer a Reus (Baix Camp) ja fa una colla d'anys: el parlar de la meua ciutat era molt característic i més semblant, per exemple, al de Castelló que al de Barcelona, on vaig anar a viure quan tenia dotze anys. Els meus nous companys de classe tenien tendència a fer broma de la meua fonètica i de l'ús de mots com, per exemple, *xiquet* i *ferrada*, en lloc dels seus *noi* i *galleda*.

Només des de la manca de comunicació entre les persones que formen part del mateix domini lingüístic i cultural es pot comprendre aquesta mena de sorpreses i d'ironies.

Per això és tan decisiva la creació d'un espai de comunicació català, d'un espai unitari que contribueixi —des de tots els nivells, des de l'universitari fins al més popular— a esborrar les seqüeles del desconeixement i de la incúria.

Avui més que mai, cal comprometre'ns amb el llegat cultural que hem heretat. Avui més que mai, cal que trobem solucions operatives als reptes que tenim plantejats. I és per això que, tal com deia, la signatura d'avui m'omple de satisfacció, perquè estic convençut que aquest conveni entre l'IEFV i l'IEC serà una eina profitosa per a les nostres respectives institucions i, sobretot, per al futur de la nostra llengua i de la nostra cultura comunes.

*Intervenció del president de l'Institut d'Estudis Catalans,
Josep Laporte i Salas, en l'acte d'inauguració
del curs acadèmic 2004-2005 de l'Institut Menorquí d'Estudis,
el 29 de novembre de 2004*

**La relació entre l'Institut Menorquí
d'Estudis i l'IEC**

Permeteu-me que expressi abans de tot que em sento molt honorat d'assistir a aquesta inauguració de curs de l'Institut Menorquí d'Estudis, fet que agraeixo tant a títol personal com en nom de la institució que represento.

Aquesta presència té lloc al cap de no gaires setmanes de la celebració de les Jornades Menorquines a Barcelona, que van comptar amb la cordial col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans, fruit de les intenses i fructíferes relacions que les dues entitats mantenen des de fa temps.

Com a activitat conjunta de referència cal destacar els vint anys d'història de les Trobades Científiques de la Mediterrània, que es van iniciar el setembre de 1985, fruit d'un acord de col·laboració entre el Grup de Relativitat de l'IEC i l'Obra Cultural Balear de Menorca, que poc després continuaria amb la col·laboració entre la Societat Catalana de Física de l'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut Menorquí d'Estudis.

Els titulars d'aquestes Trobades Científiques de la Mediterrània són prou il·lustratius de l'amplitud i la profunditat

dels temes que s'hi han abordat: des de la microelectrònica fins a les supernoves, des de l'ordre, caos i complexitat fins als fenòmens d'intercanvi entre l'estratosfera i la troposfera, des de la biofísica i la bioenginyeria fins a les nanotecnologies, des de la llum de sincrotó fins a la fotònica o ciència i tecnologia de la llum: totes aquestes jornades conflueixen en l'afirmació d'una més que obstinada voluntat de fer ciència i de fer país, de fer ciència i de fer país en una llengua determinada, la nostra llengua.

Però a més a més, al costat d'aquestes Trobades, han tingut lloc a l'illa de Menorca jornades, cursos i seminaris de les seccions de l'IEC i de les societats filials, que hi han desplegat activitats molt diverses, de congressos a investigacions concretes.

A tall d'exemple, podem esmentar la Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica, en col·laboració amb la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut d'Arqueologia i Prehistòria de la Universitat de Barcelona. O l'Escola de Primavera d'Història de la Ciència i Divulgació Científica, organitzada conjuntament amb la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, filial de l'IEC.

Menorca, terra de filòlegs

El vincle, però, més fort i més perdurable entre Menorca i l'Institut d'Estudis Catalans és el que es crea a través dels filòlegs, sobretot a través de la gran obra del menorquí de Ciutadella, Francesc de Borja Moll, que va continuar i redreçar l'obra gegantina del *Diccionari català-valencià-balear*, encapçalada pel canonge Antoni M. Alcover.

Alcover, que fou l'ànima del Congrés Internacional de Llengua Catalana el 1906 —i aviat farà cent anys d'aquest esdeveniment—, va ser també, en companyia d'Àngel Guimerà, Joan Maragall, Pompeu Fabra, Josep Carner i Eugeni d'Ors, un dels fundadors de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans el 14 de febrer de 1911.

Un lligam, de fet, que va molt més enllà, tal com Josefa Salord descriu amb gran coneixement i autoritat temps enrere. Deia en aquella ocasió:

Voldria convocar aquest vespre quatre grans filòlegs: Antoni Febrer i Cardona (Maó 1761-1841), Josep Miquel Guàrdia i Bagur (Alaior 1830-París 1897), Francesc Camps i Mercadal (Es Migjorn Gran 1852-1929) i el mateix Francesc de B. Moll i Casanovas (Ciutadella 1903-Palma 1991).

El fet que l'abast de l'obra gramatical i lexicogràfica de l'il·lustrat maonès hagi estat parangonada, per Jordi Carbonell, amb la de l'artífex de

la normativització de la llengua catalana, Pompeu Fabra, ja ens pot donar la mesura d'un precedent menorquí que, conegut i aprofitat parcialment per Joan Coromines i per Francesc de B. Moll, ha trobat en l'IEC no només l'estudiós que n'ha promogut l'estudi i la difusió, sinó també la mateixa institució que editarà i difondrà els seus textos lingüístics.

Així doncs, el nexa amb Menorca compta amb un passat esplendent, que es renova ara amb la publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona a cura del filòleg Jordi Carbonell i de Ballester, que fou secretari general de l'IEC. Un projecte que compta ja amb l'aparició recent del *Diccionari menorquí, espanyol, francès i llatí*, d'aquest il·lustrat menorquí, obra publicada per l'IEC.

Aquest és tan sols l'inici de la publicació de l'obra completa d'aquest autor —en gran part inèdita—, per les seves aportacions cabdals en els àmbits de la gramàtica, la traducció i la poesia, aportacions que van tenir lloc a cavall entre els segles XVIII i XIX, en un temps essencialment crític i prometedor de la nostra història cultural.

Orígens i raó de ser de l'Institut d'Estudis Catalans

Aquest acte d'avui manifesta, un cop més, la voluntat de ser d'una cultura que no claudica. Una cultura que traspasa

fronteres —històriques, geogràfiques, psicològiques—, que la deseducació i la desídia de segles han intentat convertir en fòssil. Una cultura, la nostra, que intenta fugir dels enfrontaments rivals de cantonada i evitar el pes mort de les ignoràncies alimentades per interessos polítics que es desqualifiquen tots sols.

Un esforç, en definitiva, que pugna per assolir per a una llengua i una cultura mil·lenàries aquells espais del reconeixement públic que li són propis. Un esforç que té el seu origen en els paràmetres fundacionals que Enric Prat de la Riba va voler que l'Institut d'Estudis Catalans tingués, en signar l'acta de creació que té data del 18 de juny de 1907, i aviat, doncs, en celebrarem el centenari.

Entre 1907 i 1911 comencen amb un gran impuls les activitats de la Secció Històrico-Arqueològica, el que en podríem dir «l'acadèmia de la història».

I el 1911, com acabem d'esmentar, comencen les activitats de la Secció Filològica, el que en podríem dir també «l'acadèmia de la llengua», amb una motivació i un objectiu molt clars: impulsar, eixamplar i enfortir la col·laboració amb els parlants de tots els territoris de la nostra llengua.

En el naixement d'aquesta Secció Filològica hi ha —em repeteixo expressament— l'enorme aportació del canonge mallorquí Antoni Maria Alcover, amb el seu combat per la llengua: al seu costat creixerà la figura incommensurable del

menorquí de Ciutadella, Francesc de Borja Moll i Casanovas. Un nom i un exemple que avui es mantenen en la seva filla Aina Moll, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i figura capdavantera de la normalització de la nostra llengua.

L'Institut d'Estudis Catalans, una acadèmia d'acadèmies

De mica en mica aquest Institut es converteix en un Institut de cinc instituts, seguint de prop, sens dubte, el model de l'Institut de France, que engloba l'Académie Française, Académie des Inscriptions et Belles-lettres, Académie des Sciences, Académie des Beaux-arts i l'Académie des Sciences Morales et Politiques. És a dir, en una traducció més o menys literal, tenim l'acadèmia de la llengua, l'acadèmia de la història i de les lletres, l'acadèmia de la ciència, l'acadèmia de les belles arts i l'acadèmia de les ciències morals i polítiques.

Avui l'Institut d'Estudis Catalans aplega cinc seccions: a més de les dues seccions esmentades, la Històrico-Arqueològica i la Filològica, hi ha la Secció de Ciències Biològiques, la Secció de Ciències i Tecnologia i la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

És el conjunt d'aquestes cinc seccions el que constitueix l'acadèmia de la llengua, però aquest conjunt s'inscriu en un marc molt més ampli: la voluntat de ser l'acadèmia nacional de Catalunya, i el dia que sigui possible, però ja des d'a-

ra, el de constituir-se en l'acadèmia nacional dels Països Catalans. I aquest desig no es pot inscriure en cap altra voluntat que la de dotar-nos d'aquelles institucions que ens permeten ja avui, però molt més el dia de demà, d'integrar-nos en peu d'igualtat en el concert internacional.

La participació de Menorca i de les Illes dins l'IEC

En aquest procés, la participació de les Illes en el seu conjunt i de Menorca en particular ha estat transcendental al llarg del segle xx i ho serà molt més encara en el segle xxi que tot just iniciem. Actes com el d'avui així ho prefiguren.

L'Institut deu a més de vint personalitats de les Illes, des del primer moment de la seva existència —ara aviat farà cent anys—, una part determinant de la seva raó de ser. Una raó de ser que té com a eix bàsic d'actuació la intrínseca necessitat d'eliminar segles d'ignorància, de manca d'escola, de manca d'universitats pròpies i d'investigació del nostre país, de distanciament, de desconfiança.

Una part determinant de la necessitat de construir respectuosament, sense complexos, sense dilacions, el futur d'una cultura ja prou amenaçada per certs fenòmens de la globalització i la indiferenciació cultural.

Una cultura, doncs, que, minoritzada dins els seus propis territoris, no podrà suportar el pes de les dissensions interiors si vol sobreviure. No podrà su-

portar la manca d'unitat i la manca de coordinació d'acció constructiva.

Vint-i-tantes personalitats il·lenques, membres de l'Institut d'Estudis Catalans, de totes les branques de la ciència i les humanitats, han estat, són i seran vint-i-tantes vindicacions d'una renaixença que no vol ni accepta una vida lànguida i regionalment incomunicada, sinó que aposta per una unitat d'acció i de voluntats que garanteixi el futur d'aquesta llengua i aquesta cultura. Una llengua que reclama el reconeixement ple, nacional i internacional, de la seva unitat, alhora que es referma en la riquesa de la seva varietat, si voleu portada fins al límit més extrem. Perquè ni volem ni ens podem permetre el més petit oblit de la rica varietat de cada racó de la nostra geografia.

El nom, la unitat i el reconeixement oficial del català a Espanya i a Europa

El 8 d'abril de 2002, el Ple de l'Institut d'Estudis Catalans va aprovar el manifest *La llengua catalana a la Unió Europea*, on es fa una exposició molt acurada del sentit de la UE, la situació del català en el context europeu, algunes característiques històriques, demogràfiques i jurídiques de la llengua catalana, i l'actitud de l'Estat espanyol respecte al reconeixement de l'oficialitat de la llengua catalana a la UE. Aquest manifest manté avui intacte la seva vigència.

I és el dia a dia el que ens ha obligat a fer una sèrie de declaracions com la del 16 de setembre d'aquest any, *De la unitat i la denominació de la llengua catalana*: «El Consell Permanent de l'IEC vol fer avinent al Govern espanyol que el català i el valencià són una sola llengua. Repetidament, això, ho ha reconegut el Tribunal Constitucional espanyol. Així mateix, tota la comunitat científica internacional ho reconeix explícitament. Finalment, totes les fonts lexicogràfiques de prestigi, d'arreu del món, descriuen el valencià i el català com a una i la mateixa llengua.»

I el 21 d'octubre de 2004 l'Institut d'Estudis Catalans va donar a conèixer, després d'un any i mig de debats, la declaració institucional sobre *L'ús social de la llengua catalana*, que comença així: «Conscient de la seva responsabilitat en allò que afecta la normativa i la normalització de la llengua catalana, l'Institut d'Estudis Catalans ha cregut oportú fer públiques algunes consideracions que ajudin a ponderar adequadament la situació de la nostra llengua pel que fa al seu ús social, a identificar els problemes amb què s'enfronta i a esperonar l'estudi i l'execució de les solucions més adients.»

Aquesta declaració ha tingut un ressò mediàtic important. L'IEC planteja una sèrie de propostes als diferents actors socials perquè reflexionin sobre els nous desafiaments que planteja la nostra societat respecte a l'ús del català.

Pel que fa a la valoració dels últims anys, l'IEC arriba a la conclusió que la situació del català està amenaçada i que «hom pot témer seriosament per la seva sostenibilitat futura». I és així per les polítiques dutes a terme en els darrers anys, tant a nivell estatal com autonòmic, i per les noves tendències ideològiques que desemboquen en l'anomenat «pensament únic».

En la declaració, l'IEC també valora la situació del català en els diferents territoris on s'usa i denuncia la «infinat d'obstacles» amb què es troba i l'actitud d'alguns catalanoparlants que «van fent habitual la dimissió lingüística».

Finalment, valora els «riscos i les oportunitats» que la mundialització atorga a la llengua catalana i augura que «el canvi d'època» portarà cap a «un nou ordre internacional també en termes lingüístics».

No és «un document més», sinó que analitza els diferents condicionants que actuen sobre el català en el context de la societat actual marcada per la irrupció de les noves tecnologies, la mundialització i el fenomen de la immigració.

Sovint dic que el català té «una mala salut de ferro», i afirmo al mateix temps que la llengua persistirà si els ciutadans ho volen. Però és realment sorprenent la contradicció existent en el fet que el Govern de l'Estat espanyol defensi l'ús del català a la Unió Europea i, tanmateix, negui l'oficialitat no condicional

d'aquesta llengua a tots els territoris de l'Estat i a les seves institucions.

D'altra banda, l'IEC insta els governs dels diferents territoris on es parla el català a fer complir la normativa lingüística i denuncia els perills de descatalanització progressiva de les universitats. I alhora alerta sobre l'actitud indiferent de molts joves envers la llengua, i denuncia aquells qui fomenten el menyspreu vers els nacionalismes.

Per això és tan decisiva la creació d'un espai de comunicació català, d'un espai unitari que contribueixi —des de tots els nivells, des de l'universitari fins al més popular— a esborrar les seqüeles del desconeixement i de la incúria.

Per tot això, avui més que mai, cal comprometre'ns amb el llegat cultural que hem heretat. Avui més que mai, cal que trobem solucions operatives als reptes que tenim plantejats. I és per això que actes com els d'avui m'omplen de

satisfacció, perquè estic convençut que l'Institut Menorquí d'Estudis és una de les millors eines que tenim al nostre abast per a avançar en el camí que tenim davant nostre.

El salt qualitatiu que ens cal fer ara

A l'Institut d'Estudis Catalans, li cal fer ara un salt qualitatiu, un salt que la comunitat catalana actual i futura necessita per tal que l'Institut es converteixi en referent en els camps científic, cultural i lingüístic. I amb aquest objectiu, cal que totes les administracions, que totes les entitats, que tots els ciutadans es mobilitzin.

I voldria acabar aquestes reflexions amb aquesta crida i amb aquesta voluntat de construir entre tots nous horitzons per a la nostra cultura. Una voluntat que coincideix plenament amb l'esforç que l'Institut Menorquí d'Estudis porta a terme amb un rigor exemplar.

Premis i distincions

El senyor Joan Vilà-Valentí, president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, va rebre un homenatge de la Universitat Complutense de Madrid. Setembre de 2004.

El senyor Federico Mayor Zaragoza, membre corresponent de la Secció de Ciències Biològiques, va rebre un homenatge de la Universitat Autònoma de Madrid i del Consell Superior d'Investigacions Científiques. Setembre de 2004.

El senyor Antoni Serra i Ramoneda, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, va rebre un homenatge de la Universitat Autònoma de Barcelona. Setembre de 2004.

Les senyores Mercè Durfort i Coll i Marta Estrada i Miyares, membres de la Secció de Ciències Biològiques, van rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. Novembre de 2004.

El senyor Kálmán Faluba, membre corresponent de la Secció Filològica, va rebre el Premi Batista i Roca 2004, que atorga l'Institut de Projectió Exterior de la Cultura Catalana (IPECC). Novembre de 2004.

El senyor Brauli Montoya Abat, membre de la Secció Filològica, va rebre el Premi Òmnium Cultural del Bages de Planificació Lingüística pel seu treball sobre la normalització lingüística a la Mancomunitat de la Vall del Vinalopó. Novembre de 2004.

El senyor Salvador Giner de San Julián, president en funcions de l'IEC i membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, va rebre un homenatge de l'Institut d'Estudis Socials Avançats d'Andalusia (IESAA). Març de 2005.

La senyora Eulàlia Duran i Grau, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, i el senyor Antoni Lloret i Orriols, membre corresponent de la Secció de Ciències i Tecnologia, van rebre la Medalla Narcís Monturiol 2005 al mèrit científic i tecnològic, que atorga la Generalitat de Catalunya (Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació). Març de 2005.

El senyor Ramon Lapiedra i Civera, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, va rebre el Premi Crítica «Serra d'Or» 2005 per l'obra *Els dèficits de la realitat i la creació del món*, que atorga Serra d'Or. Abril de 2005.

El senyor Pere Lluís Font, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, va ser investit doctor *honoris causa* de la Universitat de Lleida. Abril de 2005.

El senyor Jaume Cabré i Fabré, membre de la Secció Filològica, va rebre el Premi Crítica Literària 2004 de l'Associación Española de Críticos Literarios per la novel·la *Les veus del Pamano*. Abril de 2005.

El senyor Josep M. Font i Rius, membre de la Secció Històrico-Arqueo-

lògica, va rebre un homenatge al Parlament de Catalunya en un acte de presentació de dues obres dedicades a la seva persona com a president de la Comissió de Textos Jurídics Catalans i membre de la Secció Històrico-Arqueològica, amb motiu del seu norantè aniversari. Abril de 2005.

El senyor Josep Castells i Guardiola, membre de la Secció de Ciències i

Tecnologia, va rebre un homenatge organitzat a l'IEC per la Societat Catalana de Química i la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, amb motiu del seu vuitantè aniversari. Maig de 2005.

La senyora Mercè Dufort i Coll, membre de la Secció de Ciències Biològiques, va rebre la distinció de sòcia d'honor de la Institució Catalana d'Història Natural. Maig de 2005.

Delegacions

Delegació de Perpinyà

Delegat del president per a la seu de l'IEC a Perpinyà: Joan Becat i Rajaut
 Secretari: Jeroni Parrilla
 Adreça: Universitat de Perpinyà
 Bâtiment P3
 Casa dels Països Catalans
 Camí de la Passió Vella
 F-66860 Perpinyà Cedex
 A/e: *perpinya@iecat.net*

Delegació de Castelló

Delegat del president per a la seu de l'IEC a Castelló: Vicent Pitarch i Almela
 Adreça: Centre Municipal de Cultura
 Carrer d'Antoni Maura, 4
 12001 Castelló de la Plana
 A/e: *castello@iecat.net*

La seu de Castelló s'ha encarregat de l'organització o ha intervingut en les activitats següents:

— Diada del Llibre a Vinaròs: participació en la Fira del Llibre, mitjançant un estand amb publicacions i fulls informatius de l'IEC.

— Col·laboració en el programa d'actes commemoratius del cinquantè aniversari de la fundació del Centre Excursionista de Castelló de la Plana. De març a novembre de 2005.

— Col·laboració en les jornades «La llengua a Europa i la integració lingüística a la Plana»; Universitat Jaume I, de Castelló de la Plana. Abril de 2005.

— Col·laboració en els actes de la Festa per la Llengua (comarques del nord del País Valencià) i presència pública en la celebració de la diada mitjançant un estand amb publicacions i fulls informatius de l'IEC. Maig de 2005.

— Promoció del cinquantè aniversari de la mort de Carles Salvador:

- En col·laboració amb la Fundació Carles Salvador, presentació del programa previst per al cinquantenari, al Fòrum Babel, de Castelló de la Plana. El 7 de juny de 2005.

- Participació de l'IEC, mitjançant la presència del senyor Vicent Pitarch, en l'acte cívic d'homenatge al gran fabriista valencià, davant la seva tomba, el dia del cinquantenari, al cementiri de Benimacletm (València). El 7 de juliol de 2005.

- Publicació de l'article de Vicent Pitarch a *El País* sobre la significació de la vida i l'obra de Carles Salvador. El 7 de juliol de 2005.

- Copatrocini, juntament amb la Fundació Huguet, de l'obra editada per Vicent Pitarch, *Carles Salvador: A l'ombra del Penyagolosa*.

- Programació, en col·laboració amb la Fundació Carles Salvador, de Be-

nassal, de la conferència «Carles Salvador, l'acadèmic i l'excursionista», la qual ha estat pronunciada pel senyor Vicent Pitarch, a les localitats següents: Castelló de la Plana (Centre Social Sant Isidre, el 9 de juny de 2005), i Benimaclet (València) (Assemblea Popular de Benimaclet, el 7 de juliol de 2005). Aquesta mateixa conferència està programada, per la tardor i hivern vinents, en deu municipis valencians més.

— Col·laboració amb la Fundació Huguet i amb el Casal Jaume I en l'intercanvi d'informació i l'organització d'actes conjunts, com els cursos de llengua catalana realitzats al Casal Jaume I, de Castelló.

— Participació en la difusió dels congressos i les activitats realitzades per la Fundació Germà Colón, de la Universitat Jaume I.

— Procés de consolidació de la Fundació Carles Salvador, de Benassal.

— Col·laboració amb la Universitat de València i la Fundació Universitat i Empresa. Durant aquest curs l'IEC

ha iniciat un conveni de col·laboració amb la Universitat de València dins el programa de pràctiques formatives d'empresa de la llicenciatura en filologia catalana, les quals han estat realitzades per alumnes dels últims cursos amb una durada de dues-centes hores, equivalents a deu crèdits optatius dins l'expedient acadèmic. Tot això, sota la supervisió del senyor Vicent Pitarch, com a tutor per part de l'IEC, i del senyor Miquel Nicolàs i Amorós, del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València (UV), com a tutor de la UV.

Delegació de Lleida

Delegat del president per a la seu de l'IEC a Lleida: Ramon Sistac i Vicén

Adreça: Edifici Polivalent
Universitat de Lleida

Avinguda de Jaume II, 71
25001 Lleida

A/e: lleida@iecat.net

VI. Activitat de recerca

Programes de recerca

Secció Històrico-Arqueològica

Banc de dades de monedes catalanes

Director: Miquel Crusafont i Sabater

L'objectiu d'aquest programa és recollir les dades i classificar materials catalans existents a diferents arxius.

Per al curs 2004-2005 s'ha assolit l'objectiu de fitxar 1.169 monedes. Cal aclarir que el doctor Leandre Villaronga va ampliar la seva cessió de materials en aportar còpies làser de les monedes d'argent de patró grec d'Empúries i Roses, i que s'ha realitzat el treball sobre aquest sector atès que cronològicament és el més antic.

La presistemització d'aquestes peces en les publicacions recents de Leandre Villaronga ha agilitat en aquest cas el fitxatge.

Catalunya Carolíngia

Directors: Josep M. Font i Rius
Anscari Manuel Mundó
i Marcet

Assessors: Antoni Pladevall i Font
Manuel Riu i Riu

L'objectiu d'aquest programa de recerca és recollir i publicar tots els documents

referents als comtats catalans fins a l'any 1000, incloent-hi els preceptes dels reis francs expedits a favor del nostre país. Aquest corpus té un interès excepcional per a la història dels segles ix i x no només de Catalunya, sinó també de l'Europa occidental de l'època carolíngia.

Obra ideada i començada per Ramon d'Abadal i de Vinyals l'any 1920, es divideix en volums corresponents als diferents comtats. L'obra completa comprendrà l'edició de més de sis mil documents.

El treball de redacció és molt entretingut i requereix molta perícia, tant per a reunir els documents publicats com per a la recerca dels inèdits en arxius i biblioteques, per l'aplicació de les diverses ciències històriques i filològiques —paleografia, diplomàtica, cronologia, llatí medieval, crítica textual, història de l'època i comparada— que, a causa de l'estat sovint ben malmès de les còpies conservades, obliga a un treball minuciós de reconstrucció i recuperació del text original. Aquesta és la feina dels col·laboradors, en general constants en la participació, sovint, però, de continuïtat interrompuda. Tant la dificultat, doncs, del treball ben fet com els canvis de col·la-

boradors expliquen la durada d'aquesta obra, semblant a la de diversos corpus similars empresos per altres grans acadèmies europees.

Durant aquest curs s'han reunit els directors amb els col·laboradors en sessions de treball conjunt els dies 7 de maig i 25 de novembre de 2004, i 8 d'abril de 2005. A més de lliurar cada grup els documents que han anat enllestit, amb el text net, però que encara s'ha de sotmetre a la revisió definitiva, s'han discutit els problemes que cada grup ha plantejat sobre aspectes cronològics, d'identificació de personatges i similars.

Els volums de la *Catalunya carolíngia* publicats fins ara són, per ordre d'aparició:

II, 1 i 2: *Els diplomes [reials] carolíngis a Catalunya*, 1926-1952, amb 132 documents.

III, 1 i 2: *Els comtats de Pallars i Ribagorça*, 1955, amb 322 documents.

I, 1: *El domini carolíngi a Catalunya*, 1986, recull d'estudis de Ramon d'Abadal, fet per Jaume Sobrequés i Callicó, com a introducció històrica de tota l'obra.

IV, 1-3: *Els comtats d'Osona i Manresa*, 1999, amb 1.873 documents i deu falsos antics.

Estat actual d'execució del programa i els col·laboradors respectius

El volum v: *Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada*, 2003. El treball

fou començat per Santiago Sobrequés i Vidal (†1973), continuat pels senyors Sebastià Riera i Viader i Manuel Rovira i Solà, i revisat a fons pel senyor Ramon Ordeig i Mata. Tots tres hi han fet una llarga introducció arxivística, diplomàtica i històrica. Anscari Manuel Mundó, a més de la revisió final, hi ha posat un prefaci en què s'explica la història de la redacció del volum, i una llarga disquisició sobre la forma catalana dels nombrosíssims antropònims que hi apareixen; feina aquesta que ha comptat amb l'ajuda de Núria Aramon i Stein, revisora de l'obra. Els índexs d'antropònims i topònims han estat reunits per Ramon Ordeig i Josep Ribas i Solà. El diplomatarí comprèn 630 documents entre originals i còpies autèntiques, més set documents considerats falsos antics.

El volum VI, 1 i 2: *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, havia estat encomanat a Pere Ponsich (†2000), el qual lliurarà uns 540 documents. A la seva mort els directors del projecte van encarregar al senyor Ramon Ordeig i Mata refer el conjunt lliurat per Ponsich. Després de netejar-lo de documents que no es referien ni al Rosselló ni als comtats veïns, de relegar-ne dotze com a falsos i d'afegir-n'hi més d'un centenar de nous i alguns que tractaven simultàniament d'altres comtats, han resultat 649 documents considerats autèntics per Ordeig. Han estat passats a format electrònic pels senyors Rafael Cinebra i Josep Ribas, amb l'índex alfabètic de noms

fet per Ramon Ordeig; Núria Aramon l'ha revisat en aspectes lingüístics i diversos; Anscari Manuel Mundó hi ha posat un prefaci amb la història del volum i n'ha fet la revisió crítica final. S'espera que surti al començar l'any 2006.

El volum VII, molt avançat, comprendrà, en tres parts, *El comtat de Barcelona*, amb nombrosa documentació que depassa ja els 1.550 textos. Han estat recollits pels senyors Pere Puig i Ustrell, Ignasi Baiges i Jardí, Rafael Ginebra i Molins, Josep Ribas i Solà i, a més, Joan Soler i Jiménez s'encarrega de la confecció dels índexs. Manquen encara la revisió a fons i la introducció de Ramon Ordeig, i el prefaci i revisió final d'Anscari Manuel Mundó.

El volum VIII, amb *Els comtats d'Urgell i de Cerdanya*, és el més endarrerit dels volums, tot i que es compta amb els reculls recents fets pel pare Cebrià Baraut (†2003) i els estudis de Manuel Riu i Riu i Carme Batlle, que ja hi han treballat. Encara no es pot fer un càlcul exacte dels documents que pot comprendre, potser cap a un miler. Els directores han encarregat al senyor Ramon Ordeig de recollir tot el material dispers per confegir el volum.

Es compta encara amb la publicació d'un darrer volum amb suplement, complements, documents oblidats, cròniques i crònics, a més d'inscripcions del període carolingi i algunes làmines amb documents característics per la seva escriptura o raresa diplomàtica.

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany i Fort
M. Teresa Matas i Blanxart

El principal objectiu del projecte ARCAT és aconseguir un corpus informatitzat bibliogràfic, documental i d'imatges dels edificis de tipus religiós existents a la Catalunya altmedieval (segles IX-XIII).

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Centres de recerca», dins d'aquest mateix capítol.)

Corpus documental de les relacions internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó

Directors: Maria Teresa Ferrer i Mallol
Manuel Riu i Riu

La finalitat d'aquest projecte és publicar, en edició crítica, els tractats internacionals de Catalunya i, després, de la Corona d'Aragó. Durant el curs 2004-2005 hi han col·laborat Pere Benito i Pilar Sendra, principalment.

Estat actual del programa i realitzacions *Volum 1.1*

Tenim pràcticament acabat el primer volum, tom primer, del qual falta fer una revisió final, que es farà entre novembre i desembre de 2005, per a incorporar a l'estudi introductori la darrera bibliogra-

fia recollida per Pere Benito en una estada recent a Tolosa de Llenguadoc. Publiquem, en edició crítica, els tractats, però també capitulacions matrimonials si comporten algun territori nou, com Provença o Montpeller, i documents relacionats amb aliances que prenen formes diverses, amb petites introduccions que encapçalen cada tractat o documentació similar i unes introduccions generals per a seguir l'evolució de les relacions amb cadascuna de les àrees estudiades.

El primer volum de l'obra és dedicat als segles XI-XII i s'allarga fins als primers anys del segle XIII, fins a la mort del rei Pere el Catòlic a la batalla de Muret l'any 1213, i acaba amb el final d'un regnat. El volum comprèn dos toms: el primer inclou la documentació i els estudis sobre les relacions amb Occitània i amb els estats italians, i el segon tom, documentació i estudis sobre les relacions amb els estats ibèrics i els països musulmans; el primer tom és el que lliurarem per a editar el mes de gener de 2006. Sobre les relacions amb estats italians incloses en el primer volum es pot trobar informació en memòries de l'IEC anteriors. Aquest curs ens hem centrat en les relacions amb Occitània.

El projecte ha experimentat un retard notable perquè la primera intenció havia estat començar el Corpus en el segle XII, que és quan els tractats internacionals prenen una forma més o menys moderna, però l'estudi del cas

d'Occitània ens va fer canviar de parer i vam fer retrocedir l'inici de l'obra al segle XI. Havíem dit que, pel que fa a aquesta àrea, començaríem amb el tractat de divisió de Provença entre el comte de Barcelona i el de Tolosa, acordat el 1125, i que tractaríem els antecedents del segle XI a la introducció general sobre aquesta àrea. Malgrat que hi havia el rerefons de l'enfrontament Casa de Barcelona - Casa de Tolosa, ens semblava que el segle XI era un món de relacions feudals, en el qual no havíem d'entrar. Però són unes relacions feudals molt especials; els reconeixements de vassallatge envers el comte de Barcelona que trobem són en realitat aliances contra Tolosa i prenen aquesta forma perquè som a l'època plena del feudalisme. Cal tenir en compte i assumir que a l'edat mitjana la idea de pacte i tractat és diversa segons les èpoques.

Després de discutir-ho, vam decidir incloure també el segle XI en el Corpus. Aquesta decisió ha suposat un endarreriment de tres anys, com a mínim, perquè hem hagut de fer molts viatges pels arxius occitans i els de París, i hem hagut d'estudiar molta bibliografia nova, editada o no editada, com ara algunes tesis doctorals franceses. Crèiem que valia la pena fer aquest esforç i retardar l'edició per aquestes dues raons.

En primer lloc, els francesos i alguns americans han publicat en els darrers decennis molts estudis sobre Pro-

vença i sobre Occitània que a Catalunya no han estat recollits ni integrats en el context històric català. Hi ha, per exemple, els estudis de Martí Aurell i Jean Pierre Poly per a Provença, d'Hélène Debax i F. L. Cheyette per a Carcassona, de Laurent Macé per a Tolosa, etc.

En segon lloc, els francesos no han publicat documents, com a màxim algun ha publicat algun catàleg, per exemple Poly, dels documents provençals. Per tant, una part dels documents és inèdita i una altra part és publicada, però en edicions del segle XVIII, com ara l'obra de Devic i Vaissete, *Histoire générale de Languedoc*, amb signatures no actuals, com ara l'«Arxiu del Castell de Foix», que ja no existeix. En aquest aspecte, ha calgut buscar els originals als arxius actuals, les famílies de còpies als diversos cartularis medievals i les còpies més modernes. Pere Benito s'ha encarregat de fer aquesta tasca de recórrer els arxius occitans per tal de localitzar la documentació i també ha anat a París, tant per treballar a l'Arxiu Nacional com a la Biblioteca Nacional, on es guarden moltes còpies de documents medievals fetes en època moderna i que en algunes ocasions és l'única documentació conservada. Pere Benito ha trobat als manuscrits de la col·lecció «Baluze» alguns documents copiats del nostre *Liber feudorum maior* per aquests erudits francesos, que van portar a terme aquesta tasca de còpia ingent. Del

Liber feudorum se n'ha perdut una bona part, de manera que aquestes còpies ens han salvat alguns dels documents perduts.

La introducció general d'Occitània, que ha estat escrita durant aquest curs, analitza i documenta, mencionant només els blocs més importants, els punts següents:

— La compra dels comtats de Carcassona i Rasès (1067-1071) per part dels comtes de Barcelona, que es considera el primer episodi de l'expansió catalana a Occitània, malgrat que des del començament del segle XI es practicava una política d'aliances matrimonials. Aquests comtats eren l'estat format pel comte Roger el Vell de Carcassona, que anava des de les Corberes fins al riu la Garona. Després d'un capgirament de les relacions amb Tolosa i els Trencavell, els comtes catalans perderen el control de Carcassona-Rasès; especialment després de l'assassinat del comte Ramon Berenguer II Cap d'Estopes. Els intents catalans de recuperar el control van comportar guerres i inestabilitat a la regió durant força temps i la intervenció de Tolosa i Aragó. Malgrat que Alfons I renuncià a aquests drets a la pau amb Tolosa de 1176, hi recuperà poder de nou arran de les primeres condemnes contra els heretges càtars pel III Concili de Laterà perquè els senyors occitans li demanaren empara l'any 1179 i n'esdevingueren vassalls, és a dir, aliats.

Hi ha quadres genealògics per a entendre els parentius i els drets als territoris.

— La gran guerra occitana: des de l'annexió de Provença a la submissió dels Baus; el casament de Ramon Berenguer III amb Dolça de Provença, filla del difunt comte Gerbert de Gavaldà i de la comtessa Gerberga (1112), suposà l'adquisició dels comtats de Provença i Gavaldà, del vescomtat de Carlat i possessions a la Roergue que Dolça lliurà al seu marit. Els comtes de Barcelona tingueren grans dificultats per a imposar la seva autoritat en el comtat a causa de la guerra gairebé permanent amb Tolosa i les guerres amb la família dels Baus, que reivindicaven una part de l'herència per a Estefania o Estevana, germana de Dolça, casada amb Ramon dels Baus. Hi havia també la insubmissió de part de la noblesa i un poderós moviment comunal a les ciutats.

L'any 1125 se signà el tractat de pau entre Alfons Jordà, comte de Tolosa, i Ramon Berenguer III, comte de Barcelona i marquès de Provença, que consagra la divisió de Provença entre totes dues cases comtals, per a Alfons Jordà la Provença continental entre la Durença i l'Isère, mentre que per a Ramon Berenguer era la Provença marítima amb el Roine a l'oest i la Durença al nord, bé que els territoris més propers a Itàlia no els controlava.

El comte Ramon Berenguer III dividí aquesta herència entre el seu fill

gran, Ramon Berenguer IV, que heretà Barcelona, i el segon, Berenguer Ramon, que heretà Provença, però la branca barcelonina hi hagué d'intervenir sovint, i en temps del rei Alfons el Cast tornà a dominar el comtat.

La revolta dels Baus, en què es van aliar amb Tolosa i amb l'Imperi alemany, tingué diverses etapes; la darrera acabà el 1156.

— La gran coalició antitolosana de 1158: gairebé tots els senyors d'Occitània s'aliaren amb el comte de Barcelona i el rei d'Anglaterra contra Tolosa, que se salvà per la intervenció del rei de França al seu favor. La pau arribà l'any 1162.

— Les guerres entre Tolosa i Barcelona durant el regnat d'Alfons I, aliances i paus: el motiu de les lluites era la successió a Provença, que comportà almenys tres guerres, el 1166-1167, el 1171 i el 1175 i la formació d'aliances a tota la regió. La pau arribà el 1176. Tolosa renuncià als drets sobre Provença, però Alfons acceptà el domini superior de Tolosa sobre els dominis dels Trencavell de Carcassona, és a dir, que renuncià als drets comprats un segle abans. Però la pau no durà gaire i hi hagué noves guerres, especialment la de 1181. La pau amb Tolosa de 1190 significà un tombant decisiu en les relacions catalanotolosanes.

— El regnat de Pere el Catòlic i la croada contra els càtars: la col·lecció

documental acaba amb les aliances prèvies a la croada contra els albigesos. Destaquen les esposalles del comte Ramon VI de Tolosa amb Elionor, la germana del rei Pere el Catòlic, i un tractat d'aliança entre el rei Pere i el comte; el casament de Pere el Catòlic amb Maria de Montpeller i tota la documentació que va generar; també incloem els testaments del rei Pere i del comte Alfons de Provença, en què es deixaven mútuament el regne i comtat; la infeudació dels seus regnes feta pel rei Pere a la Santa Seu, tot el 1204 i el 1205; la donació de Montpeller al seu marit per part de la reina Maria i la documentació conexas.

Incloem també la documentació immediata a la batalla de Muret: el conveni amb Simó de Montfort de 1211; l'obligació del comtat de Tolosa al rei Pere, el 1213, de complir el que l'Església manés; la mateixa obligació per part del comte de Foix, del comte de Comenges, i del vescomte de Bearn, i, finalment, les ordres del papa al rei Pere d'abandonar els tolosans i els comtes de Foix i el de Comenges, una del mes de juny i l'altra de juliol. La batalla de Muret va ser el 13 de setembre.

Volum 1.2

El tom dedicat a les relacions amb els estats ibèrics i islàmics està també molt avançat. La documentació s'ha revisat i puntuat; els comentaris individuals per

cada document estan fets pel que fa a la part ibèrica. Falta fer la introducció general de la part ibèrica i els comentaris individuals i la introducció general de les relacions amb els països islàmics.

Altres

— Pere Benito ha consultat en una estada a Tolosa de Llenguadoc la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Meridionals, la Biblioteca Universitària de l'Arsenal i la Biblioteca Universitària de Le Mirail, per tal de veure bibliografia antiga que no tenim o acabada de sortir, tesis doctorals etc. Ha redactat la introducció general d'Occitània i els comentaris individuals dels documents.

— Pilar Sendra ha treballat en la preparació del volum 1.2. Ha elaborat quadres genealògics detallats de les famílies comtals o reials de Barcelona, Aragó, Castella i Navarra per a la introducció general. Ha revisat els documents corresponents a Aragó, Castella i Navarra. Ha redactat els comentaris individuals dels documents i ha ajudat Pere Benito a fer recerques bibliogràfiques sobre la documentació d'Occitània a la biblioteca de la Institució Milà i Fontanals, a la Biblioteca de Catalunya i a les biblioteques de les facultats de Dret i de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. Ha transcrit alguns documents nous a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Corpus textual de la Catalunya Nord

Directora: Eulàlia Duran i Grau

El projecte Corpus textual de la Catalunya Nord (CTCN) té la voluntat d'establir un inventari dels manuscrits i impresos d'aquest territori. Pel que fa al primer bloc, «Repertori de manuscrits rossellonesos» (RMR), es pretén fer un repertori de tota la producció de manuscrits d'autor rossellonès conservats a la Catalunya Nord fins al segle XVIII (inclòs), i també d'aquells manuscrits de les mateixes característiques conservats en fons d'altres territoris. D'altra banda, i pel que fa als impresos, «Catàleg d'impresos rossellonesos» (CIR), es busca elaborar un catàleg que inclogui totes les impressions entre 1500, data de la primera impressió per Joan Rosembach, i 1840. Després del primer any efectiu de marxa del projecte (2002) es va decidir prioritzar l'elaboració del CIR.

Catàleg d'impresos rossellonesos

És prioritari posar a l'abast del públic investigador els resultats de la recerca. Per aquesta raó hem escrit un monogràfic sobre l'impressor Samsó Arbús (que ha de sortir publicat el proper 2006): hi repassem la seva producció durant l'etapa en què el trobem establert a Perpinyà a partir de les notícies que hem pogut extrapol·lar directament dels impresos, i hi afegim un catàleg dels títols que va imprimir, amb notícia dels fons on n'hem

pogut localitzar exemplars i amb les referències bibliogràfiques pertinents a cada un d'ells.

D'altra banda, en breu ha de veure la llum l'article «Corpus textual de la Catalunya Nord: Catàleg d'impresos rossellonesos» (sessió de la Secció Històrico-Arqueològica a Perpinyà, Barcelona, IEC), en què s'explica la finalitat del projecte i l'estat actual de la recerca.

De manera paral·lela, hem continuat amb el buidatge bibliogràfic i amb la catalogació dels impresos del segle XVII en biblioteques al nostre abast i també a la Nacional de Madrid i a la British Library. En aquest camp hem avançat més del que havíem previst.

Pel que fa al capítol dedicat al segle XVI, no l'hem pogut tancar definitivament (tot i que es troba pràcticament enllestit). Ens ha faltat finançament per als desplaçaments que havíem previst per a aquest curs, que ja vam dir que eren imprescindibles per al bon desenvolupament del projecte. Hem aconseguit finançament extern per a fer una estada a Madrid per a consultar la Biblioteca Nacional i part d'un sojorn a Londres per a consultar la British Library (l'altra part l'ha sufragada l'IEC); aquestes estades s'han fet en el marc d'altres projectes de recerca, raó per la qual el temps dedicat al CIR ha estat forçosament compartit. Queden pendents de realitzar estades a Berlín, Palma, París, Salamanca, Sevilla i València; si tot segueix com està pre-

vist, una de les estades es farà abans d'acabar l'any 2005.

D'altra banda, hem contactat amb un col·laborador extern (Ivan Parisi, Roma), que s'ha ocupat de resoldre alguns problemes concrets relacionats amb els impresos de la Biblioteca Nacional Central de Roma.

Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)

Directors: Anscari Manuel Mundó
i Marcet
Xavier Barral i Altet

L'objectiu d'aquest programa de recerca és l'estudi dels vitralls de recintes religiosos i civils de Catalunya. És un programa de la Unió Acadèmica Internacional.

Durant el curs 2004-2005 s'ha dut a terme la finalització del volum v de la sèrie catalana.

S'ha completat la descripció i la fotografia dels vitralls de la Seu d'Urgell, Santa Maria de Cervera, Escunyau i dels museus que en conserven, com el Museu Episcopal de Vic, el monestir de Montserrat, la catedral de Perpinyà, els vitralls pintats de Tortosa i un de Puigcerdà, amb textos descriptius de Joan Vila Grau i Antoni Vila i Delclòs i fotografies de Ramon Roca i Junyent.

Ester Balasch ha recollit la documentació arxivística dels edificis que en

conserven, més la de la catedral de Lleida, ara perduts però molt rica de documentació. També hi ha la referent a vitralls perduts d'Arenys, Mataró, Molins de Rei, la catedral de Vic, Queralt, Colera, Lloret, etc.

S'hi ha ajuntat la documentació sobre vitralls d'edificis civils com la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, i d'altres edificis civils de Catalunya.

Joan Vila Grau, Antoni Vila Delclòs i Sílvia Cañellas han revisat i completat el glossari en quatre llengües de termes específics de la vitralleria medieval dels segles XIV-XVI.

Joan Vila Grau i Antoni Vila Delclòs han format un inventari biogràfic dels mestres vitrallers coneguts que treballaren en els nostres edificis.

Tots els textos introductoris dels col·laboradors han estat completats amb la historiografia del vitrall a Catalunya de Xavier Barral, l'estudi iconogràfic de Rosa Alcoy, el prefaci històric del CVMA, vol. v, d'Anscari Manuel Mundó, i les restauracions anteriors de Sílvia Cañellas.

Xavier Barral, Sílvia Cañellas i M. Carme Domínguez assistiren al XXIIe Colloque International du *Corpus Vitrearum* a Nuremberg/Regensburg, 29 d'agost - 4 de setembre de 2004. Van assistir també a la «Conference on the art, craft and preservation of stained glass, 1800-1900», 28 de febrer i 1 de març de 2005, a Londres.

**De Barcelona a València.
Els orígens del patriciat urbà
en el marc de l'expansió catalana
del segle XIII (1238-1338)**

Director: Enric Guinot i Rodríguez

L'objectiu general de la recerca és estudiar els orígens del patriciat urbà de la ciutat de València en el marc de la colonització feudal del segle XIII i principis del XIV, amb dues vessants d'anàlisi social. Una primera més breu dedicada a les possibles relacions entre l'oligarquia urbana de la capital catalana i els primers colons pobladors de la ciutat de València, i una de segona més extensa de reconstrucció dels principals llinatges de la burgesia urbana valenciana del primer segle de la seva existència (1238-1338) a partir tant de la seva activitat econòmica com de la política en el nou-nat municipi. El projecte es planteja una recerca en tres períodes històrics; un de primer referit al temps de Jaume I, la generació de la conquesta. Un de segon, al darrer terç del segle XIII, regnats de Pere el Gran i Alfons II (1276-1291), i, finalment, al temps de Jaume II, el canvi de segle (1291-1327).

Atenent l'estat de la qüestió del tema i la necessitat d'exhumar pràcticament el 90 % de la documentació a consultar, la metodologia de treball consta també de dues parts successives. Una primera, dedicada a avaluar la participació del patriciat urbà de Barcelona en

la conquesta de València i els seus interessos a la nova ciutat, tot a partir dels estudis sobre aquest grup social. I una segona, de llarga durada, que haurà de reunir el cos documental existent sobre la ciutat de València del segle XIII i principis del XIV per a trobar el rastre dels seus primers ciutadans.

A més de la redacció i publicació dels corresponents treballs històrics que donen compte dels resultats de la investigació, un dels resultats complementaris però significatius del projecte va ser l'elaboració d'un complet catàleg de la documentació doscentista existent per a la ciutat de València i sobre aquesta mateixa ciutat, la qual serà posteriorment posada a l'abast de la comunitat científica.

Estat actual del programa i realitzacions

El primer any de recerca ha estat dedicat al primer període d'anàlisi establert en el projecte, això és, el temps del regnat de Jaume I. Els membres de l'equip bàsicament han dut a terme tres tasques successives i complementàries.

En primer terme, una recerca bibliogràfica sobre l'estat de la qüestió de qui és i com actuava el patriciat urbà de Barcelona en el període de la conquesta de València amb l'objectiu d'avaluar la seva participació en la magna tasca de la colonització doscentista de les terres valencianes.

En segon terme, la tasca més feixuga, la localització de les fonts històri-

ques sobre la ciutat de València per al temps del regnat de Jaume I, en bona part, inèdites i/o molt disperses. Aquesta ha estat la tasca més llarga i complicada perquè ha obligat els membres de l'equip, els doctors Enric Guinot i Pau Viciano i el llicenciat Aureli Silvestre, a escorcollar les sèries del segle XIII dels diversos arxius (Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu del Regne de València, Arxiu Municipal de València i Arxiu de la Catedral de València), a més d'alguna cosa més concreta a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid.

De l'Arxiu de la Corona d'Aragó s'han revisat tots els registres de cancelleria del regnat de Jaume I, així com el fons de pergamins del mateix regnat i la sèrie de cartes reials; de l'Arxiu del Regne de València, la sèrie de pergamins i la de privilegis; de l'Arxiu de la Catedral de València, la sèrie de pergamins, probablement la més productiva amb els registres reials; de l'Arxiu Municipal de València, la sèrie de pergamins, i de l'Històric Nacional de Madrid, la sèrie d'ordes militars de Montesa, pergamins reials i particulars, també del temps de Jaume I.

En bona part, aquests fons estan sumàriament catalogats i ha estat necessària la consulta individual d'uns dos mil documents, dels quals se n'han seleccionat uns sis-cents cinquanta com a útils per la seva informació. Aquests han estat regestats amb detall de tots els antropònims així com amb una relació de

tallada del seu contingut, de tal manera que a hores d'ara disposem de la millor col·lecció de textos possible sobre la gènesi primerenca del patriciat urbà valencià medieval. Una col·lecció que tenim voluntat de posar a l'abast dels investigadors en acabar el nostre estudi, probablement mitjançant una pàgina web.

Finalment, hem procedit a l'anàlisi i avaluació de les dades reunides, la reconstrucció dels principals llinatges de ciutadans de València entre 1238 i 1276, com els Romaní, Escrivà, etc., així com de la seva activitat al servei de la Corona, en el control de l'incipient poder municipal de la capital i a través dels seus propis negocis econòmics: propietaris de cases, de terres, operacions comercials, botigues i obradors de draperia, etc. Tot aquest treball culmina amb la redacció d'un primer article amb els resultats de la investigació i amb títol provisional: «Les arrels del patriciat urbà de València en temps de Jaume I».

De re frumentaria: Corpus de documentació municipal relativa al mercat urbà de cereals als Països Catalans a la baixa edat mitjana

Director: Antoni Riera i Melis

La finalitat del programa és consultar sistemàticament la documentació municipal

corresponent als segles xiv i xv, conservada als arxius i a les biblioteques locals de les deu ciutats dels Països Catalans que, a la baixa edat mitjana, es van mantenir ininterrompudament per damunt dels set-cents cinquanta focs fiscals. Seleccionar-ne la relativa al consum urbà de cereals i a la política frumentària dels consells. Transcriure, resumir i anotar els documents escollits. Redactar una extensa introducció i una conclusió final. Recollir en sengles apartats les fonts documentals i la bibliografia utilitzada. Elaborar uns índexs d'antropònims i de topònims.

Estat actual del programa i realitzacions

L'equip de recercadors, d'acord amb el cronograma establert inicialment, ha continuat consultant les fonts documentals conservades en els arxius municipals de Barcelona i de Girona.

Joan Josep Càceres i Antoni Riera han examinat les sèries corresponents a la primera meitat del segle xv, conservades en l'Arxiu Històric de Barcelona. També han treballat en la sèrie «Clavaria», tot examinant els volums compresos entre el 24 i el 43, que cobreixen el període de 1400 a 1427. La recerca ha aportat 317 documents inèdits.

Paral·lelament, Joel Colomer Casamitjana ha consultat els dotze primers volums del *Manual d'acords de la ciutat de Girona*, que abasten les cinc dècades compreses entre 1346 i 1383. N'ha extret 96 documents inèdits.

La documentació, en ambdós casos, ha estat transcrita, resumida i anotada.

S'ha revelat la informació, especialment valuosa, recollida sobre el primer quart del segle xv, força més mal conegut, des del punt de vista de l'oferta i la demanda de cereals, que la segona meitat de la centúria anterior.

Difusió dels resultats

Antoni Riera i Melis ha difós la informació inèdita aportada per la recerca documental en les activitats següents:

Participació en cursos d'altres universitats

— «L'alimentazione urbana e rurale tra medioevo ed età moderna: esplorazione delle fonti e prime indagini», seminari organitzat pel Centro di Studi per la Storia dell'Alimentazione e della Cultura Materiale, coordinat per Anna Maria Nada Patrone, de la Universitat de Torí, a Guarene, pel professor Antoni Riera Melis, de la Universitat de Barcelona, i per Giovanni Panjek, de la Universitat d'Udine.

— «Historia de la historia de la alimentación», en el curs de doctorat *Tendències actuals de la història medieval*, organitzat per la xarxa d'universitats Institut Joan Lluís Vives, a Morella.

— «La cocina de ayer: La Edad Media», en el curs d'estiu *Alimentación y salud: cocina y nutrición, ¿horizontes le-*

janos?, de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona, coordinat per Abel Mariné i Jaume Serra, professors de la Universitat de Barcelona.

Participació en congressos i seminaris internacionals

— «Alimentación y religión en la Edad Media», curs de trenta hores lectives al màster europeu *Història i cultura de l'alimentació*, impartit a la Universitat de Bolonya, el març del 2005, i a la Universitat de Tours, l'abril del 2005.

— «Hambres y carestías en las ciudades catalanas durante los siglos xiv y xv: La gestión municipal de la crisis», en el col·loqui internacional *Crisis de subsistencia y crisis agrarias en la Edad Media*, organitzat, a Sevilla, per Hipólito Rafale Oliva, professor de la Universitat de Sevilla, i Pere Benito Monclús.

— «La storia dell'alimentazione in Spagna», en el congrés internacional *Insegnare la Gastronomia nella Università*, organitzat, a Colorno, per la Universitat de Ciència Gastronòmica, i coordinat per Alberto Capatti, professor de la institució esmentada.

Publicacions

CONTRERAS, J.; RIERA I MELIS, A.; MEDINA, X. [dir.]. *Sabores del Mediterráneo: Aportaciones para promover un patrimonio alimentario común*. Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2005. 269 p.

RIERA I MELIS, A. «El comerç d'aliments entre Catalunya i els districtes pirinencs del Regne de Mallorca a la primera meitat del segle xiv». A: *Circulation des marchandises et réseaux commerciaux dans les Pyrénées (XIIIè-XIXè siècles)*. Vol. I. Tolosa de Llenguadoc: Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS). Université Toulouse-Le Mirail, 2005, p. 57-68.

— «Las alimentaciones cristianas en Occidente durante la Edad Media». A: SALAS, J.; GARCIA, P.; SÁNCHEZ, J. M. [ed.]. *La alimentación y la nutrición a través de la historia*. Barcelona: Glosa, 2005, p. 185-215.

Edició de les obres de Valentí Almirall

Director: Albert Balcells i González

El 9 de març de 2005 se signà el document de compromís per a la realització de la cerca de l'obra de Valentí Almirall amb la finalitat de disposar d'un original susceptible de ser editat amb una presentació de contingut similar a la recerca i edició que es féu del també polític i periodista Enric Prat de la Riba.

En el document s'acordà elaborar l'inventari bibliogràfic de tota la producció del polític català i alhora fer-ne la transcripció en suport informàtic, elaborar un estudi introductori, amb una ex-

haustiva bibliografia d'Almirall i sobre aquest mateix autor, i la cronologia de les seves activitats més destacades. El treball es desenvolupà en el decurs de 2005 sota la supervisió històrica d'Albert Balcells i la supervisió filològica de Josep Massot. El responsable de l'edició i coordinació del projecte és Josep M. Figueres i Artigues, que ha tingut cura de la cerca dels originals d'Almirall. La transcripció filològica ha anat a cura de Lluïsa Valmanya.

Les pautes metodològiques han estat les mateixes que en una recerca anterior, premiada amb la borsa de l'IEC Ramon d'Alòs-Moner. Un treball atorgat al director de la cerca, Josep M. Figueres, sobre la bibliografia de Valentí Almirall al *Diari Català* el 1984 que aconseguí fixar tres-cents vint articles d'Almirall en aquell periòdic. La feina encomanada s'ha acomplert, doncs, en un percentatge molt alt i s'està treballant en la fixació definitiva dels textos pendents i preparant la redacció dels apartats introductoris.

En el marc de la present recerca es preveu la publicació en el número 20 de la revista de la Societat Catalana de Comunicació, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, *Treballs de Comunicació*, corresponent a desembre de 2005, del treball «Espanya tal com és, de Valentí Almirall. Noves dades de l'assaig crític més destacat de la Restauració (1835)», text en el qual s'aporta una de les primeres novetats en la recerca com és la definitiva fixació d'aquesta obra fins ara da-

tada el 1886; fou redactada en català en lloc de francès, i la publicació aparegué a *L'Arch de Sant Martí* en lloc de l'editorial francesa de Montpeller (Imprimerie Centrale du Midi, 1886).

**El discurs de fundació
de les institucions científiques
catalanes de la segona meitat
del segle XVIII i començament del XIX**
Director: Santiago Riera i Tuèbols

L'objectiu d'aquest projecte és el de publicar els discursos de fundació del període esmentat, que arrenca amb el discurs de fundació de la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona, de 1764 i acaba amb els discursos pronunciats a final del segle XIX. Aquesta tasca de recerca de documents, en alguns casos difícils, implica també la transcripció i anàlisi.

La publicació, de tots els discursos o dels més representatius, inclourà així mateix un estudi sobre el període i les notes explicatives que es considerin adients, a peu de pàgina.

El Fons Pere Calders. Estudi i edició
Director: Jordi Castellanos Vila

La finalitat del programa és l'estudi dels documents i originals del Fons Pere Calders, de la Universitat Autònoma de Barce-

lona, la publicació de l'epistolari i dels contes i novel·les inèdites de Pere Calders i l'elaboració d'un banc de dades de l'obra gràfica, periodística i literària de l'escriptor i dels escrits i crítiques sobre la seva obra.

Estat actual del programa i realitzacions

S'han concedit dues beques de tres mesos cadascuna destinades a dos documentalistes que treballen en l'ordenació, transcripció de documents i recollida de material de premsa de Pere Calders, amb l'objectiu de contribuir a l'ordenació del fons documental. S'han transcrit les novel·les inèdites i nombrosa documentació, i s'està treballant en la recollida dels articles periodístics de Pere Calders al diari *Avui*, a *La Vanguardia*, al *Diario Mercantil*, al *Diari de Barcelona*, etc.

Magda Alemany i Güell està treballant en l'ordenació i catalogació del Fons Pere Calders, en l'estructuració de la pàgina web dedicada a l'escriptor, i, conjuntament amb Jordi Castellanos, en l'edició crítica i anotada d'una àmplia selecció de l'epistolari Vicenç Caldés - Pere Calders (epistolari familiar de l'època de l'exili mexicà de l'escriptor).

El llibre de faristol de Pau Villalonga

Director: Romà Escalas i Llimona

El *Llibre de faristol* de Pau Villalonga és un cantoral manuscrit polifònic identifi-

cat per Higiní Anglès cap a l'any 1950, que no va poder ser estudiat perquè va ser enviat a Madrid per a restaurar-lo, ciutat on restà fins a la seva recuperació als anys setanta. Actualment es troba a l'Arxiu de la Seu de Mallorca i representa un dels tresors principals de la polifonia als Països Catalans de la primera meitat del segle XVI, amb repertori únic que relaciona aquesta seu amb Santa Maria del Mar de Barcelona, ja que Villalonga fou mestre de capella dels dos llocs. El 1992, en col·laboració amb músics mallorquins, es va fer una descripció del contingut a la Societat Catalana de Musicologia i resta pendent, des d'aleshores, completar la recerca del seu contingut. És, doncs, urgent per a la musicologia actual i la història de la música catalana el seu estudi complet i transcripció.

Aquest projecte es fixa com a objectius:

- a) L'estudi codicològic del cantoral.
- b) L'estudi i identificació del contingut musical.
- c) La transcripció de les obres per a deixar-les llestes per a una publicació d'ús musical.

Estat actual del programa i realitzacions

L'estudi de la primera part del manuscrit va començar el mes de febrer de 2005, amb recursos propis, a partir de fotocòpies que el canonge arxiver de la Seu de Palma, Baltasar Coll, havia subministrat el 2004.

Aquest primer procés ha permès catalogar el contingut exacte del manuscrit, establir-ne la paginació correcta i transcriure el 75 % de les obres que es conserven amb la notació musical sencera.

S'han dissenyat i adaptat els algoritmes de pautes de probabilitat a partir dels continguts d'algunes obres.

Un cop s'ha tingut accés al manuscrit, s'ha pogut microfilm-lo i digitalitzar-lo en color per a completar les transcripcions, valorar-ne l'estat de conservació i iniciar l'estudi codicològic. De la mateixa manera, i després d'haver superat algunes dificultats tècniques, també s'ha pogut començar a treballar amb l'equip informàtic adquirit per a aquest projecte: s'han instal·lat els fitxers PDF del manuscrit i ha començat el treball de reconstrucció i transcripció de les parts malmeses.

Estudi i edició de l'epistolari grec d'Antoni Rubió i Lluch

Director: Josep Massot i Muntaner

Es tracta d'un programa unipersonal que duu a terme el senyor Eusebi Ayensa i que té com a objectiu la recopilació de tota la correspondència amb Grècia, a excepció de la consular que no tingui interès per a la biografia de Rubió. La publicació constarà de tres volums, el primer dels quals sortirà l'any 2006. Abraçaran, cada un d'ells, períodes dife-

rents: 1880-1888, 1889-1903 i 1904-1930, i s'editaran les cartes en la llengua original i traduïdes al català les que estan redactades en grec i en alemany.

Història de l'Institut d'Estudis Catalans

Director: Albert Balcells i González

El segon volum de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, que tracta la història de l'IEC des de la refundació, el 1942, fins als temps recents, es troba en una fase avançada d'elaboració. Després de donar una redacció definitiva, amb els afegits posteriors, a la part que va de 1942 a 1962, és a dir, fins a la protecció d'Òmnium Cultural, s'ha redactat la part relativa al període que va de 1962 a 1977 i s'ha començat la redacció de la part fins al 1988. A mesura que ens apropem a temps més recents la documentació disponible és més abundant amb l'increment corresponent de treball a realitzar, però es té consciència que el llibre ha d'estar publicat l'any 2007.

Les quatre grans cròniques

Director: Josep Massot i Muntaner

Aquest projecte es proposa de tornar a posar a l'abast del gran públic l'edició de

les cròniques de Jaume I, Desclot, Muntaner i Pere III que va preparar Ferran Soldevila i que, després de la seva mort, fou enllestida per Miquel Coll i Alentorn.

Fins ara n'ha informatitzat i revisat el text Jordi Bruguera i Talleda, que havia dedicat la seva tesi doctoral a la *Crònica* de Jaume I. Bruguera també n'ha revisat l'anotació de tipus filològic.

Està feta tota la feina de transcripció i d'informatització de les notes de Ferran Soldevila i, en aquests moments, es prepara l'edició del volum de Jaume I, que preveiem publicar l'any 2006.

Llatí i escriptura als Països Catalans en època romana. Els documents directes

Director: Marc Mayer i Olivé

La finalitat del programa és l'estudi de les particularitats del llatí en l'àmbit lingüístic català i la introducció de les dades epigràfiques en el programa internacional EAGLE.

Durant el curs 2004-2005 s'han introduït una bona part de les dades en dos programes que formen part del programa internacional EAGLE.

L'*instrumentum inscriptum*, en una base de dades dissenyada per la Universitat La Sapienza de Roma i modificada per la Universitat de Trieste, que resulta la més adient per a un objectiu de

les característiques del nostre. La resta de l'epigrafia ha començat a ésser introduïda directament en el banc de dades denominat EDH de la Universitat de Heidelberg.

Resta per fer aproximadament un 60 % del treball d'introducció pel que fa a l'epigrafia sobre pedra i és pràcticament complet l'*instrumentum domesticum*, a excepció de les àmfores per a les quals s'haurà d'establir una passarel·la amb el Centro para el Estudio de la Interdependencia Provincial en la Antigüedad Clásica (CEIPAC) de la Universitat de Barcelona per a no duplicar l'esforç.

L'elaboració de l'estudi lingüístic i lèxic ha avançat com era previst i, de moment, es disposa de tot el material de referència necessari i s'han començat a redactar alguns aspectes.

Com a treball paral·lel i dintre d'aquest mateix camp s'ha preparat el lliurament a la impremta dels tres volums de les actes del Congrés Internacional d'Epigrafia Grega i Llatina celebrat a Barcelona el 2002, publicat en col·laboració entre la UB i l'IEC. Les segones proves de les 2.100 pàgines de text seran enllestides a final de novembre de 2005 i el nostre equip hi fa el paper d'equip de redacció.

Durant aquest curs s'ha publicat també el volum v de *Sylloge epigraphica Barcinonensis* amb col·laboracions de tot l'equip de recerca del Laboratori d'Investigació i Tractament de Textos i Epigrafia Romans i Antics (LITTEA).

Materials de les coves prehistòriques de Serinyà

Director: Narcís Soler i Masferrer

Aquest programa té per objectiu preparar, estudiar i publicar els materials de les excavacions antigues i modernes de les coves prehistòriques de Serinyà.

Durant el curs 2004-2005, com hem anat fent els últims anys, hem excavat a la cova de l'Arbreda. Estem ara en nivells mosterians, d'una edat que supera els cinquanta mil anys. En aquella època la cova era ocasionalment ocupada pels homes de neandertal, però també, quan aquests l'abandonaven, era ocupada pels óssos de les caveres. En el sector on hem treballat les terres estan alterades i la presència dels óssos va barrejar els nivells, de tal manera que trobem la indústria humana al costat de les restes d'ós, especialment dents de llet o restes d'animals vells que moriren a la cova. Entre aquestes restes destaca una gran mandíbula d'*Ursus spelaeus*.

A més de continuar les excavacions, estem preparant la publicació dels nivells aurinyacians d'aquest jaciment. Hem avançat també en l'estudi de la fauna dels nivells mosterians, tant de l'Arbreda com de la cova de Mollet. També hem iniciat l'estudi de la fauna dels nivells gravetians de la cova del Reclau Vi-ver i de l'Arbreda.

Hem continuat l'inventari i l'estudi dels materials de les excavacions de

Lluís Pericot del jaciment magdalenità de la Bora Gran d'en Carreres, conservats al Museu d'Arqueologia de Catalunya. Hem anat avançant la monografia sobre aquest jaciment i anem fent els últims retocs a l'edició del llibre inèdit de Pere Alsius i Torrent sobre el magdalenità a Girona, que esperem enllestir i publicar el curs vinent.

Recerca arqueològica a Guissona

Director: Josep Guítart i Duran

L'objectiu d'aquest programa de recerca és investigar i difondre el jaciment arqueològic de Guissona, corresponent a l'antiga ciutat de *Iesso*. L'IEC col·labora en el programa en el marc del Patronat d'Arqueologia de Guissona, consorci en el qual també participen l'Ajuntament de Guissona, el Consell Comarcal de la Segarra, l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest consorci té encarregada la gestió del Parc Arqueològic de Guissona i del museu centre d'interpretació del jaciment.

Estat actual del programa i realitzacions

Durant el curs 2004-2005 s'han portat a terme dues campanyes d'excavació al Parc Arqueològic de Guissona, una a la tardor, els mesos d'octubre i novembre de 2004, i l'altra a l'estiu, del 15 de juny

al 31 de juliol de 2005. En aquestes campanyes s'ha prosseguit l'excavació en els tres sectors previstos en el pla triennal:

— En el sector de la muralla nord de la ciutat s'ha continuat el sondeig estratigràfic en profunditat, el qual ha permès documentar la superposició en l'*intervallum* de la muralla de quatre paviments successius. El més antic d'aquests paviments va ser amortitzat i rescut ja en el curs del segle I aC. En una propera campanya es procedirà a un sondeig per sota d'aquest paviment per tal d'establir la cronologia del moment de la seva construcció, molt probablement contemporània de l'aixecament de la muralla en els primers moments de la fundació de la ciutat.

— En un dels *cardines* de la ciutat, el *cardo minor* núm. 2, contigu a la façana de les termes, s'ha continuat en extensió i profunditat l'excavació estratigràfica ja iniciada, que documenta l'evolució d'aquest carrer fins a la darrerria del segle II dC amb les seves repavimentacions successives. L'excavació dels nivells inicials del carrer han permès datar la seva primera pavimentació en el segle I aC.

— Finalment, s'ha continuat també l'excavació de les termes públiques de la ciutat. S'ha localitzat ja, i s'ha excavat en una petita part, la zona on hi havia les estances calentes de l'edifici: *caldarium* i *tepidarium*, i les restes de dues piscines fredes que formarien part del *frigi-*

darium. L'excavació d'aquest edifici termal resulta bastant complexa ja que va ser remodelat diverses vegades, almenys tres, i cal documentar detalladament l'estratigrafia formada en cadascuna d'aquestes fases constructives per a poder interpretar la seva evolució amb tot el detall cronològic i tipològic possible.

Repertori de manuscrits catalans del segle XVI (1474-1620)

Directora: Eulàlia Duran i Grau

L'objectiu del programa és elaborar un inventari de manuscrits catalans del Renaixement (1474-1620) i continuar amb el Barroc (fins a l'any 1714), a partir de la descripció directa dels manuscrits en els arxius i les biblioteques on es conserven, i del buidatge de la bibliografia a l'abast. Es fa una atenció particular a les qüestions relacionades amb l'autoria dels manuscrits i la identificació d'obres desconegudes. L'objectiu és oferir un panorama de la diversitat de la producció manuscrita als països de llengua catalana durant l'edat moderna.

Estat actual del programa i realitzacions

El projecte té dues línies d'actuació:

— *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*: s'ha treballat en la preparació del volum IV del *Repertori*, que té com a objectiu la descripció dels

manuscrits produïts als països de parla catalana de l'antiga Corona d'Aragó durant aquell període, conservats en arxius i biblioteques del Principat, llevat de Barcelona (amb l'excepció de l'Arxiu Històric de la Companyia de Jesús [AHSIC], recentment traslladat des de Sant Cugat del Vallès fins a aquesta ciutat). Al llarg del curs s'han fet viatges d'inspecció a Girona, la Seu, Ripoll, Solsona i Vic per a completar els capítols dedicats a aquestes ciutats, que estaven pendents de conclusió.

— *Repertori de manuscrits catalans 1620-1714*: s'ha enllestit el primer volum d'aquesta segona línia d'aquest projecte, dedicada als manuscrits del període 1620-1714 conservats en arxius i biblioteques de Barcelona, que segueix l'estructura per biblioteques i els criteris de descripció de la línia dedicada als anys 1474-1620. En concret, s'ha treballat en la selecció i descripció de manuscrits d'aquell període conservats a la Biblioteca de Catalunya i a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Però, atès que la producció escrita del Barroc supera amb escreix la del Renaixement, el gruix del material recollit obliga a plantejar-se la conveniència de dedicar un volum independent a cada biblioteca. Pel que fa a la Biblioteca de Catalunya, s'ha ampliat el criteri de selecció i s'han revisat tant la secció de manuscrits pròpiament dita com les col·leccions pertanyents a l'anomenat Arxiu Històric; s'han consultat

gairebé 500 manuscrits, dels quals s'ha fet la descripció de 189 de la sèrie de manuscrits i 20 de la d'arxiu. Pel que fa a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, s'han vist uns 290 manuscrits, dels quals se'n descriuen 130, tant de les seccions de manuscrits com les arxivístiques. Aquest primer volum està pendent de correcció i es lliurarà a Publicacions de l'IEC a principis de 2006. Les descripcions dels manuscrits han estat a càrrec de Maria Toldrà i s'ha comptat amb la col·laboració puntual d'Anna Gudayol, cap de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, i de Carme Camps.

Tabula Imperii Romani (TIR) - Forma Orbis Romani (FOR)

Director: Josep Guitart i Duran

La TIR és un programa de la Unió Acadèmica Internacional per a elaborar, amb el concurs de les diverses acadèmies membres, el mapa de l'Imperi romà a partir de cinquanta-sis fulls a escala 1:1.000.000. L'IEC ja ha editat la part del full corresponent a Catalunya i les Balears (full K/J-31), i ha iniciat contactes amb l'Académie Française per portar a terme una col·laboració que permeti una reedició conjunta d'aquest full tot completant la part francesa.

El programa FOR és concebut per a desenvolupar la mateixa línia de topo-

grafia antiga, portant la cartografia i l'anàlisi al marc regional utilitzant l'escala 1:25.000. A Catalunya s'ha començat pels fulls corresponents al territori de les principals ciutats romanes del país.

Estat actual del programa i realitzacions

S'han prosseguit les tasques per a posar a punt la publicació dels volums de *Tarraco I (Cossetània oriental)* i de *Baetulo (Badalona)*.

El 13 de juny de 2005 a l'IEC es va signar un conveni de col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i l'empresa ACESA, per a portar a terme la

realització del programa «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'*Ager Tarracensis* (a la dreta del riu Francolí)», que entre altres resultats ha de produir el volum de la Forma Orbis Romani corresponent a aquesta part del territori de *Tarraco*. L'empresa ACESA aporta finançament per al projecte, el qual té el suport també dels ajuntaments dels diversos municipis implicats, de la Diputació de Tarragona i de la Universitat Rovira i Virgili. Aquest nou compromís ens obligarà a ajustar el ritme dels objectius anuals previstos en el nostre programa, però sense modificar substancialment la línia prevista.

**Aplicació de les tecnologies
de la informació i el coneixement
(TIC) a l'estudi de la diversitat
microbiana a Catalunya: ampliació
i actualització d'una base de dades
accessible per Internet**

Director: Ricard Guerrero i Moreno

El concepte de *diversitat biològica* o *biodiversitat* sorgeix com a resultat de l'evolució dels éssers vius, i la unitat més petita per a mesurar-la és l'*espècie*. En el cas dels organismes procariotes, la definició d'*espècie* és complicada perquè els bacteris i arquees no tenen reproducció sexual ni molts altres dels caràcters que s'analitzen per a definir les espècies eucariotes. Un altre problema afegit a la dificultat de la determinació específica és la impossibilitat de cultivar i, per tant, aïllar la major part de les espècies procariotes (es calcula que solament del 0,1 % a l'1 % poden ser aïllades en cultiu axènic). Tot i que des dels seus inicis la microbiologia ha estudiat diferents aspectes de les relacions dels microorganismes amb el seu ambient i amb altres organismes, aquests estudis havien quedat al marge dels temes tractats per l'ecologia general. Fins a la dècada de 1960, la microbiologia no començà a ocupar-se de l'impacte de la biodiversitat en el funcionament i estructura de les comunitats microbianes. El manteniment de la diversitat dels micro-

organismes, a vegades negligit, és essencial per a la sostenibilitat del planeta i per a la diversitat dels «macroorganismes». És imprescindible establir una base de dades i dissenyar programes de transferència de coneixement que facilitin aquesta tasca de difusió de la recerca sobre biodiversitat microbiana realitzada a Catalunya i fer-la extensible a la resta dels Països Catalans. Aprofitant, doncs, les facilitats que proporcionen les noves tecnologies de la informació i el coneixement (TIC) hem creat una base de dades, consultable al web: <http://diversitat-microbiana.iecat.net/>.

L'objectiu del programa és promoure el coneixement i la recerca primària relativa a la diversitat microbiana en el territori comprès en l'àmbit d'actuació de l'Institut d'Estudis Catalans, bé per grups de recerca dins la mateixa àrea geogràfica bé per investigadors d'altres llocs. La finalitat del projecte ultrapassa el coneixement de la presència d'espècies endèmiques o particulars pròpies del territori català. De fet, els organismes procariotes són ubics i en ecosistemes similars molt allunyats geogràficament solen trobar-se les mateixes espècies. A Catalunya, s'han dut a terme alguns treballs pioners en ecosistemes exclusivament procariòtics, com ara les comunitats fotosintètiques anoxigèniques d'alguns llacs càrstics (per exemple, els de l'àrea de l'es-

tany de Banyoles), o les dels tapissos microbians costaners (per exemple, els de la Punta de la Banya, que és la fletxa sud del delta de l'Ebre). Investigadors d'altres països han basat la seva recerca en estudis fets inicialment a Catalunya i les dades sobre la diversitat microbiana a les terres catalanes serien fàcilment extrapolables a hàbitats comparables en altres llocs del món. Les dades recollides fins ara pertanyen als diferents equips que han estudiat la diversitat microbiològica a Catalunya en ambients naturals, principalment els sistemes aquàtics marins i d'aigua dolça, tant planctònics com bentònics (tapissos microbians). Els estudis dels equips d'ecologia microbiana de la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Girona estan representats en aquesta base de dades. No obstant això, també es preveu l'addició de dades d'altres hàbitats: *a)* sòl, *b)* rizosfera, *c)* micorizes, *d)* sistemes patològics fong-planta, *e)* sistemes bacteri-planta, *f)* sistemes bacteri-animals, *g)* aliments, *h)* fàbriques de transformació d'aliments, etc.

La recollida de dades s'ha fet per dos sistemes: consulta directa als grups que treballen en microbiologia a les terres de parla catalana i mitjançant la consulta en Medline d'articles publicats per investigadors d'altres països però que els seus estudis es basen en ecosistemes microbians de Catalunya. Els articles més representatius poden consultar-se complets

en format PDF. L'èxit i l'avaluació de l'eficàcia i el dinamisme de la base de dades es realitzarà mitjançant la quantificació de consultes i visites.

Les instruccions per a la consulta a la base de dades de la diversitat microbiana a Catalunya es detallen a continuació. La consulta es pot realitzar per «Autor», «Paraula clau» o «Microorganisme». En tots els casos és indiferent utilitzar majúscules o minúscules. En canvi el programa sí que detecta si s'usen accents oberts, tancats o altres signes de puntuació. Es poden introduir paraules truncades. Només es pot introduir una sola paraula ja que no es poden utilitzar els connectors com *i*, *o*, etc. El camp «Autor» pot buscar el nom de l'autor independentment de la posició que ocupi. El camp «Paraula clau» cerca qualsevol paraula que es trobi en el títol o la referència bibliogràfica de l'article (estan pendents d'introduir a la base de dades les paraules clau del document).

El camp «Microorganisme» respon al nom científic a què faci referència l'article (quan sigui el cas). S'ha d'introduir una sola paraula (família, gènere o espècie), que es pot truncar. Dels articles que es disposa de l'arxiu PDF, es pot obtenir el document a través de l'enllaç que apareix a la consulta realitzada.

El web constitueix una base de dades dinàmica, per la qual cosa és imprescindible l'actualització, la revisió dels enllaços i la incorporació de nous en-

llaços. L'actualització de la base de dades serà el resultat dels nous treballs publicats que tenen el seu origen en la recerca de laboratori. Un exemple és la incorporació dels resultats de detecció d'espiroquetes d'ambients aquàtics obtinguts pel nostre grup de treball que investiga des de fa anys aquests microorganismes que tenen un extraordinari interès tant des del punt de vista de la biodiversitat com del seu metabolisme i fisiologia. Les espiroquetes presenten una àmplia distribució i són un dels quaranta filums del domini *Bacteria* més importants. El seu estil de vida té des de formes lliures en llacs, sediments, fangs i tapets microbians fins a associacions amb hostes eucariotes, que poden ser des de termites fins a molluscs i mamífers. El treball del nostre grup s'ha portat a terme als deltes de l'Ebre i del Roine a la Camarga (Provença). S'hi han aplicat tècniques de biologia molecular per a l'extracció de DNA, PCR i clonació i seqüenciació de rRNA 16S, entre d'altres. El treball ha permès establir la diversitat d'espiroquetes en els tapissos microbians de les dues localitzacions geogràfiques esmentades. La incorporació d'aquests resultats al nostre web suposa una contribució important al coneixement general de la biodiversitat i és un element d'intercanvi i discussió amb la comunitat científica en aquest camp.

A continuació es relacionen alguns dels treballs publicats (o en tràmit

de publicació) en biodiversitat durant el període de realització del projecte i que s'inclouen en la base de dades d'aquest projecte:

- M. BERLANGA i R. GUERRERO (2005), «Diversity of non pathogenic spirochete and adaption to gradients», a *Proceedings of the 20th SEM Congress*, Càceres, p. 91-96.
- M. BERLANGA i R. GUERRERO (2005), «Minimal ecosystems: Spirochetes populations as an example of functional stability», a *Proceedings of SPIE* (San Diego: SPIE - The International Society for Optical Engineering), ref. 5906A1.
- J. GARCÍA-CANTIZANO, E. O. CASAMAYOR, J. M. GASOL, R. GUERRERO i C. PEDRÓS-ALÍO (2005), «Partitioning of CO₂ incorporation among planktonic microbial guilds and estimation of *in situ* growth rates», *Microb. Ecol.*, 50, p. 230-241.
- R. GUERRERO, M. BERLANGA, X. ROIG i M. PIQUERAS (2005), «Estudi de la microbiota aquàtica de la vall d'Alinyà», a J. GERMAIN (ed.), *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 14), p. 97-119.
- A. NAVARRETE, J. URMENETA, J. M. CANTU, E. VEGAS, D. C. WHITE i R. GUERRERO (2004), «Analysis of signature lipid biomarkers of microbial mats of the Ebro Delta (Spain), Ca-

margue and Étang de Berre (France): an assessment of biomass and activity», *Ophelia*, 58, p. 175-188.

- L. VILLANUEVA, A. NAVARRETE, J. URMENETA, D. C. WHITE i R. GUERRERO (2004), «A combined phospholipid biomarkers and 16S rDNA/DGGE analysis of bacterial diversity and physiological status in an intertidal microbial mat», *Appl. Environ. Microbiol.*, 70, p. 6920-6926.
- L. VILLANUEVA, A. NAVARRETE, J. URMENETA, D. C. WHITE i R. GUERRERO (2004), «Physiological status and microbial diversity assessment of microbial mats: the signature lipid biomarker approach», *Ophelia*, 58, p. 165-173.

La base de dades és un element en continu creixement que incorpora nous articles i treballs. També el web s'actualitza amb noves seccions, entre les quals la de classificació d'espècies microbianes a partir de les seves característiques ecofisiològiques inclou: *a)* bacteris fotosintetitzadors, *b)* bacteris que llisquen sobre el substrat, *c)* bacteris reductors de sulfat, *d)* espiroquetes, *e)* bacteris depredadors d'altres bacteris, *f)* bacils i cocs gramnegatius aerobis, *g)* bacils gramnegatius anaerobis facultatius, *h)* cocs grampositius, *i)* bacils i cocs grampositius formadors d'endòspores, bacils irregulars grampositius no formadors d'endòspores, nocardiformes i arquees. També

hi ha un apartat dels patògens de plantes i animals identificats a Catalunya. Una altra secció és la d'enllaços per a accedir a: *a)* webs de microbiòlegs, grups de treball i departaments de microbiologia, *b)* webs de diversitat microbiana, *c)* webs de matèries relacionades, *d)* webs de l'Institut Joan Lluís Vives (universitats) i *e)* webs de divulgació en microbiologia.

Participen en la realització del projecte Ricard Guerrero (com a director), Mercè Piqueras, Mercedes Berlanga i Xavier Roig, amb la col·laboració de Jordi Urmeneta i d'Antoni Navarrete.

Anàlisi preliminar de les propietats immunomoduladores dels fitosterols

Director: Francesc González i Sastre

En els últims anys, han aparegut evidències bibliogràfiques, tant en models animals com en assaigs *in vitro*, que indiquen una possible activitat biològica dels fitosterols sobre el sistema immunitari. Observacions realitzades en limfòcits humans de sang perifèrica que s'havien incubat amb β -sitosterol i el seu glucòsid demostraren una elevada resposta proliferativa en aquest tipus cel·lular i una major secreció de citocines del tipus Th₁ (IL-2 e IFN- γ) envers les de Th₂. Observacions similars s'han trobat en pacients amb el virus de la immunodeficiència

adquirida. També s'han estudiat les propietats d'una barreja de fitosterols en pacients amb tuberculosi pulmonar. Més recentment, s'ha descrit, en models experimentals de ratolins alimentats amb fitosterols preparats per una empresa catalana (Lipofoods de Gavà), canvis d'expressió de gens hepàtics i intestinals probablement involucrats en la funció immunitària.

Partint de les evidències disponibles, es proposa que aquests compostos poden presentar, a més, una activitat immunomoduladora no prou coneguda, però de gran interès, que podria ser dependent o independent de la seva acció hipocolesterolèmica.

Es proposa avaluar una possible influència immunomoduladora dels fitosterols sobre dos models ben diferenciats de processos inflamatoris *in vivo*, i per tant sobre un estat immunològicament actiu. En primer lloc, s'estudiarà aquest potencial efecte modulador sobre una situació d'inflamació intestinal causada per l'agent DSS (sulfat sòdic de dextrà). En segon lloc, s'avaluarà el possible efecte immunomodulador dels esteroles vegetals sobre un estat d'inflamació aguda induït amb oli de turpentina. L'oli de turpentina és un agent inflamatori que indueix la síntesi de proteïnes de fase aguda.

Bibliografia sobre biodiversitat a Catalunya

Director: Xavier Llimona i Pagès

Banc d'articles i altres fonts d'informació publicada sobre els organismes que viuen als Països Catalans, amb voluntat d'exhaustivitat en els referents a Catalunya.

L'accés a les dades publicades en revistes incloses a l'Index of Scientific Information (ISI) i a la base de dades BIOSIS és actualment prou assequible. Durant la preparació del report sobre recerca en el camp d'organismes i sistemes, s'ha pogut comprovar com moltes dades de tipus florístic, faunístic i ecològic, i en general, observacions (registres florístics i faunístics, treballs d'ecologia de camp, etc.) i informació gràfica i d'altres tipus sobre els éssers vius detectats a Catalunya, han estat publicades en periòdics o llibres d'abast local i en idioma no anglès i, per tant, no apareixen en una cerca feta a l'ISI o a la BIOSIS.

L'Institut d'Estudis Catalans ha cregut que si s'empenia una exploració completa dels periòdics i llibres que poden contenir dades sobre la biodiversitat de Catalunya, i se'n facilitava la cerca en línia, això permetria oferir, no sols un servei als que s'interessen pel patrimoni natural (coneixement, docència, gestió, valor indicador, etc.), sinó una acció molt necessària de difusió dels resultats

de molts investigadors, no pas poques vegades no professionals, que han portat a terme una tasca, a vegades modesta, però sovint meritòria i valuosa.

S'ha partit, doncs, d'una llista molt àmplia, amb voluntat d'ésser exhaustiva, de les publicacions. Un cop triats els treballs que contenien dades sobre biodiversitat, se n'ha fet una fitxa bibliogràfica, acompanyada de mots clau, de manera que, amb un programa informàtic adient i un cop posada la base de dades a la pàgina web de l'Institut d'Estudis Catalans, fos fàcil trobar els treballs d'un tema, grup taxonòmic, gènere, autor, etc.

Aquesta base de dades servirà també per a descobrir possibles treballs oblidats en el cas de grups ja tractats a les bases de BioCat, i per a ajudar a trobar fonts bibliogràfiques quan s'hi iniciï el tractament de nous grups taxonòmics.

La selecció de publicacions es basa en una llista de periòdics elaborada per Joan Maluquer, a la qual s'afegiran llibres i altre material publicat. L'anàlisi i indexació de les publicacions són realitzats per un biòleg, amb l'assessorament documental de la Secretaria Científica. Per cada article, les dades recollides són les següents: autor/s; títol; localització (revista, any, volum-número, pàgines); i paraules clau (proposades pels autors, extretes del títol i del resum, i afegides per l'encarregat de la indexació).

Treballs realitzats en la fase 1

A partir de la llista esmentada, la Secretaria Científica va sol·licitar fotocòpies de la pàgina inicial de cada article. El buidat de les publicacions ha començat per les del període 1996-2002, i ha comportat la tria dels documents amb dades sobre biodiversitat i l'extracció de les paraules clau, fins a un màxim de deu. D'una tria inicial de 46 publicacions de temàtica amb continguts predominantment de biologia, i 45 que, ocasionalment, porten articles del camp que ens interessa. S'ha obtingut còpia de les primeres pàgines dels articles de 44 revistes i, d'aquestes, s'han seleccionat i marcat amb mots clau, els articles del tema, corresponents a un total de 105 sumaris.

Pel que fa al desenvolupament informàtic, l'empresa Adaptativa Sistemas ha completat les fases d'anàlisi (determinar les necessitats documentals, des dels camps dels registres fins a la pantalla de consulta) i d'elaboració de l'eina informàtica requerida pel projecte (generació d'una primera base de dades, amb diversos registres de prova). Actualment, ja es disposa d'una base de dades de proves, desenvolupada amb el programari WINISIS.

L'any vinent es completarà l'apartat informàtic del projecte, amb la implantació, proves i refinament de la base de dades. Un cop finalitzat el producte informàtic, s'iniciarà la introducció de la

informació ja preparada i, al mateix temps, es completarà l'obtenció i anàlisi de les revistes i fonts bibliogràfiques pendents. Es farà una actualització de la base amb les publicacions posteriors a 2005 i s'iniciarà l'addició progressiva de les publicacions aparegudes abans de 1995.

Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)

Director: Màrius Foz i Sala

L'objectiu fonamental del Centre Català de la Nutrició de l'IEC (CCNIEC) és contribuir a l'avenç de la recerca bàsica i aplicada en nutrició i millorar la qualitat de la informació i de la formació nutricional de la societat.

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Centres de recerca», dins d'aquest mateix capítol.)

Espècies animals endèmiques de Catalunya. Projecte de catalogació i increment de visibilitat

Director: Xavier Bellés Ros

La finalitat del projecte és fer un catàleg de les espècies animals endèmiques de Catalunya. Un segon objectiu és posar a

l'abast de la comunitat investigadora seqüències de DNA amb informació filogenètica d'aquelles espècies endèmiques que tinguin un interès especial en aquest sentit.

L'elaboració del catàleg és la part més complexa, perquè implica la participació d'un nombre relativament alt d'especialistes diferents, amb diversos graus de disponibilitat envers el projecte present. Al llarg de l'any 2005, s'ha pogut completar la informació per al catàleg i redactar les fitxes específiques corresponents a l'ordre dels pal·lígrafs i tots els ordres de miriàpodes. Alhora, s'han posat al dia alguns grups fets anteriorment (*Mollusca*, *Diptera*, *Coleoptera Leptodiridae*, *Diplura*). També s'ha avançat en la confecció del catàleg del complex ordre dels lepidòpters, en què és especialment difícil discriminar entre espècies (o subespècies) vàlides i sinònimes.

Quant a les seqüències de DNA, s'han continuat amplificant i seqüenciant els gens 16S d'algunes espècies endèmiques de *Coleoptera Leptodiridae*, les quals podran ser utilitzades per a fer determinats estudis filogenètics d'aquesta família que ja estan programats. Quant al gen *wingless*, l'estudi del qual es va iniciar en el curs 2004, l'hem seqüenciat de dues espècies de coleòpters especialment interessants: *Dalyat mirabilis* i *Ildobates neboti*.

Flora i cartografia de les plantes i la vegetació

Aquest programa de recerca consta actualment de tres subprogrames:

- a) Flora i cartografia de briòfits
- b) Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans
- c) Cartografia de la vegetació de Catalunya

a) Flora i cartografia de briòfits

Directora: Creu Casas Sicart

Finalitat del subprojecte

Una vegada publicats els dos volums de la *Flora dels briòfits dels Països Catalans*, la finalitat immediata del subprojecte és l'acabament i la publicació d'una obra sobre les moltes de la península Ibèrica i les Illes Balears, que representa l'únic treball d'aquesta mena concernent als països del sud d'Europa. Atès el públic a qui va dirigida, s'ha decidit de publicar-la en anglès, amb el títol de *The moss flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*.

Un cop enllestida aquesta flora, es continuarà la publicació de l'atles *Cartografia de briòfits*.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

1. *The moss flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*

La flora de les moltes dels Països Catalans inclou el 84 % de les espècies con-

gudes al territori espanyol. Completant aquesta flora amb les espècies atlàntiques i amb els endemismes que es troben a la part occidental de la Península, el resultat pot ser de gran utilitat per a tots els briòlegs europeus. Amb aquesta nova flora es rendibilitza l'esforç fet, tant en la redacció com en la il·lustració de la flora de les moltes dels Països Catalans.

L'any 2005 s'ha enllestit l'obra (redacció de les descripcions morfològiques, il·lustracions de les espècies que s'han d'introduir i reestructuració de les làmines, adaptació de les claus de determinació i traducció a l'anglès). Malgrat que teníem previst de publicar-la aquest mateix any, finalment s'haurà de fer dins el primer trimestre del 2006.

2. *Cartografia de briòfits*

Un cop enllestides les diferents flores, es prepararen nous fascicles que faran referència únicament a la península Ibèrica i les Illes Balears. Atès que la brioflora de les illes macaronèsiques (Açores, Canàries, Madeira) és tan diferent de la europea, ha semblat adient deixar-la de banda i centrar-se en la cartografia ibèrica (incloses les Illes Balears).

Publicacions

BRUGUÉS, M.; MUÑOZ, J.; RUIZ, E.; HERAS, P. (2004). «*Sphagnaceae: Sphagnum*». A: GUERRA, J. [coord.]; CROS, R. M. [ed.]. *Flora briofítica ibérica*.

- Múrcia: Sociedad Española de Briología. 72 p.
- CASAS, C. (2004). «*Brachythecium turgidum* (Hartm.) Kindb. in the Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: New to the Spanish bryoflora». *Braun-Blanquetia*, 34, p. 9-10.
- (2004). «La reproducció vegetativa de les molses i els seus mecanismes d'adaptació al medi àrid». *Omnis cellula*, 4, p. 17-24.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (2004). *Flora dels briòfits dels Països Catalans*. Vol. II: *Hepàtiques i antocerotes*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 138 p.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÁEZ, L.; BALAGUER, P. (2004). «Referencias bibliográficas sobre la flora briofítica de las Islas Baleares». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 25, p. 33-40.
- CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÁEZ, L. (2004). «Els briòfits de la vall d'Alinyà». A: GERMAIN, J. [ed.]. *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural; 14), p. 223-235.
- CROS, R. M.; SÁEZ, L.; ROSSELLÓ, J. A. (2005). «*Plagiochasma appendiculatum* Lehm & Lindenb. (Marchantiales, Aytoniaceae), a species new to the European bryophyte flora». *Journal of Bryology*, 27, p. 3-6.
- GUERRA, J.; BRUGUÉS, M. (2005). «*Anoetangium*». A: GUERRA, J. [coord.]; CROS, R. M. [ed.]. *Flora briofítica ibèrica*. Múrcia: Sociedad Española de Briología. 72 p.
- HERAS, P.; INFANTE, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (2004). «Contribución a la brioflora del Pirineo Aragonés». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 25, p. 25-31.
- SÉRGIO, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; GARCIA, C. 2004. «New occurrence of *Scapania scandica* (Arnell & H. Buch) Macvicar in the Iberian Peninsula and phytogeographic significance». *Braun-Blanquetia*, 34, p. 17-19.

Objectius i pla de treball per al curs 2005-2006

Publicació de l'obra *The moss flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*.

Elaboració del volum v de la *Cartografia de briòfits*. Està previst d'incloure-hi, entre d'altres, les espècies del gènere *Sphagnum* i dels gèneres de l'ordre politricals que no apareixien en volums anteriors.

Inici del volum *The Hepaticae and Anthocerothae flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*. Aquest volum ha de ser un complement de la flora de molses que es publicarà l'any 2006.

b) Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans (ORCA)

Director: Xavier Font i Castell

Aquest projecte té antecedents un xic antics dins de l'IEC, ja que recull els estudis i els plantejaments del grup de treball ORCA (Organització per a la Cartografia de les Plantes Vasculares als Països Catalans), creat l'any 1982 dins l'antiga Secció de Ciències.

La finalitat del subprojecte és estudiar i representar amb exactitud la distribució geogràfica de les plantes vasculares dels Països Catalans i publicar els resultats dins de les sèries «Atlas Corològic» i «Catàlegs Florístics Locals», i també mitjançant la xarxa Internet. Abarca tres línies d'actuació complementàries: un banc de dades, un atlas corològic i una sèrie de catàlegs florístics locals. Els atlas de l'ORCA són ja una obra de referència obligada per als estudis de biogeografia i resulten molt útils per al coneixement i la gestió de la biodiversitat vegetal dels Països Catalans.

Estat actual del programa i realitzacions

1. Banc de dades de la flora dels Països Catalans (BDORCA)

Representa un dels molts projectes informàtics sobre biodiversitat existents als països avançats. Disposa d'una base de dades relacional i d'un programari

específic. Pretén aplegar totes les dades relatives als grups de plantes vasculares referides al territori d'estudi, recollint les indicacions precedents i posant-lo al dia contínuament. Les dades provenen de la bibliografia científica (no solament citacions florístiques, sinó també inventaris de vegetació) i dels nombrosos col·laboradors (vora un centenar). Tota aquesta informació es pot consultar per Internet.

Aquest curs la base de dades general de l'ORCA s'ha vist ampliada amb unes vuitanta mil citacions noves.

2. Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans

L'objecte d'estudi són tots els tàxons (uns quatre mil cinc-cents) dels grups dels pteridòfits (falgueres i afins) i dels espermatòfits (plantes amb flor) existents, autòctons o naturalitzats, als Països Catalans. L'*Atlas* aplega els mapes de distribució d'aquestes plantes, segons el reticle UTM de 10 × 10 quilòmetres, amb indicació explícita de la procedència de les dades només quan deriven de poques fonts d'informació (la resta de citacions es pot obtenir, si cal, a través del web del banc de dades). La metodologia emprada i la presentació dels resultats són comparables a les d'altres projectes equivalents. Tot i que bastants països de l'Europa septentrional i central disposen d'atles d'aquesta mena, a la zona meridional del continent, els Països Catalans

són els únics en què la preparació d'una obra d'aquestes característiques es troba ja avançada.

Aquests mapes són el resultat de la col·laboració desinteressada d'un centenar d'especialistes d'arreu del territori, i constitueixen una aportació considerable a la geografia botànica europea, tal com ha reconegut la crítica internacional.

Durant aquest darrer curs, s'ha publicat el volum 13 de l'*Atlas*, que fa referència a les plantes de les famílies compreses entre les escrofulariàcies i les plantaginàcies, des de l'espècie 2048 fins a la 2236 (276 mapes).

3. «Catàlegs Florístics Locals»

Aquesta sèrie promou l'estudi d'àrees geogràfiques corresponents a quadrats UTM de 10 quilòmetres de costat, seleccionades entre les més representatives, de manera que en conjunt donin una visió prou vàlida de la diversitat i la irregularitat florística del territori.

Es publiquen en forma de petits volums, cadascun dels quals dona informació resumida sobre la flora del quadrat en qüestió i inclou també informació general sobre l'àrea estudiada i sobre les característiques de la flora i el paisatge.

Aquest curs s'ha elaborat amb l'ajut de l'OCAL unes directrius, derivades de les publicacions fetes anteriorment, perquè a partir d'ara els catàlegs

segueixin una mateixa pauta formal. D'altra banda, s'ha preparat el volum 16 (corresponent al quadrat 317 E07 Castelló d'Empúries), de Josep Gestí, Lluís Vilar i Susan Watt, perquè sigui publicat a finals de l'any 2006.

Publicació

BOLÒS, O. de; FONT, X.; VIGO, J. [cur.] (2004). *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 13. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques.

c) Cartografia de la vegetació de Catalunya

Director: Josep Vigo i Bonada

L'objectiu d'aquest projecte és, globalment, continuar l'aixecament de mapes de vegetació de Catalunya i publicar els documents resultants.

En una primera etapa es pretén completar la sèrie de mapes a escala 1:50.000 corresponents als Pirineus catalans. Com a acció especial s'ha volgut editar el mapa de la vegetació de Catalunya, iniciat ja fa temps per altres vies (publicat el març del 2004).

L'equip que du a terme aquest projecte s'encarrega, no solament de l'establiment de criteris d'actuació i de les feines d'aixecament cartogràfic i digitalització dels documents, sinó també de l'elaboració de les maquetes dels mapes,

de manera que aquestes queden a punt per a ser editades.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

1. Sèrie de mapes de vegetació

de Catalunya a escala 1:50.000

Per a la confecció dels mapes d'aquesta sèrie es parteix de la tipologia sigmatista, utilitzada per molts països europeus i presa oficialment com a base general per a la classificació dels hàbitats de la Unió Europea. Aquests mapes no sols informen sobre la vegetació que hi ha a cada lloc, sinó que també són indicadors molt fins de les condicions de l'ambient. Dins un projecte teòric més general, que abraçaria tot Catalunya, el programa va adreçat a desenvolupar-ne una primera fase, referida a l'àrea pirinenca (dins el territori català autònom). Aquesta àrea afecta un total de vint-i-sis fulls topogràfics, alguns dels quals, però, no s'han de cartografiar tots sencers, bé perquè limiten amb els països veïns, bé perquè inclouen una certa proporció de superfície marina.

L'aixecament cartogràfic es basa en un mètode interpretatiu i un sistema semiòtic específics, i comporta interpretació d'imatges remotes i treball de camp. Tota la informació és informatitzada i aplegada en un GIS, i s'edita en suport de paper. Cada document cartogràfic conté el mapa general, amb les llegendes corresponents (hi són repre-

sentades les unitats fisiognòmiques, la vegetació potencial i la vegetació actual); tres petits mapes accessoris; dos transsectes de vegetació, i una memòria adjunta, amb informació general i ampliació de les llegendes.

Durant aquest curs s'ha acabat l'aixecament cartogràfic del full 253 (Organyà), s'han publicat dos fulls, reunits en un sol document, i s'han elaborat les memòries dels fulls 218-256 (Molló-Ripoll) i 213 i 214 (el Pont de Suert - Sort) per a ser publicades, junt amb els mapes ja impresos, a final d'any.

Publicació

CARRERAS, J.; FERRÉ, A.; GESTI, J.; MONJE, X.; VIGO, J.; VILAR, L.; VIÑAS, X. (2004). *Mapa de vegetació de Catalunya, 1:50.000: Molló 218 (37-10), Ripoll 256 (37-11)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Universitat de Barcelona.

Galeria de científics il·lustrats

Directora: Mercè Durfort i Coll

Aquest projecte té la finalitat de crear i alimentar una base de dades sobre científics catalans de renom i donar a conèixer la seva obra per mitjà del web de l'IEC.

La ciència en la història dels Països Catalans

Director: Ramon Parés i Farràs

El programa, realitzat conjuntament per la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia, té com a finalitat l'elaboració d'una història social de la ciència als Països Catalans des de la Catalunya comtal fins a la Guerra Civil, i pretén expressar de la manera més estructurada i orgànica possible el significat del corrent científic en l'evolució històrica de la societat i la cultura catalanes. L'obra és redactada per un ampli ventall d'experts externs procedents del món de la història, de la ciència i de la història de la ciència, coordinats per un petit comitè de redacció.

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Programes de recerca» de la Secció de Ciències i Tecnologia, dins d'aquest mateix capítol.)

Les plantes llenyoses dels boscos de Catalunya

Director: Jaume Terradas

Les finalitats del programa són:

1) Estudiar la diversitat de plantes llenyoses als boscos catalans, relacionar-la amb variables ambientals, estruc-

turals i de paisatge, i completar el mapa inicial amb dades del Tercer Inventario Nacional Forestal (IFN3).

2) Establir les riqueses màximes d'espècies llenyoses esperables en funció d'aquestes variables, i preparar una aplicació informàtica per a consulta a la xarxa.

3) Comparar riqueses d'espècies entre espais protegits i no protegits.

4) Caracteritzar els nínxols ecològics de les espècies llenyoses als boscos en funció de variables ambientals, estructurals i de parcel·la.

5) Analitzar la distribució de tipus biològics d'espècies llenyoses, especialment en funció de la seva forma de regenerar-se.

Els objectius per a l'any 2004-2005 varen ser modificats respecte als de la primera proposta de projecte en saber la reducció pressupostària. Els nous objectius per a aquest curs, que han estat assolits en la seva totalitat, són els següents:

1) Realització de l'estudi de la riquesa d'espècies llenyoses dels boscos de Catalunya.

2) Realització d'una caracterització estadística de l'ecologia d'unes setanta-cinc espècies llenyoses dels boscos de Catalunya.

Aquests objectius, han donat lloc a diferents treballs i comunicacions:

a) Del primer objectiu (estudi de la riquesa d'espècies llenyoses) s'ha derivat:

— Informe preliminar en català dels resultats obtinguts.

— Article científic sobre els resultats més globals: «Patterns of woody species richness in Catalonia, NE of Spain», en preparació.

— Article científic sobre una part de l'estudi de la riquesa d'espècies llenyoses i les característiques del paisatge: «Determinants of woody species richness in scot pine and beech forests: climate, forest patch size and forest structure» de H. Estevan, F. Lloret, J. Vayreda i J. Terradas. Enviat a la revista *Annals of Forest Science*, en revisió.

— Realització (encara no finalitzada) del treball de recerca del doctorat en ciències ambientals.

b) Del segon objectiu (caracterització de setanta-cinc espècies llenyoses) s'ha derivat:

— Informe preliminar en català dels resultats obtinguts de la caracterització.

— Article científic sobre estratègies de regeneració basat en les dades de plantes llenyoses: «Fire regenerative syndromes of forest woody species across fire and climatic gradients» de F. Lloret, H. Estevan, J. Vayreda i J. Terradas. Acceptat a la revista *Oecologia*.

Llibre vermell de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya

Director: Llorenç Sáez i Goñalons

El projecte tracta sobre les plantes vasculares endèmiques de Catalunya i aquelles que es troben en situació d'amenaça segons els criteris de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura i els Recursos Naturals (IUCN), de l'any 2001, utilitzats actualment per científics de tot el món. Es preveu la publicació d'un llibre de caràcter científic que inclourà informació específica per a totes aquestes plantes.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

Recopilació bibliogràfica

Hem continuat analitzant tota la bibliografia especialitzada relativa a plantes endèmiques i/o amenaçades existents o bé descrites del territori de Catalunya. En aquest sentit, el resultat més destacable ha estat que en el nostre estudi han de ser incloses dues plantes de la família de les compostes (un *Hieracium* i una *Pilosella*) com a endèmiques de Catalunya. D'altra banda, s'ha incorporat a la llista de tàxons alguna espècie no endèmica que ha estat recentment descoberta a Catalunya (*Atropa baetica*).

Treball de camp

Hem continuant treballant en el sentit de fer extensius els censos, les prospeccions

de noves poblacions (i en alguns casos els estudis demogràfics) de les plantes que considerem a hores d'ara com a amenaçades. Els resultats, en general, apunten vers una rebaixa del grau d'amenaça de les plantes, en altres casos ha revelat que es manté la raresa de les espècies, malgrat descobrir noves poblacions, i en determinades ocasions ha permès confirmar l'existència de poblacions indicades feia temps i que no havien estat relocalitzades en els darrers anys. Al llarg del 2005 hem comptat amb la col·laboració del personal del Cos d'Agents Rurals i tècnics del Departament de Medi Ambient i Habitatge en les prospeccions de camp realitzades a les comarques de Girona.

Entre les espècies treballades destaquem: *Anthericum ramosum*, *Aquilegia paui*, *Botrychium matricariifolium*, *Cachrys trifida*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Draba fladnizensis*, *Dryopteris remota*, *Gagea reverchonii*, *Gentiana angustifolia*, *Hieracium dertosense*, *Hieracium laniferum*, *Hieracium purpurascens*, *Hieracium vinyasianum*, *Limonium vigoii*, *Maianthemum bifolium*, *Pellaea calomelanos*, *Phleum arenarium*, *Potentilla pensylvanica*, *Salix tarraconensis*, *Spiraea crenata*, *Thymus willkommii*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Viola parvula* i *Woodsia alpina*.

Estudi material d'herbari

Aquest està centrat actualment, de forma especial, en el complex gènere *Hiera-*

cium, el qual compta amb nombrosos endemismes del nostre territori, la distribució dels quals i el seu estat de conservació són a hores d'ara insuficientment coneguts. Aquest treball es realitza actualment des de la Universitat Autònoma de Barcelona. Com a dada preliminar val a dir que alguna espècie considerada com a subendèmica de Catalunya perd la seva condició en tractar-se d'una planta molt més rara del que es pensava originalment (*Hieracium laniferum* Cav.). També estem realitzant estudis citogenètics per a establir el nombre cromosòmic d'aquestes plantes. Hem contactat amb l'especialista G. Mateo (Universitat de València) perquè col·labori en l'estudi d'aquestes plantes, ja que la seva experiència en el gènere pot ser útil per a establir la correcta identitat de tàxons endèmics dubtosos.

Establiment del catàleg de plantes endèmiques, aplicació de categories de la IUCN (2001)

A mesura que s'incrementa la quantitat d'informació (en especial la relativa als censos i a les prospeccions de noves poblacions) hem anat ajustant les categories d'amenaça d'acord amb els criteris de la IUCN (2001) de les plantes objecte del nostre estudi. Paral·lelament, hem procedit a confeccionar les fitxes de les espècies d'acord amb l'esquema que vam establir en la memòria original del projecte.

Reconstrucció del poblament humà de Catalunya; anàlisi genètica de restes del passat

Director: Jaume Bertranpetit
i Busquets

El poblament humà de Catalunya ha estat influït i modificat per nombrosos esdeveniments demogràfics i històrics, que han conformat el llegat biològic de les poblacions actuals. En aquest projecte, pretenem recuperar material genètic directament de restes de diferents èpoques del passat per poder caracteritzar la gènesi de la població catalana i traçar l'impacte genètic d'alguns dels moviments poblacionals que ens han afectat al llarg de la història.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

Al llarg d'aquest curs hem analitzat una mostra de disset individus ibèrics procedents principalment del jaciment d'Ullastret, dels quals hem recuperat la regió de control del DNA mitocondrial i n'hem obtingut la seqüència; es tracta d'individus executats de forma ritualística (alguns d'aquests amb un clau que travessa tot el crani) ja que els ibers incineraven els morts i, per tant, és impossible assolir grans mides mostrals. Els resultats genètics semblen indicar que els grups d'ibers tenien una diversitat genètica menor que les poblacions ibèriques actuals, la qual cosa pot estar associada a processos de

tribalització i endogàmia de les societats ibèriques i, per altra banda, confirmen una continuïtat genètica en les poblacions ibèriques entre el substrat preromà i l'actualitat.

Els resultats d'aquest estudi han estat tot just publicats a la revista *Annals of Human Genetics*, 69 (2005), p. 535-548. En els agraïments es fa constar explícitament l'ajut proporcionat per l'Institut d'Estudis Catalans en la consecució del projecte.

Traducció i anàlisi crítica de l'obra *Essai sur les problèmes biospéologiques*, d'Emil G. Racovitza, amb motiu del centenari del naixement de la bioespeleologia

Director: Xavier Bellés i Ros

L'any 1904 el biòleg Emil G. Racovitza descobrí l'isòpode cavernícola *Typhlocirolana moraguesi* a les coves del Drac, a Mallorca, un esdeveniment que la comunitat científica internacional ha considerat com el naixement de la bioespeleologia moderna. Un any després, Racovitza publicà en francès l'obra *Essai sur les problèmes biospéologiques*, que bastí les bases actualment vigents de la dita disciplina científica.

L'any 2004, la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC commemorà el centenari de l'esmentada efemèride amb la

publicació en català de *l'Essai sur les problèmes biospéologiques*, juntament amb una edició facsímil, i una anàlisi crítica a càrrec del membre de la Secció Xavier Bellés.

El dia 23 de novembre de 2004 es féu una presentació pública d'aquesta edició a la seu de l'IEC, en el marc

d'un acte acadèmic dedicat a l'estat actual de les recerques sobre la biologia dels éssers cavernícoles. En el marc d'aquest acte, Pere Oromí, de la Universitat de La Laguna, impartí una conferència sobre la fauna cavernícola de les illes Canàries en el context de la bioespeleologia actual.

Secció de Ciències i Tecnologia

Textos clàssics de la ciència

Direcció: Antoni Malet

Programa conjunt de la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia, la finalitat del qual és oferir al públic de llengua catalana la traducció de textos clàssics de la ciència moderna i contemporània en la seva llengua. Aquest projecte té una triple finalitat: *a)* acostar els clàssics de la ciència al lector culte però no necessàriament especialitzat en ciència; *b)* proporcionar instruments per a l'ensenyament, i *c)* ampliar dins el camp de l'alta cultura científica els referents en llengua catalana.

Estat actual del programa i realitzacions

Està en premsa el volum *Escrits científics i d'assaig* de James Clerk Maxwell, a cura de Joaquim Pla, i el volum *Zoologia filosòfica*, de Lamarck, a cura d'Agustí Camós.

S'ha començat el procés d'edició de la traducció del llibre de Johannes Kepler *Paralipòmens a Viteblí: Els orígens de l'òptica moderna*, i, finalment, s'ha encarregat i contractat la traducció i cura del volum de William Harvey, *De motu cordis - Sobre el moviment del cor*.

Contributions to Science

Director: Salvador Reguant i Serra

Aquesta publicació en llengua anglesa és una iniciativa de la Secció de Ciències i Tecnologia i de la Secció de Ciències Biològiques per a difondre internacionalment la recerca científica especialitzada que es duu a terme actualment als Països Catalans en qualsevol de les seves branques. És, doncs, una plataforma per a difondre el potencial científic i tecnològic del nostre país arreu del món. L'objectiu principal d'aquest projecte és reflectir la dimensió actual del nostre sistema de recerca i destacar-ne els principals indicadors de qualitat.

El projecte té l'estructura funcional següent:

— Comitè de redacció, format per un editor en cap, dos editors adjunts, un assistent editorial i una redactora.

— Consell editorial, format per catorze membres de la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia.

L'edició en paper, amb un tiratge de vuit-cents exemplars, és a càrrec del Servei de Producció Editorial de l'IEC. S'ofereix una subscripció gratuïta a tots els caps de grups de recerca consolidats i científics catalans residents a l'estranger, així com una tramesa institucional per als membres d'ambdues

seccions de ciències, les biblioteques universitàries dels Països Catalans i les quatre-centes principals biblioteques d'arreu del món.

El disseny, la producció i el manteniment de l'edició electrònica és a càrrec del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA).

En aquest curs 2004-2005, la publicació ha continuat la participació en el projecte de plataforma digital de revistes electròniques e-Revistas dins el portal Tecnociència, dirigit i coordinat per la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT) i amb el suport tècnic del Centre d'Informació i Documentació Científica (CINDOC) - CSIC.

En aquest curs 2004-2005 s'ha publicat el número 4 del volum 2 (vuitè de la sèrie), que té una extensió de cent seixanta-cinc pàgines.

Biblioteca Matemàtica Digital

Director: Carles Casacuberta

Coordinador: Jaume Amorós

El projecte Biblioteca Matemàtica Digital de la Secció de Ciències i Tecnologia és dut a terme per la Societat Catalana de Matemàtiques des de 2003, sota la coordinació del doctor Jaume Amorós de la Universitat Politècnica de Catalunya. Aquest projecte és part d'una iniciativa internacional anomenada *World Digital*

Mathematics Library (WDML) que es va configurar l'any 2002, principalment als Estats Units i a Europa, i que és coordinada per la Unió Matemàtica Internacional des de 2003. Els objectius d'aquesta iniciativa són els següents:

— Digitalitzar tota la bibliografia matemàtica del món.

— Disposar de mecanismes per extreure'n informació de manera manual o automàtica.

— Conservar-la per a la posteritat.

— Posar-la a la xarxa web per a la seva consulta universal i gratuïta.

La Unió Matemàtica Internacional promou projectes de digitalització a escala més petita i treballa per la compatibilitat i l'accessibilitat dels seus fruits. La Societat Catalana de Matemàtiques (SCM) s'ha fet responsable del tractament de la bibliografia matemàtica catalana per tal d'inserir-la en aquesta biblioteca matemàtica mundial, amb la col·laboració del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) i de les universitats catalanes.

La Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC ha contribuït a aquest projecte acceptant-lo com un projecte seu els anys 2004 i 2005. La SCM ha digitalitzat tots els exemplars del *Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*, des de l'any 1978 fins a l'actualitat. Es poden consultar des de principis de 2006 al portal Revistes Catalanes d'Accés Obert

(RACO) del CBUC i també en el web de la SCM. La digitalització de les altres revistes matemàtiques d'investigació de Catalunya s'està fent durant l'any 2005. Hi participen les revistes *Collectanea Mathematica* (UB), *Publicacions Matemàtiques* (UAB), *Mathware and Soft Computing* (UPC) i *Statistics and Operations Research Transactions* (Idescat).

Diccionari de Ciència i Tecnologia (DiCiT)

Direcció: Salvador Alegret i Sanromà

La finalitat del programa consisteix en la creació d'una base de dades terminològiques de ciència i tecnologia que es pugui consultar en el web institucional de l'Institut, que sigui una eina per a la correcció de textos científics i tecnològics, que faciliti l'elaboració de diccionaris de referència en llengua catalana, tant generals com especialitzats, en els diferents àmbits científics i tecnològics, i que promogui la terminologia científica i tècnica entre els estaments professionals i educatius.

Durant aquest curs s'ha constituït el Consell Supervisor del diccionari, format per Oriol Casassas (SECCB), Josep Vigo (SECCB), Joaquim Rafel (SF), Oriol Riba (SECCT) i Salvador Alegret (SECCT, director). S'ha contractat el becari Agustí Mayor, tècnic en terminologia

científica, i Laia Campamà s'ha encarregat de buidar els diccionaris de ciència i tecnologia que hi ha actualment al mercat, en anglès i en les llengües romàniques de més difusió, per tal d'establir-ne llurs característiques principals. També s'ha redactat un projecte i un pla de treball a partir de la documentació relativa a l'avantprojecte del DiCiT i s'han definit els camps terminològics del DiCiT: base de dades de terminologia científica i tecnològica (BDiCiT) i diccionari de ciències i tecnologia. Durant aquest curs també s'ha dut a terme la constitució de la comissió de treball sobre els requeriments de la plataforma informàtica de terminologia científicotecnològica (BDiCiT) (Glòria Bladé, del Servei d'Informàtica, Agustí Mayor i Salvador Alegret). Finalment, cal dir que Agustí Mayor ha estat el responsable de recollir la terminologia de ciències i tecnologia que apareix a les revistes i les publicacions de l'IEC.

La ciència en la història dels Països Catalans

Director: Ramon Parés i Farràs

El programa, realitzat conjuntament per la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia, té com a finalitat l'elaboració d'una història social de la ciència als Països Catalans des de la Catalunya comtal fins a la Guerra Civil.

Es pretén expressar de la manera més estructurada i orgànica possible el significat del corrent científic en l'evolució històrica de la societat i la cultura catalanes. L'obra és redactada per un ampli ventall d'experts externs procedents del món de la història, de la ciència i de la història de la ciència, coordinats per un petit comitè de redacció.

Estat actual del programa i realitzacions

Els objectius d'aquest curs han estat els següents:

- 1) Reestructurar la totalitat de l'obra en tres volums, en lloc dels dos inicials, i reajustar la totalitat del text.
- 2) Escriure textos complementaris i de presentació de l'obra.
- 3) Revisar la correcció del primer i el segon volum.
- 4) Obtindre les il·lustracions del primer volum i les autoritzacions.
- 5) Revisar el text acabat del primer volum i el disseny de la coberta a València.
- 6) Revisar el text reestructurat del segon volum i la correcció corresponent.

Matemàtiques a l'abast: de l'alemany al català

Directora: Pilar Bayer

L'objectiu del projecte és portar a terme la traducció al català d'una mostra d'ar-

ticles matemàtics que, escrits en llengua alemanya amb anterioritat a la Segona Guerra Mundial, han esdevinguts bàsics per al desenvolupament de temes actuals de la matemàtica.

Des de la data de concessió del projecte (el 20 de gener de 2005), s'ha portat a terme l'estudi, la traducció, el processament en TeX i la revisió de dos articles complets, que comptabilitzen un total de quaranta-set pàgines (vint-i-vuit del primer article i dinou del segon). També s'ha realitzat l'estudi, la transcripció completa de les fórmules en TeX i la traducció de mig article més, trenta pàgines d'un total de setanta-sis.

Els articles traduïts i revisats són els següents:

- DEDEKIND, Richard. «Schreiben an Herrn Borchardt über die Theorie der elliptischen Modul-Functionen». *J. Reine U. Angew. Math.*, 83 (1877), p. 265-292.
- FUCHS, Lazarus. «Ueber eine Klasse von Functionen mehrerer Variablen welche durch Umkehrung der Integrale von Lösungen der linearen Differentialgleichungen mit rationalen Coefficienten entstehen». *J. Reine U. Angew. Math.*, 89 (1880), p. 151-169.

L'article que es troba en fase de traducció i revisió és el següent:

- DEURING, Max. «Die Typen der Multiplikatorenringe elliptischer Funktionkörper». *Abh. Sem. Hamburg.*, 14 (1941), p. 197-272.

Millora del disseny de la tenora

Director: Joaquim Agulló i Batlle

La finalitat d'aquest programa és estudiar el redisseny de la tenora per tal de resoldre els problemes d'afinació i d'homogeneïtat tímbrica i de marge dinàmic que presenta, i que han estat debatuts per instrumentistes i constructors.

Amb l'assessorament dels membres de l'equip de recerca Jaume Vilà, professor de tenora, i Pau Orriols, constructor de tenores, es van definir les millores que cal introduir a la tenora després d'una anàlisi acurada dels estudis previs fets des de l'àmbit dels músics i dels constructors en les *Jornades de treball sobre la tenora*, fetes el 1999, i de les conclusions de la reunió de la Comissió per a la Millora de la Tenora, feta a Llavaneres, per tres professors de tenora i tres constructors com a epíleg de les jornades esmentades.

S'ha desenvolupat un programari de redisseny de la tenora basat en càlculs freqüencials que determinen les freqüències de ressonància de la columna d'aire de la tenora per a cadascuna de les seves digitacions. Tot i que en un futur proper s'introduirà el càlcul temporal, atès que pot ser més simple i exportable a l'àmbit dels constructors perquè prevegi petites modificacions de disseny, el càlcul freqüencial és necessari en una primera etapa perquè es correlaciona més directament amb les mesures objectives del so

de l'instrument que es poden obtenir experimentalment de manera molt precisa, que són les freqüències de ressonància.

Aquest programari ha estat desenvolupat pel becari Jordi Campos sota la direcció d'Ana Barjau, membre de l'equip investigador. Jordi Campos és músic professional de tenora i és titulat superior en imatge i so per l'Escola d'Enginyeria La Salle (Universitat Ramon Llull). El seu projecte de fi de carrera, «Càlcul, assaig i construcció d'instruments musicals de llengüetes», que va ser dirigit per Ana Barjau, el va familiaritzar amb les metodologies emprades en el programari.

En el seu estat actual, el programari parteix de les següents dades objectives d'un instrument existent:

— mides geomètriques del perfil intern (diàmetre del tub al llarg de l'instrument; posició, diàmetre i alçària dels forats)

— freqüències de ressonància experimentals per a totes les digitacions (amidades a partir d'un assaig de resposta freqüencial fet a l'extrem del tudell, sense canya).

A partir d'aquesta informació i de les freqüències del so real de l'instrument, el programari calcula de manera automàtica els canvis geomètrics que s'han d'introduir perquè assoleixi una afinació determinada. Els càlculs es basen en matrius de transferència freqüencials de tubs cilíndrics i cònics, i de branques

laterals, usals en l'àmbit dels filtres acústics.

Actualment, s'està dissenyant el prototipus 1. Es fa a partir de mesures fetes anteriorment, atès que el nou banc de mesura de les freqüències de ressonància no està encara en una fase plenament operativa.

En paral·lel al desenvolupament del programari s'ha treballat en la millora del banc de mesura de les freqüències de ressonància per a obtenir una mesura precisa dels components real i imaginari de la impedància acústica a l'entrada del tudell. Les proves es fan per escombrada freqüencial i la impedància es calcula a partir del senyal de dos micròfons situats en un tub que condueix el so d'un altaveu a l'entrada del tudell. Es fa servir un total de tres micròfons per a poder-ne emprar dos, separats convenientment per a la gamma freqüencial de l'assaig. Aquest banc de mesura és desenvolupat pel membre de l'equip de recerca Sergi Soler, sota la direcció de Joaquim Agulló, responsable del projecte.

Protecció dels sòls de Catalunya i les Illes Balears

Director: Jaume Porta

La Secció de Ciències i Tecnologia duu a terme un projecte adreçat a la protecció dels sòls de Catalunya i les Illes Balears.

S'ha estat treballant en el contingut i disseny de la pàgina web. La finalitat de la pàgina és la de facilitar l'accés a tots els usuaris d'informació de sòls de Catalunya i les Illes Balears a la documentació cartogràfica de sòls disponible en el moment actual, perquè pugui ser utilitzada en planificació territorial (assignació d'usos al territori), agricultura, medi ambient, educació ambiental, treballs de recerca, etc. D'aquesta manera, en conèixer la distribució i qualitat de les diferents unitats de sòls, es podran desenvolupar estratègies per a protegir els sòls de millor qualitat amb un enfocament de sostenibilitat.

El projecte ha identificat les fonts d'informació, ha recopilat la informació cartogràfica i l'ha agrupat en: cartografia actual i cartografia d'interès històric. Cada mapa es documenta amb una fitxa tècnica, preparada específicament en el marc del projecte. Està previst que la informació sigui accessible de manera estàtica (escanejat) i es proporcioni un enllaç amb la institució que hagi produït cada mapa i, en un futur, hi hagi un altre enllaç amb una versió digitalitzada de cada mapa.

La pàgina web proporcionarà informació sobre protecció de sòls, sobre mapes de sòls, catàleg de sèries de sòls, mapes de sòls existents a Catalunya i les Illes Balears i base de dades bibliogràfica. Un conjunt de cercadors permetran obtenir informació cartogràfica de sòls

amb entrades per sèries de sòls i per termes municipals.

S'ha elaborat el text base que documenta la pàgina web i s'han establert els contactes amb institucions i amb el Servei d'Informàtica de l'IEC, de manera que la pàgina pugui estar disponible, en període de proves, un cop s'hagin signat els convenis de col·laboració entre l'IEC i les institucions que han produït la informació cartogràfica, de la qual des de l'IEC es vol contribuir a donar difusió, i fer-ne un estudi que orienti els usuaris.

L'equip, dirigit pel membre de l'IEC Jaume Porta i Casanellas, està constituït per un conjunt d'experts en el tema objecte del projecte: Miquel Aran, Jaume Boixadera, Marta López-Acevedo, Núria Llusà, Rosa M. Poch, M. Rosa Teira i Josep M. Villar.

Servei d'Arxius de Ciència

Directors: David Jou i Mirabent
Xavier Roqué

El Servei d'Arxius de Ciència (SAC) és un programa auspiciat per la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica. També hi dona suport la Universitat Autònoma de Barcelona, a través del Centre d'Estudis d'Història de les Ciències, i l'Arxiu General, però és obert a la participació d'altres institucions i universitats. Integren la Comissió Gesto-

ra del Servei d'Arxius de Ciència un grup de científics, historiadors de la ciència i arxivers que comparteixen l'interès pel patrimoni de la ciència contemporània. El SAC no disposa d'una seu pròpia ni és en si mateix un arxiu, sinó un instrument per a canalitzar els fons dels científics catalans vers la xarxa d'arxius, així com un punt de recollida i distribució d'informació.

Aquest programa pretén assolir els objectius següents:

— Reunir informació sobre els arxius existents de científics dins les terres de parla i cultura catalanes: localització, contingut i estat de classificació, accés a la consulta, etc.

— Contribuir al tractament d'aquells fons que ja han estat dipositats en un arxiu, biblioteca o museu, però que no disposen d'instruments de referència.

— Assessorar persones i institucions sobre el dipòsit i la gestió del patrimoni documental de caràcter científicotècnic.

— Fomentar la conscienciació pública de la importància d'aquest patrimoni.

— Difondre la informació recollida i l'estat dels projectes empresos a través d'Internet i de publicacions.

Les accions realitzades pel SAC durant aquest curs han estat les següents:

— Recerca de fons d'arxiu científics i visites informatives.

- Remodelació de la pàgina web del SAC.

- Realització de tractaments.

- Realització de tasques de difusió.

La recerca de fons d'arxiu científics és l'eix fonamental del nostre projecte i ha estat desenvolupat durant el transcurs de tot el període. Aquesta acció ha estat sostinguda sobre dues tasques complementàries: la recerca d'informació a distància, és a dir, per via telemàtica o per correu postal, i les visites a centres dipositaris de fons.

En relació amb el primer punt, cal dir que cada cop trobem més comprensió dels nostres objectius, activitats, etc., per part dels centres dipositaris dels fons. D'aquesta forma hem vist incrementar de manera important la informació sobre fons d'arxius científics.

Durant aquest període hem realitzat nombroses visites informatives per tal de donar a conèixer el Servei, trobar fons d'arxiu, fer assessorament arxivístic, etc. De totes aquestes visites, hem de destacar les realitzades al Museu Marítim de Barcelona i al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, on s'han establert uns marcs per a futures col·laboracions; al Museu d'Història de la Medicina de Catalunya del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya, a l'Institut de Paleontologia Miquel Crusafont, i al Laboratori de Llum del Síncrotró, on s'ha començat els

tractament, amb la realització de catàlegs, dels seus fons d'arxiu.

Si la recerca de fons és l'objectiu principal del SAC, l'eina bàsica per al seu desenvolupament i difusió és la pàgina web. Així, les tasques de planificació, disseny, realització tècnica i de continguts, correccions i canvis, etc., han estat un element d'actuació destacat i l'assoliment d'aquestes ha estat motiu de nombroses reunions entre els membres del SAC i l'empresa externa encarregada de la realització tècnica, Unaymedia.

Com a resultat de tota aquesta feina estem en disposició de presentar, durant el primer trimestre del 2006, la nova pàgina web del Servei que augmenta en quantitat la informació de fons d'arxiu localitzats i, sobretot, en qualitat els serveis que ofereix als seus usuaris. D'una manera molt somera podem avançar que inclourà, a més a més dels índexs de recerca de l'antiga pàgina, una base de dades molt potent per a la gestió de la informació, un disseny més modern i planer i, com a gran novetat, una base de dades per a realitzar cerques als catàlegs realitzats pel SAC. Aquest és un fet molt rellevant per la utilitat que tindrà per als investigadors, alhora que posa el nou web al mateix nivell que les millors pàgines web internacionals de continguts anàlegs.

En relació amb el punt anterior, trobem els tractaments sobre la documentació realitzats pel SAC. Aquests cor-

responen a l'elaboració de catàlegs, tots sota un mateix criteri d'actuació (base de dades Access) i d'acord amb les normes marcades per la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC), així com actuacions de conservació preventiva i, en alguns casos, actuacions en la documentació malmesa.

Durant aquest període s'han continuat i encetat diferents tractaments:

— *Albert Dou i Màs de Xexàs.* El tractament començat durant el període anterior ha continuat aquest any amb un únic canvi a destacar, la incorporació de Sonia Camanforte, becària de l'Escola de Gestió i Administració de Documents (ESAGED), el juliol de 2005. Com a novetat d'aquest tractament hem d'esmentar que també s'han realitzat tractaments antifúngics de nivell baix i mitjà. Actualment, estem en l'última fase de catalogació de la documentació.

— *Fons del Museu d'Història de la Medicina de Catalunya.* A principis d'any es va decidir començar el tractament d'aquest fons, contractant José Joaquín Varela. A causa de la diversitat de documentació, en aquests moments s'ha tractat un 40 % de la documentació.

— *Institut Paleontològic Dr. Miquel Crusafont.* El juliol de 2005 es va encetar el tractament de la documentació personal del paleontòleg Miquel Crusafont. Per a la realització d'aquesta tasca es va contractar Carlos Acosta. Com que la major part de la documentació és

epistolar, la tasca de catalogació és més acurada i, per tant, més lenta. Per aquesta raó, actualment s'ha tractat un 15 % de la documentació.

— *Consorci Font de Llum de Síncrotró (CFLS), ALBA.* Encara que el CFLS és un centre de nova creació i, per tant, no disposa de fons històrics, pel fet de tractar-se de la primera o segona instal·lació científica estatal, amb l'observatori astronòmic de les Illes Canàries, es va decidir elaborar un catàleg dels seus documents, i així evitar pèrdues d'informació per als futurs investigadors. Un cop establerta la voluntat d'actuació, es va celebrar una reunió entre el personal del SAC amb Marià Sazatornil, gerent del CFLS, i amb Ramon Pasqual, director del CFLS, per a establir les bases de la col·laboració. Aquesta es va materialitzar a finals del curs i va ser duta a terme per Sonia Camanforte, que alternava aquest fons i el d'Albert Dou.

— *Esteve Terrades.* Encara que aquest fons va ser tractat anteriorment a l'Institut d'Estudis Catalans per Lúcia Arbués, el fet d'incorporar a la nova pàgina web del SAC un cercador als catàlegs feia necessària una adequació de formats. Així, es va contactar amb Lúcia Arbués per a comunicar-li la voluntat que fos ella la persona encarregada de realitzar aquesta tasca.

Paral·lelament a totes aquestes accions és de vital importància la realització de tasques de difusió. Aquestes han

de servir per a donar a conèixer el SAC, fer recerques de fons de científics i d'institucions científiques catalanes dintre i fora del territori nacional, fomentar vincles de col·laboració amb diferents centres i fomentar la conscienciació pública de la importància d'aquest patrimoni.

En relació amb la difusió dintre de Catalunya, cal comentar que aquesta s'ha realitzat, principalment, amb les visites informatives a nombrosos centres, tal com anteriorment hem exposat.

La difusió del SAC en l'àmbit estatal s'ha realitzat gràcies a diferents accions, entre les quals hem de destacar les dues visites a Madrid. En la primera es van realitzar contactes molt interessants en diferents centres: Museo Nacional de Ciencias Naturales, Real Sociedad Española de Ciencias Naturales, Real Jardín Botánico, Residencia de Estudiantes del CSIC, etc. i durant la segona es van realitzar contactes amb diferents membres de la comunitat universitària espanyola i amb el Museo Vasco de Historia de la Medicina y de las Ciencias.

La difusió del SAC en l'àmbit internacional es va concretar en la presentació d'una ponència informativa dels progressos del SAC al congrés internacional organitzat pel grup CASE amb el títol «Future Prof II» i celebrat a Munic l'abril del 2005. L'assistència a aquest congrés va propiciar la consolidació d'importants contactes internacionals i la creació de nous contactes. De tots

aquests cal destacar els fets amb centres tan importants com el National Cataloguin Unit for the Archives of Contemporary Scientists, l'American Institute of Physics, la Universitat de Melbourne, la Universitat d'Estrasburg, etc. Fruit de tot això, el SAC ha estat convidat novament a participar en el proper congrés del CASE, que se celebrarà a Estrasburg l'abril de 2006, així com a publicar un article a la prestigiosa revista *Journal of Archival Organization* (JAO).

Dintre d'aquest apartat també hem de fer esment als vincles de col·laboració establerts amb el centre UK Data Archive de la Universitat d'Essex.

Síntesi d'esllavissades de Catalunya

Director: Jordi Corominas i Dulcet

L'objectiu és fer una síntesi dels esllavissaments a Catalunya, crear una base de dades associada georeferenciada i fer-les accessibles als organismes de l'Administració, a la comunitat científica i als ciutadans en general.

Els treballs realitzats han estat els següents:

— Preparació de la fitxa model de les esllavissades. S'han definit tres nivells d'informació: un de molt general de situació i identificació del moviment; un segon nivell amb informació bàsica (tipus de moviment, materials implicats,

dimensions, data de formació o de reactivació, etc), i un tercer nivell amb informació tècnica detallada.

— S'ha posat a punt el model de fitxa en una base de dades (Access) suportada amb una plataforma ArcView (Arc View 3.2). Actualment, hem començat a fer proves per tal de veure la idoneïtat de la fitxa i del seu format.

Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya

Director: Josep Enric Llebot
Rabagliati

L'Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya és un estudi que ha promogut i finançat el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS) de la Ge-

neralitat de Catalunya i el Servei Meteorològic de Catalunya, que es realitzà des de l'IEC. S'inicià el mes d'octubre de 2002 i tingué un temps d'execució de divuit mesos. L'estudi fou dirigit per Josep Enric Llebot i aplega prop d'una cinquantena d'experts que han analitzat, des d'una perspectiva pluridisciplinària i centrant-se en Catalunya, la detecció i les causes del canvi climàtic, les accions de mitigació i adaptació i l'estructura de repartiment de competències i política que incideix sobre les accions administratives i de govern enfront del problema.

El treball es cloué amb la presentació pública de l'edició el dia 17 de maig de 2005 a l'Auditori del Palau de la Generalitat de Catalunya, sota la presidència del conseller primer, el president de l'IEC, el president del CADS i el director del Servei Meteorològic de Catalunya.

Atles Lingüístic del Domini Català

Directors: Joan Veny i Clar

Lídia Pons i Grieria

Les finalitats d'aquest programa són les següents:

1) Formació d'una base de dades que contingui les respostes a un qüestionari lingüístic de 2.452 preguntes, en formes codificades convertibles a transcripció fonètica i en formes ortogràfiques, corresponents a cent noranta poblacions de tot el domini lingüístic.

2) Explotació cartogràfica dels materials de la susdita base de dades. Se'n preveu la publicació de nou volums.

3) Com a part complementària, constitució d'un recull d'etnotextos del català oriental i occidental, enregistrats en cinta magnetofònica durant les enquestes, en transcripció fonètica i en grafia convencional i amb il·lustracions de cultura material.

4) Preparació d'un petit atles lingüístic del domini català. Es tracta d'una col·lecció de mapes en format DIN A4, de caràcter divulgatiu, basada en una selecció de temes i enunciats de l'ALDC i en una presentació cartogràfica en colors, acompanyada de breus comentaris lingüístics. Aquests mapes impliquen una interpretació de les dades de tipus fonètic, morfològic i lèxic del català i han de servir per a il·lustrar, de cara a un públic no especialitzat,

tant la continuïtat dels trets lingüístics al llarg de tot el domini com les característiques més específiques de cada dialecte.

5) Digitalització del material sonor enregistrat. Es tracta de fer una còpia digital de totes les cintes gravades durant les enquestes i, en una fase posterior, de procedir al seu etiquetatge.

6) Implementació en xarxa de les dades dels nou volums cartografiats.

Estat actual del programa i realitzacions

1) *Atles lingüístic del domini català*: s'ha procedit a la preparació dels materials corresponents al volum tercer, format pels capítols «4. La família: cicle de la vida», «5. Món espiritual: l'Església. Festes religioses. Creences», «6. Jocs», «7. Temps cronològic. Meteorologia» i «8. Topografia»; aquesta preparació comprèn la revisió dels materials que formen la base de dades, la confecció dels mapes i de les llistes de preguntes no cartografiades i l'ordenació del material fotogràfic.

2) Etnotextos: s'ha iniciat la transcripció fonètica i convencional de textos del català nord-occidental.

3) Petit atles lingüístic del domini català: partint del mapa de fons polygonitzat, s'ha aplicat el programa informàtic més adequat i s'ha procedit a les primeres proves cartogràfiques.

4) Digitalització de les cintes gravades: els treballs es troben en curs.

**Cooperació en Neologia Catalana:
desenvolupament d'una plataforma
de treball en xarxa via Internet**

Directora: M. Teresa Cabré i Castellví

Els objectius generals d'aquest projecte són set:

1) Crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permeti consultar les dades de l'Observatori de Neologia (OBNEO) via web i incorporar la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques.

2) Desenvolupar una plataforma web de treball que permeti treballar en xarxa via Internet.

3) Posar en marxa un mètode de recerca cooperativa que integri grups dels diferents dominis del català.

4) Facilitar als organismes lingüístics materials per a l'actualització del corpus lèxic de la llengua d'acord amb les tendències manifestades en la creació i l'ús de neologismes.

5) Proposar noves estratègies de detecció automàtica de neologia formal que millorin el Sistema d'Extracció Automàtica de Neologia (SEXTAN).

6) Desenvolupar estratègies de detecció (semi)automàtica de neologia semàntica.

7) Contrastar les tendències de creació de lèxic nou en les diferents llengües romàniques.

Els objectius concrets per al 2005 eren els dos següents:

Primer trimestre: crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permeti incorporar la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques i facilitar materials per a l'actualització del corpus de la llengua:

— Disseny de l'estructura de dades

— Desenvolupament del mòdul de migració dels neologismes

— Disseny de la pàgina web d'accés a la informació

— Desenvolupament del mòdul de registre d'usuaris

— Desenvolupament de l'entorn de consulta bàsica: cerca simple i cerca complexa

— Proves

— Desenvolupament de l'ajuda

— Millora de les condicions d'exportació de les cerques

— Documentació.

Segon i tercer trimestre: desenvolupar una plataforma web de treball en neologia multilingüe en xarxa via Internet:

— Estudi del disseny de l'estructura

— Elaboració de l'estructura

— Desenvolupament de la pàgina d'accés a la informació

— Desenvolupament del mòdul de registre d'usuaris

- Desenvolupament de l'entorn de treball: creació de la fitxa de buidatge
- Desenvolupament de l'entorn d'administració
- Proves
- Desenvolupament de l'ajuda
- Instal·lació
- Documentació.

Durant el curs 2004-2005 hem dut a terme tots els objectius que el projecte es proposava.

En el primer trimestre s'ha creat una plataforma d'accés a la base de dades de neologismes del català i del castellà que permet introduir tots els buidatges d'altres grups que treballin en neologia amb la mateixa metodologia. Actualment es pot consultar gratuïtament a través d'Internet a l'adreça electrònica següent: <http://bobneo.iula.upf.edu/>. Aquest recurs permet, tal com s'havia previst, fer cerques bàsiques i cerques avançades. Té un sistema d'accés de nivells d'usuaris: usuari sense registrar, usuari registrat i usuari col·laborador, que permet fer cerques sobre una part o la totalitat de les dades. El recurs està totalment documentat.

Durant el segon i tercer trimestre s'ha treballat en el desenvolupament d'una plataforma de treball neològic a través d'Internet que sigui multilingüe. La plataforma OBNEO ja està acabada i en funcionament per a la llengua catalana i per a la llengua castellana.

Tots els col·laboradors de l'Obser-

vatori estan treballant ja amb aquesta nova plataforma i la valoració és molt positiva. La plataforma permet treballar ja en grups d'usuaris diferents que visualitzen dades que procedeixen de fonts de buidatges diferents. A més a més, la plataforma de treball preveu quatre tipus d'usuaris segons quina sigui la seva funció: col·laborador, revisor, gestor i administrador.

Finalment, i en relació amb la plataforma, s'ha creat una Bústia neològica que permet a qualsevol parlant de la llengua catalana enregistrar un neologisme procedent d'un mitjà de comunicació. Aquest neologisme, una vegada revisat, forma part de la base de dades de l'Observatori, i, per tant, és consultable a través de la plataforma d'accés a la informació Banc de l'Observatori de Neologia (BOBNEO).

Actualment, estem treballant en l'ampliació de la plataforma per poder registrar neologismes dels diversos dialectes de la llengua catalana. A la plataforma es pot declarar la llengua, però encara no un dialecte o un territori.

Diccionari del Català Contemporani - Diccionari descriptiu de la llengua catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La finalitat del programa és elaborar un diccionari descriptiu del català sobre la

base dels recursos constituïts en la primera fase del projecte Corpus textual informatitzat de la llengua catalana (CTILC). El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDL) és l'obra lexicogràfica que té com a objectiu la definició de les unitats lèxiques de la llengua, des del punt de vista del seu contingut i de la seva utilització real sense restriccions basades en criteris prescriptius.

Estat actual del programa i realitzacions

Progressió en els treballs de redacció

Fins a finals d'agost de 2005 s'han redactat 22.948 articles de diccionari, que es distribueixen en 16.827 articles principals i 6.121 articles secundaris.

Considerant particularment les dades referides al curs 2004-2005, s'han redactat 6.305 articles fins a finals d'agost. Si prenem en consideració el mateix període del curs anterior (en què es van redactar 4.311 articles), s'ha produït un augment relatiu del 46 % en el ritme de redacció d'articles. Aquest augment permet suposar, si el projectem sobre la referència de les dades quantitatives corresponents a l'any passat, que s'arribarà a finals de 2005 amb una xifra no inferior a 24.000 articles redactats.

Difusió externa de les dades

A començaments de l'any 2005 (14 de gener) fou presentada oficialment l'edició electrònica del DDL, en un acte institucional del qual es van fer ressò la

major part dels mitjans de comunicació catalans. L'acte fou presidit per Josep Laporte, president de l'IEC, i comptà amb la participació de Joan Martí, president de la Secció Filològica; Joaquim Rafel, director del projecte; Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, i Salvador Barberà, secretari general de Política Científica i Tecnològica del Ministeri d'Educació i Ciència. Els membres del Consell de Direcció també assistiren a l'acte com a convidats.

La versió electrònica del DDL havia estat presentada al Consell de Direcció del projecte en la reunió celebrada el 6 d'abril de 2004. Un cop tingué el vistiplau del Consell de Direcció, fou presentada al Ple de la Secció Filològica en la reunió de juny de 2004; la Secció hi donà la seva conformitat i aprovà que es fes pública a través d'Internet.

En el moment de ser posat a Internet, el DDL contenia més de 18.000 articles acabats de redactar i, per tant, plenament consultables. Durant el mes de gener de 2005, es reberen més de 2.000 peticions de registre d'usuaris externs, i es consultaren un total de 4.775 entrades.

Aquesta versió electrònica del DDL constitueix una de les característiques més distintives del projecte i més innovadores pel que fa a la tècnica lexicogràfica, que supera de molt la con-

cepció dels diccionaris publicats electrònicament: la recuperació de la informació per a la construcció dels articles en la seva forma final es realitza en temps real sobre la base de dades del DDLC. L'usuari, així, accedeix a una versió de l'article permanentment actualitzada que conté *exactament* les informacions que s'han incorporat a la base de dades fins al dia de la consulta. Qualsevol modificació de qualsevol dels articles introduïda a la base de dades es fa immediatament accessible a l'usuari. El fet de mantenir el diccionari en base de dades permet, alhora, facilitar en un grau màxim les operacions de validació estructural i de coherència de totes i cadascuna de les informacions que conté o que s'hi incorporen. Un sistema d'enllaços permet accedir a tota la informació vinculada de l'article (flexió, derivats, remissions, etc.) de forma instantània.

Epistolari Josep Sebastià Pons

Director: August Bover i Font

Edició de les cartes trameses o rebudes per Josep Sebastià Pons que reflecteixen les seves relacions amb els escriptors i gent de cultura dels Països Catalans i d'Occitània.

La feina no va començar fins al mes de maig. Hi van treballar la becària,

senyora Irene Boada, i el becari, senyor Jordi Raventós.

Durant aquest període s'han fixat els criteris d'edició.

S'han transcrit les cartes adreçades a Francesc Matheu (anys vint).

S'han controlat i ordenat les cartes rebudes per Tomàs Garcés durant els anys vint, trenta, quaranta i seixanta i s'han transcrit.

S'han localitzat les cartes adreçades a Josep Maria de Casacuberta i a Pau Casals.

Ha començat a aparèixer, també, alguna carta de la germana de Josep Sebastià Pons, la també poeta Simona Gay. Segurament l'epistolari de Simona Gay serà molt més petit que el del seu germà, però crec que val la pena de recollir-lo de passada.

I han començat els contactes per tal de treballar en els arxius de Joan Triadú i Pere Verdaguer.

Estudis Romànics

Director: Antoni M. Badia
i Margarit

Director adjunt: Joan Veny i Clar

Prosegueix la publicació de la revista, que apareix anualment, dedicada a la lingüística, la filologia, la crítica literària i les literatures de la Romània, sense limitacions de tema, de metodologia ni de

cronologia. Té el suport d'un consell científic de setze romanistes de diversos països d'Europa i Amèrica i és preparada per un comitè de redacció de vuit membres. Els articles de presentació espontània són sotmesos a avaluadors externs, el veredict de dels quals condiona l'admissió o les modificacions pertinents de l'article. Cada article és acompanyat d'un resum (en la llengua de l'original i en anglès) i de cinc mots clau. Hi són admesses col·laboracions en qualsevol llengua romànica (i també en alemany i en anglès).

En el curs 2004-2005 el Comitè de Redacció va preparar el volum xxvii que aparegué a l'abril de 2005. A més de les parts habituals —articles, miscel·lània (o articles breus), recensions, crònica, necrologies i suport informatiu—, aquest volum conté, sota el títol de «Palaestra», les intervencions en una taula rodona celebrada a la Universitat de Barcelona el 15 de gener de 2004.

El pla de treball per al curs 2005-2006 consistirà en la preparació del volum xxviii de la revista: recollir originals, llegir-los i revisar-los, i adequar-los per a la publicació. Està previst que les seccions siguin les habituals i es prenen les mesures perquè el volum conservi l'homogeneïtat que caracteritza la revista.

Glossarium Mediae Latinitatis

Cataloniae

Director: Joan Bastardas i Parera

El Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae (GMLC) és un projecte lexicogràfic que es duu a terme en el si de la Institució Milà i Fontanals del Consell Superior d'Investigacions Científiques (IMF-CSIC), com a fruit de la col·laboració entre el Departament de Filologia Llatina de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona i el Departament d'Estudis Medievals de la Institució Milà i Fontanals.

El projecte s'articula, actualment, en dues línies de treball complementàries i indissociables: d'una part, la publicació en paper d'un diccionari de llatí medieval, llengua escrita en què afloraven indicis i testimonis evidents de la llengua romànica parlada, el català; d'altra part, la digitalització i el tractament informàtic dels textos que constitueixen la base documental a partir de la qual s'elabora el diccionari.

Llengua i territori a Ponent i l'Alt Pirineu (I). El patrimoni etnolingüístic al Pirineu i Prepirineu occidentals i al nord de la Franja

Director: Ramon Sistac i Vicén

Inventari patrimonial lingüístic i estudi de la incidència dels canvis en la geogra-

fia humana i física (construcció de pantans i despoblació) sobre el dialecte autòcton al territori del piemont pirinenc central, inclosa la zona de frontera administrativa entre Catalunya i Aragó (Ribagorça). Estudi de la transformació dels grups socials implicats, investigació toponímica i estudi dialectològic i sociolingüístic que permeti analitzar la dinàmica dels dialectes de frontera/transició. Inventari d'història oral i literatura popular d'una generació a punt de desaparèixer.

Ha estat realitzada la tasca de recollida de dades dialectals i onomàstiques, la gravació digital i posterior transcripció ortogràfica d'etnotextos a les poblacions següents:

— La Llitera: Camporrells.

— La Noguera: Àger, els Masos de Millà, Corçà, Vilamajor, Fontdepu, Tragó de Noguera (Os de Balaguer) i Alberola.

— La Baixa Ribagorça: Benavarrí, Castelló del Pla, Ciscar, Calladrons, Pilzà, Purroi, Estopanyà i Seganta.

— El Pallars Jussà: Tremp, Tercui, Castissent, Sant Esteve de la Sarga, Castellnou de Montsec, la Clua, Alsamora i la Torre d'Amargós.

— L'Alta Ribagorça: Boí, Taüll, Erill-la-vall, Durro, Barruera, Cardet i Còll.

Ha estat realitzada la georeferenciació i mapificació sobre ortofotomapa dels termes municipals següents:

— Camporrells (la Llitera)

— Estopanyà (la Baixa Ribagorça)

— Tragó de Noguera (la Noguera).

El projecte inicial preveia els objectius següents:

1) Inventari del patrimoni lingüístic (inclòs etnolingüístic i de cultura oral).

2) Valoració de la incidència del procés de despoblació.

3) Valoració de la incidència de la construcció de pantans i les alteracions en la xarxa de comunicacions.

4) Valoració de la incidència de la frontera política entre comunitats autònomes.

5) Propostes de transferència i desenvolupament.

Els objectius per a l'any 2005 són l'establiment dels plans de treball definitius, la selecció de becaris, l'inici de la recerca arxivística i la primera fase del treball de camp.

Obres completes de Pompeu Fabra

Directors: Jordi Mir

Joan Solà

Aparició del volum primer

El 18 de maig del 2005 es va fer la presentació oficial del volum 1, a l'IEC, amb la presència del president de l'IEC (Sal-

vador Giner), del president de la SF (Joan Martí i Castell), dels directors generals de Política Lingüística dels governs de Catalunya i de les Illes Balears (Miquel Pueyo i Miquel Melià), de l'editor (Isidor Cònsul) i dels dos directors de l'edició (Jordi Mir i Joan Solà).

La preparació d'aquest volum ens va donar una experiència que hem pogut aprofitar per a la resta del projecte, tant pel que fa al tractament dels textos de Fabra com pel que fa als criteris aplicables a les introduccions dels responsables.

Preparació d'altres volums

La Comissió de Seguiment, d'acord amb l'editor i els directors, ha acordat el ritme futur d'aparició de volums: se'n publicaran dos cada any, normalment a la primera meitat de l'any.

a) Durant l'any 2005 hem preparat els volums 2 i 3, que s'han de publicar abans de l'estiu del 2006. El volum 3 no ha portat pràcticament cap complicació pel que fa als textos que hi han d'anar: només hi ha hagut l'afegiment d'un text breu. El volum 2, en canvi, ha donat molta més feina de la que ens imaginàvem: d'una banda, hem reajustat el volum afegint-li el *Silabari català*, que en principi anava al volum 5, i suprimint-ne la *Gramàtica* de 1946 (que anirà al volum 6); i d'una altra banda, hem treballat de manera minuciosa en la preparació dels apunts que diversos alumnes

havien pres dels cursos de Fabra. Aquesta segona operació ha durat mesos.

b) La preparació d'aquests volums ha fet reajustar diversos altres volums. En concret, el volum 4 serà dedicat exclusivament a les famoses *Converses filològiques*, que ara contindran la matèria que tradicionalment tenia aquest títol exacte i diversos articles més, anteriors i posteriors al cos tradicional esmentat. A més a més, l'equip d'ajudants de Josep Murgades (en principi, responsable dels volums 4 i 5) s'encarrega de controlar les referències que en aquests textos de Fabra hi ha a obres clàssiques d'on es treuen exemples.

c) L'antic volum 5 es publicarà més tard del que estava previst i s'hi afegirà una part de la matèria prevista per al volum 4. Les característiques d'aquest volum (un volum miscel·lani on hi haurà, entre altres obres, moltes peces menors de les quals es té una coneixença encara no exhaustiva) aconsellen retardar-ne la publicació per tal que l'equip que buida revistes, diaris i altres fonts tingui temps de completar la feina. La introducció de Kremnitz i Vallverdú prevista per al volum 4 s'integrarà en aquest antic volum 5.

d) En canvi, l'antic volum 7, també reajustat (hi anirà una part de l'antic volum 5 i se n'exclourà la introducció de Colón i Veny), es podrà avançar: està previst que aparegui juntament amb el volum 4 durant l'any 2007: probablement, doncs, aquests dos vo-

lums apareixeran l'any 2007 i duran els números 4 i 5.

e) Hem treballat també amb els responsables de la resta de volums.

Durant aquest any hem desplegat una notable activitat de contactes amb els hereus de Fabra i amb els hereus dels alumnes que van prendre els apunts que es publiquen al volum 2. El contacte amb els hereus de Fabra ha estat relativament fàcil alhora que enormement gratificant: hem pogut rescatar algun escrit menor, quan semblava que això era ja impossible, i sobretot hem localitzat el famós *Diccionari general* que Fabra feia servir a l'exili i que conté notes marginals de l'il·lustre filòleg. Hem localitzat també una altra peça important: el *Diccionari ortogràfic* de Fabra on Eduard Fontserè havia fet anotacions marginals cap a l'any 1925, material que cita sovint Joan Coromines al seu diccionari etimològic. Pel que fa als alumnes dels cursos de Fabra, hem trobat materials nous que no s'editaran: unes notes molt incompletes de J. V. Foix i unes altres de no menys incompletes d'Artur Martorell; i hem localitzat també els originals (taquigràfics i mecanografiats) del curs publicat per Joan Miravittles.

a) Hem tramitat amb l'editora de l'obra i amb la SF la confecció d'una pàgina web que serveixi de contacte i de finestra oberta per a tots els interessats en aquest projecte.

b) Al novembre del 2004, la SF

va aprovar els tres responsables que, com consta en l'informe anterior, encara estaven pendents de designació.

c) Al desembre del 2005, la SF va aprovar l'informe dels directors sobre l'equip d'ajudants de Josep Murgades.

Publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona

Director: Jordi Carbonell
i de Ballester

Actualment, s'estan preparant els volums següents: *Obres gramaticals II*, a cura de Jordi Ginebra, i *Obres gramaticals III*, a cura de Maria Teresa Garcia Castanyer. També és prevista la preparació, al llarg de 2005, del volum dedicat a la *Preceptiva*, a cura de Joan Ramon Veny. Tots es publicaran a la «Biblioteca Filològica» de l'IEC.

Vocabulari de la llengua catalana medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain

Director: Germà Colón Domènech

Cal processar les quaranta mil fitxes que componen el *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain i publicar a Internet els resultats de les consultes que es fan a la

base de dades on s'introdueixen. La informatització és també necessària per a preparar-ne l'edició en paper.

S'ha informatitzat la quasi totalitat del *Vocabulari* mitjançant l'aplicació comercial Microsoft Access, que és una base de dades interrelacional. El programa que s'ha elaborat a partir d'aquesta aplicació permet la introducció, la gestió i la revisió de les cèdules. I també ha permès, mitjançant el traspass de les dades del programa Access a una base de

dades SQL, la consulta mitjançant diverses cerques simples o creuades a través d'Internet. La informació, doncs, és accessible tant als estudiosos de la llengua com al públic en general.

El projecte encara es troba en fase d'elaboració, però les dades que a hores d'ara s'han introduït ja són consultables en xarxa. A mesura que les fases d'introducció i de revisió avancen, es fan actualitzacions periòdiques dels materials en la pàgina web.

Arxiu de Textos Catalans Antics

Director: Josep Perarnau i Espelt

L'*Arxiu de Textos Catalans Antics* va néixer l'any 1982 amb la voluntat de ser una publicació periòdica anual, destinada a edicions, estudis i exposicions de ciència positiva, sense però excloure d'altres tipus de recerca entorn d'obres d'autors catalans anteriors al segle XIX, sigui quina sigui la llengua en la qual foren escrites.

Es tracta, doncs, d'una biblioteca especialitzada i d'un banc de dades on consten la notícia i la localització bibliotecària o arxivística de textos catalans i la bibliografia que es va publicant en relació amb els textos esmentats.

El contingut de la publicació abraça tot l'àmbit geogràfic on ha arrelat la llengua catalana i, quan l'època estudiada ho exigeix, tot el conjunt de regnes i terres que formaren part de la Corona catalanoaragonesa.

La publicació de l'Arxiu fou iniciada l'any 1982 per la Fundació Jaume Bofill; després, del tercer al cinquè volum, la publicació fou possible gràcies a la col·laboració d'aquesta Fundació amb l'IEC. Des del sisè volum es duu a terme gràcies a un conveni de col·laboració entre l'IEC i la Facultat de Teologia de Catalunya.

Estat actual del programa i realitzacions

Durant el curs 2004-2005 s'ha fet la preparació dels materials del volum 23-24, que ja ha estat publicat i que conté la informació següent:

- Taula general
- Informació prèvia
- Crònica

PUIG I OLIVER, Jaume de. «Crònica de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova (Barcelona, 30 IX - 3 X 04)».

- Estudis

CALVET, Antoine. «Qu'est-ce que le corpus alchimique attribué à maître Arnau de Villeneuve ?».

CALVET, Antoine. «Lettre à Josep Perarnau, 13 X 2004».

CIFUENTES, Lluís. «Les obres alquímiques "arnaldianes" en català a finals de l'edat mitjana».

CRISCIANI, Chiara. «Aspetti del dibattito sull'Umido radicale nella cultura del tardo Medioevo (secoli XIII-XV)».

FERRARI, Giovanna. «Il trattato *De humido radicali* di Arnaldo da Villanova».

GIRALT, Sebastià. «Un alquimista medieval per als temps moderns: les edicions del corpus alquímic atribuït a Arnau de Vilanova en llur context (c. 1477-1754)».

McVAUGH, Michael. «Chemical medicine in the medical writings of Arnau de Vilanova».

PERARNAU I ESPELT, Josep. «L'autor d'un tractat alquímic podia trobar en l'obra autèntica d'Arnau de Vilanova alguna raó per a atribuir-lo a ell?».

PEREIRA, Michela. «Maestro di segreti o caposcuola contestato? Presenza di Arnaldo da Villanova e di temi della medicina arnaldiana in alcuni testi alchemici pseudo-lulliani».

PILEGGI, Maria. «Le Medium neutrum: une possible liaison entre la médecine arnaldienne et l'alchimie pseudo-lullienne».

SPAGGIARI, Barbara. «Due trattati alchemici in lingua d'oc. Riflessioni in margine ad una nuova edizione».

THIOLIER-MÉJEAN, Suzanne. «Contribution à la légende d'Arnaud: Arnaud de Villeneuve comme "auctoritas" dans l'oeuvre de Bertran Boysset d'Arles».

WELL-PAROT, Nicolas. «Arnaud de Villeneuve et les relations possibles entre le sceau du Lion et l'alchimie».

ZIEGLER, Joseph. «Alchemy in *Practica summaria*: a footnote to Michael McVaugh's contribution».

— Secció bibliogràfica
Recensions
Notícies bibliogràfiques
— Taules

I. Taula d'arxius, biblioteques i museus

II. Taula d'antropònims i d'obres anònimes

— Obres enviades a la direcció Taula general

Capitals lingüístics i empreses

Directora: Carlota Solé i Puig

Aquest programa de recerca aborda el canvi lingüístic en les empreses des de la perspectiva teòrica de l'elecció racional. Aquest enfocament té per objectiu explicar i predir el comportament lingüístic dels subjectes integrant en l'anàlisi tant les propietats estructurals en què es desenvolupa l'activitat (incentius i oportunitats) com les accions individuals (preferències, eleccions i estratègies). A diferència dels enfocaments polítics i culturals que han predominat en l'estudi de la llengua en els Països Catalans, des d'aquesta perspectiva l'idioma es considera com a objecte de satisfacció personal i col·lectiva (amb un valor d'ús) alhora que com a instrument (amb un valor de canvi) per a l'accés a altres recursos.

El nostre objectiu general és descriure els usos lingüístics actuals en les empreses dels Països Catalans, la qual cosa equival a indicar la posició subordinada del català enfront del castellà i d'altres llengües estrangeres. A partir

d'aquesta afirmació, el nostre objectiu és explicar la racionalitat inherent a aquests comportaments lingüístics. Aquesta explicació parteix de la vessant microsocial de l'anàlisi de les preferències i eleccions lingüístiques. Des d'una vessant macrosocial és necessari descriure els condicionaments estructurals, els incentius i les oportunitats que suposen per a cada grup dels actors immersos en les empreses l'aprenentatge i ús de cadascuna de les llengües oficials i estrangeres.

Objectiu específic 1. Presentar una modelització matemàtica mitjançant la teoria de jocs i la teoria de conjunts borrosos de les decisions estratègiques i l'efecte d'aquestes sobre les desigualtats lingüístiques que es produeixen en funció de la distribució de capitals lingüístics entre els diferents actors socioeconòmics.

Objectiu específic 2. Quantificar a partir de la teoria de conjunts borrosos les posicions, les interaccions i els resultats lingüístics. D'aquesta manera es contribuirà a desenvolupar nous models d'anàlisi de les interaccions en un context d'incertesa.

Objectiu específic 3. Augmentar la validesa interna d'investigacions prèvies. En investigacions anteriors s'ha indicat la influència de l'origen nacional de les companyies sobre els usos lingüístics. En el cas dels Països Catalans aquestes investigacions s'han limitat a analitzar el cas d'empreses multinacionals de caràcter industrial amb origen a Alemanya i

als Estats Units i amb models molt concrets d'organització de la producció. Per a evitar un biaix en l'explicació de les relacions de causalitat entre models d'organització de l'activitat i l'origen nacional, considerem necessari introduir en l'anàlisi altres orígens nacionals, models organitzatius i sectors d'activitat.

Els estudis universitaris de comunicació audiovisual i la seva relació amb les indústries del sector als Països Catalans

Director: Josep Maria Martí Martí

La finalitat del programa és: l'anàlisi dels estudis de comunicació audiovisual als Països Catalans i la seva adequació als nous perfils demanats per les empreses del sector dins del context de conversió tecnològica dels mitjans de comunicació, l'aparició de nous rols professionals i la necessitat de trobar noves metodologies docents que permetin, per una banda, seguir les directrius dels acords de Bolonya en matèria d'educació superior en l'àmbit europeu i, per altra banda, permetre a l'alumne una formació adequada davant l'ampliació i complexitat del que entenem per *comunicació audiovisual*, un concepte en via de redefinició que aplega no només els mitjans de comunicació de massa (televisió, ràdio i cinema) sinó també altres formes comuni-

catives a través d'Internet, les noves generacions de telefonia mòbil, etc.

Per a efectuar el present estudi s'han portat a terme diverses accions durant el curs 2004-2005:

— Per una banda s'ha construït una base de dades amb les assignatures troncal i obligatòries de totes les llicenciatures de comunicació audiovisual (1r i 2n cicle o només 2n cicle) de les universitats públiques i privades dels Països Catalans. Les universitats a partir de les quals s'ha elaborat aquesta base de dades són la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat de Barcelona (només 2n cicle), la Universitat Ramon Llull, la Universitat Internacional de Catalunya, la Universitat Oberta de Catalunya, la Universitat de Lleida (només 2n cicle), la Universitat de Vic, la Universitat de València, la Universitat Politècnica de València (campus de Gandia), la Universitat Jaume I de Castelló i la Universitat CEU - Cardenal Herrera de València. En aquesta base de dades es recull el títol de l'assignatura, si és troncal o obligatòria, el curs i el semestre on s'ubica en el pla d'estudis, una breu descripció del seu contingut i la tipologia de pràctiques que empra. Per a determinar la tipologia de pràctiques s'ha tingut en compte si era necessari l'ús de laboratoris (processament de textos, imatges i sons) o bé si l'assignatura es desenvolupava a partir de problemes i casos plantejats per a ser analitzats durant les

classes teòriques. A partir d'aquesta base de dades s'ha fet un informe comparatiu sobre la definició i distribució de les assignatures troncal i obligatòries a partir de les directrius de troncalitats del Ministeri d'Educació. D'aquesta manera es comprova la diversitat de plans d'estudis de cada universitat i la seva adequació a aspectes com les noves tecnologies de la informació, els nous mitjans, la capacitat tecnològica dels alumnes a l'hora d'afrontar les pràctiques, etc.

— Per altra banda també s'ha elaborat un llistat de les assignatures optatives de totes aquestes universitats tenint en compte la seva organització (si es plantegen com a opcions lliures per a l'alumne o es marquen itineraris específics d'especialització) i el nombre de crèdits que cobreixen durant la llicenciatura. Combinant aquest llistat amb la base de dades d'assignatures troncal i obligatòries es poden comprovar els criteris de selecció d'assignatures de les diferents universitats en el sentit de prioritat docent i la flexibilitat que mostren a l'hora d'introduir noves matèries relacionades, com ja esmentàvem, amb les noves tecnologies i els llenguatges dels nous suports dels mitjans de comunicació.

— Una altra de les accions que s'han efectuat ha estat una taula de descriptors generals sobre la llicenciatura de comunicació audiovisual de les diferents universitats catalanes, a partir de la informació que apareix a les seves pàgines

web. Els criteris que s'han seguit per a elaborar aquesta taula de descriptors són els «objectius docents» de la llicenciatura, la «formació teòrica» que s'hi especifica, la «formació pràctica», el «perfil de l'alumne» que se sol·licita per a cursar els estudis, les «sortides professionals» que es consideren com a prioritàries, i s'ha deixat un darrer apartat sobre altres informacions d'interès per a copsar altres matisos de la filosofia de cada una de les llicenciatures (si hi ha tradició d'investigació en els departaments, si la docència apareix com a sortida professional, etc.). Amb aquesta taula de descriptors es veu reflectida, de manera força clara, la filosofia de cada una de les universitats i la seva tendència o bé de tradició humanística i interdisciplinària (el cas de la UAB o la UPF) o bé de convergència amb el món empresarial, especialment marcada en les universitats privades. Aquesta taula de descriptors també ajuda a acabar de perfilar la configuració dels plans d'estudis a través dels documents descrits anteriorment (base de dades i llistat d'optatives).

— També s'ha volgut comprovar el volum d'oferta i la demanda dels estudis de comunicació audiovisual a través d'una anàlisi de les notes de tall d'aquest darrer curs, molt variables entre universitats públiques i privades, tant si tenen vincles amb les públiques (cas de la Universitat de Vic o l'ESCAC) com si no. També hem consultat l'*Estudio de la ofer-*

ta, la demanda y la matrícula en las universidades públicas en el curso 2004-2005 de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària del Ministeri d'Educació i Ciència, i hem comprovat que, tot i l'alt nivell de demanda (aquesta cobreix 2,7 vegades l'oferta), l'oferta de places s'ha reduït un 1 % en la llicenciatura de comunicació audiovisual. Aquestes dades ens porten a plantejar-nos la necessitat de les universitats estatals de reequilibrar la balança entre universitat i mercat audiovisual. Per altra banda, aquest excés de demanda es tradueix en l'aparició de centres privats, o de centres privats que mantenen convenis de col·laboració amb universitats públiques, que imparteixen ensenyaments amb vinculacions directes amb la llicenciatura de comunicació audiovisual.

Enciclopèdia de Pedagogia

Director: Joan Mallart i Navarra

Amb aquest projecte es pretén elaborar un diccionari enciclopèdic de pedagogia. La necessitat d'una obra com aquesta es justifica, en primer lloc, per la inexistència en llengua catalana d'una obra de gran abast, completa, que pugui esdevenir obra de referència obligada per a totes les biblioteques dels Països Catalans, ja que ni tan sols disposem de cap diccionari de pedagogia extens en català. Al

mateix temps, el projecte que es presenta voldria ser una manera de reunir els esforços i consolidar la Societat Catalana de Pedagogia a l'entorn d'un projecte comú.

Les universitats dels països de llengua catalana compten amb una tradició de formació de professionals de l'educació. Primer mestres i pedagogs, però ara hi afegeixen la formació d'altres professionals de la psicopedagogia i de l'educació social. Aviat també s'interessaran molt més en la formació en general i en la formació a les organitzacions en particular. Malgrat això, no es disposa encara de cap obra de referència que reunixi tot aquest cabal d'informació, ni les aportacions que s'han fet a la recerca i a la pràctica educativa des del nostre país. Les mateixes obres de referència en altres llengües o bé van camí de resultar obsoletes, o bé resulten incompletes davant les necessitats actuals de la ciència i de la pràctica pedagògica. I, sobretot, no n'hi ha cap que tingui prou en compte la realitat catalana present. Entenem que el fet de contribuir a omplir aquest buit pot ser una bona missió de la Societat Catalana de Pedagogia amb aquest diccionari.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

— Fixació de l'arbre de camp definitiu.

— Proposta de coordinacions per a cada camp.

— Inici de repartiment dels encàrrecs. No s'ha completat el repartiment dels encàrrecs d'alguns camps, sobretot d'història, pedagogia social i didàctica.

— Elaboració d'uns criteris i models per a la redacció de les definicions i les biografies, que s'afegeixen als anteriors criteris per a la redacció dels articles i per a la presentació formal dels originals.

— Constitució de diverses bases de dades:

- Base de dades de termes, amb l'anotació del camp a què correspon, l'autor a qui es pensa assignar, la data de l'encàrrec i la data del lliurament de cada article.

- Base de dades d'autors i col·laboradors amb les dades que hauran de constar als crèdits de l'obra. I, a més, la seva adreça i altres informacions com el nombre d'articles redactats, etc.

A la primera base de dades, actualment hi consten més de tres mil doscents registres, i a la segona més de cent cinquanta, i encara en falten.

— Finalment, s'han establert contactes amb persones i equips que estan elaborant treballs més o menys semblants al nostre. La primera trobada es va fer amb Marta Mata, amb qui vam comprovar que els objectius dels nostres treballs eren diferents i que podien seguir cada un el seu curs sense interferir-se, col·laborant quan fos necessari. I molt més recentment, s'ha contactat amb el

Centre de Terminologia TERMCAT per tal com vam saber que havia rebut l'encàrrec del Departament d'Educació per a elaborar un diccionari d'educació. D'aquest contacte n'ha resultat una possible col·laboració, per la qual es farien els dos diccionaris amb un corpus comú referent el que ja té el TERMCAT (uns mil termes) amb el nostre, que, sense comptar els noms propis, ultrapassa ara els dos mil termes i escaig. El TERMCAT asseguraria l'aspecte formal i el contingut de les definicions, comptant amb especialistes del nostre equip, i aquestes mateixes definicions entrarien a formar part de la nostra obra, més àmplia perquè cada definició s'acompanya amb una part enciclopèdica. A més, la nostra obra afegeix quasi un miler de biografies i noms d'institucions del nostre país i de tot el món.

Cal dir que la direcció científica de les dues obres seria de la mateixa persona que signa aquest informe i que l'autoria compartida constaria a les dues publicacions.

Estudi sobre l'evolució de la identitat col·lectiva catalana

Director: Dídac Ramírez

Context, descripció, objectius i resultats

El projecte Estudi sobre l'evolució de la identitat col·lectiva catalana (EICC) for-

ma part d'un projecte més ampli, de caràcter interdisciplinari, els objectius generals del qual són: contribuir a la fonamentació conceptual de la identitat col·lectiva (IC), proposar una alternativa metodològica i científica per a l'anàlisi i mesura de la identitat col·lectiva catalana (ICC), elaborar un mapa evolutiu de la ICC (des del segle VIII fins ara) basat en factors socials, econòmics, culturals, jurídics, geogràfics, morals, polítics, religiosos..., simular escenaris que recullin els canvis en la ICC deguts bàsicament a la globalització i la immigració i, finalment, comparar els resultats obtinguts amb altres identitats europees amb vista a una millor contextualització i interpretació del mapa evolutiu de la ICC. El grup investigador assumeix com a hipòtesi ontològica que hi ha IC i pressuposa que la IC admet graus, és mesurable i és dinàmica. Amb l'execució d'aquest pla general es vol no solament dur a terme un treball teòric, sinó també oferir elements per a l'adopció de polítiques identitàries amb un alt grau d'acceptació.

En un projecte anterior, Metodologia per a l'estudi de la identitat col·lectiva. Aplicació a Catalunya (MICC, 2004), vam assentar les bases conceptuals i metodològiques de la recerca que prossegueix en el projecte que ara reportem i que té per finalitat construir un mapa evolutiu de la identitat catalana després d'haver detectat un conjunt de signes d'identitat i d'haver-ne fet una

primera quantificació. Més específicament, amb el projecte EICC ens hem proposat: *a)* aplicar la metodologia proposada en el projecte MICC per tal de contrastar la seva robustesa i dependència històrica; *b)* obtenir una aproximació científica als signes d'identitat catalans; *c)* discutir el rang temporal d'anàlisi; *d)* cercar la presència d'elements comuns en la ICC; *e)* conèixer les simbologies associades a la IC, i *f)* estimar l'evolució de la ICC fent ús dels mapes autoorganitzats de Kohonen.

A fi d'aconseguir una primera plasmació empírica, seguint les directrius del grup investigador, el Gabinet d'Investigació Sociològica i Econòmica ha elaborat un informe sobre les actituds, vivències, comportaments i signes d'identitat no exhaustius dels catalans. S'ha obtingut la identificació, encara que provisional, dels signes d'identitat catalans més arrelats socialment actualment. Després del filtratge dels signes detectats, s'han proposat un conjunt d'indicadors per a la mesura de cada signe.

La determinació dels patrons històrics (conjunt cronològic de signes d'identitat) es farà a partir de les dades recollides en una enquesta dissenyada seguint el mètode Fuzzy Delphi i que ja està en fase d'acompliment. Tot seguit es procedirà al processament de les dades i a fer-ne la representació en una matriu de doble entrada (èpoques històriques / signes d'identitat) que permetrà cons-

truir un mapa de Kohonen d'ordenació bidimensional, eina que considerem clau per a analitzar l'evolució de la ICC al llarg de la seva història i com ha influït en cada època el pes relatiu de cada signe d'identitat.

La contrastació i simulació dels processos de canvi identitari estimats preveiem realitzar-les durant l'any 2006, en el marc d'un nou projecte.

La periodística científica als Països Catalans

(Història dels gèneres i dels recursos redaccionals aplicats a la divulgació de les ciències experimentals i socials en els mitjans de comunicació d'expressió catalana)

Director: Josep M. Casasús i Guri

Definició del programa

La recerca catalana sobre periodística i sobre història del periodisme ha facilitat en els darrers vint anys un coneixement generalista de l'evolució de la comunicació social, dels seus efectes en l'opinió pública i de la seva funció cultural.

Una de les hipòtesis induïdes pels treballs acadèmics més recents en aquestes especialitats és la posició primicera i la projecció exterior que ha assolit a Catalunya el periodisme científic en matèria de ciències experimentals (les ciències exactes, naturals i mèdiques), però tam-

bé en aquells àmbits de les ciències socials més vinculats a l'anomenat *periodisme de precisió* (economia, estadística, enquestes d'opinió).

El periodisme científic produeix efectes culturals certs en amplis sectors socials tant pel que fa a l'accés a la comprensió de la realitat i dels avenços científics com pel que fa a la normalització de la llengua catalana en el camp de la terminologia especialitzada.

Objectius

Aquest programa es proposa una primera aproximació al coneixement sistemàtic de l'àmbit periodístic especialitzat conegut com a *periodisme científic i de precisió*.

Identificar i catalogar les aportacions històriques del periodisme en llengua catalana a la divulgació científica contribuirà a la formació d'un corpus acadèmic sòlid en l'àrea de la comunicació social pròpia dels Països Catalans.

Aquesta proposta de recerca es correspon, altrament, amb els criteris preferents que orienten la recerca dins la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans: una dimensió pancatalana pel que fa al territori abraçat (Catalunya, València, les Illes, Catalunya Nord, Andorra, Alger), i el caràcter interdisciplinari de les matèries afectades des d'una variant de l'exercici del periodisme (ciències experimentals i ciències socials).

En una primera fase del programa cal procedir al buidatge sistemàtic dels continguts específics en els primers diaris en català del segle XIX editats a la Catalunya peninsular, en concret, el *Diari Català*, fundat el 1879 amb aquesta denominació, i amb moltes altres, a causa de suspensions forçades: *Lo Tibidabo* (1879), *La Veu de Catalunya* (1880) i *Lo Catalanista* (1881), i *La Renaixensa* (1881-1905), *La Veu de Catalunya* (1899), *El Poble Català* (1904 i 1905), i *Lo Somatent*, de Reus (1886-1903).

Pel que fa a les Illes i al País Valencià, cal treballar amb un corpus ampliat a les publicacions periòdiques no diàries.

La recollida d'informació sobre els continguts es duu a terme d'acord amb la fitxa normalitzada que va dissenyar Jaume Guillaumet a partir de les propostes en hemerografia registral formulades pel professor Jacques Kayser (1963) i ampliadades i reordenades per Josep Maria Casasús (1972).

La fitxa finalment configurada per Guillaumet és l'eina de treball que facilita els treballs de col·laboració entre l'Aula d'Història del Periodisme *Diari de Barcelona* (adscriu a la Universitat Pompeu Fabra) i l'Hemeroteca de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Realitzacions

S'ha enllestit la recerca específica de l'objecte d'estudi aplicat a repertoris hemerogràfics i publicacions a diverses he-

meroteques, biblioteques i col·leccions privades a Barcelona i a Palma.

D'altra banda, s'ha procedit al buidatge sistemàtic de continguts, a l'elaboració de la fitxa bàsica de recerca i a la confecció de les taules i les bases de dades obtingudes en les hemeroteques de les dues capitals esmentades, on es concentra la major producció periodística en llengua catalana durant el segle XIX.

En la fase actual del programa concorren treballs de continuïtat en el buidatge de publicacions, les anàlisis comparatives i la preparació de conclusions parcials.

El director del programa ha començat a interpretar dades a partir de les taules de catalogació de continguts, i a avançar propostes d'ordenació i d'interpretació de resultats sobre els àmbits de coneixement científic predominants a la premsa en llengua catalana d'aquell període: descobriments científics o tècnics, divulgació mèdica, congressos acadèmics i divulgació agrícola.

La recerca en dret a Catalunya 1990-2005. Avaluació i propostes de futur

Directora: Encarna Roca i Trias

L'objectiu del projecte és recollir de manera exhaustiva totes les dades sobre la recerca en dret a Catalunya, realitzar

anàlisis tant quantitatives com qualitatives sobre l'activitat investigadora en dret i formular propostes de futur. El projecte té una aplicació pràctica, i dels seus treballs en resultaran una sèrie de documents i una base de dades amb la informació recollida.

La major part del que s'ha fet en aquest curs¹ correspon a la definició i construcció de la base de dades que recollirà informació sobre les qüestions següents:² investigadors, beques de recerca, biblioteques, tesis, projectes finançats, grups de recerca, centres de recerca i publicacions.

A curt termini, aquesta classificació permetrà disposar d'un directori de contacte de tots els investigadors a Catalunya, els tipus de instruments de finançament que utilitzen els investigadors en l'àrea de dret a Catalunya i la infraestructura de què disposen, informacions que ara per ara es desconeixen. Una de les deficiències detectades en general a totes les disciplines de les ciències socials³ és l'absència de directoris d'in-

1. El projecte es va planificar i s'està executant en anys naturals; per tant, va començar a principis de 2005 i té previst acabar a finals de 2007.

2. Aquestes són les taules principals de les quals disposarà la base de dades, que també inclourà taules secundàries amb informació rellevant.

3. Projecte *Mapping of Research in European Social Sciences and Humanities* (MORESS) HPAM-2002-00058, European Universities Association (EUA), 2005.

vestigadors sobre aquestes disciplines, i especialment en l'àrea de dret. Els directors de les universitats o els llocs web dels departaments ofereixen una informació escassa i incompleta. Aquest és, doncs, un dels beneficis a curt termini del projecte. Els mitjans dels quals disposen els investigadors (humans, financers i d'infraestructures) tampoc no es coneixen, i dificulten l'avaluació de la competitivitat real dels grups o els mateixos investigadors.

La representació de l'espai a les cartes portolanes itàliques i catalanes

Director: Vicenç M. Rosselló i Verger

Aquest programa pretén estudiar la documentació cartogràfica sorgida a les repúbliques mercantils itàliques i propagada de manera primerenca a l'àmbit català. Els primers aspectes per estudiar són els simbòlics, pictòrics, toponímics, paleogràfics i, sobretot, els geogràfics. La tríada —brúixola, sesta i carta de navegar— serà investigada des del punt de vista de la història de la tècnica.

La tasca desenvolupada durant el darrer temps s'ha concentrat fonamentalment en les activitats següents:

— Localització, ubicació i reproducció d'imatges (transparències i/o digitalització) de les obres medievals que

encara no havien pogut ser reunides. Estudi cartogràfic, toponímic i paleogràfic de les esmentades obres.

— Cartometria de les escales de totes les cartes portolanes i dels atlas nàutics elaborats abans de l'any 1470. Les escales numèriques han estat calculades a partir de les distàncies de cinc travessies escollides amb fonament geogràfic (Barcelona-Marsella, cap de Sant Antoni-Beirut, cap de Spartivento-Trípoli, Costança-Trapesonda i cap de Sant Mateu-Calais) i de l'escala gràfica de la carta. Com a resultat, tenim la comprovació que la major part dels documents són resultat de calcs trets a partir de patrons elaborats a escales molt concretes que es repeteixen constantment.

— Completar i acabar de perfilar l'estudi del conjunt de cartes de navegar medievals (anteriors a 1470) recopilades al llarg d'aquests anys i de la documentació històrica relacionada localitzada per tal de preparar-ne el projecte de publicació. Atès que es tracta d'una obra ambiciosa (més de tres-centes pàgines de text i més d'un centenar de reproduccions d'alta fidelitat) i de cost considerable, s'ha arribat a un principi d'acord amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya a fi de publicar-la en règim de coedició amb l'Institut d'Estudis Catalans.

Mirades catalanes del fet colonial a l'Àfrica. L'altre en la literatura de viatges (1870-1936)

Director: Joan Vilà-Valentí
Directora adjunta: Maria Dolors Garcia Ramon

Investigadors:

Joan Nogué Font (investigador principal)

Abel Albet Mas (professor titular de geografia humana de la UAB)

Antoni Luna (professor ajudant de geografia humana de la UPF i vocal de la Junta Directiva de la Societat Catalana de Geografia)

Lluís Riudor (professor titular de geografia humana de la UPF)

Perla Zusman (investigadora CONICET, Argentina)

José Luis Villanova (professor col·laborador de la UdG)

Miquel Vilaró (professor associat de la UAB i la UPF)

Rosa Cerarols (becària predoctoral de la UAB).

Seguint els objectius del projecte, s'han portat a terme les tasques següents:

— Finalització del buidatge de la literatura relacionada directament i indirectament amb els viatgers catalans a l'Àfrica.

— Divulgació de coneixements.

— Redacció del llibre *Una mirada catalana a l'Àfrica: viatgers i viatgeres dels segles XIX i XX (1859-1936)*.

Buidatge de la literatura de viatgers catalans a Àfrica i de referències conceptuals i metodològiques

Durant aquest període s'ha finalitzat el buidatge del material útil per a la investigació que es porta a terme, que s'ha realitzat en els centres següents: Biblioteca de Catalunya, Biblioteca Arús, Biblioteca i Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, Arxiu de l'Ardiaca, Biblioteca del Monestir de Montserrat, Biblioteca de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Girona, Arxiu de la Unió Excursionista de Catalunya, Agrupació Fotogràfica de Catalunya, Centre d'Estudis Històrics Internacionals (Pavelló de la República), Arxiu Fotogràfic de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya i Arxiu del Museu Etnològic.

A més, s'han comprat llibres de primera i segona mà que s'han considerat importants per al desenvolupament de la investigació. Paral·lelament, s'ha portat a terme un seguiment de les últimes publicacions que fan referència a les noves aportacions teòriques i metodològiques dels estudis postcolonials.

Divulgació de coneixements

Les activitats de divulgació portades a terme durant aquests mesos es concreten en:

*Presentació de treballs
a congressos/seminaris*

— R. Cerarols, «El discurso geográfico a través de la fotografía: el caso del Marruecos colonial», *Desplazamientos, contactos y lugares: la experiencia de la movilidad y la construcción de «otras geografías»*. Buenos Aires, de l'11 al 13 de maig de 2005.

— R. Cerarols, «Geografies imaginàries del protectorat espanyol marroquí», *I Congreso del FIMAM* (Foro de Investigadores sobre el Mundo Árabe y Musulmán). Bellaterra, del 17 al 19 març de 2005.

— J. Nogué i A. Luna, «Entre jardines y safaris: Nicolau M. Rubió Tudurí y la caza de paisajes coloniales», *Historias, geografías y culturas, Coloquio sobre pensamiento geográfico*, Asociación de Geógrafos Españoles. Barcelona, del 27 al 29 de juny de 2005.

— J. L. Villanova, «La visión de Tetuán en relatos de viajeros españoles durante el Protectorado en Marruecos», *I Congreso del FIMAM* (Foro de Investigadores sobre el Mundo Árabe y Musulmán). Bellaterra, del 17 al 19 març de 2005.

— J. L. Villanova, «Tetuán, la capital del protectorado español en Marruecos (1912-1956), en los relatos de viajeros españoles y las monografías geográficas regionales», *Desplazamientos, contactos y lugares: la experiencia de la movilidad y la construcción de «otras geografías»*. Buenos Aires, de l'11 al 13 de maig de 2005.

Redacció i publicació d'articles/memòries
— R. Cerarols, «“Creueristes colonials”: anàlisi d'una guia de viatges des de la perspectiva de la producció d'espais imaginaris de la modernitat», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, en premsa.

— R. Cerarols, «Orientalisme, viatges i gènere: una visió postcolonial del Marroc a partir dels relats de viatge escrits per homes», memòria d'investigació dirigida per Maria Dolors Garcia Ramon i llegida a la Universitat Autònoma de Barcelona el 20 de setembre de 2005.

— M. D. Garcia Ramon, Ll. Riudor, P. Zusman i A. Luna, «“Roda al món i torna al Born”: geografies imaginàries dels viatgers catalans al Caire (1889-1934)», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, en premsa.

— M. D. Garcia Ramon i A. Albet, «Donne viaggiatrici e resoconti di viaggio nell'Africa del Nord», a Elena dell'Agnese i Elisabetta Ruspini (ed.), *Turismo al maschile, turismo al femminile. L'esperienza del viaggio; il mercato del lavoro; il turismo sessuale*, Pàdua, CEDAM, 2005, p. 113-137.

Realització de conferències

— M. D. Garcia Ramon, «Viatgeres europees a l'Orient Mitjà: l'exemple de Gertrude Bell». Museu Egipci de Barcelona, 14 de setembre de 2005.

— M. D. Garcia Ramon, «Viatgeras europeas en el mundo árabe: una mi-

rada desde la geografía poscolonial y cultural», conferencia inaugural del *X Coloquio Ibérico de Geografía*. Évora (Portugal), setembre de 2005.

Redacció del llibre Una mirada catalana a l'Àfrica: viatgers i viatgeres dels segles XIX i XX (1859-1936)

Tal com s'ha anat demostrant en els anteriors projectes (anys 2002, 2003 i 2004), els viatges i l'estudi de les narratives de viatges han despertat un creixent interès en el si de la geografia acadèmica. De fet, el llibre que s'ha anat redactant durant l'any 2005 és el resultat de quatre anys d'investigació centrats en els viatgers i la literatura de viatges d'origen català al continent africà en relació amb l'específica construcció de narratives, discursos i imatges del context colonial.

Tot i que l'estudi de la presència catalana a l'Àfrica al llarg dels segles XIX i XX s'ha centrat en la figura del viatger (en el sentit més ampli), també cal destacar-ne l'estudi del context geogràfic, l'anàlisi del fenomen exploratori, i el paper desenvolupat per les societats geogràfiques i d'altres de similars (com els centres excursionistes) en relació amb la realització del viatge i la indagació de les variades formes d'accés al coneixement d'aquests nous territoris. Al mateix temps, les narratives emprades en aquesta investigació (que són les que aparei-

xen al llibre) responen a viatges reals de viatgers que tingueren una estreta relació amb Catalunya. És destacable, en aquest sentit, que els viatges a l'Àfrica foren una pràctica usual i que la difusió en forma de llibre de la literatura generada fou molt important durant el període analitzat, especialment a partir del 1910.

El llibre ha quedat estructurat en cinc grans parts. La primera inclou la introducció (que ens presenta el marc general i conceptual de l'obra) i un primer capítol de caire teòric. En aquest capítol, titulat «Postcolonialisme, feminisme i llibres de viatge», s'insisteix en les contribucions conceptuals que guien el llibre i s'analitzen les aportacions que diverses disciplines com l'antropologia, la geografia o la crítica literària han fet a l'estudi de la significació política i social del viatge. Cal dir que l'aproximació des de la perspectiva dels estudis postcolonials i de gènere hi ocupa un lloc destacat.

La segona part, sota l'epígraf *Institucions i pràctiques*, analitza en els seus dos primers capítols el paper que certes institucions, com les societats geogràfiques (capítol 2: «Les societats geogràfiques de Catalunya i els viatges al continent africà») o els centres excursionistes (capítol 3: «L'excursionisme català i el viatge a l'Àfrica»), van tenir en la promoció del projecte colonial espanyol. Els capítols següents tracten de pràctiques de viatge ben diferents, des de la dels

missioners claretians a Guinea Equatorial amb fins evangelitzadors (capítol 4: «Missioners o viatgers? Els claretians a la Guinea Espanyola») fins al turisme cultural dels burgesos catalans amb els seus propis rituals i objectius, pràctica en aquest cas promoguda per empreses que comencen a fer de l'oci el seu negoci (capítol 5: «Entre la curiositat i el plaer: del viatger al turista o la mutació d'una espècie»).

La tercera part, titulada *Viatgers i viatgeres*, intenta comprendre la significació de la pràctica del viatge en diferents indrets d'Àfrica mitjançant l'anàlisi de la trajectòria de vida de tres figures destacades de la burgesia catalana: l'arqueòleg i diplomàtic Eduard Toda i Güell (capítol 6), l'arquitecte i paisatgista Nicolau Maria Rubió i Tudurí (capítol 7) i l'escriptora Aurora Bertrana (capítol 8). Les diferències de gènere, polítiques i intel·lectuals orienten les maneres d'aproximar-se a aquest continent i condicionen les maneres de llegir i representar els llocs, així com les d'entrar en contacte amb les societats i interpretar les vivències pròpies i les de l'«altre».

La quarta part, titulada *Les Àfriques*, pretén estudiar les diferents imatges de les terres, els llocs i els paisatges que apareixen en els relats dels viatgers, a partir de les destinacions més freqüents i dels paisatges més visitats. Els dos primers capítols tracten de les imatges teixides a l'entorn del Protectorat Espanyol

al Marroc, amb un èmfasi especial en la mirada de gènere (capítols 9 i 10). En el capítol següent (capítol 11) s'estudien les pràctiques i representacions d'Egipte de cinc viatgers que visiten aquest país entre 1890 i 1930. En el capítol 12, dedicat a l'Àfrica central, s'estudien les descripcions d'aquesta regió que apareixen en els viatges de cacera que es porten a terme a l'actual Níger i al Senegal. Finalment, l'últim capítol fa una lectura, des de la perspectiva colonial, del paisatge desèrtic. Cal dir que en tots aquests capítols la construcció de la imatge dels diferents llocs de l'Àfrica posa en joc també altres àmbits geogràfics, com poden ser els llocs de procedència dels viatgers o altres zones colonials.

Finalment, la cinquena part es dedica a unes conclusions que volen destacar les aportacions específiques de cadascun dels capítols a la llum dels plantejaments explicitats en aquesta introducció.

Així, la literatura generada pels viatgers catalans cal considerar-la com un dispositiu adequat per a l'expansió colonial o com un element més del que Driver anomena la «cultura de l'exploració», a la vegada que confecciona allò que Litvak ha anomenat la «topografia de l'alteritat». També és destacable, en el nostre cas, la consideració que féu Said sobre aquesta qüestió, per la qual aquesta literatura és un artefacte material que engega el procés cultural de construcció de la identitat occidental alhora que s'a-

companya d'una concepció d'Orient jeràrquicament inferior. En aquest sentit, la investigació ha fet aflorar diverses tipologies de viatgers i diverses motivacions de viatge associades a determinades destinacions. El més destacable, però, és que totes les narratives treballades contribuïren a crear i a divulgar una sèrie d'imaginari geogràfics i unes representacions concretes sobre altres llocs i les altres societats que d'alguna manera impulsaren la intervenció colonial. Al mateix temps, l'aparició de repetits estereotips reproduïren i nodriren els continguts de l'anomenat *discurs orientalista*.

Durant aquest període hem vist que la «desconstrucció» de les narratives de viatge que s'identifiquen amb Catalunya i amb una voluntat d'intervenció en el projecte colonial (ja sigui per la via religiosa, comercial o cultural) aporta un panorama complex i que, en realitat, més que parlar d'una mirada catalana a l'Àfrica, hauríem de parlar de maneres diverses de situar-se davant el procés d'expansió imperial i d'associar-lo amb la posició de *fer país*.

Sent així, Catalunya podia sortir enfortida políticament i econòmicament amb la seva participació en el projecte europeu colonialista. La ideació d'una proposta civilitzadora, la recreació del passat imperial, el mercat per a productes locals, són aspectes que combinen la manera com Àfrica és inventada «des d'una estratègia d'innocència», que ano-

menaria Pratt (1992) a aquesta manera d'aproximar-se al continent que no implica en si mateixa la instal·lació d'un aparell de dominació, però sí una visió hegemònica aparentment inofensiva. De fet, els relats de viatges circularen en els diferents ambients polítics i intel·lectuals de l'època i contribuïren a socialitzar el projecte en qüestió. En aquesta aproximació a l'Àfrica, l'elit intel·lectual i dirigent catalana representada pels viatgers escollits s'emmirallava construint un «altre» diferenciat que li facilitava la definició de la seva pròpia identitat.

Finalment, tenim la impressió que en el cas que ens ocupa estem davant d'un joc de dos miralls i no només d'un. Per què? Perquè en les propostes culturals i polítiques pensades per a Catalunya, els projectes colonials en els seus aspectes culturals i materials són una cara més de contestació a les propostes polítiques espanyolistes. I, en aquest sentit, la crítica a la poca eficàcia del model colonialista espanyol, la preferència pel model francès, o la contínua inspiració intel·lectual en els autors francòfons en la manera de concebre l'exotisme, per exemple, mostren aquest distanciament. En síntesi, la invenció catalana de l'Àfrica apareix com un espai intermedi, de diàleg i confrontació entre les elits catalanes i les elits del Govern central espanyol. La invenció d'Àfrica des de Catalunya significa també en certa manera la reinvençió de Catalunya o, si més no, la

resignificació de les relacions entre Espanya i Catalunya.

Narracions en la pedagogia i en la didàctica

Director: Lluís Busquets i Dalmau

Des de fa uns anys s'estan revaloritzant les narracions en el camp de la pedagogia i de la didàctica. També des de la psicologia, la filosofia i la lingüística es reivindica el paper de les narracions com a contingut curricular en les diferents àrees (contes, novel·les, biografies...), com a procediment formatiu dels alumnes (realització de narracions per part dels alumnes), com a eina de formació del professorat (diaris pedagògics, autobiografies, biografies de mestres...).

Kieran Egan, des del Canadà, desenvolupa una gran activitat acadèmica i formativa, emfasitzant, tot seguint a Vigotsky, el paper mediador del llenguatge (oral, escrit...) en diferents i successives formes de comprensió (que anomena *mítica*, *romàntica*, *filosòfica* i *irònica*). Egan defensa un determinat recapitulacionisme (parallelisme entre l'evolució de l'espècie i el desenvolupament individual) no tant dels continguts sinó de les formes de representació, i sobretot emfasitza el valor de la imaginació en la infància i l'adolescència i proposa canvis importants en l'educació.

Creiem que les idees d'Egan, expressades en una obra extensa, són importants per a la renovació pedagògica del nostre país, ja que:

— La pedagogia actual, almenys des de Piaget, és excessivament racionalista. Ja des de molt petits l'ensenyament sobrevalora la raó, la lògica (encara escassa durant la infància) i quasi ignora el cultiu de la imaginació (que és una característica important de la ment infantil).

— Malgrat la sofisticació de molts projectes curriculars i dels materials didàctics, va creixent el nombre d'adolescents que estan desmotivats en matèries sobretot científiques però també en d'altres que es presenten prematurament amb el rigor d'una ciència. Diferents estaments (departaments de didàctica de les ciències, per exemple) treballen en la *humanització* de les ciències introduint materials narratius, com biografies de científics.

Objectius

— Introduir a Catalunya la pedagogia i la didàctica basades en el cultiu de la imaginació i en les narracions.

— Aprofundir en el coneixement de l'obra dels autors més característics d'aquest corrent, especialment Kieran Egan.

— Conèixer les realitzacions escolars i els materials didàctics elaborats en el si d'aquesta pedagogia.

— Organitzar un grup de treball

interdisciplinari per estudiar aquest corrent i promoure'n la introducció en els Països Catalans.

Activitats realitzades

— Seminari (sis sessions) a la seu de la SCP. Participants habituals: Joan Mallart (llengua, UB), Ricard Torrents, Mercè Izquierdo (ciències, UAB), Teresa Tilló (ciències, UB), Lluís Vila-Abadal (història), Blanca Serra (literatura), Montserrat Torra (matemàtiques), Lluís Busquets (ciències), Àngels Subirats (art, UB), Natàlia Garriga (literatura).

— Seminari virtual: bloc *http://www.narracions.blogspot.com*.

En els seminaris s'ha aprofundit en l'obra de Egan i en altres d'aquest corrent.

— S'ha començat a crear una

base de dades amb materials narratius en les diferents matèries.

— Assistència de R. Torrents i L. Busquets, la tercera setmana de juliol, a un taller i un congrés a Vancouver (IERG, Imaginative Education Research Group) dirigits pel professor K. Egan.

— Durant aquesta estada es van descobrir materials i realitzacions dels quals s'han fet algunes traduccions i adaptacions.

— S'ha establert contacte amb altres societats que tenen interès per les narracions (Societat Catalana de Matemàtiques, Societat Catalana de Filosofia), i amb professors d'altres ciutats (Manresa, Tarragona) i també d'altres països de parla catalana per a ampliar la xarxa de persones interessades.

Centres de recerca

Centres propis

Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè

Centre d'Art Romànic Català

Centre Català de la Nutrició

Càtedra UNESCO de Llengües i Educació

Centres vinculats

Centre de Terminologia Catalana

Centre de Recerca Matemàtica

Centre d'Estudis del Risc Tecnològic

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals

Centres propis

Laboratori d'Estudis Geofísics

Eduard Fontserè (LEGEF)

Director: Antoni M. Correig Blanchar

El Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF) va ésser constituït l'any 1982 i està format per investigadors de diferents institucions amb la finalitat comuna de treballar i divulgar estudis en el camp de les ciències de la Terra. Aquest laboratori centra la seva activitat en l'estudi de la sismicitat i l'estructura interna (litosfera) de Catalunya a partir de les dades de les estacions que gestiona o bé fent servir la informació proporcionada per altres institucions que treballen en el mateix camp.

L'estructura del LEGEF consta

d'un director, un col·laborador científic (que forma part del personal de l'IEC i realitza funcions de secretari) i diversos col·laboradors de diferents institucions dins la mateixa àrea de treball. Segons un conveni establert amb la Universitat de Barcelona el novembre de 1994, els professors, investigadors i becaris de la mateixa Universitat adscrits al LEGEF desenvolupen les activitats de recerca al LEGEF i a la UB. Com a laboratori de l'Institut d'Estudis Catalans, el LEGEF té un assignat un membre de l'IEC com a ponent.

Comitè científic: Antoni M. Correig
Blanchar (director)
Josep Enric Llebot
Rabagliati (ponent)

Josep Vila Codina
(secretari)
Ramon Macià Jové
Ramon Ortiz Ramis

Col·laboradors

externs: Mercè Urquizú Padilla

Com a font pròpia d'informació, les estacions sísmiques que subministren dades de manera directa al LEGEF estan instal·lades a dues zones ben diferenciades: la Catalunya meridional, amb les estacions de Vandellòs (VAN2) i monestir de Poblet (POBL), i al Pirineu, on hi ha instal·lada l'estació de banda ampla del túnel del Cadí (CADI). Des de l'any 2003 el LEGEF té signat un conveni marc de cooperació amb la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona en matèria de sismologia, mitjançant el qual es duen a terme activitats de tipus educatiu i que s'han complementat amb la instal·lació d'un sismògraf de banda ampla a l'Observatori Fabra, acompanyat d'un sistema de digitalització per a l'estació que el mateix Observatori té instal·lada a Fontmartina (Montserrat). Aquests equips complementen les tasques educatives amb les tasques d'enregistrament ordinari que tradicionalment s'han dut a terme a les estacions de Vandellòs, Poblet i túnel del Cadí. Des del punt de vista estrictament científic, els estudis que es porten a terme es poden agrupar en dues parts:

a) Estudis de sismicitat local i de detectabilitat de les dues zones abans esmentades, amb l'emmagatzematge d'informació dins d'una base de dades en format CD-ROM, per a facilitar l'accés posterior. Aquests treballs queden reflectits en els informes o reports interns que, de manera anual, semestral o quadri-mestral duu a terme el laboratori.

b) Mitjançant l'anàlisi de les dades disponibles, es fan estudis dirigits a mirar de conèixer, amb més precisió, la localització d'esdeveniments sísmics i la resposta del terreny, temes necessaris per a treballs posteriors de perillositat sísmica, tant pel que fa a neotectònica i enginyeria civil (disseny d'estructures sísmiques) com a risc sísmic. Per a dur-ho a terme es treballa a partir de les línies iniciades ja fa temps, tal com es reflecteix en resums d'anys anteriors. Aquestes línies són les següents:

- tractament digital de senyals
- atenuació d'ones sísmiques
- estudi de ressonàncies locals
- caracterització de la font sísmica
- caracterització del soroll de fons dels punts de registre.

Realitzacions

Durant el curs 2004-2005 s'ha continuat aprofundint, bàsicament, en quatre temes d'investigació:

- Sistemes complexos de la naturalesa. Ocurrencia de terratrèmols en

termes de criticalitat autoorganitzada, microsismes com a sistemes excitats per soroll.

— Soroll sísmic. Estudi dels nivells de soroll de fons que afecten els registres sísmics. Comparacions i efectes locals.

— Servidors d'informació en temps real. Transmissió d'informació de tipus seqüencial en temps real. Sistemes automàtics de petició d'informació.

— Instrumentació sísmica. Calibració i configuració d'estacions sísmiques i control SOH.

Com a complement de les tasques d'investigació, el LEGEF duu a terme un treball important dins de l'apartat de comunicació i difusió d'informació a escala social. Dins d'aquest apartat s'ha fet ús de les millores tecnològiques que acompanyen els sistemes moderns d'adquisició per a poder acostar la ciència a la societat. Durant el curs acadèmic 2004-2005 i amb el suport del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la UB, el LEGEF ha obert les portes de la recerca que duu a terme a la societat en general, obrint els sistemes informàtics que ja tenia en funcionament i mostrant-los a través d'un servidor d'informació sísmica anomenat SISMIC, visible a través del portal d'Internet <http://sismic.am.ub.es>. Aquest servidor conté, entre d'altres, la pàgina oficial del LEGEF (<http://sismic.am.ub.es/legef>) i el sistema de visualització d'informació sísmica en viu (ISEV) ([\[ub.es/~sisme\]\(http://sismic.am.ub.es/~sisme\)\), iniciat l'any 2002, el qual s'ha ampliat a més estacions i s'ha complementat amb d'altres ja existents, totes gestionades, directament o en col·laboració, pel laboratori mateix.](http://sismic.am.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Des del punt de vista tècnic i relacionat amb l'apartat d'obtenció de dades, el LEGEF realitza, de manera continuada, optimitzacions dels sistemes d'adquisició que gestiona. En aquest sentit, durant l'any 2005 el LEGEF ha continuat amb els processos d'actualització de tot el sistema d'adquisició i enregistrament de l'estació sísmica del túnel del Cadí, complementant els equips existents amb d'altres d'experimentals, i ha mantingut així el concepte de laboratori de sismologia. Tanmateix, s'ha dut a terme una redistribució de tot l'instrumental per a adaptar-lo a les necessitats i requeriments d'operativitat. La connexió de l'estació sísmica del monestir de Poblet a Internet i la propera connexió de l'estació del túnel del Cadí completaran una feina de més de vint anys obrint les portes a una continuïtat de la recerca en tots els camps que es basen en l'anàlisi en temps real. Les millores tècniques més significatives realitzades durant el curs acadèmic 2004-2005 són les següents:

a) Instal·lació d'un sensor de banda ampla a l'estació del monestir de Poblet, capaç de detectar senyals de períodes de 100 segons i oscil·lacions de 50 Hz.

b) Connexió de l'estació del monestir de Poblet via Internet i instal·lació

d'un protocol de connexió directa amb el servidor SISMIC.

c) Inclusió de l'estació de l'Observatori Fabra (Fontmartina) i de l'estació de Poblet al sistema d'informació sísmica en viu ISEV.

d) Actualització del sistema registrador del túnel del Cadí, preparat per a la transmissió en temps real.

Durant el curs acadèmic 2004-2005 han continuat les cooperacions amb altres institucions internacionals entre les quals destaca l'Observatories and Research Facilities for European Seismology (ORFEUS), on l'Institut d'Estudis Catalans està representat a través del LEGEF, del qual Antoni M. Correig és un dels membres fundadors i Josep Vila és el coordinador del grup de treball número 1. També s'ha continuat, durant el curs, una cooperació activa amb el Museo Nacional de Ciencias Naturales del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) dins de l'apartat d'instrumentació i en l'aplicació de les tècniques desenvolupades al LEGEF a senyals de caire volcànic, amb la participació directa del Laboratori en el disseny d'un sistema de control adaptat a les illes Canàries, també visible mitjançant el servidor sísmic (<http://sismic.am.ub.es/teide>). En l'àmbit internacional, el LEGEF ha cooperat activament en el desenvolupament de programari de control d'estacions sísmiques en temps real, juntament amb els responsables de la Xarxa Europea Virtual d'Es-

tacions de Banda Ampla (VEBSN), on els esforços se centren en la seva aplicació a diverses xarxes europees. Els primers resultats visibles han estat la creació d'un sistema de control de qualitat de la VEBSN basat en les investigacions del LEGEF, visible per mitjà de l'enllaç <http://www.orfeus-eu.org/data-info/dataquality.htm>.

Les previsions per al curs acadèmic 2005-2006 són poder continuar en el desenvolupament de comunicació per a poder disposar en temps real de les dades que proporciona l'estació del túnel del Cadí. Es preveu també, gràcies a l'estreta cooperació amb l'ORFEUS, la instal·lació de servidors d'informació sísmica a totes les estacions gestionades pel LEGEF, amb la qual cosa es podran visualitzar les dades en temps real des de qualsevol ubicació. Aquest fet incrementarà, de manera significativa, tant l'apartat educacional com l'eficàcia en l'enregistrament ordinari d'informació sísmica.

A continuació es presenta, de manera detallada, la relació d'activitats realitzades durant el curs 2004-2005.

Càrrecs i comissionats

— Antoni M. Correig: membre del grup de treball de l'European Seismological Commission: Seismic Activity Associated to Volcanic Phenomena.

— Josep Vila: coordinador del grup de treball 1 de l'ORFEUS i membre del grup de treball de l'European Seis-

mological Commission: Seismic Activity Associated to Volcanic Phenomena.

Pertinença a societats científiques

— Antoni M. Correig: American Geophysical Union, Seismological Society of America, European Geophysical Union, Real Sociedad Española de Física, Societat Catalana de Física i American Association for the Advancement of Sciences.

— Josep Vila: American Geophysical Union i Societat Catalana de Física.

— Ramon Macià: American Geophysical Union i Societat Catalana de Física.

— Ramon Ortiz: International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth's Interior, Real Sociedad Española de Física i Societat Catalana de Física.

Projectes (finançats en convocatòries públiques)

Broadband Seismic Data Analysis and Quality Control Procedures in (Near) Real-Time

Entitat finançadora: Ministeri d'Educació i Ciència. Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació

Projecte: HG2004-0022

Durada: des de 2005 fins a 2006

Investigador principal: Josep Vila

Técnicas geofísicas para el estudio de la zona volcánica activa Teide-Pico Viejo

Entitat finançadora: Ministeri d'Educació i Ciència. Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació
Projecte: CGL2004-21643E-TEGETEIDE

Durada: des de 2005 fins a 2005

Investigador principal: Alicia García (CSIC)

Investigador responsable IEC-UB:
Antoni M. Correig

Projectes (convenis amb empreses i/o administracions)

Control de sismicitat a la zona del Baix Ebre

Tipus de contracte: Cooperació IEC-CNVII

Empresa/administració finançadora: Central Nuclear Vandellòs II

Durada: des de 29/07/1982, actualment és vigent

Investigador responsable: Josep Vila

Control de sismicitat a la zona del Baix Ebre

Tipus de contracte: Cooperació IEC-ANA

Empresa/administració finançadora: Associació Nuclear d'Ascó

Durada: des de 29/07/1982, actualment és vigent

Investigador responsable: Josep Vila

Estació digital de banda ampla del túnel del Cadí

Tipus de contracte: Cooperació IEC-Túnel del Cadí

Empresa/administració finançadora: Institut d'Estudis Catalans

Durada: des de l'01/1984, actualment és vigent

Investigador responsable: Josep Vila

Publicacions

Articles internacionals

STICH, D.; BATLLÓ, J.; MACIÀ, R.; TEVES-COSTA, P.; MORALES, J. (2005). «Moment tensor inversion with single-component historical seismograms: The 1909 Benavente (Portugal) and Lambesc (France) earthquakes». *Geophysical Journal International*, vol. 162, p. 850-858.

VILA, J.; MACIÀ, R.; CORREIG, A. M. (2005). «Spatial Variations of Local Magnitude in Earthquakes recorded in the Northeastern Spain». *Pure and Applied Geophysics*, vol. 162, núm. 1, p. 515-530.

Altres publicacions

SLEEMAN, R.; VILA, J. (2005). «Towards and automated uniform quality control of the Virtual European Broadband Seismograph Network (VEBSN)». *Orfeus Electronic Newsletter*, vol. 6, núm. 3.

VILA, J. (2004). «ORFEUS WG1: Submit station database information on-

line». *Orfeus Electronic Newsletter*, vol. 6, núm. 2, p. 12.

VILA, J. (2005). «Els animals no pre-diuen tsunamis». *El Periódico de Catalunya* (30 gener), p. 10.

Reports interns de l'Institut d'Estudis Catalans

— J. Vila i A. M. Correig (2004). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica de la Central Nuclear Vandellòs II (VAN2)*. Període: de l'1 de gener de 2004 al 30 de juny de 2004. Informe núm. 38 (inclou la comparació amb l'estació sísmica EBR de l'Observatori de l'Ebre). Report LEGEF núm. 2004-5.

— J. Vila i A. M. Correig (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica de la Central Nuclear Vandellòs II (VAN2)*. Període: de l'1 de juliol de 2004 al 31 de desembre de 2004. Informe núm. 39 (inclou la comparació amb l'estació sísmica EBR de l'Observatori de l'Ebre). Report LEGEF núm. 2005-1.

— J. Vila i A. M. Correig (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica del monestir de Poblet (POBL)*. Període: de l'1 de gener de 2004 al 31 de desembre de 2004. Report LEGEF núm. 2005-2.

— J. Vila (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica del túnel del Cadí (CADI)*. Període: del 6 d'abril de 2004 al 31 de desembre de 2004. Report LEGEF núm. 2005-3.

— J. Vila (2005). *Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè. Esdeveniments sísmics seleccionats enregistrats entre l'1 de gener i el 31 de desembre de 2004*. CD-ROM, vol. LEGEF2004. Report LEGEF núm. 2005-5.

— J. Vila i A. M. Correig (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica de la Central Nuclear Vandellòs II (VAN2)*. Període: de l'1 de gener de 2005 al 30 de juny de 2005. Informe núm. 40 (inclou la comparació amb l'estació sísmica EBR de l'Observatori de l'Ebre). Report LEGEF núm. 2005-6.

Contribucions a congressos, assemblees o sessions de treball

Organització i contribucions rellevants

— Josep Vila, Antoni M. Correig i Ramon Ortiz han format part del Comitè Organitzador Local del *First SISTEGETEIDE Workmeeting: Workshop on theoretical forecast of volcanic eruptions*. Barcelona, del 19 al 22 de juliol de 2005 (<http://sismic.am.ub.es/teide/1stworkshop>).

— Josep Vila ha estat *chairman* a la *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

Participacions en congressos

— *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setem-

bre de 2004. Participants: Antoni M. Correig, Josep Vila i Ramon Macià.

— *Challenges for Geomagnetism, Aeronomy and Seismology in the XXI Century. (On the occasion of Ebro Observatory Centennial)*. Roquetes (Tarragona), del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 2004. Participants: Antoni M. Correig, Josep Vila, Ramon Macià i Ramon Ortiz.

— *General Assembly of the International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth Interior*. Pucón (Xile), del 14 al 20 de novembre de 2004. Participants: Josep Vila i Ramon Ortiz.

— *3rd ORFEUS Meridian-2 Regional Meeting*. Praga (República Txeca), del 6 al 8 d'abril de 2005. Participant: Josep Vila.

— *XXX General Assembly of the European Geosciences Union (EGU)*. Viena (Àustria), del 25 al 29 d'abril de 2005. Participant: Josep Vila.

— *First SISTEGETEIDE Workmeeting: Workshop on theoretical forecast of volcanic eruptions*. Barcelona, del 19 al 22 de juliol de 2005. Participants: Antoni M. Correig, Josep Vila i Ramon Ortiz.

Conferències

— «Quality control implementations at ORFEUS Data Center», *3rd ORFEUS Meridian-2 Regional Meeting*. Praga (República Txeca), del 6 al 8 d'abril de 2005. Conferenciant invitat: Josep Vila.

Comunicacions presentades

— A. M. Correig, «On the origin of Coda-Q», *International Workshop Challenges for Geomagnetism, Aeronomy and Seismology in the XXI Century (On the Occasion of Ebro Observatory Centennial)*. Roquetes (Tarragona), del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 2004.

— A. M. Correig, R. Carniel i J. Vila, «A phenomenological model for volcanic tremors», *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— A. M. Correig, M. Urquizú, R. Macià i J. Vila, «New insights on microseism time series», *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— R. Macià, R. Sleeman i J. Vila, «Seismic broadband data analysis and quality control procedures in (near) real-time: determination of noise levels in several frequency bands and noise level evolution», *International Workshop Challenges for Geomagnetism, Aeronomy and Seismology in the XXI Century (On the Occasion of Ebro Observatory Centennial)*. Roquetes (Tarragona), del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 2004.

— J. Vila, R. Macià, D. Kumar, A. M. Ortiz, H. Moreno i A. M. Correig, «On the use of microseismic noise to report the unrest of active volcanoes», *XXIX General Assembly of the European*

Seismological Commission. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— J. Vila, R. Macià, D. Kumar, A. M. Ortiz i A. M. Correig, «Multi-disciplinary monitoring of active volcanoes: time sequence data analysis in near-real time», *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— J. Vila, R. Macià, R. Ortiz, H. Moreno i A. M. Correig, «On the use of the background seismic levels to quantify the unrest activity of volcanoes. Application to Llaima volcano (Chile)», *General Assembly of the International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth Interior*. Pucón (Xile), del 14 al 20 de novembre de 2004.

— J. Vila, R. Sleeman i R. Macià, «Quality control implementations at ORFEUS Data Center», *3rd ORFEUS Meridian-2 Regional Meeting*. Praga (República Txeca), del 6 al 8 d'abril de 2005.

Altres contribucions

Josep Vila participà com a observador convidat del projecte *Mediterranean-European Rapid Earthquake Data Information and Archiving Network* (MEREDIAN-2) en qualitat de *chairman* de l'ORFEUS WG1, en les reunions de projecte celebrades a Potsdam del 12 al 17 de setembre de 2004 i a Praga del 6 al 8 d'abril de 2005.

Conferències i activitats divulgatives

Josep Vila ha estat el conferenciant invitat a la clausura del curs acadèmic 2004-2005 de la delegació de Vic del Col·legi Oficial de Metges amb la presentació de la comunicació: «Els terratrèmols com a fenòmens naturals i els seus efectes col·laterals».

El LEGEF, en col·laboració amb el Grup de Geofísica del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la Universitat de Barcelona, i l'Observatori Fabra han continuat desenvolupant sistemes de difusió d'informació sísmica a la societat, dins dels quals s'hi troba l'ISEV (<http://sismic.am.ub.es/~sisme>), englobat dins del servidor d'informació sísmica SISMIC (<http://sismic.am.ub.es>).

Josep Vila ha col·laborat en l'elaboració del reportatge: «Predicció de sistemes: l'assignatura pendent», publicat per la revista *La Universitat*, editada per la Unitat de Comunicació de la UB. (http://www2.ub.edu/comunicacions/revista_launiversitat/revista_31/Revista_31/reportatge_2.htm).

Estades a centres de recerca

Josep Vila: Koninklijk Nederlands Meteorologische Instituut, Seismologische Division, De Bilt (Països Baixos), una setmana, pel tema «Real-time quality-control implementations at the Virtual European Seismic Network (VEBSN)».

Altres qüestions

Els resultats de la recerca realitzada en els camps d'anàlisi de dades en temps real i la seva aplicació al cas de vulcanisme actiu han estat seleccionats com a transferència de tecnologia per la Unió Europea, a través del programa CORDIS (Technology Marketplace: Connecting people to technology) *Towards an early warning system for volcanoes*.

El LEGEF, en col·laboració amb el Departament d'Astronomia i Meteorologia de la UB i l'Observatori Fabra manté en funcionament els sistemes SISMIC i ISEV (<http://sismic.am.ub.es>).

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany
i Fort
M. Teresa Matas
i Blanxart

Ajudant
d'investigació: Josep M. Palau i Baduell

El principal objectiu del projecte ARCAT és aconseguir un corpus informatitzat bibliogràfic, documental i d'imatges dels edificis de tipus religiós existents a la Catalunya altmedieval (segles IX-XIII).

Estat actual del programa i realitzacions

El treball dut a terme durant el curs 2004-2005 s'ha centrat, bàsicament, en

l'estudi bibliogràfic, documental, gràfic i planimètric de les comarques de la Ribagorça i la Vall d'Aran. L'anàlisi d'aquestes dues comarques ha suposat un increment de cinquanta codis nous i d'un notable enriquiment bibliogràfic i historiogràfic, en especial del grup de variables, que s'han incrementat amb 2.284 ítems de definició arquitectònica de cada una de les 340 esglésies romàniques que configuren el corpus d'aquestes comarques objecte d'estudi. També s'ha continuat la digitalització del material gràfic que ha recollit el projecte ARCAT des de 1986, el qual s'ha incrementat amb un total de 1.633 fotografies.

L'any 1990 es va iniciar la recerca de l'arquitectura romànica, religiosa i militar, de la comarca del Pallars Sobirà. La investigació d'aquesta comarca ens ha permès la redacció del llibre *El romànic de la vall d'Àneu*, que ha merescut el suport del Consell Cultural de les Valls d'Àneu.

Els directors de l'ARCAT, l'1 d'octubre i el 19 de novembre de 2004, foren convidats per Pere Rovira i Pons, del Servei de Restauració i Conservació de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya, a visitar les esglésies de Santa Maria de Cervià (Gironès) i Sant Pere de Canapost (Baix Empordà) per valorar la importància de les pintures romàniques descobertes en aquests edificis. Finalitzada la descoberta i consolidació, el Servei de Restauració i Conservació de Béns

Mobles de la Generalitat de Catalunya va encarregar a l'ARCAT l'estudi d'aquests conjunts pictòrics.

Els dies 22, 29 d'abril i 20 de maig, a petició de Lluís Bayona, arquitecte del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya a Girona, l'ARCAT fou requerit per a avaluar el procés de restauració de la portada de l'Hospital de Sant Julià de Besalú i valorar l'estat de conservació dels conjunts de Sant Julià de Ramis i Sant Gregori.

Estudi de les fonts bibliogràfiques

La tasca duta a terme en el curs 2004-2005 ha consistit en la introducció de la informació recopilada dels 328 títols consultats a la Biblioteca General d'Història de l'Art (MNAC), Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, Biblioteca Balmales, Biblioteca del Centre Borja de Sant Cugat del Vallès, Biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya, Biblioteca Milà i Fontanals del CSIC de Barcelona, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, Biblioteca d'Estudis Ilerdencs, Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona, Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell i Arxiu Capitular de Vic.

L'estudi de les 328 fonts bibliogràfiques (monografies, publicacions periòdiques i publicacions locals) i documentals han permès ampliar i completar l'anàlisi historicodocumental i arquitectònica d'un total de 565 edificis dels 3.454 codificats. Estudiats per comarques són: Pallars Jussà (117), Pallars Sobirà (175), Vall d'Aran (101), Alta Ribagorça (104), Baixa Ribagorça (61), Alt Urgell (4), Llitera (2) i Bages (1). Aquest estudi ha suposat un increment de cinquanta codis nous, corresponents a l'Alta Ribagorça.

La informació introduïda d'aquests 565 edificis representa 4.541 noves entrades.

Àrea de planimetria

Enguany l'ARCAT, per a l'estudi de les esglésies de la vall d'Àneu, ha realitzat disset plantes, resultat del treball de camp efectuat en aquesta zona de la comarca del Pallars Sobirà. Ha continuat com a línia d'investigació l'estudi de les esglésies preromàniques i romàniques del Pallars Sobirà, concretat en les de la vall de Cardós, que finalitzarà i serà publicat l'any 2006.

També ha iniciat els primers contactes amb el Conselh Generau d'Aran per a una futura col·laboració en l'estudi de les esglésies romàniques d'aquesta comarca.

Activitats acadèmiques

Participació en sessions científiques

El dia 15 de desembre de 2004 tingué lloc a la Reial Acadèmia de Bones Lletres

de Barcelona l'acte de presentació del llibre *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*, del qual són autors Joan-F. Cabestany i Fort, M. Teresa Matas i Blanxart, Aida Mestres i Domènech i Josep M. Palau i Baduell, del Centre d'Art Romànic Català (ARCAT). La sessió fou presidida per Eduard Ripoll i Perelló, president de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

El dia 11 de març de 2005, Jordi Mir i Parache comentà el llibre *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg* a través d'una dissertació titulada «El romànic de la vall Ferrera de prop». L'acte tingué lloc a la sala d'actes del Centre Excursionista de Catalunya.

Assistència a sessions científiques

L'ARCAT assistí a les sessions del simposi *Serveis de monuments, present i futur*, que tingué lloc del 21 al 23 d'octubre de 2004. Aquest simposi fou organitzat pel Servei de Catalogació i Conservació de Monuments (SCCM) i el Servei del Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona; també assistí el dia 21 d'octubre de 2004 a la inauguració de l'exposició «Maquetes dels edificis restaurats pel Servei (1936-2004)».

Josep M. Palau i Baduell assistí a la inauguració de l'exposició «Obres

mestres del romànic. Escultures de la vall de Boí», que tingué lloc el dia 19 de gener de 2005, al Museu Nacional d'Art de Catalunya, i el dia 28 de gener de 2005 a la inauguració de l'exposició «Dibuixos i fotografies de l'arquitectura medieval d'Osona del fons documental de l'SPAL» a la Delegació d'Osona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Vic).

Joan-F. Cabestany assistí els dies 2, 9, 16 i 23 de febrer, 2, 9, 16 i 30 de març, 6, 13, 20 i 27 d'abril i 4, 11 i 18 de maig de 2005 a la Tribuna d'Arqueologia, que organitzà l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Els dies 29 i 30 de juny i el dia 1 de juliol de 2005, Joan-F. Cabestany assistí a la XXXIII Setmana Internacional d'Estudis Medievals de Pedralbes, que tingué lloc a les dependències del monestir de Pedralbes.

L'ARCAT continua difonent la

seva tasca científica a través de la xarxa Europe Romane, constituïda pels centres més importants d'estudi del món medieval i l'art d'aquest període: Amics de l'Art Romànic (AAR); Les Alpes de Lumière (ADL); Association Culturelle de Cuxa (ACC); Centre d'Art Roman Georges Duby (CGD); Centre d'Art Roman Marcel Durliat (CMD); Centre d'Études Historiques (CEF); Centre International d'Études Romanes (CIER) i École Antiquaire de Nîmes (EAN).

Publicacions

CABESTANY I FORT, JOAN-F. «El castell carolingi i romànic altmedieval». *Circular d'Amics de l'Art Romànic* [Barcelona], núm. 234 (2004), p. 203.

CABESTANY I FORT, JOAN-F.; MATAS I BLANXART, M. TERESA; MESTRES I DOMÈNECH, AIDA; PALAU I BADUCELL, JOSEP M. *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004.

Laboratori de Fonètica

Director: Daniel Recasens

El grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya Grup de Fonètica Experimental aplega investigadors de fonètica de diferents universitats catalanes i està integrat al Laboratori de Fonètica de l'Institut d'Estudis Catalans, que

dirigeix Daniel Recasens. L'objectiu de la recerca dels membres del Grup és atènyer un coneixement més aprofundit dels mecanismes articuladoris i perceptuals que fan servir els parlants per a generar i decodificar seqüències de parla. Amb aquesta finalitat, el Grup disposa de la instrumentació i del programari adients per a analitzar el moviment de la llengua, els

llavis, la mandíbula, el vel del paladar i les cordes vocals; per a estudiar els components de freqüència, la intensitat i la durada de l'ona acústica, i per a administrar tests de percepció per a l'avaluació d'estímul de parla real o sintètica.

L'activitat de recerca del Laboratori de Fonètica de l'Institut d'Estudis Catalans començà l'any 1990, i s'ha desenvolupat de manera ininterrompuda d'aleshores ençà amb la participació de biòlegs, físics, psicòlegs i lingüistes. Du-

rant la dècada dels noranta, el Laboratori participà en dos projectes ESPRIT de la Comunitat Europea. Des de fa uns cinc anys s'hi porta a terme un estudi d'algunes característiques articulatòries i acústiques dels dialectes catalans. Aquesta recerca ens informa amb objectivitat sobre diferències de pronúncia entre dialectes, contribueix a caracteritzar millor la tipologia universal de sons i permet formular hipòtesis sobre l'evolució fonètica de les llengües.

Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)

Director: Màrius Foz i Sala

L'objectiu fonamental del Centre Català de la Nutrició de l'IEC (CCNIEC) és contribuir a l'avenç de la recerca bàsica i aplicada en nutrició i millorar la qualitat de la informació i de la formació nutricional de la societat.

Funcions

Entre les principals funcions del CCNIEC destaquen les següents:

- Coordinar els esforços individuals i col·lectius dels grups d'investigació per poder resoldre els problemes nutricionals dels ciutadans.

- Fomentar i difondre missatges d'educació nutricional correcta a la població.

- Assessorar les administracions públiques, els mitjans de comunicació,

la indústria alimentària i la població en general en temes relacionats amb la nutrició.

- Contribuir a la lluita en contra dels trastorns alimentaris i en contra de l'obesitat.

- Actuar com a element dinamitzador i coordinador de projectes d'investigació bàsica, clínica i epidemiològica relacionats amb la nutrició.

- Desenvolupar iniciatives en el camp de la docència en aspectes relacionats amb la nutrició, en col·laboració amb les universitats.

- Assessorar les administracions públiques en diferents problemes relatius a la competència i l'exercici professional en l'àmbit de la nutrició clínica.

Organització

Els grups que formen el CCNIEC són els següents:

— Grup de Nutrició i Bromatologia del Departament de Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona.

— Grup de la Unitat de Trastorns de l'Alimentació de l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol de Badalona.

— Grup Nitrogen-Obesitat del Departament de Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

— Grup de Recerca en Nutrició de la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut de Reus de la Universitat Rovira i Virgili.

— Grup de Recerca en Nutrició Comunitària de la Universitat de Barcelona.

— Grup de Bioquímica i Biotecnologia Enològica del Departament de Bioquímica i Biotecnologia de la Universitat Rovira i Virgili.

— Grup de Nutrició i Envelliment del Centre d'Investigacions en Bioquímica i Biologia Molecular (hospitals de la Vall d'Hebron) de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— Grup de Recerca en Nutrició i Aparell Digestiu de l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol de Badalona.

— Grup de Nutrició Molecular de la Universitat de les Illes Balears.

— Grup d'Estudi de l'Estat Nutricional - Biodisponibilitat d'Elements Minerals de la Unitat de Nutrició i Bro-

matologia de la Universitat de València (Grup BIONUTEST).

— Grup de Fisiologia i Nutrició Experimental del Departament de Fisiologia - Divisió IV de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona.

— Grup d'Estudis Alimentaris del Departament d'Antropologia Cultural de la Universitat de Barcelona.

— Grup de Trastorns Alimentaris de l'Hospital Clínic de la Universitat de Barcelona.

Estat actual dels programes

i realitzacions

Durant el curs 2004-2005 es van fer les activitats següents:

Renovació de la Xarxa Temàtica en Nutrició amb la concessió d'una ajuda en la convocatòria de l'any 2004 dels ajuts per a la creació, el desenvolupament i la consolidació de xarxes temàtiques dinamitzadores de recerca i desenvolupament i de transferència de tecnologia. La Xarxa Temàtica en Nutrició està formada pels grups del CCNIEC que radiquen a Catalunya i està integrada funcionalment en el si del CCNIEC.

Es va signar un conveni entre el CCNIEC i l'empresa Mercadona. El conveni, que té una durada prevista d'almenys tres anys, estableix un ajut econòmic de Mercadona per al CCNIEC amb la finalitat de finançar-ne les activitats i els projectes de recerca relacionats amb l'alimentació i la salut, i molt

especialment per a completar el finançament dels projectes de recerca relacionats amb l'Enquesta de Salut de Catalunya 2000.

D'acord amb el desplegament dels punts 6 i 7 del conveni signat entre la Direcció General de Salut Pública (DGSP) i el CCNIEC, la DGSP va concedir una segona aportació econòmica per a realitzar una recerca científica relacionada amb l'Enquesta de Salut i l'Enquesta Alimentària de Catalunya 2000. En aquestes enquestes realitzades per la DGSP s'ha obtingut una informació exhaustiva i representativa de la població de tot Catalunya sobre el consum d'aliments i una sèrie molt completa de dades sobre el seu estat de salut. Al mateix temps, s'han obtingut mil dues-centes mostres de sèrum representatives (amb dades de determinacions analítiques molt completes), que proporcionen una gran oportunitat per a portar a terme estudis sobre relacions alimentació/salut, els resultats dels quals tindran un gran valor, ja que la informació d'una mostra tan gran no sol estar a l'abast dels grups de recerca.

A partir de les mil dues-centes mostres de sèrum esmentades obtingudes en l'Examen de Salut de Catalunya, quatre dels grups del CCNIEC han continuat els estudis següents:

a) Situació de la població catalana quant a la regulació hormonal i metabòlica del metabolisme energètic: relació

amb l'obesitat, la diabetis i altres malalties associades a la síndrome metabòlica.

Aquest estudi inclou:

— Els nivells d'insulina, IGF-1, leptina, oleilestrona i àcids grassos lliures com a marcadors, en conjunció amb les altres dades bioquímiques i antropomètriques, de l'estat metabòlic quant a repartiment energètic, tendència al sobrepès i diabetis, etc. de la població.

— La determinació, de manera prospectiva, de la incidència d'eventuals alteracions clíniques del control del metabolisme energètic global en relació amb les manifestacions de la síndrome metabòlica.

— L'establiment de correlacions entre el consum d'energia, tipus de nutrients (glúcids, lípids, proteïnes, microcomponents), tipus d'aliments, edat, sexe, nivell d'activitat amb les característiques d'ajustament metabòlic funcional, per a extreure indicadors de patogènia o establir estudis prospectius de l'eventual manifestació d'aquestes situacions en quadres patològics.

b) Oxidació, lípids i antioxidants: paràmetres d'interès nutricional.

S'estudia el nivell d'exposició, ingesta i disponibilitat de diversos compostos vinculats als processos oxidatius:

— Compostos fenòlics antioxidants.

— Perfil d'àcids grassos i alfatoferol i betacarotè.

— Eventualment, òxids de coles-

terol, àcids grassos transconjugats i dienocinjugats.

c) Dieta, adipositat i inflamació.

S'estudia:

— Nivells de PCR, ferritina, IL-6 i receptors solubles de TNF en funció de la presència o absència de sobrepès o obesitat.

— Relació entre nivells d'aquests marcadors inflamatoris i índex de massa corporal i distribució del greix en l'organisme.

— Relació entre la ingesta de greixos o la relació greixos - hidrats de carboni i els marcadors d'inflamació.

d) Comparació de les dades antropomètriques de l'índex de massa corporal (IMC) autoreferides i obtingudes en un treball de camp.

Un dels grans objectius de tots aquests estudis respon al problema que representa l'augment de la prevalença d'obesitat a Catalunya i, per tant, a la necessitat d'incrementar els esforços sanitaris en la prevenció i el tractament de l'excés de greix corporal. Ateses les dificultats que aquesta lluita comporta, cal incrementar notablement les prioritats de recerca bàsica i aplicada en aquest camp.

Activitats

El 22 d'octubre de 2004 s'organitzà, juntament amb l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació i la Xarxa Temàtica en Nutrició, la jornada *Ingredients, additius i contaminants dels aliments: de-*

bat sobre casos recents i conseqüències. Hi intervingueren les persones següents:

— M. Carme Vidal, «Hidrocarburs aromàtics policíclics en l'oli de sassa i altres aliments».

— Josep A. Canicio, «Dioxines *versus* àcids omega-3 en el salmó».

— Javier Polo, «Els pinsos, abans i després de les "vaques boges"».

— Robert Xalabarder, «Vells i nous additius: una altra vegada els bromats».

En el Plenari del CCNIEC del 12 de novembre del 2004 s'acordà dedicar part del pressupost a convocar projectes de recerca per als grups del CCNIEC. S'aprovarien totes les sol·licituds presentades:

— «Estudi de l'efecte contraregulator dels glucocorticoides sobre l'acció aprimant de l'oleïl-estrona». M. Mar Grasa. Grup Nitrogen-Obesitat.

— «Regulació per nutrients del metabolisme lipídic en el fetge: implicacions per a l'obesitat i les seves complicacions». Andreu Palou. Grup de Nutrició Molecular de les Illes Balears.

— «Estudi dels nivells de la relació ApoB/ApoA1 en la població catalana com a factor de risc d'infart agut de miocardi». Rosa Solà i Victoria Arija. Grup de Recerca en Nutrició de la Universitat Rovira i Virgili.

— «Nivells plasmàtics d'àcid linoleic conjugat (CLA) en la població catalana». Carmen López. Grup de Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia.

— «La percepció social del “risc alimentari” i d’una “dieta sana” i la seva influència en el consum alimentari». Jesús Contreras. Grup Observatori de l’Alimentació.

— «Avaluació de l’eficàcia del sistema fitoesterol, pectina, en els éssers vius». Magda Rafecas. Grup Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia.

— «Estudi del paper dels aliments vegetals en l’aportació de poliamines i altres amines biògenes amb caràcter antioxidant a la dieta». M. Carme Vidal. Grup Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia.

— «Modulació metabòlica de l’oleïl-estrona: efecte de la reducció energètica i el desequilibri de la dieta». Montserrat Esteve. Grup Nitrogen-Obesitat.

Diferents membres del CCNIEC han col·laborat en tasques de divulgació en temes de nutrició i salut pública en diversos mitjans de comunicació.

La relació de treballs en fase de

preparació perquè siguin publicats és la següent:

— «Examen de Salut de Catalunya (ESCAT 2002-2003); obesitat i morbiditats associades».

— «Nivells plasmàtics d’àcids grassos i vitamina E en la població catalana».

— «Adiponectina, obesitat i factors de risc cardiovascular en una població mediterrània».

Publicacions

GARCIA-LORDA, P.; BULLÓ, M.; BALANZÀ, R.; SALAS-SALVADÓ, J. «C-reactive protein, adiposity and cardiovascular risk factors in a Mediterranean population». *International Journal of Obesity* (2005) p. 1-7

LÓPEZ LÓPEZ, ANTONIO; LÓPEZ SABATER, M. CARMEN; LAMUELA I RAVENTÓS, ROSA M.; MARINÉ I FONT, ABEL; FOZ I SALA, MÀRIUS. *Antioxidants i salut*. 2004. Coedició entre el Centre Català de la Nutrició de l’IEC i la Xarxa Temàtica en Nutrició.

Càtedra UNESCO de Llengües i Educació

Director: Joan A. Argenter i Giralt

Creació de la Càtedra

El 25 de febrer de 2002 se signà el conveni UNESCO - IEC. El 9 de juny de 2004 la UNESCO i l’IEC ratificaren la vigència del conveni fins al 25 de febrer de 2006.

Objectius

En l’àmbit lingüístic: la Càtedra s’orienta a l’estudi i la promoció de la diversitat lingüística, i les pràctiques adients per al seu manteniment i desenvolupament. En són objectius específics els processos de codificació, estandardització i revitalització lingüístiques. Transferència de coneixement envers altres institu-

cions i comunitats immersides en el procés de recuperació d'una llengua.

En l'àmbit educatiu: l'objectiu de la Càtedra és la promoció i difusió dels valors de la diversitat lingüística i l'educació plurilingüe. L'elaboració de materials amb aquest objectiu. L'elaboració de materials adreçats a gestors i/o beneficiaris de processos de recuperació lingüística.

Personal col·laborador

La Càtedra està formada per un col·laborador tècnic (temps parcial), un administratiu (temps parcial), una becària i un estudiant en pràctiques.

També consta de quaranta col·laboradors —professors, conferenciants, investigadors— en activitats concretes: vint-i-sis (Estat espanyol) i catorze estrangers (Algèria, Austràlia, Bèlgica, Estats Units d'Amèrica, França, Holanda, Mèxic, Regne Unit, Suïssa).

Entitats col·laboradores

- Institut d'Estudis Catalans
- Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), Generalitat de Catalunya
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Ministeri d'Educació i Ciència
- Fundació Caixa Sabadell
- Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya
- Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza, Eusko Jaurlaritza

— Schweizerisches Generalkonsulat (Barcelona)

— Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya

— *Avui*

— *El Periódico*

— *El País*

Activitats realitzades

Activitats de formació

Col·laboració amb la xarxa d'escoles associades de la UNESCO: seminaris pedagògics.

Beques atorgades: deu beques lliurades a participants en la vuitena conferència de la FEL: «On the margins of nations: endangered Languages and Linguistic Rights», Barcelona, 1-3 d'octubre de 2004. Se n'han beneficiat persones provinents de Bulgària, el Canadà, Etiòpia, la Federació Russa, l'Índia, Malawi, Mèxic, Polònia i Ucraïna.

Institucions de procedència: Universitat St. Kliment Ohridski de Sofia, Sofia, Bulgària; Universitat Saint Mary's, Halifax, Canadà; Universitat d'Addis Ababa, Etiòpia; investigador independent, Índia; Universitat de Malawi, Malawi; Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social (CIESAS), Mèxic; Universitat dels Jagejllons, Cracòvia, Polònia; Institut d'Estudis Mongols, Budistes i Tibetans (branca siberiana de l'Acadèmia de Ciències de Rússia), Ulan-Ude, Federació Russa;

Institut Pylyp Orlyk per la Democràcia, Kíev, Ucraïna.

Sis beques atorgades a participants en el 5th International Symposium on Bilingualism, Barcelona, 20-23 de març de 2005. Se n'han beneficiat persones procedents de Bulgària (Universitat St. Kliment Ohridski de Sofia), Estats Units d'Amèrica (Universitat de Michigan, Ann Arbor), Indonèsia (Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology, Jakarta), Macedònia (Institut de la Llengua Macedònia, Skopje), Turquia (investigador independent, Istanbul), Ucraïna (Institut Nacional de Filologia Taras Schevchenko, Kíev).

Activitats de recerca

Projecte *Manual de bones pràctiques lingüístiques per a ONG*.

Treball de camp: s'han entrevistat trenta-dues ONG i quaranta-dos cooperants, amb l'objectiu de conèixer com gestionen la diversitat lingüística en les relacions amb les contraparts, en les activitats de formació i sobre el terreny.

Organització de congressos, seminaris i col·loquis

Organització de la vuitena conferència de la FEL: «On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights», Barcelona, 1-3 d'octubre de 2004 (en col·laboració amb la Foundation for Endangered Languages, Bath, Regne Unit).

Visites de camp a dues situacions lingüístiques i sociolingüístiques diverses i significatives: la Val d'Aran (29-30 de setembre) i la Catalunya Nord (4 d'octubre).

Entrevistes amb responsables polítics, assessors lingüístics i activistes culturals. Visita a museus i llocs d'interès etnogràfic i paisatgístic. Recital de cançons araneses a càrrec de Lúcia Mas.

Presidència del Congrés: Joan A. Argenter.

Comitè del programa: Joan A. Argenter, Joseph Blythe, R. McKenna Brown, Tjeerd de Graaf, Salem Mezhoud, Chris Moseley, Nicholas Ostler.

Comitè organitzador: Joan A. Argenter, R. McKenna Brown, Joan Moles, Chris Moseley, Nicholas Ostler.

Editors de les actes: Joan A. Argenter i R. McKenna Brown.

El congrés s'ha orientat a donar resposta a les qüestions següents:

1) La política lingüística des de l'activisme de base a les institucions polítiques. Aquests drets, de quina manera han estat reconeguts i, si és el cas, aplicats? Quines actuacions poden dur a terme les comunitats amb l'objectiu de fer-los respectar?

2) La interrelació entre els nivells mundial i local. En quina mesura les polítiques estatals són coherents amb les declaracions universals i els tractats internacionals? Com es redefeixen les identitats en els discursos postnacionalistes?

3) Les llengües amenaçades i els

drets lingüístics a través de les fronteres. La desigualtat de drets en comunitats lingüístiques dividides per fronteres. Quins drets i quins deures afecten les comunitats de la diàspora, les comunitats nòmades i els immigrants?

Sèrie de jornades sobre *El model lingüístic de l'Estat espanyol: present i futur*. Barcelona 28 d'octubre - 18 de novembre de 2004. Participants:

1) «L'economia: empreses públiques i privades»: Michèle Lahaye, De Post / La Poste (Brusselles); Eric Klønhammer, Katoen Natje (Anvers); Alejandro Goñi, PYMEC (Barcelona); Claudio Alba González, RENFE (Madrid), i Vicent Sanchis, *Avui* (Barcelona).

2) «La política: partits polítics bascos»: Iñaki Irazababeitia, Aralar (País Basc); Josune Ariztondo, EAJ-PNB (País Basc); Martín Aramburu, EA (País Basc); EE-IU (País Basc); Vicente Reyes, PSE-EE PSOE (País Basc), i Antonio Franco, *El Periódico de Catalunya* (Barcelona).

3) «La política: partits polítics catalans»: Àngels Ponsa, CiU (Catalunya); Meritxell Llorente, ERC (Catalunya); Dolors Nadal, PPC (Catalunya); Paquita Sanvicén, PSC (Catalunya); Enric de Vilalta, IC-V (Catalunya); Albert Branchadell, Organització pel Multilingüisme (Manlleu), i Xavier Vidal-Folch, *El País* (Barcelona).

4) «El dret: juristes»: Thomas Fleischer, Institut del Federalisme, Fri-

burg (Suïssa); Michel Rosenfeld, Universitat Yeshiva (Nova York); José Antonio Portero, Universitat de la Corunya; Iñaki Agirreazkuenaga, Universitat del País Basc; Carles Viver i Pi-Sunyer, Institut d'Estudis Autònoms (Barcelona), i Jaume Vernet, Consell Consultiu (Barcelona) i Universitat Rovira i Virgili (Tarragona).

Participació en congressos, seminaris i col·loquis

International Barcelona Conference on Higher Education: «The Social Commitment of Universities». Global University Network for Innovation (GUNI), Barcelona, 18-20 d'octubre de 2004. Participació en el *World Report on Higher Education*.

III Fòrum de les Llengües Ameríndies 2005. Institut Català de Cooperació Iberoamericana (ICCI), 8 i 9 de febrer de 2005. Ponència: Joan Moles; observador/relator: Joan A. Argenter.

5th International Symposium on Bilingualism, Barcelona, 20-23 de març de 2005. Membre del comitè científic. Membre del comitè organitzador. Coordinador d'un col·loqui sobre «A historical ethnographic approach to bilingualism, verbal practices and linguistic ideologies»: Joan A. Argenter.

Participants en el col·loqui: Joan A. Argenter (Barcelona); José Antonio Flores Farfán (Mèxic); Kathryn Woolard (San Diego), i Francis Zimmermann (París).

Jornades «Pobles indígenes de l'Amèrica Llatina». Fundació La Caixa. Barcelona, 27 i 28 d'abril de 2005. Conferència invitada: Joan Moles.

Col·loqui «Anàlisi del discurs sociolingüístic actual català i occità». Homenatge al professor Georg Kremnitz. Viena, 2 i 3 juny de 2005. Conferència invitada: Joan A. Argenter.

Assessorament i consultories

International Advisory Board, Center for Multiple Languages and Literacies, Universitat de Colúmbia, Nova York: Joan A. Argenter.

Informes i documentació

Primer qüestionari per a la formulació de polítiques de cooperació pel manteniment, promoció i pervivència de les llengües ameríndies.

Publicacions

ARGENTER, Joan A. «Sobre el model lingüístic de l'Estat espanyol». *El Periódico de Catalunya* (24 novembre 2004). [Publicat amb el títol «Falta de model lingüístic» i el subtítol «L'Estat ha de fixar la relació socio-cultural, política i jurídica entre les llengües»]

ARGENTER, Joan A.; BROWN, R. McKenna [ed.]. «On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights». A: ARGENTER, Joan A.; BROWN, R. McKenna [ed.]. *On the*

margins of nations: endangered languages and linguistic rights. Bath: Foundation for Endangered Languages (amb la col·laboració de la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació), 2004, p. 13-17.

— *On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights*, Bath: Foundation for Endangered Languages (amb la col·laboració de la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació), 2004.

MOLES I CARRERA, Joan. «El guaraní, lengua nacional del Paraguay: algunas propuestas prácticas». *Acción: Revista Paraguaya de Reflexión y Diálogo*, núm. 248 (octubre 2004), p. 26-29. [Número monogràfic dedicat al bilingüisme i al multilingüisme]

RIERA, Carles. «Producció, difusió i divulgació de la ciència en català». *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 18 (2005), p. 1-10.

Altres

ARGENTER, Joan A. «Did our ancestors code-switch? Inferring from written records». A: COHEN, J.; McALISTER, K., ROLSTAD, K.; MACSWAN, J. [ed.]. *ISB4: Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*. Somerville, Mass.: Cascadilla Press, 2005, p. 84-93.

— «Oratory, power and authority in Medieval Catalan society: Code-switching and the construction of political discourse». *ISB5 Abstracts*. Bellaterra, 2005.

Centres vinculats

Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT)

Directora: Rosa Colomer i Artigas

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) amb la presència al Consell de Direcció i al Consell Supervisor.

Consell de Direcció

Vicepresident: President de l'IEC

Vocal: Joan Martí i Castell

Consell Supervisor

President: Joan Veny i Clar

Vocals: Maria Bozzo i Duran
Jaume Vernet i Llobet

Creat el 1985 per l'Institut d'Estudis Catalans i el Departament de Cultura de la Generalitat, el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) és actualment un consorci entre aquestes dues entitats i el Consorci per a la Normalització Lingüística, que actualment es regeix pel Decret 217/1997, de 30 de juliol.

El TERMCAT té per finalitat la promoció, l'elaboració i la difusió de recursos terminològics, la normalització dels neologismes catalans i la prestació de serveis d'assessorament per a facilitar l'ús de la llengua en els àmbits científics, tècnics i socioeconòmics.

Per a informació detallada sobre l'activitat del TERMCAT, consulteu l'adreça <http://www.termcat.net>.

Centre de Recerca Matemàtica (CRM)

Director: Manuel Castellet i Solanas

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Recerca Matemàtica (CRM) amb la presència al Consell de Direcció.

Consell de Direcció

Vicepresident: President de l'IEC

Vocals: Salvador Alegret
i Sanromà
Joan Girbau i Badó
Josep Enric Llebot
i Rabagliati

L'Institut d'Estudis Catalans creà l'any 1984 el Centre de Recerca Matemàtica (CRM) amb l'objectiu principal de posar a la disposició dels matemàtics catalans un centre d'investigació que estimulés la millora de la recerca matemàtica a Catalunya, tant en l'aspecte qualitatiu com en el quantitatiu. El 2002, el CRM va esdevenir un consorci amb personalitat jurídica pròpia, integrat per l'Institut d'Estudis Catalans i la Generalitat de Catalunya, la qual hi participa per mitjà del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

Per assolir aquest objectiu, el CRM invita destacats científics d'arreu a fer estades de recerca, facilita el contacte amb aquests i amb institucions científiques als nostres joves investigadors, duu a terme programes de recerca, organitza

congressos, seminaris i altres reunions científiques i difon els resultats de la recerca.

Per a informació detallada sobre l'activitat del CRM, consulteu l'adreça <http://www.crm.es>.

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF)

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) amb la presència al Consell de Direcció i al Patronat.

Consell de Direcció

Director: Ferran Rodà
Vocal: Xavier Bellés i Ros

Patronat

President de l'IEC
Joandomènec Ros i Aragonès

El Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) és un centre de recerca bàsica i aplicada en ecologia terrestre, especialment forestal.

La figura institucional del CREAF és la de consorci, creat pel Decret 300/1987, de 4 d'agost, i és constituït per la Generalitat de Catalunya, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans.

Els seus objectius són:

- realitzar recerca bàsica i aplicada sobre els sistemes ecològics terrestres,
- desenvolupar eines conceptuals i metodològiques per a millorar la gestió del medi,
- difondre aquests coneixements mitjançant activitats de formació, assessorament i difusió.

El Patronat és el màxim òrgan de govern del CREAF. Un consell de direcció, nomenat pel Patronat, el regeix. El CREAF és un institut universitari adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona i centre associat a l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA).

Òrgans de govern:

- Patronat: format pel president (conseller de Medi Ambient) i els vocals (rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, rector de la Universitat de Barcelona, president de l'Institut d'Estudis Catalans, representants del Departament de Medi Ambient, del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques,

del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans), el membre honorari Jaume Terradas i el secretari (director del CREAF).

— Consell de Direcció: format pel president (director del CREAF) i els vocals (Departament de Medi Ambient;

Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació; Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries; Universitat Autònoma de Barcelona; Universitat de Barcelona, i Institut d'Estudis Catalans).

Per a informació detallada sobre l'activitat del CREAF, consulteu l'adreça <http://www.creaf.uab.es>.

Oficines

Oficina de Gramàtica

Oficina d'Onomàstica

Oficines Lexicogràfiques

Oficina de Gramàtica

Director: Manuel Pérez Saldanya

Responsable: Xavier Rofes Moliner

Organització

Durant aquest curs l'Institut ha convocat una beca de col·laboració amb l'Oficina de Gramàtica (OG) (24 de maig de 2005), que ha estat concedida a Ester Prat i Alsina (19 de juliol de 2005), que és previst que comenci la seva tasca el curs vinent. Així mateix, ha començat a actualitzar els fons bibliogràfics de consulta de l'OG. Tanmateix encara no ha estat possible atendre les qüestions informàtiques que afecten l'activitat de l'oficina.

Projectes

Durant aquest curs, l'OG ha prosseguit, juntament amb la Comissió de Gramàtica, les tasques relatives a l'elaboració de la *Gramàtica de la llengua catalana*. Aquestes tasques es concreten en els aspectes següents:

1. L'elaboració de la part de sintaxi. L'OG ha assistit el ponent d'aquesta part, Joan Solà, i els redactors, Manuel Pérez Saldanya i Gemma Rigau, amb la

preparació de material per a l'elaboració de diversos capítols de sintaxi. La comesa de l'oficina ha consistit bàsicament en les tasques següents:

a) La gestió de la documentació que han generat els debats que ha dut a terme la Comissió de Gramàtica sobre els temes següents: I) els verbs *ser*, *estar* i *haver-hi* (sessió del dia 17 de setembre de 2004), II) els pronoms personals (sessions dels dies 22 d'octubre de 2004, 10 i 31 de març, 14 d'abril i 9 de juny de 2005), i III) el complement directe preposicional (sessions dels dies 14 de gener i 18 de febrer de 2005).

b) L'elaboració de recerques i estudis sobre els aspectes següents: I) els usos intransitius del verb *raure* (28 de setembre de 2004), II) la flexió del verb *pertànyer* (29 de novembre de 2004), III) els mots *sotassignat/sotassignant* i *més-dient* (30 de novembre de 2004), IV) les variants dialectals del participi del verb *ser* (26 de gener de 2005), i V) el tractament dels verbs auxiliars i modals (21 de juliol de 2005).

c) La preparació de material de consulta: «Repertori de determinats i quantificadors» (29 de juliol de 2005).

La preparació i el seguiment d'una enquesta adreçada al Fòrum d'Estandardització sobre l'ús de *de* a les dislocacions (setembre i octubre de 2004). Seguiment d'una enquesta adreçada als membres de la Comissió de Gramàtica sobre l'infinitiu (octubre de 2004).

d) La gestió i l'arxiu dels esborranys redactats per Joan Solà i les observacions dels membres de la Comissió de Gramàtica a aquests esborranys, corresponents als temes de sintaxi següents: I) «Tema 4. La preposició i l'adverbi (2a redacció)» (26 d'agost de 2005), II) «Tema 6. La predicació no verbal (3a redacció)» (14 de gener de 2005), III) «Tema 7. Els pronoms (4a i 5a redaccions)» (29 d'octubre de 2004 i 22 de juliol de 2005), IV) «Tema 8. Les passives i les impersonals (1a redacció)» (18 de gener de 2005), V) «Tema 10. Les subordinades substantives (1a redacció)»

(12 de novembre de 2004), i VI) «Tema 11. Les subordinades relatives (1a redacció)» (2 de setembre de 2004).

2. El seguiment de les parts de la *Gramàtica* que són de consulta general al web de l'Institut <http://www.iecat.net/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>.

Al marge d'aquestes qüestions, l'Oficina de Gramàtica també s'ha ocupat puntualment d'atendre consultes diverses sobre qüestions gramaticals formulades per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics i el Servei de Consultes del TERMCAT.

Activitats

Gemma Rigau, «Gramàtica de la llengua catalana», descripció general de l'obra a la delegació de l'Acadèmia de la Llengua Asturiana de visita a l'Institut d'Estudis Catalans, el 15 de setembre de 2004.

Oficina d'Onomàstica

Director: Josep Moran i Ocerinjuregui

Tècnic: Joan Anton Rabella i Ribas

Atenció de consultes

L'activitat principal de l'Oficina d'Onomàstica (OdO) des del moment de la seva creació ha estat l'atenció i la resposta a les consultes onomàstiques, tant de toponímia com d'antroponímia, adreçades a l'Institut d'Estudis Catalans. Du-

rant aquest curs, s'han rebut al voltant de quatre-centes consultes (que van des d'un nom propi concret fins a llistes de desenes de noms propis), que provenen dels centres de normalització lingüística del Consorci per a la Normalització Lingüística, de diversos departaments de la Generalitat de Catalunya (Política Territorial i Obres Públiques, Justícia, Medi Ambient, Cultura, Governació, etc.), dels serveis de català dels ajuntaments i universitats (com la de les Illes Balears

i la de València), de diverses entitats públiques i privades (com associacions, editorials, i també molt sovint dels mitjans de comunicació [premsa i ràdio]) i de particulars.

Normalització de l'antroponímia catalana

L'expedició de certificats —i, en uns casos específics, de notes informatives— per a la normalització de la grafia dels noms i, sobretot, dels cognoms, que es va incrementar a partir de la promulgació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística —concretament de l'article 19 «L'antroponímia», del capítol II *L'onomàstica*— i del Decret 208/1998, de 30 de juliol, en el qual es regula el procés de correcció lingüística dels noms i cognoms, ha continuat i durant aquest curs se n'han expedit més de cent cinquanta (cent trenta-un certificats i vint-i-quatre notes informatives). Tota la informació sobre certificats i notes informatives es troba sistematitzada i actualitzada en la base de dades sobre regularització de noms i cognoms.

Presentacions del Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya

Després de la publicació del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, que es va presentar a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans el 29 d'octubre de 2003, durant aquest curs Josep Moran i Joan Anton Rabella n'han fet

onze presentacions a diferents indrets de Catalunya: Sant Feliu de Llobregat (3.11.2004), Tarragona (4.11.2004), Puigcerdà (6.11.2004), Vilafranca del Penedès (19.11.2004), Vilanova i la Geltrú (26.11.2004), Mataró (13.12.2004), Tremp (27.01.2005), Palau-solità i Plegamans (18.03.2005), Solsona (14.04.2005), Cerdanyola del Vallès (12.05.2005) i Sabadell (17.05.2005).

Comissió de Toponímia de Catalunya

Després de la realització del *Nomenclàtor oficial*, la Comissió de Toponímia de Catalunya, de què són membres Josep Moran i Joan Anton Rabella, ha planificat i ha iniciat la realització de diversos projectes.

En primer lloc, s'ha organitzat l'ampliació del *Nomenclàtor oficial*, que s'iniciarà a partir del mes d'octubre de 2005.

En segon lloc, l'OdO va portar a terme les tasques d'assessorament onomàstic de l'exposició «Mots amb arrels», de caràcter divulgatiu sobre la riquesa de la toponímia a Catalunya. Aquesta exposició, que inicialment es va instal·lar al Palau Robert, a Barcelona, es va inaugurar el 9 de febrer de 2005, i el 31 de març Joan Veny hi va realitzar la conferència «Territori i projecció toponímica». Posteriorment, aquesta exposició es va traslladar a Sabadell i, després, ha iniciat una itinerància per Catalunya que durarà almenys fins al final de l'any

2006. També en relació amb aquesta exposició, el 9 de juny de 2005 Toni Arboñés de Catalunya Ràdio va entrevistar Joan Anton Rabella a Sabadell.

I en tercer lloc, durant aquest curs s'ha treballat en la publicació dels *Criteris toponímics d'àmbit municipal*, la coordinació dels quals s'ha portat a terme des de l'Oficina d'Onomàstica. Aquests criteris, que han de servir com a guia pràctica per a l'ús i la preservació de la toponímia i que s'adrecen sobretot als ajuntaments, es publicarà al començament de l'any 2006.

Assessorament i publicació de reculls toponímics i ajuts a la recerca

Durant aquest any, s'han continuat organitzant reunions amb la intenció d'estimular i d'assessorar la realització de reculls toponímics, i, també, amb la voluntat de provar de facilitar-ne la publicació, tasca que es concreta en les obres que es publiquen dins de la col·lecció «Treballs de l'Oficina d'Onomàstica». Durant el curs 2004-2005, l'OdO ha publicat dins d'aquesta col·lecció el *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades* de Ramon Pere Anglès (novembre de 2004; número ix de la col·lecció), que es va presentar a Vilanova de Prades el 12 de juny. Així mateix, s'ha continuat la preparació de dues obres més, *Història dels noms de Reiners: Les arrels d'un poble del Vallespir* de Montserrat Cailà i Jean-Paul Escude-

ro i *Onomàstica de Riudoms* d'Eugeni Perea.

Altres projectes

Durant aquest curs, s'ha acabat de confeccionar, amb la col·laboració de Joan Peytaví i Deixona, un nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord —que inclou, a més des les formes catalanes dels topònims nord-catalans, la transcripció fonètica dels més significatius—, que es preveu que aparegui publicat durant l'any 2006.

Col·loquis, cursos i conferències

El president de la Secció Filològica, Joan Martí i Castell, i Josep Moran van participar en el simposi internacional *Naming the World: From Common Nouns to Proper Names*, que se celebrà a Zadar (Croàcia), de l'1 al 4 de setembre de 2004, amb la conferència «Cambiamenti sociali e cambiamenti legali nell'onomastica personale in Catalogna», el dia 2, i amb la presentació del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, el dia 3.

El 17 de setembre es va realitzar a la Universitat de Girona el col·loqui *Toponímia i paisatge rural*, en què va participar Joan Anton Rabella amb la conferència «La toponímia des de la lingüística: possibilitats d'estudi».

El 7 d'octubre des de l'OdO es va portar a terme a la Sala Pere Coromines de l'Institut una jornada de formació so-

bre onomàstica per als tècnics del Consorci per a la Normalització Lingüística.

Entre el 12 i el 14 de novembre tingué lloc el XXXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, que es va realitzar a la seu de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, a Barcelona. Josep Moran, que formava part del comitè científic, i Joan Anton Rabella, que formava part del comitè organitzador, hi van presentar el nomenclàtor el dia 13, i Joan Anton Rabe-

lla va participar en la taula rodona «Toponímia i cartografia» el dia 14.

Relacions amb d'altres institucions

El dia 21 de juliol de 2005 es fer una trobada amb l'Institut d'Estudis Occitans i l'Institut d'Estudis Aranesos a fi d'assessorar-los en la realització de nomenclàtors i, durant el mateix dia, també es va fer la presentació del *Nomenclàtor oficial* a Salardú (Vall d'Aran).

Oficines Lexicogràfiques

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Les tasques de les Oficines Lexicogràfiques (OL) s'estructuren a l'entorn de tres eixos: en primer lloc, hi ha la recollida de materials relacionats amb el lèxic; en segon lloc, l'elaboració d'estudis i informes sobre els materials aplegats i l'adequació i regularització lexicogràfica d'aquests materials. A partir del resultat d'aquestes tasques, la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica prenen acords sobre el lèxic normatiu. Finalment, les OL també atenen consultes sobre normativa lèxica del català i forneixen de materials lexicogràfics les institucions que en sol·liciten.

Durant el curs 2004-2005, la tasca més important de les OL ha estat la preparació de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*. Aquesta tasca està estretament lligada al mante-

niment i millora de la base de dades lexicogràfiques BDOL. A més, les OL han dut a terme altres tasques relacionades amb projectes d'institucions externes; algunes d'aquestes tasques són col·laboracions puntuals i d'altres tenen un caràcter sistemàtic.

La segona edició del Diccionari de la llengua catalana de l'Institut (DIEC)

La preparació de la segona edició del DIEC ha anat seguint el seu curs. Les tasques de preparació estan distribuïdes en tres àrees: l'aplicació dels criteris lexicogràfics a tot el text del diccionari, la completació i revisió dels termes propis de les diverses àrees de coneixement i la revisió del lèxic comú.

Aplicació de criteris

L'aplicació dels criteris lexicogràfics va acabar durant el curs 2004-2005, llevat del criteri de les remissions, que havia

estat aplicat parcialment a l'espera que el text del diccionari fos definitiu.

Així, durant el curs 2004-2005 s'ha acabat l'aplicació del criteri sobre les remissions. En una primera fase, el treball s'ha fet de manera automàtica, mitjançant programes informàtics; en la segona fase, l'aplicació ha estat manual. En la part automatitzada del procés, s'han resolt els casos de remissions a articles amb una sola accepció i amb la mateixa etiqueta gramatical que l'article origen. En la part d'aplicació manual, s'han resolt la resta de casos. En total s'ha intervingut en uns tretze mil articles.

Revisió de la terminologia

S'ha enllestit la revisió de la terminologia del DIEC1 amb l'objectiu de completar-ne la nomenclatura i de millorar-ne les definicions. La tasca de revisió de les setanta-sis àrees de coneixement en què estan distribuïts els continguts del DIEC s'ha dut a terme amb la col·laboració d'un centenar d'especialistes, la major part dels quals són membres de les diferents seccions de l'Institut.

Durant el curs 2004-2005, pel que fa a la nomenclatura, s'han elaborat quatre-cents cinquanta informes sobre propostes d'alta i de baixa de termes i de canvi gràfic. Aquests informes han permès a la Comissió de Lexicografia de valorar totes les propostes de nomenclatura que han fet els diversos especialistes. També s'han elaborat unes vuitanta

consultes sobre diversos aspectes de la revisió de la terminologia que han estat adreçades als experts corresponents.

Quant a les definicions, també s'han enllestit les tasques de revisió de les diverses àrees, tenint en compte les propostes dels especialistes i les propostes rebudes des de diverses instàncies. Entre el setembre de 2004 i el juliol de 2005 s'han revisat les definicions corresponents a quinze àrees. Així, a final del curs que ara s'acaba, totes les àrees d'especialitat del DIEC1 han estat del tot revisades i tenen el vistiplau final de l'especialista.

Finalment, el maig de 2005 les Oficines han iniciat la comprovació dels termes d'especialitat per tal de verificar que tots els termes estudiats (tant els que formaran part de la nomenclatura del DIEC2 com els que no) estan correctament codificats a la base de dades de les OL i que no en queda cap pendent d'estudi. Hom preveu que aquesta tasca s'enllestirà abans de final d'any.

Revisió del lèxic comú

La revisió del lèxic comú que es duu a terme dins el projecte de segona edició del DIEC implica tasques de tres tipus: anàlisi i resolució de les propostes d'esmena al text del diccionari fetes per institucions i persones de dins i de fora de l'Institut, establiment de la nomenclatura de lèxic comú del diccionari, i revisió de les definicions i exemples de lèxic comú a partir d'una lectura del diccionari.

En el curs 2004-2005, les OL han preparat els materials que han permès a la Comissió de Lexicografia i a la Secció Filològica de fer una segona selecció de nomenclatura de lèxic comú per a la segona edició del DIEC. En aquesta selecció s'han pres en consideració les propostes d'addició d'entrades, subentrades i locucions i les propostes de supressió d'entrades, subentrades i locucions del DIEC que van arribar a les OL després que la Secció Filològica hagués seleccionat la nomenclatura de lèxic comú per a la segona edició del diccionari.

Per altra part, les OL han preparat els materials per tal que la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica facin la selecció de les propostes d'addició d'accepcions per a la segona edició del DIEC que presentaven algun aspecte controvertit tocant a la normativa i, finalment, també han treballat en l'aplicació d'una proposta feta per la Comissió de Gramàtica per al tractament lexicogràfic dels verbs auxiliars en el DIEC2.

Finalment, a part dels informes esmentats en l'apartat de terminologia, s'han elaborat dotze informes que tracten de la forma gràfica d'alguns mots de lèxic comú.

Base de dades lexicogràfiques (BDOL)

El manteniment, l'actualització i la millora de la base de dades de les Oficines

Lexicogràfiques (BDOL) és una de les tasques que es duen a terme regularment a les OL en col·laboració amb el Servei d'Informàtica de l'IEC. Atès que BDOL és una eina fonamental per als treballs lexicogràfics que es desenvolupen a les Oficines, el manteniment de la base és una tasca prioritària. Durant el curs 2004-2005 la tasca més important duta a terme en aquesta base de dades és el perfeccionament dels programes que permeten controlar de manera semiautomàtica la coherència de les remissions entre mots.

El Servei d'Informàtica de l'IEC i les OL també han començat a treballar en els programes i les aplicacions que han de permetre d'obtenir directament de BDOL el text del DIEC2 en format de diccionari imprès.

Altres activitats

a) Consultes lexicogràfiques

Les OL col·laboren habitualment en la resolució de problemes relacionats amb el lèxic i la lexicografia plantejats tant pels diversos serveis de l'Institut mateix com per institucions foranes. Durant el curs 2004-2005 les OL han donat resposta a vint-i-quatre consultes procedents del TERMCAT.

Les OL també han elaborat informes sobre diversos aspectes del diccionari per a la compareixença del president de la Secció Filològica en diversos mitjans de comunicació.

b) *Consell Supervisor del TERMCAT*

Un membre de les OL participa en les reunions que el Consell Supervisor del TERMCAT fa amb una periodicitat quinzenal per resoldre casos conflictius de terminologia.

c) *Assistència a jornades i conferències*

— Assistència, el dia 14 de gener, a la presentació del *Diccionari descriptiu de la llengua* que tingué lloc a la seu de l'Institut.

— Assistència, el dia 7 de febrer,

a la presentació del diccionari *Redes*, organitzada per l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.

— Visita al TERMCAT, el dia 15 de juny, en ocasió de la jornada de portes obertes per celebrar el vintè aniversari de la creació d'aquesta institució.

— Assistència, el dia 17 de juny, a la conferència de la senyora Nicoletta Calzolari, organitzada per l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.

Secretaria Científica

Secretari científic: Francesc González i Sastre
(fins al 10 de maig de 2005)
Ricard Guerrero i Moreno
(a partir de l'11 de maig de 2005)

Durant el curs 2004-2005, la Secretaria Científica ha intervingut en la preparació i realització de les activitats següents:

Jornades

— *L'aire i el medi*

Durant els mesos de febrer i abril de 2005 s'ha dut a terme aquest cicle de conferències, coordinat per la Secretaria Científica, amb la participació de les societats filials de l'Institut i la col·laboració de la Fundació Caixa Sabadell. En l'edició d'enguany hi han participat onze societats filials, amb tretze conferències sobre les interrelacions entre l'aire i el medi ambient. Els textos d'aquestes conferències han estat recollits i ja se n'ha començat el procés de publicació.

Amb aquesta edició s'ha tancat la sèrie plurianual al voltant de les interrelacions dels quatre elements essencials de la matèria, segons la concepció filosòfica a l'antiga Grècia, amb el medi: *L'aire i el medi* (2001), *La terra i el medi*

(2002), *El foc i el medi* (2004) i *L'aire i el medi* (2005).

— IX Jornades de l'Associació per a l'Ensenyament de la Física i la Química - Curie: «Intercanvi d'experiències de física i de química» (Alacant, 15 i 16 d'abril de 2005). Aquestes jornades, organitzades per l'Associació per a l'Ensenyament de la Física i la Química - Curie, es desenvolupen a la Universitat d'Alacant i, a través de la seu de l'Institut en aquesta ciutat, han comptat amb el suport de la Secretaria Científica.

Conferències

La divulgació dels coneixements científics i la promoció de l'activitat de les seccions i les societats filials de l'Institut també es duu a terme amb conferències, que poden tenir el format d'una sola exposició, o bé poden integrar-se en un cicle al voltant d'una temàtica específica. Les conferències en què ha participat la Secretaria Científica durant el curs 2004-2005 són:

— *Science in the Twenty-first Century: interdisciplinary and international*

Conferència plenària pronunciada per Rita Colwell, antiga directora de la National Science Foundation, dels Estats Units (26 d'octubre de 2004). Aquesta conferència s'ha organitzat conjuntament amb la Secció de Ciències

Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia.

— *L'espoli fiscal*, de Jordi Pons i Ramon Tremosa, i *Efectes del dèficit fiscal sobre els ciutadans a Catalunya*

Conferència plenària sobre dèficit fiscal a Catalunya. Ramon Tremosa va pronunciar la primera conferència i Antoni Serra Ramoneda la segona (10 de febrer de 2005). Aquesta sessió va ser organitzada per la Secretaria Científica, conjuntament amb la Secció de Filosofia i Ciències Socials i la Societat Catalana d'Economia.

— *Perspectives del segle XXI: població, societat i país* (octubre 2004 - maig 2005)

Durant el curs 2004-2005 s'ha dut a terme la segona edició del cicle de conferències *Perspectives del segle XXI*, centrat, en aquesta ocasió, en els aspectes socials i demogràfics del país, amb el programa següent:

- «Població i salut», a càrrec de Josep Laporte, membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans i president de l'Institut.

- «Immigració: gent i país», a càrrec de Jordi Pujol, antic president de la Generalitat de Catalunya.

- «El futur de la cultura catalana», a càrrec de Josep M. Castellet, escriptor i editor.

- «La població a Catalunya: perspectives per al segle XXI», a càrrec d'Anna Cabré, directora del Centre d'Estudis

Demogràfics i catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona.

- «El territori: dinàmiques i polítiques», a càrrec d'Oriol Nello, secretari de Planificació Territorial de la Generalitat de Catalunya.

- «El futur del treball com a factor de socialització i cohesió social a Catalunya», a càrrec d'Oriol Homs, director general de la Fundació Centre d'Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània (CIREM).

- «Catalanisme, nacionalisme i segle XXI», a càrrec de Josep M. Puig Salellas, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans.

- El cicle es va cloure amb el debat «Perspectives del segle XXI. Població i societat a Catalunya: l'esdevenidor», a càrrec d'Eva Serra, de la Secció Històrico-Arqueològica; Lluís Garcia i Sevilla, de la Secció de Ciències Biològiques; Salvador Reguant, de la Secció de Ciències i Tecnologia; Salvador Giner, de la Secció de Filosofia i Ciències Socials i director del cicle, i Vicent Pitarch, de la Secció Filològica.

Un cop acabat el cicle, s'han recollit els textos de les conferències amb vista a fer-ne una publicació, que es preveu que surti durant el primer semestre de l'any 2006.

Pel que fa a la primera edició del cicle *Perspectives del segle XXI: recerca i*

país, el 16 de desembre de 2004 es va presentar a la premsa la declaració institucional sobre la recerca, elaborada a partir del cicle de conferències i del debat que les va cloure, que havien tingut lloc durant el curs 2003-2004.

— *Els premis Nobel de l'any 2004*

Les conferències sobre els premis Nobel del 2004 han tingut lloc del 13 al 17 de desembre de 2004 i han comptat amb les intervencions següents:

- Conferència sobre el Premi Nobel de Química concedit a Aaron Ciechanover, Abraham Herskko i Irwin Rose: «La degradación de proteínas mediada por ubiquitina: ¿cómo se reconocen las proteínas celulares que deben destruirse?», a càrrec d'Erwin Knecht, de l'Institut de Investigaciones Citológicas, Fundación Valenciana de Investigaciones Biomédicas. Coordinada per la Societat Catalana de Química.

- Conferència sobre el Premi Nobel de Literatura, concedit a Elfriede Jelinek: «Àustria, dones, música i literatura a l'obra d'Elfriede Jelinek», a càrrec de M. Loreto Vilar Panella, de la Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura.

- Conferència sobre el Premi Nobel de Física concedit a David J. Gross, H. David Politzer i Frank Wilczek: «De l'esclavitud a la llibertat, gràcies a una derivada», a càrrec de Santiago Peris, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Coordinada per la Societat Catalana de Física.

- Conferència sobre el Premi Nobel de Fisiologia o Medicina concedit a Richard Axel i Linda B. Buck: «Mecanismos moleculares de la percepción olfactiva», a càrrec d'Enrique Claro Izaguirre, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Biologia.

- Conferència sobre el Premi Nobel d'Economia concedit a Finn E. Kydland i Edward Prescott: «Regles versus discrecionalitat: la consistència temporal de la política econòmica», a càrrec de F. Xavier Mena, d'ESADE. Coordinada per la Societat Catalana d'Economia.

— *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials.*

Entre els mesos d'abril i juny, la Secció de Filosofia i Ciències Socials va organitzar aquest cicle de conferències, que ha rebut el suport de la Secretaria Científica.

Projectes

— Diccionari Alcover-Moll

El setembre de 2004 el secretari científic va assistir a una reunió amb l'Editorial Moll per a establir les possibilitats i els termes de la informatització del *Diccionari català-valencià-balear*.

— *La ciència en la història dels Països Catalans*

El dia 23 d'abril de 2005 es va presentar el primer volum d'aquest pro-

grama de l'IEC, codirigit per Joan Vernet i Ramon Parés i amb el suport de la Secció de Ciències Biològiques i de la Secció de Ciències i Tecnologia, i s'ha deixat gairebé enllestida la publicació del segon volum de l'obra.

— *Col·lecció «Clàssics de la Ciència»*

S'han mantingut contactes amb els coeditors (Editorial Pòrtic, del grup Enciclopèdia Catalana, i Editorial Eumo), així com amb el consell editorial, per a fer seguiment d'aquesta col·lecció i planificar els propers volums que s'han de publicar. Durant aquest curs 2004-2005, s'ha reprès el procés d'edició de la *Filosofia zoològica* de J. B. Lamarek i dels *Escrips científics i d'assaig* de James Clerck Maxwell a càrrec de l'Editorial Pòrtic, que és qui assumeix la impressió de la col·lecció. Des de la Secretaria Científica s'ha fet la coordinació i el seguiment d'aquest procés.

— *Història de la historiografia catalana*

El gener de 2005 ha sortit publicat el llibre *Història de la historiografia catalana*, que recull les tretze ponències presentades en les jornades científiques del mateix nom, celebrades l'octubre de 2003, i organitzades per la Secció Històrico-Arqueològica amb el suport de la Secretaria Científica. És des d'aquesta secretaria que s'ha fet el seguiment i la coordinació de la publicació fins que ha sortit impresa.

Altres activitats

El novembre de 2004 s'ha constituït el Consell Català de Comunicació Científica (C4), com a plataforma de trobada entre els agents implicats en la comunicació científica a Catalunya i promogut per la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació. L'Institut d'Estudis Catalans ha estat convidat a formar-ne part i hi és representat pel secretari científic.

El gener de 2005 el secretari científic ha assistit a la reunió de la comissió de seguiment del conveni amb el Govern Balear.

— *Ajuts externs per a recerca*

La Secretaria Científica ha informat les seccions, les societats filials i/o els directores dels projectes de recerca de la convocatòria de diversos ajuts externs, ha elaborat, o bé revisat, les sol·licituds i, finalment, les ha trameses a l'organisme competent.

També dins d'aquest capítol d'ajuts externs, la Secretaria Científica ha fet diverses gestions per a aconseguir subvencions per a projectes i centres de l'IEC: s'han mantingut els contactes amb l'Administració del Govern central i amb entitats financeres.

— *Ajuts de l'Institut per a recerca*

El 17 de setembre de 2004 s'ha informat els membres i presidents de les societats filials de l'Institut de l'obertura d'una convocatòria de programes de recerca. Durant el darrer trimestre de l'any 2004 s'han rebut i classificat els progra-

mes presentats a aquesta convocatòria i s'han presentat a la Comissió d'Investigació que, després de tractar el tema en dues reunions (8 de novembre i 10 de desembre de 2004), ha fet una proposta de concessió. Un cop aprovada pel Ple de l'Institut, el febrer de 2005 la Secretaria Científica ha notificat la concessió o denegació dels ajuts als responsables dels programes presentats.

El desembre de 2004 s'ha efectuat la convocatòria d'ajuts de l'IEC per a activitats científiques, adreçada a les societats filials. El pressupost definitiu de l'IEC ha permès ampliar la dotació per a aquestes activitats, la qual cosa s'ha notificat a les societats filials el gener de 2005. Un cop rebudes les peticions i resolta la distribució econòmica, el mes de febrer de 2005 s'ha notificat a les societats filials la concessió d'aquests ajuts.

— *Setmana de la Ciència*

La Setmana de la Ciència a Catalunya té per objectiu apropar la ciència a la societat d'una manera atractiva i comprensible, a través de diverses activitats. La inauguració d'aquesta setmana va tenir lloc al Parlament de Catalunya el dia 5 de novembre de 2004 i, per part de l'Institut, va comptar amb l'assistència del president, Josep Laporte i Salas, i del secretari científic, Francesc Gonzàlez i Sastre.

En l'edició del 2004, que s'ha celebrat del 5 al 15 de novembre de 2004, l'IEC hi ha participat amb les activitats

següents: «Tercera jornada d'avanços en ecologia», organitzada per la Secció d'Ecologia de la Societat Catalana de Biologia; «Fer i pensar la biologia molecular després de Monod», sessió conjunta de la Societat Catalana de Biologia i la Societat Catalana de Filosofia, i «El món de la xocolata. Aspectes històrics, tecnològics, fisicoquímics i organolèptics», organitzada per la Societat Catalana de Química, juntament amb l'Escola Politècnica Superior de la Universitat de Vic.

Un cop celebrada la Setmana de la Ciència de 2004, la Secretaria Científica ha assistit a diverses reunions de la comissió organitzadora per a preparar l'edició de 2005.

A més de l'Institut, representat per la Secretaria Científica, formen part de la comissió organitzadora d'aquesta Setmana la Fundació Catalana per a la Recerca (FCR); el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI); el Departament d'Ensenyament i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; el Cercle d'Amics de la Ciència; onze universitats de Catalunya; el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC); l'Institut de Cultura de Barcelona (ICB), i l'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC).

— Presentació del llibre *Vols clonar-te?: Ciència i ètica de la clonació humana*, d'Arlene Judith Klotzko. Aquest acte, organitzat per la Universitat de

València, va tenir lloc el 28 d'abril de 2005 a la seu de l'Institut, i va comptar amb la participació, a més de l'autora, de Salvador Alegret, secretari general de l'IEC Manuel Costa, vicerector de Política Científica de la Universitat de València; Montserrat Bordes, professora de Filosofia de la Universitat Pompeu Fabra, i Anna Veiga, directora de la Secció de Biologia del Servei de Medicina de la Reproducció de l'Institut Universitari Dexeus.

Observatoris

La Secretaria Científica organitza dos observatoris d'índole diferent: l'Observatori de la Recerca i la Xarxa CRUSCAT. (Vegeu l'apartat «Assessorament», dins del capítol VII «Assessorament, promoció i difusió de la recerca».)

La Secretaria Científica ha donat suport a la Xarxa CRUSCAT, tant col·laborant amb la direcció de la Xarxa, com coordinant les activitats desenvolupades a la seu de l'Institut. En aquest aspecte, el 25 de maig de 2005 va organitzar la conferència «¿Pueden las leyes cambiar la realidad lingüística? Balance del impacto de la ley 101 sobre la integración lingüística de los inmigrantes en Quebec, 30 años después», a càrrec de Marie McAndrew, professora de la Universitat de Mont-real (Canadà).

Pel que fa a les reunions, es va convocar el Consell Supervisor de la Xarxa CRUSCAT, que es va reunir el 10 de març de 2005, i es van convocar els caps de grup de la Xarxa CRUSCAT, que es van trobar també el dia 10 de març de 2005.

VII. Assessorament, promoció i difusió de la recerca

Assessorament

Observatori de la Recerca a Catalunya

Coordinador: Llorenç Arguimbau i Vivó

Per encàrrec del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), l'IEC duu a terme el programa «Reports de la recerca a Catalunya», que consisteix en un estudi sobre l'estat de la recerca a Catalunya. Durant tot el curs s'ha treballat la unificació i correcció dels vint-i-set reports de la segona edició, que corresponen a l'activitat investigadora en el període 1996-2002. Entre finals de 2005 i principis de 2006 s'espera que es publiquin en format electrònic i en paper els títols següents:

Reports de la recerca (1996-2002)

Altres filologies

Arquitectura i urbanisme

Biologia cel·lular, molecular i bioquímica

Biologia d'organismes i sistemes

Ciències socials

Comunicació i informació

Dret

Economia

Enginyeria agronòmica, forestal i alimentària

Enginyeria civil i enginyeria de la construcció

Enginyeria industrial

Filologia catalana: literatura

Filologia catalana: llengua

Filosofia

Física

Geografia i demografia

Coordinació

Hortènsia Curell i Gotor

Manuel Ribas i Piera

Pere Puigdomènech i Rossell

Jaume Terradas i Serra

Xavier Llimona i Pagès

M. Teresa Montagut i Antolí

Josep Maria Casasús i Guri

Encarna Roca i Trias

Antoni Serra i Ramoneda

Albert Ibarz i Ribas

Joan Ramon Casas i Rius

Joaquim Agulló i Batlle

Eulàlia Duran i Grau

Joan Martí i Castell

Jordi Sales i Coderch

David Jou i Mirabent

Enric Lluch i Martín

Abel Albet i Mas

Geologia	David Serrat i Congost
	Salvador Reguant i Serra
Història	Albert Balcells i González
Història de l'art i musicologia	Francesc Fontbona i de Vallescar
	Romà Escalas i Llimona
Lingüística i ciències del llenguatge	Joan A. Argenter i Giralt
Matemàtiques	Julià Cufí i Sobregrau
Medicina	Joan Rodés i Teixidor
Pedagogia	Josep González-Agàpito i Granell
Psicologia	M. Teresa Anguera i Argilaga
Química	Salvador Alegret i Sanromà
Tecnologies de la informació i de les comunicacions	Lluís Jofre i Roca
Veterinària	M. Teresa Paramio Nieto

Tot considerant la necessitat de disposar d'un ens que pogués seguir i orientar la trajectòria de la recerca a Catalunya i aprofitant l'elaboració dels reports, l'IEC va posar en funcionament l'any 2003 l'Observatori de la Recerca a Catalunya. El principal objectiu de l'Observatori és analitzar i avaluar les activitats científiques i tecnològiques que es desenvolupen en el territori català a partir de dades fiables i actualitzades, basades en criteris internacionals de qualitat. El disseny del projecte inclou la selecció i el buidatge sistemàtic de fonts d'informació i el tractament informàtic de les dades recollides. Un cop analitzada, la informació s'ha estructurat en diverses bases de dades, les quals només es poden consultar a través d'una intranet d'ús restringit:

- entitats de recerca
- recursos humans
- recursos econòmics
- producció científica i tecnològica.

L'Observatori ha signat convenis de col·laboració per a la transferència d'informació entre l'Institut i els principals agents de R+D catalans:

- Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI)
- universitats públiques i privades
- Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)
- Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA)
- Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA).

A més, s'ha donat suport documental i assessorament tècnic a alguns programes de recerca finançats per l'IEC com, per exemple, el banc de dades de la bibliografia sobre diversitat biològica a Catalunya.

Per acabar, l'Observatori forma part de la comissió assessora del Programa de Documentació Científica impulsat per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR).

Xarxa CRUSCAT (Coneixements, Representacions i Usos del Català de l'IEC)

Director: F. Xavier Vila i Moreno

Objectius i membres de la Xarxa CRUSCAT

La Xarxa CRUSCAT coordina diversos grups de recerca que treballen en l'estudi de la situació dels usos, els coneixements i les vies d'adquisició de la llengua catalana arreu del seu domini. Els seus membres actuals són:

— Oficina IEC - CRUSCAT: F. Xavier Vila i Moreno, Joaquim Torres i Pla, Vicent Pitarch i Almela i Natxo Sorolla Vidal.

— Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (CUSC) - Universitat de Barcelona (UB): Albert Bastardas i Boada, Emili Boix i Fuster, Jaume Farràs i Farràs, Carles de Rosselló i Peralta, Mireia Galindo Solé i Vanessa Bretxa i Riera.

— Grup de Recerca Sociolingüística de la Universitat Rovira i Virgili (URV): Miquel-Àngel Pradilla i Albert Fabà.

— Universitat Oberta de Catalunya - Europa Diversa: Miquel Strubell i Trueta, Joan Pujolar Cos i Isidor Marí i Mayans.

— Grup Valencià de Sociolingüística - Universitat d'Alacant (UA) - Universitat de València (UV): Brauli Montoya Abat, Francesc Gimeno Menéndez, Rafael Castelló Cogollos, Antoni Mas Miralles, Lluís Català Oltra, Lluís Polanco Roig i Joan-Carles Ortega Berenguer.

— Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears (GRESIB) - Universitat de les Illes Balears (UIB): Joan Melià Garí, Gabriel Bibiloni, Joan-Antoni Mesquida Cantallops, Antoni I. Alomar i Miquel Gomila.

— Observatori Sociolingüístic Nord-català: Domènec Bernardó.

Activitats de recerca durant el 2005

— *Els estudis sobre l'ús del català a la revista en èuscar* Bat

A cavall d'any entre el 2004 i el 2005 es publicà un article de repàs de la recerca feta als territoris de llengua catalana sobre els usos lingüístics, signat per

Natxo Sorolla i F. Xavier Vila, «Katalanez egiten duten lurraldeetako hizkuntza erabileren ikerketa» ('La investigació dels usos lingüístics en els territoris de llengua catalana'), *BAT Soziolingüistika Aldizkaria*, núm. 53 (desembre 2004), p. 113-127.

— *L'anàlisi de les dades lingüístiques provinents del cens de 2001*

Tal com ja s'havia presentat anteriorment, les dades lingüístiques del cens del 2001 presenten un nombre d'anomalies que van ser estudiades per diversos membres de la Xarxa. En relació amb aquesta anàlisi, hi ha previst que per al desembre aparegui el primer volum de la nova col·lecció «Xarxa CRUSCAT», editada per l'Institut d'Estudis Catalans, i que s'ocupa precisament d'aquesta qüestió.

— *Anàlisi comparativa de les enquestes sociolingüístiques del País Valencià*

Rafael Castelló (UV) va concloure l'estudi *Els estudis sobre la situació sociolingüística al País Valencià*, realitzat per encàrrec de la Xarxa. El treball se centra especialment a analitzar els resultats i les característiques de les enquestes amb contingut demolingüístic del País Valencià fetes pel Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS), i n'explora la utilitat a l'hora de reconstruir l'evolució del català en aquest territori durant les darreres dècades. Havent analitzat un gran volum d'enquestes (des del 1987 fins al 2004), aquest estudi

constitueix una de les anàlisis diacròniques més ambicioses fetes fins a l'actualitat pel que fa a la situació de la llengua al País Valencià.

A grans trets, en aquest estudi es constata l'existència de diferents tendències estructurals en la configuració sociolingüística del País Valencià, referides a la distribució dels coneixements i els usos lingüístics segons, entre d'altres, la classe social, el nivell d'estudis i el lloc de residència. L'estudi mostra que les característiques de les enquestes (dimensions de les mostres, criteris de mostratge, etc.) fan difícil tant d'establir els nivells precisos de coneixements i usos com de detectar les tendències evolutives sociolingüístiques dels darrers vint-i-cinc anys. En aquest sentit, el treball constata l'important salt qualitatiu que representen les darreres enquestes produïdes tant per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua com pel Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics (SIES).

El treball *Els estudis sobre la situació sociolingüística al País Valencià* serà objecte de discussió en el si de la Xarxa CRUSCAT entre el desembre del 2005 i el febrer del 2006, i constituirà un nou volum de la col·lecció de la Xarxa.

— *Les anàlisis de les enquestes sobre usos lingüístics a diversos territoris*

Al llarg dels darrers dos anys, diversos membres de la Xarxa han rebut l'encàrrec d'explotar algunes de les enquestes sobre usos realitzades durant l'any

2003 i 2004 arreu del domini lingüístic. En concret:

- Catalunya (Enquesta EULC-03): cinc membres dels grups de la UB i de la URV de la Xarxa CRUSCAT han analitzat a fons l'EULC-03. La publicació, editada per la Secretaria de Política Lingüística és: J. TORRES (coord.), F. X. VILA I MORENO, A. FABÀ, V. BRETXA I RIERA I M. À. PRADILLA (2005), *Estadística d'usos lingüístics a Catalunya 2003: Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, sèrie «Estudis», núm. 8, ISBN 84-393-6808-9.

- Catalunya Nord (Enquesta EULCN-04)

El Grup de la Universitat de Perpinyà ha analitzat l'*Estadística d'usos lingüístics a la Catalunya Nord 2004* per encàrrec de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

- Andorra (EULAND-04)

L'equip d'anàlisi de l'EULC-03—amb la incorporació de Natxo Sorolla—ha analitzat, per encàrrec de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya i el Servei de Política Lingüística d'Andorra, l'*Estadística d'usos lingüístics d'Andorra de 2004* (EULAND-04). La darrera versió dels textos fou lliurada a la Secretaria de Política Lingüística el novembre de 2005. El volum serà editat per l'IEC dins la col·lecció de la Xarxa CRUSCAT.

- Franja de Ponent (EULF- 2003)

Natxo Sorolla, ha rebut l'encàrrec de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya de contrastar la validesa de l'*Enquesta d'usos lingüístics a la Franja*, realitzada en conveni per l'Institut Aragonés de Estadística del Govern d'Aragó i la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, i l'adequació perquè sigui analitzada.

- Anàlisi conjunta de tot el domini lingüístic (EULPC 2003-2004)

Diversos membres de la Xarxa han rebut l'encàrrec de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya de fer una anàlisi conjunta dels estudis dels sis territoris de l'enquesta d'usos lingüístics (Catalunya, Andorra, la Franja de Ponent, les Illes Balears, la Catalunya Nord i l'Alguer), juntament amb les anàlisis de l'enquesta sobre la situació social del valencià de 2004 de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

— *Informe sobre la Situació de la Llengua Catalana 2003-2004*

L'Observatori de la Llengua, institució impulsada per Òmnium Cultural, Acció Cultural del País Valencià, Obra Cultural i altres institucions culturals del país, encarregaren al director de la Xarxa—juntament amb la professora de dret constitucional de la UB, Eva Pons—l'elaboració d'un informe de la situació de la llengua, que donà com a resultat la publicació: E. PONS PARERA I F. X. VILA I MORENO (2005), *Informe sobre la Situació de la*

Llengua Catalana 2003-2004, Barcelona, Observatori de la Llengua Catalana.

L'estudi, va comptar amb la col·laboració de diversos membres de la Xarxa, i fou presentat al llarg del mes de juny del 2005 tant als mitjans de comunicació com en diversos actes públics.

Actes organitzats per la Xarxa i participació en jornades científiques i acadèmiques

— El 12 d'abril de 2005 es presentà al Parc Científic de Barcelona (UB) *Ens podem creure els censos? Alguns dubtes sobre les dades lingüístiques del cens 2001*. Es presentaren els principals resultats de les anàlisis del cens de 2001.

— Participació a l'ISB5

Alguns investigadors de la Xarxa (Albert Bastardas, Emili Boix, Brauli Montoya i F. Xavier Vila) van formar part dels comitè científic, l'organitzador i l'avaluador del 5è Simposi Internacional de Bilingüisme (<http://isb5.uab.es>) celebrat a Barcelona entre el 20 i el 23 de març de 2005. En el marc d'aquest Simposi, van presentar-se diferents investigacions dels membres de la Xarxa CRUSCAT:

— F. Xavier Vila, Joaquim Torres, Joan Melià, Brauli Montoya i Natxo Sorolla: «És vàlid el cens lingüístic del 2001 de Catalunya, Illes Balears i el País Valencià?».

— Mireia Galindo Solé i F. Xavier Vila: «Al país dels bilingües no cal alternar-hi».

— Emili Boix participà en el col·loqui «Barcelona, ciutat multilingüe».

— Natxo Sorolla: «La importància de la llengua inicial en la configuració dels usos lingüístics: un viatge per diferents models de política lingüística».

— Emili Boix i F. Xavier Vila: «Ideologies lingüístiques en una universitat bilingüe: el cas de Barcelona».

— La Xarxa CRUSCAT organitzà la conferència «Poden les lleis canviar la realitat lingüística? Balanç de l'impacte de la Llei 101 sobre la integració lingüística dels immigrants al Quebec», impartida per Marie McAndrew, titular de la Càtedra en Relacions Ètniques de la Universitat de Mont-real, el 25 de maig a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans.

— El 27 d'octubre, pocs dies abans de la inauguració oficial de la seu de l'IEC en aquesta ciutat, F. Xavier Vila va realitzar la conferència «L'estat de la llengua catalana. Propostes per a Alacant» a la seu de la UA, convidat per l'Observatori de la Llengua alacantí.

— Les Jornades d'Estudiants d'Acció Escolar del Congrés de Cultura Catalana, realitzades a l'Alguer del 9 al 12 de novembre, tingueren Natxo Sorolla com a ponent amb el text «Reflexions sobre la situació actual de la llengua catalana».

— Richard Clément, investigador de la Universitat d'Ottawa va impartir la conferència «Learning and using a second language: context, processes and

consequències», el 23 de novembre de 2005 a la Universitat de Barcelona, organitzada per la Xarxa CRUSCAT amb la col·laboració del Grup Català de Sociolingüística (GCS) i el CUSC-UB.

— Jornades de Llengua i Ensenyament del GCS i el CUSC-UB (<http://sociolingüística.org/nouweb/jornades.php>).

El GCS i el CUSC-UB realitzaren durant el 25 i el 26 de novembre, amb la col·laboració de la Xarxa CRUSCAT, les Jornades *Llengua i ensenyament*. A banda de la implicació en activitats d'organització, diversos membres de la Xarxa hi aportaren ponències o comunicacions:

— Ponència: «El sistema de conjunció en català en l'educació primària a Catalunya: impacte sobre els usos en l'ensenyament primari», de F. Xavier Vila i Mireia Galindo.

— Ponència: «La legitimació possible al País Valencià», de Brauli Montoya.

— Durant les VII Jornades de la Fundació Congrés de Cultura Catalana «Llengua i identitat», a Cardona, es realitzà el 25 i 26 de novembre la taula rodona: «Identitat sense llengua, llengua sense identitat?», amb Vicent Pitarch, F. Xavier Vila i Isidor Marí, tots tres col·laboradors de la Xarxa.

Activitats de gestió

Xarxa temàtica

L'any 2005 la Xarxa CRUSCAT és reconeguda com a xarxa temàtica per la Gene-

ralitat de Catalunya, per la durada de dos anys prorrogables. A més, durant el 2005 s'ha començat a tramitar el reconeixement com a xarxa temàtica pel Ministeri d'Educació i Ciència del Govern espanyol.

Consolidació del Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears

El Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears (GRESIB), membre de la Xarxa CRUSCAT, ha vist consolidada la seva condició de centre amb l'establiment d'un marc de col·laboració amb el Centre de Documentació de l'Institut de Sociolingüística Catalana de la Generalitat de Catalunya per al recull de l'actualitat balear des de la Universitat de les Illes Balears.

Consell de grups de la Xarxa CRUSCAT

El 10 de març de 2005 va fer-se el Tercer Consell de Grups de la Xarxa CRUSCAT a la seu de Barcelona de l'Institut d'Estudis Catalans.

El 15 de desembre del 2005 se celebrà el Quart Consell de Grups de la Xarxa CRUSCAT a la seu de Castelló de la Plana de l'Institut d'Estudis Catalans.

Reunions del Consell Supervisor de la Xarxa CRUSCAT

El 10 de març del 2005 s'aplegà el Consell Supervisor de la Xarxa a la seu de Barcelona de l'Institut d'Estudis Catalans en la sessió del primer semestre de l'any.

El 15 de desembre del 2005 es va reunir a la seu de l'IEC a Barcelona el Consell Supervisor de la Xarxa en la reunió del segon semestre.

Eines i recursos virtuals per a la recerca en sociolingüística del català

El web de la Xarxa

A banda d'incorporar tots els documents que elabora la Xarxa, el web inclou nous apartats d'utilitat per a la difusió del coneixement demolingüístic:

- actualització puntual de les novetats demolingüístiques, amb referències i enllaços a les novetats pel que fa a enquestes i articles periodístics, essencialment;
- agenda dels actes de la Xarxa;
- articles de legislació normativa i d'actualitat interessants per a la recerca sociolingüística.

La base de dades d'estudis demolingüístics
La Xarxa CRUSCAT actualitza la base de dades d'estudis demolingüístics —o amb preguntes sobre llengua— de tots els territoris de llengua catalana. Aquesta base de dades està disponible en format *Access*, per als membres de la Xarxa.

Els mapes demolingüístics

A final de l'any 2005 o començament del 2006, sortiran a la llum pública els mapes demolingüístics de la Xarxa CRUSCAT. Es tracta d'una sèrie de mapes que reflecteixen els coneixements del català arreu del domini lingüístic des d'un nivell comarcal i territorial. L'aplicació informàtica, desenvolupada per encàrrec de la Xarxa, permet un cert grau d'interactivitat i facilita la revisió de l'estat de la llengua amb una perspectiva diacrònica.

Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL)

Director: Josep Vigo i Bonada

1. Funcions i organització

L'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL), que començà les seves activitats el dia 2 de gener de 2003, té les funcions generals d'assessorar, internament i externament, sobre qüestions relacionades amb la normativa lingüística i les convencions gràfiques, d'una banda, i de l'altra, de corregir els textos interns i les publicacions que li són encomanats, a més de dur a

terme els controls necessaris per a garantir una qualitat lingüística suficient i l'adequació als criteris d'edició establerts de qualsevol text que hagi de portar el segell de l'IEC, i també assegurar que els treballs s'enllesteixen dins els terminis acordats.

L'OCAL, sota la direcció d'un membre numerari de l'Institut designat pel Consell Permanent, s'estructura en dues àrees de treball principals: la correcció de textos, agrupada en la denominació *Servei de Correcció Lingüística*, i l'assessorament, englobat en la denominació *Servei d'Assessorament Lingüístic*.

El Servei de Correcció Lingüística s'ocupa tant de la correcció editorial —és a dir, de la revisió de les publicacions que edita l'Institut— com de la correcció de textos interns —això és, de la revisió dels documents generats per l'IEC que no són llibres, revistes ni opuscles, incloent-hi, quan s'escau, les pàgines del web de l'IEC que li són encomanades.

El Servei d'Assessorament Lingüístic, per la seva banda, s'ocupa d'assessorar lingüísticament els òrgans, les seccions i les societats filials que li ho demanen; atén les consultes lingüístiques que arriben de fora de l'Institut, especialment del TERMCAT, de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, del Consorci per a la Normalització Lingüística i de diversos mitjans de comunicació.

Ultra aquestes funcions, l'OCAL s'ocupa també de mantenir una base de dades terminològica (anomenada TERMIEC) que recull els neologismes terminològics que apareixen en les publicacions de l'Institut, porta la gestió del Fòrum d'Estandardització per delegació de la Secció Filològica i elabora criteris específics per a la redacció i la correcció de textos, que es van recopilant amb vista a la futura confecció del llibre d'estil de l'IEC. En aquest sentit, poder disposar, a mitjà termini, d'un llibre d'estil sancionat per l'Institut és un objectiu important per a assolir i mantenir un bon nivell de qualitat.

El cap de l'OCAL és Josep M. Mestres i Serra.

2. *Activitats realitzades durant el curs 2004-2005*

Durant aquest curs ha prosseguit la consolidació de l'estructura interna i la posada al dia de totes les àrees de l'OCAL.

Al llarg del curs, el director de l'Oficina s'ha reunit, a petició pròpia, amb responsables de les publicacions de les seccions i les societats filials per tal d'intercanviar impressions, comentar possibles problemes i fer suggeriments entorn de la correcció de textos, especialment de la relacionada amb l'edició de publicacions, que duu a terme l'OCAL.

Elaboració de criteris per a la redacció i la correcció de textos

Arran d'una consulta externa, amb data del 6 de novembre de 2004 s'ha enllestit l'elaboració d'un quadre sinòptic sobre *Les notacions horàries en català central*, que recull les maneres habituals i correctes de dir les hores, incloent-hi les fraccions i les parts del dia.

A petició de la Secretaria General, s'ha elaborat el document *La traducció de noms propis a altres llengües en les publicacions de l'IEC*, la versió 2 del qual porta data del 8 de febrer de 2005.

També a petició de la Secretaria General s'han redactat dos documents relatius a les magnituds i els mesuraments de la física: *Termes i expressions bàsics*

relacionats amb les magnituds i els mesuraments (versió 2, del 28 de febrer de 2005), que revisa 318 acepcions del DIEC i que ha estat lliurat a les Oficines Lexicogràfiques el 7 d'abril de 2005 per si el volen tenir en compte en la preparació de la segona edició del diccionari normatiu, i *Les sèries denominatives de les magnituds i els mesuraments*, lliurada al secretari general el 4 de març de 2005.

Igualment s'ha dreçat la *Proposta per a la denominació dels colors en la traducció dels manuals del projecte Scriptorium*, que ha estat lliurada als traductors i correctors de les obres en curs d'aquest projecte el 7 de març de 2005. Aquest document inclou una proposta de denominacions de colors, a més d'una taula exhaustiva en què es mostren les denominacions recollides en diferents fonts dels colors del diagrama de cromaticitat, els colors de l'espectre solar i els colors de pigments colorants i indicadors químics.

Amb l'assessorament del doctor Lluís Garcia i Sevilla, de la Secció de Ciències Biològiques, s'ha elaborat el document *La disposició ortotipogràfica dels qüestionaris d'elecció múltiple corresponents a exàmens de coneixements*, la versió 2 del qual és del 18 de juliol de 2005.

Com a aportació a la propera celebració del centenari de l'IEC, l'OCAL, conjuntament amb el Servei de Producció Editorial, ha redactat durant aquest

curs una *Proposta de nou disseny ortotipogràfic per a les col·leccions generals de l'IEC*, que lliurarà pròximament a l'Equip de Govern de l'IEC perquè hi doni el vistiplau.

A petició del doctor Lluís Garcia i Sevilla, membre de la Secció de Ciències Biològiques, l'OCAL ha col·laborat en la revisió i la compleció de preguntes d'elecció múltiple que han de servir per a mesurar els nivells de català que es podrien exigir per a treballar a l'IEC, feina que ha quedat enllestida el 23 de juny de 2005.

A instàncies de la Secretaria General, l'OCAL ha presentat els informes tècnics sobre el disseny de les publicacions següents: la col·lecció «Clàssics de la Química» (2 de febrer de 2005), el recull de *Reports de la recerca a Catalunya 1996-2002* (4 de febrer de 2005) i la col·lecció «Xarxa CRUSCAT» (4 de febrer de 2005).

A petició del Departament de Recursos Humans, s'han preparat dues proves d'avaluació de coneixements de llengua corresponents al perfil del personal tècnic de l'IEC que no ha d'exercir de corrector o traductor professionals (26 de maig de 2005).

Finalment, la pàgina web de l'OCAL ha estat actualitzada el 12 de novembre de 2004.

Relacions amb altres institucions

Durant el curs 2004-2005 ha continuat l'assessorament esporàdic a l'empresa

Maxi Grammar, SL per a l'adaptació del corrector ortogràfic i gramatical del català Maxigramar a la normativa de l'IEC. De moment, encara no està disponible la versió de prova completa d'aquest nou programari.

Del 18 d'abril al 3 de juny de 2005, la senyora M. Eugènia Gisbert Calduch ha dut a terme cent hores de pràctiques de correcció com a alumna del Postgrau de correcció i de qualitat lingüística de la UAB. Sílvia López n'ha estat la tutora.

El dia 10 de maig de 2005 se signà el Conveni singular de cooperació educativa entre l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat Jaume I de Castelló en matèria de pràctiques de traducció i interpretació, segons el qual l'OCAL acollirà, durant el primer trimestre de 2006 un/a estudiant en pràctiques del curs de formació continuada *La correcció i l'edició professionals (català i castellà)*, curs en què participarà Josep M. Mestres el dia 19 de novembre de 2005 com a professor de l'assignatura «Ortotipografia i pràctiques de correcció avançades de correcció editorial en català».

Així mateix, el cap de l'Oficina ha intervingut com a secretari científic i com a professor en el seminari del Consorci Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch (CUIMPB-CEL) *El català i la Unió Europea*, dirigit per Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica, que s'ha desenvolupat els

dies 19 i 20 d'octubre de 2004 a Barcelona i en què tractà de «Catalanitzar Europa o recatalanitzar els Països Catalans? (dietari del soferat catalanòfon)».

Finalment, durant aquest curs han estat atesos vint-i-dos grups de visitants a la Casa de Convalescència que han demanat informació sobre la tasca lexicogràfica de la Secció Filològica de l'IEC i sobre el diccionari normatiu.

El Servei de Correcció Lingüística

El Servei de Correcció Lingüística s'ocupa de corregir i preparar per a la impremta les publicacions que edita l'Institut (*correcció editorial*) i de revisar els textos que es generen internament, sempre que no es tracti de llibres, opuscles o revistes (*correcció de textos interns*).

— LA CORRECCIÓ EDITORIAL

Les funcions bàsiques són la preparació i correcció d'originals i la revisió de proves d'impremta, i també la traducció de tota mena de textos que hom li encomana, feina que generalment s'encarrega fora de l'Institut.

A la correcció editorial hi ha dedicades dues correctores, una de les quals n'és la responsable i coordinadora, i, fins al mes de desembre de 2004, una becària. També disposa d'una vintena de col·laboradors externs (entre particulars i empreses) per a garantir els terminis de realització d'aquesta tasca. Les correctores internes assumeixen la cor-

recció de publicacions, a més de la compleció i la supervisió de les obres corregides fora de l'Institut, que ara com ara és la seva ocupació principal. Pel que fa als col·laboradors externs, la voluntat d'aquesta Oficina és afavorir-ne la fidelització, aspecte essencial de la relació amb aquests professionals per aconseguir un resultat òptim en les correccions i les traduccions.

En el període comprès entre l'1 de setembre de 2004 i el 31 d'agost de 2005, a més de les 45 obres que hi havia en curs el primer dia del període, han arribat a l'Oficina 107 publicacions més —38 llibres, 51 revistes, 15 opuscles i 3 textos d'altra mena. Durant aquest període, s'han tractat un total de 152 obres. D'aquestes 152 obres tractades, se n'han enllestit 87 —24 llibres, 47 revistes, 14 opuscles i 2 textos d'altra mena. Per a controlar la feina que comporta la correcció de les obres d'aquest curs, ha calgut obrir 181 fulls de treball, 142 dels quals ja han estat closos definitivament. En conjunt, s'han tractat 40.929 fulls estàndard (de 2.100 espais lletra) corresponents a les fases de feina acabades.

— EL PROGRAMA «SCRIPTORIUM»

En relació amb l'execució del programa *Scriptorium*, llibres de text universitaris en llengua catalana, la Secretaria General encomanà a l'OCAL, a començament de juny de 2004, la coordinació de la traducció al català i l'edició, a més de la cor-

recció pròpiament dita, de la sisena edició del manual *Quantitative chemical analysis*, de Daniel C. Harris. Atesa la complexitat i l'extensió de l'obra, a partir de l'1 de setembre de 2004 es va incorporar a l'Oficina una correctora que s'hi dedica de manera exclusiva. A final de curs, tan sols queden per revisar cinc capítols dels vint-i-nou de què consta (s'han corregit i supervisat un total de 1.354 pàgines estàndard d'original). Hom preveu poder començar la revisió de galerades a començament de l'any vinent.

Paral·lelament a aquest llibre de química analítica, a partir de juny de 2005 s'ha iniciat el procés de traducció al català del manual *Biochemistry*, de Jeremy M. Berg, John L. Tymoczko i Lubert Stryer. L'edició d'aquest llibre també és coordinada i corregida a l'OCAL. La correcció de l'original d'aquesta obra s'iniciarà tan bon punt s'enllesteixi la correcció de les primeres proves d'impremta de l'anterior.

— LA CORRECCIÓ DE TEXTOS INTERNS

A la correcció de textos interns hi ha dedicat un corrector, al qual corresponen les funcions bàsiques de revisar lingüísticament els documents que es generen internament (que no siguin llibres, revistes ni opuscles) i d'assessorar lingüísticament les seccions, les societats filials i els serveis de l'IEC. D'altra banda, és el responsable d'atendre els grups que visiten la Casa de Convalescència que demanen

informació sobre les tasques lexicogràfiques de l'Institut.

Així mateix, de tant en tant es fa càrrec de la correcció dels textos amb destinació al web de l'IEC (per exemple, de la informació relativa a les activitats de l'Institut), d'acord amb l'administradora del web de la institució.

El nombre de treballs enllestits entre l'1 de setembre de 2004 i el 31 d'agost de 2005 ha estat de 309, dels quals 293 corresponen a treballs de correcció de fins a vint pàgines, 14 són treballs de correcció de més de vint pàgines, 1 és de traducció i 1 és de transcripció. Durant aquest període, la quantitat total de pàgines tractades corresponents a aquests treballs ha estat de 1.465: 1.434 de correcció, 2 de traducció i 29 de transcripció.

D'acord amb les graelles que recullen les dades anuals de la correcció de textos interns, la mitjana de dies naturals esmerçats per treball de fins a vint pàgines d'extensió durant aquest període ha estat de 2,2, sense tenir en compte la traducció d'un tríptic a l'espanyol i a l'anglès, que ha estat aturat pendent de la fixació dels criteris que s'havien de seguir.

El Servei d'Assessorament Lingüístic

El Servei d'Assessorament Lingüístic s'ocupa, bàsicament, de l'atenció de les consultes lingüístiques que arriben a l'IEC, de l'assessorament oral i per escrit dels òrgans, les seccions i les societats filials que

li ho demanen (funció compartida amb l'àrea de correcció de textos interns), i del manteniment de la base de dades terminològica de l'OCAL (TERMIEC).

Des de l'1 de juliol de 2004, a l'atenció de les consultes lingüístiques hi ha dedicada una assessora, que s'encarrega de coordinar aquesta àrea i de vehicular determinades consultes a les oficines de la Secció Filològica (Oficina d'Onomàstica, Oficina de Gramàtica i Oficines Lexicogràfiques) quan és necessari, i una col·laboradora externa que l'ajuda a resoldre una part de les consultes rebudes.

La finalitat prioritària d'aquest servei és atendre consultes dels serveis lingüístics institucionals i universitaris (Secretaria de Política Lingüística, centres de normalització lingüística, TERMCAT, Servei de Llengua Catalana de la UB, Universitat Oberta de Catalunya i serveis lingüístics d'universitats dels Països Catalans). Això no obstant, també atén consultes de persones relacionades amb el sector de l'ensenyament, professionals de la llengua, mitjans de comunicació, institucions diverses (com ara ajuntaments, diputacions, departaments de la Generalitat, col·legis professionals, etc.) i particulars.

D'altra banda, amb l'autorització concedida per Enciclopèdia Catalana, SA el 22 de juliol de 2003, es pot consultar per la intranet de l'IEC la base de dades actualitzada de la segona edició del Dic-

cionari d'abreviacions: Abreviatures, sigles i símbols, de Josep M. Mestres i Josefina Guillén, que consta de 15.227 fitxes a final de curs, és a dir que es poden consultar 550 abreviacions més que en la versió en paper.

— L'ATENCIÓ DE CONSULTES

Les consultes adreçades a aquesta Oficina han estat rebudes per telèfon, per carta i, sobretot, mitjançant el correu electrònic (més del 85 %). Pel que fa al curs acadèmic 2004-2005, s'han rebut 1.125 consultes i se n'han respost 1.170, car s'han atès també consultes provinents del curs anterior.

Durant aquest període, els principals usuaris han estat persones relacionades amb el sector de l'ensenyament (22,5 %); particulars (18,4 %); professionals de la llengua, és a dir, correctors, assessors, tècnics lingüístics, traductors, escriptors, etc. (14,8 %); serveis lingüístics institucionals i universitaris, entre els quals podem destacar els centres de normalització lingüística, el Servei de Llengua Catalana de la UB, la Universitat Oberta de Catalunya i els serveis lingüístics de bona part de les universitats dels Països Catalans (5,2 %), i institucions diverses (2,7 %). La resta es reparteixen entre mitjans de comunicació, associacions i el mateix IEC.

Pel que fa a la procedència geogràfica, la major part de les consultes s'han rebut dels Països Catalans, però

també se n'han rebut de la resta de l'Estat espanyol, d'altres països europeus (Alemanya, França, Suïssa, Bèlgica i Anglaterra) i d'Amèrica.

En relació amb la classificació temàtica, la major part de consultes han fet referència al lèxic, la terminologia i la fraseologia; també se n'han registrat un bon nombre d'ortografia i convencions gràfiques i, en menor quantitat, de morfosintaxi. La resta fan referència a qüestions relacionades amb la fonètica, la traducció, la sociolingüística i la informació general, entre d'altres.

— LA BASE DE DADES TERMIIEC

A mitjan juny de 2003 es va posar en funcionament la base de dades TERMIIEC, amb l'objectiu de recollir els termes que figuren en forma de glossari o índex en publicacions de l'IEC editades d'ençà de 1980. Com a excepció, s'hi ha afegit el *Diccionari de l'utilitatge químic*, publicat el 1977, pel seu especial interès terminològic. També s'hi donen d'alta els neologismes terminològics que són detectats durant la correcció de les edicions a cura de l'OCAL.

Des de l'1 de març de 2004, una becària s'ocupa del manteniment d'aquesta base de dades. Fins avui, s'han incorporat al corpus de buidatge 76 obres. D'aquestes, se n'han buidat 14, de les quals s'han extret 3.986 termes.

El 12 de setembre de 2005 s'ha lliurat al TERMCAT un recull de les pri-

meres 2.018 fitxes de la TERMIEC, per si les volen tenir en compte en els seus treballs terminològics. També es procurarà que, properament, el TERMCAT hi pugui accedir directament per mitjà d'Internet.

S'ha previst que, dins el curs vinent, es podran afegir als registres de buidatge les imatges extretes de les obres originals que il·lustren els termes buidats.

3. *Activitats de formació*

Activitats generals

Dins la necessària actualització de coneixements i tècniques de correcció i assessorament, que és imprescindible per a mantenir la qualitat de feina feta pel personal i els col·laboradors externs de l'OCAL, s'han tingut diverses sessions internes de coordinació i millora de l'aplicació dels criteris de correcció de textos («La correcció a fons», 21.10.2004; «La correcció d'un original d'autor», 14.4.2005; «La disposició ortotipogràfica dels qüestionaris d'elecció múltiple corresponents a exàmens de coneixements», 16.6.2005).

Dins el pla de formació de l'IEC 2005-2006, una correctora i un corrector han assistit a un curs d'aprofundiment del programari de maneig de bases de dades MS Access (del 19 de setembre al 4 d'octubre de 2005).

Diversos membres de l'OCAL han pogut assistir, al llarg del curs, a algunes de les sessions de formació pertanyents al

pla de formació del personal de la Generalitat de Catalunya 2005, per gentilesa de la Secretaria de Política Lingüística.

Així mateix, hom ha assistit, en representació de l'OCAL, als actes següents: I Jornada de Traducció i Interpretació Jurada en Català (14 de desembre de 2004), V Jornada de Llenguatge Jurídic i Administratiu Universitari (15 d'abril de 2005), III Jornades sobre el Català a les Noves Tecnologies (14-16 d'abril de 2005), III Jornada d'ACATERM (3 de juny de 2005).

III Seminari de Correcció de Textos

L'OCAL ha organitzat aquest curs el III Seminari de Correcció de Textos, amb el títol *La terminologia i la correcció de textos*, que ha tingut lloc a la Sala Prat de la Riba de l'Institut els dies 18 i 19 de novembre de 2004, sota la presidència de Josep Vigo i la coordinació de Josep M. Mestres. Han col·laborat en l'organització el Consorci per a la Normalització Lingüística, l'empresa Enciclopèdia Catalana, SA, l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, el Departament de Serveis Lingüístics del Parlament de Catalunya i el TERMCAT, Centre de Terminologia, i ha comptat amb l'assistència de dos-cents participants d'arreu dels Països Catalans, que han seguit amb interès les vuit ponències i la taula rodona final que s'hi ha desenvolupat.

Les correctores de l'OCAL Laia Castanyer i Núria Roma hi han intervingut amb la ponència titulada «Metodologia i recursos en la correcció i l'assessorament».

4. Col·laboració en projectes de les seccions

El Fòrum d'Estandardització

El Fòrum d'Estandardització (FOREST), obert al públic des del mes de febrer de 2001, està vinculat directament a la Secció Filològica en la figura del seu coordinador, Isidor Marí, però la gestió és delegada en l'OCAL.

El FOREST té les funcions generals següents: crear i mantenir un àmbit virtual de discussió; caracteritzar i seleccionar els subscriptors, i mantenir actualitzada la base de dades corresponent; establir, d'acord amb la Secció Filològica, els temes de debat, després d'haver escoltat els professionals de la llengua; organitzar i mantenir una base de dades sobre els temes de debat que es duen a terme, i, periòdicament, convocar jornades científiques de caràcter presencial per tal de discutir temes monogràfics que poden ésser interessants per als professionals de la llengua. Tanmateix, la situació actual de manca d'activitat fa preveure que la Secció Filològica s'haurà de replantejar pròximament el futur d'aquest fòrum de debat.

A final d'agost, el FOREST comptava amb 1.212 subscriptors.

El projecte del Diccionari de Ciència i Tecnologia de l'IEC

Dins el projecte del Diccionari de Ciència i Tecnologia de l'IEC iniciat per la Secretaria General el maig de 2004, han estat lliurats inicialment els documents *Buidatge de recursos terminològics per Internet sobre ciència i tecnologia* (30 de setembre de 2004) i *Buidatge de diccionaris de ciència i tecnologia en suport de paper* (29 de desembre de 2004).

Els documents de buidatge esmentats han permès, respectivament, l'elaboració de la *Proposta de les característiques que podria tenir el Diccionari electrònic de ciència i tecnologia de l'IEC* (lliurada l'11 de novembre de 2004) i de la *Guia gràfica de les informacions que podrien contenir els articles del Diccionari de ciència i tecnologia*, acompanyada d'una presentació en MS Power Point, titulada *Diccionari de ciència i tecnologia de l'IEC* (lliurades conjuntament el 27 de gener de 2005).

5. Publicacions

MESTRES, Josep M. «La terminologia: punt d'encontre de les ciències i les lletres». *Mètode* [València], núm. 44 (hivern 2004-2005), p. 10-11.

Organismes administratius on l'IEC té assessors

Institucions d'àmbit català

Agència Catalana de Protecció de Dades *Consell Assessor de Protecció de Dades de Catalunya*
Josep Amat i Girbau

Comissió d'Urbanisme de Catalunya del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya Joan Vilà-Valentí
Josep M. Muntaner i Pasqual (suplent)

Comissió de Juristes per la Defensa del Dret Català Josep M. Puig i Salellas

Comissió de Delimitació Territorial del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya Josep M. Muntaner i Pasqual
Enric Lluch i Martín (suplent)

Comissió de Toponímia de Catalunya del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya *Vicepresident*
Josep Moran i Ocerinjauregui

Vocal
Joan Anton Rabella i Ribas

Comissió de Toponímia del Govern d'Andorra Ramon Sistac i Vicén

Comissió Mixta del Conveni entre l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat de les Illes Balears	Salvador Alegret i Sanromà Joan Miralles i Monserrat Isidor Marí i Mayans Vicent M. Rosselló i Verger
Consell Assessor de l'Àrea Protegida de les Illes Medes del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya	Miquel Zabala i Limousin (delegat a Antoni Garcia i Rubies)
Consell de Caça de Catalunya del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya	Joaquim Gosálbez i Noguera
Consell de Pesca Continental del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya	Adolf de Sostoa Fernando
Consell de Protecció de la Natura del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya	Jordi Camprodon Josep Germain i Otzet Lluís Paluzié i Mir Oriol Riba i Arderiu Josep Vigo i Bonada
Consell Escolar de Catalunya del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya	Josep-M. Terricabras i Nogueras
Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV)	<i>Consell Assessor</i> <i>Vocals</i> Carles Miralles i Solà Miquel de Moragas i Spà Pere Lluís Font

**Gabinet d'Onomàstica
(Toponímia i Antroponímia)
de la Universitat de les Illes Balears**

Consell Assessor
Isidor Marí i Mayans

**Institució Catalana de Recerca
i Estudis Avançats (ICREA)**

Comissió Assessora
Josep Laporte i Salas († 15.02.2005)

Institució de les Lletres Catalanes

Consell Assessor
Joaquim Molas i Batllori

**Institut de Recerca i Tecnologia
Agroalimentàries (IRTA)**

Consell Assessor
Damià Barceló i Cullerés

**Internet Interdisciplinary Institute (IN3)
(Institut de Recerca de la UOC)**

Comissió Científica
Josep Laporte i Salas († 15.02.2005)

**Junta de Residus
del Departament de Medi Ambient
i Habitatge de la Generalitat de Catalunya**

Consell Assessor
David Serrat i Congost

**Laboratori General
d'Assaigs i Investigacions
de la Generalitat de Catalunya**

Consell Assessor
Salvador Alegret i Sanromà

Parc Natural de la Serra de Montsant

Consell de Cooperació
Jacint Corbella i Corbella

**Parc Natural
de la Zona Volcànica de la Garrotxa
del Departament de Medi Ambient
i Habitatge de la Generalitat de Catalunya**

Junta de Protecció
Josep M. Mallarach i Carrera
David Serrat i Congost
Lluís Paluzié i Mir

**Parc Natural del Cadí-Moixeró
del Departament de Medi Ambient
i Habitatge de la Generalitat de Catalunya**

Junta Rectora
Joaquim Gosálbez i Noguera
Xavier Bellés i Ros (suplent)

**Parc Natural
dels Aiguamolls de l'Empordà
del Departament de Medi Ambient
i Habitatge de la Generalitat de Catalunya**

Consell Directiu
Jordi Sargatal i Vicens
Junta de Protecció
Francesc Giró i Amigó
Antoni Palau
Jordi Sargatal i Vicens

Promoció

Premis i borses d'estudi

Premi de Medi Ambient

Ponència: Salvador Giner de San Julián (president en funcions de l'IEC), Salvador Alegret i Sanromà (secretari general de l'IEC), Lluís Brunet Berch (president de la Fundació Caixa Sabadell), Joandomènec Ros i Aragonès (membre de la Secció de Ciències Biològiques) i Joan Vilà-Valentí (president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials).

Atorgat a Martí Boada i Juncà

Premi Pròsper de Bofarull d'Història Medieval

Ponència: M. Teresa Ferrer i Mallol, Enric Guinot i Rodríguez i Tomàs de Montagut Estragués (membres de la Secció Històrico-Arqueològica).

Atorgat a Pere Verdés Pijuan pel treball «*Administrar les pecúnies e béns de la universitat*». *La política fiscal i les estratègies financeres d'un municipi català a la baixa edat mitjana (Cervera, 1387-1516)*.

Premi Joaquim i Antoni Trias i Pujol de Fisiopatologia Quirúrgica

Ponència: Josep Carreras i Barnés, Màrius Foz i Sala i Francesc González i Sastre (membres de la Secció de Ciències Biològiques).

Atorgat a Antoni Alastrué Vidal i Manel Fraile López Amor pel treball *Gangli sentinella. Implementació d'una nova tècnica dins de la fisiopatologia quirúrgica per al tractament de certs càncers*.

Premi Pius Font i Quer de Botànica

Ponència: Marta Estrada i Miyares, Josep Vigo i Bonada i Ricard Guerrero i Moreno (membres de la Secció de Ciències Biològiques).

Atorgat a Esther Clavero i Oms pel treball *Diatomees d'ambients hipersalins costaners. Taxonomia, distribució i empremtes en el registre sedimentari*.

Premi Eduard Fontserè de Ciències Físiques

Ponència: Josep Enric Llebot Rabagliati, David Jou i Mirabent (membres de la Secció de Ciències i Tecnologia) i Josep M. Pons i Ràfols (president de la Societat Catalana de Física).

Atorgat a Sergio Alonso Muñoz pel treball *Propagació d'ones en medis excitables sota forçament espaciotemporal*.

Premi Lluís Domènech i Montaner de Teoria i Crítica d'Arquitectura

Ponència: Manuel Ribas i Piera (membre de la Secció de Ciències i Tecnologia), Maria Goula i Elisabeth Figueras Ponsa.

Atorgat a Enric Batlle i Durany pel treball *El jardí de la metròpoli. Del paisatge romàntic a l'espai lliure per a una ciutat sostenible*.

Premi Marià Aguiló de Gramàtica Històrica i Història de la Llengua

Ponència: Antoni M. Badia i Margarit, Joan Miralles i Monserrat i Antoni Ferrando i Francès (membres de la Secció Filològica).

Atorgat a Sandra Montserrat i Buendia pel treball *Evolució semàntica i gramaticalització de venir (segles XII-XVI). Una aproximació segons la semàntica diacrònica cognitiva*.

Premi Joan Coromines de Lexicografia i Onomàstica

Ponència: M. Teresa Cabré i Castellví, Josep Moran i Ocerinjauregui i Ramon Sistac i Vicén (membres de la Secció Filològica).

Atorgat a Anna Matamala Ripoll pel treball *Les interjeccions en un corpus audiovisual. Descripció i representació lexicogràfica*.

Premi de Sociolingüística

Ponència: Joan A. Argenter i Giralt, Francesc Vallverdú Canes (membres de la Secció Filològica) i Ernest Querol (de l'Institut de Sociolingüística Catalana del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya).

Atorgat a Josep J. Conill Ripollès pel treball *Del conflicte lingüístic a l'autogestió. Materials per a una sociolingüística de la complexitat*.

Premi Joan Givanel i Mas de Comunicació Social

Ponència: Josep M. Casasús i Guri, Miquel de Moragas i Spà (membres de la Secció de Filosofia i Ciències Socials) i Josep M. Martí i Martí (president de la Societat Catalana de Comunicació).

Atorgat a Carles Singla Casellas pel treball *Mirador (1929-1937). Un model de periòdic al servei d'una idea de país*.

Premi Fundació Mercè Rodoreda

Ponència: Joaquim Molas i Batllori, Jordi Sarsanedas i Vives i Joan Triadú i Font (membres de la Comissió Tècnica de la Fundació Mercè Rodoreda).

Atorgat a Neus Real Mercadal pel treball *Les novel·listes dels anys trenta: obra narrativa i recepció crítica*.

Premi Ferran Sunyer i Balaguer de Matemàtiques

Ponència: Hyman Bass, Antonio Córdoba, Paul Malliavin, Joseph Oesterlé i Oriol Serra.

Atorgat *ex aequo* a José Seade pel treball *On the topology of isolated singularities in analytic space* i a Antonio Ambrosetti i Andrea Malchiodi pel treball *Perturbation methods and semilinear elliptic problems on \mathbb{R}^n* .

Premi Miquel Mas Molas al Disseny Tèxtil

Ponència: Ramon Comas Castellé, Ana Mas Salse i Ana Roca Piñol (en representació del Patronat de la Fundació Miquel Mas Molas), Mercè Durfort i Coll i Jordi Pericot i Canaleta (en representació de l'Institut d'Estudis Catalans).

Atorgat a Ana Inés Piñeyro Irazábal pel treball *Superfícies mutants (modificació del texà)*.

Premi Catalunya d'Urbanisme

Ponència: Àlex Tarroja, Joan Llord, Ricard Pié, Josep Maria Llop, Francesc Santacana i Emili Donato.

Atorgat al Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Terrassa.

Accèssit atorgat al Pla d'Ordenació Urbanística Municipal d'Olot.

Premi Josep M. Sala-Trepat

Ponència: Pere Puigdomènech, Lluís Tort, Eduardo Soriano, Ferran Azorín i Geoffrey L. Hamond.

Atorgat a Oscar Marín Parra.

Premi de la Societat Catalana d'Economia

Ponència: Pere Puig i Bastard, Artur Saurí del Río, Antoni Serra i Ramoneda, Josep Manuel Basáñez i Villaluenga, Joaquim Muns i Albuixech, Josep Jané i Solà, Andreu Mas-Colell i Josep C. Vergés.

Atorgat a Ignasi Nieto i Joaquim Solà pel treball *El sistema elèctric espanyol des de la perspectiva industrial*.

Premis no adjudicats

Premi Prat de la Riba

Ponència: Salvador Giner de San Julián (president en funcions de l'IEC), Salvador Alegret i Sanromà (secretari general de l'IEC), Josep Enric Llebot Rabagliati i Jaume Porta i Casanellas (membres de la Secció de Ciències i Tecnologia) i Javier Martín-Vide.

Premi Lluís Solé i Sabarís de Geografia

Ponència: Joan Becat i Rajaut, Vicenç M. Rosselló i Verger i Joan Vilà-Valentí (membres de la Secció de Filosofia i Ciències Socials).

Premis per a estudiants

Concurs de Joves Sociòlegs

Ponència: Carlota Solé i Puig, Oriol Homs Ferret i Jordi Busquet Duran.

Atorgat a Susana González Ruiz, Núria Monmany Badia i Gemma Parera Álvarez pel treball *La pediatria en l'aportació de coneixements de cura*.

Accèsit atorgat a Julián Cárdenas Herrera pel treball *Qui domina el món? El poder econòmic transnacional i el poder financer*.

Premi de la Institució Catalana d'Estudis Agraris

Ponència: Joan Ràfols i Casamada, Josep M. Puiggrós i Jové, Josep M. Espelta i Guàrdia, Francesc Domingo i Olivé, Joan Saus i Arús i Albert Tehàs i Puig.

Atorgat a Salvador Olivella Bori pel treball *Estudi de l'activitat lipoxigenasa durant els estadis prefermentatius*.

Premi de la Institució Catalana d'Història Natural

Ponència: Joan Font i Garcia, Delfí Sanuy i Castells i Joan Pino i Vilalta.

Atorgat *ex aequo* a Judit Roca i Araque pel treball *Efectes de la formiga argentina (Linepithema humile) en la reproducció i la condició física de la mallerenga blava (Parus caeruleus)* i Estela Illa Bachs pel treball *Atributs i estratègies de la vegetació als hàbitats supraforestals dels Pirineus catalans*.

Premi de la Societat Catalana de Biologia

Ponència: Lluís Tort Bardolet, Charlotte Poschenrieder Wiens i M. Carmen Martínez Gómez.

Atorgat a Sònia Garcia Giménez pel treball *Determinació de la quantitat d'ADN nuclear en espècies de la tribu anthemideae*.

Premi de la Societat Catalana de Química

Ponència: Josep Ignasi Borrell, Aurora Ruiz Manrique i Miquel Esteban Cortada.

Atorgat a Ainara Nova Flores pel treball *Activació de l'enllaç C-F per atac nucleòfil de l'anell [Pt₂S₂]*.

Accèsit atorgat a Anna Torrent i Palomerias pel treball *Macrocycles nitrogenats de quinze membres que contenen triples enllaços. Estudi de la seva complexació amb pakladi (0) i de la seva cicloisomerització amb diferents metalls de transició*.

Premi de la Societat Catalana de Tecnologia

Ponència: Estanislau Tomàs i Morera, Ramon Izquierdo i Clemente i Marc Barraçó i Serra.

Atorgat *ex aequo* a Lia Moreno i Codinachs pel treball *Avaluació de la resposta de microsensors tipus ISFET per a la seva implantació en barreres geoquímiques bentonítiques* i a Cristina Sendra i Sala pel treball *Anàlisis dels fluxos de materials de Catalunya en el període 1996-2000*.

Premi Evarist Galois de la Societat Catalana de Matemàtiques

Ponència: Pere Pascual Gainza, Ventura Verdú Solans i Joan Verdera Melenchón.

Atorgat a Carles Noguera i Clofent pel treball *Lògiques borroses*.

Premi Jordi Porta i Jué de la Societat Catalana de Física

Ponència: Albert Bramon i Planas, Iouri Koubychine i Francesc Salvat i Gavaldà.

Atorgat a Zeus Martí Díaz pel treball *Millores en el disseny magnètic en dues dimensions d'imants convencionals per a sincrotrons*.

Accèsits atorgats a Jordi Andilla i Salla pel treball *Sistema experimental de caracterització d'un modulador ferroelèctric per mètodes el·lipsomètrics*, a Oriol Arteaga Barriol pel treball *Cavendish i la mesura de G* i a Arnau Rios Huguet pel treball *Tècniques d'unitarització quàl en l'estudi de la interacció mesó-barió: el pentaquark Θ^+* .

Premi Lluís Casassas i Simó de la Societat Catalana de Geografia

Ponència: Luis Urteaga González, Jesús Burgueño Rivero i Antonio Luna García.

Atorgat a Núria Matamala i Fargas pel treball *Els canvis en l'ús del territori de muntanya durant el segle XX i llur reflex en el paisatge. Els municipis de Farrera i Tàrriva (Pallars Sobirà)*.

Ajuts Fundació Mercè Rodoreda

Ponència: Joaquim Molas i Batllori, Jordi Sarsanedas i Vives i Joan Triadú i Font.

Atorgat a Mercè Ibarz pel treball *Temps de reconstrucció. L'obra de Mercè Rodoreda en el context de les arts dels anys 50*.

Tres dels quatre ajuts convocats no han estat atorgats.

Borses d'estudi Generalitat de Catalunya

Ponència: Eulàlia Duran i Grau (en representació de la Secció Històrico-Arqueològica), Vicent Pitarch i Almela (en representació de la Secció Filològica), Josep Missé i Ferran (en representació del Consorci Català de Promoció Exterior de la Cultura), Lídia Pons i Griera (en representació de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes) i Marc Taxonera (en representació de la Fundació Congrès de Cultura Catalana).

Atorgada a Annemarie Mayer (Alemanya) pel projecte *Ramon Llull i el diàleg interreligiós*.

Atorgada a Laura Calosci (Itàlia) pel projecte *El gir proteccionista de la Junta de Comerç de Barcelona (1815-1845)*.

Atorgada a Isabel O'Connor (Indiana, EUA) pel projecte *Una comunitat en un punt de confluència: L'aljama mudèjar de Cocentaina*.

Atorgada a Flavia Bazzocchi (Itàlia) pel projecte *La introducció de l'estètica i de les idees del Renaixement italià en la vidriera catalana*.

Borsa d'estudi Abelard Fàbrega

Ponència: David Jou i Mirabent, Francesc Serra i Mestres i Josep Enric Llebot Rabbagliati (membres de la Secció de Ciències i Tecnologia).

Atorgada a Emma Sallent del Colombo pel treball *Les ciències físicomatemàtiques als cursos monogràfics d'alts estudis i intercanvi: una aproximació històrica*.

Borsa d'estudi Eusko-Ikaskuntza - Institut d'Estudis Catalans

Ponència: Joan Francesc Mira i Casterà (membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials), Albert Balcells i González (membre de la Secció Històrico-Arqueològica) i Josep Moran i Ocerinjauregui (membre de la Secció Filològica).

Atorgada a Marc Biosca i Llahí pel treball *La construcció dels mites nacionals a través de la cançó: El cas basc i el català*.

Borses d'estudi Països Catalans

Ponència: Francesc González i Sastre (secretari científic de l'IEC), Jordi Castellanos Vila, Francesc Fontbona i de Vallescar, Antoni Riera i Melis (membres de la Secció Històrico-Arqueològica) i Josep Vigo i Bonada (membre de la Secció de Ciències Biològiques).

1) En relació amb l'àmbit de les Illes Balears

Aquesta borsa ha quedat deserta.

2) En relació amb l'àmbit del País Valencià

Atorgada a Noelia Díaz i Vicedo (Alacant) pel projecte *La construcció poètica femenina en l'obra de dues poetes catalanes: Maria-Mercè Marçal i Maria Fullana* i a Guillem Pérez i de Lanuza (l'Horta, València) pel projecte *Selecció natural, selecció sexual i variació geogràfica. Estudi de la coloració de Podarcis muralis (Laurenti, 1768) en tres poblacions dels Països Catalans.*

3) En relació amb l'àmbit de la Catalunya Nord

Atorgada a Èric Forcada (Cànoes, Rosselló) pel projecte *Aristides, Rafael i Gaspar Maillol, una família entre el nord i el sud de Catalunya.*

4) En relació amb l'àmbit de la Franja de Ponent, Andorra i l'Alguer

Atorgada a Elisabet Nadal Subirà (Lleida) pel projecte *Transhumants. La visió fronterera de dos pastors a principis del segle XXI.*

Projecte *Scriptorium*.
Traducció al català
de llibres de text universitaris

Director: Ricard Guerrero i Moreno

Objectiu

L'objectiu d'aquest projecte és la traducció al català i publicació de llibres bàsics de text universitaris per a les carreres científiques o tècniques. Es vol així omplir un buit existent en el camp de l'edició en català, i posar a l'abast dels estudiants de parla catalana obres bàsiques en cada especialitat, les quals fins ara han hagut de llegir i consultar en altres llengües, principalment en castellà. El projecte es porta a terme mitjançant la col·laboració de tres fundacions, la Fundació Alsina i Bofill, la Fundació Congrés de Cultura Catalana, i la Fundació Joaquim Torrens Ibern, amb el suport de l'IEC.

Durant el curs 2004-2005, La Caixa, a través de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat, va concedir una subvenció a la Fundació Joaquim Torrens Ibern que va permetre continuar l'edició del llibre *Química analítica quantitativa*, de D.C. Harris, molt recomanat pels professors de l'especialitat, perquè es fa servir molt tant durant la carrera, com després dels estudis universitaris. S'encarrega de la coordinació de l'edició a Salvador Alegret, professor de química analítica de la Univer-

sitat Autònoma de Barcelona, i a Elisabet Bosch, professora de química analítica de la Universitat de Barcelona. Els coordinadors han organitzat un equip de traductors que està finalitzant la traducció d'aquesta obra. Els textos traduïts són revisats en primer lloc pels coordinadors, els quals els lliuren després a l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL) de l'IEC per a la correcció lingüística, i posteriorment es lliuren a l'editorial per a la preparació d'originals, maquetació i publicació. S'espera que el llibre estigui publicat durant l'estiu de 2006.

S'ha iniciat la traducció del llibre *Bioquímica*, de L. Stryer, J. M. Berg i J. L. Tymoczko. L'obra està coordinada per Juli Peretó, professor de bioquímica de la Universitat de València, i l'equip de traducció és enterament valencià. Per acord amb l'editorial nord-americana original i l'editorial de Barcelona que publicarà el llibre en català, l'edició que s'està traduint és la sisena, que encara no ha sortit al mercat als EUA. Per tant, la traducció al català apareixerà solament uns mesos després de l'edició original.

Comitès del projecte

El projecte compta ara amb un consell editorial, que està constituït per Salvador Alegret, Jaume Bassa, Ricard Guerrero, Mercè Piqueras i M. Clara Torrens. Aquest consell editorial té com a funcions principals establir els títols que es publi-

caran dins el Projecte *Scriptorium*, triar els especialistes per fer-ne les traduccions al català, i encarregar-se dels tràmits i relacions amb les editorials.

Encara no s'ha pogut constituir un comitè de finançament, que tindrà

com a principal tasca buscar fonts de finançament per al projecte. També s'establirà un consell acadèmic, que estarà integrat per representants d'universitats i centres de recerca de les diferents terres de parla catalana.

Relació d'activitats científiques organitzades, promogudes o acollides per l'IEC

Durant el curs 2004-2005 l'Institut d'Estudis Catalans ha organitzat, promogut o acollit 403 activitats científiques com ara sessions acadèmiques (plens i sessions inaugurals), debats, taules rodones, jornades, trobades, seminaris, col·loquis, cursos, conferències, presentacions, sortides de treball, etc., la relació de les quals es detalla a continuació.

<i>Activitats</i>	<i>2004-2005</i>
Sessions acadèmiques	6
Debats	7
Taules rodones	4
Jornades	56
Trobades	5
Seminaris	19
Col·loquis	7
Cursos	14
Conferències	189
Presentacions	28
Sortides de treball	14
Altres	54
Total	403

Seminaris

— Sala d'actes, Club Natació, Banyoles, 5, 6 i 7 de novembre, VIII Seminari de Gestió Ambiental: *Conservació i l'ús públic de la zona lacustre de Banyoles*.

— IES Voltregà, Sant Hipòlit de Voltregà, 12 de novembre, Seminaris a Osona 2004-2005 *Jaume Arbós i Tor: científic voltreganès del segle XIX*, a càrrec de Pasqual Bernat, Centre d'Estudis d'Història de les Ciències (CEHIC), Universitat Autònoma de Barcelona.

— IEC, 18 i 19 de novembre, III Seminari de Correcció de Textos: *La terminologia i la correcció de textos*. Direcció: Josep Vigo, director de l'OCAL; coordinació: Josep M. Mestres, cap de l'OCAL.

— IEC, 24 de novembre, *Deu problemes de filosofia contemporània: «Ments i màquines»*, a càrrec de Daniel Quesada, Universitat Autònoma de Barcelona, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— IEC, 1 de desembre, *Deu problemes de filosofia contemporània: «Habermas i l'ètica del discurs»*, a càrrec de Cristina Lafont, Universitat Nord-occidental, Illinois, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— Aula F4, edifici F, 1a planta, campus Miramargés, Universitat de Vic, 3 de desembre, Seminari d'Història de l'Educació: *L'escola rural, balanç d'un segle*. Hi intervingueren: Juan Manuel Fernández, Universitat de València; Jordi Feu, Universitat de Girona, i Joan Soler, Universitat de Vic.

— IEC, 12 de gener, *Deu problemes de filosofia contemporània: «Consciència»*, a càrrec d'Antonio Fuentes, IES La Ribera, Montcada i Reixac, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— Aula sala de graus 40035, Universitat Pompeu Fabra, 21 de gener, Seminari Conjunt de Biologia del Desenvolupament.

— IEC, 26 de gener, *Deu problemes de filosofia contemporània*: «La sort moral», a càrrec de Josep Corbí, Universitat de València, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— IEC, 2 de febrer, *Deu problemes de filosofia contemporània*: «Relativisme i veritat», a càrrec de Max Kolbel, Universitat de Birmingham, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— Agrupació Astronòmica d'Osona, Vic, 15 de febrer, Seminaris a Osona 2004-2005: *Argos, un reactor a la Diagonal de Barcelona*, a càrrec de Francesc Xavier Barca, Universitat Politècnica de Catalunya.

— IEC, 2 de març, *Deu problemes de filosofia contemporània*: «Wittgenstein i les regles del llenguatge», a càrrec de Luis Robledo, Universitat de Barcelona, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— Temple Romà, Vic, 12 d'abril, Seminaris a Osona 2004-2005: *Albert Einstein: la construcció d'un mite*, a càrrec de Xavier Roqué, CEHIC, Universitat Autònoma de Barcelona.

— IEC, 13 d'abril, *Deu problemes de filosofia contemporània*: «El republicanisme», a càrrec d'Antoni Domènech, Universitat de Barcelona, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— IEC, 4 i 5 de maig, *La gestió del nitrogen a l'agricultura*, coordinació: Francesc Domingo, Mas Badia, Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA). Organitzat per la Secció d'Agricultura i Secció de Sòls.

— IEC, 11 de maig, *Deu problemes de filosofia contemporània*: «Teories sobre les emocions», a càrrec de José Chaves, Universitat de Barcelona, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— Agrupació Astronòmica d'Osona, Vic, 17 de maig, Seminaris a Osona 2004-2005: *Les col·leccions naturalístiques: de la curiositat a la prospectiva*, a càrrec de Josep M. Camarasa, Gabinet Tècnic, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, Generalitat de Catalunya.

— IEC, 25 i 26 de maig, *La creativitat des de la perspectiva de la geografia. La creativa construcció del territori regat pels canals d'Urgell*, a càrrec de Jaume Mateu, Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, Universitat de Barcelona.

— Hotel Balneari Prats, Caldes de Malavella, 13 i 14 de juny, Seminari de Biologia del Desenvolupament. Coordinació: Jordi García Fernández, Universitat de Barcelona.

Conferències

— IEC, 14 de setembre, *B-learning amb Moodle. Un campus virtual d'aprenentatge*, a càrrec de Federico Luque, pro-

fessor de tecnologia d'educació secundària i membre del grup de recerca Didàctica i Multimèdia, Universitat Autònoma de Barcelona.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 1 d'octubre, *Avaluació del cargol punxenc com a recurs pesquer al golf de Roses*, a càrrec de Sandra Mallol, Universitat de Girona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, Barcelona, 8 d'octubre, *Vertebrate segmentation: from somites to vertebrate*, a càrrec d'Andreas Kispert, Institut de Biologia Molecular, Escola Mèdica de Hannover, Alemanya.

— IEC, 13 d'octubre, acte de celebració del vintè aniversari de la creació de la Societat Catalana de Pedagogia: *La funció pedagògica, avui*, a càrrec de Martí Teixidó, Universitat Autònoma de Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, Barcelona, 14 d'octubre, *A novel small RNA in enteropathogenic proteobacteria promotes survival when the nutrients get scarce*, a càrrec de Brice Felden, Departament de Bioquímica, Universitat de Rennes, França.

— IEC, 18 d'octubre, cicle de conferències «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *Població i salut*, a càrrec de Josep Laporte, president de l'Institut d'Estudis Catalans.

— IEC, 19 d'octubre, *De la Rambla al Nil: els viatgers catalans*, a

càrrec de Lluís Riudor, professor titular de geografia humana, Universitat Pompeu Fabra. L'acte es va cloure amb el lliurament del I Premi Joan Palau Vera.

— IEC, 20 d'octubre, *Som trenta mil gens. Només?*, a càrrec de Miguel Beato, Centre de Regulació Genòmica.

— Sala d'actes, CSIC, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 22 d'octubre, *La pesca costera en el nordeste de Brasil: un enfoque bioeconómico*, a càrrec de Sergio Matos, Universitat Politècnica de Catalunya, Superintendència del Desenvolupament del Nord-est del Brasil.

— IEC, 26 d'octubre, *Science in the Twenty-first Century: Interdisciplinary and International*, a càrrec de Rita Colwell, presidenta de Canon US Life Sciences, Inc.

— Sala d'actes, CSIC, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 29 d'octubre, *AFORO: Una base de dades interactiva per a classificar otolits*, a càrrec d'Oscar Chic i Antonio Lombarte, CSIC, Institut de Ciències del Mar, Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, Barcelona, 1 de novembre, *Functional genomics in C. elegans: the use of RNAi libraries in dissecting cancer pathways*, a càrrec de Julian Ceron, Acadèmia de Medicina de Harvard, EUA.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, Barcelona, 4 de

novembre, *Explorando la actividad eléctrica en la corteza cerebral: ritmos lentos, rápidos y procesamiento sensorial*, a càrrec de Marta Victoria Sánchez, Institut de Neurociències, Universitat Miguel Hernández, CSIC, Alacant.

— Aula 4, campus de Bellvitge, l'Hospitalet de Llobregat, 8 de novembre, *Interacciones moleculares de JAM (junction adhesion molecule)*, a càrrec d'Ofelia María Martínez-Estrada, Departament de Biologia Cel·lular, Universitat de Barcelona.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 8 de novembre, XIX Cicle de Conferències: «Arqueologia i història», *Els inicis dels estudis d'arqueologia medieval a Catalunya*, a càrrec de Manuel Riu, membre de l'IEC.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 9 de novembre, *Utilització de les cèl·lules mare per a la malaltia neurodegenerativa de Huntington*, a càrrec de Josep M. Canals, Departament de Biologia Cel·lular i Anatomia Patològica, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona.

— IEC, 9 de novembre, acte de commemoració del vintè aniversari del Centre de Recerca Matemàtica, *Groupes finis: choix de théorèmes*, a càrrec de Jean-Pierre Serre, professor honorari del Col·legi de França, Medalla Fields (1954) i Premi Abel (2003). Hi intervingueren: Salvador Barberà, secretari general de Política Científica i Tecnològica, Minis-

teri d'Educació i Ciència; Beno Eckmann, professor emèrit de l'Institut Federal Suís de Tecnologia i fundador de l'Institut de Recerca Matemàtica; Manuel Castellet, fundador i director del Centre de Recerca Matemàtica; Josep Laporte, president de l'Institut d'Estudis Catalans, i Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, Generalitat de Catalunya.

— IEC, 10 de novembre, *Estado de la tecnología de cables superconductores para distribución de energía eléctrica*, a càrrec d'Adrián González, enginyer elèctric, Departament d'Enginyeria Elèctrica, Universitat Politècnica de Catalunya.

— IEC, 10 de novembre, *Internationalization in geography education*, a càrrec de Michael Solem, director de temes educatius, Associació de Geògrafs Americans.

— IEC, 10 de novembre, cicle de conferències: «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *Immigració: gent i país*, a càrrec de Jordi Pujol, antic president de la Generalitat de Catalunya.

— IEC, 10 de novembre, conferència inaugural del curs 2004-2005 de la Societat Catalana de Comunicació: *i2CAT: l'Internet audiovisual a Catalunya*, a càrrec d'Artur Serra, director adjunt, Fundació i2CAT.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 11 de novembre, *Protein deglycation, a new type of protein repair*, a càrrec d'Emile van Schaftingen,

Laboratori de Química Fisiològica, Institut de Patologia Cel·lular, Universitat Catòlica de Lovaina, Brussel·les, Bèlgica.

— Sala Miguel Servet, Servei de Rehabilitació, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, 11 de novembre, *Modulación de la actividad de quimioquinas por poxvirus y herpesvirus*, a càrrec d'Antoni Alcamí, Departament de Biologia Molecular i Cel·lular, Centre Nacional de Biotecnologia, CSIC, Madrid.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 11 de novembre, XIX Cicle de Conferències: «Arqueologia i història», *Records i vivències d'una ciència auxiliar de la història a mitjan segle XX*, a càrrec de Joan-F. Cabestany, membre de l'IEC.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 12 de novembre, *Re-wiring planarian CNS: the role of axon guidance cues*, a càrrec de Francesc Cebrià, Universitat d'Illinois, EUA.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 15 de novembre, XIX Cicle de Conferències: «Arqueologia i història», *La metal·lúrgia del ferro a l'època medieval al Pallars*, a càrrec de Marta Sancho, Universitat de Barcelona.

— IEC, 16 de novembre, *La noticia científica com a eina educativa en l'ensenyament secundari*. Coordinació: Mercè Piquer i Gregorio València, Societat Catalana de Biologia.

— IEC, 17 de novembre, *El paisaje glacial de Sierra Nevada*, a càrrec

d'Antonio Gómez, catedràtic de Geografia Física, Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, Universitat de Barcelona.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 17 de novembre, XIX Cicle de Conferències: «Arqueologia i història», *L'excavació de tres castells a la Catalunya central*, a càrrec d'Albert López, arqueòleg, Servei del Patrimoni Arquitectònic Local, Diputació de Barcelona.

— Aula 4, campus de Bellvitge, l'Hospitalet de Llobregat, 22 de novembre, *Noves estratègies en la teràpia del càncer*, a càrrec de Marta Cascante, Departament de Bioquímica i Biologia Molecular, Universitat de Barcelona.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 22 de novembre, XIX Cicle de Conferències: «Arqueologia i història», *Fortificacions àrabs i cristianes a les comarques meridionals*, a càrrec de Joan A. Adell, arquitecte, i Joan Josep Menchón, arqueòleg.

— IEC, 24 de novembre, *Speech acts, pornography and context*, a càrrec de Jennifer Saul, Universitat de Sheffield, Regne Unit, organitzat pel Grup de Filosofia Analítica.

— Sala Miguel Servet, Servei de Rehabilitació, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, 24 de novembre, *Aplicación de la técnica de microchips en el análisis estructural del RNA del virus de la diarrea bovina*, a càrrec d'Isabel Leal,

Hospital Vall d'Hebron i Centre d'Investigació en Sanitat Animal, Barcelona.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 24 de novembre, XIX Cicle de Conferències: «Arqueologia i història», *Excavacions a Iesso: una visió de resultats i alguns problemes històricoarqueològics*, a càrrec de Josep Guitart, membre de l'IEC.

— IEC, 24 de novembre, *Retalla, enganxa i pinta. Introducció a les principals tècniques de manipulació del DNA*, a càrrec de Josep Clotet, Universitat Internacional de Catalunya.

— Cal Bofill, Torredembarra, 27 de novembre, *El corriol camanegre: un ocell associat al litoral català*, a càrrec de Joaquim Bach, Departament de Medi Ambient, Generalitat de Catalunya.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 2 de desembre, *Real time analyses of cell migration and proliferation in the whole animal*, a càrrec d'Angela Giangrande, Institut de Genètica i de Biologia Molecular i Cel·lular, Centre Nacional de Recerca Científica, Estrasburg, França.

— IEC, 2 de desembre, conferència amb motiu de la commemoració del centenari de la mort de Valentí Almirall (1841-1904): *La visió de la llengua de Valentí Almirall*, a càrrec de Josep Pich, Universitat Pompeu Fabra.

— IEC, 2 de desembre, *Nanotecnologia aplicada a la indústria tèxtil*, a càrrec d'Arun Naik, Institut d'In-

vestigació Tèxtil i Cooperació Industrial (INTEXTER), Universitat Politècnica de Catalunya.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 3 de desembre, *Systems biology approaches for the analysis and design of cellular processes*, a càrrec de Luis Acerenza, Facultat de Ciències, Universitat de la República, Montevideo, Uruguai.

— Hotel Espanya, Barcelona, 9 de desembre, conferència sopar: *La vuelta de la sociología*, a càrrec de Manuel Pérez, president de la Federació Espanyola de Sociologia (FES).

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 13 de desembre, *Structure and function of V-ATPases. A mechanical machine with multifarious controls*, a càrrec de Nathan Nelson, Departament de Bioquímica, Facultat de Ciències de la Vida George S. Wise, Universitat de Tel-Aviv, Israel.

— IEC, 13 de desembre, cicle de conferències: «Els premis Nobel de l'any 2004». Conferència sobre el Premi Nobel de Química concedit a Aaron Ciechanover, Abraham Herskko i Irwin Rose: *La degradación de proteínas mediada por ubiquitina: ¿cómo se reconocen las proteínas celulares que deben destruirse?*, a càrrec d'Erwin Knecht, Institut d'Investigacions Citològiques, Fundació Valenciana d'Investigacions Biomèdiques. Coordinada per la Societat Catalana de Química.

— Sala Miguel Servet, Servei de Rehabilitació, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, 14 de desembre, *Nuevas dianas terapéuticas contra el VIH: el colesterol y las Rho GTPasas*, a càrrec de Santos Manes, Departament d'Immunologia i Oncologia, Centre Nacional de Biotecnologia, Madrid.

— IEC, 14 de desembre, cicle de conferències: «Els premis Nobel de l'any 2004». Conferència sobre el Premi Nobel de Literatura concedit a Elfriede Jelinek: *Àustria, dones, música i literatura en l'obra d'Elfriede Jelinek*, a càrrec de M. Loreto Vilar, Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura.

— IEC, 15 de desembre, cicle de conferències: «Els premis Nobel de l'any 2004». Conferència sobre el Premi Nobel de Física concedit a David J. Gross, H. David Politzer i Frank Wilczek: *De l'esclavitud a la llibertat gràcies a una derivada*, a càrrec de Santiago Peris, Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Física.

— IEC, 15 de desembre, *Fem-ho possible: instal·lació solar fotovoltaica en un centre d'ensenyament*, a càrrec de Francisca Guerola, llicenciada en biologia i professora de secundària a l'IES Celestí Bellera de Granollers.

— Aula Fèlix Serratos, Parc Científic de Barcelona, 16 de desembre, *DNA sequence determines chromatin re-*

modelling at the MMTV promoter, a càrrec de Miguel Beato, Centre de Regulació Genòmica, Barcelona.

— Sala Miguel Servet, Servei de Rehabilitació, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, 16 de desembre, *Vigilancia virológica de la gripe*, a càrrec de Tomàs Pumarola, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona.

— IEC, 16 de desembre, *World wide cities: information, space and urban life*, a càrrec de Mike A. Crang, professor de geografia, Universitat de Durham.

— IEC, 16 de desembre, cicle de conferències: «Els premis Nobel de l'any 2004». Conferència sobre el Premi Nobel de Medicina concedit a Richard Axel i Linda B. Buck: *Mecanismes moleculars de la percepció olfactiva*, a càrrec d'Enrique Claro, Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Biologia.

— IEC, 17 de desembre, cicle de conferències: «Els premis Nobel de l'any 2004». Conferència sobre el Premi Nobel d'Economia concedit a Finn E. Kydland i Edward C. Prescott: *Regles versus discrecionalitat: la consistència temporal de la política econòmica*, a càrrec de F. Xavier Mena, ESADE. Coordinada per la Societat Catalana d'Economia.

— Sala de seminaris, Departament de Ciències Mèdiques Bàsiques, Facultat de Medicina, Universitat de Lleida, 20 de desembre, *Capacidad de células derivadas de médula ósea para*

regenerar el tejido cardíaco infartado. Estudios experimentales y experiencia clínica, a càrrec de Francisco Fernández-Avilés, Institut de Ciències del Cor (ICICOR), Universitat de Valladolid.

— IEC, 22 de desembre, cicle de conferències: «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *El futur de la cultura catalana*, Josep M. Castellet, escriptor i editor.

— IEC, 10 de gener, *Descobriments i intervencions a la pintura mural romànica i gòtica a les comarques de Girona: de Sant Tomàs de Fluvià a Sant Víctor de Dòrria (1982-2002)*, a càrrec de Pere Rovira, Servei de Restauració de Béns Mobles, Generalitat de Catalunya.

— Aula de graus, Facultat de Biologia, Barcelona, 13 de gener, *Models for the generation of the primary body axes—developmental and evolutionary aspects*, a càrrec de Hans Meinhardt, Institut de Biologia Evolutiva Max Planck.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 13 de gener, *DNA-damage and environmental-stress checkpoints: two different pathways to inhibit cell cycle progression in the same way*, a càrrec de Rosa Aligué, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS).

— Sala d'actes, Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Industrial, Barcelona, 13 de gener, *El projecte del cotxe de baix consum de l'EUETIB*, a càr-

rec de Jordi Llumà, professor associat, Departament de Ciència dels Materials i Enginyeria Metal·lúrgica, Universitat Politècnica de Catalunya.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 14 de gener, *Els residus acumulats a l'embassament de Flix. Causes i caracterització del problema*, a càrrec d'Albert Palanqués, Institut de Ciències del Mar, Barcelona.

— IEC, 19 de gener, cicle de conferències: «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *La població a Catalunya: perspectives per al segle XXI*, a càrrec d'Anna Cabré, directora del Centre d'Estudis Demogràfics i catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 20 de gener, *L'ecosistema marí: metodologia del seu estudi*, a càrrec d'Agustí Julià, Institut de Ciències de Mar, Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 20 de gener, conferència: *Control de diferenciació cel·lular per membres de la família Id*, a càrrec de Francesc Ventura, Facultat d'Odonologia, Universitat de Barcelona.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals Barcelona, 21 de gener, *Com utilitzar les dades del satèl·lit ENVISAT en aplicacions marines: exemples concrets*,

a càrrec de Mònica Roca, Pildo Labs, Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 25 de gener, *Antagonismo funcional entre el receptor de glucocorticoides y NF-kB: consecuencias en inflamación, carcinogénesis y desarrollo epiteliales*, a càrrec de Paloma Pérez, Institut de Biomedicina de València, CSIC, València.

— IEC, 25 de gener, *Una altra visió sobre les relacions entre la societat i la natura. Resultats i perspectives des d'una recerca participativa sobre el planejament ambiental*, a càrrec de Maria Àngels Alió, professora titular del Departament de Geografia Humana, Universitat de Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 26 de gener, *Automated classification of crystallisation experiments... Man versus machine*, a càrrec de Julie Wilson, Universitat de York, Regne Unit.

— Aula de graus, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona, 2 de febrer, *The evolution of cichlid fishes and their genome*, a càrrec d'Axel Meyer, Universitat de Constança, Alemanya.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 3 de febrer, *Roles of LXRs in the macrophage: from lipid homeostasis to innate immunity*, a càrrec d'Annabel F. Valledor, Institut de Recerca Biomèdica, Barcelona.

— Sala d'actes, Centre Mediter-

rani d'Investigacions Marines, CSIC, Barcelona, 4 de febrer, *Programa de protección de la tortuga marina en Manzanillo Colima*, a càrrec de Sònia Quijano, Universitat de Colima, Mèxic, i Institut de Ciències del Mar, Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 4 de febrer, *New tricks for an old dog: sonic hedgehog is required for postcommissural axon guidance*, a càrrec d'Esther Stoeckli, Universitat de Zuric, Suïssa.

— IEC, 7 de febrer, *Viure en un castell de la Marca*, a càrrec de Teresa Vinyoles i Elena Cantarell, Universitat de Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 10 de febrer, *Drosophila PTB: an hnRNP protein involved in oskar mRNA regulation*, a càrrec de Sònia López, Laboratori Europeu de Biologia Molecular, Heidelberg, Alemanya.

— IEC, 10 de febrer, sessió plenària sobre el dèficit fiscal a Catalunya: *Efectes macroeconòmics del dèficit fiscal*, de Jordi Pons i Ramon Tremosa, a càrrec de Ramon Tremosa, professor de la Universitat de Barcelona, i *Efectes del dèficit fiscal sobre els ciutadans a Catalunya*, a càrrec d'Antoni Serra i Ramoneda, membre de l'IEC.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 11 de febrer, *Organización genómica y estructura de los orígenes de replicación de Schizosac-*

charomyces pombe, a càrrec de Francisco Antequera, Institut de Microbiologia Química, CSIC, Universitat de Salamanca.

— IEC, 16 de febrer, *Origen y desarrollo de la alquimia griega*, a càrrec d'Esteban Calderón, Universitat de Múrcia.

— Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària, Universitat de Lleida, 17 de febrer, sessions científiques 2004-2005: *Etnobotànica al Pallars*, a càrrec d'Antoni Agelet, biòleg.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines, CSIC, Barcelona, 18 de febrer, *Filogeografia en la família Scombridae: és cada espècie un model evolutiu diferent?*, a càrrec de Jordi Viñas, Institut de Ciències del Mar, Barcelona.

— IEC, 23 de febrer, cicle de conferències «Química, avui»: *La contaminació química i radioquímica de l'embassament de Flix: origen i abast del problema*, a càrrec de Joan O. Grimalt, Institut d'Investigacions Químiques i Ambientals de Barcelona, CSIC.

— Aula de graus, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona, 24 de febrer, *Rewiring genetic networks in organismal evolutions*, a càrrec d'Adam Wilkins, editor en cap de *BioEssays*, Cambridge, Regne Unit.

— Sala de seminaris, Departament de Ciències Mèdiques Bàsiques, Facultat de Medicina, Universitat de Lleida,

24 de febrer, *De la replicación del DNA mitocondrial a la transición G1/S*, a càrrec de Pedro Echave, Laboratori MRC de Biologia Molecular i Cel·lular i Unitat de Biologia Cel·lular, Regne Unit.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 24 de febrer, *The transcription factor Snail and the epithelial-to-mesenchymal transition in tumor cells*, a càrrec d'Antonio García, Institut Municipal d'Investigació Mèdica.

— Aula magna, Facultat de Física, Barcelona, 24 de febrer, cicle de conferències de l'Any Mundial de la Física: «Física oberta», *Energia solar fotovoltaica*, a càrrec de Jordi Andreu, Departament de Física Aplicada i Òptica, Universitat de Barcelona.

— IEC, 24 de febrer, *Mobilitat i ciutat*, a càrrec de Carme Miralles, professora titular de geografia humana, Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 25 de febrer, *Entropia i biologia: forces entròpiques i rendiment de transferència d'energia*, a càrrec de David Jou, Universitat Autònoma de Barcelona.

— Sala d'actes, Facultat de Matemàtiques i Estadística, Universitat Politècnica de Catalunya, 2 de març, conferències per a estudiants universitaris: *Nudos, trenzas y criptografía*, a càrrec de Juan González-Meneses, Universitat de Sevilla.

— Aula magna, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona, 2 de març, *Pierolapithecus catalaunicus i darrers descobriments sobre l'evolució dels homínoids*, a càrrec de Salvador Moyà-Solà, Institut de Paleontologia Miquel Crusafont, Sabadell.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 3 de març, *Diseny, síntesi i activitat biològica de peptidomimètics: inhibidors de proteases i activitat en membrana*, a càrrec d'Anna Díez, Institut de Recerca Biomèdica, Parc Científic de Barcelona.

— IEC, 3 de març, *Aprofitament del sofre per a la fabricació de formigons. Una proposta sostenible*, a càrrec de Violeta Gràcia, investigadora del Departament d'Enginyeria de la Construcció, Universitat Politècnica de Catalunya.

— IEC, 7 de març, *La capa de Daroca*, a càrrec de Rosa M. Martín, historiadora dels tèxtils.

— Aula magna, Facultat de Física, Barcelona, 8 de març, cicle de conferències de l'Any Mundial de la Física: «Física oberta», *La física en l'origen i el futur de la biologia molecular*, a càrrec de Pere Puigdomènech, Laboratori de Genètica Molecular Vegetal, Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària (IRTA), Institut de Biologia Molecular de Barcelona (IBMB), CSIC, i membre de l'IEC.

— Aula B6, Facultat de Matemàtiques, Universitat de Barcelona, 9 de març, conferències per a estudiants uni-

veritaris: *EDPs el·líptiques, difusió de la calor i probabilitats*, a càrrec de Xavier Cabré, Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA) i Universitat Politècnica de Catalunya.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 10 de març, *Selective exit of glycoproteins from the yeast endoplasmic reticulum*, a càrrec de Marja Makarow, Universitat d'Hèlsinki, Finlàndia.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 10 de març, *Retrato de un sistema genético mitocondrial: pequeño pero bello*, a càrrec de Julio Montoya, Universitat de Saragossa.

— Sala d'actes, campus de Burjassot, Universitat de València, 11 de març, *Màrtirs mortífers: biologia de l'altruisme letal*, a càrrec d'Adolf Tobeña, Unitat de Psicologia Mèdica, Facultat de Medicina, Universitat Autònoma de Barcelona.

— Sala d'actes, Centre Excursionista de Catalunya, Barcelona, 11 de març, *El romànic de la vall Ferrera de prop*, a càrrec de Jordi Mir.

— Sala de seminaris, Departament de Ciències Mèdiques, Facultat de Medicina, Universitat de Lleida, 14 de març, *Análisis de enfermedades complejas: la trombosis como modelo*, a càrrec de José Manuel Soria, Unitat d'Hemostàsia i Trombosi, Departament d'Hematologia, Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Barcelona.

— Aula 4, Universitat de Barcelona, campus de Bellvitge, l'Hospitalet de Llobregat, 14 de març, *The nuclear envelope: formation of an essential barrier*, a càrrec de Peter Askjaer, Institut de Recerca Biomèdica, Parc Científic de Barcelona.

— IEC, 14 de març, *Natura i història en la creació dels «Paisatges de l'aigua» a l'Alt Empordà*, a càrrec d'Anna Ribas, professora titular de geografia humana, Universitat de Girona.

— IEC, 15 de març, *El viajero científico. Un químico novelista se interna en el mundo de la gran ciencia*, a càrrec de Carlos Chimal, narrador i escriptor científic mexicà. L'acte fou presidit per Àngel Messeguer, president de la Societat Catalana de Química, i per Jaime García, cònsol general de Mèxic.

— IEC, 16 de març, *Métissage culturel et identité nationale: l'exemple de Rome*, a càrrec de Philippe Mudry, Universitat de Lausana.

— IEC, 16 de març, cicle de conferències: «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *El futur del treball com a factor de socialització i cohesió social a Catalunya*, a càrrec d'Oriol Homs, director general de la Fundació Centre d'Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 17 de març, *Virus como espectros de mutantes: catástrofe de error como nueva estrategia antiviral*, a càrrec d'Esteban Domingo, Centre de

Biologia Molecular, CSIC, Universitat Autònoma de Madrid.

— Sala d'actes, CSIC, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 18 de març, *La vida als congeladors de la Terra*, a càrrec de Carles Pedrós-Alió, Institut de Ciències del Mar, Barcelona.

— IEC, 30 de març, cicle de conferències: «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *El territori: dinàmiques i polítiques*, a càrrec d'Oriol Nelho, secretari de Planificació Territorial, Generalitat de Catalunya.

— IEC, 30 de març, *Control de la proliferació en càncer. El TGFb en oncogènesi*, a càrrec de Joan Seoane, ICREA, Hospital Vall d'Hebron, Barcelona, guanyador del Premi Josep M. Sala-Trepat 2004.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 31 de març, *Drug design against viral and bacterial drug targets: high affinity and adaptability to mutations associated with drug resistance*, a càrrec d'Ernesto Freire, Universitat Johns Hopkins, Maryland, EUA.

— Palau Robert, Barcelona, 31 de març, *Territori i projecció toponímica*, a càrrec de Joan Veny, membre de l'IEC.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 1 d'abril, *Algunes tècniques mecàniques i acústiques per a conèixer millor la dinàmica marina*, a

càrrec d'Oswaldo López, INNOVA, Barcelona.

— IEC, 1 d'abril, *Um olhar histórico sobre a arquitetura escolar portuguesa - século XIX*, a càrrec de Carlos Miguel Manique da Silva, Escola Superior d'Educació Almeida Garrett.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 4 d'abril, *Transgenesis and RNAi for comparative studies among diverse arthropods*, a càrrec de Michalis Averof, Institut de Biologia Molecular i Biotecnologia, Iraklio, Grècia.

— IEC, 5 d'abril, cicle de conferències: «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *El lèxic català en el diccionari de Coromines*, a càrrec de Germà Colón, Universitat de Basilea i membre de l'IEC, i projecció de l'entrevista de Josep M. Espinàs a Joan Coromines emesa al programa *Stromboli*, de Televisió de Catalunya, el 21 de març de 1995.

— IEC, 6 d'abril, sessions científiques 2004-2005: *La protecció de la natura a la Catalunya Nord: el paper de les reserves naturals*, a càrrec de Christophe Hurson, tècnic de la Confederació de Reserves Naturals Catalanes, i Jean André Magdalou, conservador de la Reserva Natural de la Massana.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 7 d'abril, *Modelos experimentales de síndrome de Down en el ratón: contribución al estudio de los mecanismos patogénéticos im-*

plicados en el retraso mental, a càrrec de Mara Dierssen, Centre de Regulació Genòmica, Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 7 d'abril, *Adaptive response to alkaline stress in the yeast S. cerevisiae involves multiple signalling pathways*, a càrrec de Joaquín Ariño, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.

— IEC, 7 d'abril, *La tecnologia a l'ESO. L'experiència de l'IES Príncipe de Viana*, a càrrec de Roser Cussó, professora de l'IES Príncipe de Viana.

— Sala d'actes de la Llacuna Centre Cultural, Andorra la Vella, 7 d'abril, *L'efecte bifidus i els ingredients funcionals en l'alimentació*, a càrrec de Marnel Cirici, director comercial d'ORAFI Espanya.

— Sala de seminaris, Departament de Ciències Mèdiques Bàsiques, Facultat de Medicina, Universitat de Lleida, 11 d'abril, *Estratègies d'estudi de la funció de les cèl·lules presentadores d'antigens en el desenvolupament de la diabetis de tipus 1*, a càrrec de Joan Verdaguer, Servei d'Immunologia, Hospital Universitari Germans Trias, Badalona.

— IEC, 11 d'abril, cicle de conferències de l'Any Mundial de la Física: «Física oberta», *The quantum computer: dream and reality*, a càrrec de Rainer Blatt, Institut de Física Experimental, Universitat d'Innsbruck, Institut d'Òpti-

ca i Informació Quàntica, Acadèmia de Ciències Austríaca.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 12 d'abril, *Encoding odor information: from biology to an artificial nose*, a càrrec de John Kauer, Universitat Tufts, EUA.

— IEC, 12 d'abril, cicle de conferències «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *Joan Coromines y la construcción del Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*, a càrrec de José Antonio Pascual, Real Academia Española, Universitat Carlos III, Madrid.

— Universitat de Girona, 13 d'abril, sessions científiques 2004-2005: *Biodiversitat, canvi climàtic i gestió de prats de muntanya del Pirineu*, a càrrec de M. Teresa Sebastià, Àrea d'Ecologia Vegetal i Botànica Forestal del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, Solsona.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 14 d'abril, *Topoisomerasa II nanomecànica de precisió para la dinàmica del DNA*, a càrrec de Joaquim Roca, Institut de Biologia Molecular de Barcelona, CSIC.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 14 d'abril, *Mecanismes de supervivència al metrotrexat i dinàmica de poblacions cel·lulars tumorals in vitro*, a càrrec de Xavier Mallol, Institut Municipal d'Investigacions Mèdiques, Barcelona.

— IEC, 14 d'abril, *Norwegian countrysides*, a càrrec de Ninna Gunnrud, professora de geografia, Universitat de Trondheim.

— IEC, 19 d'abril, cicle de conferències: «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *Joan Coromines et le lexique roman*, a càrrec d'Eva Buchi, Centre Nacional de Recerca Científica (CNRS), Anàlisi i Tractament Informàtic de la Llengua Francesa (ATILF).

— IEC, 20 d'abril, *Tradition et innovation: le poème 4 W. de Solon sur l'Economie*, a càrrec de Fabienne Blaise, Universitat de Lilla III, França.

— IEC, 20 d'abril, cicle de conferències: «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», *Catalanisme, nacionalisme i segle XXI*, a càrrec de Josep M. Puig i Salellas, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

— IEC, 20 d'abril, *LLuitar contra els insectes al segle XXI*, a càrrec de Xavier Bellés, CSIC, Barcelona, i membre de l'IEC.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 21 d'abril, *Coordination of fate induction and morphogenesis during eye development in the zebrafish*, a càrrec de Florencia Cavedasi, Col·legi Universitari, Londres, Regne Unit.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 21 d'abril, *Segmentació del sistema nerviós central i*

implicacions en la regionalització de l'òïda interna, a càrrec de Cristina Pujades, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona.

— IEC, 26 d'abril, cicle de conferències: «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *L'aportació de Joan Coromines a l'occità de la Vall d'Aràn*, a càrrec d'Aitor Carrera, Universitat de Lleida, i segona projecció de l'entrevista de Josep M. Espinàs a Joan Coromines emesa al programa *Stromboli*, de Televisió de Catalunya, el 21 de març de 1995.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 28 d'abril, *Mecanisme molecular de la internalització endocítica: del llevat a l'home*, a càrrec de Maribel Geli, Institut de Biologia Molecular de Barcelona, CSIC.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 28 d'abril, *Role of dpp anf apoptosis in leg morphogenesis of Drosophila*, a càrrec de Magali Suzanne, Centre de Biologia Molecular Severo Ochoa, Madrid.

— Sala Miguel Servet, Servei de Rehabilitació, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, 28 d'abril, *Vacunación contra enfermedades producidas por priones: potenciación de la respuesta immune inducida contra el prión tras la vacunación con DNA desnudos*, a càrrec de Natalia Fernández-Borges, Centre de Recerca en Sanitat Animal, Barcelona.

— Museu Nacional d'Art de Catalunya, 30 d'abril, *Les pintures murals*

gòtiques del Palau Pallejà del carrer Lledó de Barcelona, a càrrec de Francesc Ruiz, conservador del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— Sala 2B, edifici del Vagó, Escola Industrial, Barcelona, 2 de maig, *L'escultura romànica en fusta a Catalunya. Estat de la qüestió*, a càrrec de Jordi Camps, Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— IEC, 3 de maig, cicle de conferències: «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *L'Onomasticon que ara podem fer*, a càrrec de Xavier Terrado, Universitat de Lleida, i tercera projecció de l'entrevista de Josep M. Espinàs a Joan Coromines emesa al programa *Stromboli*, de Televisió de Catalunya, el 21 de març de 1995.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 5 de maig, *Nascent Polypeptide-associated Complex (NAC): an enigmatic factor at the interface between ribosome and cytosol (functional implications derived from the first crystal structure)*, a càrrec de Birgitta Beatrix, Universitat Lliure de Berlín, Alemanya.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 5 de maig, *Activació de la via Jak/STAT en la isquèmia cerebral*, a càrrec d'Anna Planas, Institut d'Investigacions Biomèdiques de Barcelona, CSIC.

— Sala de graus, Facultat de Fí-

sica, Universitat de Barcelona, 5 de maig, cicle de conferències: «Física oberta», *La cristabilització de la termodinàmica fenomenològica de R. J. Clausius*, a càrrec d'Ulisses Moulines, Universitat de Munic.

— Les Cases d'en Puig, el Prat de Llobregat, 5 de maig, sessions científiques 2004-2005: *L'estat ecològic dels rius catalans*, a càrrec d'Antoni Munné, Agència Catalana de l'Aigua.

— Museu de Zoologia, Barcelona, 5 de maig, sessions científiques 2004-2005: *Podem compensar la pèrdua d'hàbitats fluvials per als amfibis restaurant graveres? L'exemple del gripau corredor (Bufo calamita) a l'Europa central*, a càrrec d'Ulrich Sinsch, Institut de Biologia, Universitat de Coblència-Landau.

— IEC, 10 de maig, conferències per a ensenyants: *Medio siglo del origen de la vida: historia del experimento de Miller*, a càrrec d'Antonio Lazcano, Facultat de Ciències, Universitat Autònoma de Mèxic, i *La expresión y el silencio en el lenguaje de los seres vivos*, a càrrec de Carlos Mezquita, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona.

— IEC, 10 de maig, cicle de conferències: «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *Entorn de l'epistolari de Joan Coromines*, a càrrec de Josep Ferrer, filòleg, i Joan Pujades, periodista. Taula rodona coordinada per Antoni M. Badia i Margarit, Universitat de Barcelona i membre de l'IEC. Hi intervingueren: Max

Cahner, Universitat de Barcelona i Fundació Pere Coromines; Carles Duarte, filòleg i col·laborador de Joan Coromines; Joan Ferrer, Universitat de Girona, i Aina Moll, membre de l'IEC.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 12 de maig, *Lysosomal cysteine proteases: structural and biological aspects*, a càrrec de Vito Turk, Institut J. Stefan, Ljubljana, Eslovènia.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 13 de maig, *Role of the AAA+ protein ClpC and its adaptors in regulation and protein quality control in Bacillus subtilis*, a càrrec de Kürsad Turgay, Universitat Lliure de Berlín, Alemanya.

— Aula magna, Universitat de Vic, 12 de maig, sessions científiques 2004-2005: *Influència de l'estructura dels boscos i la gestió forestal sobre la diversitat biològica. Els ocells com a bioindicadors*, a càrrec de Jordi Camprodon, Centre Tecnològic Forestal de Catalunya i Universitat de Vic.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 13 de maig, *Cartografiado y monitoreo de ecosistemas acuáticos: la hidroacústica digital como una herramienta principal para la evaluación de peces, plancton, vegetación acuática sumergida y la clasificación de fondos*, a càrrec de Patrick Schneider, AQUASON, Barcelona.

— Aula 04, Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona, 13 de maig, *Velocímetre mitjançant desplaçament de partícules (particles image velocimeter)*, a càrrec de Josep Anton Ferrer i Gabriel Ucera, Universitat Rovira i Virgili.

— IEC, 17 de maig, cicle de conferències: «Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença», *El compromís de Joan Coromines amb el país*, a càrrec de Max Cahner, Universitat de Barcelona i Fundació Pere Coromines.

— Aula 208, aulari de Medicina, campus de Bellvitge, l'Hospitalet de Llobregat, 19 de maig, *Acumulación de daño genético y epigenético en el cáncer gastrointestinal*, a càrrec de Manuel Perucho, Institut Burnham, La Jolla, EUA.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 19 de maig, *És el mutational load distribution analysis un bon marcador per a la detecció precoç del càncer?*, a càrrec de Gemma Tarafa, Institut Català d'Oncologia, Barcelona.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 20 de maig, *Fitoplankton de la costa de Argel (detecció de espècies nocives)*, a càrrec d'Hassina Illoul, Institut de Ciències del Mar, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc

Científic de Barcelona, 20 de maig, *Antiviral activity of peptides and pseudo-peptides derived from feline immunodeficiency virus (FIV) transmembrane glycoprotein*, a càrrec de Paolo Rovero, Universitat de Florència, Itàlia.

— IEC, 25 de maig, *Pueden las leyes cambiar la realidad lingüística? Balance del impacto de la ley 101 sobre la integración lingüística de los inmigrantes en Québec, 30 años después*, a càrrec de Marie McAndrew.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 26 de maig, *La vitamina B12 y la regulación transcripcional de un promotor fotoinducible en la bacteria Myxococcus xanthus*, a càrrec de Subramanian Padmanabhan, Universitat de Múrcia.

— Aula 13, Facultat de Medicina, Universitat de Barcelona, 26 de maig, *Compartmentalisation and Ras isoform-specific signalling*, a càrrec d'Ian Prior, Universitat de Liverpool, Regne Unit.

— IEC, 26 de maig, *Estat actual de l'energia nuclear*, a càrrec de Xavier Dies, Departament de Física i Enginyeria Nuclear, Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya.

— Sala d'actes, Caixa Sabadell, Barcelona, 31 de maig, conferència a càrrec de Martí Boada, guanyador del Premi de Medi Ambient de l'IEC, patrocinat per la Fundació Caixa Sabadell.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc

Científic de Barcelona, 1 de juny, *One fold, several architectures. What have we learnt from proteins of the aminoacid kinase family*, a càrrec de Vicente Rubio, Institut de Biomedicina de València, CSIC.

— IEC, 1 de juny, Assemblea General de socis de la Societat Catalana d'Estudis Històrics i conferència: *La construcció d'un fons patrimonial: l'arxiu Martí d'Ardenya*, a càrrec de Carme Sanmartí, professora de la Universitat de Vic.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 6 de juny, *Aproximació multiescalar a la variabilitat de la turbulència i els seus efectes sobre l'estructura i la dinàmica de l'ecosistema costaner en la Mediterrània nord-occidental. Exposició del projecte VARITEC*, a càrrec de F. Peters, Institut de Ciències del Mar, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona.

— Aula 4, aulari de Medicina, campus de Bellvitge, Universitat de Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, 6 de juny, *Lípids en la dieta i càncer de mama*, a càrrec d'Eduard Escrich, Grup Multidisciplinari per a l'Estudi del Càncer de Mama, Departament de Biologia Cel·lular, Facultat de Medicina, Universitat Autònoma de Barcelona.

— IEC, 6 de juny, *El pensament de Hanna Arendt i la tradició filosòfica*,

a càrrec de Josefina Birulés, organitzada pel Grup de Filosofia Pràctica.

— IEC, 6 de juny, *Reminiscències clàssiques en la Història del Perú de Agustín de Zárate (1555/1577)*, a càrrec de Teodoro Hampe, Universitat Nacional Major de San Marcos de Lima, Perú.

— Departament de Grec, Facultat de Filologia, Universitat de Barcelona, 7 de juny, *La Universidad de San Marcos y el apogeo de la cultura virreinal peruana (s. XVII)*, a càrrec de Teodoro Hampe, Universitat Nacional Major de San Marcos de Lima, Perú.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 8 de juny, *Las bases biológicas de la enfermedad de Alzheimer: hacia un modelo unificado de neurodegeneración*, a càrrec de Ricardo Maccioni, Universitat de Xile, Santiago de Xile.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 9 de juny, *Building and remodeling adhesion during tissue morphogenesis*, a càrrec de Thomas Lecuit, Institut de Biologia del Desenvolupament, Laboratori de Genètica i Fisiologia del Desenvolupament, Marseilla, França.

— Centre Social Sant Isidre, Seu de l'IEC a Castelló, 9 de juny, homenatge a Carles Salvador en el seu cinquantesenari: *Carles Salvador, l'excursionisme i l'acadèmia*, a càrrec de Vicent Pitarch, membre de l'IEC.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 13 de juny, *Finescale spatial pattern in plankton distributions: are thin layers of plankton ecologically important?*, a càrrec de Timothy J. Cowles, Universitat Estatal d'Oregon, EUA.

— IEC, 13 de juny, *Man, Death and Fate in Indo-european Tradition*, a càrrec de Martin L. West, All Souls College, Universitat d'Oxford.

— IEC, 14 de juny, *Un segle d'història d'adobar: dels fems al mòlibdè*, a càrrec de Josep-Oriol Comas.

— IEC, 15 de juny, sessió conjunta «Espai i temps en ecologia». Sessió en homenatge al doctor Margalef: *La teoria de la frontera*, a càrrec de Xavier Rubert de Ventós, filòsof, Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, i *Rel·lotges tous? El Margalef científic de prop*, a càrrec de Jordi Catalán, biòleg, Centre d'Estudis Avançats de Blanes.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 16 de juny, *Chromatins modifying activity of leukemia associated fusion proteins*, a càrrec de Luciano Di Croce, Centre de Regulació Genòmica, Barcelona.

— IEC, 16 de juny, *Le nuove geografie della vite e del vino in Sicilia*, a càrrec de Girolamo Cusimano, professor de geografia, Universitat de Palerm, Sicília.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 17 de juny, *Nee-*

dles from haystacks: high throughput construct screening for soluble protein expression, a càrrec de Darren Hart, Laboratori Europeu de Biologia Molecular, Grenoble Outstation, França.

— IEC, 22 de juny, *Economics of Educational Privatization*, a càrrec d'Henry Levin.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 23 de juny, *Visualizing protein misfolding and aggregation using hybrid optical and scanning probe microspectroscopies*, a càrrec de Vinod Subramaniam, Universitat de Twente, Paisos Baixos.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 23 de juny, *New NMR tools for structural biology*, a càrrec de Robert Konrat, Institut de Química Teòrica i Biologia Estructural, Universitat de Viena, Àustria.

— IEC, 28 de juny, *Estudi de l'estructura de la catedral de Mallorca. La relació entre la investigació històrica i l'anàlisi resistent*, a càrrec de Pere Roca, catedràtic del Departament d'Enginyeria de la Construcció, Universitat Politècnica de Catalunya.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 30 de juny, *Thrombin inhibition by boophylin: a tick tale*, a càrrec de Pedro Barbosa, Institut de Biologia Molecular i Cel·lular, Porto, Portugal.

— Sala Miguel Servet, Servei de Rehabilitació, Hospital Clínic i Provin-

cial de Barcelona, 30 de juny, *Host deacylation-dependent mRNA decapping factors are required for a universal key step in the replication of positive-strand RNA viruses*, a càrrec d'Isabel Alves, Departament de Microbiologia, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona.

— Aula 6, campus de Bellvitge, Universitat de Barcelona, 4 de juliol, *Origen de los tumores neuroblásticos. Estudios en curso*, a càrrec de Jaume Mora, Departament d'Hematologia i Oncologia, Hospital de Sant Joan de Déu, Barcelona.

— Sala B, Centre d'Investigacions i Desenvolupament, Barcelona, 5 de juliol, *DNA repair and cell cycle checkpoints in plants*, a càrrec de Marie-Edith Chaboute, Institut de Biologia Molecular de les Plantes, Centre Nacional de Recerca Científica, Estrasburg, França.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 7 de juliol, *The ICAM subfamily of cellular receptors in nonintegrin ligand recognition and virus entry*, a càrrec de José Mari Casanovas, Centre Nacional de Biotecnologia, CSIC, Madrid.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 8 de juliol, *Progress in the development of biotechnology for sustainable aquaculture*, a càrrec d'Edward M. Donaldson, Laboratori de Vancouver Oest, Departament de Pesca i Oceans, Vancouver, Canadà.

— Sala B, Centre d'Investigacions i Desenvolupament, Barcelona, 15 de juliol, *The Arabidopsis SERK / BRI signalling complex: genetic and biochemical approaches*, a càrrec de Sacco de Vries, Universitat de Wageningen, Països Baixos.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 21 de juliol, *Necr1, Nek6, Nek7 and the mitotic spindle*, a càrrec de Joan Roig, Departament de Biologia Molecular, Hospital General de Massachusetts i Departament de Medicina, Facultat de Medicina, Harvard.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 28 de juliol, *Epigenetics in health and disease: from DNA methylation to histone modifications*, a càrrec de Manuel Esteller, Laboratori d'Epigenètica del Càncer, Programa de Patologia Molecular, Centre Nacional d'Investigacions Oncològiques, Madrid.

Cursos

— IEC, cada dimarts des del 19 d'octubre fins al 26 d'abril de 2005, *V Curs de Dret Civil Català*.

— La Camarga, delta del Roine (Occitània), del 12 al 14 de novembre, *15è Curs Avançat d'Ecologia Microbiana*, dirigit per Ricard Guerrero, Universitat de Barcelona i membre de l'IEC.

— IEC, 29 i 30 de novembre, Curs: *Europa central y oriental: conflictos olvidados y tercermundización*, a càrrec de Carlos Taibo, professor titular de

ciència política i de l'Administració, Universitat Autònoma de Madrid.

— IEC, cada dimarts des del 15 de febrer fins al 17 de maig (llevat el 22 i 29 de març, setmana santa), curs de qüestions d'actualitat sobre *Ètica i política*, a càrrec de Ramon Valls, catedràtic d'universitat.

— Seminari de Vic, 12 i 13 de març, cursos naturalistes 2004-2005: *Conservant tot conreant. Bases per a la custòdia del territori en finques agràries productives*, a càrrec de Jordi Pietx, biòleg, Xarxa de Custòdia del Territori, i Santi Mañosa, biòleg, Universitat de Barcelona.

— IEC, 29 i 31 de març, *Conceptes fonamentals i mètodes de la fenomenologia de Husserl*, a càrrec de Dieter Lohmar, organitzat pel Grup d'Estudis Fenomenològics.

— Laboratori Docent de Matemàtiques, Departament de Matemàtiques, Facultat de Ciències, Universitat Autònoma de Barcelona, els divendres 1, 8, 15 i 29 d'abril i 6 de maig, *La calculadora Wiris*, que mostrarà la potencialitat de la calculadora simbòlica Wiris, un recurs en línia del Portal Edu365.

— IEC, cada dijous des del 7 fins al 28 d'abril, *Parlar i escriure. L'impacte del llenguatge sobre l'escriptura*, a càrrec de Miquel Siguan, Universitat de Barcelona.

— Les Cases d'en Puig, el Prat de Llobregat, 16 i 17 d'abril, cursos na-

turalistes 2004-2005: *Les orquídiades del delta del Llobregat*, a càrrec de Valentín González i Rafael del Hoyo, biòlegs.

— Casa del Parc Nacional de Boí, 21 i 22 de maig, cursos naturalistes 2004-2005: *Biologia i conservació del trencalòs (Gypaetus barbatus)*, a càrrec d'Antoni Margalida, Grup d'Estudis i Protecció del Trencalòs.

— Alberg Aina, Canillo, Andorra, del 3 al 5 de juny, cursos naturalistes 2004-2005: *Els riscos naturals al Pirineu: adaptació de l'home modern al medi natural*, a càrrec de Glòria Furdada, Universitat de Barcelona, i Ramon Copons, geòleg, Euroconsult i Grup de Riscos Naturals, Departament de Geodinàmica i Geofísica, Universitat de Barcelona.

— Centre de Submarinisme Snorkel, Llafranc, 18 i 19 de juny, cursos naturalistes 2004-2005: *Les comunitats bentòniques litorals de la Costa Brava*, a càrrec de Carles Novell, biòleg, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona.

— Refugi de muntanya d'Estarvielle, vall del Louron, 2 i 3 de juliol, cursos naturalistes 2004-2005: *Botànica de camp als estatges montà, subalpí i alpí del vessant nord del Pirineu central*, a càrrec de Jaume Gamisans, catedràtic jubilat, Universitat Paul Sabatier, Tolosa de Llenguadoc.

— IEC, des del 4 fins al 14 de juliol, curs d'actualització *Religió i mitolo-*

gia grecollatines, a càrrec de Jordi Pàmias, Maite Clavo, Carles Garriga, Jesús Carruesco, Carles Miralles, Cànida Ferrero, Jaume Pòrtulas, Xavier Espluga, Montserrat Reig, Josep M. Escolà, M. José Pena, Natalia Palomar, Alain Blomart, Montserrat Jufresa i Ricardo Mar.

Trobades

— Maó, Menorca, del 26 al 28 de setembre, XX Trobades Científiques de la Mediterrània: *Fotònica: ciència i tecnologia de la llum*.

— Palma, Binissalem i Sóller, Illes Balears, del 18 al 21 de novembre, VIII Trobada d'Història de la Ciència i de la Tècnica. Aquesta trobada es fa amb l'objectiu d'aplegar els treballs de recerca i les activitats que porten a terme els seus socis, així com els de tots els historiadors de la ciència i de la tècnica que hi vulguin participar.

— IEC, 23 i 24 de gener, *Quarta Trobada de Joves Investigadors dels Països Catalans*.

— Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, 12 de febrer, *Trobada a Tarragona i Vila-seca*. Visites: Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona i Auditori i Conservatori de Vila-seca. Sessió científica al Conservatori de Vila-seca: *Projecte d'inventari d'arxius amb la música de Catalunya*, a càrrec de Jordi Rifé i Josep M. Gregori. Taula rodona: *El Centre de Documentació Musical de la Generalitat de Catalunya. Necessitats actuals i propostes*

per a la seva redefinició. Moderador: Joaquim Garrigosa; convidat especial: Lluís Bagunyà. Presentació del nou disc compacte de Columna Música, amb obres de Xavier Benguerel al Conservatori.

— IEC, 3 de juny, *Trobada conjunta Societat Catalana de Matemàtiques - Societat Catalana de Física*. Hi intervingueren: Emili Bagan, Institut de Física d'Altes Energies (IFEA), Universitat Autònoma de Barcelona; Ignasi Mundet, Universitat de Barcelona; Roberto Emparan, Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), Universitat de Barcelona; Ignacio Pagonabarraga, Universitat de Barcelona, i Ramon Codina, Universitat Politècnica de Catalunya.

Sortides

— 1, 2 i 3 d'octubre, Secció de Sòls Transcatalonia 2004, *Visita a la coma de Burg, a la confluència de la vall Ferrera amb la vall de Cardós, al Pallars Sobirà*.

— 6 de novembre, *Visita a la Biblioteca J. M. Domènech, de Terrassa, especialitzada en geografia de Catalunya*.

— 29 de gener, *Visita al conjunt monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa*, dirigida per Domènec Ferran, director del Museu de Terrassa.

— Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona, 2 d'abril, *Visita a l'exposició «Abajo las murallas»*, conduïda per Joan-F. Cabestany, membre de l'IEC.

— 16 d'abril, sortida d'estudi: *Torroella de Montgrí*.

— 30 d'abril, sortida als espais naturals protegits dels Països Catalans: *Espai d'interès natural Ancosa-Montagut (Alt Camp)*, conduïda per Màrius Domingo, naturalista i agent rural a l'Alt Camp.

— 7 de maig, *Visita al conjunt monumental d'Olèrdola*, conduïda per Eduard Padró, Universitat de Barcelona.

— 14 de maig, sortida als espais naturals protegits dels Països Catalans: *Reserva Natural de les Illes Columbrets (País Valencià)*, conduïda pels guardes de la Reserva.

— 21 de maig, sortida als espais naturals protegits dels Països Catalans: *Estany de Sils i Riera de Santa Coloma (Selva)*, conduïda per Lluís Motjé, consultor i educador ambiental.

— 4 de juny, *Visita al conjunt monumental de Serrabona (Rosselló)*, conduïda per Olivier Poisson, inspector general dels Monuments de França.

— 4 de juny, sortida als espais naturals protegits dels Països Catalans. *Espai d'Interès Natural Ribera Salada (Solsonès)*, conduïda per David Guixé i Fermí Sort, biòlegs i membres del Grup de Natura del Solsonès.

— 10 i 11 de juny, sortida d'estudi: *Amb bicicleta per la via verda de la Terra Alta i el Baix Ebre*.

— 11 de juny, sortida als espais naturals protegits dels Països Catalans: *Reserves naturals de Pi i Mentet (Conflent, Catalunya Nord)*, conduïda per

Claudi Guisset, conservador de les reserves naturals de Pi i Mentet.

— 18 de juny, *Visita a l'exposició a Girona «El Crist romànic a les terres gironines»*, temàtica estudiada per Anoní Noguera, president d'Amics de Besalú i el seu Comtat.

Presentacions

— IEC, 7 d'octubre, presentació del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, adreçada al personal tècnic del Consorci per a la Normalització Lingüística dins del Pla de Formació de l'any 2004.

— IEC, 19 d'octubre, presentació del llibre *Els dèficits de la realitat i la creació del món*, de Ramon Lapiedra. Hi participaren: Jorge Wagensberg, físic; Salvador Alegret, secretari general de l'IEC; Josep Maria Pons, president de la Societat Catalana de Física; Rafael Gil, vicerector de Cultura, Universitat de València, i Ramon Lapiedra, autor del llibre i membre de la Secció de Ciències i Tecnologia.

— IEC, 28 d'octubre, presentació de la col·lecció de llibres de geografia «Descoberta», de Publicacions de l'Abadia de Montserrat, dirigida per Joan Tort i Donada, Universitat de Barcelona.

— IEC, 22 de novembre, presentació de *l'Anuari territorial de Catalunya 2003*, una iniciativa de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT) amb el suport de la Diputació de Barcelona. Hi intervingueren: Margarida

Castañer, presidenta de la SCOT; Oriol Nello, secretari per al Planejament Territorial, Generalitat de Catalunya; Jordi Labòria, diputat i president de l'Àrea d'Infraestructures, Urbanisme i Habitatge, Diputació de Barcelona; Joan Subirats, catedràtic de Ciència Política, Universitat Autònoma de Barcelona; Juli Esteban i Àlex Tarroja, directors de l'Anuari Territorial de Catalunya.

— IEC, 23 de novembre, presentació del llibre *Assaig sobre els problemes bioespeleològics*, d'Emil G. Racovitza, a càrrec de Xavier Bellés, membre de l'IEC i traductor de l'obra en català. S'hi pronuncià la conferència: *La fauna subterrània de les illes Canàries en el context de la bioespeleologia general*, a càrrec de Pere Oromí.

— IEC, 24 de novembre, presentació del llibre *Bíblia del segle XIV: Èxode. Levític*. L'acte fou presidit per Josep Laporte, president de l'IEC, i Joan Magí, president de l'Associació Bíblica de Catalunya. Hi intervingueren: Josep Massot, director de Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Josep Moran, membre de la Secció Filològica i professor de la Universitat de Barcelona; Josep Perarnau, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials i professor de la Facultat de Teologia de Catalunya, i Pere Casanelles, codirector de la col·lecció.

— Reial Acadèmia de les Bones Lletres, Barcelona, 15 de desembre, presentació del volum xvi de la revista *Lam-*

bard: Estudis d'Art Medieval, a càrrec d'Olivier Poisson, inspector general dels Monuments Històrics de França.

— IEC, 14 de gener, presentació del *Diccionari descriptiu*. Hi intervingueren: Joaquim Rafel, director del projecte; Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, i Salvador Barberà, secretari general de Política Científica i Tecnologia del Ministeri d'Educació i Ciència. L'acte fou presidit per Josep Laporte, president de l'IEC.

— IEC, 24 de gener, presentació del llibre *Magnituds, unitats i símbols en química física* de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada, a càrrec de Salvador Alegret, secretari general de l'IEC, i Josep M. Costa, traductor de l'obra. S'hi pronuncià la conferència: *La terminologia de la química en català*, a càrrec de Rosa Colomer, directora del TERMCAT, Centre de Terminologia.

— Sala polivalent de l'Obra Social Caixa Catalunya, edifici de la Pedrera, Barcelona, 15 de febrer, presentació del llibre *Sistemes naturals de la vall d'Alinyà*, a càrrec de Josep Peñuelas, president de la Institució Catalana d'Història Natural, i Jordi Sargatal, director de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya.

— IEC, 15 de febrer, presentació del llibre *La filosofia intercultural de Raimon Panikkar*, una coedició de l'Editorial Pòrtic i del Centre d'Estudis de Te-

mes Contemporanis, a càrrec de Jaume Renyer, director del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis. Hi intervingueren: Fèlix Martí, coorganitzador del simposi per part del Centre UNESCO de Catalunya; Agustí Nicolau, coordinador del simposi per part d'Intercultura; Ignasi Boada, editor del llibre, i Raimon Panikkar, filòsof i teòleg.

— IEC, 17 de febrer, presentació de la col·lecció «Clàssics de la Química» i del primer llibre d'aquesta col·lecció, *L'àtom i la molècula*, de Gilbert N. Lewis, a càrrec de Pere Alemany, promotor i responsable de la col·lecció, i Josep Castells, autor de la traducció i la introducció del llibre. Hi intervingueren: Santiago Álvarez, catedràtic del Departament de Química Inorgànica de la Universitat de Barcelona, amb la conferència *Vigència de les estructures de Lewis al segle XXI*, i Joan Juli Bonet, director de Transferència de Tecnologia de l'IRTA, amb la conferència *Gilbert Newton Lewis i l'entusiasme*.

— IEC, 17 de febrer, presentació de l'*Atlas comercial de Barcelona*, dirigit per Carles Carreras, Universitat de Barcelona.

— IEC, 21 de febrer, Dia Internacional de la Llengua Materna, presentació dels llibres *Hola, Nur!* i *La Nur aprèn*. Hi intervingueren: Francesc Vallverdú, vicepresident de la Secció Filològica, que obrí l'acte en representació de la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació; Josep Vallcorba, subdirector gene-

ral de Llengua, Interculturalitat i Cohesió Social del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya; Amparo Torné, coordinadora del Programa Educació en Valors de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB), Ajuntament de Barcelona; Agustí Colomines, director d'Unescocat; Montserrat Torres, coordinadora de projectes de l'Associació Sociocultural Punt d'Intercanvi, i Ahmad Alkuwaifi, president de l'Associació Punt d'Intercanvi.

— Delegació de l'IEC a Perpinyà, 9 de març, presentació d'activitats de l'IEC i del nou membre de l'IEC, Joan Peytaví Deixona.

— IEC, 13 d'abril, presentació del llibre *Numismàtica antiga de la península Ibèrica* de Leandre Villaronga, a càrrec de Francesc Tarrats, director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. També s'hi presentà l'anuari *Acta Numismàtica*, núm. 34 (2004).

— IEC, 18 d'abril, presentació del llibre *Tomás de Aquino, un pensamiento siempre actual y renovador* de Francisco Canals, a càrrec de Dídac Ramírez, president de la Societat Catalana de Filosofia; Jordi Soley, Edicions Scire, i Antoni Prevosti, professor titular de filosofia de la Universitat de Barcelona.

— IEC, 23 d'abril, presentació del volum *La ciència en la història dels Països Catalans. Volum I: Dels àrabs al Renaixement*, amb la presència de Carles

Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, del rector de la Universitat de València i de Ramon Parés i Joan Vernet, directors de l'obra i membres de l'IEC.

— IEC, 28 d'abril, presentació del llibre *Vols clonar-te? Ciència i ètica de la clonació humana* d'Arlene Judith Klotzko, publicat a la col·lecció de divulgació científica «Sense Fronteres», coeditada per la Universitat de València i Edicions Bromera. Hi intervingueren: Salvador Alegret, secretari general de l'IEC; Manuel Costa, vicedirector de Política Científica de la Universitat de València; Arlene Judith Klotzko, autora del llibre; Montserrat Bordes, professora de filosofia de la Universitat Pompeu Fabra, i Anna Veiga, directora de la Secció de Biologia del Servei de Medicina de la Reproducció de l'Institut Universitari Dexeus.

— IEC, 2 de maig, presentació del llibre *Atles comercial de Barcelona*, dirigit per Carles Carreras, Universitat de Barcelona. Hi intervingueren: Isabel Ticó, Institut Cartogràfic de Catalunya; Elisabet Rosa, professora titular de geografia humana, Universitat de Barcelona, i Carles Carreras, director de l'obra.

— Saló d'actes, Biblioteca del campus de Burjassot, València, 17 de maig, presentació de la revista *NAT*. S'hi pronuncià la conferència: *Salvatges abans que sostenibles: ciència i ètica per al patrimoni natural*, a càrrec de Cristian R.

Altaba, biòleg i educador ambiental de la Universitat de les Illes Balears.

— Palau de la Generalitat, 17 de maig, presentació de l'Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya, en la redacció del qual ha participat l'IEC.

— IEC, 18 de maig, presentació de les *Obres completes de Pompeu Fabra*, organitzada per la Conselleria Primera de la Generalitat de Catalunya, la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears i l'IEC.

— IEC, 26 de maig, presentació del llibre *Poesies de Jordi de Sant Jordi*, a càrrec d'Aniello Fratta.

— IEC, 9 de juny, presentació dels volums I i II de la *Història agrària dels Països Catalans*, a càrrec de Josep M. Salrach, coordinador de l'obra.

— IEC, 15 de juny, presentació de l'obra *Gramàtica bàsica de la llengua de signes catalana*, dirigida per Josep Quer i Eva M. Rondoni i publicada pel Departament de Documentació i Elaboració de Materials Didàctics de la Federació de Persones Sordes de Catalunya.

— IEC, 16 de juny, presentació del Congrés del Món Rural de Catalunya, a càrrec de Josep M. Besora, director del Congrés.

— IEC, 21 de juny, presentació del *Diccionari català-occità*, amb les intervencions de Marta Cid, consellera d'Educació; Carles Barrera, síndic d'Aran; Antoni Riera, vicepresident de l'IEC; David Grosclaude, president de l'Institut

d'Estudis Occitans (IEO); Joan Amorós, director executiu general de l'Eurocongrés 2000, i Claudi Balaguer, autor del diccionari.

Sessions inaugurals

— IEC, 27 de setembre, sessió inaugural del curs 2004-2005 de l'IEC. Discurs: *Nosaltres i els italians*, a càrrec de Joan F. Mira, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials. L'acte fou presidit per Josep Bargalló, conseller en cap de la Generalitat de Catalunya.

— IEC, 30 de setembre, sessió inaugural del curs 2004-2005 de la Societat Catalana d'Economia. Conferència: *Una nova política industrial davant el repte de la desindustrialització*, a càrrec de Joan Trullén, secretari general d'Indústria, Madrid.

— IEC, 21 d'octubre, sessió inaugural del curs 2004-2005 dels Amics de l'Art Romànic. Discurs: *La contemplació de la bellesa en l'art*, a càrrec d'Anscari Manuel Mundó, membre de l'IEC.

— IEC, 11 de novembre, sessió inaugural del curs 2004-2005 de la Institució Catalana d'Història Natural. Conferència: *Estat de les poblacions de linx ibèric*, a càrrec de Miguel Delibes, biòleg, Grup d'Ecologia de Carnívors, Estació Biològica de Doñana.

— Sala de graus, Facultat de Medicina, Universitat Autònoma de Barcelona, 1 de desembre, sessió inaugural de la dinovena edició dels seminaris *As-*

pectes generals i d'investigació bàsica en càncer de mama, a càrrec de Juan Carlos Lacal, Institut d'Investigacions Mèdiques, CSIC, Madrid.

— IEC, 2 de desembre, sessió inaugural de curs 2004-2005 de la Societat Catalana de Biologia. Conferència: *RGR: un nou oncogen alterat als limfomes humans*, a càrrec d'Àngel Pellicer, Departament de Patologia, Universitat de Nova York, EUA.

Col·loquis

— Consell Comarcal d'Osona, Vic, 7 i 8 d'octubre, Col·loquis de Vic: *La salut*.

— IEC, 17 de desembre, *What is about men's health? Gender related health-experiences in modern history, 1500-2000*, a càrrec de Martin Dinges, Institut d'Història de la Medicina, Fundació Robert Bosch, Stuttgart, Alemanya.

— IEC, 28 de gener, *Natural philosophy and technology: the early age of electricity*, a càrrec de Giuliano Pancaldi, Centre Internacional per la Història d'Universitats i Ciències (CIS), Universitat de Bolonya, Itàlia.

— IEC, 25 de febrer, *Química, medicina i crims: Mateu Orfila i el mètode de Marsh per a la detecció de l'arsènic (1836-1845)*, a càrrec de Josep Ramon Bertomeu, Universitat de València.

— Sala 20.137, Departament d'Humanitats, edifici Jaume I, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, 8 d'abril, *Dr. Thomas Beddoes (1760-1808): me-*

dicine, chemistry, books and politics during the Chemical Revolution and the French Revolution, a càrrec de Trevor H. Levere, Universitat de Toronto, Canadà, i Universitat Pompeu Fabra.

— IEC, 21 d'abril, record a Eugeni Domingo Solans, dels seus companys a la Societat Catalana d'Economia.

— IEC, 27 de maig, *La qüestió de la localització de les colònies industrials*, a càrrec d'Ignasi Terradas, Universitat de Barcelona.

Debats

— IEC, 18 de novembre, *Debat sobre el Tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa*. Hi intervingueren: Josep Laporte, president de l'IEC; Josep M. Puig i Salellas, membre de l'IEC, notari i coordinador del debat; Carles Gasòliba, membre de l'IEC i exdiputat al Parlament Europeu; Eduard Roig, professor de Dret Constitucional, Universitat de Barcelona; Alejandro Saiz, catedràtic de Dret Constitucional, Universitat del País Basc, i Enoc Albertí, catedràtic de Dret Constitucional, Universitat de Barcelona.

— Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC), Barcelona, 3 de febrer, sopar debat: *Solidaritat i sociologia*, amb la presentació de l'ONG Sociòlegs sense Fronteres. Ponents: Alberto Moncada, president de Sociòlogos y Politòlogos sin Fronteras, i M. Assumpció Vilà, presidenta de la Taula d'Entitats del Tercer Sector de Catalunya. L'acte fou presidit per Da-

vid Minoves, director de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

— IEC, 23 de febrer, I Setmana de la Seguretat Alimentària. Debat: *La evaluación del riesgo alimentario*. Moderador: Abel Mariné, Universitat de Barcelona i Centre de Referència en Tecnologia Alimentària (CeRTA). Ponents: Marta Hugas, Autoritat Europea de Seguretat Alimentària (EFSA); Vicente Sanchís, Universitat de Lleida; Albert Bosch, Universitat de Barcelona; Joan M. Llobet, Universitat de Barcelona, i Salvador Hernández, Gallina Blanca. Conferència: *La relación entre la alimentación, la salud y la genómica: la nutrigenómica*, a càrrec de Verónica Noé, Universitat de Barcelona.

— IEC, 24 de febrer, I Setmana de la Seguretat Alimentària. Debat: *Las técnicas analíticas*. Moderador: Josep Obiols, president de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació. Ponents: Francisco Montero, CSIC; Teresa Aymereich, IRTA; Víctor Rosas, Universitat Complutense de Madrid; J. Echevarría, director tècnic de CAPSA, i Mayte Pueyo, Applus+.

— Aula magna, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona, 1 de març, *Bioètica i ètica mèdica*.

— IEC, 4 de maig, Dissetè Debat de Química: *Física i química en línia*.

— IEC, 23 de maig, debat de cloenda del cicle «Perspectives del segle XXI: població, societat i país». Hi inter-

vingueren: Eva Serra, membre de la Secció Històrico-Arqueològica; Lluís Garcia i Sevilla, membre de la Secció de Ciències Biològiques; Salvador Reguant, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia; Salvador Giner, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials i director del cicle, i Vicent Pitarch, membre de la Secció Filològica.

Taules rodones

— IEC, 25 d'octubre, *L'educació vista per docents*, Hi intervinguen: J. Gibert, C. Bosch, R. Francolí i F. Danés.

— IEC, 16 de març, taula rodona amb motiu del centenari de la primera edició de *Solitud*, de Víctor Català. Hi intervingueren: Francesca Bartrina, Núria Nardi i Marta Pessarrodona. Moderadora: Neus Carbonell.

— Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 13 d'abril, *Mesures i models de les esglésies catalanes des del romànic al Romanticisme*. Hi intervingueren: Jordi Bonet, Josep M. Bracons, Joan-F. Cabestany, Josep Lluís Ginovar i Montserrat Macià. Moderadora: M. Teresa Matas.

— IEC, 18 de maig, *El documental: èxits i reptes. Els nous camins possibles per a la creació audiovisual*. Hi intervingueren: Aurora Moreno, Projectes Audiovisuals, Generalitat de Catalunya; Joan González, director de la productora audiovisual Paralel 40; Marisol Soto, periodista i realitzadora, i Josep M. Ca-

talà, coordinador del Màster documental creatiu, Universitat Autònoma de Barcelona. Moderadora: Llúcia Oliva, Societat Catalana de Comunicació i periodista de televisió.

Jornades

— IEC, del 4 al 7 d'octubre, *Jornades menorquines a Barcelona*.

— Seu de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, aula IU.001, edifici Instituts, Universitat d'Alacant, 15 i 16 d'octubre, *Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana*. Hi intervingueren: Joan Martí i Castell, Joan Ponsoda, Josep M. Baldaquí, Josep Martines, Brauli Montoya, Manuel Pérez Saldanya, Gemma Rigau, Rafael Ramos i Vicent Salvador.

— IEC, 16 d'octubre, *II Jornada d'Ensenyament de les Matemàtiques*.

— IEC, 22 d'octubre, *Ingredients, additius i contaminants dels aliments: debat sobre casos recents i conseqüències*. Hi intervingueren: M. Carme Vidal, catedràtica de Nutrició i Bromatologia, Universitat de Barcelona; Josep A. Canicio, Canicio Consulting Chemist, SA; Javier Polo, director de R+D d'APC Europea, i Robert Xalabarder, president de l'Associació de Fabricants i Comercialitzadors d'Additius i Complementes Alimentaris (AFCA).

— IEC, 25 d'octubre, *IV Jornada de Virologia*.

— IEC, 28 d'octubre, jornades: *El model lingüístic de l'Estat espanyol: present i futur*. Ponència: «Economia: empreses públiques i privades».

— IEC, 11 de novembre, jornades: *El model lingüístic de l'Estat espanyol: present i futur*. Ponència: «Política: partits polítics catalans».

— IEC, 18 de novembre, jornades: *El model lingüístic de l'Estat espanyol: present i futur*. Ponència: «Dret: juristes».

— Sala d'actes, Centre Cultural Ibercaja, Lleida, 5 de novembre, *Seguretat i traçabilitat dels aliments*.

— IEC, 11 de novembre, II Jornada de Fisiologia Vegetal: *Noves percepcions i estratègies en la fisiologia vegetal*.

— IEC, 12 de novembre, II Jornada conjunta de la Societat Catalana de Biologia i la Societat Catalana de Filosofia: *Fer i pensar la biologia després de Monod. Balanç i nous reptes*.

— Centre d'Estudis Avançats de Blanes, 12 de novembre, *III Jornada d'Arençes en Ecologia*.

— IEC, 17 de novembre, *La física i la química en la transició entre la secundària i els estudis superiors*.

— Palma, des del 17 fins al 19 de novembre, XVII Jornades d'Història de l'Educació dels Països Catalans: *Història/Històries de la lectura*. Jornades incloses dins de les XXIV Jornades d'Estudis Històrics Locals.

— IEC, 23 de novembre, *Mecanismes de senyalització implicats en estrès i diferenciació cel·lular*.

— Facultat d'Enologia, Tarragona, 10 i 11 de desembre, *Estat actual de la recerca sobre viticultura i enologia*.

— IEC, 16 de desembre, IV Memorial Enric Casassas: *Jornada de Nanociència i Nanotecnologia Analítiques*.

— IEC, 25 de gener, jornada d'homenatge a Joan Joaquim Rodríguez Femenias (1839-1905). *Cartes que lliguen. Les correspondències científiques com a font de la història de la ciència*.

— IEC, 25 de gener, *Autoassemblatge d'estructures supramoleculares*.

— IEC, 9 de febrer, jornades: *L'aire i el medi*. 1a conferència: «Notes sobre el vent en la literatura culta i en la popular a Catalunya», a càrrec d'Albert Manent, escriptor. Coordinada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura.

— IEC, 14 de febrer, jornades: *L'aire i el medi*. 2a conferència: «Aires de la Grècia clàssica», a càrrec d'Antoni Bosch-Veciana, Univeristat Ramon Llull. Coordinada per la Societat Catalana de Filosofia.

— IEC, 21 de febrer, jornades: *L'aire i el medi*. 4a conferència: «És una ciència exacta la meteorologia?», a càrrec de Bernat Codina, Universitat de Barcelona.

— IEC, 23 de febrer, jornades: *L'aire i el medi*. 5a conferència: «Aproximacions transversales sobre el cambio

climático», a càrrec de Javier Martín, Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Geografia.

— IEC, 24 de febrer, Secció de Viticultura i Enologia, *Jornada sobre el cava rosat*. Hi intervingueren: Josep M. Puiggrós, coordinador de la Secció de Viticultura i Enologia, i Jaume Gramona, director tècnic de Gramona, SA i professor de la Facultat d'Enologia, Universitat Rovira i Virgili.

— IEC, 28 de febrer, jornades: *L'aire i el medi*. 6a conferència: *Complexitat de la resposta sensorial olfactiva en els humans*, a càrrec de Ramon Viader, farmacèutic i enòleg, Laboratoris Viader Anàlisis, SL. Coordinada per l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació.

— IEC, 2 de març, jornades: *L'aire i el medi*. 7a conferència: «Podem veure el canvi del clima?», a càrrec de Josep Enric Llebot, Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'IEC. Coordinada per la Societat Catalana de Física.

— IEC, 7 de març, jornades: *L'aire i el medi*. 8a conferència: «La contaminació del medi atmosfèric urbà: un repte de futur», a càrrec de Josep Maria Bayona, CSIC. Coordinada per la Societat Catalana de Química.

— IEC, 9 de març, jornades per a la celebració de l'Any Mundial de la Física. Curs d'homenatge a Einstein (1905-2005). Hi intervingueren: Antoni Roca i Xavier Roqué.

— IEC, 9 de març, jornades:

L'aire i el medi. 9a conferència: «Població i clima a la Terra: generació i evolució d'estructures dissipatives», a càrrec de Xavier Rodó, ICREA, Parc Científic de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Biologia.

— IEC, 11 de març, jornades per a la celebració de l'Any Mundial de la Física. Curs d'homenatge a Einstein (1905-2005). Hi intervingueren: Albert Bramon i Josep M. Parra.

— Auditori de la Fundació Caixa de Manresa, Manresa, 11 de març, *La varietat picapoll*.

— IEC, 14 de març, jornades: *L'aire i el medi*. 10a conferència: «La criminalització de l'aire: un cas a Tarragona», a càrrec de Josep C. Vergés, Societat Catalana d'Economia. Coordinada per la Societat Catalana d'Economia.

— IEC, 16 de març, jornades: *L'aire i el medi*. 11a conferència: «L'aire i l'agricultura», a càrrec de Josefina Plaixats, Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Institució Catalana d'Estudis Agraris. 12a conferència: «Règim jurídic de l'aire», a càrrec de Josep Esteve, Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana d'Estudis Jurídics.

— IEC, 4 d'abril, jornades: *L'aire i el medi*. 3a conferència: «El pol·len i les espores a l'aire», a càrrec de Jordina Belmonte, Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Institució Catalana d'Història Natural.

— IEC, 6 d'abril, jornades: *L'aire i el medi*. Conferència de cloenda: «Forest carbon cycles: thinking globally, acting locally», a càrrec de Russell Monson, Universitat de Colorado, EUA.

— Auditori del Centre de Tecnologia de la Carn, IRTA, Girona, 22 d'abril, jornades tècniques: *Noves tecnologies alimentàries 2005*.

— IEC, 25 d'abril, jornades: *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials*. 1a conferència: «La contribució de la pedagogia», a càrrec d'Antoni J. Colom, catedràtic de Teoria i Història de l'Educació, Universitat de les Illes Balears, i membre de l'IEC.

— Aula magna, campus Torre dels Frares, Escola Politècnica Superior de la Universitat de Vic, 29 d'abril, jornades tècniques: *Noves tecnologies alimentàries 2005*.

— Sala de juntes, Rectorat, Universitat de Lleida, 4 de maig, jornada d'estudi: *Els fons medievals del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal*.

— Aula magna, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona, 5 de maig, Jornades d'Història de la Ciència: *Les revolucions científiques*.

— IEC, 11 de maig, jornades: *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials*. Conferència: «La contribució de la sociologia», a càrrec de Salvador Giner, catedràtic de Sociologia, Universitat de Barcelona, i membre de l'IEC.

— Sala de graus, Facultat de Ciències, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 12 de maig, *Anàlisi química en la indústria farmacèutica*.

— IEC, 17 de maig, jornades: *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials*. Conferència: «La contribució de les ciències de la comunicació», a càrrec de Miquel de Moragas, catedràtic i director de l'Institut de Comunicació (INCOM), Universitat Autònoma de Barcelona.

— IEC, 19 i 20 de maig, *Jornades RECAM 2005*, reunió científica anual de microbiologia.

— IEC, 24 de maig, jornades: *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials*. Conferència: «La contribució de l'economia», a càrrec d'Andreu Mas-Colell, catedràtic d'Economia, Universitat Pompeu Fabra.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC, Barcelona, 26 de maig, *IX Jornada de Biologia de la Reproducció*. Coordinació: Francesc Piferrer, Institut de Ciències del Mar i Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, CSIC.

— IEC, 31 de maig, jornades: *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials*. Conferència: «La contribució de la geografia», a càrrec de Joan Vilà-Valentí, catedràtic emèrit de Geografia Regional, Universitat de Barcelona, i membre de l'IEC.

— Temple Romà, Vic, 4 de juny, *I Jornada d'Història de l'Astronomia i de la Meteorologia*.

— Aula Fèlix Serratosà, Parc Científic de Barcelona, 7 de juny, jornada informativa sobre el Programa Marc de la UE.

— Museu de Vilafranca, Vilafranca del Penedès, 10 de juny, *Sòls i viticultura*.

— Parador Nacional de Cardona, 16 de juny, *Cultura Cardona*. Organitzada per la Societat General d'Autors i Editors, la Federació de Municipis de Catalunya i l'Associació Catalana de Municipis i Comarques. L'IEC participà en la sessió inaugural amb la conferència «La cultura com a element de cohesió social en un món culturalment divers», a càrrec de Salvador Giner, president de l'IEC.

— Hospital de Sitges, 18 de juny, *Malvasia de Sitges*. Obertura: Jordi Baijet, alcalde de Sitges, i Joan Aguado, director de l'Institut Català de la Vinya i el Vi (INCAVI). Presentació: Antoni Farreras, administrador de l'Hospital de Sitges, i Josep M. Puiggrós, coordinador de la Secció de Viticultura i Enologia de la Institució Catalana d'Estudis Agraris.

— Escola Politècnica Superior de Castelldefels, campus del Baix Llobregat, Castelldefels, 21 de juny, jornada tècnica: *Estudi de les propietats organolèptiques dels aliments*.

— IEC, 27 de juny, *I Jornada de Biofísica*.

— IEC, 4 de juliol, *V Jornada de Biologia Evolutiva*.

— Liceu Renouvier, Prada de Conflent, 20 d'agost, XX Jornada d'Agricultura a Prada, Universitat Catalana d'Estiu: *El presseguer en els Països Catalans*.

Altres activitats

— Fira de Barcelona, des del 29 de setembre fins al 2 d'octubre, *Liber 2004. Fira Internacional del Llibre*. L'IEC, juntament amb l'Euskaltzaindia i la Real Academia Galega, instal·là un estand en aquesta Fira amb la finalitat de donar a conèixer les publicacions que edita.

— IEC, 29 i 30 de setembre i 1, 2, 3 i 4 d'octubre, The Foundation for Endangered Languages 8th Conference (FEL): *On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights*.

— IEC, 5 d'octubre, sessió en memòria de Ramon Margalef, membre de l'IEC i de la Reial Acadèmia de les Ciències i Arts de Barcelona: *Una visió englobadora i polièdrica del naturalista i ecòleg Ramon Margalef*. L'acte fou presidit per Josep Laporte, president de l'IEC, i per Rafael Foguet, president de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (RACAB). Hi intervingueren: Josep Amat, IEC i RACAB; Joan Armengol, Institució Catalana d'Història Natural (ICHN) i UB; Carles Bas, IEC, Societat Catalana de Biologia (SCB) i RACAB; Marta Estrada, IEC, SCB i RACAB; Ramon Folch, IEC i

ICHN; Carles Gràcia, ICHN i UB; Josep Peñuelas, ICHN i Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF), i Joandomènec Ros, IEC i ICHN.

— Saló Multimèdia, edifici del Rectorat, Universitat d'Alacant, 15 d'octubre, signatura del conveni específic entre l'IEC i les universitats de València, Alacant i Jaume I per a la col·laboració entre l'IEC i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

— Jardí Botànic, Universitat de València, del 28 al 30 d'octubre, 17è Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

— Parlament de Catalunya, 5 de novembre, Setmana de la Ciència, amb la col·laboració de l'IEC. Inauguració al Parlament de Catalunya.

— IEC, 8 de novembre, sessió de recepció del membre numerari Pere Puigdomènec i Rosell. Discurs de recepció: *Lluny de la torre d'ivori: (Si és que mai ha existit)*.

— Aula magna, edifici Torre dels Frares, Universitat de Vic, 10 de novembre, sessió científica: *El món de la xocolata: aspectes històrics, tecnològics, fisicoquímics i organolèptics*. Hi intervingueren: David Serrat, rector de la Universitat de Vic; Àngel Messeguer, president de la Societat Catalana de Química; Consol Blanch, química, Universitat de Vic, i coordinadora de la sessió; Jaume Soldevila, químic i director de la planta pilot de Chocovic, SA, i Ramon

Morató, mestre xocolater i director de l'Aula Chocovic.

— IEC, des del 29 de novembre fins al 2 de desembre, RITERM 2004 IX Simposi Iberoamericà de Terminologia: *La terminologia al segle XXI: contribució a la cultura de la pau, la diversitat i la sostenibilitat*.

— IEC, 2 de desembre, Secció de Filosofia Medieval, sessió de treball: *Comunicacions sobre Maimònides (Congrés de Còrdova)*, a càrrec de Francisco Tausste i Andreu Grau.

— Aula magna, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona, 2 i 3 de desembre, I Simposi Omnis Cellula.

— IEC, 9 de desembre, acte de celebració del 25è aniversari de l'Associació Catalana de Sociologia (ACS). Hi intervingueren: Oriol Homs, president de l'ACS; Josep Laporte, president de l'IEC; Salvador Giner, vicepresident de l'IEC; Jordi Estivill; Carlota Solé, membre de l'IEC; Sebastià Sarasa, i Carles Prats.

— Barcelona: Facultat de Matemàtiques i Estadística, Universitat Politècnica de Catalunya; Girona: IES Jaume Vicens Vives; Lleida: IES Màrius Torres; Tarragona: IES Antoni Martí i Franquès, 10 i 11 de desembre, celebració de la fase catalana de la XLI Olimpíada Matemàtica. Hi participaren alumnat de batxillerat, d'ESO o de cicles formatius de FP.

— IEC, 12 de gener, reunió de la comissió de seguiment del conveni esta-

blert entre el Govern de les Illes Balears i l'IEC.

— IEC, 3 de febrer, Secció de Filosofia Medieval, sessió de treball: *El sàbat en el cristianisme: fonts medievals*, a càrrec de Mario Saban.

— Barcelona: Aula AE01, Facultat de Física, Universitat de Barcelona; Girona: Aula PB-33, Facultat de Ciències, Universitat de Girona; Lleida: Aula 0.01, Escola Politècnica Superior, Universitat de Lleida; Tarragona: Aula 003, Facultat de Química, Universitat Rovira i Virgili, 4 de febrer, celebració de la fase catalana de l'Olimpíada Internacional de Física 2005.

— Facultat de Ciències de la Salut, Àrea de Biologia Molecular i Cel·lular, Universitat Internacional de Catalunya, Sant Cugat del Vallès, 5 i 12 de febrer, matinal pràctica de biologia molecular i cel·lular. Coordinació: Núria Casals.

— Facultat de Biologia, Departament de Genètica, Universitat de Barcelona, 19 i 26 de febrer, matinal pràctica de biologia molecular i cel·lular. Coordinació: Montserrat Coromines.

— IEC, cada dilluns des del 21 de febrer fins al 25 d'abril (llevat el 21 i 28 de març, setmana santa), XXI edició de les Monografies de Paisatgisme i Jardineria. Curs 2004-2005. Tema monogràfic I: *Paisatgisme*.

— IEC, 22 de febrer, 1, 7, 8 i 9 de març, sessió de treball: *Comunicar els resultats de la recerca*.

— IEC, cada dimecres des del 23 de febrer fins al 6 d'abril (llevat el 23 de març, setmana santa), XXI edició de les Monografies de Paisatgisme i Jardineria. Curs 2004-2005. Tema monogràfic II: *Sistemes gràfics de representacions i dibuix de paisatge*.

— IEC, cada dijous des del 24 de febrer fins al 7 d'abril (llevat el 24 de març, setmana santa), XXI edició de les Monografies de Paisatgisme i Jardineria. Curs 2004-2005. Tema monogràfic III: *Instal·lacions de reg en jardins i zones esportives*.

— IEC, 24 de febrer, sessió de recepció del membre numerari Jordi Castellanos. Discurs de recepció: *Escriure amb el ritme de la sang. Notes sobre la represa de la novel·la (1925-1929)*.

— IEC, 25 de febrer, acte de lliurament de premis de la fase catalana de l'Olimpíada Internacional de Física 2005 i dels guanyadors dels treballs de recerca de batxillerat 2004.

— IEC, 3 de març, Secció de Filosofia Medieval, sessió de treball: *Lèxic i concordances del Liber de causis*, a càrrec de Paloma Llorente.

— IEC, 15 de març, Assemblea General ordinària de l'Associació PuntCAT.

— Diferents centres d'arreu de Catalunya i del País Valencià, 6 d'abril, celebració de la desena edició de les proves Cangur.

— IEC, 7 d'abril, Secció de Filo-

sofia Medieval, sessió de treball: *El concepte de amor en sant Agustí segons Hannah Arent*, a càrrec de Francisco Tauste.

— Edifici Roger de Llúria, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, del 7 al 9 d'abril, VI Exporecerca Jove. L'Exporecerca Jove és una mostra de treballs de recerca de joves de dotze a trenta anys. Un jurat procedent de diversos àmbits acadèmics i professionals avalua els treballs presentats, i el darrer dia es lliuren diferents premis, consistents bàsicament en la participació dels autors en altres certàmens de caire internacional. La temàtica de les recerques exposades és totalment lliure. Durant els tres dies que dura l'exposició, pot ser visitada per tot tipus de públic.

— Aula Fèlix Serratosa, Parc Científic de Barcelona, 8 d'abril, *Reunió de biologia del desenvolupament de Barcelona*.

— IEC, des del 13 fins al 16 d'abril, *Euro conferences series: «Molecular aspects of aging and development, toxicology and neuroimmunocommunication»*. Organització: Joan Blasi, Adriana Raptis i Carles Solsona.

— Maó, des del 14 fins al 16 d'abril, III Escola de Primavera d'Història de la Ciència: *Història de la ciència i divulgació: el cinema*.

— Diferents instituts, 15 d'abril, *Gimcana Oceànica*. Hi participaren estudiants de batxillerat i tercer i quart d'ESO d'instituts de Catalunya.

— IEC, 15 d'abril, visita del rector de la Universitat d'Alacant, Ignacio Jiménez Raneda, i el seu equip.

— IEC, 22 d'abril, acte de lliurament dels Premis Sant Jordi 2005 de l'IEC. L'acte fou presidit per Francesc Fiol, conseller d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.

— Pl. de Sant Antoni, Vinaròs, 23 d'abril, Seu de l'IEC a Castelló. L'IEC fou present a la Fira del Llibre de Vinaròs.

— Universitat Jaume I, Castelló de la Plana, 24 d'abril, Seu de l'IEC a Castelló. Celebració de la Festa per la Llengua 2005. S'hi dugueren a terme nombroses activitats.

— IEC, 27 d'abril, acte en memòria del qui fou un dels socis fundadors de la Institució Catalana d'Estudis Agraris (ICEA), Claudi Barberà. Hi intervingueren: Josep M. Puiggròs, Eduard Puig, Josep M. Vives, Francesc Barelles i Anna Jacas. Tancà l'acte Joan Ràfols Casamada, president de la ICEA.

— IES Maria Enríquez, Gandia; IES El Clot, València, 30 d'abril, VI Olimpíada d'Història i Literatura, organitzada per un grup de professors de Valencià-Llengua i Valencià-Literatura.

— IEC, 2 de maig, sessió de recepció del membre numerari Abel Mariné. Discurs de recepció: *Les amines biògenes en els aliments: història i recerca en el marc de les ciències de l'alimentació*.

— Sala Gaudí, La Pedrera, Centre Cultural Caixa Catalunya, Barcelona, 3 i 4 de maig, Fira VCC05: *Viu la ciència contemporània!*

— IEC, 5 de maig, Secció de Filosofia Medieval, sessió de treball: *Déu com a funció simbòlica en Otloh de Sant Emerand*, a càrrec de Susana Violante.

— Pati de la Casa de Convalescència, IEC, 7 i 8 de maig, Institut de Cultura de Barcelona, Setmana de la Poesia a Barcelona.

— Auditori, edifici Vèrtex, Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 12 de maig, acte de lliurament de premis de les proves Cangur 2005. L'acte fou presidit per Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya; Salvador Giner, president en funcions de l'IEC, i Blai Gasol, director general d'Ordenació i Innovació Educativa del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

— Llotja de Mar, Barcelona, 17 de maig, acte de celebració dels *Dos-cents anys de química a Catalunya: Bicentenari de la Fundació de l'Escola de Química de la Junta de Comerç*. Hi intervingueren: Josep Manuel Basáñez, vicepresident primer de la Cambra de Comerç de Barcelona; Àngel Messeguer, president de la Societat Catalana de Química; Antoni Roca, president de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica; Miquel Gassiot, Institut Quí-

mic de Sarrià, Universitat Ramon Llull, i Agustí Nieto-Galán, Universitat Autònoma de Barcelona.

— IEC, 19 de maig, homenatge a Pierre Vilar, geògraf i historiador. Hi intervingueren: Helena Estalella, catedràtica de Geografia Humana, Universitat Autònoma de Barcelona, i Jaume Torras, catedràtic d'Història Econòmica, Universitat Pompeu Fabra.

— IEC, 19 i 20 de maig, sessió de treball: *A round table on virtual institutions. The confluence of legal and multi-agent system perspectives*.

— Sala d'actes, Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, Barcelona, 27 de maig, Pla de Recerca i Innovació de Catalunya 2005-2008, a càrrec de Lluís del Cerro, CIRIT, Barcelona.

— IEC, 30 de maig, acte de commemoració del vuitantè aniversari del doctor Josep Castells. Hi intervingueren: Francesc Sánchez i Josep Font, catedràtics de Química Orgànica de la Universitat Autònoma de Barcelona; Fernando Albericio, catedràtic de Química Orgànica de la Universitat de Barcelona, i Santiago Olivella, professor d'investigació del CSIC.

— IEC, 2 de juny, Secció de Filosofia Medieval, sessió de treball: *Déu com a funció simbòlica en Otloh de Sant Emerand*, a càrrec de Susana Violante.

— IEC, 17 de juny, commemoració dels deu anys de Vilaweb. Congrés: *Web and Journalism + 10*.

— IEC, 20 de juny, xerrada tertúlia: *Custòdia del territori a Nova Anglaterra (EUA) i a Catalunya*.

— IEC, 20 i 21 de juny, I Sessió de Treball Internacional sobre Cromatografia de Líquids, Espectrometria de Masses en Tàndem i Quantificació del Nivell de Traces en Mostres Mediamientals i Alimentàries: *Aigües*.

— Casa Gassia, Ecomuseu de les Valls d'Àneu, Esterri d'Àneu, 1 i 2 de juliol, seguint el costum de celebrar algunes de les reunions ordinàries del Ple de la Secció Filològica a diversos indrets de l'àmbit lingüístic català, la Secció decidí

fer aquesta sessió a Esterri d'Àneu, convidada pel Consell Cultural de les Valls d'Àneu i amb la col·laboració de les institucions polítiques i culturals del Pallars Sobirà i de la recentment creada delegació de Lleida de l'IEC. Es dugueren a terme diverses activitats obertes al públic que comptaren amb la presència de diversos especialistes en llengua i literatura relacionats amb el territori pallarès. L'acte fou en homenatge a Joan Coromines (1905-1997) en ocasió de la celebració del centenari de la seva naixença i que finalitzà amb la descoberta d'una placa commemorativa.

Participació dels membres en jurats de premis

A més de participar en els jurats dels premis promoguts pel mateix IEC, els membres de la corporació han participat en les ponències dels premis següents:

Premis d'àmbit català

Premis CIRIT per fomentar l'esperit científic del jovent

Mercè Durfort i Coll

Premis Fundació Caixa Sabadell

Francesc Serra i Mestres

Joaquim Rafel i Fontanals

(suplent)

Premi Ramon Margalef de la Generalitat de Catalunya

Joandomènec Ros i Aragonès

(membre del Consell de Direcció del Premi)

Premis d'àmbit estatal

Premis Nacionals 2005

(convocats pel Ministeri de Cultura)

Premi Nacional de les Lletres Espanyoles

Joaquim Molas i Batllori

Premi Nacional de Literatura

(poesia)

Carles Miralles i Solà

Premi Nacional de Literatura

(narrativa)

Vicenç Pagès Jordà

Premi Nacional de Literatura

(assaig)

Enric Argullol i Murgadas

Premi Nacional de Literatura

(literatura dramàtica)

Guillem-Jordi Graells i Andreu

Premi Nacional

de Literatura Infantil i Juvenil

Gemma Lienas i Massot

Premi Nacional de Traducció

i Premi Nacional a l'Obra d'un Traductor

Joaquim Mallafrè i Gavaldà

Difusió

Departament de Publicacions

L'Institut d'Estudis Catalans ha publicat, durant el curs 2004-2005, seixanta-set monografies, vint-i-vuit publicacions periòdiques i deu obres vinculades amb l'Institut d'Estudis Catalans. A més, manté donacions i intercanvis amb nombroses entitats i institucions. (Vegeu el capítol x «Publicacions».)

Servei de Documentació i Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans

Organització i gestió

El fons documental i arxivístic de l'Institut d'Estudis Catalans, està gestionat des del Servei de Documentació i Arxiu. D'una banda, la biblioteca està formada per les publicacions pròpies de l'IEC, que es cataloguen i es buiden bibliogràficament, i també per diversos fons especialitzats bàsicament en llengua i literatura.

D'altra banda, l'Arxiu està format per dos conjunts documentals clarament diferenciats: la documentació històrica i administrativa que ha generat la mateixa institució des dels seus inicis l'any 1907 fins ara, i nombrosos fons que corresponen a arxius d'entitats i arxius personals de membres de l'Institut i de personalitats destacades de la cultura catalana.

El volum total de la biblioteca és

aproximadament de nou mil cinc-cents publicacions, i el volum de la documentació de l'Arxiu és actualment d'uns vuit-cents cinquanta metres lineals de material, que poden augmentar periòdicament segons les transferències internes o les donacions que es portin a terme.

Amb l'objectiu de disposar d'un catàleg informatitzat que faciliti la conservació i la preservació, l'accés, la consulta i la difusió de la totalitat de la documentació que conté l'Arxiu de l'IEC, cada curs s'actualitza una base de dades documental que vol ser una eina potent de recerca, tant per a l'activitat interna de l'Institut com per als investigadors externs. L'augment de consultes que es constata any darrere any així ho confirma.

Aquests documents s'informatitzen document per document, mitjançant una base de dades documental que actualment s'acosta ja als vint-i-tres mil registres.

Del conjunt documental dels fons personals i d'entitats, en aquest curs s'ha treballat el fons personal de Josep Maria Batista i Roca, del qual s'ha portat a terme una revisió i ampliació de les sèries documentals, l'Arxiu Joan Subías Galter i l'Arxiu Esteve Terradas, dels quals s'ha elaborat l'inventari complet.

Relacionat amb la gestió dels fons personals de l'Arxiu, s'ha consolidat una iniciativa que va néixer amb la voluntat de contribuir a la conservació i difusió del patrimoni documental generat per l'acti-

vitat científica i acadèmica dels membres de l'Institut d'Estudis Catalans, als quals se'ls va oferir la possibilitat de donar el seu fons a l'Arxiu.

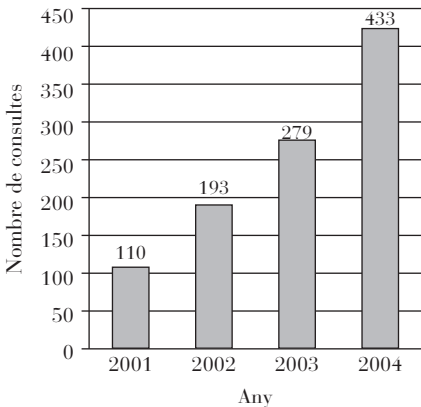
Difusió

La difusió del patrimoni documental que es porta a terme des del Servei de Documentació i Arxiu es basa en els quatre punts següents:

— Consultes a la documentació.

El Servei ha donat suport a nombroses consultes, fetes des de la mateixa institució, o bé fetes per investigadors, entitats i mitjans de comunicació, fruit de les quals s'ha cedit material de suport a l'estudi, material per a publicar i material per a exposicions. Totes aquestes gestions han seguit sempre els procediments establerts a l'Arxiu tant de consulta, com de reproducció i de cessió de documents.

La taula següent mostra l'augment de consultes dutes a terme al Servei

de Documentació i Arxiu al llarg dels darrers quatre anys: 2001, 110; 2002, 193; 2003, 279, i 2004, 433 consultes.

— Difusió a la xarxa Internet.

S'ha portat a terme l'ampliació de la pàgina web de l'Arxiu i la creació d'una pàgina específica de la Fundació Mercè Rodoreda. (Vegeu l'apartat «Fundació Mercè Rodoreda» al capítol IX «Fundacions, entitats vinculades i adherides a l'IEC».)

L'apartat del web de l'IEC dedicat a l'Arxiu s'ha treballat per a oferir informació general de l'Arxiu històric de l'IEC, que s'ha estructurat segons les sèries documentals més destacades. D'altra banda, s'ha volgut sistematitzar la localització dels arxius personals dels membres de l'IEC, estiguin o no a l'Arxiu de l'IEC, tot indicant la ubicació física de cadascun i el quadre de classificació en el cas dels arxius propis de l'IEC. Per exemple:

- **ALCOVER I SUREDA, Antoni M.** Arxiu personal a *l'Arxiu del Regne de Mallorca*

- **MARTORELL I TRABAL, Francesc** (Arxiu IEC).

Quadre de classificació

— Digitalització. Durant aquest curs ha continuat la digitalització de diferents sèries documentals, d'aquesta manera i fins a l'actualitat el material en curs de digitalització és el següent:

- Actes de reunions de diferents departaments (1907-1989)

- *Diccionari general de la llengua catalana* (fitxes originals)

- Memòries inèdites de l'IEC
 - Anuaris inèdits de l'IEC.
- Difusió de les publicacions.

S'ha portat a terme un buidatge bibliogràfic sistemàtic de les revistes científiques de l'IEC, per a nodrir un portal de revistes que ofereixi a investigadors i a usuaris en general la màxima informació de cadascun dels articles que les componen. El portal és consultable a: <http://www.iecat.net/pperiodiques/>.

— Plafons divulgatius de l'IEC.
Des del Servei de Documentació i Arxiu

s'ha portat a terme l'estudi i la creació d'una sèrie de plafons divulgatius sobre l'IEC, l'objectiu dels quals és informar de manera general sobre tres grans aspectes de l'IEC: la institució, les publicacions i els treballs de recerca. Aquest curs s'han dissenyat i acabat dos plafons, un sobre la història de l'IEC i l'altre sobre el projecte de l'Atlas Lingüístic del Domini Català. Cada sèrie temàtica es completarà amb tres o quatre plafons que puguin ésser exposats en diferents centres i ubicacions.

VIII. Societats filials

Societats filials

Les societats filials tenen per objectiu el conreu d'una o de diverses especialitats científiques o culturals. Són part integrant de l'estructura acadèmica i organitzativa de l'IEC com a entitats autònomes, i estan adscrites a una de les cinc seccions.

Les societats filials es regeixen per una reglamentació pròpia. Els presidents de les societats filials, durant l'exercici reglamentari de llur càrrec, assis-

teixen a les reunions de la Secció corresponent i als plens de l'Institut.

El president de l'IEC, els presidents de les societats filials i els delegats que hi té l'Institut constitueixen la Comissió de les Societats Filials, la qual es reuneix, com a mínim, una vegada a l'any per tal de tractar els afers d'interès comú.

A continuació hi ha la relació d'activitats de les societats, ordenades aquestes segons l'any de creació.

Institució Catalana d'Història Natural

Any de fundació:	1899*
CONSELL DIRECTIU	
Fins al 2 d'abril de 2005	
President:	JOSEP PEÑUELAS I REIXACH
Vicepresident:	JOAN PINO I VILALTA
Secretari:	ANDREU SALVAT I SALADRIGAS
Tresorera:	ESTER GAYA I BELLÉS
Vocals:	XAVIER ESCUTÉ I GASULLA JOAN FONT I GARCÍA SERGI SALADIÉ I GIL DELFI SANUY I CASTELLS JOAN VALLÈS I XIRAU
Representant de la delegació del Bages:	FLORENCI VALLÈS I SALA
Representant de la delegació del País Valencià:	MÀRIUS MARTÍNEZ I MARTÍ
Representant de la delegació d'Osona:	ANDREU SALVAT I SALADRIGAS
Representant de la delegació de la Franja de Ponent:	GUILLEM CHACÓN I CABAS
Delegat de l'IEC (fins al mes de juny de 2005):	JOANDOMÈNEC ROS I ARAGONÈS
Nombre de socis:	948
Societats adherides:	Centre d'Estudis de la Natura del Barcelonès Nord Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà

* Aquesta Institució és filial de l'IEC des de 1915.

Activitats

— 9 i 10 d'octubre de 2004. Curs naturalista: *Els macròfits dels rius catalans*, a càrrec de Jaume Cambra, del Departament de Biologia Vegetal de la Universitat de Barcelona (UB). Tingué lloc a Manlleu.

— 23 i 24 d'octubre de 2004. Curs naturalista: *Els jaciments de potassa i sal del Bages i l'impacte ambiental de la seva explotació*, a càrrec de Florenci Vallès, de la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN), i Jordi Badià, de la ICHN i de la plataforma cívica Montsalat.

— 5, 6 i 7 de novembre de 2004. *VIII Seminari de Gestió Ambiental de la ICHN: «Conservació i ús públic de la zona lacustre de Banyoles»*. Hi intervingueren: Lluís Benejam Vidal, de l'Institut d'Ecologia Aquàtica de la Universitat de Girona (UdG); Dani Boix Masafret, de l'Institut d'Ecologia Aquàtica de la UdG; David Brusi Belmonte, de l'Àrea de Geodinàmica Externa de la UdG; Miquel Campos Llach, director tècnic del Projecte Life Natura de Porqueres i de Banyoles (Consorci de l'Estany); Xavier Carce-

ller Roque, arquitecte del Centre de Política del Sòl i Valoracions de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC); Joaquim Carol Bruguera, de l'Institut d'Ecologia Aquàtica de la UdG; Marta Doncel Garcia, del Grup de Recerca de Flora i Vegetació de la UdG; Carles Feo Quer, biòleg i membre de l'associació Limnos; Eva Font Rabasseda, geògrafa i tècnica de La Vola; Marc Franch Quintana, del Departament de Biologia Animal (Vertebrats-Herpetologia) de la UB; Emili García-Berthou, de l'Institut d'Ecologia Aquàtica de la UdG; Ricardo García del Moral, gerent de Biosfera XXI - Estudios Ambientales, SL (Madrid); Josep Gordi Serrat, professor de geografia humana de la UdG; Moisès Jordi Pinatella, del Grup d'Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental de la UdG; Roger Lapènia Forgas, del Grup de Recerca de Flora i Vegetació de la UdG; Xavier de Quintana Pou, director del Projecte Life Baix Ter; Jordi Pietx i Colom, director de la Xarxa de Custòdia del Territori; Quim Pou Rovira, de l'Institut d'Ecologia Aquàtica de la UdG; Oriol Sallent Tarradellas, de l'Agenda Gestió Esportiva i professor

de turisme i esport de la Universitat de València (UV); Joan Serra Gros, president de la Federació Gironina de Pesca; Lluís Vilar Sais, del Grup de Recerca de Flora i Vegetació de la UdG; Antonio Vizcaíno Matarredona, director de l'Oficina Tècnica de la Devesa - Albufera (Ajuntament de València); Lluís Zamora Hernández, de l'Institut d'Ecologia Aquàtica de la UdG. Tingué lloc a Banyoles.

— 11 de novembre de 2004. Sessió inaugural del curs 2004-2005: *Biología de la conservación del lince ibérico*, a càrrec de Miguel Delibes de Castro, biòleg del Grup d'Ecologia de Carnívors de l'Estació Biològica de Doñana. Tingué lloc a l'IEC.

— 27 de novembre de 2004. Sessió científica: *El corriol camanegre: un ocell associat al litoral català*, per Joaquim Bach, del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya. Tingué lloc a Cal Bofill (Ajuntament de Torredembarra).

— 12 de febrer de 2005. *Segona Sessió Científica sobre Invertebrats i Medi Ambient*, amb el suport científic de la Institució Catalana d'Història Natural, del Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Zoologia i Geologia), i de la Societat Catalana de Lepidopterologia. Tingué lloc a l'Ajuntament de Cervelló.

— 15 de febrer de 2005. Presentació del llibre *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*. L'acte va comptar

amb la presència de bona part dels seixanta autors dels divuit treballs que recull i amb una notable assistència de públic. Van presentar l'acte Josep Peñuelas, president de la Institució, i Jordi Sargatal, director de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya. També va comptar amb la participació de Joaquim Maluquer, president de la Institució en el moment que es va començar a gestar aquest treball i un dels seus més fermes impulsors. Aquesta publicació s'inclou en la tradició de treballs pluridisciplinaris de la Institució i esdevé una de les principals monografies d'un espai prepirinenc. Josep Germain, coordinador de l'estudi, i Jordi Camprodon, autor d'un dels treballs de recerca, van presentar el procés que s'ha seguit des dels treballs de camp fins a la publicació dels resultats.

— 17 de febrer de 2005. Sessió científica: *Etnobotànica al Pallars*, per Antoni Agelet Subirada, biòleg. Tingué lloc a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària de la Universitat de Lleida (UdL).

— 3 de març de 2005. Presentació dels resultats de *l'Avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya: resultats globals i a Osona*, organitzat pel Grup de Naturalistes d'Osona (GNO) —delegació comarcal de la ICHN— i el Departament de Ciències Ambientals de l'Escola Politècnica Superior de la Universitat de Vic. Josep

Maria Mallarach, coordinador de l'estudi, va presentar la metodologia seguida i els resultats globals obtinguts en l'avaluació dels cent quaranta-vuit espais naturals protegits de Catalunya, i Carles Martorell, membre del Grup de Naturalistes d'Osona - ICHN, va presentar els resultats obtinguts en l'avaluació dels deu espais naturals protegits de la comarca d'Osona. Tingué lloc a la Universitat de Vic.

— 12 i 13 de març de 2005. Curs naturalista: *Conservant tot conreant. Bases per a la custòdia del territori en finques agràries productives*, a càrrec de Jordi Pietx i Colom, biòleg de la Xarxa de Custòdia del Territori, i Santi Mañosa Rifé, biòleg de la UB.

— 4 d'abril de 2005. Dins del cicle de conferències sobre «L'aire i el medi», organitzat per la Secretaria Científica de l'IEC, la ICHN presentà la conferència sobre *El pol·len i les espores a l'aire*, a càrrec de Jordina Belmonte, de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Tingué lloc a l'IEC.

— 6 d'abril de 2005. Sessió científica: *La protecció de la natura a Catalunya Nord: el paper de les reserves naturals*, per Christophe Hurson, tècnic de la Confederació de Reserves Naturals Catalanes, i Jean André Magdalou, conservador de la Reserva Natural de la Massana. Tingué lloc a l'IEC.

— 6 d'abril de 2005. Sessió científica: *La protecció de la natura a Catalunya Nord: el paper de les reserves naturals*, per Christophe Hurson, tècnic de la Confederació de Reserves Naturals Catalanes, i Jean André Magdalou, conservador de la Reserva Natural de la Massana. Tingué lloc a l'IEC.

i el medi»: *Forest carbon cycles: thinking globally, acting locally*, a càrrec de Russell Monson, de la Universitat de Colorado (Estats Units). Tingué lloc a l'IEC i fou presidida pel president en funcions de l'IEC, Salvador Giner.

— 13 d'abril de 2005. Sessió científica: *Biodiversitat, canvi climàtic i gestió de prats de muntanya del Pirineu*, a càrrec de M. Teresa Sebastià, de l'Àrea d'Ecologia Vegetal i Botànica Forestal del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya. Tingué lloc a l'aula magna de la Facultat de Ciències de la UdG.

— 16 i 17 d'abril de 2005. Curs naturalista: *Les orquídiades del delta del Llobregat*, a càrrec de Rafael del Hoyo i de Pau Esteban, biòlegs.

— 30 d'abril de 2005. *Sortida naturalista a l'espai d'interès natural Ancosa-Montagut (Alt Camp)*, guiada per Màrius Domingo de Pedro, naturalista i agent rural a l'Alt Camp.

— 5 de maig de 2005. Sessió científica: *L'estat ecològic dels rius catalans*, a càrrec d'Antoni Munné, de l'Agència Catalana de l'Aigua. Tingué lloc a les Cases d'en Puig (el Prat de Llobregat).

— 5 de maig de 2005. Sessió científica: *Podem compensar la pèrdua d'hàbitats fluvials per als amfibis restaurant graveres? L'exemple del gripau corredor (Bufo calamita) a Centreeuropa*, a càrrec d'Ulrich Sinsch, de l'Institut de Biologia de la Universitat de Col·lença-Landau. Tingué lloc al Museu de

Zoologia de Barcelona i fou coorganitzada amb la Societat Catalana d'Herpetologia.

— 12 de maig de 2005. Sessió científica: *Influència de l'estructura dels boscos i la gestió forestal sobre la diversitat biològica. Els ocells com a bioindicadors*, a càrrec de Jordi Camprodon i Subirachs, del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya i de la Universitat de Vic. Tingué lloc a l'aula magna de la Universitat de Vic.

— 14 de maig de 2005. *Sortida naturalista a la Reserva Natural de les Illes Columbrets (País Valencià)*, guiada per guardes de la reserva.

— 21 de maig de 2005. *Sortida naturalista als espais d'interès natural de l'estany de Sils i la riera de Santa Coloma (la Selva)*, guiada per Lluís Motjé i Costa, consultor i educador ambiental.

— 21 i 22 de maig de 2005. Curs naturalista: *Biologia i conservació del trencalòs (Gypaetus barbatus)*, a càrrec d'Antoni Margalida, biòleg del Grup d'Estudi i Protecció del Trencalòs (GEPT).

— 23 de maig de 2005. Assemblea General de socis, en el transcurs de la qual es nomenà la doctora Mercè Duffort sòcia honorària de la ICHN.

— 4 de juny de 2005. *Sortida naturalista a l'espai d'interès natural de la ribera Salada (Solsonès)*, guiada per David Guixé i Fermí Sort, biòlegs i membres del Grup de Natura del Solsonès.

— 4 i 5 de juny de 2005. Curs naturalista: *Els riscs naturals al Pirineu: adaptació de l'home modern al medi natural*, a càrrec de Ramon Copons, geòleg (Euroconsult, SA) del Grup de Riscs Naturals (RISK NAT) del Departament de Geodinàmica i Geofísica de la UB, i de Glòria Furdada, geòloga de la UB.

— 11 de juny de 2005. *Sortida naturalista a les reserves naturals de Pi i Mentet (Conflent, Catalunya Nord)*, guiada per Claudi Guisset, conservador de les reserves naturals de Pi i Mentet.

— 15 de juny de 2005. Sessió conjunta Societat Catalana de Biologia - Institució Catalana d'Història Natural. Homenatge a Ramon Margalef: *Espai i temps en ecologia*, amb la participació de Xavier Rubert de Ventós, filòsof, de la UPC, amb la ponència *La teoria de la frontera*, i Jordi Catalan, biòleg del Centre d'Estudis Avançats de Blanes, amb la ponència *Relotges tous? El Margalef científic de prop*. Tingué lloc a l'IEC.

— 14 i 15 de juny de 2005. *Jornada sobre la futura llei de biodiversitat - patrimoni natural*, organitzada conjuntament per la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial de la Universitat de Girona, el Departament de Medi Ambient i Habitatge i la Institució Catalana d'Història Natural. Tingué lloc a Girona.

— 2 i 3 de juliol de 2005. Curs naturalista: *Botànica de camp als estat-*

ges montà, subalpí i alpí del vessant nord del Pirineu central, a càrrec de Jacques Gamisans, catedràtic jubilat de la Universitat Paul Sabatier, Tolosa de Lenguadoc. Tingué lloc a la vall del Touron.

Activitats de la delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades pel terme de Manresa i el seu entorn

Programa formatiu teoricopràctic de seixanta hores de durada, organitzat per la delegació del Bages de la Institució Catalana d'Història Natural, el qual formà part del programa «Aules de cultura» de l'Ajuntament de Manresa. L'impartiren Jordi Badia, Efreem Batriu, Josep Galobart i Florenci Vallès.

— 26 de febrer de 2005. *Can Poc Oli, els Comtals i la pedrera de Montlleó* (5 hores).

— 19 de març de 2005. *La ruta dels fòssils: del Mal Balç al pont Foradat* (9 hores).

— 16 d'abril de 2005. *Collbaix i els boscos de can Canals Vell i del Balcells* (9 hores).

— 21 de maig de 2005. *La riera de Rajadell de la Morera al Xup* (9 hores).

— 4 de juny de 2005. *La riera de Sant Esteve i la font dels Borjons* (9 hores).

Projecte d'introducció de la cigonya al Bages

La delegació del Bages de la ICHN i la Fundació Territori i Paisatge de Caixa

Catalunya han iniciat el muntatge de la instal·lació que haurà d'acollir durant dos anys en captivitat la generació de cigonyes fundadora de la nova població, ubicada al mas Llussà de Santpedor.

El web

El medi natural del Bages ha incorporat, a més d'addicions i modificacions, una versió íntegra en castellà i una de parcial en anglès.

Participació a la plataforma Montsalat

Realització de l'estudi de la salinització de les aigües de la conca del Llobregat causada per les explotacions mineres de potassa.

Altres activitats

— 19 d'abril de 2005. Presentació del llibre *Els arbres de Manresa*, de Florenci Vallès, a la biblioteca del Casino de Manresa.

Activitats de la delegació d'Osona.

Grup de Naturalistes d'Osona

Conferències, cursos i sortides naturalistes

— 8 d'octubre de 2005. Conferència sobre *Els ocells del Collsacabra*, a càrrec de Joan Culí, Carles Martorell i Guillem Mas. Presentació dels resultats de la recerca per a conformar l'*Atlas dels ocells nidificants de Catalunya*. Tingué lloc a Cantonigròs, en el marc de la 4a Fira del Llibre de Muntanya.

— 22 d'octubre de 2005. *Sorti-*

da naturalista de cargols, a càrrec de J. C. Abella.

— 5 de novembre de 2005. *Sortida naturalista de bolets*, a càrrec de Jordi Baucells.

— 12 i 13 de novembre de 2005. *Curs d'anellament* (ICO), a càrrec de Jepi Puig i Oriol Clarabuch, a la roureda del castell de Vilagelans (Gurb).

Projecte Mussol

Seguiment de la població de mussol comú *Athene noctua* a la plana de Vic i a la part central del Lluçanès. S'han realitzat actuacions de protecció i divulgació d'aquesta espècie.

El Grup de Naturalistes d'Osona - ICHN va obtenir el segon Premi de la Fundació Caixa Manlleu d'Iniciatives de Custòdia del Territori 2004.

Durant el mes de maig, organitzà el cens d'aus nocturnes del 2005. Hi participaren més de vint voluntaris, organitzats en sis grups, per censar les poblacions comarcals de mussol banyut, siboc, enganyapastors i xot.

El 25 de maig de 2005 se signà un acord de custòdia del territori entre el GNO i els propietaris de la finca. L'objecte d'aquest contracte de col·laboració voluntari és establir un acord per a la conservació dels valors naturals, paisatgístics i patrimonials d'aquesta propietat durant un període de cinc anys i en una superfície de 4,67 hectàrees.

A finals de juny es van iniciar els

alliberaments dels primers exemplars del Projecte Mussol. Es van alliberar tres mussols pel sistema de *hacking*, un mètode d'alliberament progressiu que maximitza les possibilitats d'assentament dels exemplars a la zona. Televisió d'Osona, TVO, va gravar-ne l'alliberament, que va reflectir en una notícia a l'informatiu i en un reportatge per al programa dedicat al medi agrari *Coses de pagès*.

Altres activitats

— Participació en la conservació de la roureda del Cantarell, situada a l'est de la ciutat de Vic, a la riba dreta del riu Gurri. Es tracta d'una arbreda constituïda essencialment per roure martinenc (*Quercus humilis*) i algun exemplar dispers de freixe (*Fraxinus excelsior*).

— Es va posar una tanca a la bassa del pla del dau de Savassona, com a primer pas per a fer-ne la restauració.

Activitats de la delegació de la Franja de Ponent

Programa de cursos naturalistes i de gestió del medi natural

Del 23 al 30 de juliol de 2005. Segona edició de la Universitat de Ponent de Ciències de la Natura. Tingué lloc a Seròs.

25 de juliol de 2005. I Jornades de Ponent sobre Gestió d'Espais Naturals - Aiguamolls. Hi participaren responsables d'espais naturals fluvials d'arreu del nostre territori.

26 de juliol de 2005. Primeres Jornades d'Espais Naturals Fronterers. Hi van participar responsables d'espais naturals protegits que limiten entre dues autonomies o dos estats, i el seminari se centrà a analitzar i avaluar propostes de coordinació i gestió compartida.

28 de juliol de 2005. Jornada de Descoberta del Patrimoni Natural de l'Alguer i Sardenya. Hi van participar destacats naturalistes i responsables de la gestió del medi natural a l'Alguer (Sardenya) amb la finalitat d'enfortir els lligams del naturalisme en les terres catalanes.

Activitats de la delegació del País Valencià

El ple de Planta Europa —una xarxa de més de cinquanta entitats, tant ONG com centres de recerca, dedicades a la conservació de la natura, i particularment, de la flora silvestre de tot el continent— va guardonar Emili Laguna, botànic adscrit a la delegació del País Valencià, amb el premi Silver Leaf Award, pel seu treball al capdavant de la formulació tècnica i normativa de la figura de microreserva de flora i la seva posada en marxa al País Valencià, on ja hi ha declarats oficialment dos-cents trenta d'aquests llocs protegits. Al llarg del ple es va donar a conèixer que Letònia ja ha establert la figura legal de microreserva, i que ha declarat cinquanta d'aquestes zones protegides a tot el país. A més d'Emili La-

guna, Planta Europa també va guardonar amb el Silver Leaf Award, en l'edició del 2004, el doctor César Gómez Campo, professor emèrit de la Universitat Politècnica de Madrid i principal ideòleg i promotor dels bancs de germoplasma en l'àmbit mundial, i el botànic anglès Sir Adrian Darby, secretari general de Plantlife International. Paral·lelament, es va donar un guardó especial al botànic i reporter David Bellamy, conegut arreu del món pels seus reportatges sobre la vida de les plantes en les dècades passades.

Del 17 al 20 de setembre de 2004. IV Conferència Europea de Conservació de Flora «Planta Europa». Sota la direcció tècnica de dos socis de la ICHN, els botànics Antoni Aguilera i Emili Laguna, adscrits a la delegació del País Valencià (Societat Valenciana d'Història Natural), es va celebrar aquesta conferència, organitzada pel Jardí Botànic de la Universitat de València i la Conselleria de Territori de la Generalitat Valenciana.

Activitats de la delegació de la Garrotxa

1 de juliol de 2005. Sessió científica: *Històries d'orquídies i poblinitzadors*, a càrrec de Joan Font, de la Universitat de Girona. Tingué lloc a Olot.

17 de desembre de 2005. *I Jornada sobre Patrimoni Natural de la Comarca de la Garrotxa*, amb les ponències: «El patrimoni faunístic de la Garrotxa:

els grups d'animals vertebrats», a càrrec d'Emili Bassols; «El patrimoni faunístic de la Garrotxa: els grups d'animals invertebrats», a càrrec de Jordi Nebot; «Geologia, recursos i riscos geològics i patrimoni edàfic de la comarca de la Garrotxa», a càrrec de Llorenç Planagumà; «Estat del coneixement del patrimoni botànic de la Garrotxa», a càrrec de Xavier Oliver, amb la col·laboració de la Fundació d'Estudis Superiors d'Olot i de l'Ajuntament d'Olot. Tingué lloc a Olot.

Activitats del grup de treball *Oxygastra*

Sortides de camp a l'estany de Banyoles, al Ter per la zona de Girona, a diversos estanyols i rieres propers a Santa Coloma de Farners i Riudarenes i a la zona d'Igualada, per a prospectar noves zones i seguir aprenent en la identificació dels gèneres més difícils de libèl·lules. D'aquestes sortides en va sortir una dada molt interessant a partir de la captura i l'observació d'alguns exemplars de *Libellula fulva* al riu Ter.

El grup de treball *Oxygastra* treballa en un llistat de noms catalans dels nostres odonats, per tal d'ajudar a divulgar aquest grup d'insectes. Aquest llistat s'està fent sota les recomanacions del TERMCAT i amb la col·laboració d'especialistes dels Països Catalans.

S'han fet diverses xerrades sobre odonats a l'Agrupació Astronòmica d'Osona i a Girona.

S'han publicat petites notícies a la

revista naturalista *NAT* i s'ha fet un reportatge del programa *El medi ambient*, de TV3, sobre els odonats.

Cal destacar la troballa de dues espècies d'odonats que feia aproximadament un segle que no se citaven a Catalunya.

Premi per a estudiants

Premi instituït l'any 1908 i ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig, que no sigui tesi doctoral, sobre l'estudi del patrimoni natural. Aquest curs es convocà per vint-i-sisena vegada. La ponència, formada per Joan Pino, Delfí Sanuy i Joan Font, va acordar atorgar el premi *ex aequo* als treballs *Atributs i estratègies de la vegetació als hàbitats supraforestals dels Pirineus catalans*, d'Estella Illa Bachs, i *Efectes de la formiga argentina (Linepithema humile) en la reproducció i condició física de la mallerenga blava (Parus caeruleus)*, de Judit Roca i Araque. La dotació del premi és de mil doscents euros (1.200 €) i es poden concedir fins a dos accessits.

Col·laboracions i participació

— S'han impartit conferències en el marc d'activitats organitzades per altres entitats a l'Institut d'Estudis Catalans, a la Universitat de Girona, a la Universitat de Lleida, a la Universitat de Vic, etc.

— Participació en la Xarxa Catalana de Custòdia del Territori.

— La ICHN forma part de la Xarxa Temàtica d'Estudi de la Biodiversitat i de la Xarxa Temàtica per a la Divulgació de la Biodiversitat.

— Membre del Comitè Tècnic de la Fundació Fòrum Ambiental.

— Membre del Consell Consultiu del Consorci per a la Protecció i la Gestió de l'Espai d'Interès Natural de l'Alta Garrotxa.

— Membre del Consell Consultiu del Parc de Collserola.

— Membre del Consell Consultiu de l'Espai Rural de Gallecs.

— La Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) i la ICHN han signat un acord de col·laboració per millorar la difusió de les activitats d'ambdues entitats entre els seus membres i facilitar-los que hi puguin participar.

— El Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat de Barcelona va convocar les organitzacions signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat - Agenda 21 de Barcelona, entre les quals la ICHN, per valorar conjuntament els avenços fets fins ara.

— La Institució participa en el grup de treball sobre espais lliures i biodiversitat.

— La Institució ha estat convidada a participar al Consell Assessor de l'Observatori del Paisatge de Catalunya.

Projectes

— *Avaluació del sistema d'espais naturals protegits a Catalunya*

Un cop presentats els resultats preliminars a Girona i lliurat el treball al Departament de Medi Ambient i Habitatge el 2004, durant l'any 2005 s'ha treballat en la redacció d'una publicació que reculli de manera extensa les dades i els resultats obtinguts.

— *Els sistemes naturals de les planes de Son*

La Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya ha aprovat i encarregat, enguany, a la ICHN l'estudi dels sistemes naturals de les planes de Son, el qual començarà l'any 2006.

Noves incorporacions

Enguany s'ha incorporat a la Institució el grup de treball Oxygastra.

S'ha creat una nova delegació a la Garrotxa.

El Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya ha concedit un ajut del programa de «Nous jaciments d'ocupació», pel qual la ICHN ha aconseguit finançament per a crear una Secretaria Tècnica que funciona des del mes d'octubre. Aquest ajut té vigència fins a final de l'any 2006.

Publicacions

Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural, núm. 72 (2004). 188 p.

Notícies de la Institució, núm. 55.

Notícies de la Institució, núm. 56.
Notícies de la Institució, núm. 57.
Notícies de la Institució, núm. 58.
Notícies de la Institució, núm. 59.
Notícies de la Institució, núm. 60.
Notícies de la Institució, núm. 61.
Notícies de la Institució, núm. 62.

GERMAIN I OTZET, Josep [cur.]. *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*. 2004. 608 p. 7 mapes. (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural; 14) [Amb el suport de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya]

Societat Catalana de Biologia

Any de fundació: 1912

CONSELL DIRECTIU

President: JAUME REVENTÓS I PUIGJANER
Vicepresident primer: FERRAN AZORÍN I MARÍN
Vicepresidenta segona: MONTSERRAT VENDRELL I RIUS
Secretària general: ÀUREA NAVARRO I SABATÉ
Vicesecretari: ARCADI NAVARRO I CUARTIELLAS
Tresorera: MONTSERRAT AGUADÉ I PORRES
Vocal primer, Lexicografia: RICARD ROCA I PASCUAL
Vocal segon, Recerca: LLUÍS TORT I BARDOLET
Vocal tercer, Sessions: JOSEP CLOTET I ERRA
Vocal quarta, Relacions Exteriors: CRISTINA JUNYENT I RODRÍGUEZ
Vocal cinquè, Publicacions: FRANCESC PIFERRER I CIRCUNS
Vocal sisena, Estudiants: MAR FATJÓ-VILAS MESTRE

Delegat de l'IEC: RICARD GUERRERO I MORENO

Nombre de socis: 1.380

Coordinadors de les seccions especialitzades

Biofísica: Esteve Padrós, Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)
Biologia de la Reproducció: Francesca Vidal, UAB
Biologia del Desenvolupament: Jordi Garcia, Universitat de Barcelona (UB)
Biologia Evolutiva: Carme Segarra, UB
Biologia i Indústria: Lluís Ruíz-Avila, Parc Científic de Barcelona (PCB)
Biologia i Societat: Cristina Junyent
Biologia Molecular: Maribel Geli, Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)

Biologia Molecular del Càncer	Gabriel Capella, Institut Català d'Oncologia (ICO)
Ecologia	F. Xavier Picó, Centre de Recerca Ecològica i d'Aplicacions Forestals (CREAF)
Endocrinologia Experimental	Francesca Rivera-Fillat, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona (HCPB)
Ensenyament	Montse Vallmitjana, IES Ernest Lluch
Fisiologia Vegetal	Josep M. Torné, CSIC
Microbiologia	Jordi Mas-Castellà, UB
Neurobiologia Experimental	Teresa Vilaró, CSIC
Senyalització Cel·lular i Metabolisme	Francesc Viñals, UB
Virologia	Miguel Àngel Martínez, Fundació Irsicaixa, i Ana Angulo, Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS)
Estudiants	Mar Fatjó-Vilas, UB
Alacant	Àngel Nadal, Universitat Miguel Hernández d'Elx (UMH)
Lleida	M. Ángeles de la Torre, Universitat de Lleida (UdL)
València	Ismael Mingarro, Universitat de València (UV)

Secció de Biofísica

Juny 2005

27 *I Jornada de Biofísica*

Secció de Biologia

del Desenvolupament

Octubre 2004

1 *El nacimiento de las neuronas óticas: entre la vida y la muerte*

Fernando Giraldez, Departament de Ciències de la Vida, Universi-

tat Pompeu Fabra (UPF), Barcelona

Los genes nanos en cnidarios

Sergio González Crespo, Parc Científic de Barcelona i Centre d'Investigació i Desenvolupament (CID) - CSIC, Barcelona

Evolución del complejo Hox: el caso de los equinodermos

Pere Martínez, Departament de Genètica, UB, Barcelona

Gener 2005

- 13 *Models for the generation of the primary body axes—developmental and evolutionary aspects*

Hans Meinhardt, Institut de Biologia Evolutiva Max Planck, Tübingen, Alemanya

- 21 *Seminari conjunt de Biologia del Desenvolupament*

Febrer 2005

- 2 *The evolution of cichlid fishes and their genome*

Axel Meyer, Universitat de Constança, Alemanya

- 24 *Rewiring genetic networks in organismal evolutions*

Adam Wilkins, *BioEssays*, Cambridge, Regne Unit

Abril 2005

- 8 *Reunió de Biologia del Desenvolupament de Barcelona*

Juny 2005

- 13 i 14 *Seminari de Biologia del Desenvolupament*

Secció de Biologia Evolutiva

Juliol 2005

- 4 *V Jornada de Biologia Evolutiva*
Coordinació: Francesc Calafell, UPF, Barcelona

Secció de Biologia i Indústria

Setembre 2004

- 14 *Desenvolupament de negoci a la indústria farmacèutica, l'exemple de Laboratoris Uriach*

Ignasi Faus, Departament de Llicències, Uriach, Barcelona

Juny 2005

- 20 *Jornada informativa sobre el programa marc de la UE*

Secció de Biologia Molecular

Octubre 2004

- 8 *Vertebrate segmentation: from somites to vertebrate*

Andreas Kispert, Institut de Biologia Molecular, Escola Mèdica de Hannover, Alemanya

- 14 *A novel small RNA in enteropathogenic proteobacteria promotes survival when the nutrients get scarce*

Brice Felden, Departament de Bioquímica, Universitat de Rennes, França

Novembre 2004

- 11 *Protein deglycation, a new type of protein repair*

Emile van Schaftingen, Laboratori de Química Fisiològica, Institut de Patologia Cel·lular (ICP), Universitat Catòlica de Loraina, Brusselles, Bèlgica

- 12 *Re-wiring planarian CNS: The role of axon guidance cues*

Francesc Cebrià, Universitat d'Illinois, EUA

Desembre 2004

- 2 *Real time analyses of cell migration and proliferation in the whole animal*

- Angela Giangrande, Institut de Genètica i de Biologia Molecular i Cel·lular (IGBMC), Centre Nacional de Recerca Científica (CNRS), Estrasburg, França
- 3 *Systems biology approaches for the analysis and design of cellular processes*
Luis Acerenza, Facultat de Ciències, Universitat de la República, Montevideo, Uruguai
- 13 *Structure and function of V-ATPases. A mechanical machine with multifarious controls*
Nathan Nelson, Departament de Bioquímica, Facultat de Ciències de la Vida George S. Wise, Universitat de Tel-Aviv, Israel
- 16 *DNA sequence determines chromatin remodelling at the MMTV promoter*
Miguel Beato, Centre de Regulació Genòmica (CRG), Barcelona
- 21 *Functional genomics in C. elegans: the use of RNAi libraries in dissecting cancer pathways*
Julian Ceron, Facultat de Medicina de Harvard, EUA
- Gener 2005
- 13 *DNA-damage and environmental-stress checkpoints: two different pathways to inhibit cell cycle progression in the same way*
Rosa Aligué, Facultat de Medicina, UB-IDIBAPS, Barcelona
- 20 *Control de la diferenciació cel·lular per membres de la família Id*
Francesc Ventura, Facultat d'Odontologia, UB, Barcelona
- 25 *Antagonismo funcional entre el receptor de glucocorticoides y NF-kB: consecuencias en inflamación, carcinogénesis y desarrollo epiteliales*
Paloma Pérez, Institut de Biomedicina de València (IBV) - CSIC, València
- 27 *Automated classification of crystallisation experiments... Man versus machine*
Julie Wilson, Universitat de York, Regne Unit
- Febrer 2005
- 3 *Roles of LXRs in the macrophage: from lipid homeostasis to innate immunity*
Annabel F. Valledor, Institut de Recerca Biomèdica (IRB), PCB, Barcelona
- 4 *New tricks for an old dog: Sonic hedgehog is required for post-commisural axon guidance*
Esther Stoeckli, Universitat de Zuric, Suïssa
- 10 *Drosophila PTB: an hnRNP protein involved in oskar mRNA regulation*
Sonia López, Laboratori Europeu de Biologia Molecular (EMBL), Heidelberg, Alemanya
- 11 *Organización genómica y estructura de los orígenes de replicación*

- de Schizosaccharomyces pombe
Francisco Antequera, Institut de
Microbiologia Bioquímica, CSIC,
Universitat de Salamanca
- 24 *The transcription factor Snail
and the epithelial-to-mesenchy-
mal transition in tumor cells*
Antonio García Herreros, Institut
Municipal d'Investigació Biomè-
dica (IMIM), Barcelona
- 25 *Entropia i biologia: forces entrò-
piques i rendiment de transferèn-
cia d'energia*
David Jou, UAB, Bellaterra
- Març 2005
- 3 *Disseny, síntesi i activitat biolò-
gica de peptidomimètics: inhibi-
dors de proteases i activitat en
membrana*
Anna Díez, IRB-PCB, Barcelona
*Paper de la MAP kinasa p38 en
la miogènesi*
Pura Muñoz, Centre de Regulació
Genòmica, Barcelona
- 10 *Selective exit of glycoproteins
from the yeast endoplasmic retic-
ulum*
Marja Makarow, Universitat
d'Hèlsinki, Finlàndia
*Neurodegeneració de l'SNC: res-
posta neuro tòxica neuroprotec-
tora*
Nicole Mahy, Facultat de Medici-
na, UB, Barcelona
- 11 *Retrato de un sistema genético
mitochondrial: pequeño pero bello*
Julio Montoya, Universitat de Sa-
ragossa
*Paper de la nova RhoGTPasa
RhoE/Rnd3 en la proliferació i
transformació cel·lular*
Priam de Villalonga, Institut Lud-
wig per a la Recerca del Càncer,
Londres, Regne Unit
- 17 *Virus como espectros de mutan-
tes: catástrofe de error como nue-
va estrategia antiviral*
Esteban Domingo, Centre de Bio-
logia Molecular, CSIC-UAM, Ma-
drid
*Models animals d'estudi de la res-
tenosi després d'una lesió arterial i
la vasculopatia crònica de l'empelt*
Mercè Roqué, Servei de Cardiolo-
gia, Hospital Clínic i Provincial
de Barcelona
- 31 *Drug design against viral and bac-
terial drug targets: High affinity
and adaptability to mutations
associated with drug resistance*
Ernesto Freire, Universitat Johns
Hopkins, Maryland, EUA
*Cerca de dianes terapèutiques
per a la quimiosensibilització en
el tractament quimioteràpic amb
metotrexat*
Carles Ciutat, Facultat de Farmà-
cia, UB, Barcelona
- Abril 2005
- 4 *Transgenesis and RNAi for com-
parative studies among diverse
arthropods*

- 7 Michalis Averof, Institut de Biologia i Biotecnologia Molecular, Iraklio, Grècia
- 7 *Modelos experimentales de síndrome de Down en el ratón: contribución al estudio de los mecanismos patogénéticos implicados en el retraso mental*
Mara Dierssen, Centre de Regulació Genòmica, Barcelona
Adaptive response to alkaline stress in the yeast S. cerevisiae involves multiple signalling pathways
Joaquín Ariño, UAB, Bellaterra
- 12 *Encoding odor information: from biology to an artificial nose*
John Kauer, Universitat Tufts, EUA
- 14 *Topoisomerasa II nanomecànica de precisió para la dinàmica del DNA*
Joaquim Roca, Institut de Biologia Molecular de Barcelona (IBMB), CID-CSIC, Barcelona
Mecanismes de supervivència al metotrexat i dinàmica de poblacions cel·lulars tumorals in vitro
Xavier Mayol, IMIM, Barcelona
- 21 *Segmentació del sistema nerviós central i implicacions en la regionalització de l'òida interna*
Cristina Pujades, UPF, Barcelona
- 28 *Role of dpp and apoptosis in leg morphogenesis of Drosophila*
Magali Suzanne, Centre de Biologia Molecular Severo Ochoa, Madrid
- 21 *Coordination of fate induction and morphogenesis during eye development in the zebrafish*
Florencia Cavodeasi, Col·legi Universitari, Londres, Regne Unit
- 28 *Mecanisme molecular de la internalització endocítica: del llevat a l'home*
Maribel Geli, IBMB, CID-CSIC, Barcelona
- Maig 2005
- 5 *Nascent Polypeptide-associated Complex (NAC): an enigmatic factor at the interface between ribosome and cytosol (Functional implications derived from the first crystal structure)*
Birgitta Beatrix, Universitat Lliure de Berlín, Alemanya
Activació de la via Jak/STAT en la isquèmia cerebral
Anna Planas, Institut d'Investigacions Biomèdiques de Barcelona (IIBB) - CSIC, Barcelona
- 12 *Lysosomal cysteine proteases: structural and biological aspects*
Vito Turk, Institut J. Stefan, Ljubljana, Eslovènia
- 13 *Role of the AAA+ protein ClpC and its adaptors in regulation and protein quality control in Bacillus subtilis*
Kürsad Turgay, Universitat Lliure de Berlín, Alemanya

- 19 *A combinatorial approach for the rational design of innovative prognostic tools for multiple sclerosis*
Anna Maria Papini, Universitat de Florència, Itàlia
És el mutational load distribution analysis un bon marcador per a la detecció precoç del càncer?
Gemma Tarafa, Institut Català d'Oncologia, Barcelona
- 20 *Antiviral activity of peptides and pseudopeptides derived from feline immunodeficiency virus (FIV) transmembrane glycoprotein*
Paolo Rovero, Universitat de Florència, Itàlia
- 26 *La vitamina B12 y la regulación transcripcional de un promotor fotoinducible en la bacteria Myxococcus xanthus*
Subramanian Padmanabhan, Universitat de Múrcia
Compartmentalisation and Ras isoform-specific signalling
Ian Prior, Universitat de Liverpool, Regne Unit
- Juny 2005
- 1 *One fold, several architectures. What have we learnt from proteins of the amino acid kinase family*
Vicente Rubio, Institut de Biomedicina de València, CSIC, València
- 8 *Las bases biológicas de la enfermedad de Alzheimer: hacia un modelo unificado de neurodegeneración*
Ricardo Maccioni, Universitat de Xile, Santiago de Xile
- 10 *Building and remodeling adhesion during tissue morphogenesis*
Thomas Lecuit, Institut de Biologia del Desenvolupament de Marsella (IBDM), Laboratori de Genètica i Fisiologia del Desenvolupament (LGPD), Marsella, França
- 16 *Chromatins modifying activity of leukemia associated fusion proteins*
Luciano DiCroce, CRC, Barcelona
- 17 *Needles from haystacks: high throughput construct screening for soluble protein expression*
Darren Hart, EMBL, Grenoble Outstation, França
- 23 *Visualizing protein misfolding and aggregation using hybrid optical and scanning probe microscopies*
Vinod Subramaniam, Universitat de Twente, Països Baixos
New NMR tools for structural biology
Robert Konrat, Institut de Química Teòrica i Biologia Estructural, Universitat de Viena, Àustria
- 30 *Thrombin inhibition by boophyllin: a tick tale*
Pedro Barbosa, Institut de Biologia Molecular i Cel·lular (IBMC), Porto, Portugal
- Juliol 2005
- 5 *DNA repair and cell cycle checkpoints in plants*

Marie-Edith Chaboute, Institut de Biologia Molecular de les Plantes (IBMP), Centre Nacional de Recerca Científica, Estrasburg, França

- 7 *The ICAM subfamily of cellular receptors in nonintegrin ligand recognition and virus entry*

Jose María Casanovas, Centre Nacional de Biotecnologia, CSIC, Madrid

- 15 *The Arabidopsis SERK/BRI signalling complex: genetic and biochemical approaches*

Sacco de Vries, Universitat de Wageningen, Països Baixos

- 21 *Nercc1, Nek6, Nek7 and the mitotic spindle*

Joan Roig, Departament de Biologia Molecular, Hospital General de Massachusetts (MGH), i Departament de Medicina, Facultat de Medicina de Harvard

- 28 *Epigenetics in health and disease: from DNA methylation to histone modifications*

Manuel Esteller, Laboratori d'Epigenètica del Càncer, Programa de Patologia Molecular, Centre Nacional d'Investigacions Oncològiques (CNIO), Madrid

Secció de Biologia de la Reproducció

Maig 2005

- 26 *IX Jornada de Biologia de la Reproducció*

Secció de Biologia i Societat

22 de febrer i 1, 7, 8 i 9 de març de 2005

Sessió de treball: «Comunicar els resultats de recerca»

Abril 2005

- 7-9 *Exporecerca Jove*

Organització: Inicecatalunya

- 15 *Gincana oceànica*

Secció d'Ecologia

Octubre 2004

- 1 *Avaluació del cargol punxenc com a recurs pesquer al golf de Roses*

Sandra Mallol, Universitat de Girona (UdG)

- 29 *AFORO: Una base de dades interactiva per a classificar otòlits*

Oscar Chic i Antonio Lombarte, CSIC - Institut de Ciències del Mar (ICM), Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals (CMIMA) - CSIC, Barcelona

Novembre 2004

- 12 *III Jornada d'Avenços en Ecologia*

Centre d'Estudis Avançats de Blanes

Desembre 2004

- 10 *Descobriments i ecologia de nous protistes marins*

Ramon Massan i Molera, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona

- 17 *Study of salinity retrieval for the SMOS mission (defensa de tesi doctoral)*

Carolina Gabarro, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona

- Cyanobacterial dominance in the polar regions (and the ocean anomaly)*
Warwick F. Vicent, Universitat de Laval, Quebec, Canadà
- Gener 2005
- 14 *Els residus acumulats a l'embassament de Flix. Causes i caracterització del problema*
Albert Palanqués, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona
- 20 *L'ecosistema marí: metodologia del seu estudi*
Agustí Julià, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona
- 21 *Com utilitzar les dades del satèl·lit ENVISAT en aplicacions marines: exemples concrets*
Mònica Roca, Pildo Labs, Barcelona
- Febrer 2005
- 4 *Programa de protecció de la tortuga marina en Manzanillo, Colima*
Sonia Quijano, Universitat de Colima, Mèxic, i ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona
- 18 *Filogeografia en la família Scombridae: és cada espècie un model evolutiu diferent?*
Jordi Viñas, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona
- Març 2005
- 18 *La vida als congeladors de la Terra*
Carles Pedrós-Alió, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona
- Abril 2005
- 1 *Algunes tècniques mecàniques i acústiques per a conèixer millor la dinàmica marina*
Oswaldo López, INNOVA, Barcelona
- Maig 2005
- 13 *Cartografiado y monitoreo de ecosistemas acuáticos: la hidroacústica digital como una herramienta principal para la evaluación de peces, plancton, vegetación acuática sumergida y la clasificación de fondos*
Patrick Schneider, AQUASON, Barcelona
- 20 *Fitoplancton de la costa de Argel (detecció de espècies nocives)*
Hassina Illoul, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona
- 27 *Pla de Recerca i Innovació de Catalunya 2005-2008*
Lluís del Cerro, Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT), Barcelona
- Juny 2005
- 6 *Aproximació multiescala a la variabilitat de la turbulència i els seus efectes sobre l'estructura i la dinàmica de l'ecosistema costaner en la Mediterrània nord-occidental. Exposició del projecte VARITEC*
F. Peters, ICM, CMIMA-CSIC, Barcelona

- 13 *Finescale spatial pattern in plankton distributions: are thin layers of plankton ecologically important?*
Timothy J. Cowles, Universitat Estatal d'Oregon, EUA

Juliol 2005

- 8 *Progress in the development of biotechnology for sustainable aquaculture*
Edward M. Donaldson, Laboratori de Vancouver Oest, Departament de Pesca i Oceans, Vancouver, Canadà

Secció d'Ensenyament

Octubre 2004

- 20 *Som trenta mil gens. Només?*
Miquel Beato, CRG, Barcelona
Novembre 2004
- 16 *Sessió conjunta amb l'ACCC i la SCQ: «La notícia científica com a eina educativa en l'ensenyament secundari»*
- 24 *Retalla, enganxa i pinta. Introducció a les principals tècniques de manipulació del DNA*
Josep Clotet, Universitat Internacional de Catalunya (UIC), Sant Cugat del Vallès
5, 12, 19 i 26 de febrer de 2005
Pràctica matinal de biologia molecular i cel·lular

Abril 2005

- 20 *Lluitar contra els insectes al segle XXI*
Xavier Bellés, CSIC, Barcelona

Maig 2005

- 10 *Conferències per a ensenyants: «Sistema de conferències virtual»*
Medio siglo del origen de la vida: Historia del experimento de Miller
Antonio Lazcano, Facultat de Ciències, UAM, Mèxic
La expresión y el silencio en el lenguaje de los seres vivos
C. Mezquita, Facultat de Medicina, UB, Barcelona

Secció de Fisiologia Vegetal

Novembre 2004

- 12 *II Jornades de Fisiologia Vegetal*

Secció de Microbiologia

Novembre 2004

- 12-14 *15è Curs Avançat d'Ecologia Microbiana*
Direcció del curs: Ricard Guerrero, UB, Barcelona

Gener 2005

- 13 *Nous avenços en ecologia microbiana*
Amb la col·laboració de l'Institut de Ciències del Mar, CMIMA-CSIC, Barcelona
Coordinació: Ricard Guerrero i Carles Pedrós-Alió

Maig 2005

- 19 i 20 *RECAM 2005. Reunió Científica Anual de Microbiologia*

Secció de Neurobiologia Experimental

Novembre 2004

- 4 *Explorando la actividad eléctrica en la corteza cerebral: ritmos lentos, rápidos y procesamiento sensorial*

Marta Victòria Sánchez, Institut de Neurociències, UMH, CSIC, Alacant

- 17 *Utilització de les cèl·lules mare per a la malaltia neurodegenerativa de Huntington*

Josep M. Canals, Departament de Biologia Cel·lular i Anatomia Patològica, Facultat de Medicina, UB, Barcelona

Secció de Senyalització Cel·lular

i Metabolisme

Novembre 2004

- 8 *Interacciones moleculares de JAM (junction adhesion molecule)*

Ofelia Maria Martínez-Estrada

- 22 *Noves estratègies en la teràpia del càncer*

Marta Cascante, Departament de Bioquímica i Biologia Molecular, UB, Barcelona

- 23 *Jornada «Mecanismes de senyalització implicats en estrès i diferenciació cel·lular»*

Març 2005

- 14 *The nuclear envelope: formation of an essential barrier*

Peter Askjaer, IRB-PCB, Barcelona

- 2 *Teràpia gènica i cèl·lules mare*
Jordi Barquinero, Centre de Transfusió i Banc de Teixits, Hospital Vall d'Hebron, Barcelona

Maig 2005

- 19 *Acumulación de daño genético y epigenético en el cáncer gastrointestinal*

Manuel Perucho, Institut Burnham, La Jolla, Califòrnia, EUA

Juny 2005

- 6 *Lípids en la dieta i càncer de mama*

Eduard Escrich, Grup Multidisciplinari per a l'Estudi del Càncer de Mama, Departament de Biologia Cel·lular, Facultat de Medicina, UAB, Bellaterra

Juliol 2005

- 4 *Origen de los tumores neuroblásticos. Estudios en curso*

Jaume Mora, Departament d'ematologia i Oncologia, Hospital de Sant Joan de Déu, Barcelona

Secció de Virologia

Octubre 2004

- 25 *IV Jornada de Virologia*

Novembre 2004

- 12 *II Jornada Conjunta SCB-SCF*
Organització: Secció de Virologia i Societat Catalana de Filosofia

- 11 *Modulación de la actividad de quinioquinas por poxvirus y herpesvirus*

- Antoni Alcamí, Departament de Biologia Molecular i Cel·lular, CNB, CSIC, Madrid
- 24 *Aplicación de la técnica de microchips en el análisis estructural del RNA del virus de la diarrea bovina*
Isabel Leal, Hospital Vall d'Hebron i Centre d'Investigació en Sanitat Animal (CISA), Barcelona
- Desembre 2004
- 14 *Nuevas dianas terapéuticas contra el VIH: el colesterol y las Rho GTPasas*
Santos Manes, Departament d'Immunologia i Oncologia, CNB, Madrid
- 16 *Vigilancia virológica de la gripe*
Tomás Pumarola, Hospital Clínic i Provincial de Barcelona
- Març 2005
- 31 *Variabilidad genética del virus de la hepatitis A*
Juan Cristina, Facultat de Ciències, Universitat de la República, Montevideo, Uruguai
- Abril 2005
- 28 *Vacunación contra enfermedades producidas por priones: potenciación de la respuesta inmune inducida contra el prión tras la vacunación con DNA desnudos*
Natalia Fernández-Borges, Centre de Recerca en Sanitat Animal (CReSA), Barcelona
- Maig 2005
- 26 *Confronting malaria and AIDS in Mozambique*
Denise Nanche, Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer, Barcelona
- Juny 2005
- 30 *Host deadenylation-dependent mRNA decapping factors are required for a universal key step in the replication of positive-strand RNA viruses*
Isabel Alves Rodrigues, Departament de Microbiologia, UPF, Barcelona
- Secció d'Estudiants**
- Desembre 2004
- 2 i 3 *I Simposi Omnis Cellula*
- Març 2005
- 1 *Debats actuals sobre bioètica i ètica mèdica*
- 2 *Pierolapithecus catalaunicus i darrers descobriments sobre l'evolució dels hominoïdeus*
Salvador Moyà-Solà, Institut de Paleontologia Miquel Crusafont, Sabadell
- Maig 2005
- 5 i 6 *Jornades d'Història de la Ciència: «Les revolucions científiques»*
- Juliol 2005
- 7 i 8 *Curs d'art, ciència i tecnologia*
- 11-15 *Curs de comunicació científica*

Secció de Lleida

Desembre 2004

- 20 *Capacidad de células derivadas de médula ósea para regenerar el tejido cardíaco infartado. Estudios experimentales y experiencia clínica*

Francisco Fernández-Avilés, Institut de Ciències del Cor (ICICOR), Universitat de Valladolid

Febrer 2005

- 24 *De la replicación del DNA mitocondrial a la transición G1/S*

Pedro Echave, Laboratori MRC de Biologia Molecular i Cel·lular i Unitat de Biologia Cel·lular, Regne Unit

Març 2005

- 14 *Análisis de enfermedades complejas: la trombosis como modelo*
- José Manuel Soria, Unitat d'Hemostàsia i Trombosi, Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Barcelona

Abril 2005

- 11 *Estratègies d'estudi de la funció de les cèl·lules presentadores d'antígens en el desenvolupament de la diabetis de tipus 1*

Joan Verdaguer, Servei d'Immunologia, Hospital Universitari Germans Trias, Badalona

Secció de València

Març 2005

- 11 *Seminari del X Premi Europeu de Divulgació Científica «Estudi*

General»: «Màrtirs mortífers: biologia de l'altruisme letal»

Adolf Tobeña, Unitat de Psicologia Mèdica, Facultat de Medicina, UAB, Bellaterra

Maig 2005

- 17 *Conferència de presentació de la revista NAT: «Salvatges abans que sostenibles: ciència i ètica per al patrimoni natural»*

Cristian R. Altaba, biòleg, educador ambiental, col·laborador de la revista NAT, Laboratori de Sistemàtica Humana de la Universitat de les Illes Balears, Mallorca

Sessions conjuntes i del Consell Directiu

Octubre 2004

- 5 *Sessió en memòria de Ramon Margalef: «Una visió englobadora i polièdrica del naturalista i ecòleg Ramon Margalef»*

28-30 *17è Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*

Organització: Fundació Alsina i Bofill

Desembre 2004

- 2 *Sessió inaugural de la SCB: «RGR: un nou oncogen alterat als limfomes humans»*

Àngel Pellicer, Departament de Patologia, Universitat de Nova York

- 16 *Conferència sobre el Premi Nobel de Medicina 2004: «Mecanismes moleculars de la percepció olfactiva»*

- Enrique Claro Izaguirre, UAB,
Bellaterra
- Gener 2005
- 25 *Sessió conjunta SCB-SCQ: «Autoacoblament d'estructures moleculares»*
- Març 2005
- 9 *Població i clima a la Terra: generació i evolució d'estructures dissipatives*
(dins del programa de les jornades «L'aire i el medi» de l'IEC)
Xavier Rodó, ICREA, Barcelona
- 10 *Reunió anual de la Xarxa de Genòmica i Proteòmica*
Organització: Xarxa Catalana de Genòmica i Proteòmica i Secció de Biologia Molecular de la SCB
- 30 *Conferència del Premi Josep M. Sala-Trepat*
Joan Seoane, Hospital Vall d'Hebron, Barcelona
- Juny 2005
- 15 *Sessió conjunta SCB-ICHN: «Homenatge al doctor Margalef»*

Societat Catalana de Filosofia

Any de fundació: 1923

JUNTA DIRECTIVA

President: DÍDAC RAMÍREZ I SARRIÓ
Vicepresidents: SALVI TURRÓ I TOMÀS
IGNASI ROVIRÓ ALEMANY
Secretari: XAVIER IBÁÑEZ I PUIG
Tresorer: ANDREU GRAU I ARAU
Vocals: ANTONI BOSCH I VECIANA
FRANCESC FORTUNY BONET (†)
MANUEL GARCÍA CARPINTERO
VÍCTOR GÓMEZ PIN
CARME MERCHÁN CANTOS
JOSEP MONSERRAT MOLAS
FRANCESC PEREÑA BLASI
JOSEP M. PORTA I FABREGAT
JOAN MANUEL DEL POZO ALVÁREZ
ANTONI PREVOSTI I MONCLÚS
MARIA RAMON CUBELLS
MARIONA SANFELIU I SALVÀ
MANUEL SATUÉ I SILLUÉ
MERCÈ SOLÉ FERRATER
Membre d'honor: JORDI SALES I CODERCH
Delegat de l'IEC: PERE LLUÍS FONT
Nombre de socis: 171

Àrees de treball i responsables

Relacions institucionals: Dídac Ramírez i Sarrió, Salvi Turró i Tomàs i Ignasi Roviró Alemany.

Comunicació i Publicacions: Josep

Monserrat Molas i Mariona Sanfeliu i Salvà.

Recerca: Josep Monserrat Molas, Antoni Bosch i Veciana, Manuel García Carpintero.

Relacions amb els IES: Carme Merchán Cantos i Mercè Solé Ferraté.

Relacions Interdisciplinàries: Carme Merchán Cantos, Manuel Satué i Sillué i Mercè Solé Ferraté.

Relacions Internacionals: Andreu Grau i Arau i Francesc Pereña Blasi.

Relacions amb les universitats: Víctor Gómez Pin (Universitat Autònoma de Barcelona, UAB), Antoni Prevosti i Monclús (Universitat de Barcelona, UB), Josep M. Porta i Fabregat (Universitat de Lleida, UdL), Joan Manuel del Pozo Álvarez (Universitat de Girona, UdG), Maria Ramon Cubells (Universitat Rovira i Virgili, URV).

Activitats generals

Durant el mes d'octubre de 2004, la Societat Catalana de Filosofia (SCF) va trametre la *Declaració de la Societat Catalana de Filosofia* sobre el paper de la filosofia en el nou marc de Bolonya a diferents instàncies, entre les quals figurava el president de l'IEC, els consellers d'Universitats i d'Educació, el conseller en cap, rectors i degans de les facultats de filosofia de les universitats de Catalunya, País Valencià i Perpinyà, i el president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials i delegat de l'IEC a la Societat. La Declaració es pot consultar en l'apartat «Comunicacions» de la pàgina web de la Societat (<http://www.iecat.net/ins-titucio/societats/SCFfilosofia/>).

Els dies 7 i 8 d'octubre de 2004,

la Societat Catalana de Filosofia va participar en l'organització dels Col·loquis de Vic, els quals, de periodicitat anual, són una trobada entre els professionals de les humanitats i altres especialistes per a aprofundir en un tema comú. Aquest novè curs fou dedicat a la salut, seguint la tendència d'intentar apropar el món de la filosofia als problemes més immediats de la societat, la qual cosa han valorat molt positivament les institucions que donen suport al Col·loquis. El primer dia va tenir lloc l'obertura dels Col·loquis, que va ser a càrrec de Ramon Valls Plana, professor de l'Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona, sobre «Bioètica i salut», i la presentació del llibre de les actes dels Col·loquis de Vic del 2003, *La Natura* (Col·loquis de Vic; 8). Dins del primer àmbit, Lluís Duch, monjo de Montserrat i professor d'antropologia de la religió de la Universitat Autònoma de Barcelona, dissertà sobre «Salut i filosofia». El següent el col·loqui i altres comunicacions. El segon dia, l'ocupà el segon àmbit, sobre «Salut, ciències i art», amb ponències d'Anna Bonafont i Castillo, de la Universitat de Vic; Núria Cuxart i Ainaud, del Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona, i Àngels Vives i Belmonte, de la Fundació del Congrés Català de Salut Mental, les quals foren seguides pel col·loqui i altres comunicacions. A continuació, Antoni Bayés de Luna, de l'Hospital de Sant Pau, féu la lliçó «La importància de la re-

cerca per a la salut». I finalment, el tercer àmbit, sobre «La salut en l'àmbit professional», comprengué la taula rodona «La sostenibilitat de la salut», amb representants de l'Administració (Medi Ambient), del sector empresarial i de l'associatiu, moderada per Jaume Mas Rosselló, professor del Departament de Psicologia de la Universitat de les Illes Balears.

El 12 de novembre de 2004, dins la Setmana de la Ciència, la SCF organitzà, conjuntament amb la Societat Catalana de Biologia, la II Jornada de Filosofia i Biologia: «Fer i pensar la biologia després de Monod. Balanç i nous reptes». El programa va incloure les comunicacions següents:

— «Context i temes de la filosofia de la biologia», a càrrec de Miquel Montserrat, de la SCF.

— «L'origen de la vida», a càrrec d'Esteban Domingo Solans, director del Centre de Biologia Molecular del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).

— «Els gens i la seva regulació», a càrrec de Roser González Duarte, del Departament de Genètica de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

— «L'evolució en els organismes superiors», a càrrec de Jordi Garcia Fernández, del Departament de Genètica de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

— «L'evolucionisme avui», a càr-

rec de Magí Cadevall Soler, de l'Àrea de Lògica i de Filosofia de la Ciència de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— «Epistemologia de la biologia», a càrrec d'Eloy Juan M. Rada García, del Departament de Lògica, Història i Filosofia de Ciència de la Universitat Nacional d'Educació a Distància.

— «Relacions entre filosofia i biologia: naturalesa, societat, individu», a càrrec de Josep Sanmartin Esplugues, del Departament de Lògica i Filosofia de la Ciència de la Universitat de València.

— «Bases biològiques de la consciència humana», a càrrec de Cristóbal Gastó Ferrer, de l'Institut d'Investigació Biomèdica Agustí Pi i Sunyer (IDIBAPS) i l'Institut Clínic de Psiquiatria i Psicologia de l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona.

— «Què és l'home?», a càrrec de Josep M. Esquirol Calaf, del Departament de Filosofia Teorètica i Pràctica de la Universitat de Barcelona.

— «Ciència i bioètica», a càrrec de Pere Puigdomènech i Rosell, director de l'Institut de Biologia Molecular de Barcelona.

— «Bioètica des d'un punt de vista filosòfic», a càrrec de Ramon Valls Plana, de l'Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona.

El 14 de febrer de 2005, dins les jornades «L'aire i el medi», «L'aire en la Grècia clàssica», a càrrec d'Antoni Bosch i Veciana, de la Universitat Ramon Llull.

El 29 de novembre de 2004 tingué lloc l'Assemblea General ordinària i la lliçó inaugural del curs 2004-2005, amb la conferència «Jean-Paul, 1980», que va ser a càrrec d'Ignasi Roviró, vicepresident de la SCF. En aquesta sessió, a proposta de Francesc Pereña, la Junta va acordar nomenar el professor Ulises Moulines soci honorari de la Societat.

El 18 d'abril de 2005, tingué lloc la presentació del llibre de Francesc Canals, *Tomás de Aquino, un pensamiento siempre actual y renovado*, a càrrec d'Antoni Prevosti, de la SCF.

Els dies 19 i 20 de maig de 2005, va tenir lloc a l'IEC la sessió de treball, organitzada conjuntament amb l'Institut de Dret i Tecnologia i l'Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial (CSIC), «A Round Table on Virtual Institutions. The Confluence of Legal and Multi-Agent System Perspectives».

Activitats de les seccions

Secció de Filosofia Antiga

La Secció s'encarregà de la preparació i realització de la I Jornada sobre Plató i el Platonisme (27 de novembre de 2004), que fou coordinada per Antoni Bosch i Veciana. La Jornada tenia com a títol «La filosofia platònica com a diàleg i com a manera de viure», i hi intervingueren Josep Monserrat Molas, Jordi Sales i Coderch i Antoni Bosch i Veciana.

La Secció participà en el cicle de

conferències «L'aire i el medi» amb una conferència d'Antoni Bosch i Veciana sobre «Aires de la Grècia clàssica».

La resta del curs es dedicà a la preparació de l'obra *Philosophy and Dialogue*, una obra de col·laboració de membres de la Secció amb platonistes francesos, italians, canadencs i estatunidencs. Aquesta obra serà motiu de treball, també, en el proper curs, en el qual veurà la llum en l'editorial Barcelonesa d'Edicions.

Secció de Filosofia Medieval

— 4 de novembre de 2004. Presentació del llibre *Metafísica de cercanías*, a càrrec de Miguel Candel Sanmartín, director del Departament d'Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura de la Universitat de Barcelona.

— 3 de febrer de 2005. «El Sàbat en el cristianisme: fonts medievals», a càrrec de Mario Saban, secretari executiu de la Federació de Comunitats Jueves d'Espanya, professor dels orígens jueus del cristianisme en el Centre d'Estudis Pastorals (CEP) de Barcelona i professor de pensament hebreu a la Universitat de Lleida.

— 3 de març de 2005. «Lèxic i concordances del *Liber de causis*», a càrrec de Paloma Llorente Megías.

— 7 d'abril de 2005. «El concepte d'amor en Sant Agustí segons Hannah Arendt», a càrrec de Francisco Tauste Alcocer.

— 6 de maig de 2005. «L'actualitat del pensament dels pares de l'Església», a càrrec d'Héctor Daniel Dei, director de l'Institut d'Investigacions de la Facultat de Filosofia, Ciències de l'Educació i Humanitats de la Universitat de Morón (Argentina).

— 2 de juny de 2005. «Déu com a funció simbòlica en Otlloh de Sant Emerand», a càrrec de Susana B. Violante, de la Universitat Nacional de Mar del Plata (Argentina).

— 2 de juny de 2005. «Vida i obra de Ramon Llull», a càrrec d'Ignasi Roviró Alemany.

Secció de Filosofia Moderna

Seguint el model dels Col·loquis de Vic, la Secció s'ha dedicat a preparar i organitzar les I Jornades de Filosofia Moderna a Lleida o I Jornades Lleidatanes de Filosofia Moderna. Cultura i Progrés, previstes per al dia 5 de novembre de 2005.

Secció de Filosofia Contemporània

GRUP D'ESTUDIS FENOMENOLÒGICS

El Grup d'Estudis Fenomenològics ha acabat l'anàlisi de les *Investigacions lògiques* de Husserl (amb l'anàlisi i discussió de la VI i última investigació) en les sessions ordinàries, que se celebren els divendres, cada tres setmanes.

24 i 25 de febrer de 2005. Curs Fenomenologia de la religió a Heidegger i a Scheler, a càrrec de Holger Zabo-

rowski, de Friburg. Aquest curs va tenir lloc a la Sala Font i Quer de l'Institut d'Estudis Catalans.

29 i 31 de març de 2005. Curs de sis hores Introducció a la fenomenologia transcendental, impartit per Dieter Lohmar, director del Husserl-Archiv de Colònia (Alemanya), coeditor de *Husserliana* i un dels principals experts mundials en la filosofia de Husserl, a la Sala Font i Quer de l'Institut d'Estudis Catalans.

Participació de Joan Gonzàlez Guardiola com a representant del Grup en el II Congrés de la Organization of Phenomenological Organizations (OPO) (16-20 d'agost de 2005, Lima), de la qual aquest grup forma part des de la seva fundació (Praga, 2002).

GRUP D'ESTUDIS SARTREANS

Lliçó inaugural del curs 2004-2005 de la SCF: «Jean Paul, 1980», a càrrec d'Ignasi Roviró Alemany.

Assistència per part d'Ignasi Roviró Alemany al Congrés Internacional sobre J. P. Sartre: «Sartre après Sartre», celebrat els dies 14-16 d'abril de 2005 a la Universitat de Roma III.

Com és pràctica habitual del grup, durant el curs s'ha triat una obra i se n'han seleccionat les parts més significatives. En les sessions de treball s'enceta el debat a l'entorn d'una exposició detallada i es relaciona amb les parts ja comentades.

GRUP DE FILOSOFIA ANALÍTICA

El Grup de Filosofia Analítica ha organitzat les activitats següents:

— El 24 de novembre de 2004, la conferència «Speech acts, pornography and context», a càrrec de Jennifer Saul, de la Universitat de Sheffield, Regne Unit.

— El 26 de gener de 2005, la conferència «Category mistakes revisited», a càrrec de José Miguel Sagüillo Fernández-Vega, del Departament de Lògica i Filosofia Moral de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Santiago de Compostel·la.

— Del 24 de novembre de 2004 a l'11 de maig de 2005, el seminari «Deu problemes de filosofia contemporània». La Direcció General d'Ordenació Educativa ha reconegut el seminari com a «activitat de formació permanent» per als professors de secundària, amb els efectes administratius de les activitats incloses en el Pla de Formació Permanent del Departament d'Educació:

— 24 de novembre de 2004. «Ments i màquines», José Daniel Quesada Casajuana, del Departament de Filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— 1 de desembre de 2004. «Habermas i l'ètica del discurs», Cristina Lafont, del Departament de Filosofia de la Universitat de Northwestern (Chicago, EUA).

— 12 de gener de 2005. «Consciència», Antonio Fuentes Martínez, de l'IES La Ribera, Montcada i Reixac.

— 26 de gener de 2005. «La sort moral», Josep Corbí Fernández de Ibarra, del Departament de Metafísica i Teoria del Coneixement de la Facultat de Filosofia de la Universitat de València.

— 2 de febrer de 2005. «Relativisme i veritat», Max Kölbel, del Departament de Filosofia de la Universitat de Birmingham.

— 23 de febrer de 2005. «Chomsky i l'innatisme lingüístic», Louise McNally, professora de traducció i filologia de la Universitat Pompeu Fabra.

— 2 de març de 2005. «Feminisme», Genoveva Martí Campillo, del Departament de Lògica, Història i Filosofia de la Ciència del Centre Geografia i Història / Filosofia de la Universitat de Barcelona.

— 27 d'abril de 2005. «Wittgenstein i les regles del llenguatge», Luis Roldo, de la Universitat de Barcelona.

— 11 de maig de 2005. «Teories sobre les emocions», José Chaves, de la Universitat de Barcelona.

GRUP PERSONALISTA

El Grup Personalista ha dut a terme la lectura i l'anàlisi de l'obra *Le personalisme* d'Emmanuel Mounier en diferents sessions de treball.

Secció de Filosofia Pràctica

— Octubre de 2004 - maig de 2005. Curs seminari «Hannah Arendt, una filòsofa del segle xx». Dotze sessions a càrrec, res-

pectivament, de Montserrat Palou Díez, Carlos Fernández Liria, Sara Estrada, Manuel Satué Sillué, Pilar Fibla Ribera, Matilde Adarve de Lara, Jordi Alsina Gar-saball, Jordi Beltran del Rey, Teresa Ple-guezuelos, Francisco Tauste, Wenceslao Carrillo i Fèlix Rabal.

— Durant tots els dimarts dels mesos de febrer a maig de 2005 es féu el curs Qüestions sobre ètica i política. El curs anava adreçat a professors de segon cicle d'ESO i batxillerat, i tenia els objectius següents: 1. Encetar una reflexió sobre la insuficiència d'alguns conceptes usuals en la teoria eticopolítica i la necessitat de superar-los (existència d'un codi ètic invariable, possibilitat política de resoldre els conflictes d'interessos, la contraposició entre «natural» i «adquirit», entre altres). 2. Discutir i avaluar el caràcter paradigmàtic de la bioètica actual per tal d'ampliar el coneixement de fenòmens socials especialment resistents a les solucions polítiques (migracions, guerres, terrorisme). 3. Revisar la fermesa i fecunditat d'alguns conceptes crossa en els quals ens recolzem en els moments de crisi (*pluralisme, democràcia, drets humans*). 4. Repensar la relació entre teoria i praxi per comprendre com apareixen les formes de nou equilibri.

— 6 de juny de 2005. Conferència de clausura del curs 2004-2005: «El pensament de Hanna Arendt i la tradició filosòfica», a càrrec de Josefina Birulés i Bertrán.

Secció de Filosofia Catalana

La Secció ha orientat els esforços a establir un domini que permetrà acoblar esforços per a la investigació i recuperació del nostre llegat intel·lectual. Amb l'objectiu de generar una xarxa virtual d'intercanvi de coneixements i aconseguir dotar els membres de la xarxa de nous instruments de comunicació i de treball aprofitant les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies, la tasca realitzada ha estat:

— La realització, creació i manteniment de la publicació digital *Revista d'Història del Pensament i la Filosofia a Catalunya*, germen de la futura pàgina web de la xarxa temàtica, a càrrec de Mariona Sanfeliu. L'adreça temporal és: <http://www.iecat.net/institucio/societats/SCFilosofia/revista/index.html>.

— La redacció del projecte *Philosophy and Catalan Intellectual History* (PHCIH), a càrrec de l'investigador de nova incorporació Honorat Jaume Font. Les tasques d'aquesta redacció han consistit en la selecció i la recopilació de la informació necessària per al desenvolupament del projecte.

— El disseny i desenvolupament tecnològic de la pàgina web de la xarxa temàtica (i de les associades al projecte PHICH) i la revista digital, a càrrec del senyor Honorat Jaume. Aquesta tasca fa referència a la conceptualització, disseny i desenvolupament tecnològic de noves webs per a la difusió de la filosofia cata-

lana, les adreces temporals de les quals són les següents:

- <http://www.timeu.net/>

xarxatemàtica.htm

Web de la xarxa temàtica «Història intel·lectual de la filosofia catalana», amb l'objectiu d'establir uns protocols que permetin la comunicació fluïda i continuada entre tots els membres de la comunitat de treball.

- <http://www.timeu.net/phcih.htm>

Web del projecte *Philosophy and Catalan Intellectual History*, amb l'objectiu de dissenyar i implementar un lloc web que permeti explicar el projecte i que reuneixi els recursos humans de què disposa el projecte, això és, els editors i els col·laboradors. A més, permet una descripció detallada dels pensadors i dels filòsofs que fan part del contingut del projecte. Té una clara vocació de projecció internacional.

- <http://www.timeu.net/>

filosofiacatalana.htm

Web de la revista *Filosofia Catalana* (en el moment de redactar aquesta memòria, en període de proves), amb l'objectiu d'implementar una publicació pe-

riòdica reforçada per un sistema de cerca que funciona con un arxiu d'articles, o base de dades, amb vocació d'augmentar amb el temps. La revista té per finalitat publicar els resultats del treball dels diferents grups, així com també aportacions individuals. Els textos aniran conformant el cos de bibliografia especialitzada, a la qual un iniciat en la matèria podrà accedir sense haver d'esmerçar esforços inútils.

Publicacions

Anuari de la Societat Catalana de Filosofia, núm. 15 (2003). 209 p.

BOADA, Ignasi. *El treball de Hegel durant el període de Frankfurt (1797-1800)*.

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Filosofia, 2004. [Extret de l'Anuari de la Societat Catalana de Filosofia, núm. 14]

Després de molts anys de lluitar-hi, el català està representat al *Repertoire Bibliographique de Louvain* i al *Philosopher's Index*, tal vegada els dos millors repertoris bibliogràfics en filosofia, juntament amb l'*Anuari* i la revista *Comprendre*.

Societat Catalana de Física

Any de fundació: 1986*

JUNTA DIRECTIVA

President: JOSEP M. PONS I RÀFOLS
Vicepresidenta: NÚRIA FERRER I ANGLADA
Secretari: AGUSTÍ POCH I PARÉS
Tresorer: IGNASI JUVELLS I PRADES
Vocals: JORDI ANDREU I BATALLÉ
ALBERT BRAMON I PLANAS
JOSEP CALDERER I CARDONA
JAUME ESTEVE I TINTÓ
FRANCESC GACIA I ESCAPA
ANTONI GIRÓ I ROCA
IGNASI LABASTIDA I JUAN
JOSEP LLOSA I CARRASCO
XAVIER MAGRANS I FONTRODONA
JOAN A. PADRÓ I CÀRDENAS
FRANCESC PI I VILA
ROSER PINTÓ I CASULLERAS
ANTONI ROCA I ROSELL
FRANCESC SALVAT I GAVALDÀ
SANTIAGO SURIÑACH I CORNET
RAMON VILASECA I ALAVEDRA

Delegat: DAVID JOU I MIRABENT

Nombre de socis: 407

* Anteriorment, aquesta societat filial era una secció de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, fundada el 1932.

Any Mundial de la Física 2005

El darrer trimestre de 2004 la Societat Catalana de Física (SCF) va promoure la constitució de la Comissió per a l'Any Mundial de la Física a Catalunya. L'han format la Societat Catalana de Física i la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, filials de l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i la Universitat Politècnica de Catalunya, CosmoCaixa, el Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació, i l'Associació de Professores i Professors de Física i Química de Catalunya.

Les principals activitats realitzades per la SCF que han comptat amb la participació d'aquesta Societat són les següents:

— Dintre de la Comissió per a l'Any Mundial de la Física a Catalunya, ha col·laborat en la creació de la pàgina web <http://www.amf2005.org>, que ha informat sobre les activitats que es desenvolupaven a Catalunya relacionades amb l'Any de la Física. Igualment, com a membre de la Comissió, ha organitzat l'acte «La Física a Catalunya», que va tenir lloc el dia 27 d'abril de 2005 al Parlament de Catalunya. La transcripció de les sessions d'aquella jornada es pot trobar a la pàgina web esmentada.

— Ha organitzat una campanya amb Transports Metropolitans de Barce-

lona, que consistí en la instal·lació de cartells (de quatre models diferents) referents a fets de la física, com el Big Bang, l'anomenada *paradoxa dels bessons* en relativitat espacial, la descomposició espectral de la llum en l'arc de Sant Martí, i la determinació per Cavendish de la massa de la Terra. Actualment, la SCF està fent una edició d'aquests cartells per trametre-la, juntament amb d'altres que ara s'estan preparant, als centres de secundària.

— Ha participat en la producció de l'obra de teatre *Els físics*, de Friedrich Dürrenmatt, que es farà del 13 de setembre al 9 d'octubre de 2005 al teatre Tantarantana.

— Ha fet una edició extra de la *Revista de Física*, dedicada a Einstein.

— Ha publicat el llibre *1905: El jove Einstein en català*, que inclou quatre articles d'Einstein, en versió original, i la traducció catalana corresponent, a més d'estudis introductoris de cada un dels articles essencials d'Einstein del 1905.

— Ha organitzat, conjuntament amb la Societat Catalana de Matemàtiques, una jornada sobre física i matemàtiques, celebrada a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans el 3 de juny.

— Ha participat en la preparació de l'exposició «La màgia dels superconductors», que es farà al Palau Moja, a Barcelona, del 5 a l'11 de novembre de 2005. L'exposició també es farà a Tarragona, Ripoll, Cerdanyola, Lleida i Terrassa.

— Ha participat en l'exposició

«Física de l'estètica», que recorre diverses poblacions, com Girona, Santa Coloma de Farners, Vilanova i la Geltrú, l'Hospitalet, Barcelona, Tarragona, el Vendrell, Mollerusa, Tàrraga.

— Ha participat en l'elaboració de les jornades «Física de l'estètica», previstes a l'edifici de la Pedrera (Barcelona), els dies 6 i 7 de setembre de 2005.

— Ha promogut la difusió del llibre *Petita història d'Albert Einstein*, escrit per Antoni Roca, membre de la SCF, i il·lustrat per Pilarin Bayés.

— Ha repetit l'experiència de les esferes de Magdeburg a Terrassa, Tarragona, Manresa, i és previst de fer-la a més llocs.

— Ha col·laborat en l'elaboració de la *materclass* «Hands on particle physics», coordinada pel CERN (European Particle Physics Outreach Group) i destinada a alumnes de batxillerat.

— Ha col·laborat en les activitats que s'han dut a terme als centres de secundària, com l'experiència d'Eratòstene de la mesura del radi de la Terra (23 centres i 674 alumnes inscrits) i una experiència per a la determinació de la constant de Planck (55 centres i 827 alumnes inscrits).

— Ha participat també en el comitè organitzador de les activitats dutes a terme a CosmoCaixa per a aquesta ocasió.

— Ha organitzat, juntament amb la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, el cicle de conferèn-

cies «Homenatge a Einstein», realitzat a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans els dies 9 i 11 de març de 2005.

— Com a material de difusió, ha editat cartells, tríptics, i uns magnets amb el lema adoptat per a l'Any de la Física «La física és a la base de tot».

— Ha convocat, expressament per a aquest any, un premi de narrativa vinculada a la física, que es concedirà el 16 de desembre de 2005.

XX Trobades Científiques

de la Mediterrània: «Fotònica: ciència i tecnologia de la llum»

Maó, del 26 al 28 de setembre de 2004. Les Trobades Científiques de la Mediterrània, que organitzen cada any la Societat Catalana de Física i la Secció de Ciència i Tècnica de l'Institut Menorquí d'Estudis amb el suport de diverses institucions acadèmiques del seu àmbit lingüístic, tenen com a objectiu principal proveir un marc adequat a l'intercanvi d'experiències i de coneixements sobre un tema actual de recerca. A més de constituir un fòrum científic, contribueixen a facilitar la relació i la comunicació entre els científics i els tecnòlegs de l'entorn més proper.

El comitè executiu organitzador de les Trobades va estar format per Ramon Corbalán (Universitat Autònoma de Barcelona, UAB) i Lluís Torner (Universitat Politècnica de Catalunya, UPC, i Institut de Ciències Fotòniques, ICFO).

Les institucions i els membres que van participar en el comitè científic són: la UPC-ICFO, Lluís Torner; la UAB, Ramon Corbalán; la Universitat de Barcelona (UB), Artur Carnicer; la UPC, Ramon Vilaseca; la Universitat de les Illes Balears (UIB), Maxi San Miguel; la Universitat Rovira i Virgili (URV), Francesc Díaz; la Universitat de València (UV), Miguel Andrés; la Universitat Politècnica de València (UPV), Javier Martí; la Universitat Jaume I (UJI), Vicent Climent; la Universitat d'Alacant (UA), Immaculada Pascual, i el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), Francisco Mesguer.

Programa

Diumenge, 26 de setembre de 2004

— «The European Space for Higher Education: A Catalan Perspective», a càrrec de Ramon Vilaseca i Alavedra, director general d'Universitats, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), Generalitat de Catalunya.

Dilluns, 27 de setembre de 2004

— «Colloidal crystals as photonic crystals», a càrrec de Francisco Mesguer, Centro Tecnológico de Ondas, CSIC, i UPV.

— «Optical fibre components based on Bragg gratings and microstructured fibres», a càrrec de Miguel V. Andrés, UV.

— «Laser radar techniques for remote sensing of the atmosphere», a càrrec d'Adolf Comerón, UPC.

— «Optical parametric oscillators: Fundamentals and applications», a càrrec de Majid Ebrahim-Zadeh, ICFO.

Dimarts, 28 de setembre de 2004

— «Ultrashort laser fields: Fundamentals and applications», a càrrec de Luis Roso, Universitat de Salamanca.

— «Quantum computing with optical microtraps», a càrrec de Jordi Mompert, UAB.

— «New laser materials: Fabrication and characterization», a càrrec de Francesc Díaz, URV.

— «Optical communications with synchronized chaotic lasers», a càrrec de Pere Colet, Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (IMEDEA), CSIC i UIB.

Un dels objectius d'aquesta Trobada, que es va assolir plenament, va ser reunir a Maó un gran nombre d'estudiants de doctorat i investigadors joves en el camp de la fòtonica, que a més d'assistir a les conferències tutorialis en els diferents àmbits d'aquest camp van tenir la possibilitat d'exposar els continguts de les seves investigacions davant un públic d'experts, en una sessió de pòsters, visibles per als assistents des de l'inici de la Trobada.

Olimpíada de Física

Des de l'any 1996 la Societat Catalana de Física organitza la fase catalana de l'O-

limpiada Internacional de Física (<http://www.scf-iec.org>). L'objectiu és realitzar un procés de selecció entre els estudiants d'ensenyament secundari (2n de batxillerat) amb bones aptituds per a la comprensió de la física. Cada any, els estudiants seleccionats representen el conjunt de districtes universitaris catalans en la fase espanyola d'aquesta Olimpíada. Amb la voluntat d'estalviar desplaçaments, s'ha optat, des de l'any 2000, per efectuar les proves de selecció a Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Les proves de selecció es van celebrar el dia 4 de febrer de 2005 simultàniament a la Facultat de Física de la Universitat de Barcelona, a l'Escola Politècnica Superior de Lleida, a la Facultat de Química de la Universitat de Tarragona i a la Facultat de Ciències de la Universitat de Girona. En total s'hi van presentar cent quinze estudiants de més de cinquanta centres d'ensenyament secundari de tot Catalunya. Després d'una acurada revisió de les proves, la Comissió va seleccionar, per a la fase final, dotze estudiants com a representants de les universitats catalanes.

Els estudiants van rebre de mans del president de la Societat Catalana de Física, en un acte públic celebrat el dia 25 de febrer de 2005, a la seu de l'IEC, el diploma acreditatiu de la seva selecció i també un petit obsequi consistent en un lot de llibres de física, que serviran per a ajudar a complementar la formació d'a-

quests estudiants en el seu futur ensenyament universitari.

La fase espanyola se celebrà a la Universitat d'Almeria de l'1 al 4 d'abril de 2005. L'actuació dels estudiants catalans va ser notable, i aconseguí una medalla d'or, tres medalles d'argent, tres medalles de bronze i tres mencions d'honor.

És digne d'esment el bon ambient entre tots els estudiants que es van desplaçar a Almeria, els quals valoraren molt positivament les experiències viscudes, que serviran per a fomentar encara més el seu interès envers la física.

Medalla d'or:

— Miquel Teixidi Roman

Medalla d'argent:

— Marcel Tejedor Banyeres

— Albert Sierra Noguera

— Jordi Noguera Alcocer

Medalla de bronze:

— Esteve Sabà Martínez

— Enric Lafuente Hernández

— Sergi Oller Moreno

Menció d'honor:

— Eudald Pujol Buxi

— Juan Gonzalez Fraile

— Pol Velasco Planes

La fase internacional es va celebrar a Salamanca entre els dies 3 i 12 de juliol de 2005.

Activitats científiques

Cicle de conferències «Física oberta»

El divendres 5 de novembre de 2004, a la Sala Prat de la Riba de la seu de l'IEC,

La SCF va fer la conferència inaugural del curs 2004-2005, conjuntament amb un acte de commemoració del cinquantenari del Centre Europeu per a la Recerca Nuclear (CERN). Prèviament a la conferència inaugural va haver-hi els parlaments següents:

— «13 anys de l'Institut de Física d'Altes Energies», a càrrec d'Enrique Fernández, director de l'Institut de Física d'Altes Energies (IFAE).

— «Els experiments al futur Large Hadron Collider (LHC) del CERN», a càrrec de Lluís Garrido, catedràtic de Física Teòrica de la Universitat de Barcelona.

La conferència inaugural fou «50 years of theoretical physics at CERN», i la impartí Gabriele Veneziano, de la divisió teòrica del CERN.

La resta de conferències del cicle foren:

— «Energia solar fotovoltaica», a càrrec de Jordi Andreu Batallé, del Departament de Física Aplicada i Òptica de la Universitat de Barcelona. Dijous, 24 de febrer de 2005, sala de graus de la Facultat de Física de la Universitat de Barcelona.

— «La física en l'origen i el futur de la biologia molecular», a càrrec de Pere Puigdomènech Rosell, del Laboratori de Genètica Molecular Vegetal, del CSIC - Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA), i de l'Institut de Biologia Molecular de Barcelona (IBMB) -

CSIC. Dimarts, 8 de març de 2005, sala de graus de la Facultat de Física de la Universitat de Barcelona.

— «The Quantum Computer: Dream and Reality», a càrrec de Rainer Blatt, de l'Institut de Física Experimental de la Universitat d'Innsbruck, i de l'Institute for Quantum Optics and Quantum Information de l'Austrian Academy of Science. Dilluns, 11 d'abril de 2005, Sala Prat de la Riba de la seu de l'IEC.

— «La cristallització de la termodinàmica fenomenològica de R. J. Clausius», a càrrec d'Ulisses Moulines, director de l'Institut de Filosofia, Lògica i Teoria de la Ciència de la Universitat de Munic. Dijous, 5 de maig de 2005, sala de graus de la Facultat de Física de la Universitat de Barcelona.

*Cicle de conferències sobre
«Els premis Nobel de l'any 2004»*

Organitzat per la Secretaria Científica de l'Institut d'Estudis Catalans. Tingué lloc el dimecres, 15 de desembre de 2004, a la seu de l'IEC.

El Premi Nobel de Física de l'any 2005 fou concedit a David J. Gross, H. David Politzer i Frank Wilcec pel descobriment de la llibertat asimptòtica dins la teoria de la interacció forta. Aquest premi donà lloc a la conferència «De l'esclavitud a la llibertat gràcies a una derivada», a càrrec de Santiago Peris, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Cicle de conferències sobre

«L'aire i el medi»

Organitzat per la Secretaria Científica de l'Institut d'Estudis Catalans. Tingué lloc el dilluns, 21 de febrer de 2005, i el dimecres, 2 de març de 2005, a la seu de l'IEC.

— «És una ciència exacta, la meteorologia?», a càrrec de Bernat Codina Sánchez, del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la Universitat de Barcelona.

— «Podem veure el canvi del clima?», a càrrec de Josep Enric Llebot Rabagliati, del Departament de Física de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Cicle de conferències «Homenatge a Einstein», amb motiu de l'Any Mundial de la Física

Organitzat conjuntament amb la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica.

Aquest cicle de conferències es va fer a la Sala Prat de la Riba de la seu de l'Institut d'Estudis Catalans.

Dimecres, 9 de març de 2005

— «Einstein i la premsa: construcció i usos d'una icona científica contemporània», a càrrec de Xavier Roqué, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— «Einstein a Barcelona el 1923: ciència i democràcia», a càrrec d'Antoni Roca i Rosell, de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Divendres, 11 de març de 2005

— «Relativitat i concepció del món», a càrrec de Josep Manel Parra, de la Universitat de Barcelona.

— «Mecànica quàntica i concepció del món», a càrrec d'Albert Bramon, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Participació a la Universitat Catalana d'Estiu

La Societat Catalana de Física organitza la programació de l'àrea de ciència i tecnologia de la Universitat Catalana d'Estiu. Tenint en compte que l'any 2005 fou declarat l'Any Mundial de la Física amb motiu de la publicació dels articles fonamentals d'Einstein, el tema escollit ha estat: *Relativitat i els altres treballs d'Einstein del 1905*, amb un total de quinze hores lectives (del 22 al 26 d'agost de 2005). Coordinadora: Núria Ferrer, de la Universitat Politècnica de Catalunya.

— «Relativitat per a principiants: espai-temps, paradoxes i $E = mc^2$ », a càrrec d'Albert Bramon, del Departament de Física de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— «E-1 - El jove Einstein: aspectes biogràfics», a càrrec d'Emma Sallent, del Departament de Física Fonamental de la Universitat de Barcelona.

— «E-2 - Einstein a Barcelona el 1923: ciència, amabilitat i calidesa», a càrrec d'Emma Sallent, del Departament

de Física Fonamental de la Universitat de Barcelona.

— «E-3 - Molècules: les enigmàtiques danses brownianes», a càrrec d'Emma Sallent, del Departament de Física Fonamental de la Universitat de Barcelona.

— «Relativitat general: podem veure com la gravetat corba l'espai!», a càrrec d'Alberto Lobo, de l'Institut d'Estudis Espacials de Catalunya (CSIC).

— «Ones o partícules? L'efecte fotoelèctric, interpretació d'Einstein del 1905», a càrrec de Núria Ferrer, del Departament de Física Aplicada de la Universitat Politècnica de Catalunya.

— «Una aplicació real de la relativitat: GPS, cal realment fer les diferents correccions relativistes?», a càrrec de Víctor Grau, del Departament d'Estructura i Constituents de la Matèria de la Universitat de Barcelona.

Premis

Premi Jordi Porta i Jué per a estudiants
Premi instituit l'any 1962 i ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre física. Aquest curs es convocà per quaranta-dosena vegada. La ponència, formada per Albert Bramon i Planas, Iouri Koubychine i Francesc Salvat i Galvà, va acordar per unanimitat atorgar el Premi Jordi Porta i Jué de la Societat Catalana de Física a Zeus Martí Díaz, pel treball *Millores en el disseny magnètic en dues dimensions d'imants convencionals*

per a sincrotrons. La dotació del premi és de mil euros (1.000 €) i es poden concedir fins a dos accèssits. També va atorgar tres accèssits als treballs (per ordre alfabètic dels autors): *Sistema experimental de caracterització d'un modulador ferroelèctric per mètodes el·lipsomètrics*, de Jordi Andilla i Salla; *Cavendish i la mesura de G*, d'Oriol Arteaga Barriol, i *Tècniques d'unitarització quiral en l'estudi de la interacció mesó-barió: el pentaquark Θ^+* , d'Arnau Rios Huguet.

El premi es lliurà durant l'acte d'entrega de premis de l'IEC el 22 d'abril de 2005.

Premis per als treballs de recerca de batxillerat

La Societat Catalana de Física convocà per tercera vegada aquests premis, amb l'objectiu d'estimular la redacció de treballs d'iniciació a la recerca sobre temes de física. Aquests premis van adreçats als estudiants de batxillerat. S'hi van presentar trenta treballs, molt ben elaborats.

A proposta del jurat, format per membres de la SCF, s'acordà no atorgar el premi de caire històric i de documentació, i atorgar només un accèssit al treball *L'evolució de les teories de l'Univers, segles XVI-XVIII*, de l'estudiant Francisco González Pla, del Col·legi Sagrada Família de Gavà, fet sota la direcció del professor tutor Julio Pérez Tudela. D'altra banda, el jurat atorgà el premi de tipus teòric i/o experimental al treball *Quatre*

experiments didàctics de física amb làser per a 2n de batxillerat, de l'estudiant Tatiana Pérez Soriano, de l'IES Pere Vives Vich d'Igualada, fet sota la direcció del professor tutor Marcel Jorba Jorba, i un accèssit al treball *Com escalfa el forn de microones*, de l'estudiant Albert Mesres Sugrañes, del Col·legi Pare Manyanet de Barcelona, fet sota la direcció del professor tutor José Manuel López Mejías.

Publicacions

La Societat Catalana de Física publica dos números cada any de la *Revista de Física*. Aquesta revista d'alta divulgació en física, que fa catorze anys que s'edita, té un alt grau d'acceptació entre tots els

físics de parla catalana i ha permès una connexió més gran entre la comunitat científica, així com un coneixement acurat del que fan companys escampats pertot arreu. Un altre aspecte que cal assenyalar és que la continuïtat i la seriositat de la publicació han servit per a donar a conèixer la Societat Catalana de Física a llocs i persones als quals no hauria estat fàcil arribar per uns altres camins.

Revista de Física, núm. 27 (2n semestre 2004): *AMF2005 a Catalunya*.

Revista de Física, núm. 28 (1r semestre 2005): *Becaris: l'abús d'una figura docent?*

Societat Catalana de Química

Any de fundació:

1986*

JUNTA DIRECTIVA

President:

ÀNGEL MESSEGUER PEYPOCH

Secretari:

ANTONI RIERA I ESCALÉ

Tresorera:

JOSEFINA GUITART I MAS

Publicacions:

PERE ALEMANY I CAHNER

Vocals:

JOAN CARLES ÀLVAREZ REY

ROSA CABALLOL I LORENZO

RAMON CANELA I GARAYOA

JAUME FARRÀS I SOLER

MANUELA HIDALGO MUÑOZ

ERIC JOVER I COMAS

SANTIAGO OLIVELLA I NELLO

LLUÍS PAGÈS I SANTACANA

CRISTINA PALET I BALLÚS

ANTONI PLANAS I SAUTER

ORIOI ROSSELL I ALFONSO

CONCEPCIÓ ROVIRA I ANGULO

Delegada de l'IEC:

PILAR GONZÁLEZ DUARTE

Nombre de socis:

530 ordinaris

74 estudiants

* Anteriorment, aquesta societat filial era una secció de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, fundada el 1932.

Assemblea General ordinària

El 9 de desembre de 2004 se celebrà l'Assemblea General de socis.

El 3 de març de 2005 se celebrà l'Assemblea General ordinària de

socis de la Societat Catalana de Química (SCQ), on es procedí a la votació per a la renovació de càrrecs; resultà elegida per unanimitat l'única candidatura presentada, i la Junta de Govern

restà constituïda de la manera indicada més amunt.

Debats de química

Dissetè debat

El 4 de maig de 2005 se celebrà a l'Institut d'Estudis Catalans el debat «Física i química “en línia”». Les ponències presentades varen ser les següents:

— «Utilitzar miniaplicacions per ensenyar física», a càrrec de Xavier Bohigas i Hanoher, Departament de Física i Enginyeria Nuclear, Universitat Politècnica de Catalunya.

— «Entre la pizarra y la probeta: Internet en la enseñanza de la química», a càrrec de José Luis Cebollada Gracia, IES Joaquín Costa de Carinyena, Saragossa.

— «Són útils els webquests per desenvolupar el currículum de física i química a secundària?», a càrrec de Carmen Fernández Hierro, IES Salvador Dalí, el Prat de Llobregat, i Josep Coromines, Escola Pia de Sitges.

Química, avui

Dins d'aquest cicle orientat a l'actualització de continguts curriculars per a professorat de ciències, s'ha organitzat conjuntament amb l'Institut de Ciències de l'Educació la conferència «La contaminació química i radioquímica de l'embassament de Flix: origen i abast del problema», a càrrec de Joan O. Grimalt, Institut d'Investigacions Químiques i Ambientals de Barcelona, Consell Supe-

rior d'Investigacions Científiques (CSIC). La conferència ha tingut lloc el 23 de febrer de 2005, a l'Institut d'Estudis Catalans.

Jornades científiques

En aquest tipus de jornades, diferents ponents exposen el seu punt de vista respecte a un tema ampli i, sovint, polèmic. En aquest últim any s'han organitzat les següents:

El món de la xocolata: aspectes històrics, tecnològics, físicoquímics i organolèptics
Aula magna, edifici Torre dels Frares, Universitat de Vic, 10 de novembre de 2004. El programa constà de les conferències següents:

— «Del cacau a la xocolata», a càrrec de Jaume Soldevila, director de la planta pilot Chocovic, SA.

— «La química de la xocolata», a càrrec de Ramon Morató, mestre xocolater i director de l'Aula Chocovic, i de Consol Blanch, química, Universitat de Vic.

— «La xocolata: aromes, gustos i textures», tast col·lectiu coordinat per Ramon Morató i Consol Blanch.

La física i la química en la transició entre la secundària i els estudis superiors

Sala Prat de la Riba, Institut d'Estudis Catalans, 17 de novembre de 2004. Jornada organitzada conjuntament amb la Societat Catalana de Física i l'Associació de Professors de Física i Química de Ca-

talunya. El programa va incloure les conferències següents:

— «La física i la química en els estudis superiors de l'àmbit científic i tècnic. La química en les enginyeries», a càrrec de José Ignacio Iribarren Laco, Departament d'Enginyeria Química, Universitat Politècnica de Catalunya.

— «És diferent la física per a les ciències de la vida i per a les ciències ambientals?», a càrrec de Josep Enric Llebot Rabagliati, catedràtic de Física de la Matèria Condensada, Universitat Autònoma de Barcelona.

— «Famílies de cicles formatius de grau superior que requereixen coneixements de física i de química», a càrrec de Miquel Barnés Cirera, Escola del Treball de Barcelona, i de Mercè Jubierre Albir, Institut Municipal Narcís Monturiol, Barcelona.

— «Espai europeu d'ensenyament superior», a càrrec de Joan Àngel Padró Cárdenas, Departament de Física Fonamental, Universitat de Barcelona.

— «La nova ordenació curricular dels batxillerats científicotècnics. La prova general de batxillerat», a càrrec de Josepa Corominas Baulenas, subdirectora general d'Ordenació Curricular i Programes Educatius, Departament d'Educació, i de Concepció Mayós Servet, cap del Servei d'Ordenació Curricular, Departament d'Educació.

— «Futur de les proves d'accés a la universitat», a càrrec de Francesc Pe-

dro García, coordinador de les PAU de Catalunya.

El debat «El futur de les relacions secundària - estudis superiors davant la nova legislació» va cloure la jornada.

Autoassemblatge d'estructures supramoleculares

Sala Prat de la Riba, Institut d'Estudis Catalans, 25 de gener de 2005. Aquesta jornada es va organitzar amb la col·laboració de la Societat Catalana de Biologia. El programa constà de les conferències següents:

— «Nanotubos orgánicos formados mediante procesos de autoensamblaje molecular: diseño, síntesis y propiedades», a càrrec de Juan Granja, Facultat de Química, Universitat de Santiago de Compostella.

— «Assemblatge de nanomaterials utilitzant derivats de l'ADN», a càrrec de Ramon Eritja, Institut de Biologia Molecular de Barcelona, CSIC.

— «Processos d'assemblatge molecular en el funcionament de virus», a càrrec d'Ignasi Fita, Institut de Biologia Molecular de Barcelona, CSIC.

— «La chaperonina eucariòtica CCT, una nanomàquina que pliega proteïnes», a càrrec de José María Valpuesta, Centre Nacional de Biotecnologia, Madrid.

La jornada acabà amb un debat sobre les perspectives de futur en materials i biociències, amb la participació dels ponents.

Anàlisi química en la indústria farmacèutica

Sala de graus, Facultat de Medicina, Universitat Autònoma de Barcelona, 12 de maig de 2005. Jornada transmesa per videoconferència a la Universitat de Girona, la Universitat Rovira i Virgili i l'Institut Químic de Sarrià.

— «El químic analític en la indústria farmacèutica: una visió global», a càrrec de Teresa Vaquero, Boehringer Ingelheim España, SA.

— «Resonancia magnética nuclear en la industria farmacéutica: una técnica “atractiva”», a càrrec de Jordi Belloc, Grup Uriach.

— «Espectrometria de masses en la indústria farmacèutica: d'un luxe a una necessitat», a càrrec de Francesc Carrera, Almirall, SA.

Conferències

— Dintre del cicle de conferències sobre «Els premis Nobel de l'any 2004», que organitza la Secretaria Científica de l'Institut d'Estudis Catalans amb la col·laboració de diverses societats filials, en la sessió corresponent a la SCQ, el 13 de desembre de 2004, Erwin Knecht, de l'Institut d'Investigacions Citològiques, Fundació Valenciana d'Investigacions Biomèdiques, parlà sobre «La degradación de proteínas mediada por ubiquitina: ¿cómo se reconocen las proteínas celulares que deben destruirse?», en relació amb els treballs desenvolupats per Aaron

Ciechanover, Avram Hershko i Irwin Rose que els portaren a guanyar el Premi Nobel de Química 2004.

— «La contaminació del medi atmosfèric urbà: un repte de futur», a càrrec de Josep Maria Bayona, Institut de Biologia Molecular de Barcelona, Consell Superior d'Investigacions Científiques. Conferència inclosa en el cicle «L'aire i el medi», que organitzà la Secretaria Científica de l'IEC. Institut d'Estudis Catalans, 7 de març de 2005.

— «El viajero científico. Un químico novelista se interna en el mundo de la gran ciencia», a càrrec de Carlos Chimal, narrador i escriptor científic mexicà. Conferència organitzada juntament amb la Secretaria de Relacions Exteriors del Govern de Mèxic i el Consolat General de Mèxic. Barcelona, 15 de març de 2005.

— «L'efecte bífidus i els ingredients funcionals en l'alimentació», a càrrec de Manel Cirici i Gasch, director comercial d'ORAFI España. Sala d'actes de la Llacuna, Andorra la Vella, 7 d'abril de 2005.

IV Memorial Enric Casassas

La Societat Catalana de Química va participar en la celebració del IV Memorial Enric Casassas, el qual en aquesta ocasió es va fer ressò de la nanotecnologia, entesa com una nova àrea capaç de canviar-ho tot: la medicina i la cirurgia, la potència de la informàtica, els subminist-

traments de l'energia, els vehicles i moltes coses més que ni imaginem. Barcelona, 16 de desembre de 2004.

Commemoracions

Bicentenari de la fundació de l'Escola Química de la Junta de Comerç

El 17 de maig de 2005 s'organitzà conjuntament amb la Cambra de Comerç i la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica la celebració d'aquest bicentenari. L'obertura de l'acte va ser a càrrec de Josep Manuel Basáñez, vicepresident primer de la Cambra de Comerç de Barcelona; Àngel Messeguer, president de la Societat Catalana de Química, i Antoni Roca, president de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica. També hi intervingueren Miquel Cassiot, de l'Institut Químic de Sarrià, i Agustí Nieto-Galán, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

En acabar l'acte es va lliurar als assistents un exemplar de l'edició facsimil del text original del *Discurso de abertura de la Escuela Gratuita de Química en la Real Junta de Comercio del Principado de Cataluña (1805)*.

Acte de commemoració

del vuitantè aniversari

del Dr. Josep Castells i Guardiola

Es va celebrar el 30 de maig de 2005 a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, conjuntament amb

la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

En aquest acte, glossaren l'exemplar trajectòria docent i investigadora de Josep Castells Francesc Sánchez Ferrando, catedràtic de Química Orgànica de la Universitat Autònoma de Barcelona; Fernando Albericio, catedràtic de Química Orgànica de la Universitat de Barcelona; Santiago Olivella, professor d'investigació del Consell Superior d'Investigacions Científiques, i Josep Font, catedràtic de Química Orgànica de la Universitat Autònoma de Barcelona.

En finalitzar l'acte es lliurà a Josep Castells una placa commemorativa.

Premis

Premi per a estudiants

El premi per a estudiants de la Societat Catalana de Química fou instituit l'any 1962 i és ofert a una treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre química. Aquest curs es convocà per quarantadocena vegada. El 2004, fou atorgat a Ainara Nova Flores pel treball *Activació de l'enllaç C-F per atac nucleòfil de l'anell {Pt₂S₂}*.

Així mateix, va acordar atorgar un accésit a Anna Torrent i Palomeras pel treball *Macrocicles nitrogenats de quinze membres que contenen triples enllaços. Estudi de la seva complexació amb pabladi (0) i de la seva cicloisomerització amb diferents metalls de transició*.

*Convocatòria del Premi a la Taula
Periòdica «en Línia»*

Atès que la Societat Catalana de Química encara no disposa d'una taula periòdica interactiva en línia, ha decidit convocar un premi per a la confecció d'aquesta taula, adreçat a estudiants de batxillerat i de cicles formatius de grau mitjà. La taula premiada, sempre que a criteri de la Societat Catalana de Química reuneixi els nivells de qualitat i originalitat adequats, passarà a ser la taula periòdica «en línia» oficial de la SCQ. El premi té una dotació de 1.200 euros.

Presentació de llibres

*Magnituds, unitats i símbols en química
física de la Unió Internacional de Química
Pura i Aplicada*

El dia 24 de gener es va fer la presentació del llibre a càrrec de Salvador Alegret i Sanromà i del traductor de l'obra, Josep M. Costa i Torres, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans. També hi intervingué Rosa Colomer i Artigas, directora del TERMCAT, Centre de Terminologia, que impartí la conferència

«La terminologia de la química en català».

*Col·lecció «Clàssics de la Química»
i del primer llibre d'aquesta col·lecció,*

L'àtom i la molècula, de Gilbert N. Lewis

El dia 17 de març va fer la presentació de la col·lecció i del llibre Pere Alemany, promotor i responsable de la col·lecció, i Josep Castells, autor de la traducció i la introducció del llibre. També intervingueren en l'acte Santiago Álvarez Reverter, catedràtic del Departament de Química Inorgànica de la Universitat de Barcelona, amb la conferència «Vigència de les estructures de Lewis al segle XXI», i Joan Juli Bonet Sugañes, director de Transferència de Tecnologia de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries amb la conferència «Gilbert Newton Lewis i l'entusiasme».

Publicacions

Revista de la Societat Catalana de Química, núm. 5 (2004).

LEWIS, Gilbert N. *L'àtom i la molècula*. (Clàssics de la Química; 1)

Societat Catalana de Matemàtiques

Any de fundació:	1986*
JUNTA DIRECTIVA	
President:	CARLES CASACUBERTA I VERGÉS
Vicepresident:	JOSEP GRANÉ I MANLLEU
Secretari:	JOSEP MARIA FONT I LLOVET
Tresorer:	JOAN CARLES ARTÉS I FERRAGUD
Vocals:	JAUME AMORÓS I TORRENT MARTÍ CASADEVALL I POU ANTONI GOMÀ I NASARRE IGNASI MUNDEL I RIERA CARLES ROMERO I CHESA ORIOI SERRA I ALBÓ ENRIC VENTURA I CAPELL JOAN VERDERA I MELENCHÓN
Delegat de l'IEC:	JOAN GIRBAU I BADÓ
Nombre de socis:	1.007

* Anteriorment, aquesta societat filial era una secció de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, fundada el 1932.

Al llarg d'aquest curs la Junta Directiva de la Societat Catalana de Matemàtiques (SCMAT) s'ha reunit en set ocasions.

Comitès*Comitè Científic*

Lluís Alsedà i Soler, Joaquim Bruna i Floris, Àngel Calsina i Ballesta, Carles Currás i Bosch, Rosa Maria Miró i Roig,

Jordi Quer i Bosor, Marta Sanz i Solé, Oriol Serra i Albó.

Comitè d'Ensenyament

Claudi Alsina i Català, Marta Berini i López-Lara, Lluís Bibiloni i Matos, Martí Casadevall i Pou, Jordi Deulofeu i Pi-quet, Pilar Figueras i Mestres, Antoni Gomà i Nasarre, Joan Gómez i Urgellés,

Sílvia Margelí i Voelp, Carles Romero i Chesa, Josep Sales i Rufí.

Comitè de Publicacions

Jaume Amorós i Torrent, Josep Maria Font i Llovet, Oriol Serra i Albó, Enric Ventura i Capell, Pelegrí Viader i Canals.

Moviments de socis

Durant el curs acadèmic 2004-2005 s'han produït 35 altes de socis, cosa que significa un augment d'un 34 % respecte del curs anterior. D'altra banda, s'han donat de baixa un total de 42 socis. El nombre de socis en acabar el curs 2004-2005 és de 1.007.

Assemblea General

Va tenir lloc a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 29 de juny de 2005.

Acte inaugural del curs acadèmic

Aquest acte, en el qual Juan José Nuño Ballesteros, degà de la Facultat de Matemàtiques de la Universitat de València, va donar una conferència sobre «Singularitats geomètriques de corbes i superfícies en espais euclidiàns», va tenir lloc el dia 27 d'octubre de 2005.

Segona Trobada SCMAT-FEEMCAT sobre l'Ensenyament de les Matemàtiques

Organitzada conjuntament amb la Federació d'Entitats per a l'Ensenyament de les Matemàtiques a Catalunya (FEEMCAT),

aquesta jornada va tenir lloc el dia 16 d'octubre de 2004 a l'IEC. El Comitè Organitzador va estar format per Joan Gómez Urgellés (coordinador), Isabel Bíttria, Carles Casacuberta, Jordi Deulofeu, Sílvia Margelí i Josep Sales. Les sessions del matí es varen dedicar a la memòria de Miguel de Guzmán. A la tarda es va fer un debat amb el títol «La formació del professorat de matemàtiques: d'infantil a la universitat», moderat per Carmen Azcárate, amb ponències de Carme Aymerich, Joan Badia, Carles Casacuberta, Jordi Deulofeu i Antoni Vila.

Primer Congrés Conjunt de Matemàtiques

RSME-SCMAT-SEIO-SEMA: MAT.ES 2005

Organitzat conjuntament per les quatre societats, va tenir lloc a la Universitat de València del 31 de gener al 4 de febrer de 2005. Rosa Maria Miró, membre del Comitè Científic de la SCMAT, participà en el Comitè Científic d'aquest congrés, que va constar de quinze conferències plenàries, vint sessions especials i dues sessions de pòsters.

Primer Congrés Txec-Català de Matemàtiques

Aquest congrés va ser el primer fruit del conveni de cooperació signat amb la Societat Matemàtica Txeca. Organitzat conjuntament per les dues societats, es va celebrar a Praga els dies 27 i 28 de maig

de 2005, i hi van assistir més de quaranta matemàtics catalans. El congrés es va centrar en sis temes en què ja existeixen contactes entre ambdues comunitats matemàtiques: anàlisi real i funcional, estadística computacional i anàlisi de dades, lògica, matemàtica discreta i combinatòria, teoria d'anells i de mòduls, i teoria d'homotopia.

Vuitena Trobada Matemàtica

La Trobada Matemàtica anual de la SCMAT enguany es va fer conjuntament amb la Societat Catalana de Física, i es va centrar en les interaccions entre matemàtica i física, amb motiu de la celebració de l'Any Mundial de la Física el 2005. Va tenir lloc a Barcelona el dia 3 de juny de 2005, i va constar de cinc conferències sobre el tema esmentat, a càrrec d'Emili Bagan, Ignasi Mundet, Roberto Emparan, Ignacio Pagonabarraga i Ramon Codina.

Curs sobre la calculadora simbòlica

WIRIS

El curs, que es va celebrar durant els mesos d'abril i maig de 2005, fou a càrrec d'Antoni Gomà i consistí en una part presencial a la Universitat Autònoma de Barcelona i una part telemàtica.

XLI Olimpíada Matemàtica

La SCMAT ha organitzat, com des de fa més de vint-i-cinc anys, les proves de la fase catalana d'aquesta competició inter-

nacional adreçada als alumnes de batxillerat, així com la participació dels seleccionats catalans a la fase espanyola, sota la coordinació de Josep Grané i Carles Romero. Les proves de la fase catalana van tenir lloc els dies 10 i 11 de desembre de 2004 a Barcelona, Girona i Lleida. El Tribunal, nomenat per la Junta Directiva, estigué format per Pelegrí Viader (president), Assumpció Echevarría i Joaquim Puig.

Els dies 21, 22 i 23 de març de 2005 es va celebrar a Santiago de Compostella la fase espanyola de l'Olimpíada, en la qual la representació catalana va tenir un gran èxit: dues medalles d'or (Miquel Teixidó i Pau Labarta), tres de plata (Marc Viñals, Alberto Camacho i Marc Sabaté) i una de bronze (Guillermo Vicente). Els dos medallistes d'or, juntament amb Marc Viñals, formaren part de l'equip espanyol que competí a l'Olimpíada Internacional a Mérida (Mèxic) el juliol.

La SCMAT ha organitzat com cada any unes sessions de preparació per tal de fomentar la participació en aquesta activitat i millorar-ne els resultats a Barcelona, Bellaterra, Girona, la Garriga, Lleida i Manresa.

VII Olimpíada Iberoamericana Universitària de Matemàtiques

Les proves de la part catalana es van celebrar, amb el concurs de la SCMAT, a la Universitat Politècnica de Catalunya, el 6 de novembre de 2004.

Desena prova Cangur

S'ha continuat aquesta prova de resolució de problemes en quatre nivells per a alumnes del segon cicle d'ESO i de batxillerat, que es realitza simultàniament a molts països d'Europa i a altres països, coordinada per l'associació Le Kangourou sans Frontières. Cal remarcar que la SCMAT participa en les trobades internacionals com a representant de Catalunya, i que s'encarrega també de la representació dels centres del País Valencià i les Illes Balears que hi participen. Com a tal entitat nacional, ha estat concedida a la SCMAT l'organització de la reunió anual d'aquesta associació de l'any 2006.

La Comissió Cangur de la SCMAT és presidida per Antoni Gomà, i en forma part Lluís Almor, Marta Berini, Martí Casadevall, Ramon Esteban, Antoni Gil, Josep Grané i Carles Romero. En la redacció de les proves hi van participar, a més, Arnau Mir i Llorenç Valverde (Illes Balears). Enguany la prova Cangur a les Illes Balears ha estat coordinada amb la de la SCMAT: han compartit la representació internacional i els enunciats de les proves, però han tingut un desenvolupament i un cartell de premis independents.

La prova va tenir lloc el 6 d'abril de 2005 simultàniament a més de cent seus diferents d'arreu del país, des de facultats universitàries o instituts de secundària fins a centres privats o locals cedits per ajuntaments, així com a la

Casa de Convalescència. Hi van participar 13.812 nois i noies de 450 centres diferents, ubicats a 198 municipis de tot Catalunya i el País Valencià, xifres que suposen un augment del 18,15% i del 10,83% respectivament, respecte de l'any anterior. La diversificació geogràfica de la participació també ha crescut, i s'han incorporat centres de les comarques més meridionals del País Valencià, de parla castellana.

Tant els premis com altres despeses involucrades en una activitat tan massiva es financen amb l'import de les inscripcions, amb subvencions d'entitats públiques (IEC, Generalitat, universitats), i la col·laboració de la casa Hewlett-Packard a través del distribuïdor Pont Reyes.

L'acte de lliurament de premis tingué lloc el 12 de maig de 2005 a l'auditori de l'edifici Vèrtex de la Universitat Politècnica de Catalunya. Hi van intervenir el conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, el director general d'Ordenació i Innovació Educativa de la Generalitat de Catalunya, el rector de la Universitat Politècnica de Catalunya, el president de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC, el president de la SCMAT i el coordinador de les proves, Antoni Gomà. En aquest acte, a més dels premis principals de cadascuna de les quatre categories, es van repartir els premis dels altres concursos adreçats als nois i noies

de secundària: el concurs de relats, els Problemes a l'esprint i l'Olimpíada Matemàtica. També es va oferir una distinció especial (l'anomenat *pin de plata*) al professor Josep Vaquer i Timoner, catedràtic jubilat de la Universitat de Barcelona i antic president de la SCMAT, en reconeixement de la seva tasca en les Olimpíades Matemàtiques i les proves Cangur al llarg de molts anys.

Problemes a l'esprint

És un concurs de resolució de problemes en temps real, per via telemàtica, on els participants són equips d'alumnes d'edats diverses d'un mateix centre. És convocat conjuntament amb el portal edu365.com. Enguany se n'han celebrat dues edicions, amb una participació de 31 i 35 centres respectivament. El guanyador d'ambdues edicions va ésser l'IES Montserrat de Barcelona.

Concurs de relats

Enguany la SCMAT ha convocat per primera vegada un concurs de relats relacionats amb el món de les matemàtiques, adreçat als nois i noies de les mateixes edats que la prova Cangur. S'hi van presentar 44 relats. El jurat estava format per Josep Pla (president), Assumpció Echevarría, Robert Fuster, Susanna Igual, Anna Pol, Llorenç Valverde i Antoni Gomà (secretari). Es van seleccionar 10 relats amb prou qualitat per a ser publicats a la web de la SCMAT. Va

guanyar el primer premi el relat *Cita amb el passat*, d'Eloi Roset Altadill, alumne de 4t d'ESO de l'IES Els Alfacs (Sant Carles de la Ràpita), i es van concedir dos accésits als relats presentats per Naima Cassez Porquet, alumna de 2n de batxillerat de l'IES Josep Brugué (Banyoles), i per Rosa Serra i Torrens, alumna de 4t d'ESO de l'IES Josep Sureda i Blanes (Palma).

Programa d'estímul del talent matemàtic (ESTALMAT)

Enguany ha finalitzat la instrucció de la primera promoció d'aquest programa que selecciona un grup de 25 nois i noies de dotze i tretze anys i els ofereix durant dos cursos acadèmics una sessió setmanal (dissabtes al matí) d'activitats matemàtiques de caràcter lúdic, resolució de problemes, tutories i altres activitats encaminades a desvetllar i estimular el seu talent matemàtic i el gust per les matemàtiques. Aquest programa és una iniciativa de la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales, finançada per la Fundació Vodafone. En l'àmbit català la realització del programa és a càrrec de la SCMAT i la FEEMCAT conjuntament, a través d'una comissió organitzadora integrada per Marta Berini, Antoni Gomà i Josep Grané.

El dia 16 de setembre de 2004 tingué lloc l'acte inaugural a l'aula magna de la Universitat de Barcelona, amb les intervencions del secretari de la SCMAT, Josep Maria Font; Francesc Vicens, en

representació de la Direcció General d'Educació de la Generalitat de Catalunya; Pilar Royo, en representació de la FE-EMCAT, i Marta Berini, coordinadora del projecte. A continuació, el professor Anton Aubanell va oferir una classe magistral sobre «Matemàtiques i bombolles de sabó». Les sessions dels dissabtes al matí s'han desenvolupat amb tota normalitat fins a finals de maig. El 28 de maig de 2005 tingué lloc una sessió de cloenda a la Sala Omega de CosmoCaixa, on s'acomiadà la primera promoció que ha completat el seu pas per ESTALMAT, mentre que el grup que ha començat enguany seguirà el setembre. El 4 de juny de 2005 tingué lloc la prova de selecció per a la tercera promoció (2005-2007), que començarà el proper setembre.

Premi per a estudiants Evarist Galois

Va ser atorgat a proposta d'una ponència nomenada per la Junta Directiva, formada per Pere Pascual, Joan Verdera i Ventura Verdú. El guanyador va ser Carles Noguera i Clofent, pel treball *Lògiques borroses*. El premi es lliurà a l'IEC el dia 22 d'abril de 2005. La dotació del premi és de sis-cents euros (600 €); per a properes edicions s'ha acordat d'evar-la a mil euros.

Relacions institucionals

La SCMAT, a través del seu president o d'altres membres, assisteix diferents organismes o en forma part estatutària-

ment: del ple de l'IEC, la Secció de Ciències i Tecnologia, el Patronat de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer, el Consell Científic Assessor del Centre de Recerca Matemàtica, el Comité Español de Matemáticas, la Conferencia de Decanos y Directores de Matemáticas de España, la subcomissió de la Fundación Española de Ciencia y Tecnología, i des d'aquest any, del buró de l'associació Le Kangourou sans Frontières.

S'han mantingut entrevistes institucionals amb el secretari general de Política Científica i Tecnològica del Ministeri d'Educació i Ciència (MEC), el conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, el director general de Recerca, el director general d'Ordenació i Innovació Educativa, i amb la cap del Servei d'Ordenació Curricular de la Generalitat de Catalunya.

Creació del Fons de Promoció d'Activitats

Durant el curs 2004-2005 s'han avançat despeses del congrés MAT.ES (València) i del congrés ICM2006 (Madrid), en l'espera del balanç final d'aquestes activitats organitzades per la SCMAT conjuntament amb d'altres societats matemàtiques. Pel que fa a activitats organitzades per membres de la comunitat matemàtica catalana dins de l'àmbit d'actuació de la SCMAT, s'han concedit subvencions a les següents: XI Encuentro de Topología (Barcelona), «Sessió de Geometria Alge-

braica» dins del congrés MAT.ES (València), 4t Congrés de la Societat Europea en Educació Matemàtica (Sant Feliu de Guíxols), Primeres Jornades de Teoria de Nombres (Vilanova i la Geltrú) i el congrés «Algebraic and Topological Methods in Non-Classical Logics II» (Barcelona).

Altres activitats

Conferències per a estudiants universitaris
Organitzades per la SCMAT i realitzades a les tres universitats catalanes amb estudis de matemàtiques, van tenir lloc en dues sèries: la primera, els dies 2, 3 i 9 de març de 2005, amb conferències de Xavier Cabré i Juan González Meneses, i la segona, els dies 11, 12 i 19 de maig de 2005, amb Xavier Cabré i Antonio Córdoba.

*Fòrum electrònic de debat
sobre la formació del professorat
de matemàtiques,
d'infantil a la universitat*

Iniciat el juny de 2005, sota la coordinació de Carles Romero i Victòria Oliu. Les discussions recollides en aquest fòrum formaran la base per a la taula rodona de la Tercera Trobada SCMAT-FEEMCAT sobre l'Ensenyament de les Matemàtiques.

*Revisió de termes matemàtics
per a la segona edició del diccionari
de l'IEC*

A càrrec d'una comissió formada per Carles Casacuberta, David Pinyol i Josep Vaquer.

Publicacions

SCM/Notícies, núm. 20 (novembre 2004).
Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques, vol. 19, núm. 1 (juliol 2004).
Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques, vol. 19, núm. 2 (desembre 2004).

Durant aquest curs han aparegut el número 20 de la revista *SCM/Notícies* i el volum 19 (números 1 i 2) del *Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*. Ambdues publicacions es distribueixen gratuïtament a tots els socis i totalitzen unes dues-cents trenta pàgines. Els articles del *Butlletí* són accessibles electrònicament a través de la pàgina web de la Societat i a través del portal de publicacions de l'IEC.

S'ha obert una nova secció a la web on es publiquen electrònicament els articles del número de la revista *SCM/Notícies* que estigui en preparació.

S'ha iniciat una sèrie de monografies anomenada «Publicacions de la SCMAT», de lliure disposició sota una llicència Creative Commons. Aquestes publicacions són accessibles en format electrònic a través de la pàgina web de la Societat, de manera gratuïta, i en format paper a preu de cost, amb la col·laboració del Servei de Publicacions de l'IEC.

Ha començat la digitalització de la literatura matemàtica catalana, com a part del projecte mundial de *Biblioteca*

matemàtica digital (DML). S'estan digitalitzant el *Butlletí de la SCMAT*, amb una subvenció de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC; *Publicacions Matemàtiques*, amb fons del projecte de *Biblioteca digital catalana* del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya; *SORT*, amb recursos propis, i *Collectanea Mathe-*

matica i *Mathware and Soft Computing* (abans *Stochastica*), amb fons del Ministeri d'Educació i Ciència espanyol, obtinguts a través d'una acció especial.

S'ha renovat completament l'estructura i l'aparença de la pàgina web de la SCMAT, amb un disseny professional i noves prestacions.

Societat Catalana de Geografia

Any de fundació:	1935
JUNTA DIRECTIVA	
Presidenta:	MARIA DOLORS GARCIA RAMON
Vicepresident:	FRANCESC NADAL I PIQUÉ
Secretari:	ENRIC BERTRAN I GONZÁLEZ
Tresorera:	MONTSERRAT CUXART I TREMPES
Vocal primer:	ANTONI LUNA GARCÍA
Vocal segona:	MIREIA BAYLINA I FERRÉ
Vocal tercer:	JESÚS BURGUEÑO I RIVERO
Vocal quart:	VICENÇ BIETE FARRÉ
Vocal cinquè:	JOAN TORT I DONADA
Vocal sisè:	ENRIC MENDIZÁBAL I RIERA
Delegat de l'IEC:	JOAN VILÀ-VALENTÍ
Nombre de socis:	412

Moviment de socis

Durant el curs 2004 - 2005, hi ha hagut 18 altes i 11 baixes. Ara, el nombre de membres de la Societat Catalana de Geografia (SCG) és de 412, dels quals 15 són honoraris i 397 són numeraris.

Activitats científiques***Conferències***

El curs 2004-2005 començà oficialment el 19 d'octubre de 2004, data en què Lluís Riudor i Gorgas, professor titular de geografia humana de la Universitat Pompeu Fabra, pronuncià una lliçó científica titulada «De la Rambla al Nil: els viatgers

catalans». L'acte es clogué amb el lliurament del I Premi Joan Palau Vera.

El 10 de novembre de 2004 el professor Michael Solem, director de temes educatius de l'Associació de Geògrafs Americans, va dictar una conferència sota el títol «Internationalization in Geography Education».

El 17 de novembre de 2004 el professor Antonio Gómez Ortiz, catedràtic de Geografia Física de la Universitat de Barcelona, parlà sobre «El paisaje glacial de Sierra Nevada».

El 16 de desembre de 2004 Mike A. Crang, professor de geografia de la

Universitat de Durham, dissertà sobre «World wide cities: information, space and urban life».

El 25 de gener de 2005 Maria Àngels Alió i Torres, professora titular de geografia humana de la Universitat de Barcelona pronuncià una conferència amb el títol «Una altra visió sobre les relacions entre la societat i la natura. Resultats i perspectives des d'una recerca participativa sobre el planejament ambiental».

El 24 de febrer de 2005 Carme Miralles i Guasch, professora titular de geografia humana de la Universitat de Girona, tractà el tema «Mobilitat i ciutat».

El 14 de març de 2005 Anna Ribas i Palom, professora titular de geografia humana de la Universitat de Girona, pronuncià una conferència titulada «Natura i història en la creació dels "Paisatges de l'aigua" a l'Alt Empordà».

El 14 d'abril de 2005 Nina Gunnerud Berg, professora de geografia de la Universitat de Trondheim, va dictar una conferència sota el títol «Norwegian countrysides».

El 19 de maig de 2005 es tributà un homenatge al professor Pierre Vilar, membre honorari de la SCG, conjuntament amb la Societat Catalana d'Estudis Històrics. L'acte comptà amb la participació de la professora Helena Estalella, catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona, i del professor Jaume Torras, catedràtic

d'Història Econòmica de la Universitat Pompeu Fabra.

El 16 de juny de 2005 Girolamo Cusimano, professor de geografia de la Universitat de Palerm, pronuncià la lliçó científica que serví de cloenda al curs 2004-2005, titulada «Le nuove geografie della vite e del vino in Sicilia».

Cursos seminaris

El mes de novembre de 2004 se celebrà un curs seminari amb el títol «Europa central y oriental: conflictos olvidados y tercermundización», a càrrec de Carlos Taibo, professor titular de ciència política i de l'Administració de la Universitat Autònoma de Madrid. El dia 29 el professor Taibo parlà sobre «El espacio posyugoslavo hoy: conflictos y dependencias», i el dia 30 tractà de «La ampliación de la UE: una visión desde los problemas de los candidatos».

Els dies 25 i 26 de maig de 2005 se celebrà un curs seminari amb el títol «La creativitat des de la perspectiva de la geografia. La creativa construcció del territori regat pels canals d'Urgell», a càrrec de Jaume Mateu i Giral, professor titular del Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional de la Universitat de Barcelona.

Sortides d'estudi

El 23 d'octubre de 2004 es féu una sortida d'estudi a la vall de Camprodon, en el marc del cicle «Les altres comarques»,

coordinada i organitzada pel professor Jesús Burgueño, de la Universitat de Lleida. Al matí, els assistents pujaren amb un trenet turístic a l'ermita de Sant Antoni, des d'on es gaudeix d'una visió panoràmica de Camprodon i la comarca, i recorregueren l'alt curs del Ter i la vall affluent del Ritort. Comptaren amb les explicacions de Joan Vila, autor de la guia excursionista *Caminant per la vall de Camprodon*. A la tarda realitzaren un recorregut per la vila de Camprodon, sota el guiatge del seu alcalde, Esteve Pujol, qui explicà l'evolució històrica i urbanística de la ciutat, així com les seves activitats econòmiques. En acabat, feren cap a l'Ajuntament, on se celebrà una taula rodona, amb polítics locals i membres de la plataforma comarcal, que tractà de l'encaix territorial de la vall de Camprodon.

El 16 d'abril de 2005 es féu una sortida d'estudi a Torroella de Montgrí, organitzada amb el Centre Cultural Can Quintana, i coordinada pel professor Jesús Burgueño, de la Universitat de Lleida. Al matí, els assistents efectuaren un recorregut pel massís del Montgrí, guiats per Antoni Roviras, director del Centre Cultural Can Quintana, i a la tarda feren una visita urbana a la vila de Torroella de Montgrí i al museu instal·lat en aquest centre cultural.

El 10 i l'11 de juny de 2005 es féu una sortida d'estudi a la Terra Alta, coordinada i dirigida pel professor Jesús Burgueño, de la Universitat de Lleida. L'ex-

cursió consistí en un recorregut amb bicicleta per la via verda que segueix el traçat del ferrocarril de la Val de Zafán, entre Horta de Sant Joan i el Pinell de Brai.

L'assistència d'estudiants en aquestes tres sortides d'estudi ha estat comptabilitzada amb tres crèdits de lliure elecció, d'acord amb el Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

El 6 de novembre de 2004 s'efectuà una visita a la Biblioteca Josep M. Domènech, de Terrassa, especialitzada en geografia de Catalunya, coordinada pel professor Joan Tort, de la Universitat de Barcelona. Els assistents foren rebuts per Josep M. Domènech i Conxa Adell, que durant tot un matí feren de guies per la biblioteca.

El 28 de maig de 2005 s'efectuà una segona singladura pel litoral català en les aigües de Torredembarra, gràcies a les associacions de navegants Confraria de Germans de la Costa i La Nació Marítima, que posaren diversos velers a disposició dels participants. L'activitat va ser organitzada i coordinada pel consoci Xavier Arnau i Bofarull.

Altres

La Societat Catalana de Geografia s'adherí a l'homenatge tributat al professor Joan Vilà-Valentí, amb motiu del VII Congrés Internacional de Geografia de Amèrica Latina, celebrat a Madrid el setembre de 2004.

El vocal Enric Mendizàbal, professor de geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, féu de representant institucional de la SCG en el comitè organitzador del III Simpòsium sobre l'Ensenyament de les Ciències Socials, celebrat a Bellaterra el mes de setembre de 2004, i en el qual s'homenatjà la professora Pilar Benejam en ocasió de la seva jubilació.

El 28 d'octubre de 2004 tingué lloc la presentació dels llibres *Els paisatges i el temps: El territori català al llarg de l'any*, d'Ernest Costa, i *Sant Cugat del Vallès: Paisatge i patrimoni*, de Jaume Busquets, i de la col·lecció de llibres de geografia «Descoberta», de Publicacions de l'Abadia de Montserrat, a què pertanyen ambdues obres. En l'acte, intervingueren Teresa Franquesa, doctora en biologia; Narcís Castanyer, president del Club Muntanyenc de Sant Cugat, i Joan Tort, professor de la Universitat de Barcelona i director de la col·lecció.

El mes de desembre de 2004 el vocal Jesús Burgueño participà en el programa *La vida al dia* de Ràdio l'Hospitalet, on donà resposta a diverses qüestions relacionades amb les vegueries i la divisió territorial de Catalunya.

El mes de febrer de 2004 la Sociedad Geográfica Española efectuà una visita pel Raval, organitzada pel vicepresident de la SCG, Francesc Nadal, en ocasió de la visita d'aquesta institució a Barcelona amb motiu de la presentació de la seva revista a la Casa Àsia.

El 23 de febrer de 2005 el professor Javier Martín Vide, de la Universitat de Barcelona, pronuncià una conferència titulada «Aproximaciones transversales sobre el cambio climático», dintre les jornades «L'aire i el medi», organitzades per la Secretaria Científica de l'IEC, en la sessió corresponent a la SCG.

Durant la Setmana Santa d'enguany es féu un viatge a Síria. El viatge, que comptà amb la presència de socis i amics de la Societat, fou organitzat per l'Associació per a la Recerca d'Altres Cultures (ARAC), Cultural Travel Association, sota els auspicis de la SCG. El viatge fou guiat per Pere Andreu.

El 2 de maig de 2005 s'efectuà la presentació de l'*Atles comercial de Barcelona*, dirigit pel professor de la Universitat de Barcelona Carles Carreras. A més del director de l'obra, hi intervingueren Isabel Ticó, de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, i Elisabet Roca, professora de geografia de la Universitat de Barcelona. (L'acte, programat inicialment per al 17 de febrer, havia estat suspès amb motiu del dol decretat per l'IEC arran de la mort del seu president.)

Durant l'any 2005, s'ha continuat desenvolupant el projecte de recerca *Turisme, paisatge i colonialisme*, iniciat el 2002 amb el títol *Viatges i expedicions científiques catalanes a l'Àfrica durant el segle XX*, a càrrec dels professors i socis Abel Albet, Antoni Luna, Maria Dolors Garcia Ramon, Joan Nogué, Lluís Riudor

i Perla Zusman, amb la coordinació del professor Joan Vilà-Valentí, com a membre de l'IEC. Els primers resultats de la recerca foren presentats pel professor Lluís Riudor en la sessió inaugural del curs de la Societat.

La presidenta, Maria Dolors Garcia Ramon, representà la SCG en el Consell Rector de l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

El vocal Antoni Luna continuà representant la SCG a la Junta de la demarcació catalana del Colegio de Geógrafos, on fa de tesorero.

La SCG ha establert un conveni de col·laboració amb la biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra, en virtut del qual li cedeix les revistes i llibres que la Societat rep en intercanvi o com a obsequi, amb la garantia que en facilitarà la consulta a tots els membres de la SCG.

Aquest curs, el nostre consoci Francesc Gurri i Serra ha continuat col·laborant en el programa de Catalunya Ràdio *Els viatges de la gran anacònda*, on intervé, des de fa ja uns quants anys, com a geògraf designat per la SCG per a parlar de diversos indrets del país.

Premis

Premi Joan Palau Vera

El 19 d'octubre de 2004 fou lliurat per primera vegada el Premi Joan Palau Vera per a treballs de recerca d'estudiants de batxillerat. El guardonat fou Albert Reixach Sala, pel treball *La vall*

dels Arcs de Santa Pau: l'home i el paisatge, i es concedí una menció especial a Eudald Díaz Duran, pel treball *El mapa d'Osona de recursos excursionistes*. El jurat era format per Maria Villanueva, professora de geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Montserrat Cuxart i Jordi Cortès, de la Societat Catalana de Geografia.

Premi per a estudiants Lluís Casassas i Simó

L'abril de 2005 fou lliurat el X Premi Lluís Casassas i Simó a Núria Matamala i Fargas, pel treball *Els canvis en l'ús del territori de muntanya durant el segle XX i llur reflex en el paisatge. Els municipis de Farrera i Tàrrua (Pallars Sobirà)*. El jurat era format per Jesús Burgueño, Antoni Luna i Luis Urteaga, professors de geografia de les universitats de Lleida, Pompeu Fabra i Barcelona, respectivament.

El web de la Societat: l'Obrador Obert

L'Obrador Obert (<http://www.iecat.net/scg>) ha continuat informant dels actes celebrats a la Societat, a través d'anuncis i ressenyes, i d'activitats i publicacions d'altres institucions que han estat d'interès geogràfic, com és ara conferències, congressos, col·loquis, premis, llibres i revistes. Amb tot plegat, l'Obrador Obert ha anat ampliant les seves pàgines, ha continuat mirant de diversificar l'autoria de ressenyes d'actes i ha arribat a 154 ressenyes de llibres escrits per socis o sò-

cies de la SCG. Aquest curs s'han ampliat les pàgines dedicades a semblances dels membres de la SCG traspassats i s'han incorporat fotografies a les ressenyes de les conferències.

Notes diverses

El mes d'octubre de 2004, el nostre consoci, l'arquitecte i urbanista Manuel de Solà-Morales i Rubió, fou investit doctor *honoris causa* per la Universitat Catòlica de Lovaina.

La nostra consòcia Pilar Benejam i Arguimbau ha estat distingida amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, en reconeixement a una generosa i profitosa dedicació a la pedagogia de les ciències socials.

Dintre del cicle de conferències «Perspectives del segle XXI: població, societat i país», organitzat per l'IEC, el 19 de gener de 2005 la professora Anna Cabré dictà una conferència titulada «La població a Catalunya: perspectives per al segle XXI», i el 30 de març de 2005 el professor Oriol Nel-lo en llegí una altra amb el títol «El territori: dinàmiques i polítiques».

El mes d'abril de 2005, els nostres consocis Martí Boada i Manuel de Solà-Morales foren guardonats, respectivament, amb el Premi de Medi Ambient de l'IEC i el Premi Catalunya d'Urbanisme concedit per la Societat Catalana d'Ordenació del Territori.

La nostra consòcia Àngels Pas-

qual de Sans ha estat guardonada amb la Medalla Narcís Monturiol 2004 al mèrit científic i tecnològic.

El 31 de maig de 2005, el professor Joan Vilà-Valentí pronuncià una conferència dedicada a tractar el paper de la geografia en el marc del curs Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials, organitzat per la Secció de Filosofia i Ciències Socials (SFCS) de l'IEC.

Publicacions

CHEVALIER, Marcel. *El paisatge de Catalunya*. Barcelona, 2004.

Treballs de la Societat Catalana de Geografia, núm. 58 (desembre 2004).

Aquest curs s'ha editat el volum 58 de *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, de desembre de 2004, i s'ha reeditat el llibre *El paisatge de Catalunya*, de Marcel Chevalier, editat per l'editorial Barcino. L'actual edició compta amb un breu pròleg de la Junta de Govern i un estudi sobre la vàlua geogràfica de l'obra a càrrec del professor Enric Mendizàbal. Aquestes publicacions han comptat amb el suport econòmic de l'IEC i de la Diputació de Barcelona.

S'ha editat en català, castellà, francès i anglès un opuscle informatiu en què es fa una presentació de la SCG com a societat filial de l'IEC i es parla de la història, els objectius, les activitats i les publicacions de la nostra institució.

Societat Catalana d'Estudis Històrics

Any de fundació:	1946
JUNTA DIRECTIVA	
President:	GASPAR FELIU I MONTFORT
Vicepresidenta:	MONTSERRAT SANMARTÍ I ROSET
Secretari:	JOSEP M. TORRAS I RIBÉ
Vicesecretari:	RAMON ARNABAT I MATA
Tresorer:	RICARD SOTO I COMPANYY
Vicetresorera:	ROSA LLUCH I BRAMON
Vocals:	ARMAND DE FLUVIÀ I ESCORSA MERCÈ RENOM I PULIT JAUME SOBREQUÉS I CALLICÓ FRANCESC VILANOVA I VILA-ÀBADAL
Delegat de l'IEC:	ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ
Nombre de socis:	171

Actes

— Sessió inaugural del curs amb la conferència «Memorial de greuges del nacionalisme català: l'ambaixada del Consell Principal a Joan», a càrrec de Jaume Sobrequés i Callicó. Institut d'Estudis Catalans, 11 de novembre de 2004.

— Sessió en homenatge a Pierre Vilar, geògraf i historiador. Hi intervingueren Helena Estalella, catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Jaume Torras, catedràtic d'Història Econòmica de la Universitat Pompeu Fabra. Aquesta sessió fou organitzada conjuntament amb la

Societat Catalana de Geografia. Institut d'Estudis Catalans, 19 de maig de 2005.

— Assemblea General ordinària, durant la qual es procedí a la renovació de càrrecs de la Junta Directiva. Un cop acabada la votació, tingué lloc la conferència «La construcció d'un fons patrimonial: l'Arxiu Martí d'Ardenya», a càrrec de Montserrat Sanmartí. Institut d'Estudis Catalans, 1 de juny de 2005.

Premi per a estudiants

Premi instituït l'any 1996 i ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'as-

saig sobre un tema d'història dels Països Catalans. Aquest curs es convocà per novena vegada. La dotació del premi és de sis-cents euros (600 €) i es poden concedir fins a dos accèssits. El premi va quedar desert.

Publicacions

BENGOECHEA, Soledad. *Reacció en temps de canvis: La patronal catalana davant la República (1931-1936)*. Barcelona. (D'Ahir per Avui; 3) *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, núm. 15 (2004).

Societat Catalana d'Estudis Jurídics

Any de fundació:	1995*
JUNTA DIRECTIVA	
President:	JOSEP M. MAS I SOLENCH (†)
Vicepresident:	CARLES PRAT I MASIP
Secretari:	JOSEP CRUANYES I TOR
Tresorer:	FRANCESC XAVIER GENOVER I HUGUET
Vocals:	JOAN CARLES OLLÉ I FAVARO JORDI OLIVERAS I BADIA JOSEP SERRANO I DAURA
Delegat de l'IEC:	JOSEP M. PUIG I SALELLAS
Nombre de socis:	86

* Anteriorment, aquesta societat filial era una secció de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, fundada el 1951.

Activitats generals

— *V Curs de Dret Civil Català*, de vint-i-cinc sessions, coordinat per Ferran Badosa Coll, catedràtic de Dret Civil de la Universitat de Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, del 14 d'octubre de 2004 al 26 d'abril de 2005.

— Conferència «Règim jurídic de l'aire», a càrrec de Josep Esteve i Pardo, de la Universitat de Barcelona, dins de les jornades «L'aire i el medi», orga-

nitzades per la Secretaria Científica de l'IEC amb la col·laboració de la Fundació Caixa Sabadell. Institut d'Estudis Catalans, 16 de març de 2005.

Publicacions

Revista Catalana de Dret Privat, núm. 4 (2004).

Revista de Dret Històric Català, núm. 4 (2005).

Societat Catalana d'Economia

Any de fundació: 1977*

JUNTA DIRECTIVA

President: PERE PUIG I BASTARD
Vicepresident: ARTUR SAURÍ DEL RÍO
Secretari: JOSEP C. VERGÉS
Tresorer: HUMBERT SANZ I GARCIA

Vocal d'Institucions Acadèmiques: EDUARD ARRUGA I VALERI
Vocal de Tesis i Publicacions: JOSEP M. CARRAU I RAMON
Vocal de Promoció: ÀNGELS ROQUETA I RODRÍGUEZ
Vocal de Premsa: ROLDÁN MARTÍNEZ I LÓPEZ
Vocal Territorial: JOSEP LLUÍS RAYMOND BARÀ

Delegat de l'IEC: JOAQUIM MUNS I ALBUIXECH
Delegat a Brussel·les: VÍCTOR POU I SERRADELL
Delegat a Madrid: JOSEP M. NUS I BADIA

Nombre de socis: 264

* Anteriorment, aquesta societat filial era una secció de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, fundada el 1951.

Conferències

— Inauguració del curs acadèmic 2004-2005: «Una nova política industrial davant el repte de la desindustrialització», a càrrec de Joan Trullén, director general d'Indústria a Madrid. Institut d'Estudis Catalans, 30 de setembre de 2004.

— «A Microeconomic Assessment Of India: Investment Opportunities and

Challenges», a càrrec de Sanjay Peters, professor associat d'economia de l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE). Institut d'Estudis Catalans, 27 d'octubre de 2004.

— Acte de lliurament V Premi de la Societat Catalana d'Economia: *El sistema elèctric espanyol des de la perspectiva industrial*, a càrrec dels guardo-

nats Ignasi Nieto i Joaquim Solà. Casa Llotja de Mar, 24 de novembre de 2004.

— Els premis Nobel de l'any 2004. Conferència sobre el Premi Nobel d'Economia concedit a Finn E. Kydland i Edward C. Prescott: «Regles *versus* discrecionalitat: la consistència temporal de la política econòmica», a càrrec de Francesc Xavier Mena, professor d'ESADE de la Universitat Ramon Llull. Institut d'Estudis Catalans, 17 de desembre de 2004.

— «És competitiva la indústria catalana?», a càrrec de Jordi Gual, professor i director del Departament d'Economia de l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa (IESE), i Lluís Torrens, professor de l'Escola Superior de Comerç Internacional de la Universitat Pompeu Fabra. Institut d'Estudis Catalans, 27 de gener de 2005.

— «Efectes del dèficit fiscal sobre Catalunya», a càrrec de Ramon Tremosa, professor de la Universitat de Barcelona, i Antoni Serra Ramoneda, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 10 de febrer de 2005.

— Dins del cicle de conferències de l'Institut d'Estudis Catalans «L'aire i el medi»: «La criminalització de l'aire: un cas a Tarragona», a càrrec de Josep C. Vergés, secretari de la Societat Cata-

lana d'Economia. Institut d'Estudis Catalans, 14 de març de 2005.

— «Record a Eugeni Domingo Solans», a càrrec dels seus companys de la Societat Catalana d'Economia, del Banc d'Espanya i de les institucions europees Joaquim Muns Albuixech, Carles A. Gasòliba i Böhm i Josep Jané Solà. Convidat al col·loqui: Guillem López Casasnovas. Institut d'Estudis Catalans, 21 d'abril de 2005.

— Acte de lliurament del VIII Premi Ferran Armengol i Tubau: «Estudis experimentals sobre l'actitud catalana davant el risc», a càrrec dels guardonats Antoni Bosch i Domènech i Joaquim Silvestre. Institut d'Estudis Catalans, 19 de maig de 2005.

— XXIV Ple Anual: «Economics of educational privatization», a càrrec de Henry Levin, professor d'economia i educació al Teachers College de la Universitat de Colúmbia i director del National Center for the Study of Privatization in Education, en un acte conjunt amb l'Associació Espanyola d'Economia de l'Educació. Institut d'Estudis Catalans, 22 de juny de 2005.

Premi

— Convocatòria del X Premi Catalunya d'Economia. Barcelona, 2005.

Associació Catalana de Sociologia

Any de fundació: 1979*

JUNTA DIRECTIVA

President:	ORIOL HOMS FERRET
Secretària:	PAQUITA SANVICÉN I TORNÉ
Tresorer:	CARLES GIRONÈS I TIXÉ
Vocals:	CARLES PRATS I MAESO EULÀLIA SOLÉ I ROMERO JOAQUIM CASAL I BATALLER MAITE MONTAGUT ANTOLÍ JOSEP M. ROTGER CERDÀ JORDI BUSQUETS DURAN REMEI CASAS BORRÀS TERESA SORDÉ MARTÍ ENCARNA HERRERA I MARTÍNEZ
Delegada de l'IEC:	CARLOTA SOLÉ I PUIG

Nombre de socis: 227

* Anteriorment, aquesta societat filial era una secció de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, fundada el 1951.

25è Aniversari de l'Associació Catalana de Sociologia

El dia 9 de desembre de 2004 es van celebrar els actes commemoratius dels vint-i-cinc anys de la creació de l'Associació Catalana de Sociologia (ACS), que es van desenvolupar de la manera següent:

— Acte acadèmic a la Sala Prat de la Riba de Institut d'Estudis Catalans.
Presentació de l'acte a càrrec d'Oriol

Homs, president de l'Associació, i salutació a càrrec del president de l'Institut d'Estudis Catalans.

— Taula rodona: «25 anys de sociologia a Catalunya». Participants: Salvador Giner de San Julián, Jordi Estivill i Pascual, Carlota Solé i Puig, Sebastià Sarasa i Urdiola i Carles Prats i Maeso.

— Sopar col·loqui a l'Hotel Espanya de Barcelona. Conferència «La

vuelta de la sociología», a càrrec de Manuel Pérez Yruela, president de la Federació Espanyola de Sociologia (FES).

Sopars col·loqui

— Sopar debat sobre «Solidaritat i sociologia». L'acte va ser presidit per David Minoves, director de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament. Durant el debat van intervenir dos ponents, Alberto Moncada, president de Sociólogos y Politólogos sin Fronteras, i M. Assumpció Vilà, presidenta de la Taula d'Entitats del Tercer Sector de Catalunya, i es va presentar l'organització no governamental Sociòlegs sense Fronteres. Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC), 3 de febrer de 2005.

— Sopar debat sobre «Immigració i cohesió social a Catalunya». Hi van intervenir Carlota Solé, catedràtica de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB); Àngels Pascual, catedràtica de Geografia Humana de la UAB, i Adela Ros, secretària d'Immigració. Centre d'Estudis i Recursos Culturals, 21 de juny de 2005.

Homenatge

L'Associació Catalana de Sociologia va retre homenatge a Salvador Giner en un acte en què intervingueren Giacomo Marramao, catedràtic de Filosofia de la Universitat de Barcelona; Manuel Pérez Yruela, director de l'Institut d'Estudis Socials Avançats d'Andalusia (IESA) -

Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), i president de la Federació Espanyola de Sociologia, i Juan Ramón Capella, director del Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona. Edifici Històric de la Universitat de Barcelona, 19 d'abril de 2005.

Premi Concurs de Joves Sociòlegs

Premi instituït l'any 1996 i ofert a un treball inèdit d'investigació, teòric o empíric, en el camp de la sociologia. Aquest curs es convocà per novena vegada. La ponència, formada per Carlota Solé i Puig, Oriol Homs Ferret i Jordi Busquet Duran, de la Comissió Gestora de l'Associació Catalana de Sociologia, acordà atorgar el premi, d'entre els sis treballs presentats, a *La pediatria en l'aportació de coneixements de cura*, de Susana González Ruiz, Núria Monmany Badia i Gemma Parera Álvarez, i un accèssit al treball *Qui domina el món? El poder econòmic transnacional i el poder financer*, de Julián Cárdenas Herrera. La dotació del premi és de mil vuit-cents euros (1.800 €) i es pot concedir un accèssit.

Publicacions

Butlletí de l'Associació Catalana de Sociologia

És un full d'informació intern per als socis, en què la informació sobre la societat es complementa amb articles o comenta-

ris, així com amb un apartat per a les novetats bibliogràfiques vinculades a la nostra especialitat. Aquest any se n'han publicat tres números: 77, 78 i 79, amb un tiratge de tres-cents exemplars.

Revista Catalana de Sociologia

Té un tiratge de cinc-cents exemplars, que es distribueixen entre els socis, bi-

blioteques especialitzades (facultats, departaments de sociologia, entitats privades i fundacions) i totes les associacions de sociòlegs vinculades a la Federació Espanyola de Sociologia (FES). Aquest any se n'ha publicat el número següent:

Revista Catalana de Sociologia, núm. 20
(desembre 2004). [Coordinada per Paquita Sanvicén]

Societat Catalana d'Estudis Litúrgics

Any de fundació:	1970
JUNTA DIRECTIVA	
President:	MIQUEL DELS SANTS GROS I PUJOL
Secretari:	RAFAEL M. BOFILL I FRANSÍ
Vocals:	JOAN BELLAVISTA I RAMON PERE FARNÉS I SCHERER SEBASTIÀ JANERAS I VILARÓ
Delegat de l'IEC:	MANUEL MUNDÓ I MARCET
Nombre de socis:	26

L'activitat corporativa de la Societat ha tingut com a actes centrals aquest curs les reunions de tardor i primavera, sessions 71 i 72, celebrades respectivament el dimarts 21 de desembre de 2004 i el dilluns 13 de juny de 2005. La segona s'ha caracteritzat per una nodrida assistència. Al marge, però fidel a l'objectiu de la Societat, queda l'activitat individual dels membres representada per les col·laboracions en publicacions especialitzades, cursos i altres actes.

Cal esmentar dos decessos: el de l'infatigable i erudit liturgista francès Raymond Étaix, traspassat el curs anterior (22 d'agost de 2004), i el del dominic i compatriota seu Pierre M. Gy (20 de desembre de 2004), que havia dirigit a

París l'Institut Superior de Litúrgia i participat en les tasques del Concili Vaticà II.

A cadascuna de les dues reunions plenàries anuals hi ha correspost una dissertació. La tardoral, a càrrec del nostre membre i especialista en litúrgia de l'Orient cristià, Sebastià Janeras, tingué per tema «Els leccionaris de l'antiga litúrgia de Jerusalem», vinculats als temps de quaresma, setmana santa, Pasqua, Pentecosta i Exaltació de la Santa Creu i als àmbits litúrgics jerosolimità, armeni, georgià i bizantí. La sessió de primavera tingué com a conferenciant el nostre consoci Matthieu Smyth, professor preconitzat d'institucions eclesiàstiques antigues a la Facultat de Teologia d'Estrasburg, que dis-

sertà sobre «*L'ordo missae* des antiques liturgies gallicane, hispanique et milanaise», part de la seva tesi doctoral sobre litúrgia oblidada a l'Occident no romà, apareguda a les Éditions du Cert.

Cadascuna de les dissertacions va ser closa amb un animat diàleg, on les qüestions i objeccions plantejades per un bon nombre dels presents van fer-les encara més profitoses.

Societat Catalana de Musicologia

Any de fundació:

1973

JUNTA DIRECTIVA

President:

JOAQUIM GARRIGOSA I MASSANA

Vicepresident:

ROMÀ ESCALAS I LLIMONA

Secretari:

JORDI RIFÉ I SANTALÓ

Tresorer:

JORDI BALLESTER I GIBERT

Vocals:

XOSÉ AVIÑOÀ PÉREZ

MÀRIUS BERNADÓ I TARRAGONA

XAVIER DAUFÍ I RODERCAS

JOSEP DOLCET I RODRÍGUEZ

Delegat de l'IEC:

MANUEL MUNDÓ I MARCET

Nombre de socis:

86

Activitats principals i trobades generals

— Sessió científica de la Societat Catalana de Musicologia, a càrrec de Romà Escalas, amb el tema «El claviorgue del Museu de la Música de Barcelona», i Xosé Aviñoà, amb «Gabriel Blancafort i la fabricació d'orgues a Catalunya». Institut d'Estudis Catalans, 25 de novembre de 2004.

— Jornada científica i de debat. El programa comprendgué una visita a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, que fou guiada per Manuel Fuentes; una visita al Conservatori i a l'Auditori Josep Carreras de Vila-seca; la sessió científica «Projecte d'inventari d'arxius amb música a Catalunya», a càrrec de Jordi Rifé i Josep M. Gregori, i la taula rodona «El Centre de Documentació de

la Generalitat de Catalunya. Necessitats actuals i propostes per a la seva redefinició», en què intervingueren Lluís Bagnunyà, Romà Escalas i Joana Crespi, moderats per Joaquim Garrigosa. Vila-seca, 12 de febrer de 2005.

— Sessió científica a càrrec de Sebastià Bardolet «El Divino a *La passió de Cristo Senyor Nostre*, al to del contrapàs llarg» (entorn de la restauració de la dansa d'aquest singular cant popular presentat al Congrés d'Història de la Música de Viena l'any 1927). Institut d'Estudis Catalans, 26 de maig de 2005.

Sessions de treball no collectives

— Reunions ordinàries de la Junta per a la programació i organització de les trobades.

— Preparació del projecte d'investigació entorn del cançoner polifònic de Pau Villalonga (primera meitat del segle XVI).

— Assistència del president i el vicepresident de la Societat a diverses

reunions de l'IEC (plens i reunions de la Secció Històrico-Arqueològica).

— Preparació de les jornades «Ramon Carnicer», que se celebraran a Tàrrrega a finals de la tardor de 2005.

Amics de l'Art Romànic

Any de fundació:	1977
JUNTA DIRECTIVA	
Presidenta:	M. TERESA MATAS I BLANXART
Vicepresident:	ANTONI GONZÁLEZ I MORENO-NAVARRO
Secretària:	ÀNGELA MAJÓ I RAIS
Tresorera:	TURA CLARÀ I VALLÈS
Vocal honorari:	JOSEP M. DOMINGO I ABADIA
Vocals:	ROSA M. MARTÍN I ROS ELENA MARTÍNEZ I GAY AIDA MESTRES I DOMÈNECH JOSEP M. PALAU I BADUELL M. DOLORS SOLÉ I GRAS JOSEP M. XARRIÉ I ROVIRA
Delegat de l'IEC:	JOAN-F. CABESTANY I FORT
Nombre de socis:	530

Hem de lamentar el traspàs durant el curs 2004-2005 dels socis següents: M. Josefa Martorell i Jordà, Agustín López i Sánchez i M. Montserrat Martí i Bas.

Sessió inaugural

La sessió inaugural del curs 2004-2005, vint-i-vuitè d'existència dels Amics de l'Art Romànic (AAR), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, tingué lloc al saló d'actes de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, el 21 d'octubre de 2004, i fou a càrrec de Manuel Mundó i Marcet, membre de l'Institut d'Estudis

Catalans i soci fundador i de mèrit dels Amics de l'Art Romànic, qui tractà el tema «La contemplació de la bellesa en l'art». Aquest discurs fou publicat i distribuït a tots els socis.

Presentació de publicacions

Dimecres 15 de desembre de 2004 es presentà al saló d'actes de la Reial Acadèmia de Bones Lletres el setzè volum de la revista *Lambard: Estudis d'Art Medieval*. L'acte fou a càrrec d'Olivier Poisson, inspector general dels Monuments Historiques de França. A més dels articles «La

paradigmàtica reconstrucció afectiva i simbòlica del nostre romànic. Una reflexió i alguns exemples», d'Antoni González i Moreno-Navarro; «L'anomenada *banda del Rei Martí* de la custòdia de la catedral de Barcelona», de Rosa M. Martín, i «Barcelona: una ciutat gòtica catalana (segles XIII-XV). De Jaume I el Conqueridor al Renaixement», de Joan-F. Cabestany i Fort, aquest volum inclou l'article guanyador del Premi dels Amics de l'Art Romànic corresponent a l'any 2002, «Estudi dels Valeri Màxim L-35 i L-36 (AHCB)», de Gemma Escayola i Rifà.

En el decurs del mateix acte, Eduard Ripoll i Perelló, soci fundador i de mèrit dels Amics de l'Art Romànic i president de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, presentà el llibre *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*, obra de Joan-F. Cabestany i Fort, M. Teresa Matas i Blanxart, Aida Mestres i Domènech i Josep M. Palau i Baduell. Aquest llibre es va trametre a tots els socis com a felicitació de Nadal i Any Nou.

Celebració del XIX Cicle de Conferències

Els dies 8, 11, 15, 17, 22, i 24 de novembre de 2004 es dugué a terme el XIX Cicle de Conferències, dedicat enguany a «Arqueologia i història». Les conferències van ser les següents:

— «Els inicis dels estudis d'arqueologia medieval a Catalunya», a càrrec de Manuel Riu i Riu.

— «Records i vivències d'una ciència auxiliar de la història a mitjan del segle XX», a càrrec de Joan-F. Cabestany i Fort.

— «La metalúrgia del ferro a l'època medieval al Pallars», a càrrec de Marta Sancho i Planas.

— «L'excavació de tres castells a la Catalunya central», a càrrec d'Albert López i Mullor.

— «Fortificacions àrabs i cristianes a les comarques meridionals», a càrrec de Joan-Albert Adell i Gisbert i Joan Josep Menchon i Bes.

— «Excavacions a *Iesso*: una visió de resultats i alguns problemes historicoarqueològics», a càrrec de Josep Guittart i Duran.

Aquest cicle de conferències va ser possible gràcies al suport de la Secretaria Científica de l'Institut d'Estudis Catalans i la col·laboració del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona.

Sessions de treball: conferències

Al llarg del curs, amb una mitjana d'entre cinquanta i seixanta assistents, es dugueren a terme cinc sessions de treball, entre les quals es pronunciaren conferències sobre diferents aspectes relacionats amb el món medieval. Les conferències foren les següents:

— 10.01.2005. «Descobriments i intervencions a la pintura mural romànica i gòtica a les comarques de Girona: de

Sant Tomàs de Fluvià a Sant Víctor de Dòrria (1982-2002)», a càrrec de Pere Rovira i Pons, del Servei de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya. Institut d'Estudis Catalans.

— 07.02.2005. «Viure en un castell de la Marca», a càrrec de Teresa Vinyoles i Elena Cantarell, professores de la Universitat de Barcelona. Institut d'Estudis Catalans.

— 07.03.2005. «La capa de Daroca», a càrrec de Rosa M. Martín i Ros, conservadora del Museu Tèxtil i d'Indumentària. Institut d'Estudis Catalans.

— 11.03.2005. «El romànic de la vall Ferrera de prop», a càrrec de Jordi Mir i Parache. Sala d'actes del Centre Excursionista de Catalunya.

Sessions de treball de camp:

taula rodona

— 13.04.2005. «Mesures i models de les esglésies catalanes des del romànic al Romanticisme». Hi intervingueren Jordi Bonet, Josep M. Bracons, Joan-F. Cabestany, Josep Lluís Ginovar i Josep Lluís Ribes. M. Teresa Matas moderà l'acte, que tingué lloc a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona.

Sessions de treball de camp: jornades

— 04.05.2005. «Estudi dels fons artístics medievals del Museu Diocesà i Comarcal de Lleida». L'acte fou presidit pel delegat de l'IEC a Lleida, Ramon Sistac i Vicén. Presentà l'acte M. Teresa Matas,

presidenta dels AAR. Hi intervingueren mossèn Tarragona, qui féu una «Introducció al Museu de Lleida i la seva història»; Francesc Fité i Llevot, qui parlà sobre «Els repertoris romànics»; Montserrat Macià, sobre «L'escultura gòtica»; Isidre Puig, sobre «La pintura gòtica», i Carmen Berlabé, sobre «La col·lecció de tapisos procedents de la Seu Vella de Lleida». Aquesta jornada científica va tenir lloc a la delegació de l'IEC a Lleida.

Sessions de treball de camp: visites

També s'han dut a terme set sessions de treball de camp (visites):

— 29.01.2005. Conjunt monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa, conduïda per Domènec Ferran i Gómez, director del Museu de Terrassa.

— 26.02.2005. Exposició «Obres mestres del romànic. Escultures de la vall de Boí», conduïda per Jordi Camps i Sòria, conservador del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— 02.04.2005. Exposició «*Abajo las murallas!* 150 anys de l'enderroc de les muralles de Barcelona», conduïda per Joan-F. Cabestany, membre de l'IEC.

— 30.04.2005. Estudi de les pintures murals gòtiques del Palau Pallejà del carrer Lledó de Barcelona, conduïda per Francesc Ruiz Quesada, conservador del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— 07.05.2005. Visita al conjunt monumental d'Olèrdola, conduïda per

Eduard Padró, professor de la Universitat de Barcelona.

— 04.06.2005. Visita al conjunt monumental de Serrabona (Rosselló), conduïda per Olivier Poisson, inspector general dels Monuments Històrics de França.

— 18.06.2005. Exposició «El Crist romànic a les terres gironines», conduïda per Antoni Noguera Massa, president dels Amics de Besalú i el seu Comtat.

Premi per a estudiants

Premi instituït el 1993 i ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre art i cultura catalans del període gòtic. Aquest curs es convocà per dotzena vegada. La dotació del premi és de nou-cents euros (900 €) i es poden concedir fins a dos accèssits. L'article es publica a la revista *Lambard: Estudis d'Art Medieval*. El premi va quedar desert.

Assistència a sessions científiques

— 08, 09 i 10.07.2004. La presidenta, M. Teresa Matas, i el delegat de l'IEC, Joan-F. Cabestany, assistiren a les Journées Romanes, celebrades a l'abadia de Sant Miquel de Cuixà (França), sobre «L'aristocratie, les arts et l'architecture à l'époque romane».

— 17.07.2004. El vicepresident Antoni González Moreno-Navarro assistí a la inauguració de l'exposició «Monuments bergadans restaurats per la Diputació de Barcelona». L'acte se celebrà a

Sant Llorenç (Guardiola de Berguedà) i fou organitzat pel Servei de Catalogació i Conservació de Monuments (SCCM) i el Servei del Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona.

— 24.07.2004. La tesorera, Tura Clarà i Vallès, assistí a l'XI Trobada al Monestir de Santa Maria de Gualter.

— 14.09.2004. La vocal Rosa M. Martín i Ros assistí a la inauguració de l'exposició «Catalogne romane. Sculptures du Val de Boi», que tingué lloc al Musée Nationale du Moyen Âge-Thermes de Cluny, França.

— 17 i 18.09.2004. Tura Clarà i Vallès i Rosa M. Martín i Ros assistiren a les Jornadas sobre San Martín de Frómista: ¿Paradigma o Historicismo?, celebrades al saló d'actes municipal de Frómista.

— 02.10.2004. Rosa M. Martín assistí a la inauguració de l'exposició «Caps de Notre-Dame de París. L'esplendor de l'escultura gòtica europea», que tingué lloc al Museu Episcopal de Vic.

— 21.10.2004. Joan-F. Cabestany i M. Teresa Matas assistiren a la inauguració de l'exposició «Maquetes dels edificis restaurats pel Servei (1936-2004)», organitzada pel Servei de Catalogació i Conservació de Monuments (SCCM) i el Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona.

— 16.12.2004. Rosa Maria Martín assistí a la Festa de la Cultura amb motiu de la inauguració del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— 19.01.2005. Tura Clarà i Vallès assistí a la inauguració de l'exposició «Obres mestres del romànic. Escultures de la vall de Boí», que tingué lloc al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— 02, 09, 16 i 23.02.2005; 02, 09, 16 i 30.03.2005; 06, 13, 20 i 27.04.2005, i 04, 11 i 18.05.2005. La vocal Elena Martínez assistí a la Tribuna d'Arqueologia que organitzà l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, que tingué lloc al Palau Marc.

— 02.04.2005. Tura Clarà i Vallès assistí a la presentació del llibre *El patrimoni del Pla de l'Estany. Inventari històric i arquitectònic de la comarca*. L'acte tingué lloc a la sala d'actes del Consell Comarcal a can Puig de la Bellacasa.

— 27.04.2005. Joan-F. Cabestany i Fort i Rosa M. Martín assistiren a l'homenatge al doctor Josep M. Font i Rius que tingué lloc al Palau del Parlament de Catalunya, presidit per Ernest Benach i Pasqual, president del Parlament de Catalunya.

— 03.06.2005. Tura Clarà assistí a la presentació del llibre de l'exposició «El Crist romànic a les terres de Girona» d'Antoni Noguera i Massa, que tingué lloc al Centre Cultural La Caixa de la ciutat de Girona.

— 11.06.2005. M. Teresa Matas i Joan-F. Cabestany assistiren a la inauguració de l'exposició «El castell d'Olèrdola i l'Alt Penedès a l'edat mitjana», que tingué lloc al Museu d'Arqueologia de Catalunya d'Olèrdola.

— 18.06.2005. M. Teresa Matas i Joan-F. Cabestany assistiren a la conferència a càrrec de Carolina Batet que versà sobre «Olèrdola: història i tòpics» que tingué lloc al Centre Cívic La Gatzarra de Sant Pere Molanta.

Publicacions

CABESTANY I FORT, JOAN-F., MATAS I BLANXART, M. TERESA, MESTRES I DOMÈNECH, AIDA I PALAU I BADUELL, JOSEP M. *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004. *Lambard: Estudis d'Art Medieval*, núm. 16 (2003-2004), 178 p.

S'ha continuat la publicació de la *Circular* (núm. 234 a 236), la qual té com a finalitat servir de mitjà de comunicació amb els associats. En destaquem l'article següent:

CABESTANY I FORT, JOAN-F. «El castell carolingi i romànic altmedieval». *Circular* [Barcelona], núm. 234 (2004), p. 203.

Societat Catalana de Pedagogia

Any de fundació:	1979
JUNTA DIRECTIVA	
President:	LLUÍS BUSQUETS I DALMAU
Vicepresidents:	JOAN MALLART I NAVARRA MARTÍ TEIXIDÓ I PLANAS
Secretària:	MARGARIDA MUSET I ADEL
Tresorera:	NATÀLIA GARRIGA I ROTA
Vocals:	CARME BORBONÉS I BRESKO IMMACULADA BORDAS I ALSINA JOAN JOSEP LLANSANA I GONZÀLEZ JOAQUIM PÈLACH I BUSOM CONRAD VILANOU I TORRANO
Delegat de l'IEC:	RICARD TORRENTS I BERTRANA
Nombre de socis:	107

— El dia 13 d'octubre de 2004 tingué lloc la sessió inaugural del curs 2004-2005 i la celebració del 20è aniversari de la Societat. Presidí l'acte Josep Laporte, president de l'Institut, amb la presència de Pere Darder, president del Consell Escolar de Catalunya. La lliçó inaugural fou a càrrec de Martí Teixidó, vicepresident de la Societat, amb el títol «Pedagogia necessària».

— El dia 18 d'octubre de 2004 se celebrà la taula rodona «L'educació vista per no docents». Hi intervingueren: Xavier Fabré, arquitecte; Oriol Homs, director del Centre d'Iniciatives i Recerques

Europees a la Mediterrània (CIREM), i Conxa Oliu, directora de Col·lectius i Institucions del Banc de Sabadell i membre del Consell Social de la Universitat Pompeu Fabra, i tingué lloc a la sala Ramon Fuster del Col·legi de Llicenciats de Barcelona.

— El dia 25 d'octubre de 2004 la Societat participà en el Fòrum Social per l'Educació «Una escola d'elit per a tots», juntament amb el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, amb la taula rodona «L'educació vista per docents», en la qual intervingueren Car-

mina Bosch, de l'Institut de Ciències de l'Educació de la UAB i mestra d'ensenyament infantil i primari, Francesc Danés, de l'IES Joan Salvat-Papasseit i vicegegà del Col·legi de Doctors i Llicenciats, Ramon Francolí, de l'Escola Pia de Catalunya, i Jaume Gibert, director de l'IES Costa i Llobera.

— Els dies 15 i 16 de novembre de 2004 organitzà, conjuntament amb el Grup GAD-EDIFID del Departament de Didàctica i Organització Educativa de la Universitat de Barcelona, el seminari «Investigar i innovar en educació sota l'enfocament de la complexitat».

— El dia 14 de desembre de 2004 es féu la lectura i el debat del document de l'IEC sobre «L'ús social de la llengua catalana» i la responsabilitat de l'educació.

— El dia 10 de febrer de 2005 s'organitzà la conferència «Converses pedagògiques», a càrrec de Dolors Verdager.

— El dia 31 de març de 2005 tingué lloc un «Debat obert sobre l'informe Pisa». La introducció fou a càrrec de

Carme Amorós, secretària executiva del Consell Superior d'Avaluació del Departament d'Educació.

— El dia 3 de maig de 2005 se celebrà una assemblea extraordinària per a sotmetre a votació el document elaborat per la Comissió Joaquim Xirau sobre el Pacte Nacional per a l'Educació. La introducció fou a càrrec de Martí Teixidó, vicepresident de la Societat, qui actuà com a coordinador de la Comissió.

— El dia 7 de juny de 2005 se celebrà l'Assemblea General de socis. Mitja hora abans de començar l'Assemblea, i en la mateixa sala, es convocaren els socis i sòcies interessats a col·laborar en la redacció del *Diccionari pedagògic*.

Publicacions

Butlletí de la Societat Catalana de Pedagogia, núm. 1 (febrer 2005).

Butlletí de la Societat Catalana de Pedagogia, núm. 2 (abril 2005).

Butlletí de la Societat Catalana de Pedagogia, núm. 3 (juny 2005).

Revista Catalana de Pedagogia, núm. 3 (2004). 440 p.

Societat Catalana d'Estudis Clàssics

Any de fundació:

1979

JUNTA DIRECTIVA

President:

JAUME PÒRTULAS I AMBRÒS

Vicepresident:

JAUME ALMIRALL I SARDÀ

Secretari:

JOSEP MARIA ESCOLÀ I TUSET

Tresorer:

XAVIER RIU I CAMPS

Vocals:

MONTSERRAT NOGUERAS I HERNÀNDEZ

MARIÀNGELA VILALLONGA I VIVES

Delegat de l'IEC:

CARLES MIRALLES I SOLÀ

Nombre de socis:

189

El 15 de desembre de 2004 la Societat Catalana d'Estudis Clàssics (SCEC) celebrà l'Assemblea General de socis, que va comportar la renovació dels càrrecs de la Junta de vicepresident (Jaume Almirall i Sardà), secretari (Josep Maria Escolà), i vocal (Montserrat Nogueras).

Conferències

— 20 d'octubre de 2004. «Afrodita en el naixement de la polis», a càrrec del professor Jesús Carruesco, de la Universitat Rovira i Virgili. Institut d'Estudis Catalans.

— 15 de desembre de 2004. «Arquíloc de Paros i la tradició elegíaca grega: reflexions a propòsit d'un nou papir arquiloqueu», a càrrec del professor Jaume Pòrtulas, de la Universitat de Barcelona. Institut d'Estudis Catalans.

— 16 i 17 de febrer de 2005. Dues sessions a càrrec del professor Esteban Calderón, de la Universitat de Múrcia, en col·laboració amb la Universitat de Barcelona: «Origen y desarrollo de la alquimia griega», a l'Institut d'Estudis Catalans, i «Los Heráclidas: ¿una tragedia marginada?», a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona.

— 16 de març de 2005. «Métissage culturel et identité nationale: l'exemple de Rome», a càrrec del professor Philippe Mudry, de la Universitat de Lausana. Institut d'Estudis Catalans.

— 20 d'abril de 2005. «Tradition et innovation: le poème 4 W. de Solon sur l'Eunomie», a càrrec de la professora Fabienne Blaise, de la Universitat

Charles de Gaulle - Lilla III. Institut d'Estudis Catalans.

— 6 i 7 de juny de 2005. Dues sessions a càrrec del professor Teodoro Hampe, de la Universitat Nacional Major de San Marcos de Lima sobre tradició clàssica al Perú, en col·laboració amb la Universitat de Barcelona: «Reminiscencias clásicas en la *Historia del Perú* de Agustín de Zárate (1555-1577)», a l'Institut d'Estudis Catalans, i «La Universidad de San Marcos y el apogeo de la cultura virreinal peruana», a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona.

— 13 de juny de 2005. «Man, Death and Fate in Indo-European Tradition», a càrrec del professor Martin L. West, de l'All Souls College de la Universitat d'Oxford. Institut d'Estudis Catalans.

Col·loquis

Del 27 al 30 d'octubre de 2004, participació en el Desè Col·loqui Internacional del PARSA: «Classicisme i anticlassicisme com a necessitats intel·lectuals». La sessió del dia 29 tingué lloc a l'Institut d'Estudis Catalans, amb el programa següent:

— «I “ritualisti di Cambridge” e

la riscoperta del primitivo», a càrrec de Lucio Bertelli (Torí).

— «Couleur et esthétique classique au XIXème siècle: L'art grec antique pouvait-il être polychrome?», a càrrec d'Adeline Grand-Clement (Tolosa - Le Mirail).

— «Gli antichi, i classici e le vanguardie: A proposito del teatro e della sua storia», a càrrec d'Anna Beltrametti (Pavia).

— «Antico-Classico = Anti-Classico?», a càrrec de M. Treu (Venècia).

— «Autorité des Anciens et autorité politique Chez Machiavel et Montaigne», a càrrec de Thierry Ménissier (Grenoble).

— «Humorisme et classicisme: le roman espagnol dans le Contexte européen pendant les premières décades du XIXème siècle», a càrrec de J. Carruesco i M. Reig (Barcelona).

— «Anti-Hellenism in Oscar Wilde: The Second Pole —but not always assumed— of a Paradoxical Mind», a càrrec de Pau Gilabert (Barcelona).

Publicació

Ítaca. Quaderns Catalans de Cultura Clàssica, núm. 19 (2003). 218 p.

Societat Catalana d'Estudis Numismàtics

Any de fundació:	1979
JUNTA DIRECTIVA	
President:	MIQUEL CRUSAFONT I SABATER
Vicepresident:	LEANDRE VILLARONGA I GARRIGA
Secretària:	ANNA M. BALAGUER I PRUNÉS
Tresorer:	RAFAEL COMAS I EZEQUIEL
Vocal primer:	ANTONI TURRÓ I MARTÍNEZ
Vocal segon:	JAUME BENAGES I OLIVER
Vocal tercer:	XAVIER SANAHUJA I ÀNGUERA
Vocal quart:	XAVIER JORBA I SERRA
Delegat de l'IEC:	MANUEL RIU I RIU
Nombre de socis:	159

Assemblea General

El mes de juny del 2004 se celebrà l'Assemblea General de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (SCEN), que es desenvolupà segons l'ordre del dia previst. Cal destacar que en aquesta reunió fou elegit com a nou membre de la Junta Directiva Xavier Jorba i Serra, historiador i numismàtic, que s'ha incorporat en aquest curs 2004-2005 com a vocal quart.

Publicacions

— Publicació del llibre de L. Villaronga, *Numismàtica antiga de la península Ibèrica*, de gran format i que fa part de la col·lecció «Història de la Moneda dels

Països Catalans» que la SCEN té en curs d'edició i de la qual n'han aparegut tres volums: *La moneda catalana local (s. XIII-XVIII)*, *Història de la moneda dels comtats catalans* i *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*. Ara s'hi afegeix aquesta, que cobreix l'antiguitat del conjunt de la península Ibèrica. El llibre de Leandre Villaronga fou presentat el 13 d'abril de 2005 en un acte celebrat a la seu de l'IEC. Francesc Tarrats i Bou, director del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, s'encarregà de fer la presentació de l'obra, com a arqueòleg i especialista del món antic.

— També en els primers mesos del 2005 va aparèixer el número 34 de

l'*Acta Numismàtica*, corresponent a l'any 2004. El director i president de la SCEN, Miquel Crusafont, en féu la presentació oficial el dia 13 d'abril. Cal fer esment que en aquest volum de l'*Acta Numismàtica* s'ha incorporat com a redactor Pere Pau Ripollès, de la Universitat de València i especialista en moneda de l'antiguitat.

— És en curs d'edició el llibre d'Antoni Turró, *El paper moneda català 1936-1939*, en una reedició augmentada i corregida en relació amb la que aparegué el 1982 i que fa molts anys que és exhaurida. L'original de l'obra ha estat ja informatitzat i revisat per Anna M. Balaguer i per Xavier Sanahuja (aquest darrer s'ha ocupat a més de les tasques de coordinació prop de l'autor). Aquesta nova edició es farà mitjançant un acord amb la Secció Numismàtica del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona i amb la generosa col·laboració oferta per Jaume Benages i Olivé, la qual ha estat decisiva a l'hora d'afrontar aquest projecte, que es preveu molt costós.

— També és en curs d'edició un catàleg general de les medalles dels Països Catalans des del segle xv fins a la guerra 1936-1939. Aquesta obra, sense precedents, ha estat feta per Miquel Crusafont i Sabater i s'espera que aparegui el 2006.

— És en curs avançat de preparació el llibre d'Isabel Marín sobre l'abundant producció medallística de l'es-

cultor Eusebi Arnau, que ha entrat ja en procés d'edició i s'espera que aparegui a finals de 2005.

— També hi ha el projecte de col·laborar en la publicació del llibre de X. Sanahuja sobre la moneda municipal de Reus als segles xvi-xviii que editarà el Centre de Lectura de Reus.

— El número 35 de l'*Acta Numismàtica*, corresponent al 2005, ha entrat ja en procés d'edició i apareixerà a principi de 2006.

— L'IEC ha creat la Comissió de Publicacions per optimitzar recursos, distribució, etc. Havent previst que les societats científiques hi tinguin representació, s'efectuà una reunió en la qual les diferents entitats elegiren com a representant M. Crusafont i Sabater. L'esmentada Comissió s'ha reunit en diverses ocasions en aquest curs i ha pres diversos acords.

Banc de dades de moneda catalana

El *Banc de dades de moneda catalana*, que fins ara era un projecte dependent de la SCEN, ha passat a ésser, des del mes de febrer de 2005, un projecte de recerca de l'IEC. Enguany la previsió és de fitxar tota la moneda antiga de seques catalanes de l'Arxiu Leandre Villaronga, materials que foren recollits i reproduïts per xerocòpia làser en el passat curs 2003-2004 i que consten d'unes dues mil cinc-cents peces.

Atenció a consultes

Durant aquest curs s'han atès també un gran nombre de consultes. En relacionarem les més destacades:

— L'entitat Servicios Documentales Filatélicos i Numismáticos de Madrid, a través del seu director Jorge Marín de la Salud, membre de la nostra societat, ha demanat a la SCEN l'elaboració d'un guió per a una exposició sobre el tema «Catalunya a través de la història». El guió ha estat redactat per M. Crusafont.

— Anna M. Bastida, de la Universitat de Barcelona, ha fet una consulta sobre el mancús, els pagaments de parries al segle xi i la figura d'Arnau Mir de Tost, que ha estat atesa per A. M. Balaguer.

— S'han atès, igualment, diferents consultes bibliogràfiques i també de documentació de diverses peces que ens ha adreçat especialment la firma Aureo, així com d'altres de procedents de les firmes X. F. Calicó o bé Martí Herve-

ra. També les consultes habituals del Departament de Monedes i Medalles del Fitzwilliam Museum de Cambridge, amb el qual es manté una continuada col·laboració.

— Per la seva banda, un altre membre de la nostra Junta Directiva, Antoni Turró, ha atès diferents consultes i ha assessorat al Museu de la Batalla de l'Ebre de Gandesa sobre els bitllets emesos pels municipis durant la guerra 1936-1939.

Altres

Durant aquest curs s'han realitzat les tasques de neteja, catalogació i documentació de les monedes aparegudes en les excavacions fetes a les esglésies de Sant Pere de Terrassa durant el 2002-2004, a instàncies del Museu d'aquesta ciutat. El treball ha estat dut a terme per Rafael Comes, que s'ha ocupat de les monedes medievals i modernes, i per Xavier Sanahuja, que s'ha encarregat de les monedes ibèriques i romanes.

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Any de fundació:	1979
JUNTA DIRECTIVA	
Presidenta:	MARGARITA CASTAÑER I VIVAS
Secretari:	FRANCESC SANTACANA I PORTELLA
Tresorera:	ÀNGELS GIL-VERNET
Vocals:	CARLES LLOP TORNÉ XAVIER MAYOR SARGELL ANDREU ULIED SEGUÍ ÀLEX TARROJA COSCUELA
Delegat de l'IEC:	JOSEP M. MUNTANER I PASQUAL
Nombre de socis:	283

Presentació de l'Anuari territorial de Catalunya 2003

L'acte va tenir lloc el 22 de novembre de 2004 a la Sala Pere Coromines de l'Institut d'Estudis Catalans. Hi van intervenir: Margarita Castañer, presidenta de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT); Oriol Nel·lo, secretari per al Planejament Territorial de la Generalitat de Catalunya; Jordi Labòria, diputat president de l'Àrea d'Infraestructures, Urbanisme i Habitatge de la Diputació de Barcelona; Joan Subirats, catedràtic de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Juli Esteban i Àlex Tarroja, directors de l'*Anuari territorial de Catalunya*.

Anuari territorial de Catalunya 2004

Durant aquest curs s'ha estat elaborant, conjuntament amb la Diputació de Barcelona, l'*Anuari territorial de Catalunya 2004*, dirigit per Àlex Tarroja. El principal objectiu és oferir una eina de consulta que permeti aprofundir en el coneixement de les transformacions, dels projectes i dels conflictes territorials que han tingut lloc a Catalunya al llarg de l'any. Aquest *Anuari*, a banda de significar una consolidació del projecte, suposa un salt quantitatiu i qualitatiu. Quantitatiu perquè el nombre de temes tractats s'ha ampliat considerablement i qualitatiu perquè ha crescut el nombre de professionals que hi treballen.

La publicació està pensada per a

ser d'utilitat als tècnics, als professionals i a les persones que prenen decisions en l'àmbit de les polítiques territorials, però també a tots aquells que vulguin conèixer les transformacions que s'estan produint en el territori català.

Aquest projecte ha estat possible gràcies a la col·laboració de la Diputació de Barcelona, el Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans.

Premi Catalunya d'Urbanisme

Premi instituït el 1998. Enguany es convocà per quarta vegada.

La Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT) convocà el Premi Catalunya d'Urbanisme al millor pla-nejament territorial o urbanístic aprovat en els dos darrers anys en l'àmbit de Catalunya. L'objectiu del premi és reconèixer i estimular els esforços dels tècnics i de l'Administració en la millora de l'urbanisme i de l'ordenació del territori de Catalunya.

Aquest premi no té dotació econòmica.

El jurat del premi, format per Àlex Tarroja, Joan Llord, Ricard Pié, Josep Maria Llop, Francesc Santacana i Emili Donato, acordà per unanimitat atorgar el Premi Catalunya d'Urbanisme corresponent a l'any 2005 als senyors Manuel de Solà-Morales i Rubió, coordinador general del Pla, i Pere Navarro i

Morera, alcalde de Terrassa, pel Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Terrassa, on es valoren l'esforç documental i propositiu, el compromís institucional i tècnic en la confecció del document, l'emmarcament en el context de les ciutats metropolitanas, la lectura de la ciutat, la preocupació pel detall, els parcs interiors i la seva interconnexió.

Així mateix, va acordar atorgar un accèssit als senyors Ramon Fortet i Bru, director i coordinador del Pla, i Lluís Sacrest Villegas, alcalde d'Olot, pel Pla d'Ordenació Urbanística Municipal d'Olot, per la relació del continu urbà amb el parc natural i els entorns naturals, els mesurats eixamples, els estudis i l'avaluació ambiental, la definició dels objectius i les solucions generals, i la implantació dels equipaments locals i supralocals.

Pàgina web

Està a punt d'aparèixer la nova pàgina web de la SCOT, que pretén ser una pàgina dinàmica i interactiva que informi de totes les activitats i publicacions de la Societat, i amb un espai que faci les funcions de Centre de Documentació de Projectes Territorials.

Representació en el Consell Assessor de l'Observatori del Paisatge de Catalunya

Des del mes setembre de 2004 Àlex Tarroja, en representació de la SCOT, for-

ma part del Consell Assessor de l'Observatori Català del Paisatge de Catalunya, que té funcions d'assessorament i consultives i també compta amb una àmplia representació d'entitats culturals, empresarials, de la societat civil, organitza-

cions no governamentals i persones de prestigi reconegut.

Publicació

Anuari Territorial de Catalunya 2003.
2004. 333 p.

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Any de fundació:	1982*
JUNTA DIRECTIVA	
President:	SALOMÓ MARQUÈS I SUREDA
Vicepresidents:	FRANCESCA COMAS I RUBÍ BERNAT SUREDA I GARCIA
Secretari i tresorer:	RAMON TARRÒS I ESPLUGA
Vocals:	CARME AGULLÓ I DÍAZ LUIS M. LÁZARO LORENTE ANTONI TORT I BARDOLET JULIÀ VILAR I HERMS
President d'honor:	JORDI MONÉS I PUJOL-BUSQUETS
Delegat de l'IEC:	JOSEP GONZÁLEZ-AGÀPITO I GRANELL
Nombre de socis:	85

* Aquesta Societat és filial de l'IEC des de 2001.

Activitats

— 3 de desembre de 2004. Seminari d'Història de l'Educació: «l'Escola rural, balanç d'un segle», organitzat conjuntament amb la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic.

— 27 de gener de 2005. Assemblea General de socis, durant la qual es procedí a la renovació de la Junta Directiva.

Publicacions

Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació, vol. 6 (2003). 324 p.

Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació, vol. 7 (2004). 518 p.

MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, Jordi. *Formació professional i desenvolupament econòmic i social català (1714-1939)*. Barcelona: IEC, 2005.

Institució Catalana d'Estudis Agraris

Any de fundació:	1984
JUNTA DIRECTIVA	
President:	JOAN RÀFOLS I CASAMADA
Vicepresident:	RAMON LLUÍS LLETJÓS I CASTELLS
Secretari:	ALBERT TEHÀS I PUIG
Tresorer:	JOAN PALET I CASAS
Coordinadors:	
Secció d'Agricultura	FRANCESC DOMINGO OLIVÉ
Secció de Ramaderia	JOSEFINA PLAIXATS I BOIXADERA
Secció de Protecció Vegetal	JOSEP M. ESPELTA I GUARDIA
Secció d'Ornamentals	JOSEP MONTANER I GIRÓ
Secció de Sòls	ORIOL ORTIZ I PERPINYÀ
Secció de Viticultura i Enologia	JOSEP M. PUIGGRÓS I JOVÉ
Secció de Forestal	JORDI RIERA I MORA
Secció d'Estudis Rurals	RAIMON RODA I NOYA
Vocals:	
	ANNA JACAS BENAGES
	JOAN SAUS I ARÚS
	JORDI TICÓ I MALUQUER
	JOAN PERE VILÀ-HORS
Delegat de l'IEC:	JOSEP VIGO I BONADA
Nombre de socis:	405

La Institució Catalana d'Estudis Agraris (ICEA) té vuit seccions, que són les següents:

— Secció d'Agricultura	— Secció d'Ornamentals
— Secció d'Estudis Rurals	— Secció de Protecció Vegetal
— Secció de Forestal	— Secció de Ramaderia
	— Secció de Sòls
	— Secció de Viticultura i Enologia

Cursos

XXI Edició de Monografies de Paisatgisme i Jardineria

Monografies organitzades per la Secció d'Ornamentals de la ICEA, que coordinà Josep Montaner i Giró. Realitzades a l'Institut d'Estudis Catalans, del 21 de febrer al 25 d'abril de 2005.

— Monogràfic I: «Paisatgisme»

Professorat: Anna Costa, arquitecta per l'Escola d'Arquitectura de Venècia i màster en arquitectura del paisatge per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC); Bet Figueras i Ponsa, arquitecta paisatgista, paisatgista de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i profesora de taller a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ESAB); Miquel Vidal i Pla, doctor arquitecte, màster en arquitectura del paisatge per la UPC i responsable de la línia de paisatgisme i sostenibilitat de l'ESAB.

— Monogràfic II: «Sistemes gràfics de representacions i dibuix de paisatge»

Professorat: Eugènia Vidal Casanovas, arquitecta i màster en arquitectura i disseny urbà (MSAUD) per la Universitat de Colúmbia.

— Monogràfic III: «Instal·lacions de reg en jardins i zones esportives»

Professorat: Conrad Cunill i Prado, enginyer agrònom i enginyer tècnic agrícola; Joaquim Llorente i López, enginyer tècnic agrícola, de l'empresa Abril-reg; Jaume Marquès i Mascarell,

enginyer tècnic agrícola, de l'empresa Regaber.

Jornades i conferències

Fira Agrària de Sant Miquel

Jornada tècnica ICEA-AGROPRÉS: «Maquinària agrícola: pròpia o contractada? Empreses de serveis. Cooperatives. Cost d'utilització de la maquinària». Lleida, 29 de setembre de 2004.

La inauguració de la jornada fou a càrrec de Jordi Sala Casarramona, president d'Agroprés.

Durant el transcurs d'aquesta jornada van tenir lloc les conferències següents:

— «Incidència del cost de la maquinària en el cost general de producció. Una gran majoria dels agricultors desconeix aquest cost», a càrrec de Carles Bernat, professor de l'ESAB.

— «Mètodes per al càlcul dels costos. Programa de càlcul seguint el mètode ASAE», a càrrec d'Emilio Gil, professor de l'ESAB.

— «Un exemple de càlcul de costos en maquinària forestal», a càrrec de Joan Massip, professor de l'Escola Superior d'Enginyers Agrònoms de Lleida.

Taula rodona amb representants d'ANSEMAT i de diverses empreses de maquinària agrícola (John Deere, Kverneland, Landini, Massey Ferguson, Same-Deutz-Fahr, etc.), moderada per Jaume Arnó, professor de l'Escola Superior d'Enginyers Agrònoms de Lleida.

Cloenda de la jornada, a càrrec de Joan Ràfols i Casamada, president de la ICEA.

Jornada sobre «Enemics naturals de les plagues als principals conreus»

Organitzada per la Secció de Protecció Vegetal. Castelló de la Plana, 2 de desembre de 2004.

La presentació de la jornada va ser a càrrec de Josep Jacas i Miret, professor de la Universitat Jaume I.

Durant aquesta jornada es van pronunciar les conferències següents:

— «La Institució Catalana d'Estudis Agraris. Qui som i què fem», a càrrec de Joan Ràfols i Casamada, president de la ICEA.

— «La Secció de Protecció Vegetal de la ICEA», a càrrec de Josep M. Espelta i Guardia, coordinador de la Secció de Protecció Vegetal.

En aquesta jornada també es féu la presentació de *Dossiers Agraris*, núm. 6, segona edició: «Enemics naturals de plagues en diferents cultius a Catalunya», a càrrec de Jordi Ticó i Maluquer, vocal de la Junta Directiva de la ICEA.

Jornada sobre «Estat actual de la recerca sobre viticultura i enologia»

Organitzada per la secció de Viticultura i Enologia conjuntament amb la Facultat d'Enologia de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Tarragona, 10 i 11 de desembre de 2004.

En aquesta jornada es va donar a conèixer l'estat actual de la recerca dels diferents grups que configuren la Unitat d'Enologia del Centre de Referència en Tecnologia dels Aliments de la Generalitat de Catalunya, així com també les futures línies d'investigació que, a criteri dels especialistes, s'haurien d'encetar per a continuar la millora qualitativa de diferents aspectes del món de la viticultura i de l'enologia.

Jornada sobre «La varietat picapoll»

La jornada fou organitzada per la Secció de Viticultura i Enologia de la Institució Catalana d'Estudis Agraris, amb la col·laboració del Consell Regulador de la Denominació d'Origen Pla de Bages. Manresa, 11 de març de 2005.

La inauguració de la jornada fou a càrrec de Jordi Valls, alcalde de Manresa, i Joan Aguado, director de l'Institut Català de la Vinya i el Vi (INCAVI).

La presentació de la jornada va ser a càrrec de Valentí Roqueta, president de la denominació d'origen Pla de Bages, i Josep M. Puiggrós, coordinador de la Secció de Viticultura i Enologia de la ICEA.

Al llarg d'aquesta jornada es pronunciaren les conferències següents:

— «El picapoll a Catalunya i el Bages. Notes històriques», a càrrec dels historiadors Llorenç Ferrer i Jaume Plans.

— «El Sol, influència en la viti-

cultura del Bages», a càrrec de Jaume Boixadera, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

— «Selecció clonal i sanitària de la varietat picapoll blanc a la denominació d'origen Pla de Bages», a càrrec de Carme Domingo, Lluís Giralt i Santiago Mínguez, de la Secció de Viticultura i Producció Experimental de l'INCAVI.

— «Caracterització genètica de la varietat picapoll de diferents orígens mitjançant marcadors microsatèl·lits», a càrrec d'Anna Puig, Carme Domingo i Lluís Giralt, de la Secció d'Investigació Enològica de l'INCAVI.

— «Tècniques de biologia molecular per a la identificació i tipificació de varietats de *Vitis vinifera*», a càrrec de Francesca Fort, professora de la Facultat d'Enologia de la Universitat Rovira i Virgili.

— «Estratègies de vinificació varietat picapoll», a càrrec de Joan Soler, director tècnic i enòleg de Masies d'Avinyó.

La jornada es va acabar amb un dinar tast i maridatge de vins picapoll.

Cicle de conferències sobre «L'aire i el medi»

Va tenir lloc a l'Institut d'Estudis Catalans, el 16 de març de 2005. S'hi pronuncià la conferència «L'aire i l'agricultura», a càrrec de Josefina Plaixats, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Seminari sobre «La gestió del nitrogen a l'agricultura»

Organitzada per la Secció d'Agricultura i la Secció de Sòls. Institut d'Estudis Catalans, 4 i 5 de maig de 2005.

El seminari va ser a càrrec d'Albert Soler, del Departament de Cristal·lografia, Mineralogia i Dipòsits Minerals de la Universitat de Barcelona, i va mostrar els treballs relacionats amb la gestió del nitrogen a l'agricultura en el nostre àmbit territorial, i va servir de fòrum per a la posada en comú i discussió dels diferents aspectes que s'hi relacionen.

Aquest seminari es va estructurar al voltant de tres temes: els diversos processos implicats en el cicle del nitrogen a l'agricultura, l'eficiència de l'ús del nitrogen en els cultius i la pràctica de la gestió agrícola del nitrogen.

Jornada sobre «Sòls i viticultura»

Organitzada per la Secció de Sòls, la Secció de Viticultura i Enologia i el Museu de Vilafranca. Vilafranca del Penedès, 10 de juny de 2005.

La presentació de la jornada va ser a càrrec de Rosa M. Poch, del Departament de Medi Ambient i Ciències del Sòl, Universitat de Lleida - Secció de Sòls ICEA.

En aquesta jornada es pronuncià la conferència «Experiències en viticultura de precisió», a càrrec de Joan Esteve, Divisió Agrícola - Raïmat.

Aquesta jornada acabà amb la taula rodona «Informació de sòls per a

la viticultura del futur», moderada per Santiago Mínguez, cap del Servei Tècnic de l'INCAVI, i amb les intervencions d'Antoni Abad, agrupacions de defensa vegetal (ADV) - Cooperativa Vinícola del Penedès (COVIDES); Jaume Boixadera, cap de la Secció d'Avaluació de Recursos Agraris, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP); Joan Girona, Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA) - Lleida; Pere Guilera, Caves Guilera i Secció Viticultura de la ICEA; Carles Rúbies, Vien Assessoria; Xavier Sort, Miguel Torres, SA; Agustí Villarroya, responsable de la Unitat d'Assessorament Vitícola, DARP.

Jornada sobre «Malvasia de Sitges»

Organitzada per la Secció de Viticultura i Enologia i l'Hospital de Sant Joan Baptista de Sitges, amb la col·laboració de l'Associació Catalana d'Enòlegs. Sitges, 18 de juny de 2005.

La inauguració de la jornada fou a càrrec de Jordi Baijet, alcalde de Sitges, i Joan Aguado, director de l'INCAVI.

La presentació de la jornada va ser a càrrec d'Antoni Farreras, administrador de l'Hospital, i Josep M. Puiggrós, coordinador de la Secció de Viticultura i Enologia de la ICEA.

Al llarg d'aquesta jornada es pronunciaren les conferències següents:

— «La malvasia a la cuina de l'antiguitat», a càrrec de Valentí Mon-

gay, restaurador, cuiner i propietari del restaurant La Salseta de Sitges.

— «Aplicacions de la malvasia a la cuina actual», a càrrec de Florencio Martínez, restaurador, cuiner i propietari del restaurant El Velero de Sitges.

— «Apunts sobre la història de la malvasia de Sitges», a càrrec de Roland Sierra, historiador.

— «La Malvasia de Sitges en el món de les malvasies», a càrrec d'Enric Bartra, tècnic de l'INCAVI.

— «Vinificacions de la malvasia de Sitges», a càrrec d'Anna Baqués, enòloga.

— «El futur de la malvasia de Sitges», a càrrec d'Antoni Almirall, enginyer tècnic agrícola.

La jornada es va acabar amb un dinar tast i maridatge de vins malvasia de Sitges.

Universitat Catalana d'Estiu

XX Jornada d'Agricultura a Prada:

«El presseguer en els països catalans»

Tingué lloc al Liceu Renouvier de Prada de Conflent, el 20 d'agost de 2005.

L'obertura de la jornada fou a càrrec d'Antoni Siurana, conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

S'hi pronunciaren les conferències següents:

— «29 anys a Prada», a càrrec de Josep M. Puiggrós, coordinador de la jornada.

— «El presseguer en la Mediterrània», a càrrec d'Enric Hostalnou, cap del Servei de Fructicultura de la Cambra Agrària del Rosselló.

— «Innovació varietal en el presseguer i reptes de futur», a càrrec d'Ignasi Iglésias i Castellarnau, de l'Estació Experimental de Lleida de l'IRTA.

— «La problemàtica de la mosca de la fruita», a càrrec d'Ismael Belart i Montlleó, tècnic de sanitat vegetal de les Terres de l'Ebre.

— «El virus de la sharka, un gran problema actual i de futur», a càrrec de Christian Salgas, del Servei de Fructicultura de la Cambra Agrària del Rosselló.

— «La gestió de la qualitat del préssec i la seva certificació. Oportunitat o dificultat?», a càrrec de Jaume Sió i Torres, cap del Servei de Transferència Tecnològica del DARP.

— «Les certificacions i la traçabilitat a la Catalunya del Nord», a càrrec de Philippe Dorandeu, membre del Consell d'Administració de la Cooperativa de Prada.

La jornada es va cloure amb una taula rodona, un debat i la visita a la cooperativa de Prada amb la participació de tots els ponents.

Presentació de llibre

La Institució Catalana d'Estudis Agraris, conjuntament amb la Institució Catalana d'Història Natural, la Societat

Catalana de Geografia i la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, organitzaren la presentació dels volums I i II de l'obra *Història agrària dels Països Catalans*. L'acte fou a càrrec del director, Emili Giralt, i del coordinador de l'obra, Josep M. Salrach, sota la presidència de Salvador Alegret, vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans. Institut d'Estudis Catalans, 9 de juny de 2005.

Homenatge

La ICEA va dedicar un acte en memòria de Claudi Barberà i Gayoso, traspasat durant la tardor de 2004, qui fou membre de la Junta des de la seva creació el 1979. En l'acte hi intervingueren Josep M. Puiggrós Jové, Eduard Puig Miralles, Josep M. Vives de Quadras, Francesc Barrelles Forner, Anna Jacas Benages i Joan Ràfols Casamada. Institut d'Estudis Catalans, 27 d'abril de 2005.

Tertúlies

El primer dilluns de cada mes, la Secció de Protecció Vegetal organitza una tertúlia en què participen ponents experts en el tema dels vegetals.

La Secció d'Estudis Rurals també es reuneix en una petita tertúlia un cop el mes.

Excursió

Transcatalonia 2004

Visita a la coma de Burg, a la confluència de la vall Ferrera amb la vall de Cardós,

al Pallars Sobirà, organitzada per la Secció de Sòls i el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF). Cap de setmana del 2 i 3 d'octubre de 2004.

Transcatalonia és una excursió de dos dies que té per objectiu conèixer sobre el terreny com són els sòls del nostre país, com s'han format, en quin estat es troben i com els podem gestionar per a no malmetre'ls.

Premi per a estudiants

Premi instituït el 1983 i ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre agricultura. Aquest curs es convocà per vint-i-unena vegada. La ponència,

formada per Josep M. Puiggrós i Jové, Joan Ràfols i Casamada, Josep M. Espelta i Guardia, Francesc Domingo i Olivé, Joan Saus i Arús, i, com a secretari, Albert Tehàs i Puig, acordà atorgar el premi al treball *Estudi de l'activitat lipoxigenasa durant els estadis prefermentatius*, de Salvador Olivella Bori.

La dotació del premi és de sis-cents euros (600 €). Es poden concedir fins a dos accèssits. Un extracte del treball es publica a la revista *Quaderns Agraris*.

Publicació

Quaderns Agraris, núm. 29 (2004).

Societat Catalana de Comunicació

Any de fundació:	1985
JUNTA DIRECTIVA	
President:	JOSEP M. MARTÍ I MARTÍ
Vicepresidenta:	MARIA COROMINAS I PIULATS
Secretari:	MARTÍ PETIT I BOZZO
Tresorer:	CARLES SINGLA I CASELLAS
Vocals:	CARMINA CRUSAFON I BAQUÉS LLÚCIA OLIVA I DE LA ESPERANZA MAGDA SELLÉS I QUINTANA
Delegat de l'IEC:	JOSEP M. MUNTANER I PASQUAL
Nombre de socis:	116

Activitats generals

Conferència inaugural

La conferència inaugural va ser a càrrec d'Artur Serra, director adjunt de la Fundació i2CAT, que parlà sobre «i2CAT: l'Internet audiovisual a Catalunya». Institut d'Estudis Catalans, 10 de novembre de 2004.

Taula rodona «El documental:

èxits i reptes. Els nous camins possibles per a la creació audiovisual»

Fer documentals avui a Catalunya és gairebé un voluntariat en el qual s'ha de creure i s'ha de posar molt d'esforç i diners. Gràcies a la gent que s'ho ha cregut, avui a Catalunya hi ha una oferta interessant i una demanda important de

documentals. El camí no és, ni ha estat, fàcil, i en aquesta taula rodona es parlà de tot això, però també de les noves possibilitats que un món globalitzat i les noves tecnologies ofereixen als realitzadors, tant als consolidats, com als que ara s'incorporen a la creació audiovisual.

Participaren en aquesta taula rodona Aurora Moreno, directora de projectes audiovisuals de l'Institut Català de les Indústries Culturals de la Generalitat de Catalunya; Joan González, director de la productora audiovisual Paralel 40; Marisol Soto, periodista i realitzadora, i Josep M. Català, coordinador del màster Teoria i pràctica del documental creatiu de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Actuà de moderadora Llúcia Oli-

va, vocal de la Societat Catalana de Comunicació (SCC) i periodista de televisió. Institut d'Estudis Catalans, 18 de maig de 2005.

XV Conferència Anual a Girona

Es va celebrar a l'Institut d'Estudis Girolins, el 4 de juny de 2005.

El programa fou el següent:

— Taula rodona: «20 anys de la Societat Catalana de la Comunicació. Balanç de la recerca». Ponents: Josep Gifreu i Pinsach, Miquel de Moragas i Spà, Josep M. Casasús i Guri, Jaume Guillaumet i Lloveras, moderats per Josep M. Martí i Martí.

— Ponència homenatge a Josep M. Baget, soci fundador de la SCC, a càrrec de Sergi Schaaf, realitzador de televisió, professor del Departament de Periodisme i de Comunicació Audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra i soci de la SCC.

— Presentació de comunicacions per part dels socis i relació de tesis.

— Visita guiada als estudis de la Televisió de Girona amb motiu dels 20 anys de la seva creació, a càrrec del soci Lluís Costa i Fernández.

Activitats en col·laboració amb altres entitats

La Societat col·laborà, conjuntament amb l'Associació d'Arxivers de Catalunya i el Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya, en el VIII Col·lo-

qui Aula d'Història del Periodisme «Diari de Barcelona»: «Els fons informatius de televisió i cinema a Catalunya». Organitzat conjuntament amb els Estudis de Periodisme de la Universitat Pompeu Fabra i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, el 30 de maig de 2005, a l'Auditori de la Universitat Pompeu Fabra.

L'objectiu del VIII Col·loqui fou la trobada i l'intercanvi d'informació i punts de vista entre investigadors en història del periodisme, investigadors en documentació periodística i responsables d'arxius, centres de documentació i biblioteques, que van debatre al voltant de la situació dels diversos fons informatius de televisió i cinema a Catalunya.

La presentació del Col·loqui va ser a càrrec de Jaume Guillaumet, antic president i soci fundador de la SCC, degà dels Estudis de Periodisme i coordinador de l'Aula Diari de Barcelona.

El Col·loqui es desenvolupà seguint el programa següent:

— Conferència «La conservació del patrimoni filmic i la seva problemàtica», per Mariona Bruzzo, Filmoteca de Catalunya.

— Conferència «La recollida i tractament de fons filmics documentals des de l'Arxiu Municipal de Barcelona», per Jordi Serchs i Pilar de Luna, Arxiu Municipal de Barcelona.

— Conferència «Patrimoni filmic documental a l'Arxiu Nacional de

Catalunya», per Imma Navarro, Arxiu Nacional de Catalunya.

— Presentació dels fons de les emissores de televisió, per Margaret Rius, Televisió Espanyola a Catalunya, Àlicia Conesa, Televisió de Catalunya, i Tomeu Mas, Barcelona Televisió.

— Conferència «Arxiu *Input*: programes de televisió pública de qualitat», per Anna Magre, Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra.

El VIII Col·loqui es clogué amb un torn obert de paraules, amb el moderador Xavier Tarraubella, director de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Premi

Mirador (1929-1937). *Un model de periòdic al servei d'una idea de país*, de

Carles Singla, fou el treball guardonat amb el Premi Joan Givanel i Mas de Comunicació Social, corresponent als Premis Sant Jordi que atorgà l'Institut d'Estudis Catalans el 22 d'abril de 2005.

Premi instituït l'any 1988, es convocà per sisena vegada i és ofert al millor treball d'investigació o d'assaig sobre ciències de la comunicació. La ponència fou formada per tres membres proposats per la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans. La dotació del premi és de quatre mil dos-cents euros (4.200 €).

Publicacions

Preparació dels números 19 i 20 de *Treballs de Comunicació*, la publicació dels quals es preveu a finals de 2005.

Societat Catalana de Llengua i Literatura

Any de fundació:	1986
JUNTA DIRECTIVA	
President:	AUGUST BOVER I FONT
Vicepresident:	JOSEP MASSOT I MUNTANER
Secretari:	JOAN ANTON RABELLA I RIBAS
Tresorera:	MONTSERRAT ALEGRE I URGELL
Vocals:	JOAN ARMANGUÉ I HERRERO MILA SEGARRA I NEIRA
Delegat de l'IEC:	JOSEP MORAN I OCERINJAUREGUI
Nombre de socis:	336

618

Durant el curs 2004-2005, la Societat Catalana de Llengua i Literatura (SCLL) ha estat l'organitzadora o ha participat en l'organització de les activitats següents:

Activitats

Jornada «Textos medievals al Pallars.

El naixement de la llengua catalana»

Museu Comarcal de Ciències Naturals, Tremp, 7 de setembre de 2004.

El Consell Comarcal del Pallars Jussà conjuntament amb el Servei Comarcal del Pallars Jussà, i amb la col·laboració de l'Ajuntament del Castell de Mur, del Centre de Recursos Pedagògics del Pallars Jussà, el Centre d'Integració de Telecomunicacions Avançades, el Museu Comarcal de Ciències Naturals i

la nostra societat, van organitzar una jornada dedicada a l'estudi i la difusió del patrimoni documental del Pallars Jussà del moment de la formació i del posterior accés a l'escriptura de la llengua catalana.

La jornada va consistir en tres conferències:

— «El fons documental de l'Arxiu Capítular d'Urgell», a càrrec de Benigne Marquès.

— «La documentació antiga en l'època de formació de la llengua catalana», a càrrec de Joan Anton Rabella.

— «Textos pallaresos dels segles XI i XII», a càrrec de Joan Anton Rabella, en substitució de Josep Moran, que finalment no va poder assistir-li.

Jornada d'estudi «Estudis i edicions del segle XIX. A 20 anys del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença (1984-2004)»

Institut d'Estudis Catalans, 21 d'octubre de 2004.

Aquesta jornada, que es va organitzar conjuntament amb la Societat Verdaguier i la xarxa temàtica «La Renaixença», va començar amb un parlament inaugural a càrrec de Manuel Jorba, va continuar amb l'anàlisi dels estudis i les edicions sobre la Renaixença durant aquests vint anys als diversos territoris dels Països Catalans (Joan Mas i Vives a les Illes Balears, Biel Sansano i Rafael Roca al País Valencià, Josep M. Domingo i Manuel Jorba a Catalunya, i Pep Vila a la Catalunya del Nord), i es va cloure amb un parlament de Joaquim Molas.

50th Conference of the Anglo-Catalan Society & 11th Colloquium of the North American Catalan Society
Eton College, Anglaterra, 19 de desembre de 2004.

La SCLL va col·laborar en la celebració del col·loqui conjunt de l'Anglo-Catalan Society, que celebrava els seus cinquanta anys d'existència, i de la North American Catalan Society, que es va celebrar a Anglaterra, amb la conferència de Joan-Francesc Mira titulada «L'espai de la llengua escrita: entre el risc i la riquesa».

Conferència de M. Loreto Vilar «Àustria, dones, música i literatura en l'obra d'Elfriede Jelinek»

Institut d'Estudis Catalans, 19 de desembre de 2004.

Dins el cicle de conferències dedicat als premis Nobel de l'any 2004, la SCLL va coordinar la realització de la conferència sobre el Premi Nobel de Literatura concedit a Elfriede Jelinek.

Presentació del llibre

El capbreu de Benifallet de 1373 de Ventura Castellvell

Casal Municipal de Benifallet, 22 d'abril de 2005.

Aquest llibre, que correspon al volum número 4 dels «Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura», es va presentar a Benifallet amb la participació de l'autor, Ventura Castellvell; de l'alcalde de Benifallet, Jordi Monclús; del delegat de cultura de les Terres de l'Ebre, Antoni Sabaté; del director de l'IES de Móra d'Ebre, Joan Salvador Ventura, i del secretari de la SCLL, Joan Anton Rabella.

Publicacions

CASTELLVELL, Ventura. *El capbreu de Benifallet de 1373*. Barcelona, 2005.

(Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura; 4)

Llengua & Literatura, núm. 15 (2004).

Llengua & Literatura, núm. 16 (2005).

Societat Catalana de Tecnologia

Any de fundació:

1986

JUNTA DIRECTIVA

President:

ESTANISLAU TOMÀS I MORERA

Secretari:

MARC BARRACÓ I SERRA

Tresorera:

ALÍCIA CASALS I GELPÍ

Vocals:

JOSEP ARNALDOS I VICER

RICARD BOSCH I TOUS

JOAQUIM CASAL I FÀBREGA

JOSEP M. FUERTES ARMENGOL

RAMON IZQUIERDO I CLEMENTE

JOSEP JUANBARÓ I PORTELLA

ÀNGEL ROS DOMINGO

JOSEP SALVANS I TOR

M. CLARA TORRENS I MAZZEI

JERONI XAMPENY I BARÓ

Delegat de l'IEC:

vacant

Nombre de socis:

82

Assemblea General

El 25 de novembre de 2004 tingué lloc l'Assemblea General de socis de la Societat Catalana de Tecnologia (SCT).

Conferències

— «*b-learning* amb Moodle. Un campus virtual d'aprenentatge», a càrrec de Federico Luque i Carrillo, professor de tecnologia d'educació secundària i membre del grup de recerca Didàctica i Multimèdia (DiM) de la Universitat Autònoma de

Barcelona (UAB). Institut d'Estudis Catalans, 14 de setembre de 2004.

— «Estado de la tecnología de cables superconductores para distribución de energía eléctrica», a càrrec d'Adrián González Parada, del Departament d'Enginyeria Elèctrica de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC). Institut d'Estudis Catalans, 10 de novembre de 2004.

— «Vitalitat de la pneumàtica a la indústria actual», a càrrec d'Albert

Cuspinera, enginyer elèctric, d'IMI Norgren, SA. Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona, 1 de desembre de 2004.

— «Nanotecnologia aplicada a la indústria tèxtil» a càrrec del professor Arun Naik, de l'Institut d'Investigació Tèxtil i Cooperació Industrial. Institut d'Estudis Catalans, 2 de desembre de 2004.

— «Fem-ho possible: instal·lació solar fotovoltaica en un centre d'ensenyament», a càrrec de Francisca Guerola, de l'IES Celestí Bellera de Granollers. Institut d'Estudis Catalans, 15 de desembre de 2004.

— «El projecte del cotxe de baix consum de l'EUETIB», a càrrec de Jordi Llumà i Fuentes, professor associat del Departament de Ciència dels Materials i Enginyeria Metallúrgica de la Universitat Politècnica de Catalunya. Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Industrial, 13 de gener de 2005.

— «Aprofitament del sofre per a la fabricació de formigons. Una proposta sostenible», a càrrec de Violeta Gràcia i Díaz, investigadora del Departament d'Enginyeria de la Construcció de la Universitat Politècnica de Catalunya. Institut d'Estudis Catalans, 3 de març de 2005.

— «La tecnologia a l'ESO. L'experiència de l'IES Príncep de Viana», a càrrec de Roser Cussó Calabuig, profes-

sora de l'IES Príncep de Viana. Institut d'Estudis Catalans, 7 d'abril de 2005.

— «Velocímetre mitjançant desplaçament de partícules (*Particles Image Velocimeter*)», a càrrec de Josep Anton Ferré Vidal i Gabriel Ucera, de la Universitat Rovira i Virgili. Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona, 13 de maig de 2005.

— «Estat actual de l'energia nuclear», a càrrec de Xavier Dies Llovera, catedràtic d'universitat del Departament de Física i Enginyeria Nuclear de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 26 de maig de 2005.

Premi per a estudiants

Premi instituit el 1969 i ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre tecnologia. Aquest curs es convoca per trenta-cinquena vegada. La ponència, formada per Estanislau Tomàs i Morera, Ramon Izquierdo i Clemente i Marc Baracó i Serra, acordà atorgar el premi *ex aequo* al treball *Avaluació de la resposta de microsensors tipus ISFET per a la seva implantació en barreres geoquímiques bentonítiques*, de Lia Moreno Codinachs, i al treball *Anàlisi dels fluxos de materials de Catalunya en el període 1996-2000*, de Cristina Sendra i Sala. La dotació del premi és de sis-cents euros (600 €). Es poden concedir fins a dos accèssits.

Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica

Any de fundació:

1991

CONSELL DIRECTIU

President:

ANTONI ROCA I ROSELL

Vicepresident:

JOSEP PARDO I TOMÀS

Secretària:

MÒNICA RIUS I PINIÉS

Tresorer:

PERE GRAPÍ I VILUMARA

Vocals:

FRANCESC X. BARCA I SALOM

PASQUAL BERNAT I LÓPEZ

ÀNGEL CALVO I CALVO

JOSEP M. CAMARASA I CASTILLO

JORDI FERRAN I BOLEDA

PERE DE LA FUENTE I COLLELL

LLUÍS GARRIGÓS I OLTRA

AGUSTÍ NIETO I GALAN

JOSEP M. PARRA SERRA

MERCÈ PIQUERAS I CARRASCO

ROSER PUIG I AGUILAR

CARLES PUIG I PLA

XAVIER ROQUÉ I RODRÍGUEZ

VICENT L. SALAVERT I FAVIANI

EMMA SALLEN DEL COLOMBO

JORDI SERVAT I SUGRANYES

JOSEP M. VIDAL I HERNÁNDEZ

ALFONS ZARZOSO I ORELLANA

Delegat de l'IEC:

DAVID JOU I MIRABENT

Nombre de socis:

261

La Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica (SCHCT) renovà part del Consell Directiu en l'Assemblea General de juny de 2005, on resultà escollida l'única candidatura presentada. La composició del Consell ha variat únicament per la substitució de Jordi Servat i Sgranyes per Àlvar Martínez Vidal, que s'incorporarà com a nou vocal a partir del curs 2005-2006. La SCHCT manté una dinàmica d'activitats creixent, principalment pel fet que comença a ser reconeguda com un bon instrument per a la promoció de la història de la ciència, de la tècnica i de la medicina. La preocupació del Consell Directiu és coordinar adequadament les iniciatives i afavorir que siguin profitoses al màxim per als socis i per a la recerca.

Relacions internacionals

La història de la ciència i de la tècnica està en període de canvi a Europa, com ho manifesta la creació de la European Society for the History of Science (ESHS). El mes de novembre de 2004, Antoni Roca Rosell va assistir al primer congrés de l'ESHS, durant el qual es reuní l'assemblea plenària. La SCHCT és soci institucional d'aquesta societat. A l'assemblea es plantejaren diversos projectes, entre els quals cal mencionar la possibilitat que una revista de prestigi publicada a Dinamarca acabi sent l'òrgan de la nova societat. També s'acordà que el segon congrés tingués lloc a Cracòvia el mes de

setembre de 2006. Durant el congrés es reuní el subcomitè de «Training and mobility», que portà a terme una nova reunió a Pavia el gener de 2005. El comitè ha analitzat la situació de la història de la ciència en els diferents sistemes universitaris europeus i té com a objectiu influir en ells davant el proper espai europeu d'educació superior. Igualment, es tracta de plantejar algunes accions sobre la base de diferents entitats d'àmbit europeu, actualment en fase de projecte.

Seguint en l'àmbit de relacions internacionals, el 12 de març de 2005 tingué lloc a Saragossa una reunió per a sol·licitar al Govern la creació d'un comitè espanyol d'història de la ciència, compost de les entitats que actualment representen Espanya a la Division of History of Science (DHS) de la International Union for History and Philosophy of Science. D'aquesta manera, l'Asociación de Historiadores de la Ciencia Española, representada per Emilia Calvo i Julio Samsó; la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas, representada per Luis Español i Elena Ausejo, i la nostra SCHCT, representada per Antoni Roca Rosell, signàrem un acord que fou enviat al Ministeri. El Comitè, que ha estat aprovat, té pendent de constituir-se formalment.

El mes de juliol de 2005, Mònica Rius assistí a l'assemblea de la Division of History of Science reunida a Beijing en representació de la Societat. Participà

en els debats de l'assemblea, en l'elecció del nou equip directiu de la DHS i en la selecció de la propera seu del Congrés Internacional d'Història de la Ciència, que serà Budapest el 2009.

Activitats en col·laboració

amb altres entitats

La SCHCT ha organitzat diverses activitats amb diferents entitats.

Mencionem el Museu Marítim de Barcelona, amb el qual contribuí al II Congrés d'Història Marítima el novembre de 2004.

D'altra banda, el juny de 2005 tingué lloc a Gandia un curs sobre el regeneracionisme a Espanya, organitzat conjuntament amb l'Asociación Española de Historia Contemporánea, la Sociedad Española de Historia de la Educación, la Sociedad Española de Historia de la Medicina y la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas, amb la col·laboració de la Universitat de València i l'IES Alfons el Vell. El curs, coordinat per Vicent Salavert i Manuel Suárez, tenia per objectiu ser un primer encontre entre entitats de disciplines diferents, però amb unes possibilitats molt importants d'intercanvi.

La col·laboració amb altres entitats també s'ha materialitzat molts cops amb algunes seccions i diverses filials de l'IEC.

En aquest sentit, el mes d'octubre de 2004, conjuntament amb la Fundació

Alsina i Bofill i la Secció de Ciències Biològiques, es presentà en el marc del Congrés de Metges i Biòlegs l'edició en format CD del llibre d'actes de l'entitat, que havia estat salvat de la desaparició dels arxius de l'entitat després de la Guerra Civil.

El mes de gener de 2005 tingué lloc una sessió científica dedicada a la correspondència científica, organitzada conjuntament amb l'Institut Menorquí d'Estudis. Aquesta institució preserva la correspondència de Josep Rodríguez Femenías, de qui es commemorava el centenari de la mort.

El mes de maig de 2005, s'organitzà conjuntament amb la Societat Catalana de Química un acte commemoratiu dels dos-cents anys de la creació de l'Escola de Química de la Junta de Comerç, inici d'una tradició que no s'ha interromput fins l'actualitat.

El mes de juny de 2005 s'organitzà conjuntament amb la Institució d'Estudis Agraris, la Societat Catalana de Geografia i la Institució Catalana d'Història Natural una presentació de la *Historia agrària dels Països Catalans*, dirigida pel professor Emili Giralt, que fou present a l'acte.

Col·loquis

Els col·loquis de la Societat, que se celebren amb periodicitat mensual, són l'activitat central que assegura el contacte permanent dels socis. Hi són convidats

conferenciants de relleu, de manera que, any rere any, s'exposen a Barcelona les tendències principals de la història de la ciència, de la tècnica i de la medicina. Aquest curs hem comptat amb els col·loquis següents:

— Ian Inkster, Universitat Trent de Nottingham: «Engineers in the Intellectual Property Rights System. The Case of Britain circa 1830-1914». Institut d'Estudis Catalans, 22 d'octubre de 2004.

— Martin Dinges, Institut d'Història de la Medicina, Fundació Robert Bosch, Stuttgart: «What is about men's health? Gender related health-experiences in modern history, 1500-2000». Institut d'Estudis Catalans, 17 de desembre de 2004.

— Giuliano Pancaldi, Centre Internacional per a la Història de les Universitats i la Ciència (CIS), Universitat de Bolonya: «Natural philosophy and technology: the early age of electricity». Institut d'Estudis Catalans, 28 de gener de 2005.

— Josep Ramon Bertomeu, Universitat de València (UV): «Química, medicina i crims: Mateu Orfila i el mètode de Marsh per a la detecció de l'arsènic (1836-1845)». Institut d'Estudis Catalans, 25 de febrer de 2005.

— Carlos Miguel Manique da Silva, Escola Superior d'Educació Almeida Garrett: «Perspectiva històrica de la arquitectura escolar portuguesa me-

diados del siglo XIX - primer cuarto del siglo XX». Institut d'Estudis Catalans, 1 d'abril de 2005.

— Trevor H. Levere, Universitat de Toronto i Universitat Pompeu Fabra (UPF): «Thomas Beddoes (1760-1808): Medicine, Chemistry, Books, and Politics during the Chemical Revolution and the French Revolution». Acte organitzat conjuntament amb el Seminari d'Història de la Ciència de la Universitat Pompeu Fabra. Universitat Pompeu Fabra, 8 d'abril de 2005.

— Ignasi Terradas, Universitat de Barcelona (UB): «La qüestió de la localització de les colònies industrials». Institut d'Estudis Catalans, 27 de maig de 2005.

Seminaris i conferències

Seminaris a Osona

Gràcies a la tasca del delegat de la Societat a Osona, Pasqual Bernat, i a l'acord de col·laboració amb l'Agrupació Astronòmica d'Osona, la Societat organitza una sèrie de seminaris a la comarca d'Osona. Aquest curs hi han intervingut:

— Pasqual Bernat, Centre d'Estudis d'Història de les Ciències (CEHIC) - Universitat Autònoma de Barcelona (UAB): «Jaume Arbós i Tor: científic voltreganès del segle XIX». IES Voltregà, Sant Hipòlit de Voltregà, 12 de novembre de 2004.

— Francesc Xavier Barca, Universitat Politècnica de Catalunya (UPC):

«Argos, un reactor a la Diagonal de Barcelona». Agrupació Astronòmica d'Osona, Vic, 15 de febrer de 2005.

— Xavier Roqué, CEHIC-UAB: «Albert Einstein: la construcció d'un mite». Temple romà de Vic, 12 d'abril de 2005.

— Josep M. Camarasa, Gabinet Tècnic, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DUR-SI), Generalitat de Catalunya: «Les col·leccions naturalístiques: de la curiositat a la prospectiva». Agrupació Astronòmica d'Osona, Vic, 17 de maig de 2005.

Conferències al Col·legi Major

Ramon Llull

Per tercer curs consecutiu, la Societat participa en les activitats culturals del Col·legi Major Ramon Llull, aportant-hi la visió de la història de la ciència, de la tècnica i de la medicina. Aquest curs hi han intervingut:

— Pere Grapí, CEHIC-UAB: «La caça dels aires al segle XVIII. Tot explorant un nou territori de la química». 9 de desembre de 2004.

— Jorge Molero, CEHIC-UAB: «Enfermedad, clase obrera y revolución en la España del primer tercio del siglo XX». 11 d'abril de 2005.

— Emma Sallent, UB: «Einstein 1905: l'any prodigiós». 17 de maig de 2005.

Bicentenari de la fundació de l'Escola Química de la Junta de Comerç

El 17 de maig de 2005 s'organitzà conjuntament amb la Cambra de Comerç i la Societat Catalana de Química la celebració d'aquest bicentenari. L'obertura de l'acte va ser a càrrec de Josep Manuel Basáñez, vicepresident primer de la Cambra de Comerç de Barcelona; Àngel Messguer, president de la Societat Catalana de Química, i Antoni Roca, president de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica. També hi intervingueren Miquel Gassiot, de l'Institut Químic de Sarrià, i Agustí Nieto-Galán, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

En acabar l'acte es va lliurar als assistents un exemplar de l'edició facsimil del text original del *Discurso de apertura de la Escuela Gratuita de Química en la Real Junta de Comercio del Principado de Cataluña (1805)*.

Jornades

Jornada «Cartes que lliguen.

Les correspondències científiques com a font de la història de la ciència»

Jornada d'homenatge a Joan Joaquim Rodríguez Femenias (1839-1905) en el centenari de la seva mort. Acte organitzat conjuntament amb l'Institut Menorquí d'Estudis. Institut d'Estudis Catalans, 25 de gener de 2005.

Durant el transcurs d'aquesta jornada es van impartir les conferències següents:

— «Ciència per correu», a càrrec de Vicent L. Salavert.

— «Joan Salvador-James Petiver: xarxes epistolars», a càrrec de Josep M. Camarasa.

— «Pehr Löffling-Carl von Linné: discípulo y maestro», a càrrec de Francisco Pelayo.

— «Correspondencia científica en la correspondencia administrativa de una sociedad científica», a càrrec d'Alberto Gomis.

— «Francisco Loscos Bernal: Teruel sí existió para la botánica», a càrrec d'Antonio González Bueno.

— «Celso Arévalo-Luís Pardo: la introducción de una disciplina», a càrrec de Santos Casado.

— «Pompeu Fabra - Pius Font i Quer - Miquel de Garganta: la normalització del llenguatge botànic català», a càrrec de Joan Vallès.

— «La correspondència de Rodríguez Femenias», a càrrec de Josep M. Vidal.

Any Mundial de la Física.

Homenatge a Einstein

Acte organitzat conjuntament amb la Societat Catalana de Física. Institut d'Estudis Catalans, 9 i 11 de març de 2005.

Pel que fa a l'Any Mundial de la Física, el juliol de 2004 es constituí una comissió de la SCHCT formada per Luis Navarro, Antoni Roca, Xavier Roqué i Emma Sallent per a preparar els actes de

celebració en col·laboració amb la Societat Catalana de Física. El mes de setembre de 2004, la SCHCT i la Societat Catalana de Física proposaren la creació d'una comissió catalana de l'Any Mundial de la Física per a coordinar i impulsar les activitats a Catalunya. Es prepararen unes jornades que tingueren lloc el març de 2005, així com diverses publicacions i actes, que han tingut lloc durant la tardor de 2005. El 27 d'abril de 2005, se celebrà al Parlament de Catalunya un acte institucional, amb una llarga sessió de debat. La perspectiva històrica de la física fou mencionada pel que fa a l'anàlisi de la situació actual de la recerca a Catalunya, però sobretot en les ponències sobre ensenyament i sobre el paper cultural de la física.

S'impartiren les conferències següents:

— «Einstein i la premsa: construcció i usos d'una icona científica contemporània», a càrrec de Xavier Roqué, Universitat Autònoma de Barcelona.

— «Einstein a Barcelona el 1923: ciència i democràcia», a càrrec d'Antoni Roca i Rosell, Universitat Politècnica de Catalunya.

— «Relativitat i concepció del món», a càrrec de Josep Manuel Parra, Universitat de Barcelona.

— «Mecànica quàntica i concepció del món», a càrrec d'Albert Bramon, Universitat Autònoma de Barcelona.

*I Jornada d'Història de l'Astronomia
i la Meteorologia*

Acte organitzat conjuntament amb la Societat Catalana de Física, el Patronat d'Estudis Osonencs i l'Agrupació Astronòmica d'Osona, i amb la col·laboració de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell, l'Associació Catalana de Meteorologia i l'Associació Catalana d'Observadors Meteorològics. Temple romà de Vic, 4 de juny de 2005.

El juny de 2005 va tenir lloc el que, segons tots els indicis, és l'inici d'una nova activitat biennal de la Societat, amb seu a la comarca d'Osona, i que consisteix a aplegar estudis sobre la història de l'astronomia i de la meteorologia que facin referència al cultiu d'aquestes matèries als Països Catalans o al seu desenvolupament en general. Cal recordar que l'afició a les ciències s'ha materialitzat en l'astronomia i la meteorologia, particularment al Principat. El programa fou com segueix:

— Conferència inaugural: «Fent pasturar els estels. Un recorregut per l'astronomia àrab medieval», a càrrec de Roser Puig, Departament de Filologia Semítica, Universitat de Barcelona.

— A continuació, en sessions de matí i tarda, es van presentar les comunicacions, i més tard va tenir lloc un debat.

— Conferència de cloenda: «Reconstrucció a la mida original del major telescopi que W. Herschel va exportar»,

a càrrec de Pere Planeses, Observatori Astronòmic Nacional, Madrid.

VIII Trobada a Mallorca

Mallorca, del 18 al 21 de novembre de 2004. Les sessions van tenir lloc a Palma, Binissalem i Sóller.

En la Trobada hi són convocades totes les persones interessades en la història de la ciència, de la tècnica i de la medicina, tant per a exposar les seves recerques com per a conèixer les preocupacions i els debats actuals de la nostra disciplina.

Durant quatre dies hi ha una bona oportunitat d'establir contactes, discutir sobre diferents perspectives i gaudir de treballs suggeridors i ben realitzats. En aquesta ocasió, diversos companys de Mallorca proposaren l'illa com a seu de la Trobada per donar impuls al projecte, actualment en fase avançada de realització, d'una *Història de la ciència a les Illes Balears*.

Els participants pogueren gaudir d'una visita al Monestir de La Reial, que acollí la Trobada el primer dia, on es preserva la Biblioteca Moragues-Monlau; igualment, feren una visita al Centre Oceanogràfic de Balears; l'Ajuntament de Binissalem oferí la seva casa de cultura, Can Gelabert, així com visites a una bodega i la casa del metge i escriptor Llorenç Villalonga; a Sóller, visitaren el Museu de Ciències Naturals, que exposava una sala amb la història dels natura-

listes a les Illes Balears (hi acudírem en el tren de Sóller, una joia del patrimoni industrial de les Illes); finalment, a la Fundació Bartomeu March, de Palma, tingueren la darrera sessió i visitaren la col·lecció extraordinària de cartes portolanes, comptant amb el professor Vicenç Rosselló, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, com a guia.

Durant la Trobada, es van presentar seixanta-sis comunicacions orals i nou comunicacions pòster en les seccions científiques següents:

— Ciència i tècnica a les Illes Balears

— Medicina a la Corona d'Aragó

— Patrimoni científic i tècnic.

Instrumentes i museus

— Història de la tècnica

— Biologia

— Ciència i tècnica a l'època de

Mateu Orfila (1787-1853)

— Ensenyament i història de la ciència - II Jornada Antoni Quintana Marí

— Secció lliure

I hi van tenir lloc quatre conferències plenàries:

— «Donne e scienza nell'Italia del Settecento», a càrrec de Marta Cavazza, Universitat de Bolonya.

— «Científicos de al-Andalus», a càrrec de Jorge Lirola, Universitat d'Almeria.

— «Camp i laboratori a la història natural valenciana: explorant una frontera», a càrrec de Jesús Català, Uni-

versitat Cardenal Herrera-CEU de València.

— «La col·lecció de cartes portolanes i atles de la Fundació March», a càrrec de Vicenç Rosselló, Universitat de València.

Durant aquesta Trobada també fou lliurat el tercer Premi Antoni Quintana Marí, la guanyadora del qual fou Irene Ribera, del Col·legi Escorial, de Vic.

III Escola de Primavera

«Història de la ciència i divulgació: el cinema»

Del 14 al 16 d'abril de 2005 se celebrà al Museu de Menorca, a Maó, la III Escola de Primavera d'Història de la Ciència i Divulgació Científica, dedicada aquesta vegada al cinema.

Aquesta Escola de Primavera, organitzada conjuntament amb l'Institut Menorquí d'Estudis, és concebuda com una activitat d'àmbit europeu i, per consegüent, la llengua de treball és l'anglès. Fins a aquesta edició, els inscrits procedien majoritàriament dels Països Catalans, d'Espanya i de països llatinoamericans, generalment estudiants de doctorat a Espanya. Aquest any, però, la dimensió europea dels estudiants ha començat a concretar-se, amb la participació de persones procedents d'Anglaterra, Àustria i Itàlia. La Societat ha decidit aprofundir en aquesta direcció i, de fet, el nou equip coordinador de l'Escola, encapçalat per Àlvar Martínez, té entre les

seves prioritats aconseguir-ho. S'ha de fer constar que el Consell Directiu ha agraït la tasca portada a terme en les tres primeres edicions per Josep Pardo i Alfons Zarzoso.

En la III Escola de Primavera es dugueren a terme les ponències següents:

— «Cinema as a technological development. Visual Media, pre-Cinema and early Photography», a càrrec de Thomas Weynants, Visual Media, Bèlgica.

— «Images of contemporary technoscience and representations of scientists in fiction film», a càrrec de Peter Weingart, Universitat de Bielefeld, Alemanya.

— «Suggestions to popularize hard science», a càrrec d'Alexis Martinet, Institut de Cinematografia Científica, Meudon, França.

També s'hi féu una taula rodona amb representants de museus, grups de treball i projectes de recerca del nostre àmbit.

Servei d'Arxius de Ciència

El Servei d'Arxius de Ciència, aprovat com a projecte de l'IEC ara ja fa quatre anys, ha culminat una fase d'organització i primeres tasques. El seu objectiu és oferir informació sobre els arxius d'interès científic que existeixen als Països Catalans i assessorar sobre la preservació de la documentació existent, incloent-hi la dels investigadors i les institucions actuals.

La pàgina web del Servei ([\[einstein.uab.es/suab237w/serveidarxius-deciencia\]\(http://einstein.uab.es/suab237w/serveidarxius-deciencia\)\) inclou un conjunt important d'informació i serà, sens dubte, una de les eines principals que oferirà.](http://</p>
</div>
<div data-bbox=)

Adhesió

Dins dels seus objectius de procurar per la preservació del patrimoni científic i tècnic dels Països Catalans, la Societat s'adherí a la campanya ciutadana per la preservació del conjunt industrial de Can Ricart, a Barcelona. La pàgina web de la Societat ha exposat les propostes presentades, i la Societat, com a tal, i diversos socis, s'han adherit a les propostes ciutadanes que s'han portat a terme. Només cal esperar que aquesta mobilització aconseguixi llegar a la cultura catalana un testimoni tan destacat de la nostra trajectòria social i econòmica.

Distincions

El setembre de 2004, Joan Vernet Ginés, soci d'honor de la Societat i membre de l'IEC, va rebre el Premi Sharjah de cultura àrab atorgat per la UNESCO.

La nostra sòcia Mercè Piqueras va rebre el Premi de Literatura Científica de la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació de 2004.

El Consell Directiu va fer constar la seva felicitació en ambdós casos.

Nous projectes

El juny de 2005 s'aprovaren diversos projectes nous. En primer lloc, a proposta

d'un grup de socis representat per Alfons Zarzoso, el Consell Directiu de la Societat aprovà la creació d'una comissió d'instruments científics que aplegui i estimuli els estudis i la preservació del patrimoni material de la ciència als Països Catalans. Aquesta comissió ha de portar endavant de manera coordinada l'activitat de diversos membres de la Societat, tal com s'ha vist en diferents activitats, com ara les trobades. En la Trobada de Mallorca, diversos assistents acordaren organitzar per a final de 2005 a València la I Trobada de Joves Investigadors. La Societat acollí la proposta, i també hi ha donat suport la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas. Néstor Herran ha estat cooptat al Consell Directiu de la Societat per a coordinar aquesta nova activitat.

Premi

La guanyadora de la tercera edició del Premi Antoni Quintana Marí per a tre-

balls de recerca de batxillerat, organitzat per la SCHCT, va ser Irene Ribera, del Col·legi Escorial, de Vic, amb un treball titulat *Estudi d'un herbari del segle XIX fet al seminari de Vic (1842-1879)*, una valuosa recerca sobre l'aportació al coneixement de la història de la botànica al nostre país.

Publicacions

CARBONELL I BRAVO, Francesc. *Discurs d'obertura de l'Escola de Química de Barcelona (1805)*. Barcelona: Cambra de Comerç de Barcelona: Societat Catalana de Química: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2005, 72 p. [Introducció a cura d'Agustí Nieto-Galan]

Ictineu: Butlletí de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, núm. 20 (tardor 2004).

Ictineu: Butlletí de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, núm. 21 (primavera 2005).

Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació

Any de fundació:	1993
JUNTA DIRECTIVA	
President:	JOSEP OBIOLS I SALVAT
Vicepresident:	JOSEP M. VENTURA FERRERO
Secretari:	JOSEP DOLCET I LLAVERIA
Tresorer:	ANDRÉS GAVILAN BRAVO
Vocals:	FRANCESC MALGOSA GRANJA EUSEBI PUYALTÓ I BALLART TERESA RAVENTÓS JOAQUÍN M. JOSEP ROSSELLÓ BORREDÀ RAMON VIADER I GUIXÀ
Delegat de l'IEC:	DAMIÀ BARCELÓ I CULLERÈS
Nombre de socis:	334

L'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació (ACCA) celebrà el dia 10 de novembre de 2004 l'Assemblea General de socis, en la qual quedà constituïda la Junta Directiva que figura més amunt.

La Junta Directiva es reuní set vegades durant el curs 2004-2005.

El moviment de socis ha estat de 9 baixes i 14 altes, la qual cosa dona un total de 334 socis.

S'ha creat la Comissió Científica, formada per professionals dels diferents àmbits de la tecnologia i la ciència alimentària, que ajudarà la Junta en les qüestions tècniques o científiques que se li proposin.

S'ha constituït el Grup de Treball sobre Legislació, que es reuneix periòdicament per a tractar temes de l'aplicació de la legislació en la indústria alimentària.

Activitats

— Barcelona Tecnoalimentaria (BTA) 2005. El mes de febrer de 2005, l'ACCA hi va ser present amb un petit estand dins de l'espai FITEC de la Fundació Catalana per a la Recerca, en què es presentaren les associacions professionals i centres d'ensenyament alimentari de Catalunya.

— Jornades «Noves tecnologies alimentàries». Tingueren lloc el 22 d'abril

de 2005 a Monells, i el 29 d'abril de 2005 a Vic. Tingueren una durada d'un matí cadascuna, consistiren en vuit ponències en total i comptaren amb una assistència d'un centenar de persones a cada sessió.

— Jornada «Estudi de les propietats organolèptiques dels aliments». Tingué lloc el 21 de juny de 2005, en el nou recinte de l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona, a Castelldefels, durant tot un matí, i amb una important assistència de tècnics i estudiants.

— Conferència «Fitosterols i iso-flavones», a càrrec d'Eulàlia Vidal, de l'Escola Blanquerna, que va pronunciar-se el mes de juny de 2005 a l'IEC, dins el programa d'activitats sobre «Alimentació, cuina i gastronomia a Barcelona», organitzat conjuntament amb l'Ajuntament de Barcelona.

Col·laboracions amb altres entitats

— Conferència «Complexitat de la resposta sensorial olfactiva en els humans», a càrrec de Ramon Viader Guixà, el dia 8 de febrer de 2005, dins del cicle «L'aire i el medi», organitzat per la Secretaria Científica de l'Institut.

— Primera Setmana de Seguretat Alimentària 2005, organitzada per l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA), BTA i Triptolemos, del 14 al 24 de febrer de 2005, amb dues sessions celebrades a l'IEC.

— Congrés EBA 2005: Enginyeria i Biologia dels Aliments, organitzat

pel Centre de Recerca en Seguretat i Control Alimentari (CRESCA), del 25 al 27 de maig de 2005 a Barcelona.

— 1a Conferència sobre Seguretat Alimentària en el Sector Vinícola, organitzada per l'Associació Catalana d'Enòlegs, el 16 de juny de 2005 a Torreramona (Subirats).

Premi

Premi instituït l'any 2003. Enguany es convocà per segona vegada. Ofert a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre el món de l'alimentació. La dotació del premi és de sis-cents euros (600 €). Es poden concedir fins a dos accèssits. L'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació publica un extracte del treball o dels treballs premiats en la revista *TECA*. Aquest premi va quedar desert.

Altres activitats

Durant aquest curs, en la pàgina web de l'Associació s'ha canviat la presentació de l'apartat sobre «Legislació» i s'ha renovat mensualment la informació de «Notícies».

Publicacions

Butlletí de l'ACCA, núm. 3 (desembre 2004). 8 p.

Butlletí de l'ACCA, núm. 4 (juliol 2005). 8 p.

TECA: Tecnologia i Ciència dels Aliments, núm. 7 (febrer 2005).

Després de dos anys hem tornat a publicar la revista *TECA*, amb un nou disseny, de la qual s'han distribuït uns set-cents exemplars. En el moment de lliurar la memòria, el número 8 és a impremta.

També es varen distribuir els continguts dels pòsters exposats a Barcelona Tecnoalimentaria 2005 sobre «Associacions professionals» i sobre «Ensenyament de ciències dels aliments» a Catalunya.

Societat Catalana d'Estudis Hebraics

Any de fundació: 1995

JUNTA DIRECTIVA

President: EDUARD FELIU I MABRES
Secretari: JORDI CASANOVAS I MIRÓ
Tresorer: PERE CASANELLAS I BASSOLS
Vocals: PRIM BERTRAN I ROIGÉ
JOAN FERRER I COSTA
MANEL FORCANO I APARICIO

Delegada de l'IEC: MARIA TERESA FERRER I MALLOL

Nombre de socis: 68

Activitats

Durant el curs 2004-2005, diversos membres de la Societat Catalana d'Estudis Hebraics (SCEHB) han participat en activitats relacionades amb la història del judaisme, entre les quals cal destacar:

— El II Congrés per a l'Estudi dels Jueus en Territoris de Llengua Catalana, que fou organitzat per la Secció d'Hebreu i Arameu del Departament de Llengües Semítiques de la Universitat de Barcelona, i tingué lloc a Barcelona i Cervera els dies 25, 26 i 27 d'octubre de 2004.

— El curs organitzat pel Seminari d'Història de Barcelona de l'Arxiu Històric de la Ciutat, sota la direcció de Jordi Casanovas i Miró, Els jueus a la Barcelona medieval, que es va celebrar

a Barcelona durant el darrer trimestre de 2004, en què set dels nou conferencians foren membres de la SCEHB.

— El curs organitzat per l'Institut d'Estudis Nahmànides de Girona sobre Mites i realitats de la història jueva, que tingué lloc a Girona durant els mesos de març i abril de 2005, i en què participaren sis membres de la Societat.

Altres activitats

Com sempre, la Societat ha assessorat diversos erudits sobre qüestions d'història del judaisme o de la llengua hebrea.

Publicacions

La SCEHB ha publicat, en coedició amb el Patronat Municipal Call de Girona, el primer volum de la col·lecció «Publica-

cions de la Societat Catalana d'Estudis Hebraics», que ha estat el llibre d'Elka Klein (Universitat de Cincinnati) *Hebrew Deeds of Catalan Jews, 1117-1316 = Documents hebraics de la Catalunya medieval, 1117-1316*, el qual conté l'edició del text hebreu, acompanyat de la traducció anglesa i catalana, de divuit documents trobats en l'Arxiu de la Catedral de Barcelona. D'aquesta obra, se'n féu una presentació a Girona el dia 27 de

gener de 2005, presidida per l'alcaldeessa de la ciutat, Anna Pagans.

Ha continuat la preparació del número 5 de la revista *Tamid*, que contindrà l'edició i traducció de diversos textos hebreus medievals (sobre els avallots de 1391 i sobre el quadern de comptes del clavari de l'aljama de Girona de 1443), així com diversos altres articles sobre temes medievals, poesia hebrea contemporània i bibliografia.

IX. Fundacions, entitats vinculades i adherides a l'IEC

Fundacions

Fundació Ferran Sunyer i Balaguer

La Fundació, constituïda inicialment per les cosines del matemàtic Ferran Sunyer i Balaguer, les senyores Maria Assumpció Carbona i Balaguer i Maria dels Àngels Carbona i Balaguer, està integrada fins al 15 de febrer de 2005 pel Patronat següent:

President:	president de l'IEC	JOSEP LAPORTE I SALAS
Vicepresident:	president de la Secció de Ciències i Tecnologia	JOAQUIM AGULLÓ I BATLLE
Secretari:	secretari general de l'IEC	SALVADOR ALEGRET I SANROMÀ
Tresorer	president de la Societat Catalana de Matemàtiques	CARLES CASACUBERTA I VERGÉS
Vocals:	director del Centre de Recerca Matemàtica	MANUEL CASTELLET I SOLANAS
	professors de les universitats (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya)	JAUME AGUADÉ I BOVER JOSEP AMAT I GIRBAU JOAN GIRBAU I BADÓ JOSEP M. FONT I LLOVET PERE PASCUAL GAINZA JOAN DE SOLÀ-MORALES I RUBIÓ

Amb motiu del decés de Josep Laporte i Salas, Salvador Giner va assumir la presidència en funcions fins a la data de les eleccions. després del procés electoral, que va finalitzar el 9 de maig de 2005, Salvador Giner va ser elegit pel Ple de l'IEC president de la institució i president de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer, per raó del seu càrrec. Des del dia 10 de maig de 2005, el patronat de la Fundació va canviar els càrrecs següents:

President:	president de l'IEC	SALVADOR GINER DE SAN JULIÁN
Secretari:	secretari general de l'IEC	JOANDOMÈNEC ROS I ARAGONÈS

Premi

Vist l'alt nivell dels treballs presentats, el Premi Ferran Sunyer i Balaguer de Matemàtiques s'ha concedit *ex aequo* als treballs:

— *On the topology of isolated singularities in analytic space*, presentat per José Seade, professor de la Universitat Autònoma de Mèxic.

— *Perturbation methods and semilinear elliptic problems on \mathbb{R}^n* , presentat per Antonio Ambrosetti i Andrea Malchiodi, professors de SISSA a Trieste.

El text de José Seade presenta un panorama de diferents tòpics de la topologia de les singularitats aïllades d'espais analítics i, en el seu estudi, remarca la integració de diverses àrees de les matemàtiques, des de l'àlgebra fins a les equacions diferencials i els sistemes dinàmics. Dedicava una atenció especial a l'estudi de la fibració de Milnor per a singularitats analítiques reals i a la interrelació entre singularitats complexes i reals.

El treball d'Ambrosetti i Malchiodi desenvolupa les propietats abstractes dels mètodes de pertorbació en teoria del punt crític, alhora que presenta aplicacions a diversos problemes pertorbatius que tenen com a tret distintiu que impliquen equacions diferencials en derivades parcials el·líptiques i semilineals a \mathbb{R}^n amb una estructura variacional.

Fundació Mercè Rodoreda

La Fundació, constituïda per l'Institut d'Estudis Catalans, està integrada per un Patronat format, fins al 15 de febrer de 2005, per:

President:	president de l'IEC	JOSEP LAPORTE I SALAS
Vicepresident:	vicepresident de l'IEC	SALVADOR GINER DE SAN JULIÁN
Secretari:	secretari general de l'IEC	SALVADOR ALEGRET I SANROMÀ
Tresorer:	vicepresident de l'IEC	ANTONI RIERA I MELIS
Patrons nats:	presidents de les seccions de l'IEC	ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ MÀRIUS FOZ I SALA JOAQUIM AGULLÓ I BATLLE JOAN MARTÍ I CASTELL JOAN VILÀ-VALENTÍ MARGARIDA PUIG I CASAS

Patrons electius:

M. MERCÈ BORONAT I BLANCH
JOAQUIM MOLAS I BATLLORI
JORDI SARSANEDAS I VIVES
JOAN TRIADÚ I FONT

Amb motiu del decés de Josep Laporte i Salas, Salvador Giner va assumir la presidència en funcions fins a la data de les eleccions. Després del procés electoral, que va finalitzar el dia 9 de maig de 2005, Salvador Giner va ser elegit pel Ple de l'IEC president de la institució i president de la Fundació Mercè Rodoreda, per raó del seu càrrec.

Des del dia 10 de maig de 2005, el patronat de la Fundació, que manté els mateixos patrons nats i electius, va canviar els càrrecs següents:

President:	president de l'IEC	SALVADOR GINER DE SAN JULIÁN
Vicepresident:	vicepresident de l'IEC	SALVADOR ALEGRET I SANROMÀ
Secretari:	secretari general de l'IEC	JOANDOMÈNEC ROS I ARAGONÈS
Tresorer:	vicepresident de l'IEC	ANTONI RIERA I MELIS

Premi i ajuts

El dia 3 de març de 2005 la Comissió Tècnica de la Fundació Mercè Rodoreda, formada pels senyors Joaquim Molas, Jordi Sarsanedas i Joan Triadú, es va reunir per a atorgar el Premi i els ajuts de l'any 2005.

La Comissió Tècnica va acordar concedir, per majoria, el Premi Fundació Mercè Rodoreda a la senyora Neus Real Mercadal pel treball *Les novel·listes dels anys trenta: obra narrativa i recepció crítica*, per l'interès de la temàtica tractada, per la recerca realitzada, sobretot per la recerca hemerogràfica, que s'estructura segons el guió, i pels resultats obtinguts.

També va acordar, per majoria, concedir un ajut al projecte de la senyora Mercè Ibarz *Temps de reconstrucció. L'obra de Mercè Rodoreda en el context de les arts dels anys cinquanta*, i va designar com a tutor el senyor Jordi Sarsanedas.

Arxiu i biblioteca

La Fundació, d'acord amb els criteris establerts per la Comissió Tècnica, ha actualitzat el seu lloc web (<http://www.mercerodoreda.org>), que ha rebut una subvenció de la Institució de les Lletres Catalanes. La informació del web està dividida en dos blocs ben diferenciats: un sobre l'autora i un altre sobre la Fundació. En el primer es poden trobar els apartats següents: «Biografia», «Cronologia», «Obra», «Traduccions» i «Galeria d'imat-

ges»; i en el segon: «Biblioteca», «Arxiu», «Publicacions», «Premis i ajuts» i «Activitats», a més d'informació relativa al Patronat i a la seu de la Fundació.

Durant aquest curs, l'arxiu i la biblioteca de la Fundació han rebut cent vint-i-dues consultes d'investigadors, els quals han utilitzat l'inventari del fons i el catàleg automatitzat com a eines de recerca. Ambdues eines d'informació bibliogràfica i documental s'actualitzen cada any amb la documentació que es publica i es recull sobre Mercè Rodoreda.

Altres activitats

L'Institut d'Estudis Catalans i la Fundació Mercè Rodoreda van signar, el 13 d'octubre de 2004, un conveni amb la Institució de les Lletres Catalanes amb la finalitat de fer la versió catalana de l'exposició «Mercè Rodoreda: una poètica de la memòria», que havia estat organitzada pel programa *Catalunya Hoy* de la Generalitat de Catalunya i presentada a Madrid, i fer-la itinerant. Les despeses de la traducció del castellà al català i dels trasllats de l'exposició han estat a càrrec de la Institució de les Lletres Catalanes. Els llocs on ha estat presentada l'exposició fins ara han estat els següents:

1) Claustre del monestir de Sant Cugat del Vallès, des del 26 d'octubre fins al 14 de novembre de 2004, en el marc de la quarta edició de *Poesia a Sant Cugat*. Acte organitzat per l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.

2) Sala del Teatre Metropol de Tarragona, des del 18 de febrer fins al 13 de març de 2005. Acte organitzat per l'Ajuntament de Tarragona.

3) Sala Fortuny del Centre de Lectura de Reus, des del 13 d'abril fins al 12 de maig de 2005, en el marc de la IV Setmana de les Lletres.

4) Sala d'exposicions dels Serveis Territorials de Lleida de la Generalitat de Catalunya, des del 3 de juny fins al 22 de juliol de 2005.

Jornada Armand Obiols, Joan Prat i Esteve (1904-1971)

Amb motiu del centenari del naixement d'Armand Obiols, l'Aula Carles Riba de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona i la Fundació La Mirada, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Fundació Mercè Rodoreda, van organitzar una jornada commemorativa, que va tenir lloc el dia 22 de desembre de 2004, en la qual hi hagué les intervencions següents: *Notes per a un retrat d'Armand Obiols o Joan Prat i Esteve (1904-1971)*, a càrrec d'Anna Maria Saludes i Amat (Universitat de Florència), *Armand Obiols, poeta*, a càrrec de Carles Miralles (Universitat de Barcelona i Institut d'Estudis Catalans), *La gestió cultural d'Armand Obiols en el primer exili (1939-1948)*, a càrrec de Maria Campillo (Universitat de Barcelona), *Armand Obiols i la paraula*, a càrrec de Pere Gimferrer (escriptor). Després tingué lloc una taula rodona moderada per Joaquim Molas:

Armand Obiols i la seva època (1939-1971). Relació amb Carles Pi i Sunyer, Joan Puig i Ferrer, Josep Carner/Émile Noulet, Mercè Rodoreda, amb les intervencions de Francesc Vilanova i Vila-Abadal (Universitat Autònoma de Barcelona i Fundació Carles Pi i Sunyer), Guillem-Jordi Graells (Institut del Teatre), Marina Gustà (Universitat de Barcelona) i Carme Arnau (crítica literària).

La Fundació Mercè Rodoreda forma part de la Xarxa del Patrimoni Literari de Sarrià - Sant Gervasi, que té com a finalitat la conservació i la difusió de l'obra i la memòria dels escriptors que van viure i van escriure al districte. La Xarxa està integrada per les entitats següents: Arxiu Joan Maragall, Arxiu Municipal de Barcelona, Consorci de Biblioteques de Barcelona, Fundació Joan Brossa, Fundació J. V. Foix, Museu-Casa Verdader i familiars dels escriptors de la Xarxa del Patrimoni Literari de Sarrià - Sant Gervasi. Aquesta Xarxa va organitzar el Seminari Patrimoni Literari a Barcelona: *Conservació versus difusió en els patrimonis literaris a la ciutat*, que va tenir lloc al Centre Cívic Vallvidrera - Vázquez Montalbán des del 26 fins al 28 de maig de 2005.

Entitat vinculada

Biblioteca de Catalunya

Consell Rector (membres de l'IEC)

Vicepresident segon:

president de l'IEC

Vocals:

Manuel Mundó i Marcet

Joan Vilà-Valentí

La Biblioteca de Catalunya (BC) fou fundada per l'Institut d'Estudis Catalans el 1907, que la posà a la disposició dels investigadors amb el nom de Biblioteca de Catalunya l'any 1914.

Actualment, és la Biblioteca Nacional de Catalunya i constitueix una peça fonamental del mapa cultural del país en la mesura que és una institució nacional al servei del patrimoni, la recerca i la cooperació. La seva missió s'articula en tres eixos bàsics, regulats per la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya (4/1993):

- recollir, conservar i difondre la producció bibliogràfica catalana i la relacionada amb l'àmbit lingüístic català,
- vetllar per la conservació i la difusió del patrimoni bibliogràfic,
- mantenir la condició de centre de consulta i recerca científica de caràcter universal.

La Biblioteca de Catalunya és regida per un Consell Rector format pels representants següents: conseller de Cultura, president; director general del Patrimoni Cultural, vicepresident primer; president de l'IEC, vicepresident segon; directora de la BC, vicepresidenta tercera; diversos vocals, d'entre els quals, dos són a proposta de l'IEC, i la directora de la BC, Maria Dolors Lamarca i Morell.

La comissió d'enllaç IEC-BC la formen els senyors Antoni Riera, Salvador Alegret, Maria Dolors Lamarca i Francesc Fontbona.

Directora: Maria Dolors Lamarca i Morell

Carrer de l'Hospital, 56

08001 Barcelona

Tel.: 932 702 300

Fax: 932 702 304

A/I: <http://www.gencat.net/bc>

Entitats adherides

Institut Menorquí d'Estudis

L'Institut Menorquí d'Estudis (IME) és un organisme autònom del Consell Insular de Menorca (CIM) de caràcter administratiu, amb personalitat jurídica pròpia, creat pel CIM i destinat a la recerca, promoció, recuperació i difusió de la cultura de l'illa de Menorca, amb la voluntat d'esdevenir centre de recepció i intercanvi de pensament i ciència.

L'Institut Menorquí d'Estudis és una entitat adscrita a l'IEC des del 19 de juny de 2000.

Presidenta: Joana M. Barceló Martí

Carrer Nou, 35, 3a porta

07701 Maó (Menorca)

Tel.: 971 35 15 00

Fax: 971 35 16 42

A/I: <http://www.webime.org>

Institut d'Estudis Eivissencs

L'Institut d'Estudis Eivissencs fou fundat l'any 1949, amb el suport de l'Ajuntament d'Eivissa, com un institut d'estudis locals, integrat dins del Consell Superior d'Investigacions Científiques.

L'Institut d'Estudis Eivissencs és una entitat adscrita a l'IEC des del 19 de juny de 2000.

President: Marià Serra Planells

Carrer de Pere Francès, 12, 1r 2a

Apartat 578

07800 Eivissa

Tel. i fax: 971 312 775

A/I: <http://www.arrakis.es/%7Eiee>

Altres vinculacions

Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes

L'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC) fou fundada l'any 1973 en una assemblea celebrada a Cambridge. Com que les circumstàncies polítiques d'aquell moment impediren la legalització de l'AILLC a l'Estat espanyol, es domicilià a Amsterdam, acollida per la legislació holandesa.

Quan la situació política ho permeté, l'AILLC fou legalitzada a Catalunya i inscrita en el Registre d'Associacions de la Generalitat; en aquell moment es demanà a l'IEC que acceptés d'acollir legalment l'AILLC a la seva seu; l'IEC accedí a aquesta petició, i així ho recullen els Estatuts.

L'any 1993 l'AILLC signà un conveni amb l'IEC pel qual aquest cedia a l'AILLC un espai a la seva seu de Barcelona per a desenvolupar-hi les activitats pròpies, que són la promoció i l'estudi de la llengua i la cultura catalanes.

President: Albert G. Hauf i Valls

Carrer del Carme, 47

08001 Barcelona

Tel.: 933 248 580

Fax: 932 701 180

A/I: <http://www.iecat.net/aillc>

North American Catalan Society

La North American Catalan Society (NACS) fou fundada l'any 1978 a la Universitat d'Illinois, Urbana (EUA).

La NACS fou legalitzada a Catalunya i inscrita en el Registre d'Associacions de la Generalitat; en aquell moment es demanà a l'IEC que acceptés d'acollir legalment la NACS a la seva seu; l'IEC accedí a aquesta petició, i així ho recullen els Estatuts.

L'any 1996 signà un conveni amb l'IEC pel qual aquest cedia a la NACS un espai a la seva seu de Barcelona per a desenvolupar-hi les activitats pròpies, que són la difusió i l'estudi de la llengua, literatura i cultura catalanes a l'Amèrica del Nord (els Estats Units i el Canadà).

President: Jaume Martí Olivella

A/I: <http://www.nacs-catalanstudies.org>

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

La Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana es fundà el 1992 a Vic, amb l'adhesió d'una vintena de centres d'estudis locals i comarcals d'arreu del territori del domini lingüístic de la llengua catalana.

L'any 2000, la Coordinadora signà un conveni amb l'IEC pel qual aquest acollia aquesta entitat a la seva seu perquè hi desenvolupés l'activitat pròpia, que és la promoció i l'estudi de la llengua i la cultura catalanes.

President: Josep Santasmases

Carrer del Carme, 47

08001 Barcelona

Tel.: 932 701 620 (extensió 131)

Fax: 932 701 180

A/I: <http://www.ccepc.org>

X. Publicacions

Portal de revistes científiques

El portal de revistes científiques en línia de l'Institut d'Estudis Catalans, que fou presentat en conferència de premsa el dia 16 de novembre de 2004, ofereix un entorn comú d'accés a les revistes científiques publicades per l'IEC. En una primera etapa s'han introduït les revistes publicades de l'any 1999 ençà, tot i que alguns títols estan buidats des del primer número. S'hi aniran incloent els números anteriors i les altres revistes publicades per l'IEC des de la fundació, l'any 1907.

Les societats filials de l'IEC són les principals generadores de les revistes científiques, les quals s'han classificat temàticament d'acord amb la secció a què està adscrita cada societat.

El fons de revistes està format per 35 revistes, 576 números publicats i 11.300 articles. Des del portal són consultables els sumaris de 214 números de les revistes publicades, que equivalen a 3.904 articles.

Monografies

ANDREU, Joan; MESSEGUER, Lluís; PITARCH, Vicent; SALVADOR, Vicent [ed.]. *La llengua i la literatura: història i actualitat*. Barcelona, 2004. 216 p. (Sèrie Jornades Científiques; 17) [Actes de les jornades celebrades a la Universitat Jaume I en el setantè aniversari de les Bases Ortogràfiques del 1932]

Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional. 1a reimpr., 2a ed. Barcelona, 2004. 19 p.

BALCELLS, Albert [coord. científic]. *Història de la historiografia catalana*. Barcelona, 2004. 315 p. (Sèrie Jornades Científiques; 18) [Jornades celebrades a Barcelona el 23, 24 i 25 d'octubre de 2003]

BENGOECHEA, Soledad. *Reacció en temps de canvis: La patronal catalana davant la República (1931-1936)*. Barcelona, 2005. 184 p. (D'ahir per Avui; 3)

BOADA I SANMARTÍN, Ignasi. *El treball de Hegel durant el període de Frankfurt (1797-1800)*. Barcelona, 2004. 93 p. [Extret de l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, núm. 15 (2003)]

BOLÒS, Jordi. *Els orígens medievals del paisatge català: L'arqueologia del paisatge com a font per a conèixer la història de Catalunya*. Barcelona, 2004. 460 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 64)

- BOLÒS I CAPDEVILA, Oriol de; FONT I CASTELL, Xavier; VIGO I BONADA, Josep [comp.]. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans: Mapes del 3039 al 3314 + Índex dels volums I al XIII*. Barcelona, 2004. (Orca: Atlas Corològic; 13)
- CABESTANY I FORT, Joan-F.; MATAS I BLANXART, M. Teresa; MESTRES I DOMÈNECH, Aida; PALAU I BADUELL, Josep M. *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*. Barcelona, 2004. 182 p.
- CARBONELL I BRAVO, Francesc. *Discurs d'obertura de l'Escola de Química de Barcelona (1805)*. Barcelona: coedició de la Cambra de Comerç de Barcelona, de la Societat Catalana de Química i de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2005. 72 p. [Introducció a cura d'Agustí Nieto-Galan]
- CASAS, Creu; BRUGUÉS, Montserrat; CROS, Rosa M. *Flora dels briòfits dels Països Catalans*. Vol. II: *Hepàtiques i antocerotes*. Barcelona, 2004. 138 p.
- CASTELLANOS I VILA, Jordi. *Escriure amb el ritme de la sang: La represa de la novel·la catalana (1925-1929)*. Barcelona, 2005. 32 p. [Discurs de recepció de Jordi Castellanos i Vila com a membre numerari de la Secció Històrico-Arqueològica, llegit el dia 24 de febrer de 2005]
- CASTELLET I SOLANAS, Manuel. *Josep Teixidor i Batlle: Semblança biogràfica*. Barcelona, 2005. 12 p. [Conferència pronunciada davant el Ple per Manuel Castellet i Solanas el dia 28 de febrer de 2005]
- CASTELLEVELL, Ventura. *El capbreu de Benifallet de 1373*. Barcelona, 2005. 108 p. (Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura; 4)
- CHEVALIER, Marcel. *El paisatge de Catalunya*. Barcelona, 2004. 167 p. [Aquesta obra és una nova edició del llibre del mateix títol publicat per l'editorial Barcino l'any 1928]
- COLOM I CAÑELLAS, Antoni J. *De la debilitat teòrica de l'educació*. Barcelona, 2005. 18 p. [Discurs de recepció d'Antoni J. Colom i Cañellas com a membre numerari de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, llegit el dia 4 d'abril de 2005]
- El delta de l'Ebre: Estudi multidisciplinari*. 1a reimpr. Barcelona, 2005. 114 p. (Arxius de les Seccions de Ciències; 131)
- FABRA, Pompeu. *Gramàtica catalana*. 2a reimpr., 7a ed. Barcelona, 2004. 135 p. (Biblioteca Filològica; 12) [Facsimil]
- FEBRER I CARDONA, Antoni. *Obres gramaticals, I*. Barcelona: coedició amb l'Institut d'Estudis Menorquins, 2004. 223 p. (Biblioteca Filològica; 50) [Estudi introductor i edició a cura de Jordi Ginebra]
- *Diccionari menorquí, espanyol, francès i llatí*. 1a reimpr. Barcelona, 2005. 188 p. (Biblioteca Filològica; 42) [Edició crítica i estudi introductor a cura de Maria Paredes i presentació de Jordi Carbonell]

- FOIX, J. V. *Diari 1918*. Estudi i edició de Joan R. Veny-Mesquida. Barcelona, 2004. 1.000 p. + CD ROM. (Biblioteca Filològica; 51)
- GASÒLIBA I BÖHM, Carles. *Ramon Trias Fargas: Semblança biogràfica*. Barcelona, 2004. 22 p. [Conferència pronunciada davant el Ple per Carles A. Gasòliba i Böhm el dia 14 de juny de 2004]
- GERMAIN I OTZET, Josep [ed.]. *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*. Barcelona, 2004. 608 p. (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural; 14) [Amb el suport de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya]
- GÓMEZ, Jordi; CACHO, Isabel; MARTÍNEZ, Miguel Ángel; MONTSERRAT, Miguel [ed.]. *Virologia i filosofia del poder*. Barcelona, 2004. 113 p. [Edició de les conferències de la jornada «Els virus de RNA en observació: la pregunta del poder en biologia», organitzada per la Secció de Virologia de la Societat Catalana de Biologia, el dia 21 de novembre de 2003, a l'Institut d'Estudis Catalans]
- GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep. *Aportació per a una bibliografia pedagògica catalana del segle XIX*. Barcelona, 2004. 612 p. (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials; 29)
- GRAPÍ VILUMARA, Pere; MASSA ESTEVE, M. Rosa [coord.]. *Actes de la I Jornada sobre la Història de la Ciència i l'Ensenyament Antoni Quintana Marí (Barcelona, 15 de novembre de 2003)*. Barcelona, 2005. 128 p.
- GUITART I DURAN, Josep; PERA I ISERN, Joaquim [cur.]. *Iesso I: Miscel·lània arqueològica*. Barcelona: coedició amb el Patronat d'Arqueologia de Guissona, 2004. 284 p.
- *Primer Simposi Patrimoni i Turisme Cultural: Arqueologia viva de les ciutats de l'antiguitat (Lleida, 4, 5 i 6 d'octubre de 2001)*. Barcelona: coeditat amb el Patronat d'Arqueologia de Guissona, 2004. 268 p.
- Homenatge a Joaquim Ruyra en el centenari de Marines i boscatges (1903-2003)*. Barcelona, 2005. 66 p.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Declaracions institucionals sobre la llengua catalana*. 1a reimpr. Barcelona, 2004. 59 p. (Publicacions de la Presidència; 22)
- *Perspectives del segle XXI: recerca i país. Declaració institucional*. Barcelona, 2004. 22 p. (Publicacions de la Presidència; 23)
- *Premis Sant Jordi 2005: Corresponents al LXXIV Cartell de premis i de borses d'estudi*. Barcelona, 2005. 46 p.
- *Premis Sant Jordi 2006: LXXV Cartell de premis i de borses d'estudi*. Barcelona, 2005. 25 p.
- *Síntesi memòria 2003-2004*. Barcelona, 2004. 36 p.
- *La terra i el medi: Cicle de conferències*. Barcelona, 2005. 305 p. (Publicacions de la Presidència; 17)

- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló (16 i 17 d'octubre de 1992)*. 1a reimpr. Barcelona: coedició amb la Universitat Jaume I, 2004. 91 p.
- *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Tortosa (4 i 5 de juny de 1999)*. 1a reimpr. Barcelona: coedició amb l'Ajuntament de Tortosa, 2004. 80 p.
- *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Vic (17 i 18 d'octubre de 2003)*. Barcelona: coedició amb la Universitat de Vic i l'Ajuntament de Vic, 2004. 177 p.
- KLEIN, Elka. *Hebrew Deeds of Catalan Jews, 1117-1316 = Documents hebraics de la Catalunya medieval, 1117-1316*. Barcelona, 2004. 236 p. + 18 documents. (Publicacions de la Societat Catalana d'Estudis Hebraics; 1) [Traducció de l'anglès i de l'hebreu a càrrec d'Eduard Feliu] [Un altre tiratge d'aquesta obra ha estat fet pel Patronat Municipal Call de Girona, dins la seva col·lecció «Girona Judaica», núm. 1]
- LEWIS, Gilbert N. *L'àtom i la molècula*. Barcelona, 2004. 62 p. (Clàssics de la Química; 1) [Traducció i introducció a càrrec de Josep Castells i Guardiola]
- LLEBOT, Josep Enric [ed.]. *Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya*. Barcelona: coeditat amb el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, 2005. 815 p. [Amb la col·laboració de Fundació Caixa de Girona, Fundació Caixa Sabadell i Fundació Caixa Tarragona]
- LÓPEZ LÓPEZ, ANTONIO; LÓPEZ SABATER, M. CARMEN; LAMUELA I RAVENTÓS, ROSA M.; MARINÉ I FONT, ABEL; FOZ I SALA, MÀRIUS. *Antioxidants i salut*. Barcelona: coedició amb el Centre Català de la Nutrició de l'IEC i la Xarxa Temàtica en Nutrició, 2004. 78 p.
- Marià Villangómez: Sessió en memòria*. Barcelona, 2004. 37 p. [Sala Prat de la Riba, 8 de maig de 2003]
- MARINÉ I FONT, ABEL. *Les amines biògenes en els aliments: Història i recerca en el marc de les ciències de l'alimentació*. Barcelona, 2005. 128 p. [Discurs de recepció d'Abel Mariné i Font com a membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques, llegit el dia 2 de maig de 2005]
- MIRA, JOAN F. *Nosaltres i els italians*. Barcelona 2004. 26 p. [Discurs llegit en la sessió inaugural del curs 2004-2005]
- MIRALLES I SOLÀ, CARLES. *Un xic exòtic i desorientat: Semblança de Joan Maragall l'últim any de la seva vida*. Barcelona, 2005. 30 p. [Conferència pronunciada davant el Ple per Carles Miralles i Solà, el dia 13 de desembre de 2004]
- MIRET I SANS, JOAQUIM. *Itinerari de Jaume I el Conqueridor*. Barcelona, 2004. 629 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 65) [Edició facsímil. Pròleg de Maria Teresa Ferrer i Mallol]

- MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, Jordi. *Formació professional i desenvolupament econòmic i social català (1714-1939)*. Barcelona, 2005. 379 p.
- MUNDÓ, Anscari Manuel. *La contemplació de la bellesa en l'art*. Barcelona, 2004. 12 p. [Lliçó inaugural del curs 2004-2005 a càrrec d'Anscari Manuel Mundó, membre de l'Institut d'Estudis Catalans, pronunciada el dia 21 d'octubre de 2004]
- PERARNAU, Josep [cur.]. *Arnaldi de Villanova: Introductio in librum [Ioachim] De semine scripturarum. Allocutio super significatione nominis Tetragrammaton (AVOThO III)*. Barcelona: coedició amb la Facultat de Teologia de Catalunya, 2004. 209 p. (Corpus Scriptorum Cataloniae. Series A: Scriptores)
- *Actes de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova*. Barcelona: coedició amb la Facultat de Teologia de Catalunya, 2005. 554 p. (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials; 30)
- PERE ANGLÈS, Ramon. *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades*. Barcelona, 2004. 228 p. (Treballs de l'Oficina d'Onomàstica; 9)
- PUIGDOMÈNECH I ROSELL, Pere. *Lluny de la torre d'ivori: (Si és que mai ha existit)*. Barcelona, 2004. 24 p. [Discurs de recepció de Pere Puigdomènech i Rosell com a membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques, llegit el dia 8 de novembre de 2004]
- RAFEL I FONTANALS, Núria. *Les necròpolis tumulàries de tipus baixaragonès: Les campanyes de l'Institut d'Estudis Catalans al Matarranya*. Barcelona, 2003. 95 p. (Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica; 8) [Un altre tiratge d'aquesta obra ha estat fet pel Museu d'Arqueologia de Catalunya, dins la seva col·lecció «Monografies», núm. 4]
- RIBALTA I HARO, Jaume. *Dret urbanístic medieval de la Mediterrània*. Barcelona: coeditat amb la Universitat Pompeu Fabra, 2005. 309 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 66) [Un altre tiratge d'aquesta obra ha estat fet per la Universitat Pompeu Fabra, dins la seva col·lecció «Estudis d'Història del Dret», núm. 1]
- RIBES, Jordi; SERRA, Antoni; GOULA, Marta. *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Barcelona, 2004. 128 p.
- SÁNCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, Isabel. *La Diputació del General de Catalunya (1413-1479)*. Barcelona: coedició amb la Generalitat de Catalunya, 2004. 577 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 63) [Premi Pròsper de Bofarull d'Història Medieval 2002]
- SANS I SABRAFEN, Jordi. *L'evolució de l'ús del català en medicina a Catalunya durant el segle XX: El llarg camí d'una bella i expressiva història*. 1a reimpr. Barcelona, 2004. 131 p. (Monografies de les Seccions de Ciències; 17)
- *On som i on anem al cap de mig segle de tractament químic de les malalties neoplàstiques*. 1a reimpr. Barcelona, 2004. 26 p. [Conferència pronunciada per Jordi Sans i Sabrafen en la sessió conjunta de les seccions de ciències el dia 8 de maig de 2000]

- SEGRET I RIU, Manuel. *Aportacions a la història de la vila de Sant Llorenç de Morunys i comarca*. 1a reimpr. Barcelona, 2005. 188 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 31) [Borsa d'estudi Francesc Martorell i Trabal]
- SOCIETAT CATALANA D'HISTÒRIA DE LA CIÈNCIA I DE LA TÈCNICA. *Guia*. Barcelona, 2004. 26 p.
- SOCIETAT CATALANA DE QUÍMICA. *Estatuts / Estatutos / Statutes*. Barcelona, 2004. 32 p.
- VENY, JOAN; PONS I GRIERA, Lúdia. *Atlas lingüístic del domini català*. Vol. I: *Introducció; 1. El cos humà: Malalties*. 1a reimpr. Barcelona, 2004. 336 p.
- VERNET, JOAN; PARÉS, RAMON [dir.]. *La ciència en la història dels Països Catalans*. Vol. I: *Dels àrabs al Renaixement*. Barcelona: coedició amb la Universitat de València, 2004. 629 p.
- VILLARONGA, L. *Numismàtica antiga de la península Ibèrica: Introducció al seu estudi*. Barcelona, 2004. 333 p.

Publicacions periòdiques

- Acta Numismàtica*, núm. 34 (2004).
- Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, núm. 15 (2003).
- Arxíu de Textos Catalans Antics*, núm. 23/24 (2004-2005): *Actes de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova*. Coedició amb la Facultat de Teologia de Catalunya.
- Butlletí de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació*, núm. 3 (desembre 2004).
- Butlletí de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació*, núm. 4 (juliol 2005).
- Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, núm. 15 (2004).
- Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*, vol. 19, núm. 1 (juliol 2004).
- Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*, vol. 19, núm. 2 (desembre 2004).
- Contributions to Science*, vol. 2, issue 3 (2003).
- Contributions to Science*, vol. 2, issue 4 (2004).
- Estudis Romànics*, núm. 27 (2005).
- Ítaca: Quaderns Catalans de Cultura Clàssica*, núm. 19 (2003).
- Lambard: Estudis d'Art Medieval*, núm. 16 (2003-2004).
- Llengua & Literatura*, núm. 16 (2005).
- Quaderns Agraris*, núm. 29 (desembre 2004).
- Revista Catalana de Dret Privat*, núm. 4 (2004).
- Revista Catalana de Musicologia*, núm. 2 (2004).
- Revista Catalana de Sociologia*, núm. 19 (desembre 2003).
- Revista de Dret Històric Català*, núm. 4 (2004).

Revista de Física, núm. 27 (2n semestre 2004): *AMF2005 a Catalunya*.
Revista de Física, núm. 28 (1r semestre 2005): *Becaris: l'abús d'una figura docent?*
Revista de la Societat Catalana de Química, núm. 5 (2004).
Revista de Tecnologia, núm. 1 (primer semestre 2004).
SCM/Notícies, núm. 20 (novembre 2004).
Tamid, núm. 4 (2002-2003).
TECA: Tecnologia i Ciència dels Aliments, núm. 7 (febrer 2005).
Treballs de la Societat Catalana de Geografia, núm. 57 (2004).
Treballs de la Societat Catalana de Geografia, núm. 58 (2005).

Obres vinculades a l'Institut d'Estudis Catalans

- Actes de la IX Jornada de Biologia de la Reproducció (Barcelona, 26 de maig de 2005)*.
 Barcelona, 2005. 163 p. [Amb la col·laboració del Consell Superior d'Investigacions Científiques, Institut d'Estudis Catalans, Xarxa Temàtica de la Biologia de la Reproducció i Red Temàtica Nacional de Reproducció Porcina]
- ARGENTER, JOAN A.; BROWN, R. McKenna [ed.]. *Endangered languages and linguistic rights on the margins of nations: Proceedings of the Eight FEL Conference. Barcelona (Catalonia), Spain: 1-3 October*. Barcelona, 2004. 228 p. [Publicat per The Foundation for Endangered Languages]
- Dissetè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Llibre de ponències (València, 28-30 d'octubre, 2004)*. Barcelona, 2005. 333 p. [Editat per la Fundació Alsina i Bofill] [L'edició d'aquest llibre ha estat possible gràcies a la col·laboració del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona i del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya]
- GIRALT I RAVENTÓS, Emili [dir.]; SALRACH, Josep M. [coord.]; GUTART I DURAN, Josep. [coord. vol.]. *Història agrària dels Països Catalans*. Vol. I: *Antiguitat*. Barcelona, 2005. 585 p. [Editat per la Universitat de Barcelona]
- *Història agrària dels Països Catalans*. Vol. II: *Edat mitjana*. Barcelona, 2005. 602 p. [Editat per la Universitat de Barcelona]
- MALLARACH, Josep Maria; VILA, Josep; VARGA, Diego [cur.]. *El PEIN deu anys després: balanç i perspectives*. Barcelona, 2004. 132 p. (Col·lecció Diversitas; 50) [Editat per la Universitat de Girona. Càtedra de Geografia i Pensament Territorial, amb la col·laboració de la Institució Catalana d'Història Natural]
- MIR, Jordi; SOLÀ, Joan [cur.]. *Obres completes de Pompeu Fabra*. Vol. 1: *Gramàtiques de 1891, 1898, 1912*. Barcelona, 2005. 951 p. [Amb la col·laboració d'Antoni M. Badia]

i Margarit, Joan Martí i Castell, Joan Julià-Muné i Sebastià Bonet] [Editat per Enciclopèdia Catalana, Edicions 62, Editorial 3 i 4 i Editorial Moll]

MONSERRAT MOLAS, Josep; ROVIRÓ ALEMANY, Ignasi [cur.]. *La natura: Edició en homenatge al Dr. Francesc J. Fortuny i Bonet (1936-2004)*. Barcelona, 2004. 155 p. (Col·loquis de Vic; 8)

— *La salut*. Barcelona, 2005. 219 p. (Col·loquis de Vic; 9) [Editat per la Universitat de Barcelona]

SALVADOR, Carles. *A l'ombra del Penyagolosa*. Barcelona, 2005. 49 p. [Conferència llegida el dia 31 de gener en el Centre de Cultura Valenciana, en l'acte organitzat pel Centre Excursionista de València. Introducció de Vicent Pitarch. Edició patrocinada per la Fundació Huguet i l'Institut d'Estudis Catalans. Editat pel Centre Excursionista de Castelló i la Fundació Carles Salvador]

Resum de títols editats (2000-2004)

Nombre de títols (pàgines)

<i>Tipologia de les publicacions / any</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
Revistes	33 (8.207)	35 (8.529)	30 (7.236)	29 (7.284)	32 (7.893)
Opuscles	32 (880)	20 (450)	16 (320)	14 (420)	20 (548)
Monografies	39 (14.644)	50 (18.525)	37 (13.616)	40 (15.120)	42 (11.337)
Coedicions	9 (4.981)	8 (4.388)	5 (2.730)	9 (5.004)	7 (1.251)
Altres formats	4	2	0	0	1
Total de títols publicats (pàgines)	117 (28.712)	115 (31.892)	88 (23.902)	92 (27.828)	102 (21.029)
Exemplars totals	85.414	79.669	65.855	66.660	78.744

Donacions de publicacions

Es relacionen a continuació totes les institucions i les universitats que han rebut el fons editorial disponible de l'IEC i la seva actualització anual:

Abadia de Montserrat: Biblioteca

Ajuntament d'Alcoi: Gabinet Municipal de Normalització Lingüística

Ajuntament de Barcelona: Museu de Geologia

Ajuntament de Gandia: Regidoria de Cultura
Ajuntament de Petrer: Regidoria de Normalització Lingüística
Ajuntament de Sant Joan les Fonts: Regidoria de Promoció Municipal
Ajuntament de Vila-real: Servei de Normalització Lingüística
Ajuntament d'Oliva: Biblioteca
Albert-Ludwigs-Universität Freiburg: Romanisches Seminar
Arxiu de la Corona d'Aragó: Biblioteca Auxiliar, Barcelona
Arxiu Històric Comarcal de Manresa: Biblioteca
Arxiu Històric Comarcal de Solsona: Direcció
Arxiu Històric de la Ciutat: Hemeroteca, Barcelona
Arxiu Històric de la Ciutat: Biblioteca, Barcelona
Arxiu Municipal de Gandia: Biblioteca
Arxiu Municipal de Girona: Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions
Arxiu Nacional de Catalunya: Biblioteca Auxiliar, Barcelona
Associació Catalana d'Hondures: Biblioteca
Associació Cultural Alambor: Biblioteca, Benicarló
Associació Cultural Centelles i Riu Sec d'Oliva: Biblioteca
Ateneu Barcelonès: Biblioteca
Biblioteca de Catalunya: Hemeroteca
Biblioteca de Catalunya: Servei d'Adquisicions
Biblioteca di Monserrato, Roma (Itàlia)
Biblioteca Municipal Central, València
Biblioteca Popular Caixa Laietana
Biblioteca Popular de Tortosa
Biblioteca Pública de Girona
Biblioteca Can Sumarro de l'Hospitalet de Llobregat
Biblioteca Pública de Lleida
Biblioteca Pública de Tarragona
Biblioteca Pública de València
Capítol de Girona: Arxiu Biblioteca
Casa Balear
Casal Jaume I d'Alacant: Biblioteca
Casal Jaume I de la Ribera Baixa: Biblioteca
Casal Jaume I d'Ontinyent
Centre de Documentació i d'Animació de la Cultura Catalana, Perpinyà
Centre Cultural de Gandia: Institució Alfons el Vell
Centre de Lectura de Reus: Biblioteca

Centre d'Història Contemporània de Catalunya: Palau de Mar, Barcelona
Centre Excursionista de Catalunya: Biblioteca, Barcelona
El Colegio de Jalisco: Biblioteca, Jalisco (Mèxic)
Collegi Oficial de Metges de Barcelona: Biblioteca, Barcelona
Consell Superior d'Investigacions Científiques: Biblioteca, Barcelona
Conselleria de Cultura i Educació: Direcció General de Centres Docents, Barcelona
Embajada de España: Biblioteca de Zagreb
Escuela Española de Historia: Biblioteca, Roma (Itàlia)
Eusko Ikaskuntza: Sociedad de Estudios Vascos
Facultat de Teologia de Catalunya: Secretariat de Publicacions
Filozofska Fakulteta: Romanki Jeziki, Ljubljana (Esvolènia)
Fundació Carles Salvador
Generalitat de Catalunya: Direcció General de Política Lingüística
Generalitat de Catalunya: Direcció General de Patrimoni Cultural
Generalitat de Catalunya: Departament de Cultura
Generalitat Valenciana: Conselleria de Cultura i Educació
Govern d'Andorra: Ministeri d'Afers Socials i Cultura
Indiana University Library: Fundació Roca-Pons
Institució Milà i Fontanals: Consell Superior d'Investigacions Científiques, Barcelona
Institut Botànic: Ajuntament de Barcelona
Institut d'Estudis Penedesencs: Biblioteca, Vilanova i la Geltrú
Institut Menorquí d'Estudis: Biblioteca
Instituto de La Habana: Instituto de Literatura y Lingüística
Monestir de Poblet: Biblioteca/Intercanvi
Museu d'Arqueologia de Catalunya: Direcció Territorial
Museu Comarcal del Montsià
Museu de Vilafranca: Servei de Documentació
Museu de Zoologia: Biblioteca
Museu d'Història de Catalunya: Palau de Mar
Museu Nacional d'Art de Catalunya: Biblioteca General d'Història de l'Art
Obra Cultural de l'Alguer
Òmnium Cultural: Biblioteca, Barcelona
Parlament de Catalunya: Biblioteca
Protectora Menorquina: Biblioteca
Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi: Biblioteca, Barcelona
Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona: Biblioteca
Rheinland Pfalz: Pflaelzische Landesbibliothek, Speyer (Alemanya)

Societat Andorrana de Ciències. Centre Cultural La Llacuna
TERMCAT: Centre de Documentació, Barcelona
The Hispanic Society of America: Library, Nova York (Estats Units)
Università degli studi di Cagliari: Facoltà di Lettere e Magistero, Càller, l'Alguer (Itàlia)
Universitat Autònoma de Barcelona: Biblioteca
Universitat d'Alacant: Servei d'Informació Bibliogràfica i Documental
Universitat d'Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
Universitat de Barcelona: Biblioteca
Universitat de Girona: Biblioteca, Servei d'Adquisicions
Universitat de les Illes Balears: Departament de Filologia Catalana i Lingüística General
Universitat de les Illes Balears: Servei de Biblioteca i Documentació
Universitat de Lleida: Biblioteca
Universitat de Lleida: Servei de Biblioteca i Documentació, Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrícola
Universitat de Lleida: Servei de Biblioteca i Documentació (UTC)
Universitat de Perpinyà: Centre de Recerques i d'Estudis Catalans
Universitat de València: Vicerectorat de Política Científica
Universitat de València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
Universitat de Vic: Biblioteca
Universität Frankfurt am Main: Institut für romanische Sprachen und Literaturen
Universitat Jaume I: Biblioteca
Universitat Jaume I: Centre de Documentació
Universität Jena-Friedrich-Schiller: Institut für Romanistik
Universitat Oberta de Catalunya: Biblioteca
Universitat Politècnica de Catalunya: Escola Tècnica Superior d'Estudis Agrícoles
Universitat Politècnica de Catalunya: Biblioteca
Universitat Pompeu Fabra: Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Universitat Pompeu Fabra: Biblioteca-Adquisicions
Universitat Rovira i Virgili: Biblioteca
Université de Liege: Centre d'Information et de Conservation des Bibliothèques
Université de Paris VIII - Vincennes à Saint-Denis: UFRS Langues Sociétés Cultures Etrangères
Université de Paris VIII - Vincennes à Saint-Denis: Département d'Études Hispaniques
Université de Paris IV (Paris-Sorbonne): Centre d'Études Catalanes
Université Paul Valéry: Département du Catalan

Intercanvi de publicacions

L'Institut d'Estudis Catalans manté intercanvis amb unes cent seixanta institucions científiques i acadèmies nacionals i internacionals; a banda d'aquestes institucions, també es gestionen els intercanvis de les societats filials.

A continuació detallem la relació de les revistes i col·leccions que són objecte d'intercanvi i el nombre d'institucions receptores (entre parèntesis).

Acta Numismàtica (24)*

Actes de les Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica (2)*

Anuari de la Societat Catalana d'Economia (2)*

Anuari de la Societat Catalana de Filosofia (44)*

Arxiu de Textos Catalans Antics (38)

«Arxius de les Seccions de Ciències» (41)

«Biblioteca de Dialectologia i Sociolingüística» (23)

«Biblioteca Filològica» (54)

Bulletí de la Institució Catalana d'Història Natural (246)**

Bulletí de la Societat Catalana de Filosofia (1)

Bulletí de la Societat Catalana de Musicologia (31)*

Bulletí de la Societat Catalana de Matemàtiques (2)*

Bulletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics (2)*

Bulletí de les Societats Catalanes de Física, Química, Matemàtiques i Tecnologia. Segona època (30)

Cartografia de briòfits (9)

Cinematògraf (8)*

«Corpus Vitrearum Medii Aevi» (7)

Estudis Romànics (61)

Gazeta (8)*

Ítaca: Quaderns Catalans de Cultura Clàssica (30)*

Lambard: Estudis d'Art Medieval (9)*

Llengua & Literatura (21)*

«Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica» (55)

Miscel·lània Litúrgica Catalana (1)*

«Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica» (41)

«Monografies de les Seccions de Ciències» (19)

Organització per a la cartografia de les plantes vasculars als Països Catalans (157)***

Periodística (15)*

Quaderns Agraris (5)*
 «Repertoris de la Secció Filològica» (10)
Revista Catalana de Sociologia (16)*
Revista de Física (6)*
 «Sèrie Jornades Científiques» (1)
Tamid (1)*
Treballs de Comunicació (17)*
Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural (253)**
 «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials» (26)
Treballs de la Societat Catalana de Biologia (12)*
Treballs de la Societat Catalana de Geografia (43)*

* Publicacions periòdiques de societats filials. Aquests intercanvis estan gestionats per Distribució del Departament de Publicacions i són lliurats a les societats filials.

** Intercanvis gestionats per la Universitat de Girona (segons conveni).

*** Intercanvis gestionats per Distribució del Departament de Publicacions i lliurats al Programa de Recerca.

Relació d'institucions científiques i acadèmiques a les quals l'IEC lliura regularment publicacions en concepte d'intercanvi

Àmbit català

— Catalunya

- Barcelona: Arxiu de la Corona d'Aragó. Biblioteca Auxiliar
- Arxiu Històric de la Ciutat
- Blanquerna. Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació
- Diputació de Barcelona. Servei de Patrimoni Arquitectònic
- Diputació de Barcelona. Servei de Patrimoni Artístic
- Generalitat de Catalunya. Servei d'Arqueologia
- Institut Amatller d'Art Hispànic
- Institut Químic de Sarrià
- Museu de Geologia
- Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi
- Reial Acadèmia de les Bones Lletres
- Universitat de Barcelona. Associació Hispànica de Literatura Medieval (AHLM)
- Universitat Ramon Llull. *Comprendre: Revista Catalana de Filosofia*

Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Secció d'Intercanvi
 Cerdanyola: Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola
 Empúries: Museu d'Arqueologia de Catalunya
 Girona: Diputació de Girona. Unitat de Publicacions
 — Universitat de Girona. Adquisicions/Intercanvis
 Martorell: Museu Municipal Vicenç Ros
 Montblanc: Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà
 Poblet: Monestir de Poblet
 Sabadell: Fundació Bosch i Cardellach
 Sitges: Grup d'Estudis Sitgetans
 Tarragona: Museu Nacional Arqueològic
 Valls: Institut d'Estudis Vallencs

— Illes Balears

Palma: Institut d'Estudis Baleàrics

— País Valencià

Alacant: Universitat d'Alacant. *Sharq Al-Andalus. Estudios Árabes*

— Universitat d'Alacant. Secretariat de Normalització Lingüística

Alzira: Ajuntament. Arxiu Municipal

Cocentaina: Centre d'Estudis Contestans. *Alberri*

Ontinyent: Ajuntament. Servei de Publicacions

Torrent: Facultat de Teologia de Sant Vicent Ferrer

València: Arquebisbat. Arxiu de Religiositat Popular de València

— Bancaixa. Secretaria Institucional

— Generalitat Valenciana. Conselleria de Medi Ambient

— Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles

— Revista *Mètode*

Àmbit espanyol

— Aragó

Osca: Fundación Joaquín Costa

Saragossa: Universidad de Zaragoza. *Revista Geographicalia*

— Universidad de Zaragoza. *Revista Tropelías*

— Andalusia

Sevilla: Junta de Andalucía. Consejería de Cultura

— Castella i Lleó

Segòvia: Fundación Centro Nacional del Vidrio

Valladolid: Universidad de Valladolid. Facultad de Filosofía y Letras

- Galicia
 - La Corunya: Real Academia Galega
 - Ourense: Associação Galega da Língua (AGAL)
 - Santiago de Compostela: Instituto da Língua Galega
 - Universidade de Santiago de Compostela
 - Xunta de Galicia. Consellería de Cultura
- La Rioja
 - Logronyo: Universidad de La Rioja. Hemeroteca
- Madrid
 - Madrid: *Analecta Calasanctiana*
 - CSIC. Biblioteca de Historia. Centro de Humanidades
 - CSIC. Centro Nacional de la Información
 - CSIC-ISOC. Instituto de Información y Documentación en CS Humanidades
 - CSIC. Instituto de Filología. Intercambio de Publicaciones
 - CSIC. Real Jardín Botánico
 - Casa de Velázquez. Biblioteca
 - Misioneros de los SS. Corazones
 - Museo Nacional de Antropología
 - Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED)
 - Universidad Complutense. Servicio de Intercambio
- País Vasco
 - Bilbao: Euskaltzaindia. Azcue Biblioteka
 - Universidad del País Vasco. Facultad de Ciencias

Resta del món

- Argentina
 - Buenos Aires: Museo Argentino de Ciencias Naturales Bernardino Rivadavia
 - La Plata: Universidad Nacional de La Plata
 - Mendoza: Universidad Nacional de Cuyo. Facultad de Filosofía y Letras
- Àustria
 - Salzburg: Universität
 - Viena: Zoologisch-Botanische Gesellschaft in Österreich
- Bèlgica
 - Brusselles: Académie Royale de Belgique
 - Lieja: Université
 - Louvaina: *Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale*

- Lovaina: Université
- Lovaina: Université. Collège Erasme
- Brasil
 - São Paulo: Escola de Comunicações e Artes. Biblioteca Maria Luisa Monteiro da Cunha
 - São Paulo: Universidade de São Paulo. Museo Zoologico
- Colòmbia
 - Bogotá: Universidad Nacional de Colombia
- Dinamarca
 - Copenhaguen: Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
- Estats Units d'Amèrica
 - Ames (Iowa): Iowa State University
 - Ann Arbor (Michigan): University of Michigan. Library
 - Berkeley (Califòrnia): University of California
 - Boston (Massachusetts): Museum of Fine Arts. Library Exchanges
 - Chicago (Illinois): University of Chicago Press
 - Lawrence (Kansas): University of Kansas. Libraries
 - Madison (Wisconsin): Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Letters
 - New Haven (Connecticut): Yale University Library
 - Nova York: American Academy and Institute of Arts and Letters
 - The Hispanic Society of America
 - Richmond (Virgínia): American Mathematical Society
 - Tallahassee (Florida): Florida State University
 - Urbana (Illinois): University of Illinois. Library
 - Washington: Smithsonian Institution Libraries. National Museum
 - The Library of Congress. Hispanic Acquisition Program
- Estònia
 - Tallinn: Academy of Sciences
- Finlàndia
 - Hèlsinki: Societas Scientarum Fennica
 - Société Néophilologique. Modern Language Society
- França
 - Aix-en-Provence: Académie d'Aix. Musée Arbaud
 - Besançon: Université
 - París: Bibliothèque Nationale. Service des Échanges Internationaux
 - École Normale Supérieure. Service des Échanges
 - Institut de France. Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
 - Musées Nationaux au Louvre. Bibliothèque et Archives

- Tolosa de Llenguadoc: Revista *Nouvelle Revue d'Onomastique*
 — Bibliothèque d'Études Méridionales
 — Bibliothèque Universitaire Centrale
- Geòrgia
 Tbilisi: University, I. Vekua
- Gran Bretanya
 Liverpool: University. *Bulletin of Hispanic Studies*
 Londres: British Museum (Natural History)
 — Joint Library of the Hellenic and Roman Societies
- Grècia
 Atenes: Académie d'Athènes
 — American School of Classical Studies. Blegen Library
- Índia
 Bengaluru: Indian Academy of Sciences
 Calcuta: The Asiatic Society
- Itàlia
 Catània: Società di Storia Patria per la Sicilia Orientale
 Ciutat del Vaticà: Biblioteca Apostolica Vaticana
 Ferrara: Università degli Studi di Ferrara
 Florència: Accademia della Crusca
 — Accademia Toscana di Scienze e Lettere La Colombaria
 Gènova: Museo Civico di Storia Naturale Giacomo Doria
 Màntua: Accademia Nazionale Virgiliana
 Milà: Università degli Studi-Ufficio Scambi
 Nàpols: Centre Jean Bérard. École Française de Rome
 — Istituto Universitario Orientale
 — Università degli Studi di Napoli Federico II
 — Università degli Studi. Facoltà di Scienze Agrarie
 Pàdua: Università degli Studi
 Roma: *Cultura Neolatina*
 — Accademia Nazionale dei Lincei
 — Accademia Nazionale delle Scienze detta dei XL
 — The British School at Rome Library
 Torí: Università degli Studi
 Trieste: Università degli Studi
- Japó
 Chiyoda-Kutokio: Société Franco-Japonaise des Sciences Pures et Appliquées

- Gofuku Toyama: University. Faculty of Sciences
Tòquio: Terra Scientific Publishing Company
- Jordània
Amman: Islamic Academy of Sciences
- Letònia
Riga: Latvian Academica Library
- Marroc
Agadir: Universidad Ibnou Zohrn. Facultad de Letras y Ciencias Humanas
- Mèxic
Mèxic: El Colegio Nacional
— Instituto de Investigaciones Estéticas, UNAM. Biblioteca Justino Fernández
- Països Baixos
Amsterdam: Library KNAW. Exchange Department
Leiden: National Natuurhistorisch Museum
- Perú
Lima: Sociedad Química del Perú
- Portugal
Barcarena: Câmara Municipal de Oeiras. Centro de Estudos Arqueológicos
Coimbra: Universidade de Coimbra. Instituto de Arqueologia
Lisboa: Academia Portuguesa da História
— Instituto Português de Arqueologia
Porto: Universidade Portugalense. Departamento de Publicações
- República Federal d'Alemanya
Frankfurt: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft
— Universität Frankfurt am Main. Biblioteca Catalana
Göttingen: Akademie der Wissenschaften zu Göttingen
Magúncia: Akademie der Wissenschaften und der Literatur zu Mainz
Munic: Bayerische Akademie der Wissenschaften
— Fachinformationzentrum Karlsruhe. Berlin. Zentralblatt für Mathematik
Saarbrücken: Universität des Saarlandes. Zeitschrift für Romanische Philologie
- Romania
Bucarest: Academia Romana
- Rússia
Moscou: Academy of Sciences
Sant Petersburg: Russian Academy of Sciences Library
- Sèrbia
Belgrad: Académie Serbe des Sciences et des Arts

- Suècia
Göteborg: Göteborgs Universitet. Iberoamerikanska Institutet
- Suïssa
Basilea: Universität Basel. Romanisches Seminar
Neuchâtel: *Glossaire des Patois de la Suisse Romande*
— Université de Neuchâtel. Bibliothèque Centrale
Zuric: Zentralbibliothek Zürich. Tausch- und Geschenkstelle
- Turquia
Ankara: Kültür Bakanligi. Anitlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü
- Veneçuela
Maracaibo: Universidad Nacional de Zulia. Facultad de Ingeniería

(Nota: aquesta relació només inclou les institucions que pertanyen a l'intercanvi establert amb les col·leccions i publicacions periòdiques de les seccions de l'Institut, exceptuant les de les societats filials i les del programa de recerca ORCA.)

